Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігі
М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университеті

«Педагогтің кәсіби шеберлігі»

Қазақстан Республикасының білім беру ұйымдарының
арасында өткізілген республикалық байқаудың жинағы

Орал қ., 2024 ж.

Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігі
М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университеті

«Педагогтің кәсіби шеберлігі»

Қазақстан Республикасының білім беру ұйымдарының арасында
өткізілген республикалық байқаудың жинағы

Орал қ., 2024 ж.

ӘОЖ 37.01
КБЖ 74.00
П24

М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университеті 20.11.2023 ж. Академиялық кеңесінің №4 хаттамасы шешімі негізінде басылымға ұсынылды.

Рецензенттер:

И.У. Хасанова – п.ғ.к., доцент, М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университеті

Р.М. Бакесова – қауымдастырылған профессоры, философия докторы (PhD), Батыс Қазақстан инновациялық-технологиялық университеті

Редакция алқасы

Бас редактор:

Э.Ж. Имашев, стратегиялық даму және инновация департаментінің директоры.

Редакция алқасының мүшелері:

Әдістемелік жұмыс және білім беру технологиялары бөлімі:
Д.Т. Утеулиева, жетекшісі.
Ш.Б. Абишева, аға сарапшы.
А.Е. Рахметова, сарапшы.
А.Ж. Тулегенова, әдіскер.
Л.Н. Ермекбаева, әдіскер.

Жинақ авторлар ұсынған мақалалар негізінде әзірленді

П 24 Педагогтің кәсіби шеберлігі = Профессиональное мастерство педагога: Мат.жинағы. = Сб. материалов. – Орал: М.Өтемісов атындағы БҚУ РБО, 2024. – 476 б.

ISBN 978-601-266-627-4

Осы материалдар жинағы Қазақстан Республикасының білім беру ұйымдары арасында өткізілген **«**Педагогтің кәсіби шеберлігі**»** атты республикалық онлайн байқауының нәтижелерін қамтиды.

Жинақ педагогтердің білім беру қызметінің сапасын, кәсіби деңгейін арттыруда, кәсіби қызметінде жоғары нәтижеге қол жеткізген талантты педагогтердің жетістіктері негізінде құрастырылды.

ISBN 978-601-266-627-4

ӘОЖ 37.01
КБЖ 74.00

© М.Өтемісов атындағы БҚУ РБО, 2024

АЛҒЫСӨЗ

Г.С. Кайсагалиева,
Академиялық мәселелер бойынша
Басқарма мүшесі – проректор, б.ғ.к.

Білім беру сапасын арттыру үшін ең алдымен педагогтардың біліктілігі жеткілікті дәрежеде өсіп, кәсіби шеберлік шыңына талпынған тұлға иесі болуы тиіс.

Педагогикалық шеберлік – бұл оқу-тәрбие іс-әрекетінің барлық түрлерін оңтайландыратын, оларды жеке тұлғаны жан-жақты дамыту мен жетілдіруге, оның дүниетанымдық қабілеттерін қалыптастыруға, әлеуметтік маңызды іс-әрекетке деген қажеттілікке бағыттайтын кәсіби шеберлік. Педагог – өз кәсібіне керекті қасиеттерді дамытуға жалықпайтын, өз ісіне сын көзбен қарайтын, жеткен жетістігінде тоқтап қалмай, алға жылжып, шығармашылықпен жұмыс жасайтын адам.

Заман ағымына сай біліммен қаруланған ой-өрісі жоғары, зерделі жан-жақты дамыған маман-уақыт талабы. Педагогикалық шеберлік негізі білім алушылардың дамуына жол ашу, оқу-тәрбие үдерісінде білім алушылармен педагогикалық ынтымақтастық жұмыс атқарудың формаларын, әдістерін дамыту, шәкіртке дейін қамқорлық пен сүйіспеншілікті арттыру педагогикалық шеберліктің басты сипаты болады. Өзінің кәсіби, мәдени және басқа құндылықтардың иесі екенін саналы сезінетін адам ғана өз қызметінің ғаламдық мақсаттарын дұрыс таңдай алады және оларды жүзеге асырудың жолдарын барлық мүмкіндіктерді пайдалана отырып жүзеге асырады.

Қазіргі оқытудың жаңаша технологиясын меңгерудің өзі ұстаздан шығармашылықты талап етеді. Ал шығармашылықпен жұмыс жасау үшін педагог өзінің кәсіби біліктілігін арттырып отыруы қажет. Біліктілігін арттырушы педагог өзінің білімін, жалпы дүниетанымын кәсіби және әдіснамалық деңгейін жоғарылатады, психологиялық – педагогикалық сонымен қатар әдістемелік сауаттылығын жетілдіреді. Ең бастысы бұл білімдер мен білік дағдыларды құзырлылық ұстанымдарының талаптарына сәйкес өздерінің меңгеруі және сол жолдар арқылы өздерінің ойлау жүйесін, шығармашылығын, өнертапқыштығын, рефлексиялық машығының дамуына жол ашады. Әрбір педагогтің кәсіби шеберлік сапасына қойылатын талап немесе кәсіби теориялық білімі мен практикалық біліктілігі – құзыреттілік пен кәсіби шеберлігінің сапасы ретінде қаралады. Осыған сәйкес «Педагогтің кәсіби шеберлігі» республикалық онлайн байқауы білім беру ұйымдарының педагогтері арасында өткізіліп, байқауға қатысушылардың мақалалар жинағы құрастырылды. Байқаудың мақсаты педагогикалық қызметкерлердің ақпараттық мәдениетін, олардың кәсіби деңгейін, педагогикалық және компьютерлік ақпараттық технологияларын пайдалану дағдыларын арттыру, педагогтердің белсенділігін, дербестігін, креативтілігін және шығармашылық ізденісін ынталандыру.

Байқау міндеттері:

– педагогтердің білім беру қызметінің сапасын арттыру;

– педагог қызметкерлердің кәсіби деңгейін және педагогикалық дағдыларын арттыруға үлес қосу;

– педагогикалық мамандықтың беделін арттыру;

– шығармашылықпен жұмыс істейтін, ғылыми-әдістемелік, ақпараттық және рухани-адамгершілік мәдениеті жоғары, заманауи ақпараттық-коммуникациялық технологияларды меңгерген, кәсіби қызметінде жоғары нәтижелерге қол жеткізген талантты педагогтерді анықтау;

– педагогикалық тәжірибені насихаттау және тарату.

Байқауға қатысушылардың материалдары жинақталып, мақалалар жинағы ретінде шығарылды.

«Педагогтің кәсіби шеберлігі» материалдар жинағына байқауға қатысушылардың оқу үрдісіне инновациялық технологияларды енгізу жөніндегі жұмыстары енді.

І БӨЛІМ
БАЛАБАҚША – ТӘРБИЕ МЕН БІЛІМНІҢ ЕҢ АЛҒАШҚЫ БАСПАЛДАҒЫ

УДК 351.765

ҮЙ ЖАНУАРЛАРЫ МЕН ТӨЛДЕРІ

А.Ч. Алдибекова,
Жетісу облысы,
Қаратал ауданы, Оян ауылы
Оян ауылындағы МДШО бар
орта мектебінің шағын орталығының аға тәрбиешісі

Ұйымдастырылған іс-әрекеттің мақсаты: үй жануарлары мен төлдері туралы білімдерін арттыру, олардың адамға тигізер пайдасы туралы айту. Қазақ халқының негізгі тіршілігі мал шаруашылығы болған. Төрт түлік мал мінсе көлік, жесе тамақ, ішсе сусын, кисе киім болған. Балаларға халқымыздың кәсібі мал шаруашылығы туралы түсінік беру үшін «Үй жануарлары мен төлдері» туралы ұйымдастырылған іс-әрекет алынып отыр. Төрт түлік малдың адамға пайдасын, тұрмысқа қажеттілігі туралы білімдерін кеңейту мақсатында осы тақырып алынды. Балаларға ұйымдастырылған іс-әрекет басында үй жануарларын таратып бердім. Балалар өздеріне таныс жануарлары таңдап, оларды атап берді. Балалардан оларды ата – әжелері қалай еркелететіндігі туралы сұрап, іс-әркетті бастап кеттім. Қолдарындағы үй жануарларының дыбыстарын салып, мынау жылқы, мынау сиыр деп балалар тақырыпты өздері ашты. «Төлдерін тап» атты қимылды ойын ойнатылды. Экраннан үй жануарлары мен төлдері туралы видео материал көрсетілді. Олардың қалай дыбыстайтыны, оларды қалай шақыратындығы да көрсетілді. Балаларға қызық болып, ауылға саяхатқа аттандық. Ең бірінші ауыл «Қамбар атаның» ауылына барып, балалар жылқы малымен танысты. Оның пірі Қамбар атамен танысып батасын алды. Қамбар ата балаларға ашық сұрақтар қойып, құлынды көрсетті. Бие сауып, қымыздың қалай жасалатыны туралы айтты. Жылқы жасын да, оның адамға тигізер пайдасы туралы айтып берді. Балаларға қызық болғаны соншалық атқа мініп, алған әсерлерімен бөлісіп жатты. Қамбар атаның қолынан қымыз ішті. Балалар атамен қоштасып, Шекшек атаның ауылына аттанды. Жолда адасып қалған лақты көрді. Апай бұл қандай жануардың төлі деп сұрады. Балалар бірауыздан ешкі деп жауап берді. Ешкі атасы «Шекшек» атаның ауылына келді. Қаптаған ешкілерді көріп балалар қуа жөнелді. Аталарының дайындаған сұрақтарына дұрыс жауап беріп, асыққа ие болып жатты. Атамен қоштасып сиырдың пірі «Зеңгі баба» ауылына барды. Сиырдың төлі бұзауларды көріп, шөп берді. Сиырдың қалай сауылатынын балалар көздерімен көріп, сүт ішті. Саяхаттан жақсы көңіл-күймен топқа оралды.

Алған әсерлерімен бөлісіп, Зеңгі бабаның берген өнімінен эксперимент жасады. Ұйымдастырлған іс-әркеттің негізгі бөлімінде балалар топқа бөлініп жұмыс жасады. «Құлыншақ» тобы магниттті конструктормен Қамбар атаның пірін жасады. «Қошақан» тобы 3Д тақтайшаға сиырдың суретін салып, оны жандандырды. Ал үшінші топ «Ботақан» тобы конструкторлардан қора жасады. Берілген тапсырмаларды аса қызығушылықпен орындап шықты. Ұйымдастырылған іс-әрекетте түрлі жаңа технологиялар қолданылды. Ұйымдастырылған іс-әркет түрлі бұрыштарда ұйымдастырылды. Кітап бұрышына барып 7 Д кітаптардан жануарлардың суреттері көрсетілді. Арнайы программа арқылы ұялы телефонның көмегімен жануарға жан

бітірді. 3Д көзілдіріктер де қолданылды. 3Д көзілдірік арқылы балалар «Ботақан» мультфильмін тамашалады. Сергіту сәтінде «Қара жорға» биін биледі. Қатықтан құрт жасап, жасаған құрттарын санады. Бұл жерде кіріктірілген іс-әркет болды. Сүтпен эксперимент жасалды. Сепаратордың көмегімен қаймақ алды. Балалардың қызығушылықтарын арттыру үшін ұйымдастырылған іс-әрекетте түрлі әдіс тәсілдер, жаңа технологиялар қолданылды. Тәрбиеленушілерге қоғам талабына сай білім беруде инновациялық іс-әрекеттің маңызы зор.

Қорытынды бөлімінде кері байланыс жасалды. Үй жануарларының төлдерін атап берді, олардың адамға тигізер пайдасымен танысты, олардың жылы қорада мекен ететіндігін көрді. Балалар білді: үй жануарлары мен төлдерін.

Түсінді: үй жануарларының адамға тигізер пайдасын.

Меңгерді: үй жануарларына қамқорлықпен қарауды. Ұйымдастырылған іс-әркет ойын түрінде өтті. Дұрыс тапсырмаларды орындаған балалар асықтан алып отырды. Соңында асықты көп жинаған балар сандықшаға санап салды. «Қошақаным» әнін айтып, жайылған дастарханда жасаған құрттарынан дәм татты.

Ұйымдастырылған іс-әрекетте ойындарды түрлендіріп өткізу жақсы нәтиже береді. Бір сарында болған ойын түрлері балалар қызушылығын оята қоймайды. Сол себепті мақсатқа жетуде ойындарды дұрыс жоспарлаған жөн.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Жексенбайұлы Д. Суретші Смирнова Е. Бөбектермен оқимыз таралымы ҚАСҚЫР МЕН ЖЕТІ ЛАҚ Халық ертегісі. Қазақ тіліне аударған «Мирас» ЖШС, Астана қ. 2012.

2. Өмірбаев Асхат Ең үздік ертегіші, Балалар әдебиеті баспасы, 2022.

3. Алан мен Дана «Дәстүрлі ойындар», «Bilim Media Group» ЖШС, 2021.

4. Удивительный атлас животных виртуальная реальность 100 удивительных клипов о жизни животных МакРей, Анна Москва: Эксмо, 2022,-48 с.

УДК 378.1

ҰЙЫМДАСТЫРЫЛҒАН ІС ӘРЕКЕТ БАРЫСЫ

Р.С. Аманғалиева
Алматы қаласы,
«Мегаполис детства»
балабақшасының тәрбиешісі

Менің тобымның балалары кішкентай болғандықтан таңертен балабақшаға келген кезде жылап келеді ұйқылары қанбайды. Сондықтан балаларды күнделікті ұйымдастырылған іс әрекет алдында балаларды дайындау мақсатында заманауи музыка арқылы балаларға сергіту сәтін өткіземін.

Ұйымдастырылған іс әрекет барысы тек қана ойын түрінде өтілу қажет деген қағиданы қолдана отырып, барынша балаларға көп сергіту сәттерімен, ойын түрінде түсіндіруге тырысамын. Ұйымдастырылған іс әрекет барысында балалар топтық жұмысқа машықтану қажет. Әр топта өздігінше түрлендіріп өткізу басты мақсат. Балаларды ойын арқылы дамытып, басты мақсат - ой өрістерін логикасын дамыту.

Адамның сөйлеуі барлық уақытта адамның интеллектуалды және мәдени даму деңгейінің бағалау сипаттамаларының бірі болған. Дұрыс құрылған үйлесімді сөйлеу адамға ақпаратты жеткізуге, өз эмоцияларын білдіруге, басқа адамдарға әсер етуге мүмкіндік береді. Сондықтан мектепке дейінгі білім беру ұйымдарында балаларды

ұйымдастырылған іс әрекет, режимдік сәттерде және тікелей білім беру іс-шараларында тәрбиелеу мен оқытуда үйлесімді сөйлеуді дамытуға көп көңіл бөлінеді.

Мектеп жасына дейінгі балалардың үйлесімді сөйлеуін дамыту мәселесі әрқашан басты мәселелердің бірі болып қала береді. Бұл мәселені шешуге Л.С. Выготский, М.М. Конина, А.М. Леушина, Ф.А. Сохин, О.С. Ушакова сияқты ғалымдар айтарлықтай үлес қосқан.

Мектеп жасына дейінгі балалар үшін жүйелі сөйлеуді дамытуда жиі қолданылатын формалардың бірі-дидактикалық ойын. Бұл форма балаларда үйлесімді сөйлеу дағдылары мен дағдыларын ойын түрінде қалыптастыра отырып, интеграцияланған сабақты өткізуге мүмкіндік береді. Мұндай ойындар зейіннің, есте сақтаудың және ойлаудың дамуына ықпал етіп қана қоймай, баланың үйлесімді сөйлеуінің қалыптасуына белсенді әсер етеді.

Дидактикалық ойындарды қолдана отырып ұйымдастырылған іс әрекет ұйымдастыра отырып, мұғалім белгілі бір факторларды ескеруі керек, олар:жас ерекшеліктеріне қарай көрнекілікті қолдану, мектеп жасына дейінгібалалардың қызығушылықтарын білуі керек.

Дидактикалық материалға сәйкес ойындар:

a) Ауызша;

b) ойыншықтармен деп бөлінеді.

1-сурет. Дидактикалық материалға ойынның бөлінуі

Мысалы, ұйымдастырылған іс әрекет өткізу барысында «Түстерді ажырата білу» үстел ойынының негізгі міндеттері-байланыстарды дамыту-сөйлеу, ұқыпты тыңдау, есте сақтау, ойлау, сөздікті дамыту, диалогтік сөйлеу дағдыларын қалыптастыру, сөйлеудің дыбыстық жағын тәрбиелеу, берілген суретке қарап түстермен таныстыру.

Сонымен қатар, балалардың алдарында неше түрлі түспен берілген ойыншықтарды әр бір түстерді ажыратып, берілген себетке жинақтау болып табылады. Ұйымдастырылған іс әрекет барысында балалар түстерді ажырата білетін болады.

Ұйымдастырылған іс әрекет мақсаты: балаларды түстермен таныстыру.

Сол себеппен, ақпаратты қабылдау арналарына келетін болсақ, олар бірнеше түрге бөлінеді, атап айтсақ, бұлар:

 Визуалды - көрнекі (визуалды бейнелер жарық пен түсті суреттер).

 Аудиальды – есту (есту бейнелері, дыбыстар, интонациялар, музыка).

 Кинестетикалық - сезімтал (ішкі сезім).

Ақпаратты қабылдау түрі бойынша балалар үш негізгі категорияға бөлінеді:

 Визуалдар – балалар ақпараттың көп бөлігін көру арқылы қабылдайды.

 Аудиалдар – негізінен ақпаратты есту арнасы арқылы алатындар.

 Кинестетиктер – балдар ақпараттың көп бөлігін сезімдер арқылы қабылдайды мысалы иіс сезу және басқалар да қозғалыс арқылы.

2- сурет. Ақпаратты қабылдау арналары

Қазіргі уақытта мектепке дейінгі білім беру жүйесінде мектепке дейінгі білім беру деңгейін анағұрлым жоғары және сапалы деңгейге көтеруге мүмкіндік беретін жаңа әзірлемелер, технологиялар, әдістемелер қалыптасып, табысты қолданылуда. Қоршаған әлемнің заңдылықтары мен құбылыстарын білудің осындай керемет әдістерінің бірі эксперименттік қызмет болып табылады, өйткені ол балаларға зерттелетін объектінің әртүрлі жақтары, оның қоршаған ортаның басқа объектілерімен қарым-қатынасы туралы нақты түсініктер береді.

Балалардың математикалық дамуының заманауи технологиялары ойын, проблемалық, дамушы, сараланған оқыту технологиялары негізінде құрылады. Мектеп жасына дейінгі балалардың жас ерекшеліктерінің ерекшелігі авторлық технологиялардағы оқыту технологиялары элементтерінің үйлесімін анықтайды.

Ойын түрінде оқытудың мәні оқу ақпаратын іздеуге, өңдеуге және игеруге бағытталған тәуелсіз танымдық іс-әрекеттерге жатады. Ойын түрі -мінез-құлықты өзін-өзі басқаруға қалыптасатын және жетілдірілетін қоғамдық тәжірибені қалпына келтіруге және игеруге бағытталған жағдайындағы қызмет түрі болып келеді.

Ойын іс-әрекет ретінде мыналарды қамтиды: мақсат қою, жоспарлау, мақсатты жүзеге асыру, нәтижелерді талдау.

Ойын процесс ретінде мыналарды қамтиды: рөлдер, ойын әрекеттері. Нақты заттарды ойынмен алмастыру, сюжет, ойыншылар арасындағы нақты қатынастар.

Ойын технологиясының мақсатты бағыттарын қарастыратын болсақ, олар:

a) дидактикалық-ой-өрісті кеңейту, танымдық белсенділікті дамыту, практикалық іс-әрекетте білімді, дағдыларды қолдану. практикалық, Еңбек және оқу қызметінде қажетті дағдыларды қалыптастыру;

b) Тәрбиелік – тәуелсіздікке, ерік-жігерге тәрбиелеу, адамгершілік, этикалық, дүниетанымдық көзқарастарды қалыптастыру, ынтымақтастыққа, ұжымшылдыққа, көпшілдікке, коммуникативтілікке тәрбиелеу;

c) Дамытушылық – зейінді, есте сақтауды, сөйлеуді, ойлауды, шығармашылық қабілеттерді, рефлексияны, оқу іс-әрекетінің мотивациясын дамыту;

d) Әлеуметтендірушілік – қоғамның нормалары мен құндылықтарымен таныстыру, қоршаған орта жағдайларына бейімделу, қарым-қатынасқа үйрету.

3- сурет. Ойын технологиясының мақсатты бағыттары

3-4 жастағы бала әлемді тартымды, эмоционалды тартымды заттар арқылы таниды. Сондықтан, балдарға «Түстерді ажырата білу» үстел ойынын ұйымдастырған кезде сары, қызыл, жасыл, көк, күлгін түстерді ойыншықтарды таңдадым.

Ұйымдастырылған іс әрекетті өткізу барысында барлық балдар белсене қатысты. Бірінші кезекте, түстерді қарастырып, содан кейін жеке жұмыс жасау барысында, балалар есінде аталған түстерді сақтайды. Осылайша, мен балаларға қызығушылық, байқаушылық, жеке жұмыс жасаудықалыптастырамын. Сонымен қатар, балаларға ойынды ұйымдастыру барысында қауіпсіздік шараларын сақтаймын.

Ұйымдастырылған іс әрекетті қортындылай келе, ойын түріндегі әдіспен балабақша балаларына қызықты және танымды болып келеді.

Ұйымдастырылған іс әрекет қортындылау кезінде берілген себетке көп ойыншықты түстермен жинақтаған балдарға мақтау айтып, қандай керемет тапсырманы орындағанын айтамын.

Жасалған жұмыстарға сүйене отырып, мен балалардың экспериментінің даму мүмкіндіктері өте зор деген қорытындыға келдім.

Сонымен қатар, ойын түрінде берілген сабақ балалардың қызығушылығын арттырады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Пескова С.О. Развитие связной речи старших дошкольников посредствомнастольных игр. Материалы межвузовской студенческой научно-практическойконференции/ Липецк, 27.05.2022 г. – Липецк: ЛГПУ им. Семенова-Тян-Шанкого, 2022. -165с.

2. Кондратьева С.А., Славянская М.В., Репкина Ю.Б., Борисенко Е.Н. Материалы II Всероссийской научно – практической конференции. Инновационная деятельность педагога в условиях реализацииобразовательных и профессиональных стандартов. Москва, 2021г.

3. Иблиева Р.И. Организация детской экспериментальной деятельности младшего дошкольного возраста как средство познавательного развития. Материалы II Всероссийской научно – практической конференции. Инновационная деятельность педагога в условиях реализацииобразовательных и профессиональных стандартов. Москва, 2021г.

4. Габова М.А. Математическог развитие детей дошкольного возраста: теорияи технологии. Учебное пособие/ - М.: Директ-Медиа, 2014. -534с.

УДК 582.782.2

ЖҮЗІМ ҚҰРАСТЫРУ

Ш.К. Жапарова,
Батыс Қазақстан облысы,
Ақжайық ауданы, Тайпақ ауылы
«Балбұлақ» бөбекжайының
педагог-дефектологы

Дамудың күрделі бұзылулары бар балалар санының өсуі оларды қазіргі қоғамда әлеуметтендіру және бейімдеу жұмыстарын жандандыруды қажет етеді. Медицина, технология, сандық технологиялар, арнайы психология және түзету педагогикасы саласындағы ғылыми жетістіктерді баланың дамуының алғашқы кезеңдерінде кеңінен қолдану мүмкіндігі шектеулі балалардың бір бөлігі мектеп жасына дейін психикалық дамудың қалыпты деңгейіне жететіндігіне әкеледі, бұл бұрын оқшауланған жағдайларда байқалған, сондықтан ерекше деп саналды. Мұндай жағдайда ерекше психо – физикалық жағдайларды ерте диагностикалау және мүмкіндігі шектеулі балаларды тәрбиелеу мен оқытуда жеке бағдарламалар арқылы оқытуға дайындалған мектепке дейінгі мекемелер негізінде балаларға жан-жақты кешенді көмек маңызды шарт болып табылады.

Л.С. Выготский зерттеулеріне сүйенсек, ерекше білімді қажет ететін баланың кешенді даму үдерісі жеке жұмыстардың нәтижесінде үлкен тәуекелдер мен жетістіктердің кепілі бола алатынын аңғарамыз. Себебі, топтық сабақтар мен өзге дидактикалық әдістер кезінде баланың жалпы даму жағдайындағы дағдылары дамыса, ал жеке сабақтар мен әдістер кезінде баланың толықтыру немесе алдын – алу мақсатын қамтитын үдерістер іске асады.

Ерекше білімді қажет ететін баланың жеке басын дамыту мақсатында және белгілі бір дағдыларды қалыптастыру мақсатында ұйымдастырылған іс-әрекет жоспар жасақталды. Бұл ұйымдастырылған іс-әрекет жоспарының мақсаты – түсіндіру, көрсету, сұрақ-жауап және ойын әдістері арқылы ерекше білімді қажет ететін балаларға қағазбен жұмыс жасауға үйрету, саусақ арқылы ермексазбен жүзімді жасай алуға дағдыландыру, ұқыпты жұмыс істей білуге және дәстүрден тыс әдіс-тісілдерді пайдалана отырып балаларды шығармашылыққа тәрбиелеу.

Түсіндіру, көрсету әдіс-тәсілдері арқылы жаңа тақырыпты меңгерту болса, сұрақ-жауап әдісі арқылы жаңа тақырыпты қаншалықты меңгергендігін тексеру болды. Сонымен қатар ермексазбен және қағазбен жұмыс жасау арқылы балалардың саусақ моторикасын дамыту орын алды. Және де «Суджок терапиясы» жасалды. Осы орайда мысал ретінде өз ұйымдастырылған іс-әрекетімді ұсынғалы отырмын.

Ұйымдастырылған іс әрекет:

Тақырыбы: Жүзім құрастыру

Мақсаты-міндеттері

-Қағазбен жұмыс жасауға үйрету.

- Саусақ арқылы ермексазбен жүзімді жасай алуға дағдыландыру.

-Ұқыпты жұмыс істей білуге және ұқыптылыққа тәрбиелеу.

Әдіс-тәсілдері: түсіндіру, көрсету, ермексазбен, сұрақ логикалық ойын. Қажетті құрал-жабдықтар: түрлі түсті қағаздар, желім, қылқалам, үлгі суреттер. Алдын-ала жүргізілетін жұмыс: балаларға түрлі түсті қағаздардан жүзімді әртүрлі тәсілдерге байланысты жасай білуге үйрету. Жүзім туралы тақпақ жаттау.

Іс- әрекет кезеңдері	Тәрбиешінің іс- әрекеті	Балалардың іс-әрекеті
Мотивациялық - қозғаушылық	-Балалар, шеңберге тұрайық! Сәлем! Сәлем! Шапалақ соғайық. Сәлем! Сәлем! Шапалақ соғайық. Көкке керіліп, Аяқты ұстайық. Айналып тұрайық. Сәлем жолдайық. Сәлем! Сәлем! Аяқпен таптайық. Сәлем! Сәлем! Аяқпен таптайық. Көкке керіліп, Аяқты ұстайық. Айналып тұрайық. Сәлем жолдайық. Сәлем! Сәлем! Шапалақ соғайық. Сәлем! Сәлем! Аяқпен таптайық. -Барлығымыз жақсы көңіл-күйде бір-бірімізге қарап күлкімізді сыйлайық	Балалар шеңберге тұрып, шаттық шеңберін орындады. Бір-біріне күлімсірейді.
Ұйымдастырушылық-ізденістік	**«Жүзімнің пайдасы» туралы видео көреміз.** **Ермексазбен саусақ арқылы жүзім мүсіндеу.** Ермексазды алақан арасында салып умаждауды көрсетіп, түсіндіреді. Оның жұмсақ болуын, домалақ пішінге келтіруге болатынын көрсетеді. «Домалақ» жүзімдер дайындап болған соң, оның алдарындағы жүзімнің суреті салыған қағазға орналастырады, жүзімнің сабағына, жапырақтарына назар аударады, оның әдемі болып жасалуына бағыт береді, басшылық жасайды. **«Жүзім жегісі келген қасқыр»** ертегісін тамашалаймыз. Түрлі түсті қағазбен жүзім құрастырады. Үлгі арқылы жүзімнің жасалу жолдарын түсіндіреді. Аппликация-жапсырудың бірнеше түрі. Аппликация –бала шығармашылығын шыңдаумен қатар, ұсақ қол моторикасын да дамытады, сонымен қатар, тіл дамуы мен қиялының дамуына орасан зор үлес қосады. Балаларға жүзімнің жапырақтарымен салынған суреттерді таратады. **Сергіту сәті:** **Суджок терапиясы**- жапондық технология. Баланың саусағындағы нүктелерге әсер бере отырып миын жаттықтырамыз, логикасын арттырамыз, есте сақтау қабілетін дамытамыз. Бұл әдіс қазақта бұрыннан	Балалар ойланып жауап берді. Балалар ермексазды бірнеше бөлікке алып, уысына салып умаждайды. Дайын болған жүзімдерді белгіленген орындарға орналастырады. -Жүзім Балалар педагогты мұқият тыңдады. Жүзім құрастыру жолдарына қызығушылық білдірді.

	бар, бізде мұны «санамақ» деп атайды. Санамақтарды саусақтарымызды ұстап отырып, асық ойнап отырып жаттайтын болған. Ұсақ қол моторикасын дамытатын ең үздік әдіс. Бала, бала, балақан, Қәне, қайсы алақан? Саусақтарын әйбат, Былай, былай ойнат. **Шығармашылық жұмыс.** Дәстүрден тыс гуашпен жүзімді бояп жасап көрсетеді	Барлығы сергіту сәтін қайталап, қимылмен орындады. Ойынға қызыға қатысады. Белсенділік таныта білді
Рефлексиялық-түзетушілік	Балалардың жұмыстарына талдау жасалады, ең жақсы жұмыстар таңдалады. -Балалар бүгін не жасадық? -Жүзімді неден жасадық? -Балалар кәне, жүзім туралы тақпақ айтайықшы. **Ақбота:** Қолмен үзіп аламын, Себетіне саламын. Жүзім терген кезімде, Нұр ойнайды көзімде. Ыдысымда толады, Қарынымда тояды. Біздің үйде жүзім көп, Тоймаймыз біз жүзім жеп. **Дастан:** Мен жүзіммін, жүзіммін, Моншақ болып тізілдім.	Балалар өздерінің жасаған жұмыстарын тамашалады. -жүзім -түрлі түсті қағаздан -ермексазбен -гуашпен Балалар тақпақты жатқа айтты.

Күтілетін нәтиже:

Біледі: Ермексазды алақан арасында салып жүзімді көрсетіп, жүзімдіжасауды біледі.

Игереді: Жүзім туралы тақпақты жатқа айтуды түсініп игерді.

Меңгереді:Түрлі түсті қағазбен, ермексазбен, гуашпен жұмыс жасау дағдысын меңгерді.

Демек, баланы балабақшадан бастап болашақ өмірге бейімдеу, дені сау адамдардың арасында өздерін жайлы сезіну үшін қолайлы жағдай жасау – қазіргі білім беру жүйесінің басты міндеті болып табылады. Осы орайда жоспар бойынша ұйымдастарылған іс-әрекетінде алынған тапсырмалар арқылы балалардың қол моторикалары дамып, ойлау, сөйлеу қабілеттері артты. Ұйымдастырылған іс-әрекет барысында балалар өздерін еркін сезініп тапсырмаларды ойдағыдай орындай білді. Ұйымдастырылған іс-әрекет соңында жүзім туралы жаттауларын айтып қорытындылады. Осыдан шығатын түйін алдыңа дұрыс мақсат қойсаң, қандай баламен болсын жұмыстансаң, жақсы нәтижеге қол жеткізуге әбден болады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Республикалық педагогикалық-әдістемелік журнал. Тілашар логопед. №2-3 (71-72) 2022.

2. Республикалық педагогикалық-әдістемелік журнал. Тілашар логопед. №1 (70) 2022.

3. Өмірбекова Қ.К., Оразваева Г.С, Төлебиева Г.Н, Ибатова Г.Б., Логопедия – Алматы, 2011.

4. Лалаева Р.И. Психикалық дамуы тежелген мектеп оқушыларының ауызша сөйлеу бұзылыстары және оларды түзету жүйесі, 1988ж.

5. Лурия А.Р., Юдович Ф.Я. Баланың сөйлеуі және психикалық процестерінің дамуы.1956 ж.

УДК 007.52

РОБОТ ТАПСЫРМАЛАРЫ

Г.М. Қайырбаева,
Шығыс Қазақстан облысы, Өскемен қаласы
№3 «Балбөбек» балабақша-бөбекжайы
тәрбиешісі

Әлеуметтік-эмоционалды дағдыларды қалыптастыруда, қоршаған ортамен танысуда ұйымдастырылған іс-әрекетін (ҰІӘ) өткіздім.

ҰІӘ-те танымдық және зияткерлік (математика негіздері), коммуникативтік (сөйлеуді дамыту, көркем әдебиет), балалардың шығармашылық дағдыларын, зерттеу іс-әрекетін дамыту (құрастыру) бойынша кіріктіріліп жүргізілді.

ҰІӘ-нің білімділік міндеті: Отбасы мүшелерін ажырата білу біліктерін, жерде, суда жүретін және әуеде ұшатын қозғалыс құралдары туралы ұғымдарын кеңейту, геометриялық пішіндер, заттардың түсін, пішінін ажырату және атау дағдыларын қалыптастыру. Қазақстан Республикасының мемлекеттік рәміздері туралы білімдерін қалыптастыру

Дамытушылық міндеті: Балалардың байланыстырып сөйлеу дағдыларын дамыту, қажетті сөздер мен сөз тіркестерін дұрыс қолдануларын қадағалау. Өзінің отбасы туралы әңгімелеп беру дағдыларын жетілдіру.

Тәрбиелік міндеті: Айналадағы заттарға, табиғатқа қамқор бола білуге, ересектерге құрмет көрсете білуге тәрбиелеу болып табылады.

Қойылған міндеттерді шешу барысында Робот, АКТ, әр түрлі пішіндер (үшбұрыш, шаршы, дөңгелек), теледидар, тапсырмалық карточкалар сияқты көрнекі құралдарды қолдана отырып және мнемокесте арқылы әңгімелеу, ТРИЗ технологиясы, сюжетті суретпен жұмыс, құрастыру әдіс-тәсілдерін қолдану арқылы ұйымдастырылған іс-әрекетін жүргіздім.

ҰІӘ барысы үш бөлімнен тұрды:

I. Кіріспе бөлімде: шаттық шеңбер мен қонаққа Робот келіп, қызықты тапсырмаларын ала келу тосын сәтімен басталды.

II. Негізгі бөлім түрлі тапсырмалармен жалғасты:

1-тапсырма: «Геометриялық лото» топтық тапсырма ұйымдастырылды. Балалар қолдарындағы пішіндер арқылы 3 топқа бөлінді. 1-топ үшбұрыш: үшбұрышқа ұқсайтын заттарды, 2-топ шаршы: шаршыға ұқсайтын заттарды, 3-топ дөңгелек: дөңгелекке ұқсайтын заттарды тауып қою тапсырмасын орындады.

2-тапсырма «Менің отбасым....»Жеке балаларға арналған тапсырма болды. Бұл тапсырманы интерактивті тақтада орындады. Мнемокесте арқылы өз отбасылары туралы әңгімелеп берді. *Мысалы:* Менің атым – Ислам. Менің отбасымда анам, әкем, ағам бар. Анам мені «Ботақаным» деп еркелетеді.

Сергіту сәті ретінде ТРИЗ технологиясын қолдандым: «Көлік түрлері»

Балалар жұмбақ шешеді. Көлік түрлерінің суреті болады. Шартты белгілер болады. Балалар әуенмен билеп жүреді. Әуен тоқтағанда жұмбақтың жауабына сәйкес

көлікті өз алдарындағы шартты белгіге сәйкес сипаттайды. Мысалы: 1. Аты 2.Түсі 3.Үш тілде айту 4. Көлік түрі (жер, су, әуе көлігі).

Жұмбақтар:

1. Құстан аумайды,
Көкте заулайды. (Ұшақ)
2. Көше бойлап аяңдайды,
Адам тасып аялдайды. (Автобус)
2.Үтікке міндім,
Суда жүздім.(Кеме)

3-тапсырма: «Қазақстан Республикасының мемлекеттік рәміздері» жеке жұмысты интерактивті тақтада орындалды. Интерактивті тақтада көп ту мен елтаңба ішінен ҚР-ның Туы мен Елтаңбасын тауып қою тапсырмасы берілді.

4-тапсырма: «Дұрыс - бұрыс» деп аталып, сюжетті суретпен жұмыс. құрастыру жұптық жұмысы берілді. Бұл тапсырманың шарты: балаларға қима суреттер таратылып беріледі. Балалар сол суреттерді құрастырады. Кімде қандай сурет шықты айтып, ол жақсы іс әрекет пе, бұрыс іс пе бейнелеп айтады.

III. Қорытынды бөлімде: Роботтың сыйлығы «Роботтың өз суреті» берілді.

Сұрақ-жауап арқылы қорытындылаумен және берілген тапсырмаларды қиналмай орындаған балалар робот суретін баспалдақтың жоғары сатысына, тапсырма орындауда қиналған балалар робот суретін баспалдақтың төменгі сатысына қойды. Қойылған сатыларға байланысты сұрақтар қойылып, балалардың жауаптары тыңдалады.

Қорытындылай келе, ұйымдастырылған іс-әрекет жас ерекшеліктеріне сәйкес мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасына сай дайындалды және өткізілді. ҰІӘ мазмұны қойылған міндеттерге сәйкес келеді. Қойылған міндеттерді шешу барысында көрнекілік, сөздік және практикалық тәсілдер қолданылды, тәрбиеленушілермен жұмыс барысында жеке, жұптық және топтық жұмыс формалары жүргізілді. Сергіту сәті тек шаршаудың алдын алып қоймай, білімділік сипат алды.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы.
2. «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты».
3. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасы.

УДК 348.41

ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАР

Ж.К. Медетбаева,
Жетісу облысы, Қаратал ауданы,
Үштөбе қаласы,
№97 балабақша тәрбиешісі

Бүгінгі күнгі ұрпақ тәрбиесі өзекті мәселелерінің бірі екендігі қарастырылған. Жас ұрпақ тәрбиелеуде білім мен тәрбие беруде ұстаздардың, әсіресе, қазақ халқының ұлттық құндылықтарын, мемлекеттік тілге деген жоғары патриоттық сезімнің қалыптасуына басты рөл атқаратыны айтылған. Білім беру жүйесінің басты міндеті өз елінің ұлтжанды азамат тәрбиелеу.

Ұйымдастырылған іс-әрекетімде асық технологиясы, топқа бөлу, педагог жетекшілігімен, құрылымдалған, еркін ойын осы әдіс-тәсілдерді пайдаландым.

Асықпен ойнатылатын ұлттық ойындарды, өзіміздің ұлттық құндылықтарымызды ұмыт болмау үшін балаларға асық технологиясы арқылы түсіндірдім. Топқа бөлу әдісі балалар топпен жұмыс жасайды, бір-біріне көмектеседі, ұйымшылдыққа, достыққа үйренеді. Педагог жетекшілігі, әдіс-тәсілі әр топта үлгерімі төмен балалар болады, сол балаларға тапсырма берілгенде басынан аяғына дейін жанында болып, көмек көрсетесің. Педагог балаларды ойынның шартымен таныстырады және қажетті ойын құралдарын ұсынады. Ойынның барысына араласпайды. Тиісінше балалардың іс әрекетіне бақылау жүргізеді. Еркін ойын әдіс-тәсілі өте тиімді. Өз еркімен ойнауға мүмкіндік беру.

Мысалы: «Ұлттық мұра - қазынам» атты тақырыбында өткізген ұйымдастырылған іс-әрекетім.

Мақсатым: Балаларды қазақ халқының құндылықтарымен салт-дәстүрлерімен таныстыру арқылы ауызекі байланыстырып сөйлеуді, сөйлеудің дыбыстық мәдениетін, жалпы адами құндылықтарын, коммуникативтік-танымдық, шығармашылық қабілеттерін, қиялдауын, өз түсініктерін, ойларын, сезімдерін көркем түрде жеткізе білуге үйрету. Балаларды салт-дәстүрге, рухани-мәдениетке тәрбиелей отыра күнделікті өмірде қолдануға баулу.

Қолданылған құралдар: Ұлттық киімдердің, тағамдар, әшекей бұйымдар, оюлар, ұлттық аспаптармен және ұлттық ойындардың суреттері, түрлі-түсті асықтар, киіз үйдің жабдықтары, сандардың үлгісі.

Қолданылған әдіс-тәсілдер: Асық технологиясы, топқа бөлу, педагог жетекшілігімен, құрылымдалған, еркін ойын.

Ұйымдастыру кезеңі.

Мен ұйымдастырылған іс- әрекетімді балаларды ұлттық бұрышты таныстырумен бастадым. Өзіміздің қазақтың ұлттық киімдерімен, әшекей бұйымдарымен, тағамдармен, ұлттық аспаптармен және ұлттық ойындарымен, соның ішінде асықпен ойнайтын ұлттық ойындарға тоқталдық. Балалар үш түрлі түске боялған асықпен үш топқа бөлінді.

Бірінші топ: «Достық үйі» ойын.

Дидактикалық ойын: «Достық үйі»

Мақсаты: Сан құрамын атап, неше бірліктен тұратынын, сандардың көршісін табуға үйрете отырып, балалардың ойлау, есте сақтау қабілеттерін дамыту.

Көрнекілік: Киіз үйдің суреті, сандық карточкалар: 1-10.

Барысы: Тәрбиеші әр балаға киіз үйді береді, балалар киіз үйдегі сандардың көршісін тауып қояды.

Екінші топ:«Сиқырлы дыбыстар» ойыны.

Мақсаты: Берілген суретке дыбыстық талдау жасап, буынға бөлуге үйрете отырып, есте сақтау, ойлау қабілеттерін дамыту. Сөздердің бір буыннан да, көп буыннан да тұратынын және неше дауысты дыбыс болса, сонша буын болатынын түсіндіру.

Көрнекілік: Торсықтың суреті, түрлі-түсті асық салынған тақтайша.

Барысы: Балаларға қымыздың суреті беріледі. Балалар сол берілген сөзге талдау жасау керек. Сөзге талдау жасау үшін әр балалаға тақтайшаға қағылған таяқшалар беріледі. Сол тақтайшаларға түрлі-түсті асықтар арқылы дыбыстық талдау жасап, салады.

Үшінші топ: «Сиқырлы сағат» ойыны.

Мақсаты: Қазақтың ұлттық салт – дәстүрі, әдет – ғұрпын, туған елге, жерге, өз Отанына деген сүйіспеншілік сезімдерін арттыру. Ойынды ойнау барысында балалардың ойлау, есте сақтау қабілеттерін, ойын кезінде саусақ қол моторикасын дамыту. Қазақтың ұлттық ойындарын ойнай білуге тәрбиелеу.

Көрнекілік: Ұлттық киімдердің, тағамдардың, аспаптардың, әшекей бұйымдардың суреттері,

Барысы: Балаларға барабанға жасырылған суреттер беріледі, барабанның тілін айналдырады, тілше қай ұяшыққа тоқтаса сол ұяшықты ашып, астындағы суретке қарап отырып, әңгіме құрайды .

Қимылды ойын: «Тас қала»

Мақсаты: Балаларға асық ойнау ойыны арқылы ұлттық салтымызды дәріптеуге баулу. Ұлттық ойындарды ойнауға қызығушылықтарын оятып, танымдық көзқарастарын қалыптастыру. Ойын ережесін түсіндіру. Ойын ережелерін қатаң түрде сақталуын ескерту.

Балалардың білімдерін тексере отырып тілдерін дамыттыру.

Ойынның ережесі: Ойынға қатынасушыларға шек қойылмайды. Ойынға барлық топ балалары қатысады. Жалпы ойын түрін түсіндіріп, асықтың не екенің оны қалай жасайтыны жайында түсіндіріледі. Балалар асықтарды бірінің үстіне бірін пирамида етіп жияды (балаларға өздігінен орындауға береміз). Оның қашықтығы 7-8 метрден кем болмайды. Ойынды бірінші болып бастайтын ойыншыны анықтау үшін сақаларын иіреді. Кімнің сақасы бұрын алшы түссе ойынды сол бастап, қалғандары да осы тәртіппен өз кезектерін алады. «Тас қалаға» сақасын дәл тигізіп, бір асықты шеңберден шығарса, ойынды жалғастырып, сақасы түскен жерден қайта атады. Шеңберден атып шығарған асықтарын ала береді. Егер бірінші атушы тигізе алмаса, онда екінші ойыншы атады, және де сол ойыншы қазақ тілінде тақпақ, не өлең айтып беру керек. Егер атқан ойыншы «Тас қаланы» бұзып, бірақ асықты шеңберден шығара алмаса, онда айыбын қосып «Тас қаланы» қайта тұрғызады. Егер атушы тас қаланы бұзып бір асықты шеңберден шығарса, онда қалған асықтарды шеңберден шығара алмағанға дейін атады. Ойын барысында балалар жатқа білетін тақпақ, өлеңдерін айтулары тиіс.

Ұжымдық жұмыс: «Әсем киіз үй» ойыны.

Мақсаты: Қазақтың киіз үйімен таныстыру, қазақ халқының дәстүріндегі киіз үйдің жасау- жабдығын көрсету. Балалардың эстетикалық талғамын қалыптастыру, ойлау қабілеттерін дамыту. Ұжымдық жұмыста балаларды достыққа, татулыққа, ұйымшылдыққа баулу.

Көрнекілік: Киіз үй, ою.

Барысы:Балалар бұл ұжымдық ойынды киіз үйдің үлгісіне қарап құрастырады. Киіз үйдің суретіне қарап отырып, киіз үйдің бөліктерін құрастырады.

Қорытынды: «Ғажайып алаң» ойыны.

Ұйымдастырылған іс-әрекетімді «Ғажайып алаң» ойынымен қорытындыладым. Ғажайып алаңдағы ұяшықтағы суреттерді әр бала ашу арқылы, ұйымдастырылған іс-әрекетімді сұрақ жауап арқылы қорытындылатамын.

Күтілетін нәтиже: Ұйымдастырылған іс әрекетімде алға қойған мақсатыма жеттім, балалар қазақ халқының құндылықтарын құрметтейді; өз Отанын жақсы көреді ұжымдық жұмыстарды орындайды, шығармашылық әрекеттерде жақсы нәтижеге жетуге ұмтылады сөздерге дыбыстық талдау жасай алады, қойылған сұрақтарға қысқаша немесе толық жауап береді; негізгі ойды дұрыс тұжырымдайды, өз пікірін айтады. Ұлттық қимылды ойындарға белсенділікпен қатысады.

Қорытындылай келе, осы әдіс-тәсілдерді пайдалану мен үшін тиімді болды. Кез - келген бала ойын арқылы дамиды. Осы әдіс-тәсілдерді ойын түрінде өткіздім. Ойнау кезінде олар түстерді, пішіндерді, кеңістіктік қатынастарды зерттейді, өмірді таниды, қоршаған ортамен байланыс жүргізеді.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. Қазақ мемлекетінің идеологиясында жастарға патриоттық тәрбие беру. Білім саласындағы инновациялық технологиялар. Қазіргі кездегі дамуы және келешегі:

Республикалық ғылыми-методикалық конференция материалдары. - Қарағанды, 2005. - 226-229 б.

2. Ұлттық ойындар. «Балауса» Алматы, 2005 3-4б.

УДК 51-78

МУЗЫКА ӘЛЕМІНДЕГІ ҚЫЗЫҚТЫ МАТЕМАТИКА

Г.А. Нуралиева,
Батыс Қазақстан облысы,
Бөрлі ауданы, Ақсай қаласы
№3 «Гүлдер» бөбекжайы»
музыка пәнінің мұғалімі

Мектеп жасына дейінгі балаларға ұйымдастырылған іс-әрекеттерде инновациялық технологияларды тиімді пайдаланып, түрлі әдіс-тәсілдерді қолдану мақсатында мен музыка сабағына математика негіздерін кіріктіріп, мектепалды тобында «Музыка әлеміндегі қызықты математика» атты кіріктірілген ұйымдастырылған іс-әрекет өткіздім.

Бұл ұйымдастырылған іс-әрекеттің ерекшелігі: балалар музыка арқылы математика негіздерін қалыптастырды, музыкалық жұмбақтар шешу барысында «Elastoblast» резеңкесі арқылы түрлі пішіндер жасап, музыка арқылы суреттеді; Kinect «Ойна да жетіл» интерактивті-сенсорлық ойын-баланың қызығушылығына негізделген оқыту тәсілі, осы ойындарды балалар қызыға ойнады. «Тарсия» әдісімен ұйымдастырылған іс-әрекетті қорытындыладым.

Түрлі әдіс-тәсілдер, инновациялық технологияны қолдану арқылы кіріктірілген ұйымдастырылған іс-әрекетте балалардың ой өрісі еркін дамып, жан-жақты білім алып, шығармашылық жағдай жасалды және жақсы нәтижеге қол жеткіздім.

Мақсаты: Балалар математикалық білім, негіздерін қызығушылықпен музыка шығармашылығымен кіріктіріп орындайды. Математикалық ұғымдарды ойындар арқылы көрсете біледі.

Әдіс-тәсіл: «Тарсия» әдісі, Kinect «Ойна да жетіл!» интерактивті-сенсорлық ойын, «Elastoblast» резеңкесі, сұрақ-жауап, жұмбақтар, логикалық ойындар.

Барысы:

Саламатсыздарма, балалар! Мен өте қуаныштымын, сендерді көргеніме. Кәне, бәріңізді шаттық шеңберіне шақырамын.

Дөңгеленіп тұрайық
Достық ретін құрайық.
Математикамен дос болып,
Біз көңілді болайық.

-Жарайсыңдар,балалар. Кім айтады, бір аптада неше күн бар?

Ал, бүгін аптаның нешінші күні? Аптаның бірінші күні қалай аталады?

Жарайсыңдар, балалар, ендеше осы апта күндерін бірге ән арқылы айтайық.

Ән «Апта күндері» (видео экраннан)

-Қазір жылдың қай мезгілі? (Көктем).

Көктем мезгілінде табиғатта қандай өзгерістер болады? (қар ериді, құстар жылы жақтан ұшып келеді, ағаштар бүршік атады, күн жылынады).

Дұрыс айтасыңдар, балалар. Бүгін біздің оқу қызметімізге бір әдемі құс ұшып келіпті. Кәне, назарымызды экранға аударайық.

Телевизордан құстың сөйлеуі: «Сәлем, менің кішкентай достарым! Міне, шуақты көктемде келді. Сендерге ұшып келе жатып, көптеген қызық елдерді көрдім. Солардың бірі «Музыка әлеміндегі қызықты математика» еліне шақырамын. Барасыңдарма, балалар?

Тамаша! Сендерге сәттілік тілеймін!»

-Балалар, міне керемет! Демек, біз музыка еліне барып математикалық тапсырмалар орындаймыз. Бәріміз орнымыздан тұрып, мына жолдан өтейік.

1.Балалар, қараңдаршы, қандай әдемі түрлі-түсті алаңқай. Түстерін атаңдаршы кәнеки.

Дұрыс, енді мен сендерге сұрақ қояйын:

а)Ұйқыдан ерте оянып,
Анамызға еремiз,
Бақшамызға келеміз.
Бұл қай мезгілде болады? **(Таңертең)**

ә)Біз тәртіпті боламыз,
Сабақты да оқимыз
Серуенде қыдырып
Біз демалып аламыз.**(Күндіз)**

б) Күн батады қызарып,
Анамызды күтеміз
Бақшадан үйге кетеміз.
Бұл қай мезгілде болады? **(Кеш)**

в)Үйлерде шам сөнеді
Балақайлар тәтті ұйқыға кетеді.
Бұл қай кезде болады? **(Түн)**

Жарайсыңдар, балалар. Ал, енді тапсырманы мұқият тыңдап алыңдар. Алдарыңда түрлі-түсті алаңқай. Музыка әуенімен алаңқайды айналып жүреміз, тоқтағанда мен қандай уақытты айтамын, соған сәйкес түске тұруларың керек.

Таңертең-ақ түс
Күндіз-сары түс
Кеш-қызыл түс
Түн-қара түс

2. Балалар, мен сендерге қазір жұмбақ жасырамын, сендер жауабын дауыстап айтпай, бірінші көрсетесіңдер, сосын айтуға болады, келістік па? **а)** Шуақ шашқан күнге ұқсаймын көбірек,
Менің атым-**<u>дөңгелек.</u>**

<u>Әділ:</u>
Домалақпын, домалақпын
Дөңгелек боп домаладым.
Ай сияқты, күн сияқты
Шар сияқты домалақпын.

ә) Барлық шатыр ұқсайды тек өзіме,
Бірден білер құлақ салған сөзіме **– <u>үшбұрыш</u>**

<u>Мирдана:</u>
Үшбұрышпын, үшбұрышпын,
Үш қабырғам бар бұрышпын.
Төрт бұрыштан аз болсамда
Орны бөлек үшбұрышпын.

б) Теледидар таныс екен баршаға,
Ал, пішіні ұқсайды ғой-**<u>шаршыға</u>**

<u>Нұрай</u>
Төрт бұрышпын, төрт бұрышпын,

Төрт қабырғасы бар бұрышпын.
Қай жағынан қарасаңда
Төрт қабырғам тең бұрышпын.
в) Қауынға өзі ұқсайтын,
Ерекше пішін тағы бар
Атын оның кім айтар?-**сопақша**
Ернар
Сопақшамын, мен сопақ
Ұзартылған домалақ
Соңым жоқ, басым жоқ
Мен қоңыз, мен картоп
Аяқпенен топ-топ-топ.

3. Балалар, енді осы пішіндерді біз музыка арқылы суреттейміз. (столда отырып музыка арқылы геометриялық пішіндерді суреттейді).

4. «Көңілді математика» әні (2-жұптасып, 5-екі шеңбер жасайды)

Балалар, жаңа орындаған «Көңілді математика» әнінде сандарды білетіндеріңді көрсеттіңдер. Енді әрі қарай тағы да санауды жалғастырамыз.

5.Kinect «Ойна да жетіл» интерактивті-сенсорлық ойын

а) «Жапырақты сана» ойыны. Тапсырманы мұқият тыңдаймыз: экраннан жапырақтың түрлі саны бейнеленген суреттер көрсетіледі. Тапсырманы тыңдап, жапырақтың саны дұрыс суретті көрсетулерің қажет.

б) «Есепте» ойыны-экраннан отбасы мүшелерінің суреттері бар бірнеше сурет көрсетіледі. Балаға сұрақ қойылады, ол суретте неше ересек және неше бала тұрғанын есептеп айтып, дұрыс жауабын таңдауы қажет.

в) «Есте сақтау» ойыны-экраннан геометриялық пішіндер көрсетіледі, одан соң суреттердің орны ауыстырылады. Оларды бастапқы қалпындағыдай тәртіппен орналастыру қажет.

6) Біздің соңғы тапсырмамыз **«Тарсия»** әдісі бойынша есеп шығару. Экранға назар аударайық. Қандай пішін көріп тұрсыңдар? Дұрыс, үшбұрыш. Осы үшбұрышты мен бөліп тастадым кішкентай үшбұрыштарға.

Ал, сендер экрандағыдай үлкен үшбұрыш құрастыруларың керек, ол үшін мұқият қарап, сандарды дұрыс орналастыруымыз керек.

Екі командаға бөлінеміз. Қай команда бірінші құрастырады.

Жарайсыңдар, балалар. Кәне, экранға назар аударайық.

(құс сөйлейді)

-Балалар, сендерге бүгінгі саяхатымыз ұнады ма?

Рефлексия:«Қол шапалақтау» әдісі

Жарайсыңдар, балалар. Математика бізге керек пе?
Математика керек әр күнге
Математика қажет өмірде.
Математиканы оқимыз
Миымызға тоқимыз.
Математика-ермек емес балалық,
Математика-көрегендік, даналық.
Математика-құрметтеуге лайық
Кел, балалар, мұны жақсы ұғайық!

Кіріктірілген ұйымдастырылған іс-әрекет барысында балалардың қызығушылығы артып, топпен, жеке жұмыс жасау дағдылары қалыптасады. Шығармашылық қабілеттері дамып, белсенділіктері артты.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасы» (№422, 2022);
2. Наурзбаева З. «Қарапайым математикалық ұғымдарды қалыптастыру»;
3. Bilimkids kz сайты.

УДК 82-343

ЕРТЕГІ - ТӘРБИЕ ҚҰРАЛЫ

Ж.Б. Оташева *- әдіскер,*
Б.М. Жаксымбетова *- қазақ тілі маманы,*
Батыс Қазақстан облысы,
Ақжайық ауданы, Тайпақ ауылы
«Балбұлақ» бөбекжайы

Қазіргі уақыттың негізгі талаптарының бірі – білімді әлемнің бүтіндей бейнесін қабылдай алатын, логикалық ой-өрісі дамыған жаңаша, тәуелсіз ойлай алатын шығармашыл адамға айналдыру.

Мектепке дейінгі оқыту мен тәрбиелеу ісін балалардың ойлау қабілеті жетерліктей жас ерекшеліктерін ескере ұйымдастырса ғана ой-өрісі дамуына мүмкіндік туады. Сондықтан да тәрбиеші балаларды үнемі ойланып оқуға бағыттауы тиіс, бұған педагогикалық үрдісті жүйелі ұйымдастыру, сабақта баланың ой-өрісін дұрыс дамыта алатын ойындарды, ертегілерді мол пайдалану арқылы жетуге болады.

Ол үшін бала ұғымына, қабылдауына сәйкестендіріліп ертегілер ұйымдастыру қажет.

Балаға арналған білім баланың ақылына лайықталып, талабын шабыттандыратындай, ойын оятарлық, іскерлігін дамытарлықтай, бастаған істің нәтижесіне жетуге тырысарлықтай нәрлі болуы керек. Балалардың ой белсенділігін, саналы ойлана білуін дамыту тәрбиешінің негізгі міндеті. Ертегі баланың ойлау қабілеті мен сөздік қорын дамытуға, түрлі дағды мен шеберлікті меңгеруге, қиындықты жеңуге, төзімділікке баулиды.

Оқыту, білім беру мақсатында ертегілерді пайдаланудың мақсатқа сәйкестілігін мойындауды біз ежелгі дүниеден де табамыз. Ертегінің, білім беру және тәрбие беру құралы ретіндегі алғашқы жазбаларды біз академик Мұхтар Әуезовтың еңбектерінен кездестіреміз. Ол ертегінің маңызды ролін барынша терең түсінді және ертегі балалардың оқуын, білімді меңгеруін оңайлатады деп санады. Халқымыздың балаға тәрбие берудегі тиімді құралдарының бірі – ертегі. Ертегіде – халықтың тұрмыс-тіршілігі, әдет-ғұрыптары, еңбек сүйгіштігі, дәстүрлері, отанға деген сүйіспеншілігі бейнеленген. Қазақ ертегілерін академик М.Әуезов үш жікке бөлген: қиял-ғажайып ертегілер, тұрмыс-салтқа байланысты ертегілер, хайуанаттар жайлы ертегілер. Қандай ертегінің түрі болсын оның ең басты кейіпкерлері жағымды бейнеде келеді. Олардың мақсаты – адамға жақсылық істеу, қол ұшын беру, жақсыны үйретіп, жаманнан жирендіру.

Ертегі-ауыз әдебиетінің мұрасы. Қазақ халқымыз ертеден өз балаларына тәрбиені әңгіме, жыр, ертегілер арқылы берген.

Ертегілер-сол кездегі өмір шындығын баяндайтын көркем шығарма. Мұнда ерте кездегі халықтың өмір тәжірибесі, әдеп-ғұрпы баяндалған. Балаларды ауыз әдебиеті үлгісімен таныстыру үшін алдымен оқытылатын материалдың көлемін, мазмұнын анықтап алу керек. Материал мәтіннің мазмұны балаларды қызықтыратындай жалықтырып жібермейтіндей шағын болу керек. Ертегінің әр жақты сырын қызықты әрі тартымды, бала санасына лайықтай жеткізу айтушының шынайы шеберлігіне

тікелей байланысты. Ертегі оқу сабақта және сабақтан тыс уақыттарда өтіледі. Оқу жұмысы баланың жас ерекшелігіне орай жоспарланады. Сәбилер тобында ауызша әңгімелеп беру тәсілі қолданылады. Әртүрлі ертегілер баланың жас ерекшеліктеріне сай өз уақытында және дұрыс қолдану «мектепке дейінгі мекемелердегі берілген оқыту және тәрбиелеу бағдарламасын» өз деңгейінде шешуді қамтамсыз етеді.

Жоспар

Ұйымдастырылған іс-әрекеттің.

Тақырыбы: «Шалқан» ертегісі.

Мақсаты:

Білімділік: «Шалқан» ертегісі туралы мағлұмат беру, шалқанға түсінік беру.

Дамытушылық: «Шалқан» ертегісіне сахналық қойылым көрсету. Ертегіні сахналау арқылы ой - қиялын дамыту.

Тәрбиелік: «Шалқан» ертегісін көрсете отырып, балаларға бір отбасының татулығын, бірліктерін көрсету.

Көрнекіліктер: «Шалқан» ертегісінің кейіпкерлерінің костюмдері, көкөністер.

Түрі: Көрініс, ертегі

Әдіс - тәсілдер: Сөздік әдіс, көрнекілік көрсету.

Алғы сөз:

Құрметті балалар! Бүгінгі өткелі отырған «Аққайың» ересек тобының ертегілер еліне қош келдіңіздер. Бүгінгі сахналайтын ертегіміз «Шалқан» ертегісі. «Шалқан» ертегісі орыс халық ертегісі, балалар.

Ертегінің негізінен көптеген түрлері бар, олар:

1. Қиял - ғажайып ертегісі.

2. Шыншыл ертегі.

3. Жан - жануарлар туралы ертегі.

4. Тұрмыс - салт ертегісі, болып бөлінеді екен. Ал, осы, «Шалқан» ертегісі балалар, тұрмыс - салт туралы ертегі екен. «Шалқан» орамжапырақ тұқымдасына жататын екі жылдық көкөніс. Шалқанның түсі ақ немесе сары болады екен. Шалқанның құрамында ағзамызға пайдалы көптеген дәрумендер бар. Емдік қасиеті де бар. Ендеше, апайлар және балалар, мен сіздерге, осы «Шалқан» ертегісін «Аққайың» ересек тобының балаларының сахналағанын көріп - тамашалауды ұсынамын.

«Шалқан» ертегісінің сахналық қойылымын тамашалаңыздар.

Ролдерде ойнағандар:

Автор: Жаксымбетова Балкия Махуетовна.

Шалқан:

Шалқан: Ақбота

Атай: Орынғали Мейірбек

Әжей: Самат Жұлдызай

Немере қызы: Нығмет Айшабибі

Күшік: Арыстан

Мысық: Айару

Тышқан: Алангир.

Автор: Ерте ерте ертеде, ешкі жүні бөртеде шал мен кемпір болыпты.

Бір күні атай шалқан екті де:

Атай: - Өс, шалқаным, тәтті боп өс! Өс, шалқаным, мықты боп өс!

Автор: Күндерден күн өтті, айлардан ай өтті. Шалқан өте үлкен, мықты болып өсті. Атай шалқанды әрі тартқылайды, бері тартқылайды, жұлып ала алмайды. Сөйтіп атай көмекке әжейді шақырады. (1 - сурет)

Әже: Мен көмекке келдім.

Автор: Әжей атайдан, атай шалқаннан тартып, жұлып ала алмайды.

Әже: - Атасы, екеуміздің осыған күшіміз жетпейтін сияқты. Көмекке қызымызды шақырайық.

Автор: Сөйтіп көмекке қызын шақырады. Қызы әжесінен, әжесі атайдан, атай шалқаннан ұстап тартады. Алайда еш нәтиже болмайды.

Қызы: - Бізге көмекке тағы біреу керек сияқты. Мен күшігімді шақырайын.

Автор: Қызы көмекке күшігін шақырады. Күшігі қыздан, қыз әжесінен, әжесі атайдан, атай шалқаннан ұстап тартқылайды. Бірақ тағы да жұлып ала алмайды.

Күшік: Қанеки, біз көмекке мысықты шақырайық. Мысығым, мысығым келіп бізге көмектес.

Автор: Күшік мысығын шақырады. Мысық күшіктен, күшік қыздан, қыз әжейден, әжей атайдан, атай шалқаннан ұстап әрі тартқылайды, бері тартқылайды. Тағы жұлып ала алмайды.

Мысық: - Менің ойымша бізге тағы да көмек керек сияқты. Тышқан, тышқан бізге көмектесші.

Автор: Барлығы бірге шалқанды тартады. Сол кезде шалқанды жерден жұлып алады. (2, 3 - сурет)

Әжей шалқанды қосып тамақ пісіреді. Бәрі дәмді тағамнан ауыз тиеді. Тышқан тамақты жеп отырып, былай дейді:

Тышқан: - Бұл тағам өте дәмді екен. Егер келесі жолы тағы көмегім керек болса, мені шақырыңдар. Мен шалқанды өте жақсы көремін.

Балалар

- Шалқан қайда өсті?
- Ол қандай болды?
- Атайға кімдер көмектесті?
- Міне қандай тату – тәтті отбасы! Бір – біріне көмектесіп, өз туысқандарына қамқорлық көрсетеді.
- Ал сендар бір – бірлерімен доссыңдарма? Ендеше дос болайық!

Балалар мұқият тыңдап алғаннан кейін мазмұныны айтып береді.

Сергіту сәті.

Д. О.: «Қай кейіпкер жоқ?»

О. ш.: Ертегі кейіпкерлерінің біреуін алып тастап, жоғын айту.

Балалар шалқан ертегісінде қандай кейіпкерлер бар? (ата, әже, қыз,
ит, мысық, тышқан).

- Қане, санайықшы неше кейіпкер екен? (алты)

Сұрақ - жауап тәсілі арқылы қорыту.

- Қандай ертегімен таныстық? (шалқан)
- Қандай ертегілер туралы жұмбақ жасырдық? (бауырсақ, шалқан)
- Ертегі сендерге ұнады ма? (ия).

Адамгершілік тәрбиенің нәтижесі адамдық тәрбие болып табылады. Адамгершілік тақырыбы мәңгілік. Ол ешқашан ескірмек емес. Жас ұрпақтың бойына адамгершілікті сіңіру ертегі арқылы беріледі. Адамгершіліктің қайнар бұлағы-қазақ ертегілерінде десем артық айтпаған едім.

Қай заманда болмасын адамзат алдында тұратын ұлы мұрат-міндеттердің ең бастысы-өзінің ісін, өмірін жалғастыратын салауатты, саналы ұрпақ тәрбиелеу. Ұрпақ тәрбиесі – келешек қоғам тәрбиесі. Ендеше, ақпараттық технологилар дамыған кезеңдегі балалардың ой-қиялдарын өз ертегілері арқылы жеткізу мүмкіндігі бар. Руханилық – жеке тұлғаның негізгі сапалық көрсеткіші. Руханилықтың негізінде адамның мінез-құлқы қалыптасады, ар-ұят, өзін-өзі бағалау және адамгершілік сапалары дамиды. Мұның өзі мейірімділікке, ізгілікке шақырады.

Қазақ халқының салт-санасы мен ата-бабасынан келе жатқан дәстүрін өз бойындағы ерекше қасиеттерін талантымен, дарындылығымен, өзгелерден ерекше табиғи қабілеті арқылы биіктерден көрсеткен. Қасиетті ертегілер арқылы тәрбие берген, салт-дәстүрін сол қалпында сақтап қалған. Сонымен қатар еліміз егемендік

алғалы мемлекеттік тілде сөйлеуіне, бұл қасиетті ертегілердің халық ауыз әдебиетінде ең маңызды орын алатыны сөзсіз екенін салыстырып көрсету.

Халқымызда «Ізденген жетер мұратқа» деген сөз бар. Яғни, әр нәрсені білуге талпынып, білімнің тереңіне бойлау-дамуды кемелдікке жеткізеді, рухани байытады. Дүние жүзі балалары «Ол кім?», «Бұл не?», «Неліктен?», «Қайда?», «Қашан?» деген сұрақтарға жауап іздеп, бір тыным таппайды. Олардың осылайша ізденімпаздық танытуы табиғи заңдылық.

Қазақ халық ертегілері – тәрбиенің айнымас көмекші құралы, олар бізге түсінікті тілде өмір туралы, қиын жағдайлардан шығу жолдарын көрсетеді. Ертегілер өмір бойғы тәртібімізді, қарым-қатынасымызды қалыптастырады, шыдамдыққа, қайсарлыққа, болашаққа міндеттер қойып, соған жетуге үйретеді. Ертегі ойлау қабілетін, қиялдауға да көп септігін тигізеді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Ахметова Б.Қ.Халық ауыз әдебиетінің бір түрі ертегілер арқылы балаларды ұлтжандылыққа тәрбиелеу,Ұлттық тәрбие, 2013. №4. 41-43 б.

2. Қабатай Б. Ертегілер мен аңыздар арқылы адамгершілікке тәрбиелеу. Қазақстан мектебі-2008ж; №3 64-67 б.

3. Жакитова А.Р.Ертегілер оқыту арқылы баланың танымдық қабілетін арттыру. Қазақстан педагогтар хабаршысы – 2015; №2 67-72 б.

УДК 373.2

ТӘРБИЕ БАЛАБАҚШАДАН БАСТАЛАДЫ

Ж.Ж. Саркулова,
Атырау облысы, Макат ауданы
«Болашақ» бөбекжай балабақшасының
тәрбиешісі

Тәрбие мен білімнің алғашқы дәні-мектепке дейінгі тәрбие ошағынан басталады. Баланың ортаға тез бейімделуіне, жан жақты дамуына балабақша үлкен рөл атқарады. Дегенмен заманға сай бала тәрбиелеудегі әдіс-тәсілдер өзгеріп отыратыны белгілі. Интеллектуалдық ойындар – баланың мектепке дейінгі жасынан бастап, танымдық қабілеті мен әлеуметтік дағдыларының негізін қалайтын, білім алу және тәрбие процесін, ақыл-ойын қалыптастыруға бағытталған. Осы орайда «Болашақ» бөбекжай балабақшасының мектеп алды даярлық «Болашақ» тобында балалардың алған білімдерін қортындылау, интеллекті жоғары, алғыр да тапқыр балаларды анықтау, ақыл-ойын, жылдам ойлайтын, ептілігін, шығармашылығын дамыту, адамгершілікке, ұйымшылдыққа, жолдастық қарым-қатынасқа тәрбиелеу мақсатында «Тәрбие балабақшадан басталады» атты интеллектуалды ойын өткіздім. Балалар «Қыран» және «Тұлпар» тобы болып бөлінді.

Ойын **таныстыру, бәрін білгім келеді, ойлан тап, біз мектепке барамыз** атты 4 кезеңнен тұрды.

Бірінші бөлім: балалар өздерін таныстырып, ұрандарын айтты.

Екінші бөлім: **PowerPoint** бағдарламасының ұяшық таңдау әдіс тәсілдері арқылы «Ертегілер елінде», «Ұлттық аспаптар», «Ұлттық ойын», «Бетпердемен ойын» тапсырмаларын орындады.

Үшінші бөлім: АКТ мен жеке жұмыс жасап логикалық ойындар ойналды.

Төртінші бөлім: Сауат ашу кітабындағы **QR код** пайдалану арқылы суреттегі дауысты және дауыссыз дыбысты ажырата білді. **PowerPoint** бағдарламасындағы

«кездейсоқ шеңбер генераторын» пайдалану арқылы балалар өздеріне түскен мақал-мәтелді жалғастыра білді.

Ақын жазушыларды **Wordwall** бағдарламасындағы «Ашық алаң» әдісі арқылы тауып, өлеңдерін жатқа айтып білімдерін жетілдіре түсті.

Табиғат туралы балалардың түсініктерін қалыптастыру үшін Марблс тасымен зерттеу жұмысын жүргіздім. Тасты қолдарына салып салқын ба, жылы ма, қатты ма жұмсақ па екенін ажыратты. Тастың өлі табиғатқа жататынын ажырата білді. Марблс тасы арқылы ойындар ойнатылды. Интеллектуалды ойынды «нүктелерді сандармен сәйкестендіру» атты ойынмен аяқтадым.

«Тәрбие - тал бесіктен басталады» деген халықтың дана сөзімен қорыта келе, тал бесіктен бастау алған тәрбие ғана жемісті болмақ. Тәуелсіз еліміздің жас ұрпақтарын білімді, жан-жақты дамыған, рухани бай, жерін, ата-анасын құрметтейтін саналы азамат болып өсуіне бойымдағы бар асыл қасиетімді, білімімді аямаймын.

Пайдаланылған әдебиеттер мен қосымшалар тізімі:

1.https://wordwall.net/ru/resource/54809172/кім-айтады#

2.https://wordwall.net/ru/resource/56553128/%d2%b1%d1%8f%d1%88%d1%8b%d2%9b-%d1%82%d0%b0%d2%a3%d0%b4%d0%b0%d0%b9%d1%8b%d2%9b#

3. https://balabaksha.kz/64065/

4. https://ust.kz/powerpoint/marbls_tastary__mektep_jasyna_deiingi_balalardy_jan_jaqty_damyty_quraly_retinde-316733.html

УДК 373.2

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫ ДАМЫТУ МЕН ТӘРБИЕЛЕУДЕГІ ЗАМАНАУИ ПЕДАГОГТІҢ РӨЛІ

С.С. Султанбекова,
Астана қаласы,
№37 «Арман» балабақшасының
тәрбиешісі

Балабақшада «Көлеңке би-театр арқылы балалардың шығармашылығын дамыту» тақырыбында жұмыс істеп әдіс-тәсілдерді тиімді пайдаландым.

Ұстаз болу – бақыт, әрі абырой. «Ел есінде бір жыл қалғың келсе ас бер, он жыл қалғың келсе ағаш отырғыз, ал мәңгі қалғың келсе бала тәрбиеле», - дейді халық даналығы. XXI ғасыр – саналы тәрбие мен сапалы білім ғасыры. Балабақшадағы әрбір бүлдіршінге жақсы тәрбие мен жан-жақты білім беру – заманауи педагогтердің бірден-бір міндеті. Балабақша табалдырығын аттаған бүлдіршіннің санасы ақ парақ секілді. Не айтсаңыз, сол әрекетті бұлжытпай орындайды. Балалардың ой-өрісін дамытуға, олардың қиялына қанат бітіріп, тіл байлықтарының молаюына педагогтің атқарар қызметі орасан.

Топтағы әрбір бала – бір ашылмаған сыр, құпия. Әр баланың мінезі әр түрлі. Бір бала жылдам болса, екінші бала баяу, ал үшінші бала болса өзімен-өзі отырғанды қалайтын болып келеді.

Абай дана айтқандай: «Жас бала анасынан туғанда екі мінезбен туады, біріншісі – ішсем, жесем, ұйықтасам, ойнасам, ал екіншісі білсем, көрсем, қарасам, ұстасам»,-деген қызығушылықтан тұрады. Сондықтан мұның бәрін білгісі келген балаға бағыт-бағдар беру, көмек көрсету, тексеру, нұсқау тәрбиешінің тікелей міндеті болып саналады.

Балаларға ашуланшақ, ызалы педагогтерге қарағанда, өмірге шаттана қарайтын педагогтер ұнайды.

Халқымыз қай кезде де ұрпақ тәрбиесін ұлттың болашағы деп білген. Ұлы жазушы М.Әуезов: «Ел боламын десең, бесігіңді түзе», - деп бала тәрбиесінің басты құндылығымыз екенін айтқан болатын. «Бар жақсылық балаға»,-деген ұранды ұстанатын елдің болашағы әрдайым жарқын болады

Жас ұрпақты тәрбиелеуде бірінші отбасы, ата-ана тәрбиесі болса, екінші бесік, балабақша және педагогтардың ыстық ықыласы, қамқорлығы деп айтамын. Тәрбиеші балаға деген ыстық ықыласын бір сөзбен айтып көрсетіп қана қоймай, бар жүрегімен, жан тәнімен сезіндіреді. «Бала-біздің болашағымыз», -десек, сол балаға жүйелі білім беріп, ынта – ықыласын дұрыс бағыттау, қабілеттерін дамытуды балабақшадан бастауымыз керек.

Заманауи педагог әр ұйымдастырған іс-әрекетін ойын арқылы өткізіп, әр баланы жақсылыққа, қайырымдылыққа, ізгілікке баулиды. Балалардың ойын ойнауға жағдай туғызумен қатар, белсенділігін үнемі арттырып отырады. Топта өзара ынтымақтастық жағдайын орнатып, ойынға баланы өз еркімен қатыстыра алады.

«Сабақ беру-үйреншікті жай ғана шеберлік емес,ол-жаңадан жаңаны табатын өнер»-деген екен Жүсіпбек Аймауытов. Сондықтан, қазіргі таңда балаларға саналы тәрбие мен сапалы білім беру ісін жаңа талап тұрғысынан өзгертіп, оқыту тәсілдерін үнемі жетілдіріп отыруға міндеттіміз. Олай болса, білімді тұлғаны қалыптастыру үшін заманауи педагог әр ұйымдастырылған іс-әрекетте тек оқулық шеңберіндегі білімді үйретумен шектеліп қана қоймай, кең түрде әр баланың талабына, деңгейіне сай жұмыстарды саралап, ыңғайластыру керек.

Қазіргі заман талабына сай білім беру жүйесінің басты көрсеткіші-баланың өздігінен білім алуға деген ұмтылысын қалыптастыру. Жас ерекшеліктерін ескере отырып жұмыс жүргізу мәселесін педагог ескеруі керек. Педагогтің негізгі міндеті-баланы өз бетінше ізденіске және шығармашылық іс-әрекеттерге баулу болып табылады.

Әрбір балабақша тәрбиешісі кәсіби құзіреттілігін арттыруы үшін өз еңбек жолын шығармашылықпен байланыстыруы қажет. Шығармашылық, кәсіби шеберлік, мәдениеттілік, эрудитция қайырымды жән білімдарлық педагогты нағыз идеал етіп көрсетеді. Ш.Летурно былай деген: «Денені шымылдандырудың, ерік-қайратты шыңдаудың, ақылды алғырландырудың, ойды салмақтандырудың жолын білсең, сен тәрбиешісің». Міне, осындай қасиеттер тәрбиеші бойынан табылуы қажет.

Балабақшада эксперименттік алаңда «Көлеңке би-театр арқылы балалардың шығармашылыған дамыту» тақырыбында жұмыс істедім.

Менің мақсатым балалардың шығармашылығын көлеңкелі театр арқылы дамытып, сөйлеу қабілеттерін жан- жақты жетілдіру.

Көлеңкелі театр -жарық өте жақсы түскен экранда адамдар, жануарлар және құстардың пішіндерінің қозғалысына қарауды балалар өте жақсы көреді. Көлеңке театрдың сахнасы экран болады.

Ертегі, әңгіме, өлең, әндерді көлеңке театры арқылы айтуға болады. Көлеңке театрдың қойлымын көрсетуге бірнеше адамдар қатысады. Біреуі мазмұнын оқиды, қалғандары көрініс көрсетеді.

Бұл көріністер балалардың шығармашылықтарын арттырады, ой өрістерін дамытады. Театр әр балаға қуаныш ұмытылмас әсер сыйлайды.

Әдіс-тәсілдер:

- би ритмопластикасы;
- коммунативтік әдістер мен тәсілдер;
- көркем образ жасау;
- қойылыммен жұмыс;

Көлеңке театрының түрлері:

- саусақ көлеңке театры;
- адам бейнесінің көлеңкелі театры;
- көлеңке қуыршақ театры.

Практикалық бөлім:

- Көркем әдеби шығармаларды таңдау;
- Балаларды рөлге бөлу;
- Музыкалық материалды таңдау;
- Декорацияларды, костюмдерді таңдау;
- Мамандармен, тәрбиешілермен өзара әрекеттесу;
- Ата-аналармен қарым-қатынас;
- Балалармен жұмыс.

Көлеңке театрымен:

- ұсақ қол моторика;
- кеңістікте бағдарлау;
- есте сақтау қабілеті;
- ойлау;
- музыкаға, әдебиетке, театрға тұрақты қызығушылықты оятады;
- балалардың көркемдік қабілеттері артады, шығармашылық қиялдары дамиды.

Көлеңке би-театры арқылы «Бір қазан сүт» ертегісі, «Түлкі мен тырна» ертегісі, «Оюхан мен Жоюхан» ертегісі, ата-аналармен «Менің сүйікті отбасым», «8 Наурыз» мерекесінде аналарымызға арнап қойылымдар қойылды.

Көлеңке театры - қозғалыстарды үйлестіруді, ұсақ моториканы, кеңістікте бағдарлауды, бұлшықет жады мен пластикалығын, ойлауды дамытады. Баланың жеке тұлғасы қалыптасады, көркем әдеби ертегілерге, музыкаға, театрға деген тұрақты қызығушылығы артады. Балалардың көркемдік шеберлігі, шығармашылық қиялдары дамиды. Көлеңке театры әр балаға қуаныш ұмытылмас әсер сыйлайды.

Заманауи педагог баланың өзіндік «менін» анықтауға көмектесуге, балаларды дұрыс қарым-қатынас мәдениетіне тәрбиелеуге, жан-жақтылыққа, кісілік парасаттылыққа тәрбиелей отырып, елдің ертеңін, болашағын дамытуда ерен еңбек етеді.

Қорытындылай келе, «Заманға сай тәрбиеші - ол өзіне артылған ауыр жүктің салмағын сезінген тұлға», - деген тағылымды өз жұмысында үнемі бойтұмардай есте сақтау керек.

Елдің ертеңін ойлайтын педагогтерге халық сеніммен қарап, баласының тәрбиесі мен білімін дамытуды тапсырып отыр. Сондықтан да заманауи педагогтерге ел болашағы үшін үлкен жауапкершілік жүктелетінін әрдайым есте сақтауға тиіспіз.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Балабақшадағы дидактикалық ойындар және мектеп жасына дейінгі балаларға сенсорлық білім беру жаттығулары / ред.Л. А. Венгер. – М., 1978. – 110с.

2. Айдашева Г.А. Мектепке дейінгі жеке тұлғалар педагогикасы.

3. Бала мен балабақша /№6,2023

4. Неменова Т. «Развитие творческих проявлений детей в процессе театрализовнных игр» Дошкольное воспитание»/ №1.1989.

УДК 37.018

БАЛА ТӘРБИЕСІНДЕГІ ЕРТЕГІЛЕРДІҢ РӨЛІ

Д.Т. Утеулиева
Атырау облысы, Мақат аданы, Мақат кенті
«Балбөбек» бөбекжай балабақша тәрбиешісі

Ертегі арқылы балаларды тәрбиелеуде бала ертегіні сезеді, қоршаған ортаны қабылдайды. Айналадағы қоршаған ортаны, заттар мен құбылыстарды көріп, естіп, қабылдауынан ес, қиял, ойлау пайда болады. Бір нәрсені ала түсіну үшін алдымен оны көру не есту керек. Балаларды ертегі арқылы біз жан-жақты дамытамыз.

Ертегімен тәрбиелеу-бұл балаларды тәрбиелеудің өте қарапайым және қызықты әдісі. Бала дүниеге келді, оның ата-анасы баланың дамуы мен тәрбиесі туралы ойлайды, ол үшін әртүрлі тиімді әдістерді іздейді, ең қолайлы құралдарды таңдайды. Білім берудің ең танымал және кең таралған құралдарының бірі-ертегі.

Мектепке дейінгі жастағы баланың дамуы мен тәрбиесіне оң әсер ететін ертегіде бала болып жатқанның бәрін жақсы түсінеді. Ертегі, бір жағынан, лингвистикалық икемділікті қалыптастырады, тұжырымдамалық сөздікті кеңейтеді, ертегі метафоралардың байлығын пайдалануға мүмкіндік береді, бұл ойлау мен сөйлеуді қалыптастыруға әсер етеді. Екінші жағынан, бала бір кездері ата-анасы оқыған ертегілердің сюжеттерін қайталап қана қоймай, өзі де жасайды және қиялдайды.

Ертегілердің бірнеше түрлері болады: көркем, дидактикалық, психокоррекциялық, психотерапиялық, медитация. Көркем ертегілер екі түрге бөлінеді: авторлық және халықтық. Авторлық - Чарльз Перро, г.Х. Андерсен, ағайынды Гримм және т. б. ертегілер. Халық ертегілерінің авторлығы жоқ. Олардың күнделікті мағынасы өте көп.

Дидактикалық ертегілер-бұл оқу тапсырмалары бар және пайдалы дағдыларды немесе күрделі ақпаратты игеруге көмектесетін ертегілер. Мұндай ертегілерге мыналар жатады: "Қасқыр мен жеті лақ" ертегісі - бейтаныс адамдарға мұқият болуға және есіктерді ашпауға үйретеді.

Психокоррекциялық ертегілер көп мақтанатын, ашуланшақ, жуынғанды ұнатпайтын, ұстамсыз, қыңыр, інісіне, ата-анасына, өзіне және т. б. қамқорлық жасауды білмейтіндер үшін оқылады. Бұл ертегілер сұрақтарға жауап береді не және қалай істеу керек. Осы ертегілерді айта отырып, біз тиімсіз мінез-құлық әдісін өнімдірек әдіске ауыстыруды ұсынамыз.

Бізге қолдау көрсету үшін психотерапиялық ертегілер қажет. Бұл ертегілер болып жатқан оқиғалардың терең мағынасын ашады, олар әрқашан дәстүрлі түрде бақытты аяқталады, әрқашан өте терең және шынайы. Бұл ертегілер ата-анасының ажырасуы, достарына опасыздық жасау, өмір мен өлім мәселесін түсіндіру, сүйікті үй жануарынан айырылу жағдайында оқылады. Бұл ертегілер жанды емдейді.

Медитациялық ертегілер демалуға оқылады: Мұндай ертегілерде қақтығыстар мен зұлым кейіпкерлер жоқ, бұл ертегілердегі бейнелер өте әдемі. Бұл ең жарқын, ең мейірімді ертегілер. Олар сүйіспеншілікке толы және өте үйлесімді. Мұндай медитациялық ертегілердің мысалы-бесік жыры. Бесік жырында біз балаға деген сүйіспеншілікті, өмірдің мәні, оны қалай күткені туралы әңгімені жеткіземіз. Баланы тыныштандырады және қиялды шығармашылық бағытқа бағыттайды. Медитациялық ертегілер балаға идеалды әлемнің, әдемі қарым-қатынастың, жасампаз әрекеттің бейнесін көрсетеді.

Халық ертегілері ішінде балаларға танымал, әсіресе сүйіп тыңдайтындары хайуанаттар жайындағы ертегілер. Табиғаттың әсемдігі, көркемдігі жан-жануарлардң

тіршілігі жайында ең бай материалдар балаларға алғаш осы хайуанаттар жайындағандар ертегілер арқылы берілген. «Бармақтай бала», «Қотыр торғай», « Мақта қыз бен мысық», « Арыстан, қасқыр, түлкі, түйе , бөдене», « Кім неден күшті», « Түлкі мен тауық» т . б .

Хайуанаттар жайында айтылатын ертегі кейіпкерлерінің өзі қызық. Сол күлкілі, қызық кейіпкерлердің өмір сүруін, өмірге икемді болу жолындағы қақтығыстары мен қарым-қатынастарын, олардың айла-тәсілдерін біз тәрбиешілер кейіпкерлердің маскаларын және тігілген киімдерін киіп, дауыс ырғағын салып рольдерді сомдап балаларға танытамыз. Хайуанаттар жайындағы ертегілердің қай түрін алсақ та балалардың ұғымына сай, түсінуіне жеңіл, күлкілі де қызық болып айтылады. Халықтың шығармалар ішіндегі хайуанаттар жайында айтылатын ертігілерді түгел дерлік балалар фольклорының мұрасы деп қараймыз.

Ертегі сабақтарды өткізудегі мақсатымыз балаларға ертегілер әлеміне еніп, жақсы көңіл күй сыйлау. Оларға қызықты тапсырмалар орындата отырып, тақпақтар, жұмбақтар, ертегілер арқылы тілін дамыту. Диалогты сөйлеу мәдениетін әрі қарай дамыту. Логикалық ойлауын жетілдіріп, адамгершілік тәрбиесіне баулу. Дыбыстарды түрлі екпінде анық және дұрыс айту, сыбырлап және қатты айту. Интонацияларды ажырата алу және оларды айту. Кеңістікте бағдарлану (сахнада, ойластырылып құрылған сахна алаңында), түрлі қарқында қозғалу. Өз әрекетін серігінің әрекетімен үйлестіру, оның қалай әрекет ететінін алдын ала сезу. Басқа кейіпкерлермен рөлдік қарым-қатынасқа түсу. Ым- ишара, дауыс ырғағы, ойын атрибуттарын қолданып таныс әдеби шығармалар негізінде кейіпкерлердің бейнелерін жасау. Ертегіні сахналау арқылы балалардың тіл байлығын, ой қиялын дамыта отырып, рөлге кіре білуге үйрету.

Балабақшадағы ертегі сабақтан өзге үйде ата-аналарда ертегімен тәрбиелеуге үлкен мән беру керек. Себебі, психологтардың айтуынша, ертегі тыңдамаған баланың тілі кеш шығады, өзі жасқаншақ болып өседі. Негізінен ертегіні баланы ұйықтату үшін емес, тәрбиелеу үшін қолданған жөн. Мысалы, баланы тазалыққа, ойыншықтарын жинауға, тісін тазалауға үйрету үшін, оған Жалқаубек туралы ертегі, ал оның өтірік сөйлегенін байқасаңыз, онда айлакер түлкіден достарының теріс айналғаны және т.б. осы секілді ертегілерді айтуға болады. Өзіне сенімсіз, агрессивті балаларға сенімділігін күшейтетін, қайырымдылыққа баулитын ертегілерді айту керек.

Балаға ұйықтар алдында ертегі айтып беру дәстүрі бала үшін пайдалы. Ғалымдардың зерттеу нәтижелері бойынша, балаға ұйықтар алдында 15 минут бойы ертегі айтып беру баланың ашық, батыл, ақыл тыңдайтын, ұқыпты болып өсуіне үлкен әсер етеді. Ертегіні тыңдап болғаннан кейін оны баламен талқылап, өсе келе баланың өз бетімен оқуға ынтасы пайда болады. Әрі ойлау қабілеті дамып, сөздік қоры арта түспек. Ертегі – баланың тілін жаттықтырады. Ертегі кейіпкерлерінің басынан өтетін оқиғалары арқылы бала күнделікті өмірінде болып жатқан оқиғаларды талдай білуді және әлемді түсінуді үйренеді. Ертегілік әлем түсінуге жеңіл: жақсы мен жаманның арасы анық. Сонымен қатар баланың ойлау қабілетінде маңызды нәрселер де көрініс табады. Яғни, жомарттылық пен сараңдық, жақсылық пен жамандық, менмендік пен бауырмалдық деген мәселелер көтеріліп, негізгі идея ретінде баяндалады. Балалар өздерін ертегі кейіпкерлеріне теңеп, соларға еліктейді. Өзіне ұқсас кейіпкерді, бейсаналы түрде таңдап, соның әрекеттерін қайталауға тырысады. Жалпы ертегілер тәрбиенің негізгі құралы болғандықтан, оқитын ертегіні таңдауда мұқият болған абзал.

Егер ересектер өздері оқитын немесе тыңдайтын нәрсені таңдаса, онда кішкентай балалар ата-аналарының бастары толтырған нәрсені сенімді түрде сіңіреді. Міне, мінез-құлық ережелері мен өмірдің мәні туралы ұзақ мерзімді мораль түріндегі жазбалар, ақылды дәйексөздермен, әдетте ол мектепке дейінгі балаларды бас тартуды және ашуланған түсінбеушілікті тудырады.

Ертегі адамгершілік, әдептілік сабақтарын үйретеді, бірақ мұны адамгершілік пен нұсқаулық арқылы емес, ертегі кейіпкерлерінің өмірлік тәжірибесін, жаман әрекеттердің салдарын көрсету арқылы жасайды.

Ертегі тыңдау, білу, салыстыру, салыстыру, ойлау, зейін, есте сақтау, қиял, эстетикалық сезімдер, әзіл сезімін дамытады.

"Ертегі, қиял, ойын арқылы, ерекше балалар шығармашылығы арқылы – баланың жүрегіне апаратын сенімді жол. Ертегі, қиял-бұл бастауларды ашудың кілті және олар өмір беретін кілттермен бітеліп қалады", - деп жазды В.Сухомлинский. Мақаламды ертегілерді оқу-бұл жүректі тәрбиелеу, адам ойының байлығы мен баланың жан дүниесінің қасиетті рәсімдеріне тектіліктің нәзік жанасуы деп аяқтағым келеді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Ауыз әдебиеті үлгілерін балалар бақшасында пайдалану. Р. Жұмағұлова.
2. «Ол кім? Бұл не?» балалар энциклопедиясы.
3. «Қазақ-тәлім тәрбиесі» Алматы санат-1993.
4. «Тағылым тегі» С. Сауытбеков. Көкшетау -2003.

II БӨЛІМ
ЖАҢАШЫЛ МҰҒАЛІМ –ЗАМАН ТАЛАБЫ

УДК 37.01

МЕЙІРІМГЕ ТОЛЫ ЖҮРЕГІМ

Г.А. Абельманова,
Батыс Қазақстан облысы, Шыңғырлау ауданы,
Шыңғырлау ауылы, Л.Қылышев атындағы ЖОББМ
педагог-психологы

Мейірімділік – адамның өзге біреуге жылылығын, ізгі ниеті мен лебізін білдіру көрінісі. Мейірімділік адамдар арасындағы сыйластық, кең пейілділік, жанашырлық, ізгі ниет секілді қасиеттерге негізделеді. Мейірімділік адамның жоғары адамгершілік белгісі ретінде оның бүкіл тыныс-тіршілігін, жан дүниесін жадырататын, шат-шадыман тіршілігі үшін қажетті аса маңызды қасиеттің бірі болып саналады. «Мейірімділік, махаббат, қайырымдылық, адалдық секілді ақ жүректен шығады» (Шәкерім). Қазақтың дәстүрлі әдеп жүйесінде мейірімділік адамдар арасындағы адамгершілік, ізгілік пен ізеттілік, имандылық пен инабаттылық секілді асыл қасиеттермен үндестік тапқан. Ж.Баласағұн “кір тигізбей ұста ойыңның өресін, мейірім етсең – мейірімділік көресің” деп, мейірімділікке зор мән берген.

Оқушылар арасында өзара түсіністік қарым-қатынас орнату, зорлық-зомбылықтың алдын-алу, бір-біріне позитивтік көңіл-күй сыйлау мақсатында оқушыларға мейірімділік, сүйіспеншілік, өмір туралы түсінік беру; оқушылардың өмірге деген құлшыныстарын, мейірімділігін арттыру; әр жеке тұлға күнделікті өмірде жағымды қасиеттерді өмірде қолдана білуге тәрбиелеу үшін Л.Қылышев атындағы жалпы орта білім беретін мектебінің 9 сынып оқушыларына арналған «Мейірімге толы жүрегім» атты сабақ өткізілді. Сабақ барысында «Ширату», «Ашулану парағы», «Қуыршақ терапиясы» жаттығулары орындалды. Сабақ соңында оқушылар сабақтан алған әсерлерімен бөлісті. Сабақ өз мақсатына жетті.

Панорамалық-тренинг сабақ

Тақырыбы: «Мейірімге толы жүрегім» атты сабақ.

Мақсаты: Оқушылар арасында өзара түсіністік қарым-қатынас орнату, зорлық-зомбылықтың алдын-алу, бір-біріне позитивтік көңіл-күй сыйлау.

Міндеті: Оқушыларға мейірімділік, сүйіспеншілік, өмір туралы түсінік беру;

Оқушылардың өмірге деген құлшыныстарын, мейірімділігін арттыру;

Әр жеке тұлға күнделікті өмірде жағымды қасиеттерді өмірде қолдана білуге тәрбиелеу.

Сынып: 9 сынып

Ұйымдастыру. Амандасу (кабинет ішін безендіру, көрнекі құралдар)

1. «Ширату» жаттығу.

Шарты. Оқушыларға түрлі-түсті қағаздар үлестіріледі. Жетекшінің нұсқауы бойынша қағазды 2,4,6,8, ұсақталғанша бүктейді. (музыка ойналады). Оқушылар эмоциямен ұсақ қағаздарды лақтырады.

Мақсаты: Оқушылар бойынан ішкі мазасыз күйін арылту, ішкі эмоцияларын қағазды жырту арқылы сыртқа шығару. Ұсақталған қағаздан әр топ бірігіп бір бейне құрастырады. Құрастырылған бейне туралы әңгімелеу

2. «Ашулану парағы» әдісі

Шарты: Ішкі негативтік ойлардан арылу мақсатында оқушыларға ақ парақ үлестіріледі. Ақ параққа түрлі-түсті қарындашпен ішкі негативтік ойларын, мазасыздық күйлерін қағаз бетіне суреттейді. (музыка ойналады). Сурет салынған қағазды жырту, умаждау әдісі арқылы қоқыс жәшігіне лақтырады.

3. «Қуыршақ терапиясы»

Шарты: Оқушыларға түрлі-түсті салфеткалар үлестіріледі. Желімсіз, қайшысыз салфеткалардан қуыршақ жасау керектігі түсіндіріледі.

Әр оқушы өз қуыршағымен таныстырып, сұрақтаға жауап беріледі.

Сұрақ: Қуыршағың неше жаста?

Немен айналысады? Хоббиі қандай?

Болашақта кім болғысы келеді?

Достары кім?

Жақсы қасиеттері бар ма? (оқушылар өз еркімен таныстырады).

4. Рефлексия. Оқушылар бүгінгі сабақтан алған әсерлерімен бөліседі.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Қызықты психология журналы.
2. Мектептегі психология журналы.

УДК 82-344 (574)

7Б СЫНЫБЫНА М.ӘУЕЗОВТЫҢ «КӨКСЕРЕК» ӘҢГІМЕСІНЕ ӨТКІЗГЕН САБАҒЫНА ТАЛДАУ МАҚАЛАСЫ

А.Ж. Айткалиева,
Батыс Қазақстан облысы, Жаңақала ауданы
Жаңақазан ауылы, М.Жүнісов атындағы ЖОББМ
қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі

Сабақ-бұл оқыту үдерісінің ең басты, ең маңызды бөлігі. Қандай әдіс-тәсіл үйренсек те, оның іске асатын табысты болатын соңғы нүктесі-сабақ. Әдебиет пәнінің негізі-көркем шығарма. Ал шынайы көркем туындыда адамзаттың асыл арманы, ұшқыр қиялы, ел басынан өткерген қилы-қилы оқиғалар, сол жолдағы күрес-тартыстары, өмір белестері, елдің ерлік дәстүрлері, халық тұрмыс-салты, әдет-ғұрпы, ырым-жоралғылары кең дала табиғаты кескінделген. Сондықтан ол-оқушы зердесіне замана болмысын, дәуірдің тынысын бейнелейтін өмір оқулығың, халқымыздың көркем тарихы.

Оқушы өзінің мектеп қабырғасында алған білімін өмірінде қажетке асыра білуі керек. Сол үшін де бұл бағдарламаның негізі «Өмірмен байланыс» ұғымына құрылған. Жаңартылған оқу бағдарламасы аясында тек өз пәнің, өз мамандығын шексіз сүйетін, бала үшін ұстаз ғұмырын құдіретті деп санайтын білімді мұғалімдер ғана жұмыс істей алады Ата-бабамыз «Оқу-инемен құдық қазғандай» демекші, жан-жақты, шығармашыл, ізденімпаз ұстаз ғана табысты болып нәтижеге жетеді. «Білімді болу деген сөздің мағынасы-белгісіз нәрсені ашуға қажетті болу»деген Әл-Фараби сөзіне жүгінетін болсақ, ел ертеңі білімді ұрпақпен өлшенбек.

Мен, 7б сыныбына М.Әуезовтың «Көксерек» әңгімесіне сабақ өткіздім. Сабақты жоспарлағанда оқушылардың жас ерекшелігі ескерілді. Сонымен қатар оқушылардың ойлау, есте сақтау қабілеттері ескеріліп, сабақтың әр кезеңінде қызығушылығын ояту,байланыстыра сөйлеу, сөздік қорын молайту көзделді.

Оқушылармен амандасып, түгендеп, «Көксерек», «Аңшы», «Құрмаш»деп 3 топқа бөліп алдым. Үй тапсырмасын тексеру мақсатында «Wordwall» әдісін пайдаландым. М.Әуезовтың өмірі мен шығармашылығынан тест сұрақтар қойылып, оқушылар жауап берді. Ол әдіс оқушылардың ойын толық, нақты жауап беруге мүмкіндік берді.

Үй тапсырмасыннан кейін, видео көрсетелді, видео бойынша оқушылар Көксерек пен Құрмашқа мінездеме берді.

Оқушылар әңгіменің мазмұнымен танысып, топтық тапсырма орындады.

1-топ. Әңгімені оқиға желісіне қарай бөліктерге бөліп, ат қойды. 2-топ. Көксеректі суреттеді. 3-топ. Ит пен Көксеректі салыстырды. Бұл топтық жұмыста оқушылар тақырыптың мәнін өз бетімен меңгеруін түсінуі мен бағалай алуына қол жеткізеді. Яғни, оқушылар «біледі», «түсінеді», «қолданады», «талдайды», «бағалайды». Оқушылардың сөз саптау еркіндігі, ұйымшылдығы, шығармашылық белсенділігі артып, топпен жұмыс жасауда ізденімпаз болу қабілеттерін шыңдайды. Топпен жұмыс барысында өз ойымен өзгелердің ойына сынай қарап, естіген,білгендерін талдап, сұрыптап, салыстырып, реттеп, жүйелей біледі.

Сабақтың мақсатына қарай топтарға проблемалық сұрақ қойылды. *Құрмаштың өліміне кім кінәлі?* 1-топ. Көксерек кінәлі. 2-топ. Аңшы кінәлі. 3-топ. Құрмаштың өзі кінәлі. Оқушылар топта сыныптастарымен ынтымақтаса отырып, қарым-қатынас жасауға, идеяларды ұсынуға және қорғауға, әртүрлі ұстанымдарымен алмасуға, барынша белсенді қатысуға мүмкіндік алады.

Топтық жұмыстан соң, оқушылар әр топтың жұмыстарына «Екі жұлдыз, бір тілек» айтты.

Сабақтың соңын «Додекаэдр» әдісімен бекіттім. Оқушылар бір-біріне сұрақтар қойып, жауаптар алынды.

Оқушылар сабақтан алған әсерлерін «4Қ» әдісімен кері байланыс берді. Үйге тапсырма кейіпкерге хат жазу берілді. Оқушылар ойларын жинақтап, 1-топ.«Құрмашқа хат», 2-топ.«Аңшыларға хат», 3-топ. «Құрмаштың әжесіне хат» жазып келеді.

Ұлы ағартушы ЫбырайАлтынсариннің нақыл сөзімен аяқтағым келеді. «Маған жақсы мұғалім бәрінен де қымбат, өйткені жақсы мұғалім-мектептің жүрегі» «Ал оқушы болашақтағы ізденуші» деген.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Қазақ әдебиеті 7-сынып «Атамұра» 2017ж.

2. Республикалық педагогикалық ғылыми-әдістемелік «Қазақ тілі мен әдебиеті» журналы.

УДК 372.851

МАТЕМАТИКА САБАҒЫНДА ЦИФРЛЫҚ РЕСУРСТАРДЫ ҚОЛДАНУ

Р.Н. Амангалиева,
Батыс Қазақстан облысы, Ақжайық ауданы,
Жанама ауылы, Сарытоғай ЖОББМ
математика пәні мұғалімі

XXI ғасыр – ақпараттық технология ғасыры. Қазіргі қоғамдағы білім жүйесін дамытуда ақпараттық – коммуникациялық технологиялардың маңызы зор. Білім беруді ақпараттандыру және пәндерді ғылыми – технологиялық негізде оқыту мақсаттары алға қойылуда. Ақпараттандыру технологиясының дамуы кезеңінде осы заманға сай білімді, әрі білікті жұмысшы мамандарын даярлау оқытушының басты міндеті болып табылады. Қоғамдағы ақпараттандыру процестерінің қарқынды дамуы жан-жақты, жаңа технологияны меңгерген жеке тұлға қалыптастыруды талап етеді.

АКТ-ны математика сабақтарында қолдану көрнекіліктің және жұмыстың тез орындалуы (жазбаша жұмыстың болмауы) арқасында материалды игеруге уақыт үнемдеуге мүмкіндік береді. Интерактивті режимде оқушылардың білімдерін тексеру оқытудың тиімділігін арттырып, тұлғаның барлық потенциалын, танымдық, моральды-адамгершілік, шығармашылық, коммуникативтілік және эстетикалық мүмкіндіктерін іске асыруға көмектеседі, оқушылардың зияткерлігін, ақпараттық мәдениетін дамытуға әсер етеді.

Оқу үрдісінде электрондық оқыту бағдарламаларын дәстүрлі оқыту әдістерді педагогикалық инновациялармен ұштастыру арқылы жүйелі түрде қолдану дайындық деңгейлері әртүрлі балаларды оқытудың тиімділігін біршама көтереді.

Мен осы АКТ құралдарын талдап саралай келе 9-сыныпта өткізген сабақтарымда қолданған бағдарламалық жасақтамаларды сабақтың кезеңдерінде колдануым туралы айта кетейін.

Өткізген сабағымның тақырыбы «Тізбектер тарауын қайталауға арналған есептерді шығару» болатын. Жоспарды құру барысында әрбір сабақтың мақсатын саралап қойдым, себебі сыныптағы оқушылар әртүрлі. Олардың қабілеттері, дағдылары, білімдері әр түрлі, кейбіреулерінің дағдылары күшті, кейбіреулерінің

дағдылары әлсіз. Оқушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкес оқыту идеяларын сабақ жоспарын құрғанда ескеріп отырдым. Өйткені әдіс-тәсілдер, тапсырмалар, қойылатын сұрақтар, сабаққа материалдарды іріктеу, ресурстарды таңдау, т.б. оқушылардың жас ерекшеліктеріне сай болуы керек.

Бұл сабағым қайталау сабағы болғандықтан жоспарға тек тапсырмалар берілді. Сабақ жоспарымда цифрлық ресурстарды пайдаландым. Сабақтың басында оқушылар сыныпқа кіргенде амандасып, **Qazmath платформасы** арқылы сыныпты топтарға бөліп, *Wordwall платформасының Барабан әдісі* арқылы үй тапсырмасы тексеріледі.

Негізгі бөлімінде жұптық, топтық жұмысқа мән берілді. Өйткені топтағы бірлескен оқу барысында оқушылар әлеуметтік, танымдық, эмоционалдық тұрғыдан дамиды.

Жұптық жұмысқа «Адал дос» әдісі арқылы оқушылар өзара жұптасып *Wordwall платформасы арқылы сәйкестендіруді* орындайды. Бұл платформада жұмыс жасау оқушыларды жылдамдыққа, зеректікке, формулаларды жатқа білуге тәрбиелейді. Топтық жұмыста «Бәріміз біргеміз» әдісі бойынша оқушылар Padlet платформасының тақтасында ілінген тапсырманы орындап, жауаптарын платформа тақтасына іледі. Басқа топтағылар дескрипторлар бойынша бірін бірі бағалайды.

Сабақта міндетті түрде формативті бағалау болу керек. Өйткені оның екі қызметі бар: оқуды жақсартады және ынталандырады. Оқуды жақсартуда төмендегідей әдістерді алдым: мадақтау, «Бас бармақ","+","-","қызықты", «2 жұлдыз, 1 тілек». Өйткені бұл әдістер оқушы осы кезеңде қай жерде, қандай деңгейде тұр, қандай қателер жіберді, сол қателіктерді келесіде жібермеу үшін не істеу керектігін анықтайды. Оқушылар өздерін, сыныптастарын, бірін бірі бағалайды, кері байланыс береді.

Қорытынды бөлімде оқушыларға жеке жұмыста функционалдық тапсырма берілді. Бұл тапсырма оқушыларға *Jamboard* платформа арқылы берілді.

Осы сабақта өзін-өзі, сыныптасын, оқуды және оқу үшін бағалау жүргізеді.

Қысқа мерзімді жоспар

Пәні	**Алгебра**
Бөлімі:	**9.4.А Тізбектер**
Педагогтың аты-жөні:	**Амангалиева Райма Нурлубековна**
Мерзімі:	
Мектебі:	**Сарытоғай жалпы орта білім беретін мектебі**
Сыныбы:	**Қатысқандар: 13** **Қатыспағандар:3**
Сабақтың тақырыбы:	«Тізбектер» тарауын қайталауға арналған есептерді шығару
Оқу бағдарламасына сәйкес оқу мақсаты:	9.4.2.2 геометриялық және арифметикалық прогрессияларға байланысты мәтінді есептерді шығару;
Сабақтың мақсаты	- арифметикалық және геометриялық прогрессиялардың ерекшеліктері мен ұқсастықтарын ажырата отырып, мәтін есепте белгісізді анықтай алады; - арифметикалық және геометриялық прогрессиялардың анықтамаларын қолданып, мәтінді есептің математикалық моделін құру арқылы теңдеулерді және теңдеулер жүйесін шығара алады;

Күтілетін нәтиже	- арифметикалық және геометриялық прогрессиялардың ерекшеліктері мен ұқсастықтарын ажыратады; - мәтін есепте белгісізді анықтайды; - арифметикалық және геометриялық прогрессиялардың анықтамаларын қолданып, мәтін есептің математикалық моделін құру арқылы теңдеуді шығарады; - арифметикалық және геометриялық прогрессия формулалары мен қасиеттерін қолданып, мәтін есептерді шығарады.
Ойлау дағдыларының деңгейі	*Білу, түсіну және қолдану*

Сабақ барысы:

Сабақтың кезеңі/уақыт	Педагогтың әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы 12 мин	*Ұйымдастыру бөлімі.* оқушылармен амандасу, түгелдеу. оқушылардың көңіл күйлерін біліп, психологиялық ахуал тудыру. **<u>Саралау тәсілі</u>** **«Жіктеу»** **(**Сыныпты **Qazmath платформасы** арқылы топтарға бөліп, оқушылардың *бастапқы топтарын* анықтаймын). **1 топ:** *Арифметикалық прогрессияның n-ші мүшесінің формуласы;* **2 топ:** *Геометриялық прогрессияның алғашқы n мүшесінің қосындысының формуласы;* **3 топ:** *Арифметикалықпрогрессияның алғашқы n мүшесінің қосындысының формуласы.* Үй тапсырмасын **«Барабан» әдісі** арқылы тексереді. (Егер білім алушы тапсырмасы дұрыс болса жасыл түсті, дұрыс болмаса қызыл түсті карточканы көтереді.	Мұғаліммен сәлемдеседі. Оқушылар сыныпқа кіргенде сәлемдесу бұрышына арналған таңдау суретті таңдайды. -Бала сәлемдесу түрін көрсетіп, сол әдіспен мұғаліммен амандасады. *Qazmath платформасы арқылы топтарға бөлінеді.* **ЕБҚ:**өзінің тобын тауып отырады. *Wordwall платформасының Барабан әдісі* арқылы үй тапсырмасын тексереді Оқушылар өз дәптерлерін тексеріп, бағалайды. **ЕБҚ:** қасындағы көршісінің көмегімен тақтадағы көрсетілген дұрыс жауап бойынша басқа оқушының дәптерін тексереді.	**ҚБ:** Мұғалім мадақтау сөздер айтады: «Жарайсың!», «Тамаша!», «Бәрекелді»	 https://qazmath.net/quraldar/topka-bolu/ https://wordwall.net/resource/65520381

Сабақтың ортасы 25 мин	**<u>Жұптық жұмыс.</u>** **<u>Саралау тәсілі: Диалог және қолдау көрсету</u>** **Белсенді оқу әдісі: «Адал дос»** **<u>1 жұп .</u>** - Қандай сан тізбегін арифметикалық прогрессия деп атайды? - Геометриялық прогрессияның алғашқы n мүшесінің қосындысының формуласы. - Арифметикалық прогрессияның n-ші мүшесінің формуласы. **<u>2 жұп.</u>** - Геометриялық прогрессияның n-ші мүшесінің формуласы. - Арифметикалық прогрессияның алғашқы n мүшесінің қосындысының формуласы... - Қандай сан тізбегін геометриялық прогрессия деп атайды? **Дескриптор** *Білім алушы* · *арифметикалық және геометриялық прогрессияның анықтамаларын айтады;* · *арифметикалық және геометриялық прогрессияның формулаларын жазады.* **Топтық жұмыс** **Бағалау критерийі** *Білім алушы* - *арифметикалық және геометриялық прогрессиялардың ерекшеліктері мен ұқсастықтарын ажыратады;* - *мәтін есепте белгісізді анықтайды;* - *арифметикалық және геометриялық прогрессия формулалары мен*	«Адал дос» әдісі арқылы жұптық жұмысты орындайды. Оқушылар өздерінің отырған жерлерінде жұптасып *Wordwall платформасы арқылы сәйкестендіруді* орындайды. **ЕБҚ:** жұбына тапсырманы орындауға көмектеседі. Тапсырманы орындап болған соң есептерді әр топ Padlet платформасына іледі. Тапсырмаларын дескрипторлар бойынша бірін бірі бағалайды. **ЕБҚ:** топтық жұмысқа қатысады.	**ҚБ *«Бас бармақ»*** ***ҚБ:*** ***"+","-","қызықты" әдісі*** *арқылы сағат тілімен бағыттас топтар бір-бірін бағалайды.* *"+" Бұл жерге сол кемшілікті түзеуге көмектескен немесе жағдаяттан шығуға қол ұшын созған оқушыны, болмаса бір оқиғаны жаз* *"-" Сабақ барысында жіберген кемшіліктеріңді немесе өзіңе қиын болған жағдаяттарды жаз* ***"қызықты"*** *Сабақ барысында өзіңнің қол жеткізген, қызықты мәліметіңді жаз.*	9 сынып Алгебра А.Н.Шыныбеков Алматы https://wordwall.net/ru/resource/59748084 https://wordwall.net/ru/resource/59748084 https://padlet.com/rajmaamangalieva/padlet-nvtlqmug9dhhbob0 Ppt-online.org *сайты*

	қасиеттерін қолданып, мәтін есептерді шығарады. **Ойлау дағдыларының деңгейі:** *Білу және түсіну, қолдану.* **Саралау тәсілі «Тапсырма»** **Белсенді оқу әдісі: «Барлығымыз біргеміз»** *1 топ: Биологияда кездесетін прогрессиялар* Бактерия адам ағзасына түскеннен кейін, 20 минутта екіге, олардың әр қайсысы келесі 20 минутта екіге т.с.с. бөлінеді. Адам ағзасында тәуліктің аяғында қанша бактерия пайда болатынын есептеңіз. **Шешуі:***Тәулікте 1440 минут, әр жиырма минутта жаңа ұрпақ пайда болады – бір тәулікте 72 ұрпақ.* *Геометриялық прогрессияның алғашқы n мүшесінің қосындысының формуласы бойынша, мұндағы* $b_1 = 1,$ $q = 2, n = 72, \quad S_{72}$ $= 2^{72} - 1 =$ $= 4\,722\,366\,482\,869\,64$ $- 1 =$ $= 472236648286964521$ *Барлық бактерия саны : 4 септиллион 722 сектиллион 36 квинтиллион 482 квадриллион 869 триллион 645 миллиард 709 миллион 213 мың 695* **Дескриптор** *Білім алушы* - *есептің шартын геометриялық прогрессияның белгілеулері арқылы жазады;* - *геометриялық прогрессияның n мүшесінің қосындысының формуласын қолданады;*			

	- *есептеулерді жүргізеді;* - *геометриялық прогрессияның n мүшесінің қосындысыныңмәнін табады.* *I1 топ: Өнеркәсіптегі прогрессия* Еркін құлаған дене бірінші секундта 5м, ал әрбір келесі секундта 10 м артық жүрді. Егер дене шахта түбіне 5с жеткені белгілі болса, шахтаның тереңдігі қандай? Шешуі: $a_1 = 5, d = 10.$ $a_5 = a_1 + 4d;$ $a_5 = 45.$ $S_5 = \frac{(a_1 + a_5) \cdot n}{2};$ $S_5 = \frac{(5 + 45) \cdot 5}{2} = 125.$ Шахтаның тереңдігі 125 м. **Жауабы: 125 м** **Дескриптор** *Білім алушы* - *есептің шартын арифметикалық прогрессияның белгілеулері арқылы жазады;* - *арифметикалық прогрессияның n мүшесінің қосындысының формуласын қолданады;* - *есептеулерді жүргізеді;* - *арифметикалық прогрессияның n мүшесінің қосындысының мәнін табады.* *II1 топ: Медицинадағы прогрессия* Тұмаумен ауырған адам тұмауды 4 адамға жұқтыруы мүмкін. Егер бір ауылда 341 адам тұратын болса, неше күннен соң барлығы жұқтырады? **Шешуі:** $b_1 = 1; \quad q = 4$ $b_k = 341, \quad k =$?(мұндағы k –ауылдағы барлық адамдардың			

	ауыратын күнінің реттік саны) $b_k = a_1 \cdot q^{k-1}$ $341 = 1 \cdot 4^{k-1}$ $4^{k-1} =$ 341болғандықтан, 4^4=256, ал4^5=1024, онда ауылдағы барлық адамдар бесінші күн дегенде тұмаумен ауыратын болады. Жауабы: 5 күн. **Дескриптор** *Білім алушы* - *есептің шартын геометриялық прогрессияның белгілеулері арқылы жазады;* - *геометриялық прогрессияның n-ші мүшесінің формуласын қолданады;* - *есептеулерді жүргізеді;* - *геометриялық прогрессияның n-ші мүшесінің мәнін табады.*			
Сабақтың соңы 8 мин	**<u>Функционалдық сауаттылық тапсырмасы</u>** **Бағалау критерийі:** - арифметикалық және геометриялық прогрессиялардың анықтамаларын қолданып, мәтін есептің математикалық моделін құру арқылы теңдеуді шығарады; **Ойлау дағдыларының деңгейі:***қолдану*. **Саралау тәсілі «Қорытынды»** **Белсенді оқу әдісі:«Ойлан. Жұптас. Бөліс»** *Тапсырма Jamboard платформасында ілінді.* Жігітке мұра қалдырылды. Бірінші айда ол 1000$ жұмсады. Ал келесі айда бірінші айға қарағанда 500$ артық жұмсады. Ол екінші айда қанша $ жұмсады. Үшінші айда	Ойлан. Оқушылар *Jamboard платформасына ілінген тапсырманы ашып* жауаптарды немесе идеяларды жеке ойланып жазады. Жұптас. Одан кейін олар өз идеяларын жұбымен біріктіреді. Бөліс. Топта талқылап сынып алдында бөліседі. **БҚ:**жұбымен бірге тапсырманы орындап, топпен талқылайды.	***ҚБ:*** ***«2 жұлдыз, 1 тілек»*** *(2 ұнаған нәрсе -жұмыс туралы, 1 тілек жақсартуды қажет ететін нәрсе)*	https://jamboard.google.com/d/1NE6TZR1espKu3MVWaGXf8-Zec5tBjKrX77oVvh-Ogqc

	ше? Егер қалдырылған мұра 1 жылға жеткен болса, мұрада қанша ақша болған? *Шешуі:* $a_1 = 1000; d = 500; S_{12} - ?$ $a_n = a_1 + d(n-1)$ a_{12} $= 1000 + 500(12-1)$ $= 6500\,\$$ мына формуланы қолданып шығарамыз. $S_n = \frac{a_1 + a_n}{2} \cdot n$ $S_{12} = \frac{1000 + 6500}{2} \cdot 12$ $= 45000\$$ **Дескриптор** *Білім алушы* - *мәтін есептің математикалық моделін құрады* - *арифметикалық прогрессияның алғашқы n мүшесінің қосындысының формуласын қолдана отырып теңдеу құрады;* - *теңдеуді шешеді; теңдеудің түбірін табады.* **Кері байланыс Рефлексия «Шығармашылық ағашы»** *Жеміс – сабақтағы жұмыс нәтижелі болды;* *Гүл – сабақ жаман болған жоқ;* *Жасыл түсті жапырақ – бастапқы түсінік бар,әлі де жұмыстануым керек(түсінгенім аз);* *Сары түсті жапырақ – мүлдем түсінбедім.* *Үй тапсырмасы: №327,330*			

Осы айтылғандардан математика сабақтарында компьютерді қолдану кезінде күтілетін нәтижелерді тұжырымдауға болады:

§ математика мен информатиканың пәнаралық байланысын дамыту;

§ компьютерлік сауатталықты қалыптастыру;

§ оқушылардың сабақтағы өздік жұмыстарын дамыту;

§ оқушылардың ақпараттық мәдениетін, іс-әрекетінің шығармашылық стилін қалыптастыру;

§ білім алуда ақпараттық технологияларды және басқа да ақпараттық құрылымдарды қолдануға оқушылардың дайындығы;

§ жеке және тұлғалық-бағдарлы ыңғайды іске асыру.

Сабақтың тиімділігі көпшілік жағдайда оқытудың техникалық құралдарын қолданудағы қауіпсіздікке және оптималды пайдалану тәртібіне тәуелді. Сондықтан техникалық құралдарды қолданудың ұзақтық мерзімін ескеріп отыру керек.

Ақпараттық технологиялар мен инновациялық педагогикалық әдістерді біріктіру білім беру сапасы мен тиімділігін арттырады, білім саласындағы мемлекеттік саясаттың негізгі қағидаларының бірі болып саналатын білім беру жүйесінің білім алушылардың деңгейі мен даму ерекшеліктеріне сәйкестігін күшейтуге мүмкіндік береді.

Сабақ жоспарымда қолданылған цифрлық ресурстар оқушылардың білім білік дағдыларын, ынталарын, сабаққа қызығушылықтарын арттыруға пайдаландым. Сабақ мақсатына жетті. Оқушылар сабаққа қызығушылықпен қатысты, сабақтың қаншылықты қызықты болғанын, сабақта қаншалықты пайдалы мағлұмат алғандарын, бұл ресурстардың тиімділігін сабақ соңында «Шығармашылық ағашы» кері байланысына толықтай жазған.

Зерттеу жұмысымды қорытындылайтын болсам, ұстаз үшін нәтижеге жету шәкіртінің білімді болуы ғана емес, білімді өздігінен алуы және алған білімдерін қажетіне қолдану болып табылады. Бүгінгі бала – ертеңгі жаңа әлем. Бүгінгі күні ақпараттар ағымы өте көп. Ақпараттық ортада жұмыс жасау үшін кез келген педагог өз ойын жүйелі түрде жеткізе алатындай, коммуникативті және ақпараттық мәдениеті дамыған, интерактивтік тақтаны пайдалана алатын, онлайн режимінде жұмыс жасау әдістерін меңгерген мұғалім болуы тиіс. Заман талабына сай жаңа технология әдістерін үйрету, бағыт-бағдар беруші – мұғалімдерміз. Оқушылардың жаңа тұрмысқа, жаңа оқуға, жаңа қатынастарға бейімделуі тиіс. Осы үрдіспен бәсекеге сай дамыған елдердің қатарына ену ұстаздар қауымына зор міндеттер жүктелетінін ұмытпауымыз керек.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Шыныбеков Ә.Н. Алгебра 9 сынып, Атамұра 2013 жыл
2. https://infourok.ru
3. Үлестірмелі материалдар, бірінші, екінші апта: 2017 жыл
4. Ppt-online.org *сайты*

УДК 81

ЖЕТІ - ҚАСИЕТТІ САН

Ж.Б. Байтемирова,
Орал қаласы, Бауыржан Момышұлы атындағы №46 ЖОББМ
бастауыш сынып мұғалімі

Сабақтың тақырыбы: 7 саны мен цифры

Сабақтың мақсаты: 1.1.1.1 Санау мен өлшеудің нәтижесі ретінде натурал сан туралы білу

1.1.1.5 Сан түзуі туралы білу

Сабақтың өтілу барысына шолу жасайтын болсам, сабақ әр этаптарын сақтай

отырып, баланың жас ерекшелігін, ескере отырып, құрылған.

Сабақтың барысы:

I.Психологиялық ахуал тудыру

Балалар тілек айтып тұрып, бір-бірімен амандасады. Балалар бір-біріне тілек айта отырып, ұжыммен жұмыстануға, жауапкершілікке тәрбиелеу

2.Өткен сабақты пысықтау

Балалар осыған дейінгі алған білім, біліктерін ортаға салады, білімдерін пысықтайды.

а/ Жылдам әрі тез ойыны.

Ойынның мақсаты: Өткен тақырып бойынша жылдам әрі тез санның құрамын табады. Өз ойын дәлелдейді.

ә/Математикалық диктант

Жүргізілу барысы: Өткен сабақтағы сандар құрамын жазады. Жұптық жұмыс ретінде көршілері бір-бірімен дәптер алмастыра отырып, бір –бірін тексереді.

II.Жаңа сабақ

а/Логикалық тапсырмалар

Мақсаты: Балаларға логикалық сұрақтар қоя отырып,7 санын шығарып алады.

ә/7 саны туралы түсінік бере отырып, сандық сәуледегі орнын табу.

б/Өтілген сандар мен салыстыра отырып, өмірмен байланыстырады.

в/Сұрақтар қойылып,оқушылар заттарды санайды.7 санының құрамын анықтайды.

«Миға шабуыл» стратегиясы

7саны неге ұқсайтынын анықтау/атамның таяғы,шалғы т.б/

Топтық жұмыс

«Жас зерттеушілер» әдісі

Оқулықпен жұмыс

№2 зерттеушілік тапсырманы орындау

7санын қалай алуға болады?

Кітапханашымен жұмыс

Кітапханашы Алтын Тасболатқызынан кітап алады, кітап ала отырып, әрбір сөредегі кітаптар санын анықтайды

1+6 2+5 3+4 5+2 6+1 0+7 7+0

Ширату жаттығуы

«Санамақ» әні

Санамақ санай отырып, өз еліне деген сүйіспеншілігін, патриоттық сезімін тәрбиелеу;

Дәптер мен жұмыс

7 санын жазылу үлгісін жазды

Әр топ күз мезгілі болғандықтан 1топ жапырақтан

2 топ алма жемісінің суретімен

3 топ алмұрт жемісінің суретімен

4топ жаңғақтармен жазып көрсетті.

«Тикток» әдісі

Қазіргі заман талабына сәйкес балаларды жалықтырып алмау мақсатында әр топ басшысы ортаға шығып, берілген тапсырманы орындады.

Сабақты қорытындылай келе, сабақ өз мақсатынан да жоғары деңгейде өтті. Балалар әр мысалды, өз ойын айта отырып, өмірмен байланыстыра жауап берді. Балалар өз ойын айта отырып, жан-жақты сабақты ашуға өз білім, біліктерін көрсете білді. Сабақта музыка, жаратылыстану пәндерімен байланыстыра отырып, кітапханамен жұмыстануға баулыды. Балалар кітапханамен байланыстыра отырып, өз дүниетанымын аша білді. Сабақ мақсатына толықтай жетті.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:
1. Әліппе Алматы "Атамұра" 2021, Ә.Е. Жұмабаева.
2. Н. Ж. Құрман, Б.А . Сабденова.
3. Математика 1сынып Алматы кітап баспасы.
4. Ә.Б. Ақпаева, Л.А. Лебедева, М.Ж. Мыңжасарова.
5. Қазақы тыйымдар мен ырымдар Алматы "Өнер" 1998 А. Құралұлы.

УДК 37.031

ЖАС МАМАН, АЛҒА БАС ҚАДАМ!
(жас мамандармен тренинг)

А.А. Бахтыгереева
Батыс Қазақстан облысы, Шыңғырлау ауданы,
Шыңғырлау ауылы, Л.Қылышев атындағы ЖОББМ
педагог-психологы

Қазіргі қоғамда қарым-қатынас сауаттылығы маңызды сипат алып отыр. Күнделікті өмірде әріптестермен қарым-қатынас барысында келеңсіздіктер, келіспеушіліктер орын алып жатады. Әрине мұның бәрі көбінде адамдардың өз іс-әрекетін дұрыс басқара алмаудан, сонымен қатар өзін-өзі ретке келтірудің әдіс тәсілдерін білмеуден болады. Күнделікті күйбең тіршілік, жұмысбастылық, стресс т.б қызметкерлердің жүйке жүйесіне өз әсерін қалдырмай қоймайды. Осыған орай, Л.Қылышев атындағы жалпы орта білім беретін мектебі негізінде аудандық жас мамандарға арналған «жас маман, алға бас қадам» тақырыбында тренинг жүргізілді. Тренинг барысында қызметкерлер өз ойларын ашық айтып, күнделікті өмірде дұрыс қарым-қатынас орнатудың маңыздылығын сезініп және де бір біріне алдағы күндеріне сәттілік тіледі. Нәтижесінде қызметкерлердің көңіл күйлері көтеріліп, сергіп жеңілдену сезімдері байқалды. Жалпы тренингке барлығы 56 қызметкер қатысты. Мұндай психологиялық тренингтердің маңыздылығы – ұжымдағы қарым-қатынас үрдісінің сапалық өзгеруі, ұжымдық қалыптасу нәтижесі болатын механизм алғы шарттардың бірі болып табылады.

Тақырыбы: «Жас маман, алға бас қадам!»

Мақсаты: жас мамандарға көмек көрсету және ұжымда жағымды психологиялық ахуал қалыптастыру. Айналамыздағы адамдармен қарым-қатынасымыз қандай, олар кімдер, біз кімбіз, өзімізді-өзіміз танимыз ба? деген сұрақтарға жауап іздеп, тұлғаның адами көзқарасын анықтау.

Міндеті:

- Жас маманға өзін-өзі тәрбиелеуге үйрету, бейімділіктерін дамытуға үйрету, рухани адамгершілікке тәрбиелеу.

- Жаңа технологияны үйренуге, меңгеруге баулу. Жас мамандардың мотивациясын арттыру.

Көрнекілігі: суреттер, нақыл сөздер, бланк, слайд.

Нақыл сөздер: «Жас келсе іске», «Жас маман!», «Әрбір бала-бір жұлдыз, жарқырауына көмектес!», «Жас маманға көмек-заман талабы»

Сабақтың барысы:

Психологтың кіріспе сөзі.

Тренингке қатысушыларды бөлек үстелдерге отырғызамыз.

Жағымды әуен жай дауыспен ойнап тұрады. Қатысушыларды таныстырумен ортаға шақырамыз.

1 .Танысу.« Жапон әліппесі » жаттығуы.

2.«Мұғалімдердің өзін-өзі жетілдіру жолдары» тренинг.

Мақсаты: мұғалімдердің өзін-өзі тану барысында, алдына қойған мақсатқа қалай жету керектігін ортаға салып, талқылап әр нәрсені бастамас бұрын ой елегінен өткізіп қол жететіндей мақсат қою керектігін тереңірек ойлап көрсетіп дәлелдеу.

Тәжірибе: Ақ парақ қағаз аламыз ортасына шеңбер сызамыз, шеңберді екіге бөлеміз. Шеңбердің жоғарғы жағына денсаулық, төменгі жағына жұмыс, оң жағына контакт, сол жағына өзін-өзі жетілдіру жолдары. Біріншіден, деніміз сау болу үшін біз жұмыс істейміз,егер көп жұмыс істеп, денімізге аз көңіл бөлетін болсақ алдағы уақытта тапқан табыстың көп бөлшегі денсаулықты түзетуге кетеді. Сондықтан да жұмыс істей жүріп денсаулықты да ойлау керек. Ал екінші жақтағы, достарыңмен, туыстарыңмен жұмыстастарыңмен араласуларың. Егер бос уақытыңыздың көп бөлшегін осы бөлімге жіберсеңіз кітапханамен, ғаламтормен жұмыстануға уақыт қалмай қалуы мүмкін.

Шеңбердің ортасынан тағы шеңбер салып осы төртеуін 100 пайыз деп алып, әр бөлімнің пайызын шығарайық. Сіз денсаулығыңызға уақыттың 30 пайызын, ал жұмысқа 40 пайызын, қарым-қатынасқа 20 пайызын, өзін-өзі жетілдіруге 10 пайызын алсаңыз, енді осы пайыздарды қосайық қандай ромбик шықты, мақсатқа жету үшін осы төрт нәрсені теңестіруіміз керек. Яғни барлығы дерлік ***25 пайыз болуы керек***. Сабағымыз сапалы болсын десеңіздер мына жаттығуды жасап көрелік.

3. Сергіту сәті. "Өзіңді тереңірек тани біл!"

Нұсқау: Сіздер көрсетіліп тұрған жеміс-жидектерден өзіңізге ұнайтын бір жемісті таңдаңыз. Сол жеміс арқылы сіздің мінез-құлқыңыз қандай екені анықталады.

Таңдаған жеміс-жидектерден өзіңізге ұнайтын себебін түсіндіріңіз.

Кілті: Қарбызды ұнататындар орнықты адамдар. Олар шиеленіске, жанжал, даудамайға бара бермейді. Еш уақытта, еш нәрсеге шағымданбайды. Тұрмыс пен көңіл-күйін тек қана өз күшімен жақсартуға ден қояды. Отбасында да үлгілі, артық ауыз сөзі жоқ. Кейде табандылық жағы ғана жетіспейді.

Шиені ұнатсаңыз, мінезіңіз жұмсақ, кішіпейілсіз. Өзгеге қуаныш пен жақсылық жасау үшін кейде өзіңізге зиян келтіріп алуыңыз мүмкін. Өтірік - өсек сөзге жоқсыз, әсіресе анекдоттарды ұнатасыз. Ал махаббат жөнінде сәби тәріздессіз, сізді оп-оңай өкпелете салуға болады.

Қараөрікті ұнататындар өз атына айтылған сынды көтере алмайтындар. Достық, жолдастық қарым-қатынас орнату да қиын болады. Бойыңызда менмендік қасиет басымдау.

Шабдалыны ұнататын адамдар көпшіл, кез келген адамдармен тіл табыса алатын, ашық, жарқын болып келеді. Сізден сыпайылық пен мәдениетті адамның белгілері айқын аңғарылып тұрады. Тек бір кемшілігіңіз - қиындықтарды ауыр көтересіз, кейде оларды жеңуге дәрменсіздік танытасыз.

Жүзімді ұнататындар өзінің де, өзгенің де сырын сақтай білетіндер. Бірақ мұндай тұйықтық, кейде шектен асып кетеді. Сіз мақсатты нақты қоя аласыз, бірақ сол мақсатқа жету үшін жігерлілік, батырлық керек.

Құлпынайды ұнатсаңыз, сіз қонақжай адамсыз. Адамдармен тез тіл табыса аласыз. Сізге сыпайылылық тән, талғамыңыз нәзік. Ешкімге тәуелді емессіз. Дегенмен, қызғаншақтығыңызда жоқ емес.

Сіз **алманы** өте ұнататын болсаңыз, жігерлі, бірақ аздап ескі көзқарастағы адамсыз. Өз бастығыңызға берілгенсіз, оның қандай тапсырмасын болса да, жан сала тиянақты атқаруға тырысасыз. Аздап ақынжанды, өз-өзіңізге риза адамсыз.

4.Менің пікірім.

1.Мектепте кіммен дос болдыңыз? Ол қандай адам еді? Ата-анаңыздың досыңызға деген көзқарасы қандай еді?

2.Сыныптастарыңызбен достығыңыз қазір де сақталған ба? Олармен кездесіп тұрасыз ба?

3. Қандай мұғалімдер есіңізде қалды, неліктен? Қазіргі уақытта сол мұғалімдерге деген көзқарасыңыз өзгерді ме?

4. Мектеп өмірінен осы уақытқа дейін есіңізде сақталып қалған ең бақытты күніңіз бар ма?

5. Баламен қарым-қатынаста ата-ананың қызметі сізді қызықтыра ма?

6. Ұстаз бен шәкірттің қарым-қатынасының бастауы не деп ойлайсыз?

7. Ұлағатты ұстаз деп кімдерді айтар едіңіз?

8. Инабатты шәкірттеріңіз бар ма?

9. Инабаттылық тәрбиеден бе, алде туа біткен қасиет пе?

10. Өз қабілетіңді, өз талантыңды шыңда деген сөзді қалай түсінесіз?

5."Ойын жаттығу"

Аттар шауып барады (Қолдарын сандарына шапалақтау)

Алда бір кедергі (Алақанды бір-біріне бір рет соғу)

Аттар шауып барады(қолдарын сандарына шапалақтау)

Алда екі кедергі (Алақанды бір-біріне екі рет соғу)

Аттар шауып барады (қолдарын сандарына шапалақтау)

Шөппен шауып барады (алақандарын бір-біріне үйкелеу)

Аттар судан өтті (ауыздарына ауа толтырып, ұрттарын саусақтарымен ұру)

Аттар көпірмен өтті (таңдайларын қағу)

Аттар шауып барады(қолдарын сандарына шапалақтау)

Қыздар кетіп барады -ай, гөк!

Жігіттер қуып жетті ой-гөк!

5. Сергіту сәті. Аңдар мен жәндіктер.

Әр қатарға өздеріне ұнайтын аңдар мен жәндіктердің аттарын жазыңдар. Саны алтау. Осыдан кейін әркім менің оқыған сөйлемімді тыңдайды, оқылған сөйлем арасында үзілісте өзі жазған сөздері рет-ретімен оқып отырады, яғни өзінің кім екенін анықтау.

Қорытынды:

1. Мені жұрт деп ойлайды.
2. Мені деп ойласа екен деп ойлаймын
3. Дәл өзіңіз.
4. Сіз жұмыста
5. Жарыңыздың алдында.
6. Негізі .

7. Ұстаздардың сезіміне психологиялық бақылау.

Үлестірмелі суреттер салынған парақтар әр топқа таратылады және ұстаздар сол суретке қарап, суретті сөйлету керек.

1-тапсырма. Ақ қағазға сызылған төртбұрыш ішінде қара нүкте орналасқан.

2-тапсырма. Оның болашағы да соншалықты жарқын шуағын төккен күн астына әр ұлтың балалары қол ұстасып тұрғаны бейнеленген.

3-тапсырма. Түңгі аспан, жымыңдаған жұлдыздар, жарығы сөнбеген бір үй бейнеленген.

Кілті: 1-тапсырма бойынша: "Ортасында қараноқаты бар үлкен ақ кеңістік. бұл бала алғаш дүниеге келгенде осы ақ қағаздай пәк, сол қағазға ата-анасымен бірге біздер, яғни ұстаздардың салған бейнеміз қаншалықты дұрыс болса, сол нәтижесімен салыстыруға болады".

2-тапсырма бойынша:" Ұлты басқа болғанымен, бұл балалардың жан дүниесі бірдей, сондықтан да ұлағатты ұстаз оларға күн сәулесіндей, бірдей мөлшерде мейірім шуағын төгеді".

3-тапсырма бойынша: "Түн. Айнала жым-жырт. Аспанда жымыңдаған жұлдыздар. Түгел ел ұйқыда, бірақ ояу бір кісі бар. Бұл мұғалім. Ол қанша жыл ұстаз

болғанымен, мектепте де, үйде де ертеңгі сабағына үлкен жауапкершілікпен дайындалып келеді...."

Қортынды ой. Білімді, сауатты адамдар - XXI ғасырда адамзат дамуының негізгі қозғаушы күші. Бұл туралы Абай атамыз: " Тегінде, адам баласы, адам баласынан ақыл, ар, мінез деген мәселелермен озады. Одан басқа нәрселермен оздым ғой демектің бәрі бекер", - деген өсиетін ұстанып, еңбек етуіміз қажет.

8. Ән-шашу. «Өміріңе немқұрайлы қарама»

9. Рефлексия. Күн бейнесінде бейнеленген тұғыршаны бір-бірден қолдарына беру арқылы жас мамандарға психологиялық кеңестер беру

10. Қоржыннан несібеңді ал. Жас мамандарға бір-бір ынталандыру сыйлықтары таратылады.

11. Жақсы сабақ дайындау рецептісі. Сабағымыз сапалы болсын десеңіздер әрбір сабақтарыңызға

-12 порция ақылдылық
-11 порция шыдамдылық
-10 порция батылдық
-9 порция жұмысқа қабілеттілік
-8 порция оптимизм
-7 порция өз ісіне берілушілік
-6 порция ойлануды
-5 порция мейірімділік
-4 порция демалыс пен денсаулық туралы ойды
-3 порция юмор
-2 порция такт
-1 порция әр балаңызға үміт қосыңыз

Қорытынды. Әрбір жас мұғалімнің жаңаша жұмыс істеп, үнемі ізденісте болуы бүгінгі күннің талабы болса, мектептегі басты тұлға-мұғалім. Ы.Алтынсарин сөзімен айтсақ, «Мұғалім-мектептің жүрегі». Жаңа формация мұғалімі-білімнің өзіндік құндылығын түсінетін, жүрегі жаңалық десе соғып тұратын, рефлекцияға қабілетті, кәсіби дағдылары дамыған педагогикалық дарын иесі болуы тиіс.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Қызықты психология журналы
2. Мектептегі психология журналы

УДК 54

ТҰРМЫСТЫҚ ХИМИЯ

А.М. Бекболатова,
Батыс Қазақстан облысы, Жаңақала ауданы,
Жаңақала ЖОББМ
биология пәні мұғалімі

Қазіргі уақытта қоғамды цифрландыру жұмысы көптеген мемлекеттік жолдаулардың басты стратегиялық басымдығы болып табылады. Сондықтан барлық салаларда, яғни медицина саласы, қызмет көрсету орталығы, білім саласында цифрлық технологияны кеңінен қолдануға халықты сауаттандыру жұмыстары жүргізілуде. Осындай сандық технологияның дамыған уақытында болашақ ұрпаққа заман талабына сай білім беру біздің алдымыздағы басты міндетіміз.

Себебі әрбір мұғалімнің алдына келген оқушының ойлау қабілеті әртүрлі болады, мәселен кейбірі шапшаң ойлап, жылдам жұмыс атқарса, кейбірі оқу материалын баяу

қабылдайды. Мұғалімге мұндай оқушыларға тапсырманы қайта ыңғайлап қарастыруға тура келеді. Осы тұста жаңашыл мұғалімнің іс-тәжірбиесінің ерекше тұсы- оның сабақты түрлендіріп жүргізіп, оқушы жүрегінен жол таба білуі. Оны жүзеге асырудың бір жолы- заман талабына сай цифрлық технологияларды тиімді қолдану. Қазіргі таңда ұстаздарға әдістемелік тұрғыдан қолдау көрсету мақсатында түрлі білім беру платформалары (smk.edu.kz, cpm.kz, bilimland), интернет ресурстары бар. Өз тәжірибемде жиі қолданылатын тиімді бағдарламалардың мүмкіндіктеріне тоқталып өткім келеді.

Бүгінгі сабаққа қолданылған цифрлық платформалар: «Wordwall». Сабақ барысындағы қолданылған әдіс -тәсілдер «Додекаэдр», «UNO», «2 жұлдыз 1 тілек», «TARSIYA», «Google», «Крестик нолик».

«Wordwall» - мұғалімнің жеке ресурстарын оңай жолмен жасайтын платформасы. Викторина, сәйкестендіру, сөздік ойындарды сыныпта жеке әрекет ретінде жасауға болады.

«Додекаэдр» - бұл ежелгі гректердің тілінен алынған, сөзбе-өз «12 бетті фигура» дегенді білдіреді. Ашық сабақ, сұрақ-жауап, сергіту сәті, кері байланыстар жүргізу үшін қолдануға болатын таптырма әдіс. Фигураның әр қырына сұрақтарды жасырдым. Оқушылар додекаэдрды айналдыру арқылы сұрақтарға жауап берді. Бұл әдісті қолдану себебім, жаңа тақырыпты қаншалықты меңгергенін анықтауға, шапшандыққа үйрету.

«UNO» - кез келген адамның қолында 2 карточка бар болса және ол біреуін далаға қойса, ол келесі ойыншының алдында «УНО» деп айқайлауы керек. Егер ол мұны ұмытып қалса, ол «банк "ден 2 картаны алуға тиіс. «Банк» ешқашан аяқталмайды. Егер бұл орын алса, барлық ойын палубасын шығарып, бір картаны далада қалдырып, оны араластырып, осы карталарды «банкке» орналастырыңыз. Ойыншылардың біреуі барлық карталарын түсірген кезде ойын аяқталады. Бұл әдісті жұптық жұмыс ретінде алдым. Бұл әдісті алу себебім қазіргі таңда оқушыларды шапшаңдыққа баулу болып табылады.

«TARSIYA» әдісі – оқушының белсенділігін, пәнге құштарлығын, сыни ойлау қабілетін және ізденімпаздығын арттырады, «жасырынып» жатқан қабілеттерін ашуға көмектеседі, өзіне деген сенімділік пайда болады. Оқушы негізгі ұғымдарды еске сақтайды, білім сапасы жақсара түседі, өз сыныптастарымен диалогқа қатысады, бір-біріне қолдау көрсетеді, топта жұмыс жасай білуге дағдыланады, басқаға сын көзбен қарап, тиімді шешім қабылдауына мүмкіндік алады.

«Крестик нолик» -жұптық тапсырма. Оқушылар алдарына берген сұрақтардың жауабын тез табу сұрақтарға жауап береді. Егерде жауап бере алмаса, 1-ші топқа нөлдік қойылады. Қайталана береді.

«Екі жұлдыз, бір ұсыныс», «Бағалау шкаласы» әдістері тапсырмалар орындағаннан кейін оқушыларды бағалау барысында іске асады. Топтар арасында немесе жұптық жұмыстарда бірін – бірі бағалау әдісі.

Осыған сәйкес мысал келтіре кетсем, Жаңақала ауданы, Қызылоба ауылы, Жаңақала жалпы орта білім беретін мектебінің 6 – ші сыныбында жаратылыстану пәнінен «Тұрмыстық химия» атты ашық сабағы (панорамалық сабақ) өткіздім.

Оқу бағдарламасына сәйкес оқу мақсаты:

- 6.3.3.2 тұрмыстық химия өнімдерін қолдану саласын және оларды қауіпсіз қолдану ережелерін түсіндіреді

Сабақтың мақсаты:

- тұрмыстық химия өнімдерін қолдану салаларын біледі

-тұрмыстық химия өнімдерін қолдану салаларында қауіпсіздік ережелерін біледі

Сабақтың барысы: Сабақ кезеңі (Уақыты), Педагогтің іс-әрекеті, Оқушының іс-әрекеті, Бағалау, Ресурстардан тұрады. Сабақ басында ұйымдастыру кезеңінде мұғалім оқушылармен амандасып түгелдеді, бүгінгі күндеріне сәттілік тіледі.

Үй тапсырмасын сұрау барысында «Стикердегі сұрақтар» арқылы сұрадым. Орындарындағы жапсырылған стикер сұрағына жауап беру арқылы оқушы орнына отырады.

Қиын суреттер арқылы оқушылар екі топқа бөлінді. Жаңа тақырыптың атын анықтау үшін, «Led» экраннан бірнеше суреттер (презентация) көрсетілді. Тақтаға тақырыптың аты жазылып, оқушыларға оқу мақсаттары мен сабақ мақсаттары түсіндірілді. Мұғалім оқушылармен бірігіп бүгінгі сабақтың бағалау критерийлерін құрды.

Жаңа сабақты түсіндіру үшін сабағымыздың тақырыбына сай бейнеролик көрсеттім. Бейнероликті көрместен бұрын сабақтың тақырыбына байланысты сұрақтарды карточка түрінде бердім. Бейнероликті көріп қоймай, оқушылар сұрақтарға жауап іздеп отырады.

Содан кейін тақырыпқа байланысты Додекаэдр әдісі арқылы әрбір топқа сұрақтар бердім. Оқушылар додекаэдрдың үшбұрышындағы фигураларының сұрақтарына жауап берді.

Сабақтың ортасында әр топқа кесте толтыру тапсырмасын бердім. Мұнда оқушылар алдарына берген тұрмыстық заттың агрегаттық күйін, қолдану аясын, құрамы бойынша қауіптілігін, pH ортасын анықтап кестеге жазды. Содан соң топтағы бір оқушы кестенің жауабын айтады.

2 тапсырма «Wordwall» платформасы арқылы жасалынды (Әр топтан 2 оқушыдан шығып, тақтадағы тапсырманы орындайды

1 топ жұбын тап

2 топ сәйкестендіру

3 топ кроссворд

4 топ викторина

«2 жұлдыз 1 тілек» әдісі арқылы ауызша бағаланды.

3-тапсырма. Сабақ барысындағы мәліметтер UNO әдісін қолдандым. Әрбір жұпқа уно картасын бердім. Уно картасында оқушыларға сұрақтар жапсырылған. Сұрақтарға жауап бере отырып, уно картасын ортаға лақтырады. Қай оқушы бірінші болып жауап береді. Сол оқушы жеңімпаз атанады. Мұғалім тарапынан жақсы, жарайсың, керемет деген мадақтаулармен баға берілді.

4-тапсырма. «Крестик нолик» әдісін жұптық тапсырма ретінде қолдандым. Оқушылар сұрақтардың жауабын таба отырып, икс немесе нолик арылы жеңіске жетеді.

Сабақтың соңында сабақты қорытындылу, бекіту мақсатында топқа Tarsiya әдісін қолдандым.

Ой толғаныс. Рефлексия «Өрмекші тор арқылы қорытындыладым. Яғни оқушылар кезекпен шығып, бүгіңгі сабақ бойынша бір сөйлемнен айтып, ортаға топ құрады.

Еліміздің келешегін айқындайтын нәрсе - білім. Қазіргі заман ағымына байланысты оқушылардың білімге қызығуын арттыру үшін мұғалімдерге жаңа талаптар қойылуда. Сол себепті оқытудың әр түрлі технологиялары жасалып, мектеп тәжірибесіне енгізілуде. Жан-жақты ізденістің нәтижесінде білім беру саласында жаңа педагогикалық технологиялардың саны да, сапасы да өсіп келеді. Технология – белгілі бір істегі адамның әдісі, шеберлігі. Осы шеберлік арқылы мұғалімнің өз сабағын оқушыға жоғары сатыда жеткізуіне мүмкіндік береді. Мұғалім үнемі шығармашылықпен, ізденіспен жұмыс істеп отырса жаңашылдыққа жақын болғаны. Өзгелердің үлесін өз ісінде пайдалана білсе, оған өзіндік қолтаңбасын қосып отырса, оқушы тәрбиелеу мен білім берудегі жетістігі сол болмақ. Сондықтан біз мұғалімдер білімдерімізді әрі қарай тереңдете түсуіміз керек. Тек тереңдете ғана қоймай жаңа тәсілдерді, жаңа ойларды, идеяларды қоса алуымыз қажет.

Қорыта келе ұстаздар алдындағы ортақ міндет- заман ағымына ілесе алатын саналы шәкірт тәрбиелеу болып табылады. Себебі, дәл қазіргі таңда теориялық сандық технологияны меңгерген ұстаз бен шәкірт ғана болашақта еңбек майданында еркін көсіледі деп ойлаймын.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасы білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы;
2. 1Е.А.Очкур, Т.Г.Белоусова, Н.А.Паимцева, В.М.Ударцева. Алматы «Мектеп», 2018 ж.;
3. https://ustaz.kz/materials/word/byyltyq_qurttardyngulylardyng_byynayaqtylardyng_jane_omyrtqalylardyng_juregi_jane_qantamyrlarynyng
4. https://daryn.online/lesson/19116-311-zhanuarlardaghy-qanaynalym-musheleri-buyltyq-qurttar-ulular-buynayaqtylar-dg;

5.Сын тұрғысынан ойлауды дамыту. Әдістемелік құралдар. № 1,2,3,4. 1998;

6.Әбеуова И. Сын тұрғысынан ойлау мен дамытпалы оқыту. «Дауыс және көрініс» журналы. №1, 2001.

УДК 94(574)

К 70-ЛЕТИЮ ВЕЛИКОЙ ПОБЕДЫ

Ж.С. Бекмурзина
Мангыстауская область, г.Актау,
Лицей-интернат "Білім-инновация",
учитель русского языка и литературы

Предмет: Русская литература в 8 классе с казахским языком обучения.

Тема урока: О.Сулейменов. Стихотворение «Одна война окончилась другой».

Цели: 1.**обучающие**: дать сведения учащимся об авторе, о его произведениях, раскрыть тему и идею поэтического текста;

2.**развивающие:** расширить знания учащихся по истории; развитие диалогической речи учащихся;

3.**воспитательные**: дать уроки нравственности, воспитывать чувство патриотизма;

Оборудование и наглядность: запись песни «Священная война», портрет О.Сулейменова, сборники стихов, интерактивная доска, слайды.

Методические приемы: лекция с элементами беседы, выразительное чтение, анализ стихотворения, постановка вопросов, комментарий учителя, диалог.

Применяемая технология: интерактивное обучение, таксономия Б.Блума.

Межпредметная связь: история.

Тип урока: урок-диалог.

Эпиграф урока:*«Они защищали себя, они защищали Родину,*
Они защищали нас, еще не родившихся...»

Класс разделен на две группы. По стратегии **«Мост»** была объявлена тема урока из раздела «Казахстанцы в годы ВОВ». Свой открытый урок я построила по таксономии Блума.

Что такое таксономия Блума?

Таксономия Блума – это иерархическая модель, определяющая соотношение между различными педагогическими целями в сферах воспитания и образования. Её

предложил в 1956 году американский педагог-психолог Бенджамин Блум. **Данную модель можно рассматривать как основу для методики эффективного обучения**, поскольку тщательная проработка новых знаний на всех шести её уровнях обеспечивает максимально эффективное запоминание учебного материала. Ключевая идея Блума заключается в том, что полноценное обучение включает в себя шесть обязательных последовательных уровней:

-запоминание;
-понимание сути;
-применение на практике;
-анализ;
-синтез;
-оценку.

Суть **таксономии Блума** втом, что она разбивает образовательный процесс на отдельные ступени или уровни, которые должен преодолеть учащийся для освоения учебного материала. Каждая ступень представляет собой определенную учебную цель и включает конкретные действия для достижения этой цели. Все учебные цели расположены в иерархическом порядке, а значит, осваивать их нужно последовательно – от простого к сложному.

Этот метод является одним из очень эффективных методов критического мышления и его можно использовать на уроках литературы, учитывая особенности предмета.

Работа по таксономии Блума в моем уроке:

1) «Знание». Введение в тему. Стратегия **«Узнай личность»**. По данным сведениям из жизни и творчества поэта учащиеся называют имя автора – О.Сулейменова. После краткого вступительного слова учителя ученики записывают в тетрадях число и тему урока.

2) «Понимание». В этой части урока на примере интервью О.Сулейменова ученики знакомятся с предысторией написания этого стихотворения, которое имеет автобиографический характер.

3)«Применение». В этой части урока ведется словарная работа для понимания текста. Учащиеся прослушивают текст. После ведется беседа по содержанию стихотворения.

3.1.Задаются вопросы группам, всего 11 вопросов.

3.2.Дается задание: составить план текста и пересказать сюжет стихотворения по плану.

4)«Анализ». Учащиеся выполняют письменно следующие задания:

-выписать ключевые слова из текста;
-выписать слова «тюркизмы» из текста;
-Определить тему и идею стихотворения;
-найти и записать тропы из художественного текста.
-составить кластер к слову «война».

Учащиеся выпонили эту часть работы на постерах и защищали перед классом. Здесь же была заполнена таблица по **«технологии Аристотеля».**

5) «Синтез». Учащимся даны дополнительные исторические сведения о ВОВ.Задание для групп:

Если б ты был режиссером, то какой фильм снял бы на основе этого произведения?

- по какому жанру? - по какому сценарию? -как бы ты показал финал?

6) «Оценка».Учащимся были заданы вопросы:

- Что мы узнали об О.Сулейменове? Какова тема стихотворения?
- Что хотел сказать автор этим стихотворением-воспоминанием?
- За что погибли молодые воины?

- Кто виноват или что виновато в трагедии народов? Что помогло советским воинам победить врага?

И самый главный вопрос: ***Что помогло советским воинам победить врага?*** Учащиеся работают над этим вопросом используя **«Рыбий скелет».**

Подведение итогов. Рефлексия. «**Знаю-узнал-Хочу узнать».** Ученики написали свои ответы на стикерах и приклеили на доске.

Домашнее задание: 1. Выразительное чтение стихотворения.

2. Написать эссе на тему: «Никто не забыт, ничто не забыто».

Вывод: Обратите внимание на дату урока. Тогда я работала в сельской школе и в 2019 году защищала категорию «педагог-мастер». Этот урок, несмотря на то,что был проведен мной до «обновленки», прошел успешно, как и множество моих открытых уроков, благодаря правильно выбранным методам и стратегиям.

Учащиеся продемонстрировали свои умения и навыки, полученные на предыдущих уроках, свои способности и даже актерский талант. Этот урок был высоко оценен моими коллегами, что вдохновило меня в дальнейшем углубить свои методические знания.

Список использованной литературы:

1. Материалы из газет, телевизионных передач.

2. Боранбаева З.И. Методические указания к учебнику. Русская литература для 8 класса общеобразовательных школ с казахским языком обучения».

3. Интернет-материалы.

УДК 511.12

ЖАЙ БӨЛШЕКТЕРДІ ҚОСУ ЖӘНЕ АЗАЙТУ

А.Б. Бексұлтан,
Атырау облысы, Индер ауданы,
Индербор кенті,
М.Әуезов атындағы орта мектебінің
математика пәні мұғалімі

Білімге жетелейтін үш жол бар:
Еліктеу жолы- ең жеңіл жол,
Ойлау жолы- ең игілікті жол,
Тәжірибе жолы-ең қиын да,ащы жол.

Конфуций – қытайдың ежелгі ойшыл, философының, «Алған білімімізді тәжірибеде қолданғанда ғана біліміміз шыңдалады» деген. Математика тарихында бөлшек ұғымы, бөлшек сызығы XII ғ.Итальяндық Леонардо Пизанский алым, бөлім ұғымын XIIIғ. грек ғалымы Максим Плануд енгізді. $\frac{m}{n}$ бөлшегін б.з.д. 287-212 жж грек ғалымы Архимед енгізді.

Бүгінгі сабақтың мақсаты жай бөлшектерді қосу және азайтуға есептер шығару. Ойлау қабілеттерін, өз беттерімен жұмыс жасауын дамыта отырып, математикаға деген қызығушылығын арттыру. Есептер шығаруда Learning Apps.org платформасы арқылы ұялы телефонмен тапсырманы орындайды. Одан кейін домино ойыны желісінде

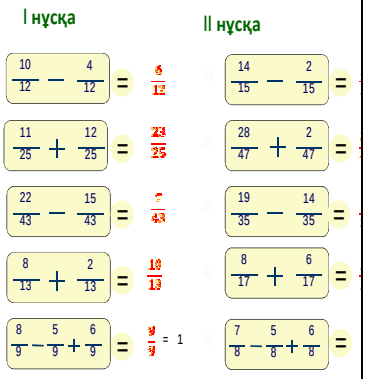
есептер шығарады. Кейін деңгейлік тапсырмалар орындалады. Сергіту сәтіне де есептер шығарылады. Сабақ жоспарымды ұсынамын.

Бөлім:	5.2А Жай бөлшектерге амалдар қолдану
Педагогтің Тегі, Аты, Әкесінің аты (бар болса)	Бексұлтан Ақмарал Бексұлтанқызы
Пән/Сынып:	5 Б сынып; Қатысқандар саны:18 Қатыспағандар саны:3
Күні:	15.11.2023
Сабақтың тақырыбы:	Жай бөлшектерді қосу және азайту
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	5.1.2.17 бөлімдері бірдей бөлшектерді қосу және азайтуды орындау; 5.1.2.18 бөлімдері әртүрлі бөлшектерді қосу және азайтуды орындау;
Сабақтың мақсаттары:	1. Жай бөлшектерді салыстырады; 2.Бөлімдері бірдей және бөлімдері әр түрлі бөлшектерді қосу және азайтуға есептер шығарады; 3. Жай бөлшектерді қосу және азайту амалын мәтін есептер шығаруда қолданады.

Сабақ барысы:

Уақыты	**Кезеңдері**	**Педагогтің әрекеті**	**Оқушының әрекеті**	**Бағалау**	**Ресурстар**
5 минут	Ұйымдастыру	Сәлеметсіздерме! Оқушылардың таңдауы бойынша амандасып,сыныпқа кіреді. Оқушылар тиынды қарамай таңдау арқылы 3 топқа бөлінеді. Бүгін, Жай бөлшектерді қосу және азайту тақырыбына есептер шығарамыз. **Бүгінгі сабақтың мақсаты:** 1.Жай бөлшектерді салыстырады; 2.Бөлімдері бірдей және бөлімдері әр түрлі бөлшектерді қосу және азайтуға есептер шығарады; 3. Жай бөлшектерді қосу және азайту амалдарын мәтін есептер шығаруда қолданады.	Сәлемдеседі Топқа бөлінеді Оқушылар сабақ мақсатын талдайды.	Дескрип-тор арқылы бағалана ды	Презентация Көрнекіліктер Интербелсенді тақта Оқу құралдары 5 сыныпқа арналған оқулық
10 мин	Жаңа сабақ	**Жай бөлшектерді салыстыру** https://learningapps.org/display?v=pafe0xng323 сілтеме арқылы немесе QR код арқылы оқушылар 10 тапсырма орындайды. 1) $\frac{5}{6}*\frac{2}{5}$ 2) $\frac{4}{15}*\frac{5}{6}$ 3) $\frac{24}{37}*\frac{24}{25}$ 4) $\frac{3}{4}*\frac{9}{12}$ 5) $\frac{3}{7}*\frac{3}{10}$ 6) $\frac{6}{7}*\frac{6}{10}$	Learning Apps.org платформасында салыстырулар ды орындайды.Мысалы: 1) $\frac{5}{6} > \frac{2}{5}$ 2) $\frac{4}{15} < \frac{5}{6}$	**Дескриптор:** -жай бөлшектерді салыстырады **-1балл** -жай бөлшектерді салыстырудың ережесін айтады -	Learning Apps.org платформасы Презентация

10 мин	Бекіту Тапсырмалары	7) $\frac{19}{20} * \frac{3}{20}$ 8) $\frac{8}{9} * \frac{4}{9}$ 9) $\frac{20}{100} * \frac{27}{100}$ 10) $\frac{5}{12} * \frac{7}{12}$ **Бөлімдері бірдей және бөлімдері әр түрлі бөлшектерді қосу және азайтуға есептер шығару** Домино ойыны.3 топқа есептер таратылады. $\frac{11}{30}\frac{8}{19} + \frac{1}{19}$ $\frac{9}{19}\frac{5}{6} + \frac{3}{6}$ $\frac{20}{8}\frac{1}{4} + \frac{11}{4}$ $\frac{12}{4}\frac{5}{12} - \frac{3}{12}$ $\frac{8}{6}\frac{9}{8} + \frac{11}{8}$ $\frac{2}{12}\frac{7}{16} - \frac{6}{16}$ $\frac{1}{16}\frac{2}{3} + \frac{4}{9}$ $\frac{1}{10}\frac{11}{18} - \frac{2}{36}$ $\frac{10}{9}\frac{3}{7} + \frac{1}{21}$ $\frac{20}{36}\frac{1}{11} + \frac{3}{2}$ $\frac{10}{21}\frac{9}{10} - \frac{4}{5}$ $\frac{35}{22}\frac{23}{15} - \frac{7}{6}$	3) $\frac{24}{37} < \frac{24}{25}$ 4) $\frac{3}{4} = \frac{9}{12}$ 5) $\frac{3}{7} > \frac{3}{10}$ 6) $\frac{6}{7} > \frac{6}{10}$ 7) $\frac{19}{20} > \frac{3}{20}$ 8) $\frac{8}{9} > \frac{4}{9}$ 9) $\frac{20}{100} < \frac{27}{100}$ 10) $\frac{5}{12} < \frac{7}{12}$ Домино ойынын ойнай отырып,есептерді шығарады. 1) $\frac{8}{19} + \frac{1}{19} = \frac{9}{19}$ 2) $\frac{5}{6} + \frac{3}{6} = \frac{8}{6}$ 3) $\frac{9}{8} + \frac{11}{8} = \frac{20}{8}$ 4) $\frac{1}{4} + \frac{11}{4} = \frac{12}{4}$ 5) $\frac{5}{12} - \frac{3}{12} = \frac{2}{12}$ 6) $\frac{7}{16} - \frac{6}{16} = \frac{1}{16}$ 7) $\frac{2}{3} + \frac{4}{9} = \frac{10}{9}$ 8) $\frac{3}{7} + \frac{1}{21} = \frac{10}{21}$ 9) $\frac{9}{10} - \frac{4}{5} = \frac{1}{10}$ 10) $\frac{11}{18} - \frac{2}{36} = \frac{20}{36}$ 11) $\frac{1}{11} + \frac{3}{2} = \frac{35}{22}$ 12) $\frac{23}{15} - \frac{7}{6} = \frac{11}{30}$	**1балл** **Дескриптор:** Бөлімдері бірдей бөлшектерді қосып, азайтады - **1балл** Бөлімдері әртүрлі бөлшектерді қосып, азайтады - **1балл**	Презентация
10 мин		**«Баспалдақ» стратегиясы.** **А-деңгейі** 1).Бөлімдері бірдей бөлшектерге қосу және азайту амалдарын орындаңыз:	А-деңгейінің тапсырмаларын орындайды. $\frac{5}{9} + \frac{2}{9} = \frac{7}{9}$	**А-деңгейі.** **Дескриптор:** -Бөлімдері бірдей бөлшектерді қосуды орындайды. **1 балл**	Интербелсенді тақта

		$\frac{5}{9}+\frac{2}{9}\ \frac{4}{12}+\frac{1}{12}\ \frac{17}{20}-\frac{13}{20}$ **В -деңгейі** 2).Бөлімдері әр түрлі бөлшектерге қосу және азайту амалдарын орындаңыз: $\frac{3}{16}+\frac{5}{8}\ \frac{19}{20}-\frac{3}{4}\ \frac{1}{4}+\frac{2}{3}$ **С-деңгейі** Марат екі балық аулады. Бірінші балықтың массасы $\frac{9}{10}$ кг, ал екінші балық одан $\frac{1}{5}$ кг жеңіл. Марат барлығы неше кг балық ұстады? **Сергіту сәті /слайд/** 	$\frac{4}{12}+\frac{1}{12}=\frac{5}{12}$ $\frac{17}{20}-\frac{13}{20}=\frac{4}{20}=\frac{1}{5}$ **В деңгей** $\frac{3}{16}+\frac{5}{8}=\frac{13}{16}$ $\frac{19}{20}-\frac{3}{4}=\frac{4}{20}=\frac{1}{5}$ $\frac{1}{4}+\frac{2}{3}=\frac{11}{12}$ **С деңгейін орындайды** $\frac{9}{10}-\frac{1}{5}=\frac{7}{10}$ $\frac{9}{10}+\frac{7}{10}=\frac{8}{5}=1\frac{3}{5}$кг Слайдта берілген тапсырманы орындайды.	-Бөлімдері бірдей бөлшектерді азайтуды орындайды. **1 балл** **В-деңгейі.** **Дескриптор:** -Бөлімдері әртүрлі бөлшектерді қосуды орындайды. **1 балл** Бөлімдері әртүрлі бөлшектерді азайтуды орындайды. **1 балл** **С-деңгейі.** **Дескриптор:** -Бөлімдері бірдей және әр түрлі бөлшектерді қосу және азайту ережесін пайдаланып есептейді; **1 балл** -Жай бөлшектерді қосу және азайту амалын мәтін есептер шығаруда қолдана алады. **1 балл**	
10мин	Сабақтың соңы	Рефлексия. Оқушылар дайын үшбұрышты алып сондағы сұрақтарға жауап береді. Бағалау. Дескриптор арқылы бағаланады. Үйге тапсырма: №524,526	1.Сабақта не істей алдың? 3 дәлелі? 2.Нені орындай алмадың? Неліктен? 3.Алда нені түзетесің?		

Сабағымды қорытындыласам, сабақ өз мақсатына жетті, тапсырмалар түгел орындалды. Сабақтың тиімді жағынан оқушылар түрлі форматта есептер шығара алды. Оқушылардың пәнге деген қызығушылықтары жоғарылап, үлгерімдері де артты.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Педагогикалық ізденіс.(Құрастырған И.Н.Баженова) А.1990
2. Алдамұратова Т.А., Байшоланова Т.С. Математика.5-сынып. Алматы. Атамұра, 2005
3.Төлепов Ө.Ш. Математик. Астана: «Фолиант» баспасы, 2007.
4. Жәутіков О.А «Математиканың даму тарихы» А,1967ж.
5. Көбесов А. «Математика тарихы» А.1970ж.

УДК 536.2

ШАМАЛАР ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ ӨЛШЕМ БІРЛІКТЕРІ

Л.Е. Гумарова
Батыс Қазақстан облысы, Ақжайық ауданы,
Мерген ЖОББМ
бастауыш сынып мұғалімі

Білім нәрінің алғашқы негізі - бастауышта. Бастауыш сынып оқушыларының білімін толықтырып, дамытып отыруға, ойлау қабілеттері өте жоғары ұрпақ тәрбиелеуінде ұстаздың еңбегі зор. Бастауышта білім беруде өзіндік тиімді, тартымды әр ұстаздың белсенділігі, ізденушілік, шығармашылық еңбегі үлкен орын алады.

Сондай сабақтардың бірі 2-ші сыныпта өткізілген **«Уақыт. Уақыттың өлшем бірліктері»** атты математика сабағын жатқызуға болады. Алматы «Атамұра» 2022 оқулығы бойынша оқу бағдарламасына және «Шамалар және олардың өлшем бірліктері» атты бөлімнің жоспарына сай өткізілді.

Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары:

Ұзындық (см, дм, м)/масса (кг, ц); уақыт (сағ, мин, ай, жыл) өлшем бірліктерін олардың арақатысына сүйеніп түрлендіру.

Сабақтың мақсаты:

Барлық оқушылар уақыт аралықтарының бірліктерін және олардың арасындағы қатынасы туралы білімін жетілдіреді.

Көптеген оқушылар уақыт аралықтарының бірліктерін ажыратады, өмірден мысал келтіреді. Апта күндері атауларының ретін, жыл мезгіліндегі айлар кестесін, ай атауларының кестесін құрады.

Кейбір оқушылар шамалар, олардың өлшем бірліктері бойынша білімдерін нақты іс-әрекет барысында қолдана отырып, тапсырмаларды шығармашылықпен шешеді. Өзі тұрып жатқан жерде жергілікті уақыт бойынша тәулік бөліктерінің ұзақтығын кестеге түсіреді.

Сабақ басында амандасу 4 тәсіл түрінде өткізіліп, психологиялық ахуал орнатылды. Осы амандасу тәсілі балалардың көңіл–күйлерін керемет көтереді екен. Содан кейін оқушылар «сиқырлы жәшіктегі адамның» (айнаға қарап өздерінің) туылған күндерін және қандай жыл мезгілінде дүниеге келгендерін айтып, 4 топқа бөлінеді: **«Жаз», «Күз», «Қыс», «Көктем»**

Үй тапсырмасын, өткен тақырыптарды- «Ауызша екі таңбалы сандарды қосу және азайту» атты қайталау мақсатында **-«Ыстық орындық»**және **«Ізіңді тап»** әдістері пайдаланды. Осы әдістерінің тиімділігі –оқушылардың қызығушылықтарын артады, тез

қимылдау арқылы ауызша қосу мен азайту білімдерін нығайту. Балалар бір-бірін сыйлауға, жанашырлыққа үйренеді.

Жаңа тақырып -«**Уақыт. Уақыттың өлшем бірліктері**» атты видео арқылы түсіндірілді. **OnlineMektep -«Bilimland.kz»** кең пайдаланды. **«Кім жылдам?**, **«Тестілеу жұмысы»** ойындары оқушылардың жаңа алған білімдерін нығайтады. АКТ-ны кең пайдалану –оқушылардың замануи деңгейлерін қалыптастырады.

-1тәулік–24 сағат:таңертең, күндіз, кеш, түн. Жер – біздің ғаламшарымыз. Жердің өз осін толық айналым жасаған кездегі уақыт – тәулік деп аталатыны, бір тәулікте 24 сағат бар екендігі және 24 сағат 4 уақыт аралығына (таңертең, күндіз, кеш, түн) бөлінетіндігі суретті кестенің көмегімен қайталанылды.

Сабақ оқулықпен жұмыстануымен жалғасты.

1-тапсырма мұғалімнің көмегімен түсіндіріле отырып, тақтада орындалады. Өздері тұрып жатқан жердегі жергілікті уақыт бойынша тәулік бөліктерінің ұзақтығын анықтап, кестені толтырады.

-Ендеше, бүгінгі сабағымызда уақыт аралықтарының бірліктерін және олардың арасындағы қатынасы туралы мәліметтермен танысамыз.

Оқушылырдың жауаптары мақтау және **«Білімді зарядтау»** әдісі (мобильді телефонды ұпаймен «зарядтау») арқылы мадақталды. Осы әдіс оқушыларды жауапкершілікке, жұмылып жұмыстануға тәрбиелейді және замануи телефон түрлерімен танысады.

Сабақтың ортасында топтық жұмыс ұйымдастырылды. Топтарға тапсырмалар берілді.

1-топ---Апта күндері

2-топ---Айлар аттарын

3-топ---Тәулік мезгілдері

4-топ---Жыл мезгілдері

Оқушылар шағын топтарда жұмыс жасай отырып, әр сектордағы тапсырмаларды ақылдаса отырып орындайды, өз жауабын дәйектейді, қорытынды ой айтады. **«Екі жұлдыз, бір тілек»** әдісі қолданылады. Топтар бір-бірінің жауаптарын бағалайды, тілек айтады. Бұл тәсіл сыныптастарының қателіктерін байқауға үйретеді.

«**Топтастыру»** әдісі балаларды жауапкершілікке, бірауыздыққа, сыйластыққа, тәртіпке тәрбиелейді.

Сергіту сәті **«Көңілді балалар»** атты видеосы қосылып, қозғалыс жаттығуларын өлең айта отырып жасалады. Балалардың көңіл күйлері көтеріліп қалады.

Оқулықпен жұмысында 3-тапсырма орындалды**.** Жыл мезгілдеріндегі айлар кестесін құрады.

Күз. Қыс. Көктем. Жаз.

4-тапсырма орындалады**.** Ай атауларының кестесін құрып жазады.

Қосымша тапсырмада топтар кестеге уақытшамаларын өсу, кему бойынша орналастырады.

5-тапсырмада күнтізбенің көмегімен әр жыл мезгілінің неше күнге созылатынын есептеу үшін өрнек құрады, және мәнін табады.

Шығармашылыққа берілген

6-тапсырмада өзіндік жұмысы арқылы орындалады. Оқушылар күнтізбеден мереке күндерін анықтайды.

Сабақтың соңында, рефлексиялық-бағалау кезеңінде оқушылардың оқу мақсаттарына жету бойынша **кері байланыста «Білім заряды»** әдісі қолданылады.

Топтық тапсырма: сұрақ-жауап арқылы білімін бағалау. Мұнда топ мүшелеріне сабақ мазмұнына қатысты сұрақтар қойылады. Жауап мазмұны, дәйектілігі ескертіледі. Сұраққа дұрыс жауап берген адам текше (1балл) алады. Көп текше жинаған топ-жеңімпаз.

Әр топтың «Білім зарядттары» саналады.

Телефонға «Хабарлама» жазылады.

Рефлексия:«Оқушы мен диалог-сұхбат»әдісі.

Мұғалім оқушылармен диалог-сұхбат құрады.
–Бүгінгі сабақта не үйрендің?
«Білім қоржынына» жазған стикерлерін салады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Әдістемелік нұсқау хаты. 2023жыл;
2. «Математика» оқулығы Алматы «Атамұра» 2022жыл;
3. OnlineMektep - «Bilimland.kz»;
4. Балалар энциклопедиясы;
5. Балдырған журналы 2022жыл;
6. 57 әдіс-тәсілдер жинағы;
7. «Тиімді әдіс-тәсілдер» жинағы.

УДК 374.3

БЕЛСЕНДІ ӘДІСТЕРМЕН ОҚЫТУ – САПАЛЫ БІЛІМНІҢ КЕПІЛІ

Ж.М. Даркенова,
Батыс Қазақстан облысы,
Ақжайық ауданы, Чапаев ауылы,
Абай атындағы мектеп-гимназиясы
тарих пәні мұғалімі

«Болашақта өркениетті дамыған елдердің қатарына ену үшін заман талабына сай білім қажет. Қазақстанды дамыған елдердің қатарына жеткізетін, терезесін тең ететін-білім»
Н.Ә.Назарбаев

Жаңарту бағдарламасы білім беру процесінің барлық жақтарын және білім беру мазмұнын қозғайды. Оның міндеті жаңа бағытқа – әлеуметтік – экономикалық шарттардың тез ауысуына, Отандық білім беру жүйесіндегі жаңаша оқыту мен тәрбиелеу ісіне бағдарланады.

Әлемдегі, сонымен қатар, біздің еліміздегі қазіргі қарқынды даму кезеңі білім беру жүйесінің алдында оқыту үдерісінің технологияландыру мәселесін басты орынға қойып отыр.

XXI ғасыр – білім мен ғылымның ғасыры. Сол себепті де мен өз сабағымды оқушылардың зерігіп кетпеуі үшін, сабаққа қызығушылықтарын ояту үшін үнемі жаңа интерактивті ойындар мен технологияларды пайдалануға тырысамын. Сабағымда жиі ***learning apps***-ты жаңа тақырып ашуға, ***flippity***-ді топтарға бөлуге, ***joyteka***-ны сабақ соңында тест орындауға және квест ойынына, ***class dojo***-ны оқушыларды бағалауға, ***word wall***-ды сәттілік шеңберімен сұрақ қоюға және ***padlet*** тақтасын сабақ соңында кері байланыс алуға қолданамын. Бірақ осы әдістердің ішіндегі өзіме тиімді болған әдістің бірі – Class dojo-ға тоқталмақшымын.

Бұл «Class Dojo» әдісі мұғалімнің түрлі әдістерді іздеп, интернет шарлап, уақытының бос кетпеуіне тиімді. Бұл бағдарламаның ішінде сіз сабағыңызды басынан аяғына дейін оқушыларыңызды қалыптастырушы бағалаумен бағалау, сыныбыңызды кез-келген топқа бөлу, жеке жұмыс үшін жеке оқушыны таңдау, оқушылардан кері байланыс алу және тапсырмаңызға уақыт беріп, таймер белгілеу секілді көп құрылғыны бір ғана class dojo-мен жасай аласыз. Ашық сабақтарда мұғалім үшін сабағының сәтті өтуі ең маңызды болып саналады. Менің де ашық сабағымда осы әдісті пайдалануым мұғалімдер тарапынан да, оқушылар тарапынан да жоғары бағаланды. Заман талабына

сай бұл бағдарлама оқушылардың қолдануына да өте жеңіл. Ол үшін ұялы телефондары
мен интернет болса жеткілікті. Оқушы мұғалім бір рет берген QR кодты еңгізіп, сол арқылы үнемі кіре алады. Бұл жерде тек қана сабақ емес, отбасы мүшелерін толық еңгізіп ойын ойнаса да болады. Бірақ, мен өзімнің сабағымда бұл әдісті тек сабақ мақсатында қолданып отырамын.

Class Dojo – сыныптағы тәртіпті жақсарту үшін бағытталған мұғалімдерге арналған мобильді қосымша. Дегенмен, нәтижеге жету үшін тек мұғалім үшін ғана емес, оқушылар мен олардың ата-аналары үшін де есептік жазба жасау керек. Оқушы үшін мақтау немесе сөгіс елеусіз қалмайды, өйткені бұл қосымшада оқушы мұғалімнің оң бағасы үшін 1 ұпай алады, ал теріс баға үшін одан 1 ұпай шегеріледі. Бұл оқушылардың оқуына шабыт сыйлай алады, мотивация бере отырып, сынып оқушылары арасында бәсекелестік артады.

Бұл әдісімнің барысын келесі қысқа мерзімді жоспарымнан көре аласыз:

Білім беру ұйымының атауы	Абай атындағы мектеп-гимназия			
Пәні:	Қазақстан тарихы			
Бөлім:	9.2 Кеңестік Қазақстанның мәдениеті (1946-1985 жылдар)			
Педагогтің аты-жөні:	Даркенова Ж.М.			
Күні:	7.12.2023			
Сынып: 9ә	Қатысушылар саны:	Қатыспағандар саны:		
Сабақтың тақырыбы:	**XX ғасырдыңекінші жартысындағы білім беру жүйесінің дамуы.** Зерттеу сұрағы: Кеңестік білім беру саласындағы реформалар қандай мақсат көздеді?			
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаты:	9.2.3.2 білім мен ғылым саласындағы мемлекеттік саясатқа баға беру			
Сабақтың мақсаты	1946-1985 жж. білім беру саласының дамуын бағалау Тоқырау кезеңінің білім беру саласына тигізген әсерін анықтау.			
Сабақтың барысы				
Сабақтың кезеңі//уақыты	**Педагогтің әрекеті**	**Оқушының әрекеті**	**Бағалау**	**Ресурстар**
Ұйымдастыру 7 мин Өткен білімді еске түсіру	https://teach.classdojo.com/ **топқа бөлу** **Үй тапсырмасы** **«Мені түсін» әдісі** 1**)Тасқын**-Көші қон тасқыны 1954-1962 2**)1970 жылға қарай**- 13 млн **3)Екі түр**-Миграция 1) халықаралық 2) ішкі **4)Көшіп кетушілер**-1970ж.қарай келушілерден көшіп кетушілер көбейді **5)16,2млн**- 1989ж.санақ **6)Жаңа қалалар** -Ақтау, Степногорск, Арқалық **7)14**-5 жылда 14 ірі фабрика мен комбинат іске қосылды **8)179 мың**-1959-1975 жылдары Қаз-ға басқа республикалардан адам қосылды **9)Көп ұлтты** -1939-1959жылдары көші-қон нәтижесінде **10)Қазақ мектебі**-Тың игеру кезінде 700 қазақ мектебі жабылды **11)Нәтижесінде**-демографиялық жағдай бұдан да қиындады **12)Ауылдық жерде**-7млн **13)9 млн**-қала тұрғыны **14)Жұмысшы кенттер**-қалаға айналды	Оқушылар өз ойларын ортаға салады. Оқушылар жауаптары арқылы жаңа тақырыпқа көшу	Class dojo	https://teach.classdojo.com/

	15)Кері әсер-өмір сүру деңгейінің төмендеуі, жұмыссыдық, экология **16)Республикадан** көше бастады-табиғи өсуі, бала туу көрсеткіші, өзге ұлттар көшті 17)Техникалық пргоресс-өнеркәсіптің жаңа салалары дами бастады. **18)32,6 пайыз**-қазақтар **19)миграция**-күштеп қоныс аударту Сабақтың оқу мақсатын бағалау критерийлерін анықтау.			
Жаңа білім 10 мин   10 мин   10 мин   <

Бекіту 3 мин	**Сабақты қорытындылау** Ұсынылған деректерді пайдаланып, 1946-1985 жж. білім беру саласындағы реформалардың мәнін түсіндіріңіз **Үйге тапсырма**. Тақырыпты оқу	Сабақтың тақырыбын қорытындылау	https://teach.classdojo.com/	
Кері байланыс	https://teach.classdojo.com/ **портфолиода кері байланыс**	Қиын, қызық, құнды		

Қорытындылай келе, осы жоғарыда айтылғандардың негізінде сабақты жаңа технология әдістерін қолдану арқылы жүргізу - оқушының өзін - өзі дамытуына, өз біліміндегі олқылықтарды өзі тауып, өз сұрағына өзі жауап іздеп жан – жақты білім алуына көмектеседі. Бұл әдістің нәтижесінде оқушылар сабағымда өте жоғары бағаланды. Әр кезең үшін оқушы балл алуға тырысып, топпен де, жұппен де жұмыстарда белсенділік танытты. Сабақ соңында joyteka-мен алынған тесттің қорытындысы бойынша оқушыларымның 72%-ы 5/5 балын жинады.

Оқитын пән қаншалықты жаңа, бағалы болса да, мұғалімнің шеберлігі қандай жоғары болсын, мұғалім мен оқушының өз белсенділігін туғыза алмаса, берген білім күткен нәтиже бермейді. Әр уақытта бала білімін алға қоюшы ұстаз үлкен көрсеткішке қол жеткізу жолында талмай талаптанып, шаршамай еңбектенеді. Сол кезде ғана еліміз көкке шарықтап, басқа елге елді танытады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. «Қазақстан тарихы» әдістемелік журналы
2. «Қазақстан тарихы» ғылыми-әдістемелік журналы
3. https://www.classdojo.com

УДК 004.02

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЦИФРОВЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ РЕСУРСОВ НА УРОКАХ ИНФОРМАТИКИ КАК ОДНО ИЗ УСЛОВИЙ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ

А.М. Екпинова,
Западно-Казахстанская область, г.Уральск,
ОШ № 13
учитель информатики

Перемены, которые происходят в мире, обуславливают переосмысление всей системы образования. Изменения, которое касается образования, являются не просто требованиями или веянием времени, но это также высокие требования и к самому учителю. Благодаря представлению учебной информации в цифровом виде осуществляется комплексное воздействие на учащегося, повышается интерес учащегося к обучению, расширяется его круг знаний, повышается качество обучения, также облегчается осуществление обратной связи между преподавателем и учащимся.

К качествам цифровых образовательных ресурсов на современном этапе относят: обеспечение всех компонентов образовательного процесса: получение информации; практические занятия

Современный электронный образовательный ресурс обладает выше указанными качествами благодаря использованию новых педагогических инструментов, перечень которых включает:

Интерактив (возможность манипуляциинадпроцессами, возможность получения ответных реакций и.т.д.).

Мультимедиа (реалистичное представление объектови процессов)

Моделирование (помощь в изучении объектов исследуемых процессах, так как имитационное моделированиесаудиовизуальным отражением дает более точное представление о процессах и качествах объекта).

Коммуникативность (непосредственное общение, оперативность представления информации, удаленный контроль).

Производительность пользователя. (Благодаря автоматизации операций поиска возрастает эффективность учебной деятельности).

На своих уроках я стараюсь широко применять разнообразные формы промежуточного и итогового контроля для оценки знаний и умений учащихся.

На примере одного из серии уроков «Ввод и вывод чисел» в начале урока я использовала метод «Диалог стикеров», которое способствовало обмену мыслями между учениками. Метод направлен на формирование навыков представления характеристики слов, предложений идей, мест, вещей, субъектов в зависимости от изучаемой области и темы.

Для реализации метапознавательных навыков у учащихся на своих уроках использовала рефлексирующие вопросы, которые сконцентрировали внимание учащихся, что способствовало выработке критического мышления и составления плана действий.

В основной части при введении нового материала использовала метод ««Думай-объединяйся-делись»». Учащиеся делятся на пары. Вычисляют значения данных выражений на языке Python.

Данный метод реализуется

1. Постановкой задачи учителем
2. Самостоятельного размышления, фиксирования ответов учащимися
3. Парная работа
4. Озвучивание своих ответов

Таким образом данный метод способствует сконцетрации внимания учащихся, умение аргументировать ответы, принимать решения. Также использовала модуль ИКТ, что было намного интереснее учащимся, презентации, интерактивные платформы Wordwall, Padlet, Kahoot которыепомогают зрительно лучше запомнить информацию, нежели при чтении и написании. Слабые учащиеся класса больше запомнили визуально информацию, по сравнению с устным чтением книжного материала.

При выполнении практических работ выполняли предложенные задания за компьютером. Задания, способствующие развитию функциональной грамотности.

В первом задании нужно вывести список уроков сегодняшнего дня, используя параметр sep. Для это они составляют программу, используя необходимые операторы. Во втором задании «Ковёр в детскую комнату», учащимся нужно прочитать текст. Далее понять суть текста, продемонстрировать решение в программе Python, написать код для вычисления

Конечно же для закрепления и контроля знании учащих по теме урока, были заданы контрольные вопросы. Предложенные задания были сформулированы по целям урока. Для оценивания каждого этапа урока я использовала формативное оценивание устная похвала, поощрение. Разрабатывала критерии и дескрипторы каждому заданию на уроке для эффективного само- и взаимооцениванию учащимися своих результатов.

Работы учащихся они были полными, содержательными. В процессе наблюдения за работой учеников в паре я обратила внимание на то, что все были вовлечены в общее дело, самостоятельно распределяли роли.

А при использовании формативного оценивания, позволило обеспечить максимальную вовлеченность всех учащихся не только взаимооценивании, но и самооценивании своих учебных достижений.

Как показывает практика использования ресурсов медиатеки на уроках, работа с ЦОР усилила наглядность уроков, дала возможность оживить урок, вызвать у учащихся интерес к изучаемому предмету, подключила одновременно нескольких каналов представления информации.

ЦОР необходим для самостоятельной работы учащихся потому, что они: облегчает понимание изучаемого материала за счет иных, нежели в печатной учебной литературе, способов подачи материала: воздействие на слуховую и эмоциональную память и т.п.;

допускает адаптацию в соответствии с потребностями учащегося, уровнем его подготовки, интеллектуальными возможностями и амбициями;

предоставляет широчайшие возможности для самопроверки на всех этапах работы;

дает возможность красиво и аккуратно оформить работу и сдать ее преподавателю в виде файла или распечатки;

выполняет роль бесконечно терпеливого наставника, предоставляя практически неограниченное количество разъяснений, повторений, подсказок и прочие;

Подготовка к любому уроку с использованием ИКТ, конечно, кропотливая, требующая тщательной переработки разнообразного материала, но она становится творческим процессом, который позволяет интегрировать знания в инновационном формате. А зрелищность, яркость, новизна компьютерных элементов урока в сочетании с другими методическими приемами делают урок необычным, увлекательным, запоминающимся, повышают престиж учителя в глазах учеников.

Применение цифровых образовательных ресурсов оправдано, так как позволяет активизировать деятельность учащихся, дает возможность повысить качество образования, повысить профессиональный уровень педагога, разнообразить формы общения всех участников образовательного процесса. Но необходимо создать условия для творческой и исследовательской деятельности учащихся с различным уровнем развития.

Современный компьютер - надежный помощник и эффективное учебное средство в преподавании различных школьных предметов.

Цифровая среда делает учебный процесс более современным и увлекательным. Коллективные виртуальные доски, книги и плакаты, мультимедийные коллекции, геосервисы и мобильные сервисы. Особенности развития цифрового общества, активное включение во все сферы жизнедеятельности облачных и телекоммуникационных технологий вносят значительные изменения в организацию образовательного процесса, применяемые при этом педагогические и информационные технологии, приемы обучения, а также средства обучения, ориентированные на цифровизацию образования. IT-технологии, используемые в образовании разнообразны, их использование приводит к появлению у обучающихся интереса к предмету, желанию узнать новое, а, следовательно, приводит к повышению качества образовательного процесса.

Вывод один – нужно не стоять на месте, совершенствовать свои приемы и методы и тогда мы достигнем успеха в своей профессиональной деятельности.

КГУ ОШ №13
(наименование организации образования)

К р а т к о с р о ч н ы й (п о у р о ч н ы й) п л а н

Ввод и вывод чисел
(тема урока)

Раздел	Программирование на языке Python (пайтон)	
Ф.И.О (при его наличии) педагога	Екпинова Айгерим Маденietовна	
Дата		
Класс 6	Количество присутствующих 12	Количество отсутствующих
Тема урока	Ввод и вывод чисел	
Цели обучения в соответствии с учебной программой	6.3.2.1 записывать линейные алгоритмы на языке Python(пайтон)	
Цели урока	К концу урока обучающиеся программирует линейный алгоритм на языке Python	
Критерии оценивания	Обучающиеся: 1.перечисляют используемые для ввод и вывод функции 2.объясняют назначение функций в программе 3.используют функции для записи линейных алгоритмов на языке Python	

Ход урока

Этап урока/ Время	Действия педагога	Действия ученика	Оценивание	Ресурсы
Начало урока 2 мин	**Организационный момент** Приветствие. Проверка присутствующих и отсутствующих.	Приветствует учителя. Организует свое рабочее место.		kundelik.kz
4 мин 2 мин 2 мин	**Проверка домашнего задания.** **Для актуализации знаний используетсяметод «Диалог стикеров»** **Учитель:**Ответим на следующие вопросы **Для учащегося ООП, предоставляется вопрос записанный на стикере, оставляет комментарии, совместно знакомятся, обсуждает и представляет* 1.Какая функция выводит данные на экран или записывает их файл как строку? 2.Какая функция используется для преобразования списка чисел в целые числа? 3.Какая функция позволяет вводить	Учащиеся отвечает на поставленные вопросы	ФО: устная похвала, поощрение **КО1** **Дескриптор:** называет функцию ввода называет функцию вывода определяет функцию перевод в целое число	Приложение 1 Интерактивная доска

	данные с помощью диалогового окна ввода? 4.Какая функция осуществляется для ввода целых и вещественных чисел?			
	Учитель предоставляет обратную связь, задает вопросы чтоб выявить пробелы знаний: -Какие трудности возникли при выполнении данного задания? **Учитель:** Молодцы! Я увидела что вы все хорошо усвоили предыдущую тему Учитель предлагает ответить на вопрос: -**Назовите алгоритм решения математических задач?** **Для учащегося с ООП, демонстрация вопроса на экран, дополнительно озвучивание вопроса* Учитель объявляет тему урока, цели урока и предлагает обсудить критерии оценивания. **Для учащегося с ООП, демонстрация на экран, дополнительно озвучив тему и цели урока* **Учитель:** Тема нашего урока: §20. Ввод и вывод чисел.	Принимает участие в обсуждение Учащиеся отвечает на вопрос Записывает число и тему урока. Обсуждает критерии оценивания		Интерактивная доска, презентация Приложение 2 Слайд 1,2 Рабочая тетрадь
Середина урока 10 мин	Учитель объясняет новый материал демонстрируя конкретный пример. **Для учащегося с ООП, раздаёт раздаточный материал, дополнительно словесное объяснение урока*	Слушает объяснение учителя Участвует в объяснении учителя. Записывает значения функции в тетрадь		Приложение 3 Слайд 3,4 Интерактивная доска, презентация. Учебник «Информатика» 6 класс
3 мин	**Парная работа (Думаем и обсуждаем)** Учащиеся делятся на пары. Учительпредлагает задание, в котором нужно установить соответствие между операторами вывода и типами данных **Для учащегося с ООП, раздаёт карточку, по которым они делают соответствие,*	Учащиеся работает в паре. Читает условие задания, в паре обсуждает, устанавливает соотвествие оператор ввода и типы данных	**Взаимопроверка, сравнение с вариантом учителя.** **КО1** **Дескриптор:** -определяет вывод целого числа -определяет вывод вещественного числа - определяет вывод логического типа -определяет вывод	https://wordwall.net/ru/resource/29420576 Приложение 4 Слайд 5 интерактивная доска, компьютер

	озвучивает ответ		строка	
2 мин	Физминутка: Гимнастика для глаз			Приложение 5 Слайд 6
4 мин	**Парная работа** **Метод «Думай-объединяйся-делись»** Учащиеся делятся на пары.Учитель предлагает вычислить значения данных выражений на языке Python · **3+4*5*2+7** · **12-6*2+9** · **25/5+9*2** · **15-5*3+3** **Для учащегося с ООП, демонстрация на экран, говорит всегда находясь лицом к ребенку, потребность в помощи(указанием задачи, инстуркции)*	Учащиеся работает в паре. Запускает программу Python, вычисляет данные выражения	**Взаимооценивание КО1** **Дескриптор:** определяет значение выражения	интерактивная доска, компьютер, программа Python Приложение 6 Слайд 7
11 мин	**Практическая работа** **Задание 1** **Выведите список уроков через , сегодняшнего дня , используя параметр sep** print (“Информатика”, “Алгебра”, “Казахский язык”, “Физкультура”, “Русская литература”, sep= “,“) **Для учащегося с ООП, раздаёт карточку, говорит всегда находясь лицом к ребенку, помощь (указанием задачи, инструкции)*	Выполняет задание за компьютером Запускает программу Python Учащиеся составляет программу, исправляет ошибки если есть	**Самооценивание КО1,КО2** **Дескриптор:** -использует функцию print -использует параметр sep -выполняет отладку программы	компьютер, программа Python Приложение 8 Слайд 8 Лист оценивания
	Задание 2 **Напишите код для вычисления площадь ковра s, если стороны прямоугольника a и b** a=float(input('Введите 1-ую сторону прямоугольника:')) b=float(input('Введите 2-ую сторону прямоугольника:')) s= a * b print (s) **Для учащегося с ООП, демонстрация на экран, дополнительно словесное объяснение*	Запускает программу Python Учащиеся составляет программу, используя необходимые операторы	**Самооценивание КО2, КО3** **Дескриптор:** - использует ввод для переменной, a - использует ввод для переменной b -вычисляет площадь ковра s - преобразовывают значения ввода в вещественное число -выводит результат для вычисления	компьютер, программа Python Приложение 9 Слайд 9 Лист оценивания
	Задание 3 **Составьте программу которая запрашивает у**	Запускают программу Python Учащиеся составляют	**Самоценивание КО3** **Дескриптор:**	компьютер, программа Python

	пользователя имя возраст и номер телефона **Ввод данных** **Асель** **12** **87771257645** **Вывод данных** **Здравствуйте Асель, ваш возраст 12 , номер телефона 87771257645** name=str(input('Введите ваше имя:')) age=str(input('Введите ваш возраст:')) number=str(input('Введите ваш номер телефона:')) print(name, ' ', age, ' ', number) **Для учащегося с ООП, раздаёт карточку, говорит всегда находясь лицом к ребенку, помощь (указанием задачи, инструкции)*	программу к заданию	- использует ввод для переменной, name - использует ввод для переменной age - использует ввод для переменной number - использует функцию print	Приложение 10 Слайд 10 Лист оценивания
2 мин	**Закрепление темы** Учитель предлагает ответить на вопросы, для закрепления темы 1.Принцип, согласно которому ввод и вывод данных в программе должны сопровождаться поясняющими сообщениями и подсказками? 2. Данные какого типа возвращает функция input ()? 3.Инструкцию, присваивающую переменной а значение, введённое пользователем с клавиатуры? 4.Каков будет результат данного кода? a=4 b=5 c=a+b print(c) **Для учащегося с ООП, демонстрация вопроса на экран, дополнительно озвучивание вопроса*	Учащиеся отвечают на вопрос используя смартфон	Фронтальная работа	https://create.kahoot.it/details/a479b89d-cf73-41de-ad9f-c9d225826940 Приложение 11 Слайд 11
Конец урока 5 мин	**Учитель:** Итак, ребята, с что нового узнали вы сегодня на уроке? **Рефлексия.**Осуществится через прием «Кодовое слово». На доске даны утверждения и слова, характеризующие	Учащиеся отвечают на вопрос Ученики пишут код на листочке и прикрепляют на доску, обьясняя свою кодировку - то есть	самооценивание	стикеры

	учебную деятельность учащегося на уроке: положительные закодированы через «1», отрицательные – «0». Ребята могут выбрать как одно, так и несколько утверждений. **Домашнее задание** §20 Ввод и вывод чисел стр 106 Выполнить задание на стр 110	декодируют ответ. Утверждения: У меня все получилось – 1 Я - молодец – 1 У меня возникли трудности с. – 0 Я допустил ошибку– 0 Я отлично усвоил тему – 1		

Приложение 1

https://wordwall.net/resource/33883989

Дескриптор:

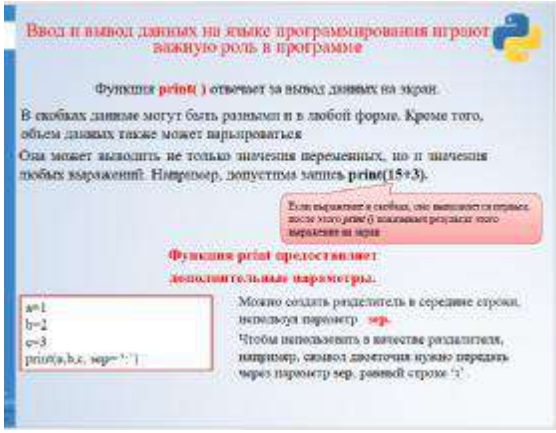
- называет функцию ввода
- называет функцию вывода
- определяет функцию перевод в целое число

Приложение 2 (Слайд 1, 2)

Приложение 3 (Слайд 3, 4)

Приложение 4 (Слайд 5, 6)

Дескриптор:
-определяет вывод целого числа
-определяет вывод вещественного числа
- определяет вывод логического типа
-определяет вывод строка

Приложение 6 (Слайд 7, 8)

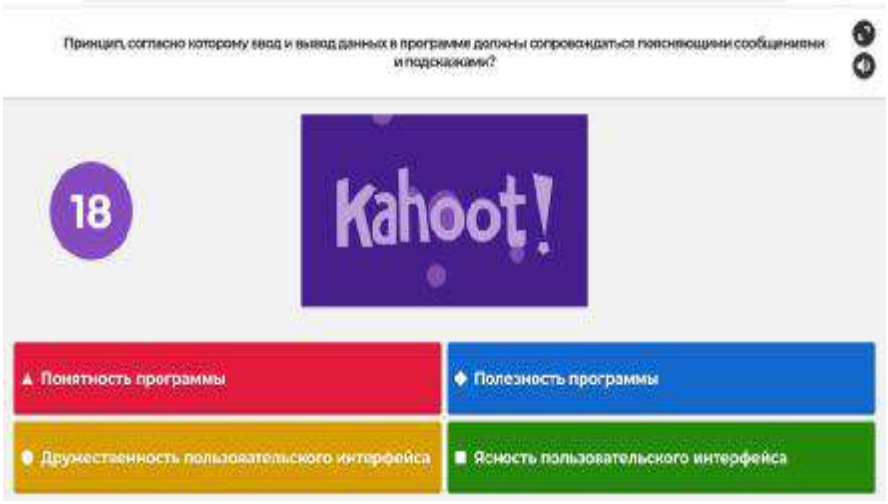

Дескриптор: определяет значение выражения

Приложение 7 (Слайд 7, 8)

Приложение 8 (Слайд 9)

Приложение 9

Лист оценивания

Лист оценивания

Ф.И. ученика(цы)_____

Класс_____

Тема урока: Ввод и вывод чисел

Задание №1	Задание №2	Задание №3
Итоговая оценка за урок(оценка учителя):		

Список использованной литературы:

1. Единая коллекция цифровых образовательных ресурсов - http://school-collection.edu.

3. Единое окно доступа к образовательным ресурсам - http://window.edu/

4. Каталог образовательных ресурсов сети Интернет - http://catalog.iot./

6. Открытые образовательные модульные мультимедиа системы: Монография/ОсинА.В. -http://window.edu/library/pdf2txt/703/70703/46158/page6

7. Учебный портал по использованию ЭОР в образовательной деятельности - http://eor.it./eor/

8. Агеев В. Н., Древс Ю. Г.Электронные издания учебного назначения: концепции, создание, использование /

9. Электронные образовательные ресурсы - http://www.eorhelp./

УДК 811.161.1

УРОК РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ В 7 КЛАССЕ (по рассказу Л.Н. Толстого «Кавказский пленник»)

А.Б. Еламанова,
Западно-Казахстанская область ,
Акжайкский район, Мергеневская СОШ
учитель русского языка и литературы

Урок проводился в соответствии с требованиями программы по учебному курсу «Русский язык и литература. 7 класс» в рамках государственных образовательных стандартов согласно тематическому планированию. Выбор данной темы не является случайным. Считаю, что в наше время проблема нравственного развития детей особенно актуальна.

Разрабатывая данный урок, я ставила перед собой цель:

Преподнести столь сложную тему как можно доступнее, интереснее.

Для решения этой цели урок запланирован и проведен с использованием технологии развития критического мышления.

В связи с этим определен тип урока - урок формирования первоначальных предметных навыков, овладения предметными умениями.

При планировании данного урока были учтены следующие принципы: научность, систематичность, последовательность, доступность, связь обучения с жизнью.

В соответствии с темой урока, целью и задачами были выбраны следующие формы организации учебной работы: индивидуальная и групповая.

В ходе урока мне довелось полностью реализовать поставленную цель: помочь учащимся осмыслить поднятую автором проблему нравственности в художественном произведении.

Также были решены следующие задачи.

Предметные задачи:

Знать содержание прочитанного произведения.

Уметь воспринимать и анализировать текст.

Уметь сравнивать характеры героев произведения, понимать зависимость поступков от качеств характера. Научиться понимать нравственное содержание рассказа, определять душевные качества героя.

Личностные

Научиться проводить самооценку личности на основе прочитанного и использовать возможность коррекции качеств своего характера.

Формировать эмпатию как осознанное понимание и сопереживание чувствам других, выражающуюся в поступках, направленных на помощь другим посредством исправления собственных ошибок.

В ходе урока обучающиеся имели возможность усовершенствовать метапредметные УУД:

Регулятивные УУД

Уметь определять и формулировать цель на уроке с помощью учителя; планировать своё действие в соответствии с поставленной задачей; вносить необходимые коррективы в действие после его завершения на основе его оценки и учёта характера сделанных ошибок.

Коммуникативные УУД

Уметь слушать и понимать речь других; оформлять свои мысли в устной и письменной форме.

Познавательные УУД

Уметь ориентироваться в своей системе знаний; осуществлять анализ объектов; находить ответы на вопросы в тексте, преобразовывать информацию из одной формы в другую: составлять ответы на вопросы.

Ресурсное обеспечение было оптимальным и соответствовало принципам построения урока. Так, использование технических средств обучения, дидактического и раздаточного способствовало повышению мотивации обучающихся к решению поставленных задач, повышению познавательной активности.

Организационный момент, включивший в себя предварительную организацию класса, создал эмоциональный и одновременно деловой настрой на познание нового.

Мотивационно-ориентированный.

Задание «Согласен – не согласен» стало одним из познавательных методов для мотивационного настроя обучающихся.

На этапе постановки главной учебной задачи дети были мотивированы на пробное учебное действие, они смогли достаточно чётко сформулировать тему и главный вопрос урока, обратившись к своему жизненному опыту, знанию содержания рассказа «Кавказский пленник».

Создание проблемной ситуации

На этапе открытия нового знания была продумана организация коммуникативного взаимодействия.

В основу этого этапа была положена поисковая деятельность. Обучающиеся определяли в эпизодах качества характера, которые необходимы для решения главной учебной задачи урока.

Реализация структурирование полученных знаний осуществлялись через разнообразные приёмы активизации деятельности обучающихся, в том числе анализ эпизодов произведения, работу с демонстрационным материалом (презентацией к уроку), приёмы «Мозговой штурм» и «Ромашка».

На этапе первичного закрепления нового способа действия, обучающиеся продемонстрировали хорошее владение навыками смыслового чтения, извлечения необходимой информации из текста и умение работать с ней: систематизировать, обобщать, классифицировать. Проводя исследовательскую деятельность (заполнение диаграммы Венна «Жилин и Костылин.), мы смогли реализовать промежуточную цель урока - зафиксировать во внешней речи новое учебное действие.

Рефлексия в конце урока, основанная на приёме актуализации субъективного опыта, дала толчок к осмыслению главной задачи урока.

Домашнее задание

Домашнее задание дано с правом самостоятельного выбора.

Объем домашнего задания не превысил допустимый уровень сложности.

Задания сопровождал инструктаж учителя.

Считаю, что в ходе урока удалось реализовать и сохранить на всех этапах высокий темп урока, при этом избежать перегрузки и переутомления обучающихся. Этому способствовала в том числе тематическая физкультминутка.

На всех этапах урока удалось сохранить и развить продуктивную мотивацию учения, хорошего настроения и самочувствия семиклассников.

Список использованной литературы

1. Русская Советская литература. Изд.Просвещение, 1983г.
2. Волков О. Статья:Толстой и его романы
3. Научно-методический журнал:"Русск.язык и литература " Номер 5-6-2006

УДК 340.1

ҒАЖАЙЫП ҒАРЫШ ӘЛЕМІНІҢ ҚЫЗЫҚТЫ СЫРЛАРЫ

Б.Ә. Елемесова,
Орал қаласы,
Облыстық балалар техникалық
шығармашылық орталығының,
«Астро үлгілеу» үйірмесінің жетекшісі

Қиялға қанат бітіретін ғаламаттың бірі өзінің құпиясын әрі барлық қыры мен сырын ішіне бүгіп жататын шеті мен шегі жоқ аспан әлемі десек, қателесе қоймаспыз. Түнгі жұлдызды аспан, көк жүзіне қонақтаған әсем ай, құс жолындай сағымданған Жетіқарақшы, таң ата туатын Шолпан жұлдыз кімдердің арманын алысқа самғатпады. Жеті қабат көктің сырын білуге бала біткеннің бәрі де құштар болғаны айдан анық. Батыс Қазақстан облысы облыстық балалар техникалық шығармашылығы орталығындағы 2017 жылы ашылған планетарий осы армандар мен қиялдарды одан әрі ұштауға, жасөспірімдерге тылсым әлемнің тынысын сезінуге қызмет жасап келеді.

Өз қызметін тәуелсіз елімізде дербес өз жолы барын танытып үлгерген астрономия және ғарыш салаларымен тығыз байланысты жүргізіп отырған Облыстық балалар техникалық шығармашылығы орталығындағы планетарийдің өңіріміздің қоғамдық және мәдени өмірінде алатын орны бөлек. Бұл ерекше орталық аспан денелерін зерделеуге қатысты барлық талаптарға жауап бере алады. Әсіресе оның алдағы мақсатын жоғарыда аталған салалармен байланыстырғысы келетін жеткіншектерге тигізетін шапағаты мен тағылымына ешқандай баға жетпейді. «Астро үлгілеу» үйірмесінің жетекшісі ретінде ашып айтар болсам.

Сабақтың тақырыбы:	**«Аспан әлеміне саяхат»**
Жалпы мақсаты:	**Оқытушылық:** Топ оқушыларына астрономиядан жалпы мәліметтер және әлемнің құрылысы, күн жүйесінің пайда болуы туралы мағлұмат беру. **Тәрбиелік:** Топ оқушыларын ғылыми тілде сөйлеуге үйрету, бір-бірінің ойын тыңдауға, ойларын құрметтеуге тәрбиелеу. **Дамытушылық:** Тақырыпты толығымен меңгере отырып, есте сақтау қабілеттерін, ойлау қабілеттерін, ғылыми көзқарастарын жетілдіру.
Күтілетін нәтиже:	1. Аспаптармен және қазіргі заман физикалық зертханасының құрал- жабдығымен жұмыс істей алады 2. Ақпараттың мәнін және мағынасын түсінеді

	3. Дүниенің физикалық бейнесінің негіздерін біледі 4. Қазіргі замандағы жаратылыстану ғылымдарының рөлін түсінеді
Пәнаралық байланыс:	Физика, астрономия
Үй тапсырмасын сұрау. **Зымыранға міну**	1. Меркурий Күнді 1 рет айналуы? 88 күнде. 2. Меркурийдің серігі бар ма? Жоқ 3. Меркурий температурасы? күндіз +400 дәреже болса, түнде -200 градус 4. Шолпан Күнді 1 рет айналуы? 224,7 күнде. 5. Шолпанның Күннен орташа арақашықтығы? 108 млн. км 6. Шолпанның диаметрі? 12 100 км-ге тең. 7. Жер Күнді 1 рет айналуы? 365 күнде. 8. Жердің серігі? Ай 9. Жер ғаламшарының жасы? 4,5 – 4,6 миллиард жыл 10. Марс планетасын тапқан ғалым? Галилей 11. Марс планетасының түсі қандай? Қызыл 12. Марстың неше спутнигі бар? Фобос, Деймос.
Негізгі идеялар Планеталарды виртуалды кітап арқылы түсіндіру. QR код арқыды кубтың көмегімен түсіндіру.	Күн жүйесі құрылысының жобасын алғаш рет дұрыс түсінген Н. Коперник болды. Ол ғасырлар бойы адамдардың санасына ұялап қалған «Жер қозғалмайды» деген жобаны теріске шығарды. Жерді өзге планеталардың қатарына қосып, Жер Күннен үшінші орында болады деді. Сонымен бірге Коперник Жер өз осін айнала отырып, барлық планеталармен бірге кеңістікте Күнді айнала қозғалады деп көрсетті. Ал Ай Күнді емес, Жерді айнала қозғалады деді. Планеталар массасына, химиялық құрамына, айналу жылдамдығына, серіктерінің санына қарай екі топқа бөлінеді. Күн жүйесінің төрт ішкері планетасы (Жер тобындағы планеталар – Меркурий, Шолпан, Жер, Марс) аса үлкен емес, олар тығыз тасты заттар мен металдардан құралған. Алып планеталар – Юпитер, Сатурн, Уран, Нептун және Плутон әлдеқайда көлемдірек, олар негізінен жеңіл заттардан (сутек, гелий, метан, т.б.) құралған, сондықтан олардың орташа тығыздығы қойнауындағы зор қысымға қарамай аз болады. Алып планеталардың (Юпитер, Сатурн, Уран, Нептун) өлшемдері мен массалары үлкен, ал орташа тығыздығы аз (ең азы - Сатурнда 0.7 г/cm3). Барлық алып планеталардың құрылымдары ұқсас: планетаның ішінде өте күшті гравитацияның нәтижесінде пайда болған онша үлкен емес қатты аумақ болады. Одан кейін сұйық газ тәріздес қабат келеді, ол бірте-бірте атмосфераға ауысады. Алып планеталардың атмосфералары олардың өздерімен бірге пайда болған. Алып планеталарда қатты беткі қабат жоқ. Алып планеталар Күннен өте алыс қашықтықта жатыр. Жыл маусымдарының өзгеруіне қарамай олардағы температура әр уақытта төмен. Күннен алған энергиядан көп энергияны шығаратына байланысты ғалымдар алып планеталардың қойнауындағы заттардың температуралары жоғары болу керек деген ұйғарым жасап отыр. Алып планеталар сақиналарымен ерекшеленеді. Олар тек Сатурнда ғана емес, сонымен қатар Юпитерде 1979 жылы, Уранда 1977 жылы және Нептунда 1989 жылы табылды. Барлық алып планеталар өзіне тән әр түрлі сақина жүйелерімен толық қоршалған. 1989 жылы Нептунның үш сақинасы табылды. Оларды «Еркіндік, Теңдік, Бауырластық» деп атады. Юпитердің сақинасы өте орнықты. Нептун сақинасының Юпитер сақинасы мен Уран сақинасынан ерекше өзгешілігі бар. Олар жабық емес сегменттерден тұрады. Алып планеталар өз осінен өте тез айналады (10-17 жер сағаты ішінде бір айналым жасайды) да, нәтижесінде қатты сығылады. Экваторлық және полярлық радиустарының айырымы өте үлкен, мысалы, Юпитерде ол 4400 км-ге тең. Оның үстіне алып планетарлық экваторлық аймақтары полярлық аймақтарына қарағанда тезірек айналады. Барлық алып планеталардың маңында электромагниттік өрістер бар. Өйткені әр планетаның ішінде өткізгіш болып табылатын

	сұйық және қатты сутегі мен гелийде жүзіп жүрген өте тығыз зат бар.
Сабақты пысықтау:	Жаңа өткен материалды жоспар бойынша әрбір сұрақты қарастыру барысында бекіту және оқушылардың қосымша қойған сұрақтарына жауап беру. 1. Юпитер планетасын кім және қашан ашылды? Галилео Галилей 1610 жыл 2. Юпитердің диаметрі:? ~140 000 километр 3. Юпитер Күнді толық айналдыру үшін қанша қажет уақыт? 12 жыл. 4. Сатурнның Күннен айналу уақыты -? 29, 46 жыл. 5. Сатурнның Күннен қанша қашықтықта орналасқан. ? 1429 млн км (9, 58 а.б.) 6. Сатурн өз осінен неше сағ айналады?10 сағат 39 минутта 7. Уран планетасын ашқан кім? 1781 жылы наурыздың 13-інде Уильям Гершель 8. Урандағы бір күн? 17 Жер сағатына созылады 9. Уран Күнді неше жылда 1 рет айналады? 84 жыл 10. Нептун Күнді неше жылда айналып өтеді? 164,79 жылда 11. Нептун планетасын ашқан ғалымдар? Урбен Леверье, Джон Адамс 12. Нептунның неше серігі бар? 8 серігі
	«Білім аукционы» Ойынның «Білім аукционы» ақырғы турында лотты сұрақты, сабақ тақырыбын да білмей сатып алады. Әрбір лотқа бірінші бастапқы баға 100 ұпай, сатылу қадамы 50 ұпай. Ең көп құнды ұсынған қатысушы сол сұрақты сатып алады, банкке ол сумманы төлейді. Әр дұрыс жауап үшін белгіленгіен құнын алады. Дұрыс жауап бермеген қатысушы банкке айыппұл төлейді. Қатысушының қорындағы ақшасы бітіп қалса, ол банктен 1000 ұпай кредит ауына болады. 1. Бұл кім?: өз өмірінде 40 т тамақ жейді, дүние жүзіндегі ең ақылды жыртқыш, қуаты орта есеппен 2,2Вт. (адам) 2. Бір заттың молекулаларының екінші заттың молекулалар аралық бос орындарына өзара өтуі – бұл .... (диффузия) 3. Ареометр нені өлшеуге арналған құрал? (Сұйықтың тығыздығын) Басқа денелер әрекетін тигізбегенде дененің жылдамдығын сақтау құбылысы, ол....? (инерция).
Сабақты қорытындылау Бағдаршам әдісі.	1) сабақтың қорытындысын айту; 2) белсенді оқушыларды айту; 3) белсенді түрде сабаққа қатыспайтын оқушыларға ұсынымдар жасау. Жасыл стикер - сабақты жақсы түсіндім. Сары стикер - сұрақтарым бар. Қызыл стикер - сабақты түсінбедім

Қазір таңда орталығымыздағы Планетарий мен обсерваторияда тек үйірме оқушылары ғана емес, сонымен қатар қала бойынша барлық мектеп оқушылары, жақын маңдағы аудан орталықтарының оқушылары, тіптен түнгі аспанда жымың қаққан жұлдыздармен іштей сырласқысы келген қаламыздың қонақтарыда еркін түрде видеофильмдер қарай алады. Планетарийге бір мезгілде 34 адам сияды. Планетарий жас талғамайды. Оның қызметімен танысқысы келген үлкен де, кіші де мұнда аспан әлемінің қыр-сырына қанығ алады. Бұл бағытта арнайы ашылған үйірмелерге қатысуға ықылас білдірген ұл-қыздар да жеткілікті. Танымдық бағдарламада жеті қабат көктің құбылысы туралы айтылады. Одан бөлек, аспан денелеріне арналған жыл сайын көрме ұйымдастырылады. Мұндай шара жыл басталғалы он мектепте өтті. Алдағы уақытта ауыл-аймақтағы білім мекемелерін де қамту жоспарда бар. Ал наурыздан

бастап, алғашқы планетарийдің пайда болғанына 6 жыл толуына орай ауқымды жұмыс жүргізіледі.

Аталмыш Планетарий орталығымызда өткізілген үйірме тәрбиеленушілеріне арналған «Аспан әлеміне саяхат» тақырыбындағы сабағымды ұсынамын.

Қорытындылай келе, Облыстық балалар техникалық шығармашылығы орталығының жұмыс жоспарына сәйкес балалардың жазғы демалысын ұйымдастыру және бос уақыттарын тиімді пайдалану мақсатында жазғы маусымда үздіксіз Планетарий мен Обсерваторияға тегін қабылдаужүргізуде.

Орталығымызға "Халықаралық авиация және ғарышкерлер" күніне орай айлық іс-шаралар аясында "Ғарыш әлеміне саяхат" тақырыбында Ақтөбе қалалық оқушылар сарайы және Ақпараттық-технологиялар IT-лицей-мектебі оқушылары планетарияда астрофильмдерді және обсерваторияда телескоп арқылы күн бейнесін тамашалады. Республикалық «БӨБЕК» Ұлттық ғылыми-практикалық, білім беру және сауықтыру орталығында «АДАМ, ЖЕР, ӘЛЕМ» М.Әбілдина атындағы мектеп оқушыларының Қазақстандық астротурнирі өтті. Турнирге орталығымыздың «Астро үлгілеу» үйірмесінің тәрбиеленушілері қатысып, турнирдің нәтижесі бойынша жүлделі III орынды иеленді.

Орал қалалық білім беру бөліміне қарасты мектептер мен балабақша тәрбиеленушілері, аудан орталықтарының мектептен тыс жұмыс орталықтары және Облыстық қосымша білім беру ұйымдарында өткізіліп жатқан жазғы лагерь оқушылары, сонымен қатар кешкі аусымда қала қонақтары мен ата-аналар қатарынан да келушілер қатары үздіксіз артып 1497 оқушы келді. Келушілер саяхат жасап қана қоймай, шеберлік сағаттар мен көрме жұмыстарына да белсене араласты.

Соңғы жылдардағы есеп бойынша 2021-2022 оқу жылында 2299 оқушы, 2022-2023 оқу жылында 2411 оқушы қамтылды.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Кононович Э.В., Мороз В.И. Общий курс астрономии - М. ,УРСС, 2001. – 544с.
2. Жаров В.Е. Сферическая астрономия – М., 2002.
3. Ковалевский Ж. Современная астрометрия – М. Век-2, 2004. – 480 с.
4. Машонкин Л.И., Сулейманов В.Ф. Задачи и упражнения по общей астрономии – Казань, КГУ, 2002.
5. Постнов К.А. Лекции по общей астрофизике для физиков – М., МГУ, 2001г.
6. Постнов К.А., Засов А.В., Курс общей астрофизики, -М., МГУ, 2005
7. Иванов В.В. Астрофизика звезд,- Санкт-Петербург, 2006г.
8. Вихлинин А. Избранные лекции по курсу «Введение в астрофизику», М., Наука,2002г

УДК 004.3

ИНФОРМАТИКА САБАҚТАРЫНДА ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛАР МЕН ТҮРЛІ ӘДІСТЕР ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ БІЛІМ САПАСЫН АРТТЫРУ

А.Ж. Ералиева,
Батыс Қазақстан облысы,
Бөрлі ауданы, Ақсай қаласы, №1 ЖОББМ
информатика пәні мұғалімі

Болашақ ұрпаққа қоғам талабына сай білім мен тәрбие беруде мұғалімдердің инновациялық іс – әрекетінің ғылыми – педагогикалық негіздерін меңгеруі –маңызды мәселелердің бірі. Жас ұрпақты әлемдік сапа деңгейіндегі білім, білік негіздерін меңгеруіне ықпал ететін жаңаша білім мазмұнын құру – жалпы білім беру жүйесіндегі өзекті мәселенің бірі. Мұғалімнің бағыттауымен бала білімді меңгеріп қана қоймай, оны өмірде, кез келген уақытта өз іс-тәжірибесінде тиімді қолдана білуі шарт.

Осыған орай информатиканы оқытудың негізгі мақсаты – әрбір оқушыға информатика ғылымы негіздерінің алғашқы фундаментальды білімін беру, оқушыларға осы білімді мектепте оқытылатын басқа ғылымдардың негіздерін түпкілікті және сапалы түрде меңгеруге қажетті іскерліктер мен дағдыларды қалыптастыру болып табылады.

Информатика сабақтарында оқушылардың ойлау қабілеттерін дамыту арқылы білім сапасын арттыруға көмектесу басты мақсаттардың бірі.

Қазір заманның өзі жаңашылдықты талап етеді. Сондықтан мектеп оқушыларына сабақты түрлі технологиялар мен әдістер пайдалану арқылы жаңашыл форматта өткізу тиімді.

1. Негізі бөлім

Сабақ барысында онлайн платформалар қолданылды:

- өткен тақырыпты еске түсіру үшін

https://www.baamboozle.com/game/1399026

Білім алушылар сілтеме арқылы өтіп, сұрақтарға жауап береді.

- жаңа сабақты түсіндіру үшін

https://www.youtube.com/watch?v=7RhjHhqcHLo

«Кинометафора» әдісімен оқушыларға бейнежазба көрсетіледі.

ü жаңа сабақты бекіту үшін https://www.umapalata.com/zexpo/game.html?LANG=RU&idGames=61834&mygames=s&tk=

Сабақ соңында алған білімдерін бекіту мақсатында оқушыларға платформада дайындалған жеке тапсырма берілді.

Сабақтың ұйымдастыру кезеңінде «Мозайка» әдісін пайдалану – оқушыларды бірігіп жұмыстануға баулыды. Жаңа сабақтың тақырыбын анықтау мақсатында сурет қиындылары берілді. Оқушылар қиындыларды құрастыру арқылы, жаңа сабақтың тақырыбын анықтайды.

Python программалау тілінде практикалық тапсырмалар түрлендіріліп беріледі: дайын программа кодының нәтижесін экранға шығару; программа кодында жіберілген қатені табу; мәтін түрінде берілген есептің программа кодын құру. Қағазға жазылған әртүрлі тапсырмаларды компьютерде орындайды. Бұл тапсырмаларды орындау арқылы оқушылар өз бетімен жұмыстану, қатені анықтау арқылы ұқыпты болу, логикалық ойлау қабілеттері дамиды.

Сабақ соңында «СМС» әдісі арқылы кері байланыс өткізіледі. Алдын ала дайындалған телефон тәрізді қағазға оқушылар сабақ туралы өз пікірлерін жазады.

Келесі сабаққа «Жеңілдік купоны» сыйға берілді. Купонда мынадай жеңілдіктер қарастырылады: +1 балл, үй тапсырмасын орындамау, қалаған орынға отыру, досымның көмегі.

Қалыптастырушы бағалауға арналған «+1 Ақыл», «Премия» әдістерін оқушылар жақсы көреді. Дескрипторға сай әр дұрыс жауапқа балл берілді.

Жоспар бойынша өткізілген сабақ өз мақсатына жетті. Жеке, жұптық жұмыстар орындалды. Әсіресе практикалық жұмысты орындау барысында оқушылардың арасында бәсекелестік пайда болды. Соның ішінде https://www.baamboozle.com/game/1399026 платформасында дайындалған тапсырмаға оқушылар өте белсенді қатысты. Әр тапсырма соңында қалыптастырушы бағалау жүргізу – оқушылардың оқуға деген құлшынысын арттырды.

«Мозайка», «Кинометафора», «СМС» және қалыптастырушы бағалауға арналған «+1 Ақыл», «Премия» әдістері оқушылардың информатика пәніне қызығушылықтарын оятты. Білім сапасы оқушының тікелей сабаққа қатысуы, өз бетінше жұмыстануы, жаңа білімге ұмтылуы, әрі қарай дамытуы кезінде артады. Бұл жерде педагогтің ықпалы зор.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1.Оқулық, 8-сынып. Р.А.Қадырқұлов, Ә.Д.Рысқұлбекова, Г.К.Нұрмұханбетова. Алматы кітап баспасы 2021 жыл

2. https://kpolyakov.spb.ru/school/ege.htm

3.https://www.umapalata.com/zexpo/game.html?LANG=RU&idGames=61834&mygames=s&tk=

4. https://www.youtube.com/watch?v=7RhjHhqcHLo

5. https://www.baamboozle.com/game/1399026

УДК 373.3

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫН ОҚУҒА ҮЙРЕТУ

А.К. Есениязова,
Атырау облысы, Махамбет ауданы,
Бейбарыс ауылы,
Ахмет Байтұрсынұлы ат.орта
мектебінің бастауыш сыныптар
бойынша арнаулы сынып мұғалімі

Бұл мақалада бастауыш сынып жасындағы балаларды оқи білуге үйретудің негізгі қағидаттары айтылады. Ұстаз тарапынан тиімді әдіс-тәсілдерді орынды қолдану, оқушының оқу ынтасын жоғалтып алмай, ішкі уәжін қалыптастырудың мақсатты әрекеттері сипатталады. Сабақтың әр кезеңінің маңыздылығын, оқушының тіл дамытуға түрлі дидактикалық дамытушы жаттығуларды меңгере отырып өз-өзімен салыстыру іске асырылуы маңызды екендігі тұжырымдалады. Қалай дұрыс оқуға дағдыландыру және түсініп оқудың басты оқу шарты екенін де баяндайды.

Кілт сөздер: оқи білуге үйрету, тіл дамыту, дидактикалық дамытушы жаттығулар, түсініп оқу.

Бастауыш сынып – білім беру жүйесінің алғашқы басқышы. Оқушыға алғаш сауатты оқу мен жазуды үйрету, белгілі бір көлемдегі білім, білік, дағдыларды меңгертумен бірге, өзімізді қоршаған орта туралы танымын қалыптастыру – өркениетке құлаш ұрған заманның басты талабы.

Бастауыш сынып оқушыларын оқуға үйрету қалай жүзеге асады? Бастауыш мектепте оқу әрекетінің әрбір кезеңіне бейімделу балада бірден қалыптаспайтыны анық. Оларды міндеттеу, үгіттеу арқылы оқуға деген ынтасын аша алмаймыз. Керісінше, оқу бала танымына қиындықтар келтірген соң, кейбірі оқудан бірден тартынып, алшақтап кетеді. Сондықтан оқушының оқуға деген қызығушылығын тудыру және арттыру үшін тиімді әдістерді іздестіріп, орынды пайдаланған жөн.

Мұғалім тарапынан оқушыны оқуға үйрету ісі жүрсе, ал оқушыда үйрену үдерісі іске асатыны белгілі. Үйрену – бұрынғы білетін және жаңа білімді ұштастырудан тұратын процесс. Сондықтан үйренуші рөліндегі оқушы жаңа ұғым-түсініктерді, өзінің осыған дейінгі білімімен салыстырып, жаңа ақпаратпен толықтырады, ойлау және қабылдау кеңістігінің аясын кеңейте түседі. Осылайша шыңдалған ойлауға бірте-бірте қадам жасала бастайды.

Мектеп жасына дейінгі баланың бар ермегі ойын болып келсе, мектеп табалдырығын аттаған соң, оқу іс-әрекеті шешуші рөлді атқарады. Осыған орай баланың психологиялық дамуы, жалпы ойлауы айтарлықтай өзгеріске ұшырайды. Ғалым Л.С. Выготский бұл туралы төмендегідей пікірін білдіреді: «Бұрын-соңды оқымай келген бала оқуға кірген соң, оның ойы мен интеллектісі өзгереді. Яғни бала табиғи ойдан мәдени ойлау деңгейіне көшеді, ал бұл – үлкен үдеріс» [1].

Баланы оқуға үйретуде және ынтасын арттыруда, оқу материалын жүйелі ұғынуында салыстыру ой операциясы зор маңызға ие. Салыстыру бір нәрсені екінші бір дүниеден айырмашылығын анықтау немесе ортақ тұстарын табу болғандықтан, ой үдерістерінің ерекше түріне жатады. Жапония мемлекетінде оқуға деген талпынысын оятуда өз-өзімен салыстырып отыру керек дейді. Мәселен, «Асқарға қара, сенен тез оқиды, тез қағып алады» деп емес, «кешегіге қарағанда бүгін сен тапсырманы жақсы орындадың», «бұл тапсырманы орындауға сенің қабілетің әбден жетеді» сынды мақтау, мадақтау сөздерін жиі қолданады. Бұл арқылы бала өзіне мақсат қойып, оны дер кезінде және дұрыс орындауға тырыса түседі.

Баланы оқуға деген көзқарасын дұрыс қалыптастыру мұғалім есіктен кірген кездеақ басталуы тиіс. Мұғалім «ал сәлеметсіңдер ме, балалар! Қазір қазақ тілі сабағы. Кім кезекші? Сыныпта кім жоқ?» деп басталатын дәстүрлі оқытудың жаттанды сөздерінен бастамауы тиіс. Керісінше, «шаттық шеңберіне» тұрғызып, бір-біріне ізгі тілектер тілеуден басталса, оқушыларда жағымды әсер пайда болады. Сол арқылы баланың оқуға, мұғалімге деген сыйластығы артып, алға талпынуға қадамдар жасай бастайды. Бұл арқылы ізгілік, жақсылық, адамгершілік, бауырмалдық туралы терең тәрбие беріледі. Себебі оқуға үйретуде тәрбие мен білім қатар жүруі тиіс, әл-Фараби көрсеткендей, «тәрбиесіз берілген білім – адамзаттың қас жауы». Сондықтан қазіргі заман талабына сай мұғалім баланың қызығушылығын ояту мақсатында оқыту мен оқудың жаңа тәсілдерін ұтымды, шебер пайдалана алатын зияткер ұстаз бола білуі керек.

Бүгінгі таңда бастауыш сынып оқушыларының тапсырмалары жылдан жылға түрліше өзгеріп, күрделеніп келеді. Бұрын кітапта қанша тапсырма берілді, соншасы ғана мұғалім басқаруымен орындалатын. Ал қазіргі кезде оқушыға жаңа білімді меңгертуде, оқуды үйретіп, оған деген ынтасын арттыруда түрлі әдіс-тәсілдер қолданылады. Мысалы, жұптық, топтық жұмыс, постер жазу және оны қорғау стратегиялары, сөзжұмбақ шешу, түртіп алу (инсерт), оңай және қиын сұрақтар кестесін қолдана отырып тапсырмалар орындағанда оқушылардың оқуға деген белсенділіктері жоғарылап, сабаққа барлығы бірдей қатысуға тырысады.

«Сабақты маңызды кезеңдерінің бірі – талдау, жинақтау. Оқытылған жаңа білімді қалай түсінді, болашақта не үшін іске асыруға болады, игерген білімді өмірмен байланыстыру және оқудағы кездесетін қиындықтарды қалай еңсеруге болатынын анықтау мақсатында оқушыларға арнайы тапсырмалар беріледі» [2]. Дәстүрлі оқытуда «бүгін не өттік?», «ережені кім айтады?», «осы сөйлемнен зат есімді тап» секілді сөздер қолданылып, оқушының ойлау кеңістігін шектеп тастайтын еді. Ал қазір «осы тақырыпта өлең құрастырып көрейік», «аталмыш тақырыпта бес сөйлем жазайық», «сенің ойыңша қалай?» сынды фразалар арқылы мұғалім оқушының өздігінен ізденуіне, сындарлы тұрғыдан ойлануына мүмкіндік береді. Бұл арқылы бала оқуды жақсы көріп, соған орай тіл байлықтары мен сөйлеу дағдылары қалыптасады.

Оқушыны оқуға үйретудегі басты тәсілдің бірі – сыныптағы диалогтің маңыздылығы. Выготский, Мерсер, Литлтон сынды белді зерттеушілер де диалогтік оқытуды тиімді қолдану өткізген сабақтың сапалы болуына орасан зор ықпал ететін баса айтқан еді. Ұтымды құрылған диалог арқылы сабақты түсінбей қалған оқушылар берілген материалды игеріп, енді бірі іштей жауаптарын салыстырады, ал келесілері тақырыпты одан әрі терең ұғынып, табысты оқуға жетеді.

Бастауыш сынып оқушылары әріптерді өткеннен соң, буындар жазылған көрнекіліктерді қолданған дұрыс. Осы буындарды өздеріне таныс ән ырғағымен буындармен мұғалім өлең айтса, кейін оған оқушылар да ілеседі. Одан соң буындардан сөз құрау, сөздерден сөйлем құрау сынды үдерістер жалғаса береді. Бұл жұмыстар оқушылардың тез оқуына, әрі сөздік қорларының молаюына пайдасы көп, Сонымен қатар баланы оқуға үйретуде қазақтың танымындағы мақал-мәтелдердің атқарар рөлі айрықша. Сөздік қорды молайтуға септігін тигізетін мақал-мәтелдерді, нақыл сөздерді тек сабақта оқытумен шектелмей, сабақтан тыс барлық уақытта қарастыруға болады. Мысалы, мұғалім әрбір оқу сабағында өтілген мәтіннің идеялық мазмұнына сай мақалмәтелді жинастыру жұмысын беріп отырса, оқушының бір жағынан, ізденушілік қабілеті күшейеді, екінші жағынан, сол мақал-мәтелдің мәнін тереңірек түсінуіне жағдай жасалады және үшіншіден, мұндай жұмыс барысында бала өзіне азық боларлық мақал-мәтелдің жинақ дәптерін жазып шығады. Осылайша оқушының оқуға деген ынтасын арттырып ғана қоймай, мақалдап сөйлейтін, аз сөзбен үлкен ой туғызатын шешен оқушыны тәрбиелеп шығуға болады.

Оқушыны дұрыс оқуға үйретуде бірінші сыныптан бастап, әрбір жеке сөзді дыбысқа бөлу арқылы емес, буындап оқуға үйрету керек. Буындап оқып үйренген оқушы әрмен қарай сөзді тұтастай оқуға тез бейімделеді. Кейін сөздерді, жалпы сөйлемді мәнерлеп оқуға дағдылана түседі. Сонымен қатар оқушыны дұрыс оқуға машықтандыруда жаңылтпаштардың атқарар рөлі айрықша. Себебі жаңылтпаш баланың тілін сындырып, әр дыбыс пен буынды дұрыс шығарып жеткізуге септігін тигізері сөзсіз.

Дұрыс оқу, түсініп оқу, шапшаң оқу, мәнерлеп оқу бәрі бір-бірімен тығыз байланысты. Бастауыш сынып оқушылары мәтінді тез оқу арқылы тез түсінеді. Ежектеп, әр сөзді дыбысқа бөліп оқыса, өзінің не оқығанын әсте түсінбейді. Сондықтан дұрыс оқыған оқушы шапшаң оқиды, ал шапшаң оқыса, тезірек түсінеді. Демек, бәрі бір-бірімен тығыз байланыстағы үдерістер.

Осы тұста мұғалім өзінің шеберлігіне қарай мәтінді түрліше оқытуына болады. Мәселен:

- мәтінді толық оқыту;
- рөлдерге бөліп оқыту;
- сұрақтар қойып, сол сұрақтарға жауаптарды мәтіннен іздетіп оқыту;
- мәтінді оқытып ғана қоймай, мазмұнын айтқызу;
- абзац бойынша оқушыларға бөліп оқыту;
- мәтін мазмұнына сай бөлімдерге бөліп оқыту.

Қалай оқытса да, бұл жерде оқушы өзіне керекті білімді алады. Себебі өзі немесе жұппен, ұжыммен оқып, әр сөйлемді көзбен іштей оқу арқылы бақылап отырады. Демек, бұл әрекет баланы тек дауыстап оқуға ғана емес, іштей оқуға да дағдыландырады.

Бастауыш сынып оқушыларын оқыту түрі екіге бөлінеді. Біріншісі – дауыстап оқу, екіншісі – іштей оқу. Мектеп табалдырығын алғаш аттаған баланың дауыстап оқуы аса маңызды, себебі сол арқылы мұғалім әр оқушының деңгейін анықтайды. Ал әліппені үйренген соң, баланы іштей оқи алуына назар салынады, әр ұстаз өз әдісі бойынша

дағдыландырады. Оқушыны іштей оқуға үйретуде екі маңызды нәрсе іске асады. Біріншіден, бала сабаққа өзі дайындалып үйренеді, дауыстап оқыса өзге оқушыларға кедергі келтіретіні анық. Екіншіден, бала тек дауыстап оқып үйренсе, оның оқу жылдамдығы артпайды. Өйткені оқу шапшаңдығын арттырудың ең басты жолы – іштей оқуға дағдыландыру.

Ал оқушыны қалай дұрыс оқыта аламыз? Бұрын-соңды оқып көрмеген баланың қате жіберетіні заңдылық. Көп кездесетін қиыншылықтар мен қателіктерді сараптап, төмендегідей негізгі талаптарды шығара аламыз:

• а-ә, ү-ұ, ы-і, ү-ө, д-т дыбыстарын шатастырмау;
• сөз алды мен артынан немесе ортасынан артық дыбыс қоспау;
• бір дыбысты қысқа қайырып, бір дыбысты ұзақ созбау;
• бір дыбысты екі рет қайталатпау;
• сөзді әріптетіп оқытпау.

Мұндай қателіктер болмау үшін ұстаз оқушы оқыған кезде-ақ бірден түзеп отыруы тиіс. Себебі ескерту естімеген бала өзінікін дұрыс деп қабылдап, ол дереу бала санасына сіңіп кетеді. Сонымен қатар түзетіп ғана қоймай, дұрыс оқығанына көз жеткізу керек. Болмаған жағдайда ұстаз өзі оқып, балаға кері қайталатуы қажет. Сонда ғана оқушы дұрыс оқуға дағдыланады, дұрыс оқыса, мәнерлі және шапшаң оқуға бейімделеді.

Бірақ мәтіннің мағынасын оқушы түсінбесе, оның шапшаң оқығанынан пайда азырақ. Ғалым Ушинский баланың мәтіннің мәніне үңілместен құр тез оқып шығуына қарсы болған. Бұл туралы ғалым О.Андреев өз ойымен бірге, ғалым пікірін қосып төмендегіше білдіреді: «Бала мәтінді нақ түсінген кезде ғана тез оқи бастайды. Егер

баланың түсінуінен гөрі оқуы шапшаңдау болса, ол – баланың түсінбегендігінің белгісі. Оқудың алғашқы кезінде шапшаң оқыту керек емес, ол пайда емес, зиян әкеледі» [3].

Психологтардың зерттеуінше, бастауыш сынып оқушыларының қиялға, ой еркіне бой ұруы, әртүрлі оқиғаларға деген құштарлығы, өзін ертегі яки аңыз кейіпкерлерінің орнына қойып, ойға алғанын іске асыруға әрекет жасауы басым болады. Сондықтан баланы оқуға үйрету ең маңызды аспект – оның сөйлеуі. Сөйлеу арқылы бала адамдармен қарым-қатынас жасап қана қоймайды, сонымен бірге өзін қоршаған дүниені таниды, қоғамға сіңіседі. Тілі жақсы дамыған бала өз ойын дәл жеткізеді және оқуды да ойдағыдай меңгереді.

Қазір білім, ғылым, техника, ақпараттың дамыған заманы. Мектеп бағдарламасымен, мектеп оқулықтарымен шектелу – ұстаз үшін үлкен сын. Сол себепті білімді ғылыми негізге құра білген мұғалім өз шәкіртін биік шыңға шығара алады. Ал мұның бәрінің алғашқы баспалдағы – бастауыш сынып!

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Выготский Л.С. Собр. Соч. В 6-ти. Т.3. – Москва, 1983. - 210 б. ;

2. Абуова М. Бастауыш сынып оқушыларының оқу-танымдық әрекетінің қалыптасу ерекшелігі // Білім көкжиегі, 2014. №1, 46-48 бб;

3. Андреев О. Техника быстрого чтения. – Москва: Smart book, 2003. - 322 с.

УДК 94 (510)

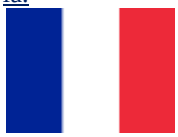
ПОЧЕМУ В КИТАЕ ДО СИХ ПОР ПОМНЯТ ОПИУМНЫЕ ВОЙНЫ?

Г.Т. Жалекенова,
Западно-Казахстанская область, г.Уральск,
Западно-Казахстанский университет им. М.Утемисова,
старший преподаватель
Э.И. Сапашева,
учитель истории ОШ имени Л.Кылышева,
педагог-мастер, нештатный тренер ЦПМ г. Уральск,
магистрантка 2 курса История
ЗКУ имени М.Утемисова

Раздел	**Китай и европейские державы в XIX веке**	
Ф.И.О педагога	**Сапашева Эльмира Ибрагимовна**	
Дата		
Класс	Количество присутствующих	Количество отсутствующих
Тема	Почему в Китае до сих пор помнят опиумные войны?	
Цели обучения в соответствии с учебной программой	7.1.1.3 определять особенности социальной структуры стран Азии (Китай) в период колониальной экспансии европейских держав; 7.4.1.4 объяснять развитие товарно-денежных отношений, используя понятия «экспорт», «импорт», «экспансия»,«колонизация»,«фактория» 7.3.2.6 характеризовать влияние европейской колониальной экспансии на традиционные общества Востока;	
Цели урока	Указывать особенности развития товарно-денежных отношений, используя понятия «экспорт», «импорт», «экспансия»,«колонизация»,«фактория» Указывать причины и последствия первой и второй опиумных войн Установить задачи миссионерства в Китае в XIX веке	

	Анализировать неравноправные договора, заключенные между Китаем и европейскими державами в XIX- начале XX вв. Выделять социальные изменения в Китае, вызванные колониальной экспансией европейских государств в XIX- начале XX вв.
Критерии оценивания	Указывает особенности развития товарно-денежных отношений, используя понятия «экспорт», «импорт», «экспансия», «колонизация», «фактория» Устанавливает причинно-следственные связи исторических событий: первая и вторая опиумная война Анализирует неравноправные договора, заключенные между Китаем и европейскими державами в XIX- начале XX вв. Анализирует социальные изменения , произошедшие в Китае после опиумных войн.
Навык исторического мышления **Концепт:**	**Интерпретация исторических источников** **Исторический анализ и объяснение** Доказательство , значимость
Уровни мыслительных навыков:	Применение, анализ, синтез, оценка
Языковые цели	Развитие языковых компетенции: Слушание: просмотр видео об опиумных войнах прослушивание устных высказываний Чтение: работа с историческими документами и текстовым материалом Письмо: выполнение письменных работ, связанных с установлением причинно-следственной связи опиумных войн, созданием графика относительной силы или слабости Китая в 1793-1901 гг. Говорение: в ходе коллективного обсуждения в парах или группах. Учащиеся могут: -анализировать и описывать исторические карикатуры, используя ранее приобретенные знания; -обосновывать свое мнение относительно связи между колониальной политикой европейских государств и социальными изменениями, произошедшие в Китае
Специальная предметная лексика и терминология	«Экспорт», «импорт», «экспансия»,«колонизация»,«фактория», первая опиумная война, вторая опиумная война, миссионер, полуколония, контрибуция, неравноправные договоры, Нанкинский договор, Тяньзинские трактаты, Пекинский протокол, Симоносекский мирный договор (договор Магуань), Заключительный протокол, боксерские восстания (восстание ихэтуаней, сырьевой придаток.
Полезные фразы и выражения для диалога, письма	Я считаю, что в период …. Китай был….., так как……. Экспансия европейцев в Китай привела к следующим социальным изменениям…… Опиумные войны начались вследствие….. Опиумные войны несли огромный ущерб Цинской империи, так как…… Роль миссионеров заключалось в …… В Китае до сих пор помнят опиумные войны, потому что…..
Межпредметные связи	География (использование карты), экономика (при рассмотрении специальных терминов), основы права (вопросы международного права, дипломатические документы)
Дифференциация	Дифференциация выражена в подборе источников. Учащиеся будут работать с различными источниками: видеоматериал, текстовый источник, графические источники. Это соответствует учету индивидуальных особенностей учащихся по типу восприятия информации.

Ход урока

Этап урока/ Время	Действия педагога	Действия ученика	Оценивание	Ресурсы
Начало урока 10 мин **Определение темы, целей и критериев оценивания** (5мин)	Орг.момент. Приветствие учеников. Звучит китайская музыка, учитель показывает иллюстрации «Китая в н.XIX века» и задает вопросы: Какое государство представлено на иллюстрации? Какова взаимосвязь с темой урока? **Метод « Лоскутная империя».** Учитель раздает разрезанные кусочки иллюстраций. Деление класса на 4 группы, по иллюстрациям флаги государств Китая, Великобритания, Германия, Франция. Учитель демонстрирует французскую карикатуру XIX века, показывающий раздел Китая европейскими капиталистическими державами. **Обсуждение с учащимися над вопросами :** 1.Что символизирует данная карикатура? 2. Какие государства представлены на карикатуре? 3. Почему государств, желающих захватить Китай, стало больше к концу XIX в.? 4. какой исторический процесс демонстрирует карикатура? 5. Что может сделать Китай в этой ситуации? 6. Каким могло быть отношение китайского народа к усилению влияния иностранцев? Знакомство с темой, целями и критериями оценивания	Деление учеников по 4 группам на основании метода «Лоскутная империя» Ученики отвечают на вопросы: Определяют государство представленное на иллюстрации Выделяют взаимосвязь иллюстрации с темой урока Учитель демонстрирует французскую карикатуру XIX века, показывающий раздел Китая европейскими капиталистическими державами. **Ученики раскрывают вопросы учителя:** 1. Определяют что символизирует данная карикатура 2. Перечисляют государства представленные на карикатуре 3. Раскрывают причины государств, желающих захватить Китай, выделяют причины увеличения стран к концу XIX в. 4. Раскрывают	Конструктивная обратная связь учителя	Иллюстрации флагов государств Китая, Великобритания, Германия, Франция. https://www.google.com/imgres?imgurl=https%3A%2F%2Fmedia. https://www.google.com/imgres?imgurl=https%3A%2F%2Fupload.wikimedia.or https://www.google.com/imgres?imgurl=https%3A%2F%2Fmychinaexpert.ru% https://www.google.com/imgres?imgurl=https%3A%2F%2Fupload.

<table>
<tr>
<td></td>
<td></td>
<td>исторический процесс
которая демонстрирует карикатура
5. Характеризуют поведение Китай в этой ситуации?
6. Выделяют отношение китайского народа к усилению влияния иностранцев
Раскрывают вместе с учителем тему урока, цели определяют критерии оценивания</td>
<td></td>
<td></td>
</tr>
<tr>
<td>Обсуждение вопросов
(5 мин)</td>
<td>Раздается ресурс «Положение Китая к концу XIX в»
ПР. Задание 1.Метод «PESE-формула»
Записать 2 аргумента о положении Китая к концу XIX в. (политическое, экономическое, социальное, внешнее положение).
Политическое (Political) Экономическое (Economical)
Социальное (Social) Внешние связи (Externalsituation)
ПР. Задание 2.: Метод «Документы свидетельствуют »
Проанализируйте документы и выделите их суть?
<table>
<tr><td>Письмо короля Георга</td><td>Вопросы для сравнения</td><td>Ответное письмо императора Цаньлуна (доказательства)</td></tr>
</table>
</td>
<td>Раздается ресурс «Положение Китая к концу XIX в»
Задание 1.Метод «PESE-формула»
Записать 2 аргумента о положении Китая к концу XIX в. (политическое, экономическое, социальное, внешнее положение).
Дескриптор:
- выделяют особенности политического развития Китая к концу XIX в. (приводя 2-3 аргумента)
- выделяют особенности экономического развития Китая к концу XIX в. (приводя 2-3 аргумента)
-выделяют особенности социального</td>
<td>Формативное оценивание : «Пирамида роста »
Оценивание по критериям (по 3 балльной системе)

</td>
<td>https://libtime.ru/history kitay-18-veka.htm

Иллюстрации о торговле опиумом в Китае
http: //c7.alamy.com/comp/FF9K65/opium-war-cartoon-from-an-american

Источник : H. B. Morse, The Cronicles of the East India Company trading to China 1635 — 1834, vol.II, Oxford, 1926, p. 244 — 247.

Демонстрация</td>
</tr>
</table>

Середина урока (25 мин.)	III (доказательства)			развития Китая к концу XIX в. (приводя 2-3 аргумента) выделяют особенности внешнего развития Китая к концу XIX в. (приводя 2-3 аргумента) - обосновывают собственную позицию **Задание 2.: Метод «Документы свидетельствуют »** Проанализируйте документы и выделите их суть? **Дескриптор:** Анализирует письмо короля Георга III императору Китая Цяньлуну , выделяет доказательства фактов Анализирует письмо императора Китая Цяньлуна королю Георгу III, выделяет доказательства фактов Выделяет причины установления торговых связей Великобритании с Китаем Выявляет в переписке признаки империализма. Оценивает влияния исторических документов на ход последующего развития Китая	 видеофильма https://www.youtube.com/watch?v=9IQOqdUS7y4 Формативное оценивание **«Логическая цепочка»** Оценивание по критериям (по 3 балльной системе) **Работа с источником** -Нет аргументов с источника -есть информация, но нет доказательств - Факты и доказательства ясны **Работа с таблицей** - Нет полного описания - Необходимо внести доказательства - Источник полностью отражен в таблице **Результат** - Мои рекомендации и и предложения	http://www.aif.ru/society/history/opiumnye voyny_kak_britaniya https://warspot.ru/6820-vtoraya-opiumnaya voyna-probnyy-udar-na-pekin Бутаков А. М., Тизенгаузен А. Е. Опиумные войны. Обзор войн европейцев против Китая в 18401842, 1856-1858, 1859 и 1860 годах. — М.: АСТ, 2002. 626 с. Козлов А. А. Первая волна глобализации и Китай. Опиумная торговля (29.11.2016). [Электронный ресурс] ИДВ РАН URL: http://www.ifes-ras.ru/publications/online/1986-kozlov-aa-pervaya-volna-globalizaczii-i-kitaj-opiumnaya-torgovlya (дата обращения: 20.05.2020)
	Цели правителей Китая и Великобритании				
	Выявите в переписке признаки империализма. Выводы				
	Импорт какого товара возрос в Китае в XIX веке? В конце 18 века британцы развернули широкомасштабную нелегальную торговлю опиумом в Китае. Опиум производился в соседней Индии, которая в то время уже находилась под контролем Великобритании. К середине XIX века контрабандная (нелегальная) торговля значительно возросла. Как вы думаете, каким образом торговля опиумом отразилась на развитии Китая? Как могло отреагировать правительство Китая на открытие европейских опиумных факторий? **1 группа : Метод “Проведи исследование” Проанализируйте каким образом, 1опиумные войны повлияли на открытие Китая** Демонстрация видеофильма об опиумных войнах в Китае и обсудите следующие вопросы: - Какую цель преследовали европейские державы в этих войнах?				

	- Каковы причины поражения Китая в опиумных войнах? - Как проявило себя в ходе этих войн правительство Цинской империи? - Почему они проводили политику сдерживания народной войны против захватчиков? - Каковы итоги опиумных войн? **Группа 2: Метод «Факты и доказательства»** Прочитать текст раздаточного материала (приложение 2) и ответьте на вопросы. Работа и историческим источником. - Кто автор документа? - Кому адресован документ?	**1 группа учеников на основании : метода “Проведи исследование” анализируют каким образом, 1опиумные войны повлияли на открытие Китая** Демонстрация видеофильма об опиумных войнах в Китае, отвечают на проблемные вопросы : Раскрывают поставленные цели европейских державы в опиумных войнах Определяют причины поражения Китая в опиумных войнах Выделяют поведение правительство Цинской империи в этих войнах Выясняют особенности политики сдерживания народной войны против захватчиков Выявляют итоги опиумных войн? **Дескриптор:** 1. Выделяет причины 1 опиумной войны в Китае		Бадак, А.Н. Всемирная история: Национально-освободительные войны XIX века / А.Н. Бадак. - Минск: Современный литератор, 1999. - 560 с. ISBN 5-17-0095643, 985-13-1065-4. Илюшечкин, В.П. Китай в годы «Опиумных войн» / В.П. Илюшечкин. - М.: Наука, 1968. - С.54-69. ISBN: 5-17-012435-X. Илюшечкин, В.П. Крестьянская война тайпинов / В.П. Илюшечкин. - М.: Наука, 1967. - 394 с. **Источник :** https://superinf.ru/view_helpstud.php?id=312

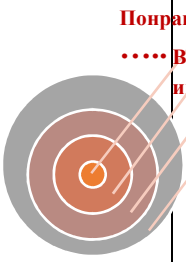
	- В чем суть содержания источника? Выделите значимость 	ФАКТЫ	ДОКАЗАТЕЛЬСТВА
---	---
2 Опиумная война Цели, участники, повод	1 2
Причины поражения Итоги Договора	1 2
Вывод:	| источников **Приложение 1** **Группа 3. Метод « Раскрой историческую взаимосвязь»** На основании предоставленных источников необходимо их исследовать ответить на вопросы: 1.Определить автора источника ? 2.В какое время написан источники? 3.Какую мысль хотел донести автор? 4.Какую главную информацию вы получили из этого источника? 5.Насколько правдива информация в источнике? На основании проработанных источников выполните задание метода **« Раскрой историческую взаимосвязь»** Выделите причины	2. Указывает участников 1 опиумной войны в Китае 3. Выделяет цель европейских держав в 1 опиумной войне 4. Выделяет причины поражения Китая в 1 опиумной войне 5. Анализирует итоги 1 опиумной войны 6. Оценивает роль Нанкинского договора для последующего развития Китая **Ученики 2 группы работают с методом «Факты и доказательства»** *Дескрипторы:* Заполняет таблицу - называет автора документа; - называет имена тех, кому был адресован источник; - раскрывает суть содержания документа; **Дескриптор:** 1. Выделяет причины 2 опиумной войны в Китае 2. Указывает участников 2 опиумной войны в Китае 3. Выделяет цель европейских	 **ФО «3 станции: принимаем, дополняем, изменяем»** Оценивание по критериям (по 3 балльной системе) Конструктивная обратная связь Учителя	

	кризиса в стране после опиумных войн: -указывая положение в политике; -экономике; - социальной жизни. 2 Охарактеризуйте особенности восстания тайпинов: -причины; - идеи; -действия восставших ; - итоги. 3. Раскройте особенности политики самоусиления 4.Анализирует особенности указов «100 дней реформ» **5.** Выделите группу причин которые были главными в провале политики самоусиления и «100 дней реформ» **4группа : Метод «Луковица»** На основании работы с источниками определят причины восстания ихэтуаней , выделяют особенности хода восстания, находят и исследуют факты , подводят итоги восстания **Приложение 2** **ИР. Ответьте на вопросы, используя извлечение из текста Заключительного протокола:**	держав во 2 опиумной войне 4. Указывает на карте основные события 2 опиумной войны 5. Выделяет причины поражения Китая во 2 опиумной войне 6. Анализирует итоги 2 опиумной войны 7. Оценивает роль Тяньцзинского договора для последующего положения Китая **Ученики 3 группы работают с методом « Раскрой историческую взаимосвязь»** На основании предоставленных источников отвечают на вопросы : 1Определяют автора источника 2. Определяют время создания источника 3. Раскрывают мысль автора 4. Выделяют главную информацию источника 5. Доказывают правдивость информация источника **Дескриптор:** 1.Определяет причины кризиса в стране после опиумных войн: -описывает		

	- какой вывод, на основании данного договора, можно сделать о состоянии Китая в конце XIX века? - какие последствия из текста доказывают вашу точку зрения? - почему в подавлении восстания ихетуаней участвуют уже 8 государств? - о каких изменениях в международных отношениях это свидетельствует?	положение в политике; - описывает положение экономике; - описывает положение социальной жизни. 2.Выделяет особенности восстания тайпинов: -определяет причины; - раскрывает основные идеи; -описывает действия восставших ; -делает выводы об итогах восстания. 3. Выделяет особенности политики самоусиления 4.Выделяет особенности указов «100 дней реформ» **5.** Анализирует группу причин которые были главными в провале политики самоусиления и «100 дней реформ» **Дескриптор** 1. Указывает причины восстания ихэтуаней 2. Показывает территорию восстаний 3. Выделяет факты изгнания иностранцев 4. Выделяет цели восставших 5. Выделяет факты начала войны против западных стран 6. Анализирует осаду		

<table>
<tr>
<td></td>
<td></td>
<td>посольского квартала в Пекине-гибель европейцев
7. Анализирует причины поражения восставших
8. Оценивает заключительный протокол для дальнейшего положения Китая
-условия контрибуции
- распоряжение владением флотом европейцами в Китае
Отвечают на вопросы, используя извлечение из текста Заключительного протокола:
Делают вывод, на основании данного договора о состоянии Китая в конце XIX века
Выделяют последствия из текста доказывают свою точку зрения
Раскрывают почему в подавлении восстания ихетуаней участвовало 8 государств
Выделяют изменения в международных отношениях</td>
<td></td>
<td></td>
</tr>
<tr>
<td>Рефлексия 3 мин.

Конец урока
(2мин)</td>
<td>ИР. «Стратегия 5 R»
<table>
<tr><td>Запомнившийся</td><td>-Запомнился ли данный период истории?
-Когда?</td></tr>
<tr><td>Результативный</td><td>-К каким результатом привели эти изменения в истории?</td></tr>
</table>
</td>
<td></td>
<td></td>
<td></td>
</tr>
</table>

	Знаменательный	-Какое отражение нашли данные изменения в тот момент времени? Считалось ли данное событие уникальным или важным?			
	Резонансный	-Нашло ли данное событие отражение в мировой культуре? -Повлияло ли данное событие на формирование современного общества?			
	Выявляющий/ Раскрывающий	-Какую информацию может представить это событие о мировоззрении и действиях людей того времени?			
	Задание. «Особое задание» Домашнее задание, написать сочинение-эссе, ответив на вопрос : Через 100 лет после подписания Заключительного протокола, Китай стал одной из самых конкурентоспособных стран в мире. Какие были предпосылки в Китае, для достижения такого прогресса в развитии? • Учащиеся пишут эссе из 70 -100 слов Учащиеся дают четкое описание последствий опиумных войн и восстаний . Приводят не менее 2-х аргументов , описывая их значимость для дальнейшего развития Китая В заключении делают обоснованный вывод по теме	На основании стратегии **5 R** Выделяют основные моменты что запомнилось в изучении периода истории Выделяют результаты исторического события и раскрывают изменения в истории Выявляют отражение данных изменений в тот момент времени Доказывают уникальность события исторического Доказывают отражение данного события на мировую культуру Анализируют влияние события на формирование современного общества	**«Рефлексивная мишень»** Понравилось …. Вызвало интерес… Понял…… Остался вопрос….. 	

		Анализируют влияние события на мировоззрении и действия людей того времени **Дескриптор** Раскрывают последствия опиумных войн и восстаний . Приводят не менее 2-х аргументов Анализируют значимость для дальнейшего развития Китая Делают обоснованный вывод о факторах способствующие последующему прогресс в развитии Китая		

Приложение 1
Проиграл Китай Франции 1884-1885 гг., Японии 1894-1895 гг.
Убийство немецких дипломатов
Раздел Китая на сферы влияния
Порт Циндао- Германии
Порт Артур-России
Порт Ганчжоувань на 99 лет- Франции
Порт Вэйхай-Великобритания
Положения Китая в последней четверти XIX века
Ослабление императорской власти
Отказ населения подчиняться чиновникам
Отказ населения платить налоги
Вооруженное выступление в провинциях
Причины недовольства народа
2/3 земли в XIX веке была в руках помещиков
90% населения составляли батраки
Быстрый рост населения приводил к сокращению наделов крестьян
Голод и нехватка продовольствия с арендованного участка
Стали возникать тайные общества (участники крестьяне, против империи Цинь)
Политика самоусиления. Реформы
Министерство инностранных дел
Самоусиление Китая
Строительство военных заводов, железных дорог, телеграфные линии, почтовые службы по европейскому образцу
Торговые связи с иностранными державами
Приобретались машины и оборудование)

Бюрократизм, коррупция
Деньги на морского флота, были направлены строительство загородного дворца Цыси
Первые учебные заведения западного типа
Формирование китайской интеллигенции, ориентации на ценности западного мира
Развитие демократического движения
В стране не была проведена аграрная реформа, что тормозило индустриализацию
Проиграл Китай Франции 1884-1885 гг., Японии 1894-1895 гг.
Убийство немецких дипломатов
Раздел Китая на сферы влияния
Порт Циндао- Германии
Порт Артур-России
Порт Ганчжоувань на 99 лет- Франции
Порт Вэйхай-Великобритания
Цели китайской интеллигенции
1. Возвращение самостоятельности Китая
2. Превращение Китая в самостоятельное государство
Лидер Кан Ювэй
1. Проведение буржуазных реформ
2. Введение парламентской монархии
3.Император Гуансюй поддержал реформаторов (с помощью указов)
4.Указы «100 дней реформ»
-Поощрение ремесел, наук и сельского хозяйства
-Перевод на китайский язык иностранных книг
-открытие железных дорог, университета в Пекине
-о реорганизации и перевооружении армии по иностранному образцу
Расправа с заговорщиками
Приложение 2
Группа 4. Восстание ихэтуаней:
Изгнание иностранцев
Защита древних китайских традиций
Цыси разрешила повстанцам занять Пекин и начать войну против западных стран
Осада посольского квартала в Пекине-гибель европейцев
8 держав подавление
Заключительный протокол
Контрибуция
Право держать свой флот европейцам в Китае
Для выплаты контрибуции долг брать в банках западных стран

Список использованной литературы:

1. Всемирная история (1640-1900): Учебник для 8 кл. общеобраз.шк./Н.Алдабек, К.МАкашева, К.Байзакова.-Алматы: Мектеп, 2018-200с.
2. «Открытие» Китая и британская «неофициальная» дипломатия во второй половине XIX в. // Альманах «Пять веков мировой истории». Вып.1. СПб.: Санкт-Петербургский университет. 2007. – 1 п.л.
3. Британские экспедиции в Китай и соседние районы (70 – 90-е гг. XIX в.) // Восток. №1. М.: Наука. 2008. – 0,8 п.л.

Интернет-ресурсы

4. https://libtime.ru/history kitay-18-veka.htm
5. Иллюстрации о торговле опиумом в Китае http: //c7.alamy.com/ comp/FF9K65/opium-war-cartoon-from-an-american
6. http://www.aif.ru/society/history/opiumnye voyny_kak_britaniya

УДК 372.851

МАТЕМАТИКА САБАҒЫН ТИІМДІ ОҚЫТУ МЕН ОҚУДАҒЫ ӘДІС-ТӘСІЛДЕР

Д.К. Жаркеева
Батыс Қазақстан облысы,
Бөрлі ауданы, Ақсай қаласы, №2 ЖОББМ
математика пәні мұғалімі

Қазіргі таңда елімізде білім беру жүйесінде жаңашылдық қатарына ақпараттық кеңістікті құру енгізілді. Ақпараттандыру жағдайында оқушылар меңгеруге тиісті білім, білік, дағдының көлемі күннен күнге артып келеді. Әсіресе оқушылардың таным-түйсігін дамытатын, зерек болуға ұмтылдыратын математика пәнін толық түсіну үшін қолайлы, ыңғайлы тәсілдердің қажеттілігі де артуда.

Алдымдағы шәкірттеріме математиканы қалай қызықты етіп үйретемін? Олардың көздеріндегі отты сөндіріп алмау үшін не істеу керек? Математика пәнін оқу арқылы бәсекеге қабілетті болатынын қалай жеткіземін? Осындай сұрақтар арқылы математика пәнін оқушыларға түсіндіруде, жеткізуде қызығушылықтарын арттыру үшін ізденуді тоқтатпадым.

Жаңа заман талабы математикалық білім беруді жетілдіріп, оның тиімділігін арттырудың міндетін мектептегі пән мұғалімдеріне жүктейді. «Инновация» сөзі латынның *novus* «жаңалық», *in* «енгізу» деген мағынаны білдіреді. Ал, инновациялық оқыту дегеніміз – оны игеру, өмірімізге енгізу. Осы тұрғыда математика сабақтарына енгізген және кеңінен қолданып жүрген бірнеше инновациялық технологияларға тоқталмақпын.

Соның бірі, бірегейі - Qalan.kz платформасы. Бұл платформаға өзіммен бірге оқушыларымды да тіркеп қойдым. Ең пайдалы тұстарын атап айтар болсам:

· Диагностика жасауға болады, соның көмегімен оқушының шынайы деңгейін анықталып, аса көңіл бөлінуі керек тақырыптар белгіленеді.

· Порталда персоналды оқыту жүйесі бар: әр оқушыға жеке тапсырма беріледі. Әр тақырып бейне-сабақ форматында жасалған және әр есептің жеке түсіндірмесі бар.

· Чат іске қосулы: арнайы уақытта оқушы өз мұғалімімен кері байланысқа шығып, қосымша сұрақтарын қоя алады.

· Тапсырма аяқталып, нәтижесі шыққаннан кейін әр есептің шығарылу жолы қадам-қадаммен түсіндірілген.

· Бәсекелестік рейтинг жүргізудің нәтижесінде оқушының сабаққа деген ынтасы артып, сыни ойлау қабілеті дамиды.

Инновациялық технологиялардың ішінде мобильді технологиялардың өсуі бұрын-соңды болмаған оқу және оқыту революциясын тудырды. Мобильді технологиялар шекараларды жойып, оқытудың жаңа мүмкіндіктерін ашты десем болады. Сабағымда қолданатын әдіс-тәсілдерің бірі яғни бұл мобильді телефонның камерасы арқылы жылдам тану үшін ақпарат беретін, екі өлшемді штрих-код. QR-кодтың көмегімен кез-келген ақпаратты кодтауға болады.

Елімізде математика жақсы дамыған ғылымдар санатында. Осы бір биіктікті ұстап тұру, әрі қарай өсу үшін біздерге, математика пәнінің мұғалімдеріне үнемі ізденіс

керек. Сабақты бірсарынды етпей, қызықты ойын, қолданбалармен түрлендірген жөн. Оқушыларға формулаларды есте сақтау, есепті жылдам шығаруға арналған "Tarsia" әдісі - өте тиімді. "Tarsia" әдісі оқушылардың пәнге деген қызығушылықтарын арттырып қана қоймай, сыни ойлау қабілеттерін де дамытады. Бұл – математика пәнін оқыту үшін әр түрлі басқатырғыштар құрастыруға арналған бағдарлама. "Tarsia" – математика пәнін оқытуда топтық, жұптық жұмыстарда қолданылады. Бағдарламаның көмегімен тіктөртбұрышты және үшбұрышты, дөңгелек кеспе қағаздардан тұратын әртүрлі пазлдар жасауға болады. Оның қарапайым түрі 6-15 тапсырмадан, күрделі түрі 22-30 тапсырмадан тұрады.

Жоғарыда айтылған әдіс-тәсілдерге сәйкес сабағымда қолданған орта білім беру ұйымдарының педагогіне арналған сабақ жоспары немесе қысқа мерзімді жоспарды ұсынамын.

Бөлім: Шеңбер. Геометриялық салулар.
Педагогтің аты-жөні: Жаркеева Дина Кушкимбаевна.
Сынып: 7
Сабақтың тақырыбы: Шеңберге жүргізілген жанама және оның қасиеттері.
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары:
7.1.2.11 Шеңберге жүргізілген жанаманың анықтамасын және қасиетін біледі;
7.1.2.13 Теореманы дәлелдей алады;
Сабақтың мақсаты:
· Шеңберге жүргізілген жанама анықтамасы мен қасиеттерін білу;
· Шеңберге жүргізілген жанаманың сызбасын сала білу;

Сабақтың барысы

Педагогтің әрекеті:
I. Ұйымдастыру кезеңі
- Сабаққа әзірлікті бақылау.
- Сабақ мақсатымен таныстыру.
- Жағымды ахуал туғызу.

ü Өзін-өзі бағалау парағын тарату.

«Шеңбер құру» әдісі арқылы оқушылар өз аттарының бірінші әріпі бойынша өздерін сипаттайды. Сабаққа әзірлігін бастайды.

II. Үй тапсырмасын тексеру

№4.10-есеп

Егер шеңбердің диаметрі 16 см-ге тең болса, ал центрден түзуге дейінгі қашықтық: 1) 17см; 2) 8см; 3) 9см-ге тең болса, түзу шеңберге қатысты қалай орналасқан?

Жауабы: d=16 смr=$\frac{1}{2}$d=8см

1) 17 см – түзу шеңбермен қиылыспайды

2) 8 см - түзу шеңбермен жанасады

3) 9 см - түзу шеңбермен қиылыспайды

Оқушының әрекеті: Көршімен дәптер алмасу әдісі арқылы бір-бірінің үй тапсырмасын тексереді.

III. Сабағымызды бастамас бұрын өткенді қайталап алайық. «**Миға шабуыл»** әдісі арқылы оқушылар өткен тақырып бойынша ойларын жинақтайды, пікір алмасады.

1– Шеңбер, дөңгелек дегеніміз не?

2 – Шеңбердің элементтерін ата?

3 – Шеңбердің радиусы дегеніміз не?

4 – Шеңбердің диаметрі дегеніміз не?

5 – Шеңбердің хордасы дегеніміз не?

Оқушының әрекеті: Қойылған сұрақтарға оқушылар жауап береді

Педагогтің әрекеті: Оқушылар біздер өткен сабақта түзу мен шеңбердің өзара орналасуының жағдайларын қарастырдық ия, неше жағдайы бар? 3. Яғни, шеңбер мен түзудің екі ортақ нүктесі, бір ортақ нүктесі немесе ортақ нүктесі мүлде болмауы мүмкін.

Сабақтың тақырыбы:

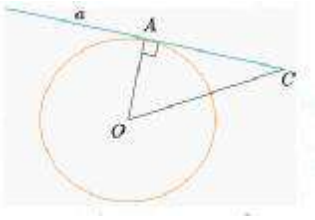
Шеңберге жүргізілген жанама және оның қасиеттері.

Шеңбермен бір ғана ортақ нүктесі бар түзуді **жанама** деп, ал осы ортақ нүктені **жанасу нүктесі** деп атайды.

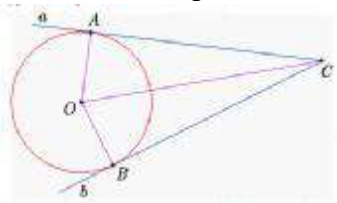
Шеңберге жүргізілген жанаманың қасиеті.

Жанасу нүктесі шеңбер бойында жатқандықтан, оның центрге дейінгі қашықтығы радиусқа тең. Жанаманың өзге нүктелері шеңберден тысқары орналасқан, яғни олардан центрге дейінгі қашықтықтар радиустан үлкен. Олай болса, а жанамасынан шеңбер центріне дейінгі қашықтық ОК-ға тең, яңни ОК _|_a. Сондықтан шеңберге жүргізілген жанама радиусқа перпендикуляр.

Теорема1.Шеңбердің жанамасы жанасу нүктесіне жүргізілген радиусқа перпендикуляр.

Теорема2.Бір нүктеден жүргізілген жанамалар тең.

Мыс: Радиусы 2 см шеңбер сызыңыз. Шеңберге жанама жүргізіңіз. Шеңбер ценртінен жанамаға дейінгі арақашықтықты табыңыз

Бер: шеңбер, r=2 см

Ш. Радиусы 2 см-ге шеңберді сызып, жанама жүргіземіз, шеңбермен жанаманың қиылысу нүктесін А деп белгілейміз.

OA = r, OA = 2 см

Оқушының әрекеті: Жаңа сабақты түсінеді.

Педагогтің әрекеті: Жеке тапсырма

Qalan.kz платформасы арқылы тақырыпқа берілген тапсырмаларды орындау.

Оқушының әрекеті:Qalan.kz платформасына кіріп берілген тапсырмаларды орындайды.

Дискриптор:

-берілген платформадағы тапсырмаларды орындау;

Жұппен жұмыс. 7 мин

QR код арқылы тапсырманы сканерлеп орындау

№1 тапсырма

*Шеңберге тиісті А нүктесі берілген. АВ*түзуі шеңберге жанама болады. Егер *АВО*бұрышының өлшемі 50 болса, *АОВ*бұрышын тап.(40^0)

№2 тапсырма

Шеңберден тыс жатқан Р нүктесі арқылы РК және PL жанамалары жүргізілген. РКкесіндісінің ұзындығы $3x^2$–5 өрнегімен анықталады, мұнда x=2. PLұзындығын тап. (7)

Оқушының әрекеті: QR код арқылы тапсырманы сканерлеп орындайды.

Дискриптор:

-шеңбер салады;

-жанама жүргізе

-белгісіз бұрышты табады;

Топпен жұмыс. «Тарсия әдісі» 5 мин

Қағаз қиындыларындағы сұрақтар мен жауаптарды үйлестіре отырып, фигура құрастыру.

Оқушының әрекеті: Қағаздардағы есептерді шығарып жауаптарымен сәйкестендіріп, фигураны құрайды.

Педагогтің әрекеті:

Бекіту:

- Қандай түзуді шеңберге жанама деп атайды?
- Шеңберден тыс жатқан нүкте арқылы неше жанама жүргізуге болады?

Оқушының әрекеті: Сұрақтарға жауап береді.

V. Үйге тапсырма

№4.12 есеп, 70 бет

Оқушының әрекеті: Үй тапсырмасын жазып алады

VI. Рефлексия. «Pad let» тақтасы арқылы оқушылармен кері байланыс

Оқушының әрекеті: «Pad let» тақтасы арқылы оқушылар кері байланыс береді

VII. Қорытындылау. Бағалау.

Оқушылардың өзін-өзі бағалау парағын жинап алып, жанаған баллдарын қою. 1-10 балдық жүйе бойынша оқушылардың өзін-өзі бағалау парағындағы жинаған баллы бойынша бағаланады.

Сабағымда бұл әдіс-тәсілдерді қолдану барысында оқушыларды пәнге деген қызығушылықтары артты, математика пәні бойынша білім сапасының көтерілуіне септігі тиді. Бәсекелестік рейтинг жүргізудің нәтижесінде оқушының сабаққа деген ынтасы артып, сыни ойлау қабілеті дамиды.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Геометрия, 7 сынып ОҚЫТУ ӘДІСТЕМЕСІ, Алматы «Атамұра» 2019.
2. Геометрия, 7 сынып ОҚУЛЫҚ, Алматы «Атамұра» 2019.
3. Интернет дереккөздері.

УДК 378.2

ЖАҢАША ӘДІС-ТӘСІЛДЕРДІ ТИІМДІ ПАЙДАЛАНУ - ӘР МҰҒАЛІМНІҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚЫРЫ

Д.А. Жиенкулова,
Маңғыстау облысы, Бейнеу ауданы,
Күйкен ЖОББМ
информатика пәні мұғалімі

XXI ғасырда адамдар жаңа технологияның тасқынының куәгері болды. Компьютер мен интернет, жаңа байланыс құралдарын, жаңа материалдар мен қызмет көрсетулер, жаңа ғылыми жаңалықтар, осының бәрі оқушылардың ой-өрісіне әсерін тигізді. Жаңашылдық – білім жүйесіне инновациялық технологияларды енгізе отырып, оқушыны заман талабына сай етіп дайындап шығару.

Информатика пәнінің білім беру жүйесіндегі орны ақпараттық орта мен қоғам мүшелерінің жаңа ақпараттық технологияларды кең қолдануға байланысты маңызды болып есептеледі және оның мазмұны үнемі жаңарып отырады. Оқушы білімінің қалыптасуы қашанда мұғалімнің сабақты ұйымдастыра білуіне, жаңа материалды жүйелі түрде баяндауда әртүрлі жаңаша әдіс - тәсілдерді қолдана отыра жеткізілуіне байланысты. Ақпараттық дәуірде технологиялардың қолданылуы ерекше. Білім сапасын жоғарылату, оны жеткілікті түрде арттыруда жаңа технологияларды қолданусыз, заманауи телекоммуникациялық құралдарды пайдаланусыз мүмкін емес.

Озық әдістемелік технологиялармен қаруланған, заман талабына сай оқытудың жаңа әдістерін, яғни ақпараттық-коммуникациялық технологияларды толық меңгерген педагог қана білім алушының сапалы білім алуына мүмкіндік жасайды. Оқушының өз бетінше білім алуына, ізденуіне көп мән берілуі тиіс. Олардың кәсіптік білім алуымен қатар ізденімпаз, тапқыр, ой-өрісі жоғары, өз пікірін ашық білдіретін, жаңашыл ұрпақ етіп тәрбиелеу керек. Осы аталғандарды іске асыру үшін сабақта ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану маңызды болмақ. Информатика пәнінің білім беру жүйесіндегі орны ақпараттық орта мен қоғам мүшелерінің жаңа ақпараттық технологияларды кең қолдануға байланысты маңызды болып есептеледі және оның мазмұны үнемі жаңарып отырады.

Әр мұғалім өз сабағының-көшбасшысы. Көшті қалай бастап алып жүрем десе де, өз еркі. Ал көшті дұрыс бағыттай білу оның шеберлігіне байланысты.

Сабақтың тақырыбы: "Логикалық операциялар (дизъюнкция, конъюнкция, инверсия) Ақиқат кестесін құру".

Сабағымның мақсаты: логикалық операцияларды білу; логикалық операцияларды ажырату; логикалық өрнектерді құруда логикалық операцияларды қолдана білу.

Өз әдістемемді көпшілікке тарату, оқыту процесінде ең көп сүйенетін әдістерім қандай, оның тиімділігі неде? деген сұрақтарға тыңдаушыларымды қанықтыру, бір сабақ арқылы өзімнің көп жылғы іс-тәжірибелеріммен бөлісу үшін осы сабағымды панорамалық сабақтарға қойылатын талапқа сай өзім талдап берейін.

Бұл сабақта логикалық операцияларды білу, ажырату, логикалық өрнектерді құруда логикалық операцияларды қолдану, олардың түрлерін білу жұмыстары орындалды.

Сабақтың басталған алғашқы минуттарында "Ұйымдастыру кезеңі" өткізілді. Бұл кезең оқушылармен сәлемдесу, түгендеу, сабақты көтеріңкі, жақсы көңіл күймен ұйымдастыруға бағытталған «Шаттық шеңбері» әдісін қамтыды. Балалармен бірге құрған бұл шеңберде бір-бірімен еркін қарым-қатынас жасау дағдысы қалыптасты. Бұл шеңберде әрбір бала өзін еркін сезінетін үлкен достық шеңберіне қабылданғанын түсінеді, өзіне, өзгелерге сенім артады, сәттілік тілейді.

Содан соң өткен сабақтарды пысықтап, топқа бөлу үшін "Тарсия" әдісі қолданылды. «Тарсия» әдісі арқылы өткен тақырып бойынша сұрақтар мен жауаптар жазылған қағаз қиындыларын алып, оқушылар қиындылардан құрастырылған фигуралар бойынша топқа бөлінді. Топтағы оқушыларға өзін-өзі бағалау парағы таратылды.

Топ атаулары:

1)"Формальды логика" тобы

2)"Ықтималдық логика" тобы

Топқа бөлініп, оқушылар орындарына жайғасқан соң, жаңа тақырып хабарланды. Оқушыларды сабақтың мақсаттарымен таныстыра отырып, тақырыпты ашу үшін «Wordwall.net» платформасында жасалынған "Миға шабуыл" әдісін қолдандым. Шашыраңқы әріптерді жинау арқылы оқушылар сабақ тақырыбын аша білді.

Сабағымыздың алғашқы тапсырмасы топпен жұмыс "Сөзілгек" әдісі арқылы жүзеге асырылды. Интерактивті тақтадан логикалық операциялардың түрлері көрсетіліп, бірнеше секундтан соң жабылды. Ал оқушылар есте сақтау қабілетін тексере отыра есінде қалған ақпараттарды қағазға түсіріп баяндады

Берілген 2-тапсырма жұптық жұмыс "Сәйкестендіру" әдісі арқылы орындалды. "Wordwall.net" интерактивті тапсырмалар сервисімен дайындалған сәйкестендіру тапсырмасында оқушылар логикалық операциялардың анықтамасын жаза отырып, сұрақтарды жауаптарымен сәйкестендірді.

3-тапсырмада "Wordwall.net" платформасы негізінде тақтада берілген суреттерді таңдау арқылы «Ақиқат кезеңдері» бойынша есеп шығарды. Жеке тапсырма барысында оқушылар логикалық операцияларды қолдана отырып, есеп шығаруға деген қызығушылығы артты.

Кез келген пән бойынша сабақтарды тиімді ұйымдастыру үшін Wordwall онлайн сервисін пайдалануға кеңес беремін. Wordwall - білім беру процесінің басты міндеттерінің бірі-оқушылардың ынтасын арттыруға көмектесетін әмбебап оқу ресурсы! Wordwall-интерактивті және баспа материалдарын жасауға арналған көп функциялы құрал. Көптеген шаблондар интерактивті және баспа түрінде қол жетімді. Көптеген мұғалімдер сервистің қазақша кәріптерді қабылдайтын нұсқасы бар екендігіне риза болады.

Сабақты бекіту үшін "Learningapps" платформасында бүгінгі сабақ барысында алған білімдерін жинақтады. Оқушылар логикалық функцияның белгіленуі, анықтамасы мен қазақша баламасын тапты. LearningApps құралдары әртүрлі интерактивті тапсырмаларды жасауға мүмкіндік береді: викторина, сұрыптау, топтастыру, жіктеу, мәтінді енгізу, кроссворд, уақытша таспа және т.б. Осы қосымшалардың бірін таңдау сабақ барысында мақсаттарға жету мен білімді игерту көзделеді. Мен осы қосымшаларды сабақтың білімді тиянақтау, топтық және жұптық, жаңа материалды игерту, үй жұмысын тексеру кезеңдерінде көптеп қолдануға болады деп есептеймін.

Сабақ соңын әдеттегідей, «кері байланыс» және үй тапсырмасын берумен аяқтадым. «Кері байланыс» үшін "classroomscreen.com" платформасы қолданылды. Яғни, оқушылардың сабақта алған әсері мен көңіл күйін білу үшін "Деңгейлік смайлик"

әдісі пайдаланылды. Classroomscreen - бұл менің сабағымның нұсқауларын анық және көрнекі түрде көрсетуге мүмкіндік беретін онлайн құрал. Оқушылармен кері байланыс жасау үшін керемет мүмкіндік. Сабақ басында таратылған бағалау парағындағы ұпайларды жинақтап, қорытынды бағалары қойылды.Үй жұмысы ретінде тақырып соңындағы сұрақтарға жауап табу және тақырыпты мазмұндау тапсырмалары берілді.

Қорыта келе, оқыту процесінде қолданылатын әдіс-тәсілдерімді, оның тиімділігін көрсете білдім деп ойлаймын. Мұғалімнің және оқушының шығармашылық жұмыстарының ғылыми деңгейін қалыптастыруда, жаңа құндылықтар, ізденістер жасау. Ұстаз үшін нәтижеге жету шәкіртінің білімді болуы ғана емес, білімді өздігінен алуы және алған білімдерін қажетіне қолдану болып табылады. Әдіс-тәсілдерді дұрыс таңдай білгенде, оны сабақ барысында тиімді қолданғанда ғана сабақ өз мақсатына жетеді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Айтбаева А.Б. Білім берудегі жаңа технологиялар оқу құралы. Алматы қаласы Қазақ Университеті, 2011жыл.
2. http://learningapps.org/
3. http://stud.kz/
4. https://wordwall.net/ru сайты
5. Classroom screen (businesshab.com)
6. 10-сынып информатика (жаратылыстану-математикалық бағыты) Салғараева Г.И., Базаева Ж.Б.

УДК 94

ТАРИХТЫ ОҚЫТУДЫҢ ЖАҢА ӘДІС- ТӘСІЛДЕРІН ТИІМДІ ПАЙДАЛАНУ

А.Е. Жұмабаева,
Қызылорда облысы, Сырдария ауданы,
Асқар Тоқмағанбетов ауылы,
№135 Асқар Тоқмағанбетов ат.орта
мектебінің тарих пәні мұғалімі

I. Қазіргі білім беру саласындағы оқытудың озық саласы технологияларын меңгермейінше сауатты жан-жақты маман болуы мүмкін емес. Инновациялық технологияны меңгеру мұғалімнің интеллектуалдық, кәсіптік, адамгершілік, рухани азаматтық және де басқа көптеген адами қабілетінің қалыптасуына игі әсерін тигізеді, өзін-өзі дамытып, оқу-тәрбие үрдісін тиімді ұйымдастыруына көмектеседі.

Заманауи әдіс-тәсілдер сабақ барысында шәкірттердің сыни тұрғыдан ойлау қабілеттерін жетілдіруге, дамытуға арналған оқыту технологиясы оларға еркін ойлауға, байқалған, баяндалған мазмұнынан тәуелсіз пайымдамалар жасауға мүмкіндік береді, шығармашылық белсенділігі жоғарылайды, ұжымдық ойласу, ұжымдық тұжырымдар жасауға белсене атсалысады, ұжымдық қорытындыда өз үлесі бар екенін сезіп, қуаттана марқаяды, келесі мәселелер түйінін шешуге еркін араласады, өз ойын жасқанбай айтуға үйренеді.

II.Тақырыпты мұғалім түсіндіріп оқып бермейді. Тақырып бойынша оқушылар өздері жұмыс істейді және топпен жұмыс жасап белсенділік көрсетуге жағдай жасалады. Оқушының білімін қалыптастыру деңгейінде, оны зерттеу, талдау, жауап

табу үшін жеткілікті материал болу керек, «Ассоциация», «Топтау», «Түртіп алу», «Болжау», «Әлемді шарлау», «Броундық қозғалыс», «Стикердегі диалог» әдістерін пайдалануға болады. «Өзара оқыту әдісі», «Кең ауқымды лекция» әдісі, «Инсерт» әдісі, «Білемін, білгім келеді, үйренемін», т.б. әдіс-тәсілдерді қолдану оқушының өздігінен білім алу, шығармашылық іс-әрекеттерінің оянуы, бір сөзбен айтқанда, өзіндік еңбек ету кезеңіне айналдырады. **«Үштік» әдіс**-Сынып бойынша тапсырманы оқиды. Оқушылар бірнеше жұптан бөлінеді:бірінші оқушы оқиды немесе айтады, екінші оқушы тындайды, үшінші оқушы түртіп алады, кейін өз пікірін айтады. **SWOT – талдау.** Бұл әдісті қолдану барысында мәселенің жағымды, жағымсыз жақтарына сараптама беріледі, мүмкіндіктері бағаланып, қауіп-қатерлері туралы нақты дәлелдер келтіріледі.

«Бір минуттық әңгіме» тәсілі

Оқушылар қарама-қарсы сызық бойымен қатарға тұрып, жұптық әңгіме жүргізеді. Үйге берген тапсырма туралы әңгімелесулеріне болады немесе жаңа сабақты бекіту мақсатында өз ойларымен бөліседі.

«Бес жолды өлең», «Вен диаграммасы», «Кейіпкерге хат», «Кубизм», «Т кестесі», «ПОПС формуласы», «Шахмат», «Фишбоун» т.б. әдіс-тәсілдер әр сабақтың ерекшелігіне ауыр-жеңілдігіне қарай лайықты қолданылады. Бұл әдістің тиімділігі сабақтан тысқары қалатын оқушы болмайды. Осындай әдіс тәсілдерді пайдалана отырып, өз сабағымды тиімді өткіздім. Мысалы *Сырым Датұлы бастаған ұлт-азаттық қозғалысы*.

Зерттеу сұрағы: Сырым Датұлы Кіші жүз қазақтарының қандай құқықтарын қорғауды көздеді?

Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаты: 7.3.1.5 халықтың отаршылдыққа қарсы ұлт-азаттық күресінің себеп-салдарын анықтау7.3.1.6 ұлт-азаттық көтеріліс басшыларының рөліне баға беру.

Сабақтың мақсаты: Сырым Датұлы бастаған ұлт – азаттық көтерілістің себебін, барысын, нәтижесін талдайды. **Оқушыларды топтастыру.**

Өткен материалды пысықтау, жаңа материалмен байланыстыру

Сұрақ:

-Сырым бастаған көтеріліс қай жылы, қай аймақта болды?

-Көтеріліс себептері мен сылтауы қандай?

-Көтерілісшілер алдына қойған мақсат?

-Көтеріліс сипаты қандай?

-Көтерілістің қозғаушы күштері кімдер?

-Көтеріліс барысындағы басты оқиғаларды атаңыз?

Сұрақтар қойылды . Оқушылар өз ойларын ортаға салады. Оқушылар жауаптары арқылы жаңа тақырыпқа көшу.

1 тапсырма. Картамен жұмыс.

Оқушыларға ақпаратты мәтін және бейнематериал сілтемелері (топтағы оқушылар келесі топ оқушыларына кеселдік келтірмес үшін құлаққап киіп, бейнематериалды тыңдауы қажет) таратылады.

Көтерілістің алғашқы кезеңіндегі оқиғалар (1783-1786ж)

Көтерілістің шарықтау кезеңіндегі оқиғалар(1786-1795ж)

Көтерілістің дағдарыс кезеңіндегі оқиғалар (1795-97ж)

ҚБ Мұғалім оқушылар жауабын мұқият тыңдап кері байланыс беріп отырады

2-тапсырма Бейнематериалмен жұмыс.

Бейнематерал тыңдалады. (Сырым батыр (KZ). Деректі фильмі,5.20мин аралығы) Топтағы оқушылар жұптасады, жұптар бейнематериал мазмұнын тыңдай отырып, кестені толтырады.

Тұлғаға мінездеме	
С.Датұлы генерал-губернатор Петлинге жазған хатында не айтты? Неге олай жазды?	
Ұлт-азаттық қозғалыстың басталуына қандай оқиға себеп болды?	

Мәтінмен жұмыс

Мәтіннен негізгі идеяны анықтайды

Дескриптор:

Көтерілістің себептерін, мақсатын, қозғаушы күштерін, уақытын, көтеріліс басшысын атайды

Интерпретация.

Игерген білімді жинақтау, қорытындылау.

“***Зтаяқша”әдісі***

С.Датұлы қазақтардың қандай құқықтарын қорғауды көздеген?

1сұрақ

1жауап

1 идея әр топ даярлап, көпшілікке салады

Сабақты қорытындылау

Сырым Датұлы бастаған ұлт-азаттық қозғалыстың себептері.

Сырым Датұлы бастаған ұлт-азаттық қозғалыстың мақсаты.

Сырым Датұлы бастаған ұлт-азаттық қозғалыстың қозғаушы күштері.

Сырым Датұлы бастаған көтеріліс ұлт-азаттық қозғалыс деп аталуының себебі.

Сырым Датұлы бастаған ұлт-азаттық қозғалыстың тарихи маңызы

Үйге тапсырма

1783-97жж. болған Кіші жүзде болған көтеріліс туралы білімді жинақтап, пысықтап келу.

III.Қортындылау

Сабақта жаңа әдіс – тәсілдерін қолданудың мынадай тиімді жақтары бар:

Оқушының оқуға деген ынтасы артады;

Әр оқушының жеке қабілеті айқындалады;

Үлгерімі нашар оқушыға көңіл бөліп, оларға көмектесу мүмкіндігі туады;

Жақсы оқитын оқушының тереңірек білім алуына жағдай туады;

Әр оқушы өздігінен жұмыс істеуге дағдыланады;

Оқушы өз білімін бағалай білуіне бағыттауға мүмкіндік береді.

Қорыта айтқанда, оқушыларды шығармашылыққа, өз бетімен іс-әрекет етуге бағытталған тапсырмалар саны көбейгенде ғана, өз пікірін айта алатын, оны дәлелдей білетін, өмірге деген өзіндік көзқарасы қалыптасқан, үнемі ізденіс үстінде болатын, қоғам дамуына үлес қоса алатын, жан-жақты жетілген жас ұрпақ өкілдерін дайындай аламыз. Демек, жаңа технологиялық әдіс – тәсілдерді пайдалану білім сапасын арттырудың бірден – бір жолы.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Әлкен С. Жаңа технологиялар арқылы шығармашылыққа баулу. «Қазақстан тарихы» №1 2006 ж.

2. Қарсыбаева Р.Қ. Сын тұрғысынан оқу мен жазуды дамыту технологиясының ерекшелігі. «45-Минут» №1 2009 ж.

3. Мирсентова. С. Оқыту ізденіс ретінде және ізденіс оқыту ретінде. Қарағанды 2011 ж.

4. Мұхамбетжанова С.Т. «Ақпараттық технология және қашықтықтан оқыту».

5. Сарбасова Қ.(Инновациялық педагогикалық технологиялар. 2006 ж.)

6. Мұғалімге арналған нұсқаулық 1 деңгей, 2 басылым, 2014 – ж.

УДК 371.62

ЖАҢАШЫЛ ҰСТАЗ –ЗАМАН ТАЛАБЫ

Ж.М. Жунусова,
Батыс Қазақстан облысы,
Теректі ауданы,
Ұзынкөл ЖОББМ
қазақ тілі мен әдебиет пәні мұғалімі

Жаңашыл ұстаз –заман талабы. Теориялық білімін тәжірибе жүзінде іске асыра алатын, жауапкершілігі жоғары, ізденімпаз жеке тұлға болуы тиіс. Ең жақсы мұғалім – шәкіртінің жанын түсінетін, оны өз перзентіндей сүйе алатын, оқушы үшін бойындағы барын беретін, барлық білімді жібермей, шәкіртін өздігінен білім алуға жетелейтін мұғалім. Сондықтан да ол әрдайым қасиетті тұлға ретінде ерекшеленеді. Тәуелсіз ел атанып, тіліміздің мәртебесі артып, әлемге атымызды танытып жатқан кезеңде ұлттың, елдің болашағы – жас ұрпақ тәрбиесіне де мықты көңіл бөлінуі қажет.Осы егеменді, тәуелсіз Қазақстанда өркениетке апарар жолдың бастауы – мектеп десек, мектептің басты тұлғасы – мұғалім.

Батыс Қазақстан облысы Теректі ауданы Ұзынкөл орта мектебінде ұстаздық еңбек жолымды бастағаныма он тоғыз жылдың көлеміндей болыпты. Ең алғаш білім ошағының табалдырығын аттағанда, құдды бір бірінші сыныптың баласындай, қобалжыған күйде, ешқандай әдіс-тәсілді білмейтін, тәжірбиесі жоқ жас маман едім. Міне, осы сәтте маған, өзінің өмірлік тәжірибесімен бөліскен, бағыт-бағдар берген, ұстаздық жолда тапжылмай еңбек етіп келе жатқан, ұлағатты ұстаз қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі Кадрушева Гүлсара Мизамқызы еді.

Мен бүгінгі таңда Батыс Қазақстан облысы Теректі ауданы Ұзынкөл орта мектебінің қазақ тілі мен әдебиет пәні мұғалімі болып қызмет істеймін. Менің өзіме қояр талабым, алдыма қойған мақсатым жоғары. Ұстаздардың ғылымның соңғы жаңалықтарын күнделікті сабақтарында пайдалануда білім беру жүйесіндегі инновациялық технологиялардың орны ерекше.

Жаңа педогогикалық технологиялар арқылы бәсекеге қабілетті жеке тұлғаны қалыптастырудың жаңашылдығы ерекше. Ақпаратпен жұмыс істей алу білімін қалыптастырады және қатынас жасау қабілетін туғызады. Жаңа таным құралдарын пайдалануға және ұйымдастыруға жағдай жасайды. Білім беруді ақпараттық тұрғыдан қамтамасыз етеді. Оқушылар өзіне қажетті ақпаратты жедел түрде алады. Білім сапасын арттыруға септігін тигізеді. Оқушылардың танымдық қызығушылығын арттырады. Оқытудың ой - өрісін, дүниетанымын кеңейтеді. Алған білім негізін дамыта отырып, оқушының шығармашылық деңгейін шыңдап, жетістіктерге жетуіне көмектеседі. Жаңа ақпаратты жинақтап салыстырып, жүйелеп, нақты қорытынды жасап дәлелдейді. Алған білімін талдап, жинақтап, жүйелілікке қалыптасады.

Қорыта келгенде, мен өзімнің таңдаған мамандығыма үлкен жауапкершілікпен қараймын. Ш.А.Амонашвилидің «Мұғалім өз сабағын сүймесе, оған өзі сүйсіне білмесе, ол шәкірт бойында да сүйіспеншілікті дарыта алмайды...» деген сөзі босқа айтылмағаны белгілі. Себебі, мен әр сабағымда оқушымен қарым - қатынасты, олармен сөйлеу мәнерін, сабақты ашып түсіндіру, оқушы бойына қызығушылық туғызып, оқушының жан - жақты болуына үлкен көзқараспен, сенімділікпен қараймын. Сонымен қатар оқушылардың ойын жинақтай отырып, еркін, қысылмай сөйлеуіне жете көңіл бөлемін. «Мамандығым – мақтанышым» демекші, қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі болғандықтан алдыма қойған мақсатым балалардың ақыл - ой ынтасын көтеріп, білімді игеруге ынтасы мен дағдысын қалыптастыру, ойлау қабілетін шыңдау, бәсекеге

қабілетті, жан - жақты дамыған, жаңаша, тәуелсіз ойлай алатын, білімді жас жеткіншектер тәрбиелеп шығару, шығармашылыққа баулу. Жаңашыл ұстаз шәкіртке жан - жақты білім беріп қана қоймай, оны дүниежүзілік ақпарат кеңістігіне шығуға, яғни қатаң бәсеке жайында өмір сүруге тәрбиелеу - өзімнің басты парызым деп санаймын. Олай болса, ертеңгі өмірдің баянды да бақытты болуын қалаған әрбір адам ұстазға құрмет көрсетуді өзінің борышы деп санаған дұрыс.

Мен үшін қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі болу – ең ардақты мамандық иесі деп ойлаймын. Дүниедегі ең қасиетті тілің мен тарихыңа, ұлтың мен әдебиетіңе жетер еш байлық жоқ Бабалар аманатын болашақ ұрпақ зердесіне жеткізіп, көздің қарашығындай сақтай білуге шақыру -әрбір тіл маманның педагогтың парызы әрі оқушыларының жанына ұлт намысы, ел мүддесі деген киелі ұғымдарды ұялата отырып, білім беру – XXI ғасыр мұғалімдерінің еншісінде тұр. Еш жалықпаған ұстаздың тәрбиелеген шәкірттері – жан- жақты білімді, ой- өрісі биік, өз мақсаттары айқын, сол мақсатқа жету үшін еңбекқорлық пен шыдамдылық таныта білетін жандар болатыны сөзсіз.

«Ұстазы жақсының- ұстамы жақсы» дегендей, оқушыларының тәрбиелі болуы- ұстазынан көрген өнегесі мен тәлімінен екені даусыз. Ы.Алтынсарин: «Мұғалім - адам жанының инженері» деп, өз заманында ұстаздар қауымына зор баға берген. Ұстаз – адам жанының емі, шипагері десек артық айтқандық емес. Күнделікті күйбең тірлікте өз шәкіртіне үнемі көңіл бөліп, жылы сөзімен жылытатын да ұстаз. Адамзат тәрбиелеудің қиындығы мен жауапкершілігі мол мамандық екені белгілі, дегенмен XXI ғасырдың ұстаздары жан – жақты дамыған, оқушының жан дүниесін жетік білетін, өз пәнін толық меңгерген, барлық нәрседен хабары бар иман жүзді, талапшыл азамат болуы керек деп ойлаймын.

Ғылымның дамуы, білім мазмұнының өзгеруі, өмір талабы, оқушы талғамы үнемі өсуде. Сол себептен де ең алдымен, жеке тұлға ретінде өзімнің бойыма өзгерістер енгізуге тура келді. Өзім де өзгердім, оқушыларым мен әріптестерімді де өзгертуге қолымнан келгенше ат салысып жүрмін. Бұрын қандай бір қиындыққа тап келсем, қатты абыржушы едім, бүгінгі күнде, жылдам әрі тез шешімін дұрыс табуға дағдыландым. Оқушыларымды да дұрыс шешім тауып, өз ісіне жауап бере алатын азамат болуға шақырып, не нәрсе болса да сын тұрғысынан ойланып, жеті рет өлшеп, бір рет пішуге қалаптастыруға үйретіп жүрмін. Бұл жетістіктер – менің 3 айлық деңгейлік курстан алған ілімдерім еді. Күнделікті сабағыңды түрлендіріп өткізсең, жаңашылдыққа талпынсаң, оқушыға да сыйлы боласың және әрі оқушы сабағыңа да селқос қарамайды. Сол себепті мен өз сабағымда жаңа ақпараттық технологияларды, атап айтсам «wordwoll», «D-id», «interacty», т.б. бағдарламаларын ықпалдастыра қолданамын. Осындай бағдарлама арқылы құрастырылған тест, викториналық сұрақтарды оқушылар қызығушылықпен орындайды. Жаңа ақпараттық технология бағдарламаларын тек ашық сабақтар да ғана қолданбай, күнделікті сабағыма пайдалануға тырысамын. Білімімді арттыру мақсатында ақпараттық технологияны қолдануға арналған курстарға қатысамын. Оның нәтижесі де жоқ емес. Оқушыларым да түрлі байқау, сайыстардан жүлделі орындар алу да. Дәл қазір жаңалыққа деген құлшыныс пен қызығушылық, түпкі нәтижеге деген сенімділік, өз ісімнен қанағат табу менде басым. Екінші жетістігім – өзімді шыдамдылыққа, сабырлылыққа үйреттім. Мен бұрын баладан жауап алғанша асықсам, қазір оқушының ойлануын бірінші орынға қоятын болдым. Жиырма жылға жуық ұстаздық етсем де, әлі де үйренетінім көп екеніне толық көзім жетіп отыр.

Қорыта айтқанда, әр мұғалімнің алдындағы мұраты – өз пәнін жетік біліп қана қоймай, әр оқушыны шығармашылық тұлғаға жетелеу. Әр баланың қабілетін, талантын ашу, өзіне өзінің сенімін нығайтып, өзіне-өзінің жол ашуына түрткі жасау – міне бүгінгі білім беру, тәрбие ісінің басты міндеті.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Құбаева И. «Ыбырай Алтынсарин – шағын әңгіме шебері». «Қазақ тілі мен әдебиеті» №7 – 8, 160 – 161б.
2. Республикалық «Білім айнасы» газеті, 2017
3. Тәрбие. КЗ

УДК 37.018

БЕЛСЕНДІ, ЖАҢА ӘДІС-ТӘСІЛДЕР АРҚЫЛЫ ТАБЫСТЫ ОҚУҒА ҚОЛ ЖЕТКІЗУ

Г.Ш. Ильясова,
Батыс Қазақстан облысы,
Орал қаласы, Жаңақала ауданы,
Жаңақала ЖОББМ
бастауыш сынып мұғалімі

Ұлттық құндылықтарға әр халықтың ғасырлар бойы жинақтаған ұлттық, рухани және мәдени құндылықтары жатады. Осы құндылықтарды ұрпағымыздың бойына сіңіріп, оқу-тәрбие үдерісінде ұлтжандылыққа, отаншылдық пен салт-дәстүрімізді құрметтеуге баулып, өз халқын, өз мемлекетін көздің қарашығындай қорғайтын тұлғаларды тәрбиелеу – ұстаздар алдындағы басты міндет. Ұлтымыздың тұнып тұрған асыл мұра, рухани байлығын оқыту үдерісіне енгізу арқылы қазақ халқының құнды ойларын, даналық пәлсапасын, өмірлік тәжірибесін халық игілігі үшін қолдана алатын жан-жақты дамыған, білімді, өзіндік көзқарасы бар жеке тұлғаны қалыптастырамыз.

Қай заманда болмасын адамзат алдында тұратын ұлы міндет-өзінің өмірін жалғастырушы саналы ұрпақ тәрбиелеу. Ұрпақ тәрбиесі - ұлт болашағы, келешек қоғам тәрбиесі. Сол келешек қоғам иелерін жан-жақты жетілген, ақыл парасаты мол, мәдени-ғылыми өрісі озық етіп тәрбиелеу кезек күттірмейтін іс екені сөзсіз.

Америка психологы Вильям Глассер
Біз білімнің
10%-ын оқығанда
20%-ын таңдағанда
30%-ын көзбен көргенде
50%-ын көзімізден көріп, тыңдағанда
70%- пікір таластырғанда
80%-ын тәжірибе жасағанда
90% -ын басқаларды үйреткенде игереміз, - деп қорытынды жасаған. Олай болса, ұстап, көріп, тыңдап, пікір таластыру жоғары пайыздарды иеленіп тұр екен. Осы мақсатта 4 сыныпта дүниетану сабағынан «Тарихи мұражайлар не үшін қажет?» деген тақырыптағы сабағымды Жаңақала аудандық мұражайында саяхат сабағы түрінде өткізуді жоспарладым. Тарихи мұражайлардың қызметін түсіну арқылы балаларды адами қасиеттерге тәрбиелеу, таным құзыреттілігін дамыту көзделді. Сынып оқушылары кітапта жазғылған мәліметтерді оқып, көріп ұстап, танысып, талқылап мұражай құрылымын, туған жерге еңбегі сіңген азаматтар, туған жеріміздің ұлы адамдарымен, түрлі бұйымдарға шолу жасады.

Оқушылар жақсы мен жаманды ажыратып, түрлі жағдаяттық сұрақтарға жауап берді.

- Балалар біз бүгін Жаңақала ауылындағы Дина Нұрпейісова атындағы мұражайға саяхатқа барамыз - деп оқушылардың сабаққа деген қызығушылығын арттырып, сабақты түрлендіре өткізу де маңызды. Мұражайда қызмет ететін адамдар, және

олардың маңызын, атқаратын қызметтерімен таныстырылды. Сол арқылы мамандықтың осы түрін ұнатып, болашақта мен мұражайда қызмет ететін боламын деген де оқушыларым болды. Сонымен қатар, «Мұражайда қанша зал бар?, «Мұражай қашан құрылған?, Мұражайдағы заттар қайдан алынады?» деген сұрақтарға оқушылар жауап алып, қызыға түсті. Саяхат сабағында белсенді әдіс тәсілдердің бірі – ойын, көрнекілік, бақылау әдістері қолданылды. Сабақта АКТ технологиясын қолдану арқылы Дина Нұрпейісова туралы бейнесюжет көрсетілді. Сыни тұрғыдан ойлау технологиясының «Миға шабуыл», «РАФТ» әдістері қолданылды.

Миға шабуыл әдісі оқушылардың мұражай ұғымын түсініп, оның қоғамдағы маңызын түсінуі үшін тиімді болды.

- Мұражайдағы мына зал тарихи тұлғалар залы деп аталады. Бұл жерден біз өзінің елін, жерін дамытуға үлес қосқан тұлғаларды көріп отырмыз. Балалар қалай ойлайсыңдар, бұл адамдардың бойында ең басты қандай қасиет бар?

Білімділік, өнерсүйгіштік, мейірімділік, адамгершілік, адалдық, Иә, дұрыс айтасыңдар . ал адалдық дегеніміз не?

Адалдық – өз елін сүю, ешкімнің нәрсесін рұқсатсыз алмау, шыншыл болу

РАФТ әдісі арқылы оқушылар мұражайдағы кез-келген тұлғаға өз ойын білдіріп хат жаза алады. Бұл әдіс оқушылардың өз ойларын тұжырымдауға, қорытынды ойларын білдіруде өте тиімді болды.

Ойын: «Ақ қалта мен Қара қалта»

Ойынның мақсаты: Оқушылардың өмірде кездетін түрлі жағдайларды бағамдап, дұрыс әрекет жасай білуіне бағыт беру.

Жағдаяттық сұрақтарды беру арқылы оқушылар ойларын саралай отырып қалай әрекет ететіндерін ортаға салады.

1-жағдаят:

Бір күні Талғаттың әкесі ауырып қалды. Ол әкесін емханаға алып келіп, дәрігерге қомақты ақша ұсынды. Егер менің әкемді жақсы қарайтын болсаң, тағы да көп ақша беремін деді. Егер сен дәрігердің орнында болсаң ақшаны қай қалтаға салар едің?

Жоқ мен ақшаны қара қалтаға саламын. Ондай ақша арам ақша деп ойлаймын.

2-жағдаят:

Әлихан көшеден әмиян тауып алды. Әмиянда көп ақша бар еді. Әлихан ішіндегі ақшаны жұмсап, әмиянды қоқысқа тастай салсам ба екен деп ойлады. Сен Әлиханның орнында болсаң не істер едің?

Ішіндегі ақшаны алар ма едің?

3-жағдаят:

Жандос ағай көшеде өз машинасымен келе жатып, жылдамдықты асырды. Сондықтан оны МАИ қызметкері тоқтатты. Жандос ағай МАИ қызметкеріне ақша берді. МАИ қызметкерінің орнында болсаң не істер едің?

4-жағдаят:

Жоғарғы сынып оқушысы Дулат 3 сынып оқушыларын шақырып алып күнде ақша сұрауды әдетке айналдырды. Дулаттың орнында болсаң не істер едің?

Бұл ойын арқылы оқушылар өмірде кездесетін түрлі жағдайларды қалай әрекет етуге болатынын бағамдауда, дұрыс әрекет пен бұрыс әрекеттің ара жігін ашып көрсетуде тиімді болды.

Ойын: «Адалдық шыңы»

Мақсаты: Оқушыларға жақсы қасиеттерді насихаттап, өз ойын ашық айтуға дағдыландыру.

Мұражайдағы тарихи тұлғалар бөлімінде танысқан адамдар – адалдық шыңына шыққан адамдар. Ал, сіздер «Адалдық шыңына» қалай шығар едіңіздер? Бұл әдіс арқылы оқушылар өздерінің болашақта қандай адам болуға талпынатындарын нақты айқындауда тиімді болды.

Ойын: «Сиқырлы сандықша»

Мұражайдағы сиқырлы сандықшада көптен бері бірнеше сұрақтар жатыр екен. Кәне біз сиқырлы сандықшаны ашып, ішіндегі сұрақтарға жауап берелік.

Мақсаты: Оқушылардың білімдерін кеңейтіп, өз ойын дәлелдеуге үйрену, сыни тұрғыда ойлауға жетелеу

Тиімділігі: Сұрақты қоюдың ерекше сипаты оқушылардың сабаққа қызығушылықпен қатысып, өз білімдерін қорытындылауда тиімді болды.

Қорыта келе, «Мұғалім тек өз пәнінен сабақ беріп қана қоймауы керек, сонымен қатар тәрбиеші адал, әділетті, шыншыл адам болуы керек»,-деп Константин Ушинский айтқандай бастауыш сынып оқушыларының оқу үрдісінде балаларды жан-жақты тәрбиелеу, үлгі көрсету, естігенін көзбен көріп сабақты ерекше өткізу балалардың өмірге деген көзқарасын, болашаққа деген жоспарын айқындауға көмектеседі. Жаңартылған білім беру бағдарламасының негізгі идеясы да осы балалардың білім алуын өмірмен тығыз байланыстыру болып табылады. Сонымен қатар, белсенді әдіс-тәсілдерді пайдалану біріншіден оқушылардың білімін берік меңгерту құралы болса, екіншіден балалардың сабаққа деген қызығушылығын белсенділігін арттырып сапасын көтеру болып табылады. Тұйық оқушылар сабаққа ынтасын артады және мінез құлқы қалыптасады. Оқуға деген таным қабілеті артады. Оқушы ойын үстінде білімді игеріп жатқанын, ал оқу үрдісінің ойынға қалай ұласып кеткенін аңғармай қалуға тиіс. Сонда ғана ойын мен оқу табиғи

үйлесімді болып, пәндік білім, білік және дағдыны игеруге толық ықпал жасайды. Әр ұстаз оқу- тәрбие жұмысына шығармашылықпен қарап, жаңа заман талабына сай, сабақты түрлендіру мақсатында оқытудың түрлі әдіс - тәсілдерін пайдаланса, игі нәтиже береді. Белсенді, жаңа әдіс-тәсілдер арқылы табысты оқуға қол жеткізуге болады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Петросова Р.А., Голов В.П.«Методика обучения естествознанию и экологическое воспитание в начальной школе» Москва.
2. Әлімов А.Қ. Интербелсенді оқыту әдістемесін мектепте қолдану. Оқу құралы / – Алматы, «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ ПШО, 2014. – 188б.
3. Жалпы білім беру мектептерінің бағдарламасы. Бастауыш сыныптар (I – IV сынып).
4. 2018- 2019 оқу жылында Қазақстан Республикасының жалпы орта білім беретін ұйымдарында оқу процесін ұйымдастырудың ерекшеліктері туралы: Әдістемелік нұсқау хат. – Астана: Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2018. – 368 б.
5. Камалова С.Т. Сыныпта оқушылардың оқу нәтижелерін бағалау: оқу-әдістемелік құрал. – Астана: «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ ПШО, 2014. – 44б.
6. Кохаева Е.Н. Формативное (формирующее) оценивание: методическое пособие. Қалыптастырушы бағалау: әдістемелік құрал/ – Астана: «Назарбаев Зияткерлік мектептері» Педагогикалық шеберлік орталығы, 2014. – 66б.
7. Кусаинов Г.М. Педагогическая технология современной школы (Заманауи мектептегі педагогикалық технология). – Астана: РНПЦ «Учебник», 2012. – 355 с.
8. Логвина И., Рождественская Л. Инструменты формирующего оценивания в деятельности учителя-предметника. Пособие для учителя. – Нарва, 2012. – 48 с.

УДК 811.512.122

ҚАЗАҚ ТІЛІ ПӘНІН ОҚЫТУДА ҚОЛДАНЫЛАТЫН ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР

Г.Ш. Ильясова,
Батыс Қазақстан облысы, Жаңақала ауданы,
Жаңақала ЖОББМ
бастауыш сынып мұғалімі

А.Е. Амангельді
Батыс Қазақстан облысы,
Ақжайық ауданы, Чапаев ауылы,
М.Әуезов атындағы №2 ЖОББМ
бастауыш сынып мұғалімі

Қазақстан Республикасының «Жоғары білім беру туралы» Заңының 9-бабында: “Оқу және әдістемелік жұмысты ұйымдастыру, білімді, ғылым мен өндірісті ұштастыру, оқытуды белсенді әдістер, жаңа ақпараттық технологиялар кешенін қолдана отырып, оқушылардың шығармашылық және практикалық қабілеттерін

таныту, қалыптастыру, дамыту үшін мүмкіндіктер туғызу арқылы жүзеге асыру керек” делінген.

Педагогикалық технологияны оқытудың барынша ұтымды жолдарын зерттейтін ғылым ретінде де, оқытуда қолданатын әдіс-тәсілдер мен ұстанымдардың түсіндірме жүйесі ретінде де және нақты жүзеге асатын оқыту үрдісі ретінде де түсінуге болады. Яғни, педагогикалық технологияның өзіндік ерекшелігі – оқу үрдісінің қойылған мақсатқа жетуге кепілдік беретіндігінде.

XX ғасырдың басында Ж.Аймауытов: «Сабақ беру- жәй ғана шеберлік емес, ол-жаңадан жаңаны табатын өнер» деген екен. Сондықтан оқыту әдістерін жетілдіру арқылы оқушылардың белсенділігін, қызығушылығын, ұғуын, ойлауын, іскерлігін арттыратын жұмыстарды көптеп іздестіріп, жүргізу қажет. Жаңа технологияларды күнделікті сабақ үрдісінде пайдалану оқыту мақсатында жетудің тиімді жолдарын көрсетеді.

Педагог мамандар оқытудың ең тиімді әдіс- тәсілдерін зерттеп, тәжірибе жүзінде сынап келеді. Мен бірнеше оқыту әдістерін салыстыра қарастыру арқылы оқытудың жаңа технологияларын таңдап, ой елегінен өткізіп, өз сабақтарымда қолданамын. Олар: «Алты ойшыл қалпақ», «Шахмат тақтасы», «Галереяны шарлау», «Блум таксономиясы», «Фонарик», «Кинометафора» әдістері, «Padlet тақтасы», «Word Wall» платформасын т.б. пайдаланамын.

Білім беру саласындағы оқытудың озық технологияларын көрсету мақсатында, қазан айының 30-ы күні МДжБОП ББББ аға оқытушысы, п.ғ.к. І.Ө.Хасанованың «Бастауыш мектепте қазақ тілін оқыту әдістемесі» пәнінен «Қазақ тілі пәнін оқытуда қолданылатын педагогикалық технологиялар» тақырыбындағы ашық дәріс сабағы оздырылды.

БОПжӘ ББББ 2-курс магистрантарымен (Амангельді А.Е., Есенова М.Е.,Куспанова Г.К., Сисенгазиева М.Б., Ильясова Г.Ш.) бірлесе өткен дәрістің ерекшелігі оқытушы теориялық білімді тәжірибемен ұштастыра білді. Бұл дидактикалық ұстаным негізінде білім берудің педагогикалық технологиялары мен әдіс- тәсілдері жөнінде теориялық білім бастауыш мектептің қазақ тілі сабағында қолдану тәжірибесі арқылы түсіндірілді.

Пәні: Қазақ тілін оқыту әдістемесі

Сабақтың тақырыбы: Қазақ тілі пәнін оқытуда қолданылатын педагогикалық технологиялар

Сабақ түрі: дәріс

Сабақтың SMART мақсаты:

S – педагогикалық технологиялар мен жаңа әдіс-тәсілдерді меңгеру

M – педагогикалық технологиялар мен әдіс-тәсілдерге берілген ғылыми-әдістемелік тұжырымдар негізінде

A – жұптық, топтық жұмыс арқылы

R – бастауыш мектептің қазақ тілі сабағында қолданылатын педагогикалық технологиялар, әдіс-тәсілдерді үйрену үшін

T - 2 дәріс, 1практикалық, 1 СОӨЖ ішінде

Сабақтың әдіс-тәсілдері: «Оқы, түсін, жауап бер» әдісі, «Қар кесегі әдісі», «Gimkit» платформасы, «Zip Grade» әдісі, Монтессори ойындары, «LearningApps.org» әдісі.

Дәріс мазмұны:

1. Қазақ тілі пәнін оқытуда қолданылатын педагогикалық технологиялар
2. Қазақ тілін оқытудың жаңа әдіс-тәсілері.

БОПжӘ ББББ 3-курс студенттері сабақтың SMART мақсатына сәйкес, таныстырылған жаңа әдіс-тәсілдерді қазақ тілі сабағының ұйымдастыру бөлімінде, үй тапсырмасын тексеруде, жаңа тақырыпты меңгеру, бекіту кезеңінде тиімді қолдану жолдарын үйренді. Мәселен, үй тапсырмасын бекітуде үлестірмелі тест тапсырмаларын орындатып, «Gimkit» платформасы бойынша бағалауға болады. Gimkit - бұл

оқушыларға арналған ойыншық платформасы. Оқушылар оқушылардың өзінде сұрақтарға жауап береді және олардың білімін жетілдіру үшін қолданылады.

«Zip Grade» әдісінде студент жаңа сабақты қорытындылауға арналған тест тапсырмасын ұялы телефон арқылы орындайды да, тест нәтижесін бір сәтте интербелсенді тақтада көре алады. ZipGrade – бұл оқушылар мен студенттердің жасаған тест жұмыстарын тез, әрі ыңғайлы тексеруге арналған қосымша.

ZipGrade - тесттерді бір секундта тексеруге мүмкіндік беретін қосымша. Ол үшін мұғалім жауап формаларын басып шығарып, студенттерге бланкілерді толтырып, смартфоннан жауап парақтарын сканерлеуі керек. Нәтижелер автоматты түрде пайыздарға қайта есептеледі және қосымшаның жадында сақталады, келесі талдауды жүргізуге болады.

Сондай-ақ, жаңа тақырыпты топтық жұмыстарда тірек сигналдары арқылы және Монтессори ойындарын қолдану арқылы меңгертудің түрлі жолдары көрсетілді. Бұл әдісте әр топқа түрлі тапсырмалар ұсынылды: 3д пазлына, гидрогельді шарлардың қорабына, қарбыз макетіне, лото шарларына бекітілген тапсырмалар. Бұл әдістің құралдары тапсырмалардың сипатын өзгертіп, қызығушылықпен орындауға түрткі болды.

Интерактивті оқытудың «LearningApps.org» әдісін түсіндіру барысында да студенттер тез меңгеріп, тапсырмаларды зор ынтамен орындады.Интерактивті оқытудың басты мақсаты – оқушыларды өз бетінше тапсырманың жауабын табуға үйрету. Материалды меңгерту мақсатында тапсырманы сабақты бекіту кезеңінде, үй тапсырмасын осы модульдер арқылы берген жөн.

LearningApps құралдары әртүрлі интерактивті тапсырмаларды жасауға мүмкіндік береді: викторина, сұрыптау, топтастыру, жіктеу, мәтінді енгізу, кроссворд, уақытша таспа және т.б.

Мұғалімдердің тәжірибесі көрсеткендей, дәстүрлі емес сабақтарды ұйымдастыру оқушылардың сабаққа деген ынтасын арттырады. Сондықтан сабақта оқушы іс-әрекетін ынталандыратын ерекше формаларын таңдау керек. Солардың бірі «Тарсия» пазлдарды құрастыру ойындары.

Тарсия – оқыту үшін әр түрлі басқатырғыштар құрастыруға арналған бағдарлама. Тарсия – оқытуда топтық, жұптық жұмыстарда қолданылады. Тарсия бағдарламасының көмегімен тіктөртбұрышты және үшбұрышты кеспе қағаздардан тұратын әртүрлі пазлдар жасауға болады. Оның қарапайым түрі 6-15 тапсырмадан, күрделі түрі 22-30 тапсырмадан тұрады. Әр топтың оқушыларына жеке-жеке таратылады, бір жағында тапсырма, екінші жағында жауабы тұрады. Оқушылардың пәнге деген қызығушылықтарын арттырып қана қоймай, сыни ойлау қабілеттерін де арттыруға көмектеседі.

Қорытындылай келе, сабақта осы жаңа әдіс – тәсілдерді пайдалану арқылы оқушының белсенділігін, шығармашылық ізденісін арттырады, пәнге деген қызығушылығын оятады. Оқыту барысында қолданылып жүрген көптеген технологиялар жеке тұлғаның жетілуіне, оқудың тиімділігінің негізін құруға бағытталған.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1.Рахметова С. Қазақ тілі әдістемесінің теориясы мен технологиясы. – Алматы: ҚазҰПУ, 2007. – 184 б.

2.Сатбекова А.А. Қазақ тілін оқыту әдістемесі және жобалау технологиясы. Оқу құралы. –Алматы: Қыздар университеті баспасы, 2013. 205 бет.

3. Жораева С.Б. Жоғары оқу орнындағы қазақ тілін оқыту әдістемесі. – Алматы, 2012.

4. Селевко Г.К. Современные образовательные технология. – М., 1998

5. Тұрғанбаева Б.А. Дамыта оқыту технологиялары. –Алматы, 2000

6. Әлімов А.Қ. Интербелсенді оқыту әдістемесін мектепте қолдану. Оқу құралы / – Алматы, «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ ПШО, 2014. – 188б.

УДК 37.025

ОЙЫН АРҚЫЛЫ БАЛАНЫҢ ОЙЛАУ ҚАБІЛЕТІН ЖЕТІЛДІРУ

Ж.К. Иманбаева,
Атырау облысы, Индер ауданы,
Есбол орта мектебінің мектепалды даярлық
сыныбының тәрбиешісі

«Еліміздің ертеңі бүгінгі жас ұрпақтың
қолында, ал жас ұрпақтың тағдыры
ұстаздың қолында»

Ұстаз алдындағы басты мақсат – сапалы білім мен саналы тәрбие беру, тұлғаның заман талабы мен ағымына сай қалыптасуына ықпал ету екендігін бәріміз білеміз. М.Әуезов «Халықты халықпен, адамды адаммен теңестіретін - білім» - деп атап көрсеткеніндей, еліміздің болашақта ілгері басуы үшін ең алдымен білім қажет. Рухани ұлттық қажеттілікке жараған білім – ең мықты білім, рухани ұлттық тәрбие нәрімен сусындаған ұрпақ қана – болашақты гүлдендіріп, тәуелсіз елді нығайтатын болады. Яғни, біздің егемен еліміздің болашағы жас ұрпақтың білімі мен тәрбиесінің деңгейі ғасырлар бойы жинақталып келген ұлттық педагогиканың негізінде деп түсінуіміз қажет. Мектепте технология пәнінде, еңбекке баулу сабағында және сыныптан тыс жұмыстарда халықтық педагогиканы пайдалану оқушылардың пәнге деген сүйіспеншілігін, қызығушылығын арттырып, білімді қабылдауға барынша қолайлы ықпалын тигізеді.

Адам баласы жер бетінде пайда болған күннен бастап, тіршілік етіп, табиғаттың түрлі мүмкіндіктерін пайдаланған. Мектепке дейінгі балалардың жан-жақты дамуы үшін ойынның рөлі ерекше. Ойын - жалпы адамзат мәдениетінің бірегей феномені, оның қайнар көзі мен шыңы. Мәдениет феномені ретінде ойын оқытады, дамытады, тәрбиелейді, әлеуметтендіреді, көңіл көтертеді, демалдырады, сонымен қатар, ол сықақтап, күлдіріп, кез-келген әлеуметтік мәртебенің шартты екендігін көрсетеді. «Ойын баланың алдынан өмір есігін ашып оның шығармашылық қабілетін дамытады. Ойынсыз ақыл ойдың қалыптасуы мүмкін емес». (В.А. Сухомлинский). Мектепке дейінгі балалардың жан-жақты дамуы үшін ойынның ролі ерекше. Ойын - жалпы адамзат мәдениетінің бірегей феномені, оның қайнар көзі мен шыңы. Мәдениет феномені ретінде ойын оқытады, дамытады, тәрбиелейді, әлеуметтендіреді, көңіл көтертеді, дем алдырады, сонымен қатар, ол сықақтап, күлдіріп, кез-келген әлеуметтік мәртебенің шартты екендігін көрсетеді. Мектепке дейінгі мекемелерде адамгершілік тәрбиесі тәрбиелеу және білім беру үрдісінде әр түрлі іс-әрекеттер арқылы жүзеге асырылады. Ұлы педагог В.Сухомлинский «Ойынсыз, музыкасыз, ертегісіз, шығармашылықсыз, қиялсыз толық мәніндегі ақыл-ой тәрбиесі болмайды» дейді, демек, шәкірттің ақыл-ойы, парасаты ұлттық салт-сананы сіңіру арқылы байи түспек. Олармен ойынның әр түрін ұйымдастыра отырып, бір-біріне деген қайырымдылық, мейірімділік, жанашырлық, достық, жолдастық сезімдерді тәрбиелеуге болады. Ал балаларды қоршаған ортамен таныстыру, тіл дамыту, табиғатпен таныстыру, бейнелеу өнері сабақтарында өлі-тірі табиғатқа деген сүйіспеншілік, үлкендердің еңбегіне

қызығу мен сыйластық сияқты адамгершілік сапалары қалыптастырылады. Ойын бала үшін – нағыз өмір. Егер тәрбиеші ойынды ақылмен ұйымдастырса, ол балаларға ықпал жасауға мүмкіндік алады. А.П.Усова былай деп атап көрсетті: «Балалардың өмірі мен іс-әрекетін дұрыс ұйымдастыру – оларды тәрбиелеу деген сөз. Тәрбиенің тиімді процесі ойын және ойынның өзара қарым-қатынастары формаларында жүзеге асырылатын себебі сол, бала мұнда өмір сүруді үйренбейді, өз өмірімен тіршілік етеді». Ойын мектепке дейінгі жастағы балалардың негізгі іс - әрекетінің бір түрі. Ойын барысында баланың жеке басының қасиеттері қалыптасады. Ойын барысында балалар дүниені тани бастайды, өзінің күш-жігерін жұмсап, сезініп білдіруге мүмкіндік алады, адамдармен араласуға үйренеді. Бүгінгі күн талабы – баланың ақыл - ойын парасаттылығын дамыту, ойлау қабілетін жетілдіру, өзіндік іскерлік қасиеттерін қалыптастыру, заман талабына сай ойы жүйрік етіп тәрбиелеу. Сондықтан да баланың танымын алғашқы күннен бастап дамытудың, бойында оқыту мен тәрбиелеудің негізін қалыптастырудың құралы – ойын әрекеті, яғни, ойын – баланың жетекші әрекеті. Бірақ, ойын тек қана балаларды қызықтырып, уақыт өткізудің құралы болмай, балаға берілетін білім мен тәрбиенің құнды негізі болуы керек. Яғни, оқыту-тәрбиелеу жұмысын бағдарлама талаптарына сәйкес ойын түрінде ұйымдастыра отырып, баланың логикалық ойлау қабілетін арттыруға жағдай жасау мектепке дейінгі мекеме педагогтарының негізгі міндеті Ойын барысында балалар педагогпен бірлесіп ереже бойынша қызықты тапсырмалар орындап, жағымды қарым – қатынас жасауы балалардың эмоционалды көңіл – күйлерін көтереді, сондықтан да дидактикалық ойынға қажетті құрал – жабдықтар, атрибуттар айшықты, мазмұнды безендірілуі де өте маңызды. Балалардың интеллектуалдық дамуына әсер ететін жаңа ойын технологиялары да біздің балаларға танымал.

Педагогикалық ойын технологиясы дегеніміз - педагогикалық жұмысты ойын түрінде ұйымдастырудың әдістері мен тәсілдерінің жиынтығы. Дидактикалық ойындар арқылы ұйымдастырылған іс-әрекет барысында балаларды қызықтыру мақсатында қолданылады және мектеп жасына дейінгі ұйымдардың барлығында да, ұйымдастырылған қызмет ойын түрінде өткізіледі. Ұйымдастырылған іс - әрекеті барысында ойын түрлері жас ерекшеліктеріне байланысты қолданылады. Тәрбиеші ойынға тек қана баланы қызықтырып қоймай, білім берудің негізгі құндылығы деп түсінсе ғана өз мақсатына жете алады. Ойын түрлерінің тәрбиелік мәні зор, ол әрбір адам денесінің дамып жетілуіне пайдасы мол. Ойын үстінде балалардың бойындағы барлық дерлік психологиялық процестері, сезімдері мен эмоциялары, ерік – жігер қасиеттері шыңдалады, мінез - құлық айқындала түседі.

Мектепалды даярлық балаларын ойын түрлері арқылы тәрбиелеу

Ойын балалардың негізгі іс-әрекеті ретінде психологиялық, анатомиялық-физиологиялық, педагогикалық маңызы зор қызметтер атқарады. Ойын баланың даму құралы, таным көзі, тәрбиелік дамытушылық мәнге ие бола отырып, адамның жеке тұлға ретінде қалыптасуына ықпал етеді. Ойынның тәрбиелік маңызын жоғары бағалай келіп, **А.С.Макаренко былай деп жазды: «Бала өмірінде ойынның маңызы зор, ересек адам үшін еңбектің, жұмыстың, қызметтің қандай маңызы болса, нақ сондай маңызы бар. Бала ойында қандай болса, өскен соң жұмыста да көп жағынан сондай болады».**

II.Ойын арқылы баланың ойлау қабілетін жетілдіру бағытындағы жұмыстар.

Өз тәжірибемдегі баланың ойлау қабілетін арттыру үшін қолайлы деп санайтын әдістерім: ойын, жарыс, сайыс, оқушының қиялын, бақылауын қолдану, танымдық ойын және шығармашылықпен орындауға арналған тапсырма. Ұстаздық тәжірибемде оқытудың пәрменді әдіс – тәсілдерін қолданудан сабақтың тиімділігі арта түсетініне көз жеткіздім.

Баланың зейінін дамыту үшін төмендегідей тапсырмаларды орындатып оның тиімділігін байқадым:

- Жұмбақты шеш
- Қайсысы артық?
- Не ортақ?
- Айырмашылығын ізде?
- Ұйқастығын тап
- Лабиринттен шығудың жолын тап
- Дидактикалық ойындар
- Топтастыру әдісі
- Мақал-мәтелдер
- Сурет бойынша әңгіме құрастыру
- - Сюжетті-рөлдік ойындар

Мектепалды даярлық сыныбында ойын технологиясын пайдалануды күнделікті жұмысымда мақсат етіп қойдым. Осы теориялардың негізінде сабақта қолданып жүрген ойындарымның бірі математика сабағындағы шығармашылық қабілетін дамыту үшін әртүрлі логикалық ойындар. Математика қызметінде қолданған «Кім тапқыр?», «Сиқырлы сандық», «Қай сан жоқ?», «Тез жина», «Қай пішін жоқ?» сияқты ойындар барысында қызығушылығы туып, белсенділігі артатынын және логикалық ойлау қабілеті дамитынын аңғардым. Сауат ашу негіздері қызметінде «Тез ойла, сөз ойла», «Буынға бөл», «Дыбысты ажырыт» сияқты ойындарды кеңінен қолданам.

Осы ойын технологиясына байланысты мысал ретінде бір ұйымдастырылған қызметтің жоспарын салып отырмын.

Сыныбы: Мектепалды даярлық сыныбы

Ұйымдастырылғын қызмет: Сауат ашу негіздері

Ұйымдастырылғын қызмет түрі: ойын

«Сөз ойла, тез ойла» **дидактикалық ойыны**

Мақсаты: Берілген дыбысқа сөз ойлауды; сөзді буынға бөлуді, буын санын ажыратуға; сөзге сөйлем құруды үйрету.

Әдіс – тәсілдер: Сұрақ-жауап, ойын, практикалық, көрсету,түсіндіру, әңгімелесу.

Қажетті көрнекі құралдар: суреттер, әріптер, таспалар, музыка.

Күтілетін нәтиже:

Нені біледі: Берілген дыбысқа сөз, сөзге сөйлем құрастыруды біледі.

Қандай түсініктерді игереді: «дыбыс», «әріп», «сөз», «буын», «сөйлем» деген түсініктерді игереді.

Меңгерген дағдылары мен іскерліктері: тапсырмаларды орындай білу, қойылған сұраққа жауап бере білу, тез ойлау, дұрыс шешім қабылдау дағдылары мен іскерліктерді меңгереді.

ҰҚ кезеңдері	Педагогтің әрекеті	Баланың әрекеті
І.Дұрыс әсерлі көңіл-күй орнату.	Балаларға доп арқылы сұрақтар қою **Топқа бөлу.**Түрлі пішіндер арқылы 3 топқа бөлемін. «Көк » шаршы, «Жасыл» үшбұрыш, «Сары» шеңбер І- Сөз тобы ІІ- Буын тобы ІІІ-Сөйлемдер тобы	Балалар сұрақтарға жауап береді Балалар пішіндерді таңдайды, сол арқылы топқа бөлінеді.
ІІ. ҰҚ-тің ортасы	-Бүгін біз «Сөз ойла, тез ойла» ойынын ойнаймыз. Берілген дыбысқа сөз ойлаймыз, сол сөзді буынға бөлміз, буын санын ажыратамыз және сол сөзге сөйлем құрамыз. **1-тапсырма** **І-топ:** Берілген дыбысқа сөз ойлайды **ІІ-топ:** Бірінші топтың ойлағансөздерін буынға бөледі, буын санын ажыратады.	Балалар тапсырмаларды орындайды.

	ІІІ-топ: Сол сөздерге сөйлем құрайды. **Ширату: «Көңілді дыбыстар» ойыны** (Сергіту сәті) **Нұсқау:** Ортада дауысты және дауыссыз кеспе әріптер тұрады, балалр өз қалауларынша таңдайды. Әріптерді қолдарына алып, әдемі әуенге билеп жүреді.Әәуен тоқтаған кезде, қолындағы әріпті тиісті үйшікке орналастырады. **2-тапсырма. «Айналмалы бекет» әдісі.** Әр топ берілген сөздерге дыбыстық талдау жасайды. **Мысалы:** *Ата, әже, алма, кітап, лақ т.б.с.с* сөздерге дыбыстық талдау жасату. **3-тапсырма** **«Жалғасын тап»** Үш топқа да сөздің бірінші буыны ауызша айту, олар әрі қарай сол сөздің екінші буынын айтып, толық сөзді тауып айтады. **Мысалы:** Кі-..... (тап) Ал-..... (ма) Сан-..... (дық) Ша-.....(на) Кәм..... (пит) Қа-.... (лам)	

К	і	т	а	п

ІІІ. ҰҚ-тің қорытындысы. Рефлексия.	**Жинақтау «сұрақ-жауап» әдісі арқылы** (Ойыннан алған әсері туралы балалар өз ойларын айтып шығады) **«Бағдаршам әдісімен» кері байланыс орнату** **Бағалау** Бас бармақ Смайликтер Қол шапалақтау Жарайсың! 	

ІІІ.Қорытынды

Ойынның нәтижесінде

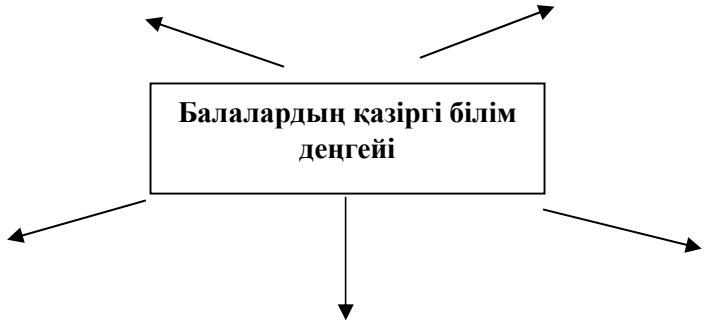
Баланың бойында

ойлау тапқырлық шыдамдылық ұйымдастырушылық белсенділік қасиеттері қалыптасады

Ойын түрлерін қолдану арқылы ұйымдастырылған қызметті түрлендіре отырып өткізудің нәтижесінде төмендегідей жетістікке жеттім.

Сөйлем құру

Байланыстырып сөйлеу Заттардың қасиетін бағалау

Осындай логикалық тапсырмалар баланы жан - жақты дамытып, білімді толық игеруіне көмектеседі. Осы бағыттағы ізденістің нәтижесінде балалардың логикалық ойлау қабілетін арттыру бағытындағы тапсырмалардың басты назарында болуының әсері де болар. Сыныбымдағы балалардың ойлау қабілеттері жоғары деңгейдегі балалар көріне бастады.

Математика сабағында логикалық тапсырмаларды орындау нәтижесінде балалардың ақыл-ойын, шығармашылығын дамытып, білім көрсеткіші көтерілді. Балалардың жалпы білім көрсеткіші жоғарылады. Даярлық тобында 2017-2018 оқу жылындағы тәрбиеленушілерім, қазіргі таңда бастауыш сыныпта білім алуда. Қазіргі уақытта мектепшілік, аудандық олимпиадаларға, спорттық жарыстарға қатысып биіктерден көріне білді. Осы тұрғыдан алғанда балаларға ойын арқылы ойлауын қалыптастыруға бағытталған тапсырмалар көбірек қолдансақ, соғырлым нәтиже де жоғары болады.Түрлі ойын түріндегі тапсырмаларды орындау барысында балалардың ойлау қабілеті арқылы зейіні тұрақталады, сөздік қорлары кеңейіп, балалардың бойында белсенділік, тапқырлық, ұжымдық дағдылар қалыптасады.

Еліміздің ертеңі, тәуелсіздігіміздің тұғыры - бүгінгі ұрпақ. Сондықтан бүгінгі күн талабына жан- жақты дамыған жігерлі, білімді, өресі биік, денсаулығы мықты парасатты азамат тәрбиелеуді міндет етеді. Еліміздің болашағы көркейіп, өркениетті елдер қатарына қосылуы бүгінгі ұрпақ бейнесінен көрінеді.

Қорыта келгенде оқу-тәрбие үрдісінде жаңа ойын технологияларын пайдалану сөзсіз білім сапасының артуына алып келеді.

Сондықтан жаңа ойын түрлерін әрбір ұстаздың пайдалануы – өмір талабы.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. ҚР Президентінің «Қазақстан-2050» стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауы.
2. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңы.
3. Жошыбаева Гүлнар. Ұлттық мектеп - ел еңсесі. "Қазақстан мектебі".
4. Қоянбаева Сәуле. Танымдық қызығуды белсендіру. "Қазақстан мектебі".
5. Бала мен балабақша №9 2014ж.
6. Бала тәрбиесі № 2 2014 ж , № 4 2013 ж.
7. Тоқаев Қ. //Қазақстан мұғалімі.
8. Нүсіпбекова М.И., Арғынбаева Ә.Б. (Әдістемелік құрал).
9. «Отбасы және балабақша».
10. Христоматия.

УДК 330.34

ҒАРЫШ ЖОЛЫ ЖАЛҒАСАДЫ

А.М. Исламғалиева,
Батыс Қазақстан облысы,
Сырым ауданы, Жымпиты ауылы,
Қ.Мырзалиев атындағы ЖОББМ
бастауыш сынып мұғалімі

Сабағымның негізгі мақсаты: 4.2.9.1 түрлі дереккөздер мен қажетті ақпаратты табу және тұжырымын жасау, себеп-салдарлық байланысын сызба түрінде көрсету болатын

Сабағымның да қолданылған негізгі әдіс-тәсілдер: «Менен сұрақ, сенен жауап» «топпен жұмыс», Деңгейлік тапсырмалар: «Галлереяны шарлау», «Ізден. Ойлан», «Диалог құру», және сабақты бекіту мақсатында «Колесо» әдістерін сабағымда қолданылған болатынмын.

Осы әдістерді сабағымда тиімді деп алдым және сабағым өз мақсатына жетті. Оқушыларым қызығушылықпен қатысып отырды.

2.Негізгі бөлім

Ең бірінші сабағымды бастамас бұрын сынып ішінде психологиялық тренинг жасап, сабағымызды жақсы көңіл-күймен бастадық.

Ең алдымен үй тапсырмасын тексеру мақсатында «Менен сұрақ, сенен жауап» әдісі бойынша оқушылардың білімдерін тексердім.Тақтада ұшақта жасырылған сұрақтарға жауап беру

1 ұшақ Байқоңыр ғарышайлағы қай жерде орналасқан?

2 ұшақ Жұлдызда қала деп аталатын жер?

3 ұшақ Ғалымдар не үшін ғарышқа итті ұшырды?

4 ұшақ Естелік дегеніміз не?

5 ұшақ Ғарышты игерудің негізін қалаушы кім?

6 ұшақ Ғарыштағы салмақсыздық туралы не айта аламыз?

Дискриптор:

Сұрақтарға толық жауап береді (1ұпай)

Осылайша әр дұрыс жауапқа 1 ұпаймен бағалап отырдым.

Жаңа сабағымызды ашу мақсатында «Ғарыш» туралы видеоролик көрсетілді. Видеоролик тамашалап болған соң топпен жұмыс жасалды.

Топпен жұмыс.

Топтан әр топ басшысы телефонды алып тақтада тұрған штрих кодты басу арқылы, кім деген ғарышкер түсті сол туралы постерге жазу.

1 топ Тоқтар Әубәкіров

2топ Талғат Мұсабаев

3 топ Айдын Айымбетов осылайша 3 топқа бөлінді.

Дискриптор:

1. Оқиғаның бірізділігін сақтай отырып, мәтіннің мазмұнын жүйелі баяндайды (1ұпай)

2. Жұмыстарын сурет немесе кесте т.б түрінде қорғайды (1 ұпай)

3. Сөздік қорының жеткілікті деңгейін көрсетеді? (1 ұпай)

Бұл тапсырманы да осылай дискриптор арқылы бағалап отырдым.

Оқулықпен жұмыс.

«Арман арқалаған бала» мәтінін түсініп оқып беру. Мәтін бойынша оқушылармен кері байланыс жасап сұрақтар қойылды және қосымша Тоқтар Әубәкіров туралы видеоролик көрсетілді.

Сыныпта оқушылардың деңгейі әртүрлі болады сол себепті оқушылар түрлі түсті фишкалар алады сол түстер бойынша 3 топқа бөлініп отырады.

С деңгейіндегі оқушыларға «Галлереяны шарлау» Тоқтарға тән ерекшеліктері бар сөздерді табу.

Дискриптор:

1. Сұраққа толық жауап береді (1 ұпай).
2. Ойын жүйелі, әсерлі, еркін жеткізеді (1 ұпай).

В деңгейіндегі оқушыларға «Ізден.Ойлан» әдісі

Дискриптор:

1.Оқушылар өз ойларымен мәтіннен мамандық туралы тауып оқып береді(1 ұпай)

2.Ішкі ойларын, әсерлі,сауатты жеткізеді (1 ұпай) қушылар мәтіннен Тоқтардың мамандықты қалай таңдағаны туралы тауып оқып беру.

А деңгейіндегі оқушыларға: «Диалог құру» әдісі

Мәтіннің соңғы абзацын оқып, мазмұнынан сөз құрап сөйлеңдер

Дискриптор:

3. Мазмұнына сай диалог құрап айтады (1 ұпай).
4. Ойын жүйелі, әсерлі, еркін жеткізеді (1 ұпай).

Осы деңгейлік тапсырмаларды орындау мақсатында оқушыларым барлығы қызығушылықпен қатысты. С деңгейіндегі оқушыларым ауызша сұрақтарға белсене жауап беріп өз ойларын ашық жеткізе отырды.

Қорытынды.

Сабағымды қорытындылай келе **«Колесо»** әдісі арқылы оқушыларға кері байланыс жасау мақсатында бүгінгі сабақ бойынша сұрақтар қойылып,жауап алынды.

Сабақ соңында оқушылар өз-өзін бағалау мақсатында «Жетістік баспалдағы» арқылы бағаланды.

Сабағым жақсы деңгейде өтіп, өз мақсатына жетті деп ойлаймын.

Әдебиеттік оқу сабағы оқушының өз ойын анық жеткізу, сондықтан да сыныпта әр деңгейлі оқушылар болады. Көбіне әдибиеттік оқу сабағына осы деңгейлік тапсырмаларды алып отырамын. Сыныпта барлық оқушы қамтылып,сабаққа белсене қатысып отырады.Әр оқушының деңгейіне байланысты тапсырмалар беріліп отырады.

Пайдананылған әдебиеттер тізімі:

1. Әдебиеттік оқу, 4- сынып.
2. Әдебиеттік оқу, 3- сынып.
3. Қосымша интернет видео роликтер https://youtu.be/DhCCQ7h5wPQ.

УДК 594.382.1

БУЫЛТЫҚ ҚҰРТТАРДЫҢ (ЖАУЫН ҚҰРТ), ҰЛУЛАРДЫҢ, БУЫНАЯҚТЫЛАРДЫҢ ЖӘНЕ ОМЫРТҚАЛЫЛАРДЫҢ ЖҮРЕГІ ЖӘНЕ ҚАНТАМЫРЛАРЫНЫҢ ҚҰРЫЛЫСЫ МЕН ҚЫЗМЕТІ

Д.М. Кабиева,
Батыс Қазақстан облысы,
Жаңақала ауданы, Қызылоба ауылы,
Е.Ш. Орақбаев ЖОББМ
биология пән мұғалімі

Педагогиканың барлық өзекті мәселелері тиімді түрде және жеткілікті қысқа мерзімде шешілуі керек. Өйткені, білім беруді қайта құру және тиісті оқу-материалдық базаны дамыту қажеттілігі бүгінгі таңда айқындалып отыр. Бұл орайда бізге жаңа педагогикалық ақпараттық технологиялар көмектеседі. Жаңа педагогикалық технологиялар және қазіргі кезде қолданылып жүрген немесе ғалымдар мен педагогтардың санасында, педагогикалық тәжірибенің тереңінде пайда болған кез келген басқа да жаңа ақпараттық технологияларды, бірінші кезекте компьютерлік технологияларды кеңінен қолданбай елестету мүмкін емес. Бұл әдістердің педагогикалық, дидактикалық қызметтерін толық ашуға, оларға тән мүмкіндіктерді жүзеге асыруға мүмкіндік беретін ол жаңа ақпараттық технологиялар. Қазіргі қоғамдағы өмір талабы психикалық процестердің еркіндігі, интеллектінің икемділігі және жағдайларға бейімделу қабілеті сияқты қасиеттерге ие тұлға қалыптастыру.

Білім беру реформасы Ұлттық жоба аясындағы оқу үдерісінде цифрлық білім беру ресурстарын барынша пайдалану. Бұл оқу процесін ұйымдастыруды жаңа, заманауи деңгейге көтеруі керек. Оқушылардың оқуға деген қызығушылығын арттыру, оны жақсырақ және ұсынылған шарттарға бейімдеу кезінде жаңа ақпараттық және сандық технологиялармен сабақтар өткізу өте маңызды.

Бүгінгі сабаққа қолданылған цифрлық платформалар: «Wordwall», «Randomus», «Classroomscreen». Сабақ барысындағы қолданылған әдіс -тәсілдер «Галерея шарлау», «Екі керемет», «2 жұлдыз 1 тілек», «Бағалау шкаласы», «Шеринг».

«Wordwall» - мұғалімнің жеке ресурстарын оңай жолмен жасайтын платформасы. Викторина, сәйкестендіру, сөздік ойындарды сыныпта жеке әрекет ретінде жасауға болады.

«Randomus» - кездейсоқ сандар генераторы. Ол бір немесе бірнеше кезеңде онлайн ұтыс ойынын өткізуге арналған құрал . Бұл платформаны сыныпта оқушыларды топқа бөлу үшін қоладанамыз.

«Classroomscreen» - жаңа, жылдам, көңілді, тегін ресурс. Ол сынып экраны деп аталады және оның мақсаты өте қарапайым. Оны Голландиядан келген мұғалім Лоуренс Копперс мұғалімдер бұл ресурсты сыныптағы оқу экраны ретінде пайдалана алатындай етіп жасаған. Бұл ресурс смартфонмен де жұмыс жасай береді.

«Галерея шарлау» - талқыланған мәселе, дайындалған постер бойынша қорытынды жұмысты немесе өнімді ұсыну арқылы өз жұмыстарын көрсету, идеяларын қорғау, ерекше идеялар ұсыну.

«Екі керемет», «Бағалау шкаласы» әдістері тапсырмалар орындағаннан кейін оқушыларды бағалау барысында іске асады. Топтар арасында немесе жұптық жұмыстарда бірін – бірі бағалау әдісі.

«Шеринг» әдісін көбіне сабақтың соңғы бөлімі рефлексия кезеңінде пайдаланады. Оқушыларды ортаға біріктіріп, сабақ бойы айтылған мәліметтер мен түсіндірілген

тапсырмалардың түйінді ойын қорытындылау мақсатында қолданылатын ой толғаныс әдісі.

Осыған сәйкес мысал келтіре кетсем, Жаңақала ауданы, Қызылоба ауылы, Е.Ш.Орақбаев атындағы жалпы орта білім беретін мектебінің 8 – ші сыныбында биология пәнінен «Буылтық құрттардың (жауын құрт), ұлулардың, буынаяқтылардың және омыртқалылардың жүрегі және қантамырларының құрылысы мен қызметі» атты ашық сабағы (панорамалық сабақ) өткіздім.

Оқу бағдарламасына сәйкес оқу мақсаты:

8.1.3.8 жануарлар жүрегінің құрылысы мен қантамырлар жүйелерінің маңызын сипаттау.

8.1.3.9 қантамыр қабырғасының құрылысы мен олардың қызметі арасындағы байланысты орнату.

Сабақтың мақсаты:

– Тірі ағзалардың қанайналым жүйесін сипаттау;
– Тірі ағзалардың қанайналым жүйесінің қызметтерін талдау;
– Түрлі жануарлардың жүрек құрылысы мен қызметтері арасындағы байланысты анықтау.
– Бағалау критерийлері:
– Тірі ағзалардың қанайналым жүйесін сипаттайды;
– Тірі ағзалардың қанайналым жүйесінің қызметтерін талдайды;
– Түрлі жануарлардың жүрек құрылысы мен қызметтері арасындағы байланысты анықтайды.

Сабақтың барысы: Сабақ кезеңі(Уақыты), Педагогтің іс-әрекеті, Оқушының іс-әрекеті, Бағалау, Ресурстардан тұрады. Сабақ басында ұйымдастыру кезеңінде мұғалім оқушылар- мен амандасып түгелдеді, бүгінгі күндеріне сәттілік тіледі.

Үй тапсырмасын сұрау барысында «Wordwall» платформасы арқылы «Quiz» ұяшықтарынан 20 сұрақтан тұратын тест тапсырма орындалды. Мұғалім оқушыларды «+», «-» әдісі арқылы бағалады. «Randomus» қосымшасы арқылы оқушылар төрт топқа бөлінді. Жаңа тақырыптың атын анықтау үшін, «Led» экраннан бірнеше суреттер (презентация) көрсетілді. Тақтаға тақырыптың аты жазылып, оқушыларға оқу мақсаттары мен сабақ мақсаттары түсіндірілді. Мұғалім оқушылармен бірігіп бүгінгі сабақтың бағалау критерийлерін құрды.

Сабақтың ортасында мағынаны тану мақсатында әр топқа тапсырмалар мен ресурстар берілді.

1 тапсырма «Галерея шарлау» Ағзалардың қанайналым жүйесі, қантамырларының құрылысы мен қызметі (топ арасында постер жасалып, әр топтан бір спикер шығып басқа топтарға берілген тақырыптары бойынша алма кезек түсіндіріп шығады).

1 топ Буылтық құрт

2 топ Ұлулар

3 топ Буынаяқтылар

4топ Омыртқалылар

«Екі керемет» әдісімен бағалау жүргізілді. (Қарсы топтардың жұмысының екі кереметін айту).

2 тапсырма «Wordwall» платформасы арқылы жасалды (Әр топтан 2 оқушыдан шығып, тақтадағы тапсырманы орындайды).

1 топ жұбын тап

2 топ сәйкестендіру

3 топ кроссворд

4 топ викторина

«2 жұлдыз 1 тілек» әдісі арқылы ауызша бағаланды.

3 тапсырма «Classroomscreen» платформасы «полл» әдісі арқылы әр топқа 3 сұрақтан тұратын тапсырма берілді. Оқушылар экранда көрсетілген сұрақтарға ауызша жауап берді және қарсы топтар «Бағалау шкаласы» арқылы баға берді.

Сабақтың соңында сабақты қорытындылу, бекіту мақсатында, кері байланысқа мұғалім сабақ барысындағы мәліметтер бойынша сұрақтар қойды. Әр топтан 1, 2 оқушыдан жауап берді. Мұғалім тарапынан жақсы, жарайсың, керемет деген мадақтаулармен баға берілді.

Ой толғаныс. Рефлексия «Шеринг» әдісімен өтті. Барлық оқушы шеңберде тұрады, жүргізуші бастап, кезекпен барлығы тақырып бойынша түйінді ойды қорытындылайды.

Сабақта ақпараттық технологияны пайдаланудың өзіндік ерекшеліктері бар. Бүгінгі басты мәселе – білім сапасы десек, осы білім сапасын арттырудың тиімді жолы – білім беру жүйесінде, сабақта ақпараттық технологияны пайдалану. Сандық технологияларды пайдалану келесі нәтижелерге қол жеткізеді: Оқушыларға екін ойлауға мүмкіндік береді, тіл байлығын дамытады, өз ойын еркін жеткізуге мүмкіндік береді, жан – жақты ізденуге үйретеді, шығармашылық белсенділігін арттырып, ұжымда бірігіп жұмыс жасауға тәрбиелейді.

Бүгінгі сабақты қорытындылай келе, сабақ барысында өткен сабақ пен жаңа тақырып ұштастырылып, жаңа тақырыпты түсіндіру жұмыстары - жаңа әрі қызықты әдістермен өткізілді. Сабақ барысында оқушылардың пәнге деген қызығушылығы артып, білім, білік, дағды деңгейлері қалыптаса бастады. Оқушылардың өздері де алынған ақпаратты көшіріп алып, онымен өз ыңғайларына қарай жұмыс жасай алды. Білім алушылар жаңа тақырыпты игеріп, толықтай меңгерді, сабақтың тақырыбы және мазмұны ашылып, сабақ мақсатына жетті.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасы білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы
2. Соловьева А.Р., Ибрагимова Б.Т. «Биология - 8», Алматы «Атамұра» 2018
3. Соловьева А., Алина Ж. Ибраимова Б. «Биология - 8», Атамұра 2018
4. https://ustaz.kz/materials/word/byyltyq_qurttardyngulylardyng_byynayaqtylardyng_jane_omyrtqalylardyng_juregi_jane_qantamyrlarynyng
5. https://daryn.online/lesson/19116-311-zhanuarlardaghy-qanaynalym-musheleri-buyltyq-qurttar-ulular-buynayaqtylar-dg
6. Copyright © 2023 Энциклопедия животных.
7. Соловьева А.Р., Ибрагимова Б. Т. "Биология - 7", Алматы, "Атамұра", 2017ж. "Биология - 7", Алматы, "Мектеп", 2017ж.
8. «Интерактивное обучение»: Новые подходы М. 2005г

УДК 811.512.122

«САН ЕСІМ» ТАҚЫРЫБЫН МЕҢГЕРТУДЕ ТИІМДІ ӘДІС-ТӘСІЛДЕРДІ ҚОЛДАНУ

Э.Р. Кадргалиева,
Батыс Қазақстан облысы,
Ақжайық ауданы, Чапаев ауылы,
№1 ЖОББМ
бастауыш сынып мұғалімі

Қазіргі таңда қоғамымыздың барлық саласында әлемді стандарттарға сай жаңа технологиялардың енгізілуі ең күшті дамыған елу елдің қатарына жету - өмір талабы.

Ондағы мақсат шығарылатын өнімнің сапасын жақсартуға бағытталған. Бұл елімізде өндірілетін өнімнің әлемдік тауар айналымында өз орнын алуға деген ұмтылыстың белгісі. Мұндай үрдістен білім беру саласы да шеттеп қалмауы тиіс. Яғни, мектептегі оқыту үрдісін жаңа әдіс-тәсілдер мен технологиялар арқылы ұйымдастырудың қажеттілігі туды.Оқу-тәрбие үрдісі оқушының білімін арттырып қана қоймай, оның сана - сезімін, ойлау қабілетін, тұлғалық қасиеттерін жан-жақты дамытуға бағытталуға тиіс.

Демек, оқушыға деген көзқарас білім беру саласында түбегейлі өзгеруі қажет екендігін байқатты. Мұндай көзқарас оқушының жеке басының дамуына, тұлға ретін қалыптасуына, әдеби тілде сөйлеуіне, оқытуды демократияландыру мен ізгілендіруге ықпал етті. Сондықтан бастауыш мектепте қазақ тілін оқыту ісі қазір әдіскер ғалымдардың басты назарында.

Қазіргі оқыту ісі барысында колданылып жүрген негізгі әдістер төмендегідей:мұғалімнің сөзі;

1. әңгіме әдісі (кейде мүны сұрақ-жауап әдісі деп те атайды);
2. тілдік фактілерді
3. талдау (байқату, грамматикалық талдау);
4. жаттығулар орындату;
5. көрнекі құралдарды пайлалану (сызбалар, кестелер, суреттер, компьютер, т.б.);
6. кітаппен жұмыс жүргізу;

топсеруен (экскурсия).

Жоғарыда атап өткеніміздей, бастауыш класс оқушыларына грамматикалық ұғымдарды меңгертуде түсіндіргенді қайталап айтып беруге (реподуктивті) баулу әдісі ойдағыдай нәтиже бермейді. Бұл әдіске машықтанған оқушылар көбінесе грамматикалық ұғымдарды жаттап, еске сақтауға бейім болады. Ал жаттап алған білім мен дағдының көп уақыт өтпей-ақ ұмтылатыны, оқушылардың күнделікті тұрымысында пайдаланбайтыны белгілі.

Негізгі бөлім

Мен **«Сан есім»** тақырыбындағы сабақтарымда қолайлы, қызықты әдіс-тәсілдерді қолдандым.

Сабақтың алғашқы кезеңдерінде ынтымақтастық атмосферасын және өздеріне сенімділік қалыптастыру ширату жаттығулары арқылы жүреді. **«Осылай»** тренингі арқылы жүрді. Ол тренингтің пайдасы оқушылардың көңіл-күйлері көтеріліп,сабаққа белсенділігін байқауға болады

Екінші кезеңде жаңа тақырыпты меңгертудің өткен сабақтардағы мағлұматтарды ұмытпауына, оны жаңа ұғыммен байланыстыра білуіне жағдай туғызу керек, сондықтан мен үй жұмысын **«Банкомат» әдісі** арқылы сұрадым және оқушыларға

қызықты болды. Оқушылар белсене қатысып, өткен тақырыпты игерудің пайдасы бар. Заманауи жаңа әдіс болғасын оқушылардың сабаққа белсенділігін байқадым.

Жаңа әдітерді қолдану мұғалімнен ерекше шеберлікті талап етеді. Тақырыптың сипатына байланысты көрнекі құралдарды түрлендіріп пайдалану қажет.

Көрнекі құралдар қандай мақсатка арналса да, олардың айқын, әдемі, қолдануға ыңғайлы болғаны дұрыс.

Оқушылардың сабақ тақырыбына байланыстып топқа бөліп алдым. Оқушылар топтық, жұптық жұмыста бірлесе отырып, ынтымақтастықтарын көрсете білді. Жаңа сабаққа кіріспе ретінде **«Штрих код»** әдісімен жаңа сабаққа кіріспе жүрді. Оқушылар телефондарын алып, партадағы штрих кодқа басты, әр топқа ғарышкерлер туралы мәліметтер берілді. Әр топ басшысы өз ғарышкерлері туралы айтып берді.

Штрих кодтар ашылғасын берілген тұлағалар туралы топта бірлесіп, топ мүшелері қорғап шықты. Ол әдіс те сабаққа оқушылардың қызығушылығын арттырады.

Оқулықпен жұмысқа тапсырма - **«Ойлан, жұптас, талқыла» әдісі арқылы сұралды.** Сабағымның қорытынды бөлімінде **«Пликерс» әдісі** арқылы сабақ қорытындалады. Бұл әдістің тиімді жағы сабақты қорытындылағанды уақытты үнемдейміз және тест түрінде болған соң, жауаптары сол бойда көрсетіледі, қате жауап берген оқушылардың жауаптары көрініп тұрады. Тиімді әдіс болды.

Оқушылар өздерінің деңгейін қандай дәрежеде орындап отырғанын анық байқай алуы үшін бағалаудың **«Смарт сағат»** әдісі арқылы жүзеге асырылды. Бұл әдістен оқушылардың өздерін бағалай алатын қабілеттерін білуге болады. Өз жауаптары арқылы бағалантынын біліп, оқушылар сабақта өз пікірлерін айта бастағанын байқадым.

Сабақтың соңында **«Мұғалімге хат»** әдісі арқылы сабақтан алған әсерлерін жазады. Сабақ қалай өтті, тиімді,тиімсіз жақтарын жазды.

Қорыта айтқанда

Аталған әдіс-тәсілдерді сабақта тиімді қолдана келе, сабағым өз мақсатына жетті. Оқушыларда сан есім туралы түсініктері қалыптасты, күтілген нәтижеге қол жеткіздім. Сабағымда қолданған әдіс-тәсілдерім баланың танымдық белсенділігін арттыруға, өз бетінше білім алуға, шығармашылығын қалыптастыруға ықпал етеді, оқушылар оқудың қызықты жеңіл өтетінін, ұжымда бірлесіп жұмыс жасауға үйретететіндігін, білімнің тереңдігін,әрі тиянақтылығы артандығын байқадым. Яғни, білім алушы өз ой пікірін айтады,бір-бірін тыңдауға үйренеді, ұжымда ынтымақтастық атмосфера қалыптасады. Сондықтан басқа кез-келген пәндер осындай әдіс-тәсілдерді пайдаланса, сабақ тиімді жақтары көп болады. Осыдан жан-жақты дамыған, болашағы айқын,бағдары анық, бәсекеге қабілетті рухани бай тұлға қалыптастыра аламыз.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. 2023-2024 оқу жылында Қазақстан Республикасының жалпы орта білім беретін ұйымдарында оқу процесін ұйымдастырудың ерекшеліктері туралы: Әдістемелік нұсқау хат. – Астана: Ы.Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы.

2. Қазақ тілі оқулығы.4 - сынып

3. Әдіс-тәсілдер қоймасы.

УДК 378.2

САБАҚТЫ ТИІМДІ ЖОСПАРЛАУ - МҰҒАЛІМНІҢ КӘСІБИ ШЕБЕРЛІГІ

Ж.А. Кажгереева,
Батыс Қазақстан облысы,
Жаңақала ауданы, Жаңақазан ауылы,
М.Жүнісов атындағы ЖОББМ
информатика пәні мұғалімі

Сабақ өз алдына мұғалімнің шеберлігінің айқын көрінісі болғанымен, бір жағынан оқытудың психологиялық-педагогикалық заңдылықтарына, екінші жағынан білім беру стандартының қоятын талаптарына негізделген.

Білім берудегі жаңғырту мен инновациялық үрдістердің жалғасуын ықпал етудің маңызды факторының бірі – мұғалімнің кәсіби шеберлігі. Солай бола тұра «Кәсіби шебер» түсінігіне пәндік, дидактикалық, әдістемелік, психологиялық-педагогикалық білім мен дағды ғана емес, педагогтің жеке тұлғалық потенциалы, кәсіби құндылықтары да жатады. Мұғалім сабақ барысында әртүрлі әдіс-тәсілдерді ұтымды, шебер қолданса күтілетін нәтиже де сапалы болады деп ойлаймын.

Сабақты жоспарлау барысында назар аударуды қажет ететін қадамдар келесідей: ең бірінші оқу мақсаттарын таңдау; сабақ тақырыбын анықтау; сабақ мақсатын белгілеу (барлық оқушылар, басым бөлігі, кейбір оқушылар); бағалау критерийлерін дайындау; оқу жоспарына және ресурстарға сүйене отырып, табысты сабақты жоспарлау; сонымен қатар оқушылардың сабақтағы іс-әрекетін сабақтың алға қойылған мақсатына қол жеткізетіндей етіп жоспарлау қажет.

Сабақта жоспарлау барысында оқушылардың қызығушылықтарын арттыру үшін, бірінші белсенді оқыту түрлеріне назар аудару керек. Оқушылардың белсенділіктерін арттыратын оқыту түрлеріне төмендегі реттіліктерді жатқыза аламын.

1. Нұсқау беру және айту;
2. Көрсету және модельдеу;
3. Түсіндіру және сипаттау;
4. Сұрақ қою және талқылау;
5. Зерделеу және зерттеу;
6. Бекіту және қолданысқа енгізу;
7. Рефлексия және бағалау;
8. Қорытынды шығару және есте сақтау.

Мен өзімнің 5 б сыныбындағы «Екілік ақпаратты ұсыну» тақырыбындағы ашық сабағымда осы критерийлерді негізге ала отырып жоспарлап өткіздім. Сабақтың қысқа мерзімді жоспарын құрған уақытта сыныптың жас ерекшелігіне қарап құрып, тапсырмаларды жас ерекшеліктеріне қарап таңдадым. Сабақтың ұйымдастыру бөлімінде сыныптағы оқушылар түгенделіп, «Шаттық шеңбер» арқылы сынып оқушылары бір-бірлерімен интербелсенді тақтада көрсетілген қимылдар арқылы амандасып алған соң, сыныпты суреттер бойынша 2 топқа бөліп алдым.

Сабақтың ұйымдастыру бөлімінен кейін үй тапсырмасын қайталау сұрақтарын цифрлық технология «World Wall» әдісін пайдаланып, жауап берген әр оқушыны «Бас бармақ» әдісімен бағаладым.

Жаңа тақырыпты өзім ашып беріп, интербелсенді тақтадан видео көрсеттім. Жаңа сабақ түсіндіріліп болған соң, бөлінген 2 топқа тапсырма бердім. Екі топқа да «Informatika, bit, binary coding» сөздері беріледі, бірінші топ берілген сөздерді ASCII кестесін пайдаланып екілік санау жүйесіне ауыстырады, ал екінші топ сол сөздерде

қанша бит, қанша бит бар екенін жазады. Тапсырманы орындап болған соң екі топ бір-бірінің жұмыстарын тексеріп, «Бас бармақ» әдісімен бағалады.

Топтық жұмыс барысында бүкіл сынып орындайтын жұмыста бағытталған оқыту мен өзара қарым-қатынастың маңызы зор. Сабақтың басым бөлігін алатын бұл бөлім оқушыларды тұтас топ болып жұмыс жасауға, бірлікте жұмыс жасауға жұмылдыруға шақырып, әр оқушының ұзақ уақыт бойы өзара жұмыс істеуі мүмкіндігінше ойлануға, тапсырмаларды есте сақтауға септігін тигізеді.

Жаңа тақырып бойынша бекіту сұрақтарына оқушылар жаңа технология приложениясы «Plickers» әдісімен жауап берді. Дұрыс, бұрыс жауаптарды өзім (мұғалім) мобильді телефон арқылы тексердім.

Сабақ соңында үй тапсырмасын беріп, «Classroomscreen» цифрлық технологиясы бойынша «Бүгінгі сабақтан қандай әсер алдыңыз?» сұрағын қойып, «Керемет меңгердім», «Орташа түсіндім», «Сабақ бойынша сұрағым бар» смайликтерін таңдау арқылы қорытындыладым.

Қысқа мерзімді жоспар құрастырғандағы жағымды жақтарына тоқталсақ:

· Мұғалімнің оқу мен оқытудың жаңа жүйесі жайлы меңгерген білімін көрсетеді;

· Мұғалімнің цифрлық технологияны тиімді пайдалана алатындығын көрсетеді;

· Мұғалімнің заман талабына сай жан-жақты дамуына көмектеседі;

· Ең негізгісі мұғалімдердің өзгерсем деген ниеті мен кез келген мәселені шешуге үйретеді.

Біз сияқты ауыл мектептерінде сабақ беретін мұғалімдердің әлсіз тұстары:

· Интернет желісінің мүмкіндігі жетіспеуі;

· Әр оқушыға АКТ құралдарының толыққанды сабақта қолдануға жетіспеуі.

Осы сабақта келеңсіз жағдайлар болмады. Дегенмен бола қалса, ол тығырықтан шығуға талпынып қажетті тәсілді қолдандым. Сабақ бойы оқушылар берілген тапсырманы орындауда белсенділік танытты.

Мұғалімнің әр сабақтың талдап отыруы – мұғалімнің келесі сабаққа дайындалуының бастамасы. Жаңартылған білім – болашақтың кепілі. Үйренгеніміз де, үйренеріміз де көп. Ата-бабамыз «Оқу – инемен құдық қазғандай» демекші, жан-жақты, шығармашыл, ізденімпаз ұстаз ғана табысты болып, нәтижеге жетеді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. «Информатика» 5 сынып, «Арман-ПВ» баспасы;
2. Республикалық ғылыми-әдістемелік журнал «Информатика негіздері» журналы; 2023-2024 оқу жылына арналған оқу бағдарламасы.

УДК 372.851

ВНЕДРЕНИЕ 7 МОДУЛЕЙ ОБУЧЕНИЯ В ПРАКТИКУ ПРЕПОДАВАНИЯ ПРЕДМЕТА МАТЕМАТИКИ В 6 КЛАССЕ

Г.М. Казекешева,
Западно-Казахстанская область, г.Уральск,
ОШ № 13
Учитель математики

С обретением независимости Республики Казахстан, произошло много кардинальных перемен. Эти изменения коснулись и систему образования в целом. 21 век диктует нам изменения в образовании, необходимые для нашей страны, наших

учителей и самих детей. Перемены, происходящие в мире, обуславливают переосмысление всей системы образования. Изменения касающиеся образования, являются не просто требованиями или веянием времени, но это также высокие требования и к самому учителю. Работая в школе, я поняла, что все нововведения в школе, это не модная тенденция в педагогике, а это необходимость, обусловленная требованиями 21 века. Главная наша задача и работа, как учителя это правильно проведенный урок, на котором мы должны научить детей развить в них личностные качества, умение критически мыслить, самостоятельно выдвигать свои идеи, мотивировать детей на самостоятельную «добычу» знаний, уметь их быть «в ногу со временем», и рефлексировать. «Наибольшее воздействие на процесс обучения и результаты учеников имеет повседневная работа учителя в классе, направленная на воспитание и развитие учащихся» (Barber&Moushad, 2007).

Проблемы, приводящие к реформам в образовании, назрели уже давно. Наши взгляды, убеждения с годами меняются. Раньше мы считали, что советское образование самое лучшее, традиционный подход в образовании был непоколебим. Об этом свидетельствуют огромное количество ученых, профессоров, гениев науки и техники, что были «выращены» тем временем. Но, время меняется, и мы должны идти в ногу со временем. Сейчас мы ставим перед учащимися новые цели, умение самостоятельно учиться и добиваться знаний, планировать своё время, умение сотрудничать, критически и креативно мыслить, умение исследовать окружающую действительность, развить функциональную грамотность учащихся.

В плане нации «100 конкретных шагов» первый президент Назарбаев Н.А., указывает в качестве фундаментальной основы экономического роста – повышения качества человеческого капитала на основе стандартов стран ОЭСР. Реализация данного направления предусматривает обновление стандартов школьного обучения для развития функциональной грамотности учащихся. Реформы в образовании приведут к иному подходу в отношении между учителем и учеником. Учителя должны не только знать, как добиться улучшений в классах и школах, но и знать для чего.

Перенимая опыт, идеи других стран, в том числе Финляндии, наша страна доработала систему образования под реалии страны, не забывая о том, что система образования должна быть тесна связана с национальной культурой и ценностями, а также приоритетами и целями всей республики. Взяв чей-то опыт за основу, мы обязательно должны задаваться вопросом, что именно будет актуально в условиях нашей культуры, истории и социальных приоритетов. В связи с этим, были внедрены 7 модулей программы Кембриджского университета в преподавании. Я считаю, что переход к новому, новой модели в системе образования необходим, потому что наши дети должны стать успешными в современном обществе.

При разработке урока в 6 классе по теме «Системы линейных неравенств с одной переменной» я внедрила данные модули на всех её этапах. На начальном этапе урока при проведении устного счёта применялся один из семи модулей обучения, который позволил провести взаимооценивание и самооценивание результатов деятельности.

Я знаю, что правильное применение 7 модулей программы на уроках улучшит качество моего урока, изменит моё отношение к новой системе образования в целом. При составлении урок была поставлена цель сформировать и совершенствовать у учащихся умение изучать новые темы, прийти к осмыслению изученного материала.

Модуль «Новые подходы» применялся в середине урока как при групповой, так и в парной работе. Работа в группе является неотъемлемой частью учебного процесса. Деление на группы на уроках проводится методом «карточки», который позволяет проверить у учащихся пройденный материал. Защита постера, схем на уроках позволит активизировать познавательную деятельность, развить навыки критического мышления, умение изучать информацию и способность её анализировать. Вопросы

«толстого» и «тонкого» порядка помогут мне проверить ранее усвоенные знания на практике.

Разработанные мною разноуровневые задания, тесты, методы и стратегии вида: «Толстые» и «Тонкие» вопросы, «Карточки», «Да-нет», «Верно - не верно», постер, ментальная карта, «Проверь соседа», игра «Забей гол», «Лови не зевай, правильно отвечай» – помогут развить у учащихся мыслительную деятельность, провести анализ и оценку собственных знаний учащихся. Учащиеся по ходу уроков будут иметь навыки самоанализа, навыки критического мышления, способность давать себе и другим оценку, а также повысится мотивация к обучению.

При работе с талантливыми и одаренными детьми подготовлены дифференцированные задания по темпу и уровню развития обучающихся. Для них уровень заданий будет гораздо выше, чем для остальных. Проведенный урок позволяет выявить таких учащихся, которые будут не только моими помощниками на уроках, но и помощниками для слабоуспевающих или испытывающих трудности учащихся. Все задания, запланированные на уроке, будут разработаны с учетом возрастных особенностей учащихся.

Модуль ИКТ применялся на всех этапах урока в виде презентаций, разбор разноуровневых заданий, просмотра видеороликов, которой способствует на этапе актуализации знаний, при первичном закреплении знаний, для обобщения и систематизаций знаний усвоению и закреплению имеющиеся знаний, умений и навыков

Модуль «Оценивание для обучения» проводился на всех этапах урока в виде обратной связи, взаимо- и самооценивания, тестирования, выполнения работ из сборника по формативному оцениванию. При этом, я как учитель и лидер на уроке обязательно планирую провести своё оценивание в виде вопросов, наблюдения и направления в нужное русло ученика. На своих уроках я постараюсь создать коллобаративную среду, способствующую более продуктивной работе учащихся, достигая максимальных результатов.

Использование 7 модулей дают мне возможность раскрыть новые грани профессионального уровня, повысить эффективность моих уроков. Если запланированные мною уроки пройдут хорошо, то я смогу преодолеть барьеры на уроке и у детей появиться мотивация к обучению. Возможно что-то не получиться, и пойдёт не так, как я запланировала, тогда я обязательно внесу корректировки в краткосрочный план и найду другой подход к решению поставленной задачи.

Список использованной литературы:

1. «Руководство для учителя 1 уровня». – АОО «Назарбаев интеллектуальные школы», 2012, с.131-134.
2. Педагогический журнал "Коллеги" Интернет-портал "Детство-kz" © 2015.
3. Оценивание учебных достижений учащихся. Методическое руководство. /Сост. Шакиров Р. Х., Буркитова А. А., Дудкина О. И.. – Бишкек, 2012.
4. Халперн Д. Психология критического мышления. - СПб.: Питер, 2000.

УДК 82-31

СИСТЕМА ОБРАЗОВ В ПОВЕСТИ А.С.ПУШКИНА

И.П. Калентьева,
Акжаикский район, поселок Чапаево,
КГУ«Общеобразовательная школа №1»
учитель русского языка и литературы

Модель образовательного процесса под названием “перевернутый класс” – это разновиднодность смешанного обучения.

Сочетание традиционных форм аудиторного обучения с элементами электронного обучения, в котором используются специальные информационные технологии, такие как компьютерная графика, аудио и видео, интерактивные элементы и т.п. Данный вид урока привлек меня тем, что я выступаю в роли наставника познавательной деятельности; осуществляется индивидуальный подход за счет высвобождения времени на уроке; обеспечиваю учащихся электронными образовательными ресурсами; обеспечиваю активизацию учебной деятельности во внеурочное время; имею возможность проводить больше времени один на один с теми учениками, которые нуждаются в дополнительной поддержке и помощи; привлекаю к разным видам работ всех учеников класса.

Данный урок позволяет достичь всем участникам образовательного процесса основной цели применения технологии «Перевернутый класс». Организация учебной работы на перевернутом уроке действительно позволяет формировать у ребят универсальные учебные действия, развивать личностные качества, внутреннюю мотивацию и ответственности за свое обучение, обеспечивает возможность развития важных качеств и умений таких как, активности, самостоятельности, творческого подхода, критического мышления, коммуникабельности, сотрудничества, лидерства и ответственности.

На ваш суд я представляю «перевернутый урок». Тема урока «Система образов в повести А.С.Пушкина «Капитанская дочка», 8 класс.

Цель урока: 8.2.6.1 анализировать систему образов, хронотоп, структуру произведения и оформлять своё представление с помощью различных способов свёртывания информации (схемы, таблицы, интеллект-карты, ментальные карты, ПОПС-формулы, диаграммы);

8.2.7.1 определять способы выражения авторского отношения к героям;

Задачи

1. Обучение навыкам проблемного аналитического чтения прозаических произведение.

2. Определять способы выражения авторского отношения к героям.

3. Демонстрировать понимание художественного произведения.

4. Анализировать систему образов и оформлять своё представление с помощью различных способов свёртывания информации (схемы, таблицы, диаграммы)

5. Развитие монологической и диалогической устной речи учащихся

6. Совершенствование навыков групповой деятельности.

Оборудование: тексты, материалы презентаций ««Система образов в повести А.С.Пушкина «Капитанская дочка», «Маша Миронова», карточки для устной индивидуальной и парной работы, пакет заданий для организации перевёрнутого обучения.

Вступление.

Подготовительный этап.

Что такое технология «Перевёрнутого класса» или «перевёрнутого обучения» (Flipped classroom)? «Сущность этой технологии заключается в том, что объяснения учителя школьники слушают дома, домашние задания выполняются в классе. Для изучения дома теоретического материала ученики используют видеофрагменты, записанные или подобранные учителем». [1] в качестве материалов для учащихся я использовала видео урок, виртуальную экскурсию в Музей Пугачева, текстовые файлы, небольшие презентации. Ученик мотивируется на серьёзную самостоятельную работу дома: в задании я включила вопросы, на которые они должны отвечать на уроке, список дополнительной литературы или ссылки на источники в сети, которые можно использовать. «Плюс в том, что ученик чувствует большую ответственность за выполнение этого задания, от этого будет зависеть успешность на уроке. Плюс также и в том, что что-либо списывать на уроке нет ни необходимости, ни смысла». [2]

Учащиеся перед уроком через записи в дневник и рассылку в группе восьмых классов в социальной сети «ВК» получают следующие задания:

1. Прочитать повесть А.С.Пушкина «Капитанская дочка»
2. Работа с Киар кодом, где заложены задания по каждому образу, исторические справки, теория литературы. Портреты героев, созданные художниками Г.Дмитриевой, А.Иткиным, П.Соколовым.
3. Посмотреть видеоролик и выполнить задания к нему. [3]
4. Подготовиться к работе в группах на уроке. (Даны задания, для групповой работы).

В течение недели я проводила консультации с учащимися: в назначенное время в классе, через работу в Сети, через электронную почту или Skype.

Ход занятия.

I. На организационный момент я выбрала прием «Вернисаж героев», где по репликам ученики должны были назвать героев, изображенных на доске. Данный прием помог мне выйти на тему урока, вывести цели, и проверить прочтение произведения.

II. Следующим этапом была проведена индивидуальная работа по карточкам. Среди предложенных на карточке слов, с помощью которых описывают обычно характеры людей, выберите те, которые относятся к Швабрину, Гриневу, Пугачеву.

Задание: составить определение, используя записанные слова по каждому герою.(Приложение 1)

Дескрипторы	Баллы
Правильно характеризуют Швабрина	1 балл
Правильно характеризуют Гринева	1 балл
Правильно характеризуют Пугачева	1 балл
Составляют определение	1 балл
Итого	4 балла

После проделанной работы ребята выходят к доске и читают определения героям, остальные проверяют выполненное задание в карточках и выводят баллы по предложенным дескрипторам.

Перед парной работой ребята знакомятся с Памяткой «Как составить диалог».

Памятка «Как составить диалог», где по пунктам формулируются действия сторон.

1. Внимательно выслушай товарища
2. Проясни его точку зрения, если необходимо
3. Выскажи свой взгляд
4. Запишите совместный результат.

Оценочный лист «Оцени свою работу в паре» (Приложении 2)

III. Парная работа проходит по рабочим листам, задания у каждой пары разные. (Приложение 3)

На парту выдаются рабочие листы с заданиями. Каждая пара получает разные задания (работа по киар коду, работа по таблице, историческая справка, восстанови текст, работа по картинам)

Данная работа помогла мне на этом этапе урока, получения быстрого выполнения задания.

IV. Групповая работа проходит сразу в виде защиты постеров, которые ребята выполнили к уроку. Спикеры выходят к доске и защищают свои проекты.

1 группа провела исследование: Петр Гринев и Швабрин.

Задание: Покажите различия между двумя героями, заполняя сравнительную таблицу, указывая поведение каждого персонажа в определенной ситуации. Ученики приготовили для защиты два постера. На первом была изображена диаграмма «Эмпатии героев», что для меня было неожиданно, потому что данного задания не было. Ученик показывает характер героев в виде диаграммы. Второй постер содержал таблицу сравнения по критериям Швабрина и Гринева. Информация была интересной, познавательной. Ребята с интересом рассказывали о героях, заполняя таблицу иллюстрациями.

2 группа работала по образу Маши Мироновой. Они самостоятельно приготовили презентацию и буктрейлер, творчески подойдя к вопросу .«Маша Миронова – нравственный идеал А. С. Пушкина»

3 группа подготовила сообщения по образу Емельяна Пугачева и показала важнейший принцип метаморфозы при создании образа Пугачева. Указали в каких эпизодах это происходит. Пугачев – злодей. Пугачев – авантюрист. Пугачев – человек. Данная работа показала глубокое прочтение повести, умение критически мыслить и доказывать свои идеи.

Оценивание в группе прошло по дескрипторам. (Приложение 2)

v. Прием «Герои на уроке». Ученики выходят к доске, одевают маску и говорят о своих впечатления от лица героя. Надев маску Емельяна Пугачева, Маши Мироновой, Петра Гринева ребята выразили свой интерес к уроку. Оценки были положительными.

v. Домашнее задание. Написать письмо от Петра Гринева своему внуку.

Рефлексия была проведена с использованием приема «5 ДА». Урок достиг цели Я получила ожидаемые результаты.

Раздел				
ФИО педагога				
Дата				
Класс	**Количество присутствующих:**		**отсутствующих:**	
Тема урока	Система образов в повести А.С.Пушкина «Капитанская дочка», 8 класс.			
Цели обучения, которые достигаются на данном уроке (ссылка на учебную программу)	8.2.6.1 анализировать систему образов, хронотоп, структуру произведения и оформлять своё представление с помощью различных способов свёртывания информации (схемы, таблицы, интеллект-карты, ментальные карты, ПОПС-формулы, диаграммы); 8.2.7.1 определять способы выражения авторского отношения к героям;			
Цель урока	Анализировать систему образов и оформлять своё представление с помощью различных способов свёртывания информации (схемы, таблицы, интеллект-карты, ментальные карты, ПОПС-формулы, диаграммы) Определять способы выражения авторского отношения к героям Демонстрировать понимание художественного произведения			
Ход урока				
Этапы урока	**Деятельность учителя**	**Деятельность обучающихся**	**Оценивание**	**Ресурсы**
Организационный этап	Приветствие. 1. Прием «Вернисаж	Учащиеся достают из конверта	Словесная похвала	Портреты

<table>
<tr><td></td><td>героев»
На стене висят портреты героев повести «Капитанская дочка». Назовите их с помощью реплик героев.
</td><td>реплики и описания героев, и называют персонаж, к которому эти данные относятся.</td><td>учителя</td><td>герое в.</td></tr>
<tr><td>Изучение нового материала</td><td>Слово учителя: Назовите тему урока, вы к ней готовились дома и озвучьте цели урока.
Сегодня, на уроке я хочу проверить, как вы вополнили задание.
2. Индивидуальная работа по карточкам: Среди предложенных на карточке слов, с помощью которых описывают обычено характеры людей, выберите те, которые относятся к Швабрину, Гриневу, Пугачеву.
Задание составить определение, используя записанные слова по каждому герою.
<table><tr><td>Дескрипторы</td><td>Баллы</td></tr><tr><td>Правильно характеризуют Швабрина</td><td>1 балл</td></tr><tr><td>Правильно характеризуют Гринева</td><td>1 балл</td></tr><tr><td>Правильно характеризуют Пугачева</td><td>1 балл</td></tr><tr><td>Составляют определение</td><td>1 балл</td></tr><tr><td>Итого</td><td>4.балла</td></tr></table></td><td>Ребята работают по карточкам, выбирая нужные определения для героев.</td><td>Оценивание по дескрипторам.</td><td>Карт очки</td></tr>
<tr><td>Осмысление пройденного материала</td><td>3.Парная работа по карточкам.
На парту выдаются рабочие листы с заданиями. Каждая пара получает разные задания (работа по киар коду, работа по таблице, историческая справка, восстанови текст)
Памятка «Как составить диалог», где по пунктам формулируются действия сторон.
1. Внимательно выслушай товарища
2. Проясни его точку зрения, если необходимо
3. Выскажи свой взгляд
4. Запишите совместный результат.
Оценочный лист «Оцени свою работу в паре»
5. Работа в группах. На данном перевернутом урок</td><td>Учащиеся читают Памятку работы в группе и выполняют задание в паре. Дают, ответ, который был им задан как домашнее задание.

Один из пары демонстрируют выполненное задание.

Оценивают сою работу по оценочному листу.</td><td>Оценивание по дескрипторам.</td><td>марш рутн ый лист

Памя тка</td></tr>
</table>

	ребята самостоятельно поделились на группы и приготовили материал для защиты своих работ. 1.группа: Петр Гринев и Швабрин. Задание: Найдите различия, заполняя сравнительную таблицу, указывая поведение каждого персонажа в определенной ситуации. 2 группа: Маша Миронова. «Маша Миронова – нравственный идеал А. С. Пушкина»			

Утверждение	Полностью согласен	Частично согласен	Не согласен	Затрудняюсь ответить
Я в полной мере участвую в выполнении задания				
При разногласиях я принимаю другое решение				
Большинство решений предложено мной				
Мне интереснее и полезнее работать в паре				

	3 группа: Емельян Пугачев Важнейший принцип создания образа Пугачева перевоплощение метаморфоза. В каких эпизодах это происходит **<u>Заключительное слово учителя.</u>** - Почему произведение о далеких событиях, о людях 18 века, и теперь читается с интересом? (Повесть преподносит нам нравственные уроки, которые остаются в нашей памяти на всю жизнь. Главные герои Пушкина учат нас тому, как поступать в сложных жизненных ситуациях, не теряя человеческого достоинства, не нарушая кодекса чести.) Итак, ребята, роман Пушкина внешне прост - как наша жизнь. Пушкин помогает понять за внешним, бытовым лицом жизни человеческую, мудрую суть происходящих событий, разгадать жизненные, нравственные загадки. Персонажи на экране дают оценку уроку Пугачев	Ученики делятся на группы. Осмысливают поставленную цель и по заранее подготовленным заданиям дают ответ, защищая свои работы. 1 группа дает ответ, используя таблицу на постерах. 2 группа показывает презентацию «Нравственная красота Маши Мироновой» 3 группа показывает перевоплощения Емельяна Пугачева Ученики подводят итоги урока.	Оценивание по дескрипторам.	Оценочный лист

	Маша Миронова А.С.Пушкин Домашнее задание. Написать письмо от Петра Гринева своему внуку.			
Рефлексия	**Рефлексия «5 да»** **Вы помогали друг другу.** **Вы работали в группе** **Вы узнали что-то новенького** **Вы суперкрутые.** **«Мы будем проводить уроки перевернутый класс»**	Учащиеся подытоживают свои знания по изучаемой теме.		

Список использованной литературы:

1. Шашкина Г.З., Анищенко О, Учебник русской литературы, Мектеп, 2018г Часть 1
2. Модель «Перевернутый класс» Что переворачиваем? /М.Курвитс., Ю.Курвитс /Управление школой – 2014г, стр.48-50
3. «Что такое «перевернутый класс» и как эту методику используют в России» Электронный курс. https //mel.fm//usheba/shkola/928534/ flipped_classuoom

УДК 374.3

САБАҚ КЕЗЕҢДЕРІНДЕ ЦИФРЛЫҚ БІЛІМ ПЛАТФОРМАЛАРЫН ТИІМДІ ҚОЛДАНУ

Г.Н. Капашева
Батыс Қазақстан облысы,
Орал қаласы,
№41 мектеп-лицейінің
математика пәні мұғалімі

Соңғы жылдарда ақпараттық технологиялардың дамуына, қазіргі заманғы еңбек нарығы талаптарының өзгеруіне байланысты білім беру кеңістігінде цифрлық технологияларды қолдану мәселесі өзекті болып отыр. Бұл мәселенің шешімін білім беру ордаларында, соның ішінде мектеп қабырғасында қарастыруымыз қажет. Ал мектептегі оқу жұмысын ұйымдастырудың негізгі түрі ол – сабақ. Білім берудің қай түрі болса, да сабақ арқылы іске асады, сондықтан әрбір пән мұғалімі өз сабағын жүйелі жоспарлап, жаңаша бағытта ізденіп, сыныптың жас ерекшелігі мен қабілетіне, қызығушылығына қарай әрекет етуі керек [1].

Кез келген сабақтың бастамасы білім алушылар мен ұстаздың жақсы көңіл-күйі, сабаққа деген ынта, зейінінің шоғырлануы секілді үрдістерден тұратыны анық. Ол үдерістер қарапайым естілгенімен, ойлануды, ізденуді талап ететін әрекеттердің бірі. Сол себепті оқушылардың өзіне деген сенімділігін арттыруда, білімін кеңейтуге әрекет жасауда «Өзіңді мадақта» әдісімен бастаймын. Мысалы, «Бүгінгі сабақтан ерекше әсер алдым», «Бүгін белсенді болдым», «Досыма көмектесе алдым», «Барлық тапсырмаларды орындай алдым», «Көңіл-күйім тамаша болды», т.б. Бұл мадақтамалар тек оқушының көңіл-күйіне әсер етіп қоймай, сабақта өз мақсатына жетуге деген талпыныстыны күшейтеді. Сабақ соңында әр оқушы таңдаған комплименттерге сәйкес рефлексия жасап, қорытындылайды. Бұл сөздерді тек қағаз түрінде ұсынбай, үшбұрыш

пішінге орналасқан qr код арқылы ұсыну оқушыда қызығушылықты қалыптастырады (1-сурет).

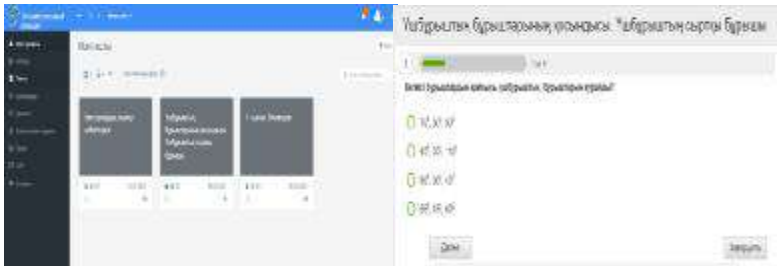
1-сурет
https://me-qr.com/ru/text/2332012/show

Сынып ұжымын топтарға бөлу – оқытуды жеңілдететін, мұғалімге көмекші әдіс. Сондықтан ғаламтор желісіндегі кездейсоқ топтарға бөлу оқушылар үшін сабақтағы қызықты сәттердің біріне айналған. Ол үшін https://qazmath.net/quraldar/topka-bolu/ сайтындағы әдісті қолдану арқылы тек топтарға бөлінуді ғана емес, математика пәнінен қажетті ресурстармен қамтамасыз етуге болады (2-сурет).

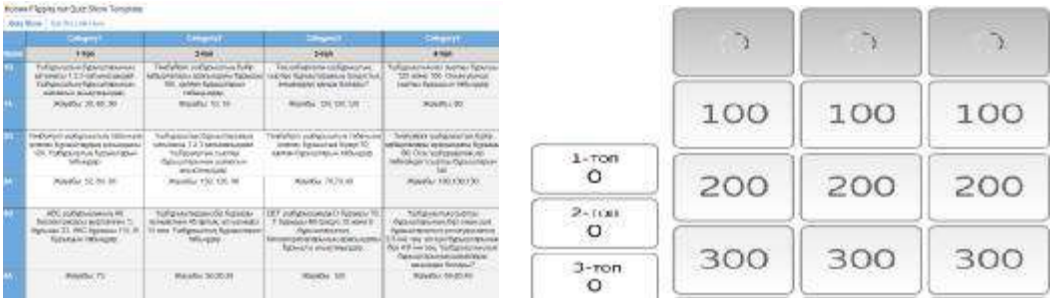
2-сурет.

Үй тапсырмаларын тексеру, қайталау кезеңдерінде ширату жаттығуларын, тез орындалатын тест тапсырмаларын жеке формада ұсыну арқылы сабаққа енуге, уақыттарын үнемдеуге қолайлы болып отыр. Сол себепті барлық пән мұғалімдері қолданатын және жасай білетін Power Point бағдарламасының мүмкіндіктерін пайдалану арқылы тест құрастыруға болады. Тест есептері дұрыс, бұрыс жауаптарымен ғана емес, білім алушыларға қателескен жағдайда қайта ойлануға, сыныптасынан немесе мұғалімнен көмек сұрау мүмкіндігінің бар болуымен ерекшеленеді (3-сурет).

3-сурет.

Сонымен қатар, https://onlinetestpad.com/uqjwjlgbhhuby тест жасау сайты арқылы тест тапсырмаларын құрап, ұсынуға болады. Бұл сайттың платформаның ерекшелігі математикалық символдардың толықтығында, оқушылардың өзін-өзі бағалауына, өз қатесімен жұмыстануына мүмкіндіктің болуында (4-сурет).

4-сурет.

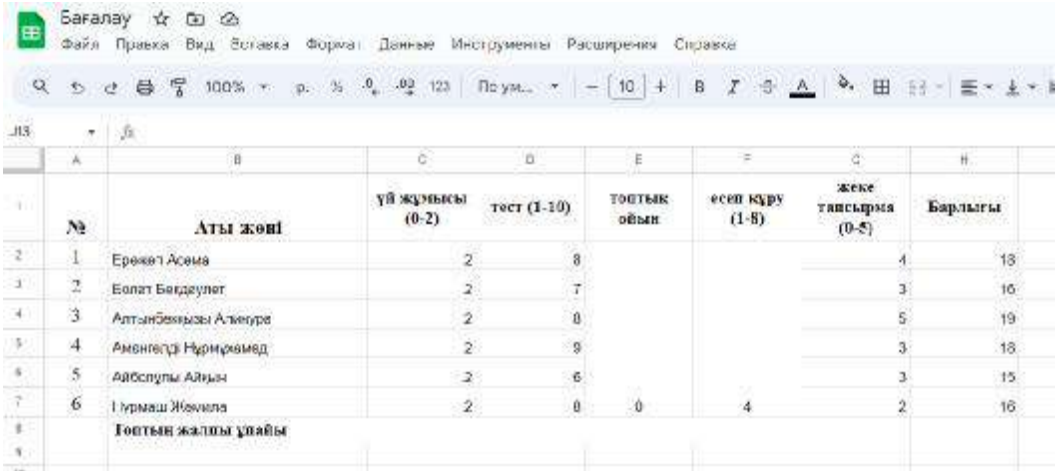
Сабақтың негізгі бөлімінде тақырып бойынша алған білімдерін жүйелеу, жинақтау бағытында деңгейлік тапсырмаларды топта шығару ұсынылады. Ол тапсырмалардың ерекшелігі жеңілден күрделіге бағытталып, бөлінетін уақыттың әртүрлілігінде. Осындай топпен орындайтын тапсырмаларды https://www.flippity.net/qs.php?k=1kT6cpuKIH3D6aZ4tkJ0Jn4CkVI3fnjEujJlAVE4ftk қосымшасындағы ойын арқылы беру ұсынылады (5-сурет).

Ойын арқылы тек білім алушылардың білімі мен білігі сынға түспей, топтар арасындағы білім бәсекелестігін, ал топ ішінде достық, ынтымақтастық, өзгеге қол ұшын беру сияқты тәрбиелік міндеттерді көздейді. Мұғалім үшін баланың пәнге деген қызығушылығын көтеруге арналған тиімді құрал ретінде алынған.

5-сурет.

Өзін-өзі бағалау қобалжудан арылуға, оқытудың жеке стилін түсінуге, білім алушының әлсіз жақтары мен қажеттіліктерін білуге, рефлексия мен өзін-өзі бағалауды дамытуға, сондай-ақ білім алушының жақсы білім алудың мәнін түсінуіне мүмкіндік береді [2,б.93]. Осыған орай Google өнімдерін кестесін пайдаланып, өзін-өзі бағалауды ұйымдастыруға болады. Бағалау сілтемесі сабақ басында топ басшысына беріліп, сабақ аяқталғанға дейін топ мүшелерінің білім деңгейін бағалауға арналған критерийлер бойынша баллдық жүйеде жасалды (6-сурет).
https://docs.google.com/spreadsheets/d/1CBq8dkeJKQU5fHRHTcoZ_UQ6rT7T9h2BLEweMdqOCQ/edit#gid=707993272

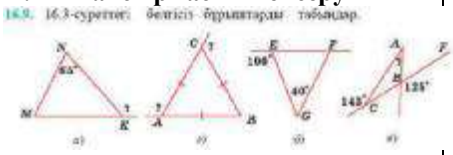
№	Аты жөні	үй жұмысы (0-2)	тест (1-10)	топтық ойын	есеп құру (1-8)	жеке тапсырма (0-5)	Барлығы
1	Ережеп Асема	2	8			4	18
2	Болат Бақдәулет	2	7			3	16
3	Алтынбекқызы Алмира	2	8			5	19
4	Аменгелді Нұрмұхамед	2	9			3	18
5	Айбсұлы Айын	2	6			3	15
6	Нұрмаш Жәмила	2	8	0	4	2	16
	Топтың жалпы ұпайы						

6-сурет.

Осы бағытта 7-сыныптағы геометрия пәні бойынша өткізілген «Үшбұрыштың ішкі бұрыштарының қосындысы. Үшбұрыштың сыртқы бұрышы» білік пен дағдыны қалыптастыру сабағымды ұсынамын.

Бөлім:	**7.3А Түзулердің өзара орналасуы**	
Педагогтің Т.А.Ә. (болған жағдайда)	**Капашева Гулжамал Нуржановна**	
Күні:		
Сынып: 7Ә	**Қатысушылар саны:**	**Қатыспағандар саны:**
Сабақтың тақырыбы	Үшбұрыш бұрыштарының қосындысы. Үшбұрыштың сыртқы бұрышы.	
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	7.1.1.16-үшбұрыштың ішкі бұрыштарының қосындысы туралы теорема мен оның салдарларын есептер шығаруда қолдану; 7.1.1.18-үшбұрыштың сыртқы бұрышы туралы теореманы қолдану;	
Сабақтың мақсаты	үшбұрыштың ішкі бұрыштарының қосындысы туралы теорема мен оның салдарларын, үшбұрыштың сыртқы бұрышы туралы теореманы есептер шығаруда қолдану.	

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі/ уақыт	**Педагогтің әрекеті**	**Оқушының әрекеті**	**Бағалау**	**Ресурстар**
Сабақтың басы 10 минут	**I. Ұйымдастыру** а) оқушыларды түгелдеу; ә) сабаққа сәттілік тілек.	Qr кодта жазылған мотивациялық сөздерді оқиды		QR код слайдтар
	II. Үй тапсырмасын тексеру 	Дайын жауаптармен көршілерінің нұсқаларын салыстырады. а) ΔMNK-теңбүйірлі; ÐM=ÐN=65^0; Ð$K^/$ = ÐM + ÐN = 130^0. Жауабы: 130^0 ә) ΔABC-теңқабырғалы; ÐA=ÐB=ÐC=60^0; Ð$A^/$ = ÐC=120^0. Жауабы: 120^0 б) ÐE=80^0; ÐF= 180^0 −(80^0+40^0)= 60^0. Жауабы: 60^0 в) ÐB=125^0; ÐC= 37^0 ÐA = 180^0 − (37^0+125^0)=18^0. Жауабы: 18^0	«0»- үй жұмысы орындалмады; «1»- үй жұмысы толық емес немесе ішінара қателер бар; «2»- үй жұмысы толық, әрі дұрыс.	Слайдтар
Сабақтың ортасы	**III. Тест тапсырмалары** сұрақ) 1.Бұрыштары 45^0, 35^0, 110^0 болатын үшбұрыштар бола ма?	Платформа арқылы тестілеуге өтіп, тест тапсырмаларын орындайды	Өзін-өзі бағалау (10 балл)	https://onlinetestpad.com/uqjwjlgbhhuby

	А) ия; В) жоқ **2.** Келесі бұрыштардың қайсысы үшбұрыштың бұрыштарын құрайды? A.70^0, 60^0, 50^0 B. 45^0, 35^0, 110^0 C. 90^0, 60^0, 45^0 D. 55^0, 45^0, 60^0 3. Берілген екі бұрышы бойынша үшбұрыштың үшінші бұрышын табыңыз: 30^0, 50^0 A. 80^0; B. 120^0; C. 100; D. 60^0 4. Берілген бір бұрыш 60^0 бойынша қалған екі бұрышының шамасы бола алатын бұрыштарды анықта (көп жауапты) A.20^0, 100^0 B. 40^0, 50^0 C. 45^0, 75^0 D. 30^0, 100^0 E. 50^0, 90^0 5.ABC үшбұрышында $\angle A + \angle B = 110^0$ және $\angle B + \angle C = 120^0$ болса, C бұрышы неге тең? A. 50^0; B. 75^0; C. 60^0; D. 70^0 6.ABC үшбұрышында $\angle A + \angle B = 110^0$ және $\angle B + \angle C = 120^0$ болса, B бұрышы неге тең? A. 50^0; B. 75^0; C. 60^0; D. 70^0 7.ABC үшбұрышында $\angle A + \angle B = 110^0$ және $\angle B + \angle C = 120^0$ болса, A бұрышы неге тең? A. 50^0; B. 75^0; C. 60^0; D. 70^0 8.Үшбұрыштың ішкі бұрыштарының бірі 50^0. Ал сыртқы бұрыштарының бірі 85^0-қа тең. Осы сыртқы бұрышпен сыбайлас емес екі бұрыштың қосындысы неше градус болады? A. 35^0; B. 115^0; C. 85^0; D. 135^0 9.Үшбұрыштыңішкі бұрыштарының бірі 50^0. Ал сыртқы бұрыштарының бірі 85^0-қа тең. Оның қалған ішкі бұрыштарын табыңдар. A.95^0, 35^0 B. 115^0, 45^0 C. 85^0, 115^0 D. 135^0, 15^0	Жауаптары: 1-B 2-A 3-C 4-A,C 5-D 6-A 7-C 8-C 9-A		
	IV. Топтық ойын.	Әр топ ұяшықтарды таңдау арқылы есептер шығарады, есептің күрделілігі ұпайға байланысты.	1,2,3 ұпай есептерінің дұрыс/бұрыс болуына орай ұпай қосылады,жа уап бере алмаса, сонша ұпай	слайдтар

			шегеріледі.	
	V. Есеп құрастыру. Берілген қадамдар арқылы шығарылатын есеп құрастырыңыз!	**I, III - топтар** **Дескриптор***Білім алушы* - сызбасын салады - сыртқы бұрыш жайлы теореманы қолданады; - өрнекті құрады; - белгісіз бұрыштарды анықтайды **II, IV-топтар** **Дескриптор***Білім алушы* - сызбасын салады; - үшбұрыштың сыртқы бұрышының қасиетін қолданады; - сыбайлас бұрыштың қасиетін пайдаланады; - ізделінді бұрышты анықтайды.	Көрші топтарға шығаруға береді. Кері алып, тексереді.	Плакат, маркер, слайд
	VI.Жеке тапсырма **№1.** Үшбұрыштың бұрыштарының қосындысы туралы теорема геодезияда белсенді түрде қолданылады. Геодезиялық желіні құру әдістерінің бірі оған негізделген – триангуляция әдісі (латын тілінен triangulum – үшбұрыш). Ол бір-біріне іргелес үшбұрыштардың тізбегін салудан және таңдалған координаталар жүйесіндегі олардың төбелерінің орнын анықтаудан тұрады. Триангуляция кезінде үшбұрыштың үш бұрышы да өлшенеді. Өлшеу барысында бұрыштары 68,72 және 40 болатын үшбұрыш шығуы мүмкін бе? **№2**. Бермуд үш тағанының бұрыштарының градустық өлшемдерін анықтаңыздар 	**№1. Дескриптор**: *Білім алушы үшбұрыштың ішкі бұрышы туралы теореманы қолданады сұраққа жауап береді* **№2. Дескриптор**: *Білім алушы үшбұрыштың ішкі бұрышы туралы теореманы қолданады теңдеу құрады белгісіз бұрыштарды табады*	**Шешуі:** **№1.** Үшбұрыштың ішкі бұрыштарының қосындысы 180^0[1] құрайды. Демек, $68^0 + 72^0 + 40^0 = 180^0$.[1] **Жауабы:** болады. №2. Үшбұрыштың ішкі бұрыштарының қосындысы 180^0. [1] Демек, $11x + 12x + 13x = 180^0$[1] $36x = 180^0$ $x = 5^0$ $11 \cdot 5^0 = 55^0$; $12 \cdot 5^0 = 60^0$; $13 \cdot 5^0 = 65^0$ [1] **Жауабы:** 55^0; 60^0; 65^0	Тапсырма парақтары
Сабақтың соңы	**Рефлексия.** «Мотивациялық сөздер» **Үйге тапсырма:** №16.16-16.19			слайдтар

Жоғарыда аталған цифрлық білім беру платформаларын қолданып өткізген сабақ жай сабақтарға қарағанда ерекше. Ол сынып оқушылары үшін сабаққа деген қызығушылықты тудырды. Ал, қызығушылық – оқушы үлгерімін көтерудің негізгі себебі[3].

Білім беруде цифрлы ресурстарды оқушыларға өз бетімен білім алуы үшін пайдалануымыз қажет. Цифрлық оқыту оқушыға білім алудағы олқылықтарды жоюға көмектесетіндей етіп таңдалыну қажет. «Ең жақсы жоспар – жүзеге асырылған жоспар» демекші, әр мұғалім өз кәсіби шеберлігін тек қағаз бетіне түсіру арқылы емес, баланың қажеттілігін ескере отырып, тиімді білім беру жолында әрекет етуі қажет.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. https://41-mektep.edu.kz/adistemeli-kyzmet/tsifrly-s-b-kt-r-t-pt-m-sy.
2. «2023-2024 оқу жылында Қазақстан Республикасының орта білім беру ұйымдарындағы оқу-тәрбие процесінің ерекшеліктері туралы» әдістемелік нұсқау хат. – Астана: Ы. Алтынсарин атындағы ҰБА, 2023.
3. smk.edu.kz.

УДК 811.512.122

ҚАЗАҚ ТІЛІ МЕН ӘДЕБИЕТІ САБАҒЫНДА СЫНИ ТҰРҒЫСЫНАН ОЙЛАУДЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ

Г.З. Капиева,
Батыс Қазақстан облысы,
Ақжайық ауданы, Чапаев ауылы,
«№1 ЖОББМ»
орыс сыныптарындағы
қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі

Кез – келген баланың бойында оның шығармашылық ойлау қабілеті жасырын жатуы мүмкін. Мұғалімнің басты міндеті – білім алушының өзіндік, жеке ойлауын дамыта отырып, сол жасырын жатқан мүмкіндіктерін ашу, оқу белсенділігін арттыру, іс - әрекетін басқару арқылы іздестіру, зерттеу, ой таласын туғыза білу.

Қазіргі таңда қазақ тілі мен әдебиеті пәнін оқытуда оқушының ойлау белсенділігін, шығармашылық қабілетін қалыптастыруға бағытталған озық технологиялардың бірі – сыни тұрғысынан ойлау технологиясы. Сыни тұрғысынан ойлау технологиясы – ойлаумен ұштастыра білім алуға бағытталған оқу технологиясы.

Сыни тұрғысынан ойлау технологиясының Миға шабуыл, Топтастыру, INSERT, Екі түрлі түсініктеме күнделігі, Т кестесі, Венн диаграммасы, Синквейн, RAFT стратегияларын өз сабақтарымда тиімді пайдалануға тырысамын. Сыни бағалауға құрылған тапсырмалар оқушының пәнге деген қызығушылығын арттыра отырып, естіген, білгенін талдап, салыстырып, дәлелді тұжырым жасауға бағыттап, өз бетімен және бірлесе шығармашылық жұмыс жасауды үйретеді. Ең басты тиімділігі – тақырып бойынша берілген көп ақпаратты талдай, жинақтай отырып, ішінен ең қажеттісін алуға, мәтін мазмұнына қатысты сыни ойлауды қажет ететін жуан сұрақтарды дұрыс қоя білу, сұраққа дәлелді, салыстырмалы түрде жауап бере білу, оқығанды есте сақтау дағдылары қалыптасады. Әсіресе, оқыту қазақ тілінде емес сыныптарында мазмұны өте

күрделі шығармалардың мәнін түсінуде, есте сақтауда сыни тұрғыдан ойлау стратегиялары оқушыларға көп көмегін тигізеді.

11-сыныптың «Қазақ тілі мен әдебиеті» оқу пәні үлгілі оқу бағдарламасында берілген, «Қоғамдағы жұмыссыздық мәселесі» бөлімі бойынша Ы. Алтынсариннің «Атымтай жомарт» әңгімесі тақырыбында өткізілген сабағымда «Ойтүрткі», «Балық қаңқасы», «Бір ауыз сөз», «Дербес пікір» әдістері қолданылды. Сабақтың оқу мақсаты – Ы.Алтынсариннің «Атымтай жомарт» әңгімесін түсінуге бағытталған тапсырмаларды орындай отырып, шығармада көтерілген қоғамдық – әлеуметтік мәселеге баға беру, әлем әдебиеті үлгілерімен салыстыру мақсаты көзделді. Оқыту қазақ тілінде емес сыныптарында қазақ тілі мен әдебиеті пәні кіріктіріле оқытылатындықтан, үлгілік оқу бағдарламасында көрсетілген сан есімнің мағыналық түрлерін қолдану білу оқу мақсаты алынды.

Сабақта қолданған әдістерімнен күтілетін нәтиже:

- Оқушылар бұрын берілген тапсырмамен де, сабақ үстінде берілген тапсырмамен де қосымша ізденуі, өз бетімен дайындалуы;
- Қоршаған ортаға сын көзбен қарауға үйренуі;
- Өзгенің пікірін тыңдап, оған өз көзқарасын қоса білуге үйренуі;
- Әр түрлі шығармашылық жұмыстарға дағыдалануы;
- Өз пікірін дәлелдеп, көтерілген мәселеге баға беріп, алған мәліметтерін пайдалана отырып, салыстыру жасауға үйренуі;
- Тілдік бағдар тақырыптарына қатысты тапсырманы дұрыс қолданады.

Берілген оқу мақсаттары оқушының қолдану, жоғары деңгей ойлау дағдыларын қалыптастыруды көздейді. Сабақ кезеңдерінде оқушылардың айтылым, тыңдалым оқылым, жазылым тілдік дағдыларын қалыптастыруға ұсынылған тапсырмалар ұжымда, жеке, жұпта, топта орындалды. Жаңа тақырыпқа ену мақсатында оқушыларға алдын ала Ы.Алтынсариннің өмірі мен шығармашылығына қатысты шығармашылық, іздену тапсырмаларын орындау тапсырылған болатын. Оқушылар Ыбырай Алтынсариннің Қостанай облысындағы мемориалдық мұражайында виртуалды галереяны аралата отырып, жазушының өмірі мен шығармашылығы туралы қысқаша ақпарат беріп өтті.

Сабақтың бастапқы кезеңінде оқушыларды үйренетін, зерттелетін тақырыпқа тарта отырып, олардың пәнге қызығушылығын арттыру мәселесі қарастырылуы керек. Соған орай, «Ойтүрткі» әдісі арқылы өткен тақырып пен жаңа сабақты байланыстыру мақсатында ой қозғау сұрақтары ұжыммен талқыланды. Бұл әдістің тиімділігі - оқушылардың танымдық дағдыларының және функционалды түрде сыни ойлауды дамытуы. Сондай –ақ, бұл сабақ кезеңінде шығарманың кейіпкері жомарт Атымтайдың шамамен VI ғасырда өмір сүрген Шығыс фольклорында кездесетін кейіпкер өзінің қайырымдылығы мен жомарттығына сай аты жайылған, халық құрметіне бөленген адам болғандығы туралы қосымша ақпарат беріп өттім. Ел аузынан естіген бұл хикаятты автор өз шығармасына кейіпкер етіп алғандығы жөніндегі аудио мәтін тыңдалды.

Сабақтың ортаңғы кезеңінде оқушылар мұғалімнің басшылығымен жаңа сабақта меңгерілуі тиіс материалды жан - жақты талдаулары қажет. Оқылым мәтінімен таныспас бұрын оқушылар ең алдымен, сөздік жұмысын жүргізілуі керек. Тиімді ұйымдастырылған сөздік жұмысы оқушылардың сөздік қорын молайтуға, мәтін мазмұнын түсінуге жетелейді. Бұл – оқыту қазақ тілінде емес сыныптарында мәтінмен жұмыс алдында жүргізілетін ең басты оқыту әрекетінің бірі. Оқылым алдындағы тапсырмалар шығарма мазмұнын түсінуге бағытталса, оқылым кезі тапсырмалары шығарманы талдауға, бағалауға, салыстыруға, тұжырым жасауға бағытталған.

Сабақ барысында орындалған 1-тапсырма бойынша мәтін мазмұнымен танысқаннан кейін жұбымен бірлесе отырып талдау жасалды. Бұл тапсырмада оқушының мәтінде көтерілген әлеуметтік – қоғамдық мәселені табуы, кейіпкердің сөзін

пайдалана отырып, туындаған мәселенің себептерін ашуы, дәлелдерін анықтауы, мәселенің шешімін тұжырымдап, «Балық қаңқасына» салып орындауы бағаланды. Тапсырманы орындауда оқушылардың мәтін де көтерілген мәселені шешу жолында тұжырым жасай білу дағдылары қалыптасады 2-тапсырма жеке орындалды. Жаңа тақырыпқа дейін мазмұны таныс әлем әдебиеті үлгілерінен алынып аударылған Ы.Алтынсариннің «Дүние қалай етсең табылады?» әңгімесі мен "Атымтай жомарт" әңгімесінде көтерілген әлеуметтік- қоғамдық мәселелер салыстыра отырып, екі шығармаға қатысты өз көзқарасын білдіруі арқылы оқушылар бағаланып отырды. Тапсырманы орындау кезінде оқушының бұрыннан белгілі ақпарат пен мәтіннен алынған ақпаратқа сүйеніп, өз көзқарасын білдіру, өз көзқарасын дәлелдеу үшін мәтіндегі мәліметтерді қолдана білу дағдылары қалыптасады.

Оқылым соңы кезеңі тапсырмасы топта орындалды. Оқушылар жақтаушы және даттаушы болып екі топқа бөлініп, Атымтай жомарттың әрекетіне баға берулері , баға беруде сан есімнің мағыналық түрін (кем дегенде 2-3) қолдана алуы бағаланды. Топ мүшелері Атымтай жомарттың күн сайын бір мезгіл үстіне ескі-құсқы киім киіп, жұмыс жасағаны дұрыс немесе бұрыс жауаптарын өмірмен байланыстыра отырып, көзқарастарын білдірді. Тапсырманы орындауда мәтін кейіпкерінің әрекетін бағалау ,сан есімнің мағыналық түрлерін стильдік ерекшелігіне сай қолдана білу дағдылары қалыптасады .

Сабақтың соңғы кезеңі – рефлексия сатысы. Бұл саты өте маңызды болып табылады. Меңгерілген тақырып бойынша әрбір оқушы жеке қорытынды жасай алуы тиіс. Бұл кезеңде оқушылар сабақ қаншалықты ұнады, несімен ұнағанын, тақырып бойынша көтерілген мәселені түйіндеуі «Бір ауыз сөз» әдісімен Padlet тақтасына оқушылардың ұялы телефондары арқылы хабарлама ретінде жіберілді.

Сабақ соңында кері байланыс арқылы алынатын мәліметтер өз білімін түзету мен өзгертулер енгізу жолында өте құнды болып табылады. Бұл тәсілдің өзі оқуышының өз жұмысын талдауын қажет етеді. Оқушылар орындалған тапсырмалары бойынша дескриптор, жұптардың бірін-бірі бағалауы, топта « Бағдаршам» әдісі жалпы сабақ бойынша «Екі жұлдыз, бір тілек» тәсілі арқылы өзін – өзі бағалауы арқылы жүзеге асырылады.

Жаңа тақырып бойынша берілген үй тапсырмасын «Дербес пікір» тәсілін қолдану арқылы шығармада көтерілген әлеуметтік – қоғамдық мәселе бойынша дискуссивті эссе жазады.

Жазба жұмысының критерийлері:

1.Өзіндік пікір - бір сөйлем.

2.Дәлел – екі сөйлем.

3.Өз пікірін дәлелдейтін мысал - екі сөйлем.

4.Өз пікіріне қарсы пікір – бір сөйлем.

5.Қарсы дәлелді жоққа шығаратын мысал – екі сөйлем.

6.Қорытынды – екі сөйлем.

«Дербес пікір» тәсілінің тиімділігі – оқушылардың жеке сыни ойлау дағыдаларын қалыптастыра отырып, дайын критерий бойынша жазылым тапсырмасын орындай білуге төселдіру. Сабақ мақсатына жетті.

Осылайша әр сабақта оқушы қызығушылығын ояту мақсатында ұйымдастырылған түрлі тапсырмалар жеке тұлғаның сыни ойлау дағдыларын қылыптастырып, шығармашылық қабілетін шыңдалуына, өз көзқарасын білдіруде, сөйлеу мәдениетінің жетілуіне ықпалы зор деп есептеймін.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1.«Оқушылардың сыни тұрғыдан ойлауын дамыту нысандары мен әдістері» С.Мерсеитова, 2011 ж.

2.Интербелсенді әдістемені мектепте қолдану. А. Әлімо. Алматы, 2015 ж.

3.Тыңдаушыға арналған нұсқаулық. Педагогикалық шеберлік орталығы, 2022ж.
4.«*Қазақ тілі мен әдебиеті» пәні оқулығы. 11- сынып* Г.Қосымова, «Мектеп»-2019ж.).

УДК 78.04:398.8 (574)

ХАЛЫҚ ӘНІ «ӘРИАЙДАЙ»

Ә.Б. Қосымбай,
Маңғыстау облысы, Қарақия ауданы,
Жетібай ауылы,
Өскенбай Қалманбетұлы атындағы
«Жетібай балалар өнер мектебі»
«Эстрадалық вокал» сыныбының мұғалімі

Ән өнері сонау заманнан бері көптің ортасына жылдам жетіп,кең таралатын өнердің ең түсінікті және көне түрі. Әншінің ерекшелігі дауыс пен есту қабілеті музыкалық ерекшелігінде. Әнші кәсіби немесе әуесқой болуы мүмкін, бірақ екеуі-де тыңдаушы көңілінен шығу үшін табиғат берген таланттың сыртында ән айтудың қарапайым, оңай, алғашқы шарттарын білгені жөн. **Ән айту** физиологиялық құбылыс болғандықтан, ағза қызметіне, оның функционалдық қабілетіне байланысты құбылыс.

Ән айтуда ми, жүйке жүйелері, дыбыс аппараттары, көмей, ауыз қуысы, тіл, таңдай, кеңірдек, кеуде, өкпе сияқты, ағзалар бір-бірімен өзара тығыз байланыста қызмет атқарады. Осы, ағзаларға жүйелі талдау жасамасақ та, әнші үшін келешекте «дауысты тәрбиелеу», баптау, дамыту, сақтау, аялау сияқты маңызды қадамдар кезінде жиі кезігетін болғандықтан кейбір қарапайым ерекшеліктері жайлы дыбыс аппаратының құрылымына қатысты айта кеткен жөн.

Осы орайда 07.11.2023 күні Өскенбай Қалманбетұлы атындағы Жетібай балар өнер мектебінің оқу жұмыс жоспарына сәйкес «Әриайдай» тақырыбында 2-сынып оқушысы Дүйсенбай Айданаға ашық сабақ болып өтті. «Эстрадалық вокал» сыныбының педагогы Қосымбай Әсемгүл Бәлиқызының жетекшілігімен өткен ашық сабаққа домбыра сыныбың педагогы Қосутов Жамбыл, Саулебаева Гаухар, домбырамен ән айту сыныбының педагогы Жексембаева Айдана, тәрбие жөніндегі орынбасар Әзірбай Толғанай, оқу ісі жөніндегі орынбасары Адилбаева Жанат қатысты. Сабақ жоспарға сәйкес жүйелі түрде өтті. Оқушыға ән өнері әдісі бойынша үйретілді. Дұрыс тыныс алу мен дикцияға мән берілді. Сабақ барысында 2-сынып оқушысына ән өнері туралы жалпы түсінік қалыптастырылды. Оқушының психолгиялық белсенділігін, көңіл-күйін бақылай отырып сабақ басында және соңында бағалау жүргізілді (оның ішінде өзін-өзі бағалау).

Уақыты: 17.10.2023 сағ: 09.30-10.10
Оқушы: Дүйсенбай Айдана - 2 сынып
Тақырыбы: Халық әні: «Әриайдай»
Мақсаты:

- **Оқушылар бойындағы жеке қабілеттері мен талланттарын дамыту;**
- **Ән өнерінің қадір-қасиетін ұқтыру;**
- **Ән айту ережелерін үйрету;**
- **Музыканы тыңдау,есту қабілеттерін қалыптастыру;**
- **Әнді таза, мәнерлі,әсерлі орындауға үйрету;**
- **Музыканың мазмұны мен сөзін түсіне білуге үйрету;**
- **Музыка мен сөз аралығындағы бірлікті сезіну;**

– **Шығарма мазмұнын түсініп,ажырата біліп,қызығушылықпен орындай білуге үйрету;**

– **Музыкадағы дыбыс жоғарылығын,ырғақ мәнерін,түсініп, ажырата білу;**

– **Дауыстың табиғи таза шығуына ,әнді мәнерлі орындау шеберлігін дамыту;**

– **Екі дауыста орындауға үйрету;**

– **Үйірме мүшелерінен хор ұжымын ұйымдастыру;**

– **Балалардың музыкалық білімін жетілдіру;**

– **Музыкалық сауаты,эстетикалық және рухани ой-өрісі дамыған, музыка өнерінің адам өміріндегі мәнін жете түсіне алатын ұрпақ тәрбиелеу.**

Сабақтың міндеттері:

а) - білімділік:

- әннің мазмұнын айту, дұрыс тыныс алу мен дикцияға мән беру

ә)- дамытушылық:

б) -тәрбиелік:

Сабақтың түрі: Жеке оқыту

Сабақтың әдісі: Әңгімелеу, үйрету, сабақ жүргізу,

Сабақтың барысы:

І. Ұйымдастыру

Оқушымен амандасып, оқу-құралдарын тексеру.

Көңіл күйін смайликтер арқылы білу.

Сабақтың көрнекілігі: Слайд, компьютер,суреттер, фортепиано, нота кітаптары, пулт,калонка,бағалау,кітаптар т.б.

ІІ. Тыныс алуға, дикцияға арналған жаттығулармен жұмыс:

Алдымен дауыс жаттығуларын жасаймыз. Терең тыныс алуға арналған жаттығулар. Ми - и - ро, до - ре - ми - фа - соль, я - а - а - а, лё - о - о сияқты тыныс алуға арналған жаттығулар жасалады.

Ендеше берілген тапсырмаларды тауып музыкадағы негізгі жеті дыбысты орын - орындарына орналастырайық: До, си, фа, ля, ре,ми, со

Тамаша до, ре, ми, фа, соль, ля, си, до - бір октава ноталары орындарын тапты. Олай болса үйге берген тапсырманы қарайық.

ІІІ. Үй тапсырмасын тексеру

Үйге берілген тапсырма: өткен әндерді қайталап келу

Ф.Абт: «Вокализ №5» Вокализді қайталап айту.

Мына сөздерден қалып қойған әріптерді орнына қою арқылы, халық әндерінің аттарын оқимыз. Осы әріптерден жаңа сабақтың тақырыбы шығады.

«С...улем-ай», «Ақда...иға», «Ил...гай», «Ах...у Керім», «Қамажа...», «Көзіңнің мөл...ірін-ай», Ләтип...», «Ақжа...нақ»

IV. **Жаңа сабақ**

Ән өнері-ықылым заманнан бері көптің ортасына жылдам жетіп, кең таралатын өнердің ең түсінікті және көне түрі.

Әншілік өнер-әншінің дауыспен орындауы, музыкалық шығарманың образды-идеялық мазмұнын әнші дауысыныңң мәнерімен, күшімен жеткізу және ашу өнері.

Адамзат ән мен күйдің кереметіне, ләззатына бөленіп, кейінгі ұрпағын адамгершілікке, адалдыққа, еңбекке, парасаттылыққа тәрбиелеп, эстетикалық талғамын байытып келді. Адам шыр етіп дүниеге келген күннен бастап бесік жырымен басталған ән-күй өмірінің соңына дейін адаммен бірге өтетіні табиғи заңдылық.. Әнші болып жаратылу сол адамға «Алланың мейірімі түсіп», табиғаттың берген үлкен сыйы деп түсінуіміз керек.

Әншінің ерекшелігі басқа музыканттардай емес, «әншілік аспабы» үнемі өзімен бірге болатындығында. Әнші болу үшін, ең алдымен, дауыс болу керек. Екінші, тыңдау кабілеті ерекше жетілген болуы керек.

Әншінің ерекшелігі дауыс пен есту қабілеті музыкалық ерекшелігінде. Әнші кәсіби немесе әуесқой болуы мүмкін, бірақ екеуі-де тыңдаушы көңілінен шығу үшін табиғат берген таланттың сыртында ән айтудың қарапайым, оңай, алғашқы шарттарын білгені жөн.

Халық әні «Әриайдай». Әриайдай әні тыңдалады.

Иә, табиғат қандай? - Сұлу, көркем, әдемі,.... Сұлулығына тамсанған жұртшылық әнге қосады. Күнделікті өмірде табиғатпен біте қайнасып келеміз. Өткен ғасырда нота сауаты жоқ кезде дүниеге келген ән - жырлар өмірмен біте қайнап, ауыздан - ауызға, қолдан - қолға көшіп бізге жеткен. Сол кезде де көңіл - күйлерін, қоғамға деген көзқарастарын сиқырлы музыка үнімен жеткізіп отырған. Бірақ уақыт өте авторлары ұмыт болған. Оларды халық музыкасы деген.

IV. Үй тапсырмасы мен жаңа сабақ арасындағы байланыс:

Мұғалім мен оқушының іс-әрекеті:

1) Жаңа тақырып бойынша мағлұмат айту;
2) Әнді тыңдау;

VI. Сергіту сәті:

Шар жару ойыны. Шардың ішінде сұрақтар жасырылады. Оқушы шарды жарып сұраққа жауап беру керек.

1. Халық әндері қалай және қашан пайда болды?
2. Қандай халық әндерін білесің?
3. Тосын сый! Оқушыға тәтті беріледі.

VII. Жаңа тақырып бойынша пысықтау, қорытындылау:

Халық әні «Әриайдай». Әриайдай әні тыңдалады.

Иә, табиғат қандай? - Сұлу, көркем, әдемі,.... Сұлулығына тамсанған жұртшылық әнге қосады. Күнделікті өмірде табиғатпен біте қайнасып келеміз. Өткен ғасырда нота сауаты жоқ кезде дүниеге келген ән - жырлар өмірмен біте қайнап, ауыздан - ауызға, қолдан - қолға көшіп бізге жеткен. Сол кезде де көңіл - күйлерін, қоғамға деген көзқарастарын сиқырлы музыка үнімен жеткізіп отырған. Бірақ уақыт өте авторлары ұмыт болған. Оларды халық музыкасы деген.

Халық әндері (folk music), ауызша дәстүрмен сақталған және қоғамға таныс қандай да бір ұлт пен этникалық топ адамдарына арналған ерекше әуен. Халық әуенінің дамуының шынайы тарихын тек қана болжауға болады. Нотаға түскен халық әндері мен халық әуені мәдениетінің тарихының хроникасы өте сирек кездеседі. 17 ғасырда халық әуендері бірте-бірте қоғамнан алшақтап, кейін 18 ғасырда музыка өнеріне деген қажеттілік қайтадан туындайды. 19 ғасырда халық әуендері «ұлттың игілігі» деп есептеліп, мәдени поэзия мен әндермен қатар тұрды. Ұлттық және діни коллекция ретінде шығарылып, халық әуені патриоттық идеологияны таратудың бір жолы деп есептелді. 1890 жылдан бастап оны жинаумен және механикалық құралдармен жазуды бастайды. Жарияланымдар мен жазбалар көпшіліктің қызығушылығын арттырып, халық әуендерін беру арқылы дәурені өткен сол ғасырдағы фольклорды және дәстүрлі әдет-ғұрпты қайта тудыруға мүмкіншілік туады. Екінші дүниежүзілік соғыстан кейін бар әлемде халық әндерінің мұрағаты пайда болды. Мысалы: «Көзіңнің мөлдірін-ай, Ақбаян, Шилі өзен, Балапан қаз. Қамажай, Елім ай, Арманай, Әгугай, Бозжорға» т.б сияқты халық әндері бар.

Ендеше Әриайдай әнінің бір шумағы мен қайырмасын айтып көрейік.

VIII. Үй тапсырмасы, бағалау:

Сабақтың басындағыдай смайликтер арқылы оқушының көңіл күйін білу. Өзін өзі бағалау.

Смайликтер арқылы оқушыны бағалау.

Үйге өткен әндерді қайталау;

Халық әні Әриайдайды жаттап келу.

Қорыта келгенде, музыкалық өнердің құдіреті ерекше. Ол адамның жан жүрегін, ішкі жан дүниесін баурап алады. Адам музыка арқылы өзіңді танып, әлемді танып, музыканы толық зерттей аласың. Музыкалық өнер арқылы өзіңді, өз еліңді, халқыңды әлемге танытуың мүмкін. Бірақ музыка арқылы ауру адамды емдей алатыны ерекше құдірет деуге болады. Музыка арқылы емдеуді Әбу Насыр әл-Фараби бабамызда атап айтып кеткен.

Музыканың әсерінің психологиялық-физиологиялық аспектісін зерттеген ғалымдардың арқасында музыка қанның минуттық көлеміне, тамыр соғысының жиілігіне, қан қысымына, қандағы қант көлеміне барынша әсер етеді, бұлшық ет тонусын көтереді және түсіреді, эмоциялардың туындауын ынталандырады, вербалды және арифметикалық қабілеттерді жақсартады, қабылдау және есте сақтау үдерістерін ынталандырып, шығармашылық ойды белсендендіретінін нақты айтқан. Әрбір музыкалық аспаптың адамның белгілі мүшесіне әсер ететіндігі қызықты. Вокалдық терапиямен айналысқаннан кейін тыныс алу барынша үнемдірек болады, ғалымдардың айтуынша, адамның жұмысқа қабілеттілігі көбіне осыған байланысты. Тыныс алу және дауыстық жаттығуларды дұрыс таңдау жүрек-қан тамырлары жүйесінің барынша сапалы жұмыс істеуін қамтамасыз етеді. Дауыспен айтылатын жеке дыбыстардың емдік қасиеттері туралы ерте ғасырдан белгілі. Олардың көмегімен әртүрлі ауруларды емдеген.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Ерзакович Б. «Ақ қайың» кітабы
2. Хамиди Л. «Балалар әндері» кітабы «Жалын» баспасы 1977
3. Ә.Бейсеуовтың әндер жинағы Жалын баспасы
4. «Ән сыныбында жүйелі түрде сабақ беру әдістемесі» Орал қаласы
5. Жұманиязов Б. «Жазира өлкем» әндер хорлар. Алматы 1978ж
6. Әншілердің портреті, буклет, үнтаспа, компьютер, проектор арқылы слайд. ZipGread, Plickers, kahoot, wordwoll, Jamboard, Learning apps, quizizz, educaplay, bouncy, Googleforma т.б т.б көптеген заманауи платформалармаларды интернет желісі арқылы пайдалану.

УДК 811.111

THE MONTHS AND SEASONS

С.Б. Майлашева,
Атырау облысы, Қызылқоға ауданы,
Тасшағыл ауылы,
Тасшағыл орта мектебінің
ағылшын тілі пәнінің мұғалімі

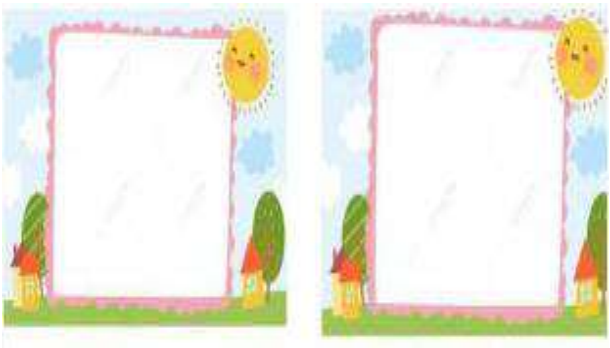
In the recent exploration of the theme "The months and seasons," I aimed to craft an engaging and enriching educational experience for my learners. In this article, we'll delve into the diverse methods employed during this lesson, inspiring active participation and fostering linguistic growth.

Commencing the lesson with an unconventional greeting based on the "Happy Greeting" method set a positive tone, establishing an upbeat atmosphere right from the start.

"Hidden Picture" Group Activity:

Dividing the class into two groups and utilizing the "Hidden Picture" method with a flashlight not only encouraged interaction but also honed teamwork skills and visual perception.

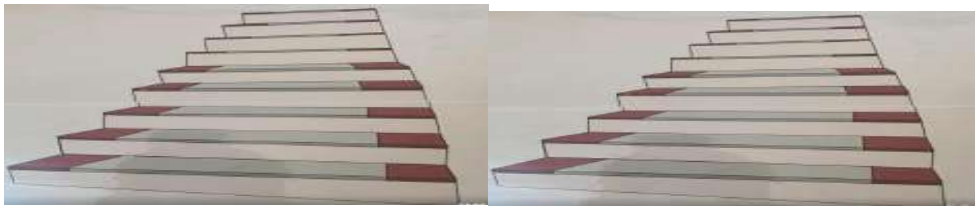

"Imagination and Joy" Psychological Scenario:

Using the interactive board, we collectively crafted psychological scenarios that were kind, cute, and uplifting. This method stimulated imagination and created an emotionally rich learning environment.

"Ladder" Homework Assignment:

Implementing the "Ladder" method for homework reinforced new vocabulary, prompting students to systematically review and internalize the material.

"Super Simple Songs" Theme Introduction:

Introducing the lesson theme with visual and auditory stimuli, such as the "Super Simple Songs" video, provided a multi-dimensional understanding of the topic, preparing students for active engagement.

Group Work "Exercise 1":

Employing the "SMART CARDS" and "SEASON CARDS" methods facilitated active idea exchange within groups, fostering both writing and oral communication skills.

Listening "Exercise 3":

The "BRAIN ATTACK" method during the listening exercise allowed students to actively engage with the audio material, enhancing their ability to grasp the sequence of months.

Worksheets and "Exercise 4":

Implementing the "Think, Find and Seek" method in the final activity, where students matched words with pictures and deciphered encrypted words, promoted logical thinking.

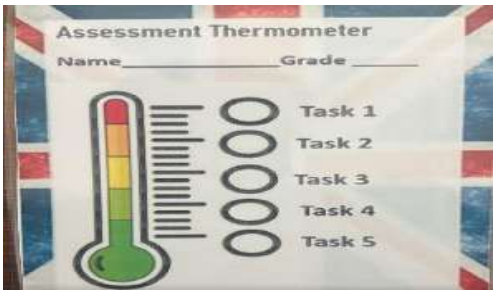
Conclusion and Self-Assessment "DOLLARS":

In concluding the lesson, students utilized the "DOLLARS" method for self-assessment, encouraging self-reflection and cultivating a sense of responsibility toward their learning journey.

This lesson became not only educational but also inspirational for the students. The incorporation of diverse teaching methods created a dynamic learning environment, allowing each student to unfold their potential and enjoy the process of learning.

Assessment chart

Learners should complete the thermometer with points they have

Reflection

Learners answer to some questions to know how they understand the lesson
Learners tell the class if they understand today's lesson
If they don't understand they write it to the stickers and leave it to class
Homework. Learners should learn by heart the new words.Draw your family tree. Write sentences about your family.

List of literature:

1.English Plus grade 5 Student`s book Ben Wetz, Diana Pye
2. «Мектептегі шет тілі» республикалық әдістемелік педагогикалық журнал № 4 2016ж.
3. Мектептегі шет тілі № 3 2020ж [4-5 бет]
4. "Modern English" республикалық әдістемелік педагогикалық журнал № 8 2019ж.
5. https://youtu.be/NDdjRQ0BPKQ?si=ZjqhdSzxjwUdgrRR
6. https://youtu.be/C_Sc5ZjdfFI?si=Nvhs_BJeUUM89Fxo

УДК 372.891

ГЕОГРАФИЯ САБАҒЫНДА Z ҰРПАҒЫ- ЗАМАНАУИ БАЛАЛАРМЕН ӨЗАРА ӘРЕКЕТТЕСУ ӘДІСТЕРІ

Ә.Қ. Мамбеталиева,
Батыс Қазақстан облысы,
Бөрлі ауданы, Ақсай қаласы,
№1 ЖОББМ
география пәні мұғалімі

Ғалымдардың ойынша, Z ұрпағы өз ата-бабаларынан өте қатты ерекшеленеді. Оларды ғалымдар түрліше атайды – центениалдар, «МенМенМен» ұрпағы, сандық (цифрлық) адамдар, үндемейтін, көп уақытын үйде өткізуге бейім ұрпақ. Ағылшын тілінен аударғанда «centennial» жүз жылдық дегенді білдіреді. Бір сөзбен айтқанда, центениалдар – бұл биотехнологияның белсенді дамуына байланысты шамамен 100 жыл өмір сүретін адамдардың ұрпағы.XXI ғасыр баласының психологиялық портреті ата-аналарды, қоғам мен педагогтерді толғандырары анық [1].

Z ұрпағы – сандық (цифрлық) әлемде дүниеге келген алғашқы ұрпақ, ол өзінің өмірін ғаламторсыз және гаджетсыз елестете алмайды. Олар білмегенін гуглдан іздеп табуға тырысып, навигатор арқылы оңай жол тауып, ғаламтордан онлайн сауда жасауды жөн көреді. Олар бір уақытта сабақ оқып, достарымен хат алмасып, әуен тыңдап, жанындағылармен әңгімелесе алады. Мультимедиялық технологиялардың балалары шыдамсыз, қысқа мерзімді мақсатқа басым көңіл аударады. Ғаламтордағы

барлық тілдесу құралдарын меңгерген. Күні-түні әлеуметтік желілерде отырады, онлайн желілік ойындар ойнайды, өзінің өмірі жайында өз блогында бөліседі. Адаммен тікелей қарым-қатынасқа түскенге қарағанда техногенді қарым-қатынасты таңдайды [2].

Жаңа заман ұрпағының тағы бір ерекшелігі – клиптік сана.Олар үшін мини-жаңалықтар, твит форматындағы ақпараттар және әлеуметтік желідегі статустарды оңай қабылдайды. Клиптік қабылдаудың басты артықшылығы – ақпаратты өңдеу жылдамдығының шапшаңдығы. Тағы бір ерекшелігі – мәтіндік емес, бейнелі ақпаратты ұнатады.

Клиптік қабылдау қалыптасқан оқушылар үшін сабақта қолданатын әдістерімнің бірі – «Публикация» әдісі. Топтық жұмыстар кезінде жаңа тақырыпты өз беттерімен меңгерту мақсатында жиі пайдаланамын. Мақсаты – жаңа мәтінмен таныса отырып, түрлі көркемдік элементтерін пайдалана отырып, өзге оқушыларға негізгі идеяны жеткізу және сыни ойлауды қажет ететін өзіндік пікірімен көзқарасын қалыптастыру арқылы ой қорыту,өз ойларын жетілдіру арқылы оқыту мақсатына жету. Берілген мәтінді суретпен және пост форматында жеткізу үшін фантазиясы мен шығармашылық қабілеттерін шыңдайды. Оқушылар топта сыныптастарымен ынтымақтаса отырып, қарым-қатынас жасауға, идеяларды ұсынуға және қорғауға, әртүрлі ұстанымдарымен алмасуға,барынша белсенді қатысуға мүмкіндік алады.

Клиптік сана салдарынан география пәнінен оқушыларұзақ желілік бірізділікпен, бір стильмен берілетін ақпаратты, кітап мәтінін қабылдауға қабілетсіз болады, ұзақ уақыт бір ақпаратқа зейін бөле алмайды, табандылығы жетпейді әрі талдау зеректігі төмен болады. Сол себепті оқушылардың көңілін жылдам сабаққа бұру үшін «Комиксті оқыту» әдісін қоладанамын. Комикс дегеніміз – әртүрлі сюжетті суреттер арқылы белгілі оқиғаға оқушылардың өздері құрастыратын әңгімелері. Комикс жасау арқылы адамның шығармашылық, логикалық ойлау қабілетін қалыптастыратынын, қазақша сөйлеу мен жазу (сюжеттегі рөлдердің сөздерін жазу арқылы) қабілетін дамытатынын ерекше атап өтуге болады. Білім беру саласында комикстер еуропалық білім беру кеңістігінде бұрыннан қолданылып келе жатыр. Комикстерді білім беру ресурсы ретінде кез келген жастағы адамдарға пайдалануға болады. Комикстер шетелдік білім беруде адамның өз ойын тұжырымды берудің табиғи жолы ретінде жоғары бағаланып жүр.Мақсаты – жеңіл форматта сабақ барысындағы түйінді ойды нақтылау, кілт сөздермен жұмыс, күрделі терминдерді комикс форматында түсіндіру. Оқушылар өз ойларын комикстік жағдаяттар, кейіпкердер арқылы жеткізеді. Психологиялық ахуалды тудыру мақсатында да қолдануға болады [4].

Z ұрпағының балалары тұлға болып қалыптасуы үшін олардың білім алуы қажет. Және бұл мұғалімнің кәсібилігіне алынатын жауапкершілік. Заманауи балалармен өзара әрекеттесу тиімді болуы үшін оқушыларды түсініп, сол қалпында қабылдауымыз қажет.

Австралиялық ғалым аналитик Марк МакКриндл Z ұрпағын оқытудағы үш трендті ерекше атап өтті:

1. *Өмір бойы білім алу және инновациялық сана.*

Z ұрпағының оқушыларымен жұмыс жасайтын мұғалім оқушыларды өмір бойы білім алуға шабыттандырып, кәсіпкерлік қабілеттерін дамытып, күнделікті өмерде қолданатын оқу міндеттерін құруы керек.

2. *Бейімделген сана.*

Уақыт өткен сайын жаңа мамандықтардың туындауына орай Z ұрпағы түрлі саладағы білімін ұштастырып, жүйелі ойлана алуы маңызды. Жаңа ақпаратты тез қабылдап, қоғамдағы толассыз өзгерістерге тез бейімделуге үйренуі керек.

3. *Бірлескен оқу.*

Мектеп тек білім алатын орта емес, сонымен қатар оқушылардың тілдесу және әріптестік дағдысын қалыптастырып, кикілжіңдерді шешіп, идея алмасатын кеңістік болып саналады. Қазіргі кезде мектептерде жобалық жұмыстар қарқынды дамуы бірлескен оқудың айқын бейнесі.

Педагогикалық ғылымдар профессоры Джозеф Аун ұсынған тағы бір трендті атап өтуге болады:

4. *Геймификация.* Жаңа заман оқушыларының көпшілігі онлайн ойындар ойнап уақыт өткізеді, демек осы фрагментті білім беруде қолданса болады. Геймификация оқушылардың бәсекелестік қабілеттерін арттырып, білім алу процесін қызықты етеді [3].

Соңғы аталған трендтің мүмкіндіктерін өз сабағымда жиі қолданамын, әсіресе бөлімді немесе тоқсанды қорытындылау кезінде «Географиялық квизмафия» ойынын ұйымдастырамын. Мақсаты – өткен білімді бекіту, оқушылардың ойлау қабілеті, эмоциясын басқара алу қабілетін, логикасын арттыру.Ойын шарты: сынып оқушылары санына байланысты бір немесе екі мафия, қалғандары білгіштер тобы. Білгіштердің міндеті сұрақтарға жауап беру, мафиялардың міндеті білгіштер тобын шатыстырып, қате жауап беру әрі өзінің мафия екенін білдіртіп қоймау керек. Әрбір қате жауап берілген сұрақтан кейін оқушылар кімнің мафия екенін өзара талдап, атау керек. Ойын соңында барлық сұрақтарға дұрыс жауап берілсе, білгіштер тобы жеңеді. Егер оқушылар қателесіп, мафияның орнына білгіштерді таңдап ойыннан шығарып жіберетін болса, онда мафия жеңеді.

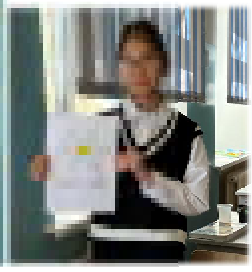
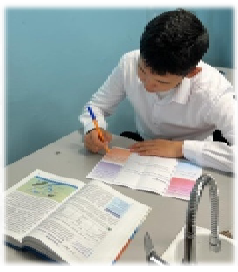

Географиялық номенклатураны жаттап, материктер бойынша таралуын анықтап жаттығуы үшін оқушыларға арнап «Географиялық уно» карталарын дайындадым. Бұл ойын бойынша таулар, өзен-көлдер және мемлекет астаналарын үнемі қайталап, жадыларында сақталатын болады. Сонымен қатар бұл ойын оқушыларды мұқияттылыққа, жылдамдыққа, жедел есептеуге баулиды. Ойын шарты уно ойынының шартымен бірдей, тек түстердің орнына өзен, көл, тау, мемлекет астаналары қолданылады. Бұл ойын түрлері қазіргі таңда оқушылар арасында өте жылдам қарқында дамуды. Осындай ойын форматындағы сабақтар жаңа заман оқушысының көңілін аударатыны анық.

Сабақ соңында Z ұрпағын бағалауды түрлі әдістермен жүргізуге болады. Бағалаудың негізі оқушыға сабақ мақсатына жетудегі нәтижесін көруге мүмкіндік беру. Бағалау нәтижеге жетуге мақсатында бағалау критерийлері мен дескрипторлар арқылы жүзеге асады, өз-өзіне және сыныптастарына мониторинг жасауға, талдауға өз септігін тигізеді. Сабақ барысында жұптық бағалау, топтық бағалау және өзіндік бағалау түрлерін қолданамын [5].

Қорытындылай келе, ертеңгі болашағымыз – жастардың қолында. Сол себепті, заманауи балалар мен жасөспірімдердің тұлға болып қалыптасуына аса көңіл бөлуіміз қажет. Ол үшін тек мұғалім, педагог рөлінде ғана емес, сонымен қоса білім алушы рөлінде Z ұрпағына бізді де жаңа нәрсеге үйретуіне мүмкіндік беруіміз керек. Екі заман ұрпағы өзара әрекеттесіп жұмыс жасағанда ғана біз өз болашағымызға қам жемесек болады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі.

1. Дж.Коатс «Поколения и стили обучения». М.: МАПДО; Новочеркасск: НОК, 2011.
2. «Поколение Z: те, кто будет после» / психотерапевт, медициналық ғылымдардың кандидаты Марк Сандомирскийдің сұхбатынан.
3. Шамис Е., Антипов А. «Теория поколений» // Маркетинг Менеджмент. – 2007. - №6.
4. Конобеев А. // Использование комиксов в обучении английскому языку// https://www.englishteachers.ru/forum/index.php?app=forums&module=forums&controller=topic&id=1362
5. Акыбаева Г. / Критерии оценивания результатов обучения: способы, ообенности и подходы / Форум науки и высшего образования - 2022: «человеческий капитал – ключевой ресурс развития нового казахстана», 2022 г.

УДК 37.026

САБАҚТА ИНТЕРБЕЛСЕНДІ ӘДІСТЕРДІ ТИІМДІ ҚОЛДАНУ ЖОЛДАРЫ

Ж.К. Мендибаева,
Орал қаласы
№ 48 ЖОББМ
информатика пәні мұғалімі

Бүгінгі уақыт талабына сәйкес білім беруде одан әрі жетілдіру оқу тәрбие процесіне озық тәжірибені, ғылыми жетістіктерді енгізуді талап етеді. Белгілі педагог Ш.Амонашвили: «Оқушылардың білімін арттыру, пәнге қызықтыру үшін оқытуда, жалпы алғанда ең бірінші оқушылардың неге қызығатынын анықтап алып, содан соң бастау керек» – деген, мен де осы ұстанымды ұстанамын. Информатиканы оқыту барысында оқулықтағы тақырыпты сөзбен айтқаннан гөрі қызықты, бейнелі, әр түрлі әдістерді қолданып ұсынған дұрыс.

Әр күні әр сабағымды ерекше, қызықты, көркем әдіс-тәсілдермен өткізуге тырысамын. Сабақта қолданылған әдіс-тәсілдеріме тоқтала кетейін, «Анти – жалқаулық» әдісі, ерекшелігі оқушыларға жақсы көңіл-күй сыйлау, сабаққа қызығушылығын ояту, зейінді ашуға, жылдам жауап беруге көмектеседі, ізденімпаз болуға жетелейді, мотивация беруге, сабақты жақсы көңіл-күймен бастауға ықпал жасайды. Сабақ басында «Пазл құрастыр» әдісін geniali платформасы арқылы ұсынуға болады. Бұл әдісті үй тапсырмасын тексергенде уақытты үнемдеуге және жылдам әрі функционалды түрде сыни ойлануды дамытады. Оқушының танымдық дағдысы артады. Сабақты кітап материалымен түсіндіргеннен арнайы платофрмалардан видео сабақтарды ұсынуға болады. Imektep платформасын сабақты тиімді түсіндіруде көмекші құрал.

Сабақта тапсырмаларды бергенде де түрлі әдістермен ұсынсаңыз оқушының

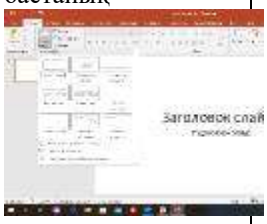
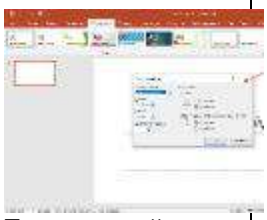
қызығушылығын арттырып, тапсырманы таласа орындауға ықпал жасайсыз. «Семантикалық кесте» әдісі ноутбук шаблонымен ұсынуға болады. Бұл әдіс те ноутбук шаблонына тапсырмаларды жапсырып ұсынасыз.Бұл әдістің ерекшелігі баланың зейінің шаблон арқылы аудару, тапсырманы қызыға,жарыса орындауға мүмкіндік береді.

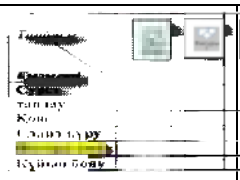
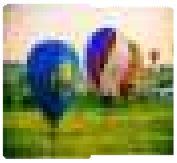
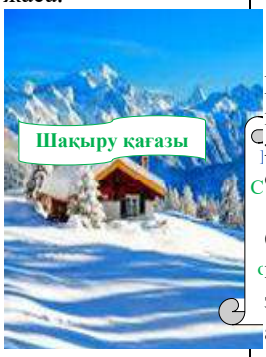
Тапсырмалар арасында оқушылардың сергіту, қимыл қозғалыс сыйлау мақсатында, көбіне нейро жаттығулар немесе сергіту жаттығуларын қолданған дұрыс. Бұл баланың денсаулығына да дұрыс әсер етеді. Ойын жинақтауға көмектеседі. Сабақ барысында үнемі оқушылардың алдарына белгіше таяқшалар беремін. Оқушылар өздеріне көмек керек болса немесе тапсырманы орындап болса, арнайы таяқшаларды көтеріп белгі береді. Бұл әдіс оқушыны жауапкершілікке, ұстамдылыққа, артық сөйлемеуге үйретеді.

Сабақ барысында маңызды рөл атқаратын оқушыны бағалау түрлері. Әр сабағымда қағаздан шаблондармен немесе арнайы плаформамен жасалған бағалау әдістерін қолданамын. Бағалаудың ерекшелігі оқушыны сабаққа қызығушылығын арттыру, жарыса тапсырма орындауға әсер етеді. Оқушы сол бағалау үшін өздерін белсенді қылуға тырысады. Сондай бағалаудың бірі «Әуе шары» бағалауы. Бұл бағалау тақтаға қолмен жапсырылып, әуе шарларының үстіне оқушының суреттері жапсырылады, сабақ бөлімдері белгіленіп, барлық оқушының әуе шары жерден бастап, тапсырма орындағансайын көтеріліп отырады. Сабақ соңында әуеде қалықтаған оқушылар жоғары бағамен бағаланады. Оқушылар әуеге қалықтау үшін тапсырмаларды ыждағаттылықпен орындауға тырысады. Сіздерге жоғарыда аталған әдістер қолданылған бір сабағымның жоспарын назарларыңызға ұсынып отырмын.

Сабақтың кезеңі/ уақыт	Педагогтың әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы. Қызығушылықты ояту **2 минут** **Жаңа сабаққа кіріспе** **5 минут**	**I.Ұйымдастыру кезеңі:** Оқушылармен амандасу, түгендеу. **«Анти-жалқаулық»** витамині. Оқушылар бүгінгі күнімізге сәттілік тілейміз. **Мақсаты:** оқушыларға жақсы көңіл-күй сыйлау,сабаққа қызығушылығын ояту. Сабақ барысында:зейінді ашуға, жылдам жауап беруге көмектеседі;ізденімпаз болуға жетелейді. **Тиімділігі:** бүгінгі күнге жағымды ахуал тудырады **II.«Миға шабуыл»** Өткен сабақты «Пазл құрастыр» әдісімен **genially** платформасы	1.Мұғаліммен амандасады. «Анти-жалқаулық» әдісі арқылы оқушылар дәрумендіқабылдап алады.Бүгінгі сабаққа керекті энергияларды ала отырып,сабақты жақсы көңіл-күймен бастайды. Болжамалы жауап: 1.Лат.presento – «тапсырамын» 2.RowerPoint 3.Іске қосу-- Барлық программалар – Microsoft Office--Microsoft RowerPoint 4.Интернеттен аламыз 5.Бас мәзірдің көмегімен 6.Интернеттегі мәліметтерді іздеуге, оқуға арналған программа 7.Қажетті ақпаратты тез іске қосуға 8.Слайд түрінде	**ҚБ:** Сұраққа ұтымды жауап берген белсенділікпен қатысқан оқушыға **«Сүйкімді Робот»** әдісі арқылы мадақтау сөзімен ынталандыру. **Мақсаты:** видео арқылы	 https://view.genial.ly/63ee60e1347fc0001a4cd1bf/interactive-content-puzzle-quiz интерактивті тақта

Жаңа білім **5 минут**	арқылы әр пазл бөлігіндегі берілген сұраққа тақтаға кезекпен барып, үш нұсқаның бірін таңдап жауап береді 1. Презентация латын тілінен аударғанда? 2. Презентацияны қандай программаның көмегімен жасаймыз? 3. Программаны іске қосу үшін? 4. Презентацияға қажетті ақпараттарды қайдан аламыз? 5. Ақпаратты қалай іздейміз? 6. Браузер деген не? 7. Бетбелгі деген не? 8. Презентация не үшін қажет? **Мақсаты:** Жылдам әрі функционалды түрде сыни ойлануды дамыту. **Тиімділігі:** оқушының танымдық дағдысы артады. Сонымен қатар оқушыға сабақтың өмірмен байланысын көрсетеді және сабақтың тақырыбы мен мақсатын анықтауға мүмкіндік береді. Пазл астынан шыққан жаңа тақырыпты оқушылармен бірге хабарлайды: Презентация слайдының макеті Сабақ мақсатын **«Білім почтасы»** әдісі арқылы хабарлайды **III.Жаңа тақырыпты түсіндіру.** Жаңа тақырыпты түсіндіру	көрсеткен түсінікті Мұғаліммен бірге жаңа тақырыпты хабарлайды Мұғалімді тыңдайды Оқушылар «Жаңа білім» бөліміндегі ақпаратпен танысып, Тақырыпты түсіну үшін дизайн туралы видео қарап түсініп алады. **«Түртіп алу»** әдісі арқылы қажетті анықтаманы дәптерлеріне жазады.	түсінік жұмысын жүргізіп,оқылған мәліметті түртіп алу жүйесі бойынша таным түсінігін қалыптастыру **Тиімділігі:** жаңа материалмен таныса отырып, түртіп алу жүйесімен мәлімет жинайды, саралайды, бағалайды.	 https://imektep.kz/kz/dizayn Видеожазба, презентация, жұмыс дәптері,оқулық

	мақсатында слайдқа макет таңдаудың тәсілдерін тақтада видео арқылы көрсету.Одан бұрын слайд безендіруді үйренбес бұрын біздер дизайн ұғымымен танысып алайық.Олай болса бізге көмекке өзіміздің жақсы көретін ресурсымыз http://imektep.kz/ видео қараймыз. https://imektep.kz/kz/dizayn Балалар,дизайн ұғымын түсініп алсақ,жаңа сабақты түсіндіруді бастайық Тапсырма сайын «Әуе шары» бағалауын түсіндіріп кетеді			
Сабақтың ортасы **5 минут**	**IV. Мағынаны ашу (білімді өзектендіру үшін тапсырмалар)** **1-тапсырма.Жеке жұмыс «Семантикалық кесте» әдісі** ноутбук шаблонымен беріледі	Ноутбук шаблонындағы құралы қызметін дұрысын таңдап белгілеген соң **«Мен дайынмын»** қалақшасымен және көмек қажет болса **«SOS»** белгісін көтеріп белгі береді. Оқушылар алдымен тапсырманы өз	Тапсырманыорындап болған соң өзінің суреті тұрған әуе шарды жоғары көтереді **ҚБ:«Әуе шары»** арқылы бағалау	Интерактивті тақта НОУТБУК шаблоны «Мен дайынмын» қалақшалары

	 Дескриптор: · Берілген батырмаларды ажыра алады; · Кестені дұрыс толтырады; **2 – тапсырма. «Шығармашылық ізденіс» әдісі Практикалық жұмыс** Презентацияда «Қыс көрінісі!» атты сайысына шақыру қағазын жаса.	бетінше орындау қажет. **«Case study»** әдісі арқылы көрші жұбымен дәптерлерін алмасып, интерактивті тақтада берілген жауабымен тексереді. Компьютермен жұмыс жасап болған соң **«Мен дайынмын»** қалақшасымен белгі береді	 **ҚБ:** **«Әуе шары»** арқылы бағалау 	 Слайдта тапсырма дескрипторышы ғып тұрады Слайд, оқулық, ноутбук «Мен дайынмын» қалақшалары
10 минут	 **Дескриптор:** · Power Point бағдарламасын пайдаланады; · Дайын дизайыннан фон пайдаланады; · Фигураларды пайдалана біледі; · Презентация жасай отырып, · әр түрлі дизайнда безендіре алады; · Жасаған жұмысын бумаға сақтайды; **«Хоки-поки» биі арқылы сергіту сәті**	Музыка ырғағымен қимыл жасап,видео жаттығуларын орындайды Оқушылар ноутбуктағы электронды оқулықты ашып тақырыпқа өтіп,тапсырманы дескрипторға сай орындайды және әр тапсырманы орындаған соң тексеру батырмасын басып тексереді.Дұрыс болса тапсырма жасыл түске боялады. Орындап болғасын арнайы қалақшаны көтеріп белгі береді. Сабаққа белсенді оқушы белсенді болмаған оқушыны жұп болып алып шығады,тақтадағы сұраққа екі жауаптын біреуін таңдау арқылы жауап береді.Белсенді оқушы жауабын тексереді	**ҚБ:** **«Әуе шары»** арқылы бағалау **ҚБ:** **«Әуе шары»** арқылы б ағалау	Слайдта тапсырма дескрипторышы ғып тұрады көңілді әуен ырғағымен bilimkids.kz порталынан интерактивті тақта Слайдта тапсырма дескрипторышы ғып тұрады Umaigra платформасы,интерактивті тақта https://www.umapalata.com/zexpo
5 минут				
 4минут				

 5 минут	https://bilimland.kz/kk/plans/3737 **3 - тапсырма Жеке жұмыс «Электронды дискпен біргеміз»** әдісі арқылы тақырыпқа берілген тапсырманы орындайды **Дескриптор:** · Батырмалардың қызметін дұрыс сәйкестендіреді; · Ребусты шеше алады; **V.Жаңа сабақты бекіту** **4тапсырма. Жұптық жұмыс «FalseTrue» әдісі** арқылы Umaigraплатформасымен жасалған «Көңілді ойын» атты саяхатқа шығып,сабақтағы алған білімдерін сұраққа жауап беру арқылы қорытады.			/game.html?LANG=RU&idGames=48814&mygames=s&tk=960bd022419896ef85a97cae2d78c1db8de08dc8b39f2e7120cc00806a8913cf
Сабақтың соңы Ой толғаныс. Рефлексия 4 минут	***«Бір ауыз баспа» принтер әдісі арқылы рефлексия*** *«Жасыл түс» - бәрін түсіндім «Сары түс» - жартылай түсіндім «Қызыл» - мүлдем түсінбедім* ***Мақсаты:*** *Оқушы алған білімін саралай білуге дағдыланады.* ***Тиімділігі:*** *Тақырып бойынша оқушылардың пікірін анықтайды. Жинақталған деректердің құнды болуын қадағалайды.* Үйге тапсырма: §22.Презентация слайдының макеті «Үйде орындайық»	Принтер құрылғысының кнопкасын басу арқылы оқушылар кері байланыс береді	«Әуе шары» бағалауы арқылы,оқушылардың әуеге көтерілу деңгейіне сай мұғалім бағалауы айтылады және сабаққа қатысқан оқушылар парта астына жасырылған **«Сәттілік купоны»** сыйлығын алады	презентация интрерактивті тақта қаламы

	тапсырмасы 95 бет			

Осындай әдістерді қолдану арқылы оқушылар сабаққа аса жоғары қызығушылықпен қатысты. АКТ пәніне деген ерекше көзқарастары пайда болды. Әр сабақ сайын әдіс - тәсілдерді жаңартып отырамын. Сабақтан қалмай, тапсырмаларды қуана орындайды. Сабақты тиімді әдіспен өткізудің пайдасы - үлгерімі төмен оқушылардың болмауы, үлгерім сапасының өсуі байқалды.

Сабақтағы әдіс – тәсілдерімді үнемі видеоға түсіріп, instagram және тик ток https://instagram.com/zharkynay_apay?igshid=NzZlODBkYWE4Ng== https://www.tiktok.com/@zharkynay_89?_t=8i9I9yncX7m&_r=1 әлеуметтік желілерге жариялап, өзім сияқты ұстаздаға тәжірибе алмасып отырамын.

Шәкірттерімнің сабаққа деген, ақпараттық технологиялық дамыған заманымызға деген қызығушылықтарын арттырып, үнемі қолдап отырамын. Сондықтан да менің оқушыларым ИНФОРМАТИКА пәні - жаңа деңгейдегі және сапасы жағынан өзгеше пән екенін біледі. Менде өзімнің біліктілігім мен білім деңгейімді үнемі жетілдіріп отырамын. Өзімді "заманауи ұстаз" қатарынанмын деп нық сеніммен айта аламын. "Ұстаз" болу - әр адамның қолынан келе бермейді. Менің осы жолды таңдауым - бойымдағы ерлікті, ерекше талантты, ізденімпаздылығымды көрсетеді. Ғафу Қайырбеков айтқандай: " Жүрегі батыл, жаны жомарт, сезімтал, мінезі күннің шуағындай мейірімді, бойында өмір бойы таусылмас білімі бар, уақыт талабына сай жаңа ғасыр ұстазы" болуға үнемі жұмыстанамын.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Қаптағаева А., Кабдинова Ж., Көпеева Г. АКТ оқулығы 4 сынып
2. http://imektep.kz/палтформасы
3. https://bilimland.kz/kk/plans/3737платформасы
4. АКТ 4 сынып электронды оқулық
5. Әлеуметтік желілерден суреттер алынды

УДК 528.931.1

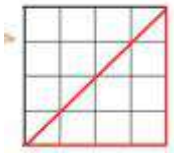
АУДАННЫҢ ЕРЕКШЕ ҚАСИЕТТЕРІ

С.С. Мухамбеткалиева,
Батыс Қазақстан облысы,
Орал қаласы, №4 қосымша білім беру
мектеп-орталығы бастауыш сынып мұғалімі

Тікбұрышты үшбұрыш, шаршы, тіктөртбұрыш ауданы формуласын: S= (a.b):2, S=a2, S=a.b шығарып алуды және қолдануды 3 сынып оқушыларына меңгерту. Оқушылардың қызығушылықтарын арттыра отырып пәнге деген ынталарын арттыру. Сабақ «Алтын балық» әдісімен басталды. Алтын балық ойынында әр оқушыға қима қағаз беріледі, сол қима қағаздың артқы жағында бір алтын балықтың суреті болады, сол сурет кімннің қолына түседі, сол оқушы мұғалімнің қойған сұрақтарына тез-тез жауап береді. Сабақ барысында Ерке атты қызға алтын балық суреті түсіп сұрақтарға нақты жауап берді. Сабақтың өн бойында қалыптастырушы бағалау, өзін өзі бағалау әдістері, пианино ойыны, саяжайды моделдеу тәсілдері өткізілді. Топтық, жұптық, жеке жұмыстар жүргізілді. Жұмыстарға мұғалім қалыптартырушы бағалау «Жарайсың!» «Тамаша» «Керемет» т.б. сөздер айтылып отырды. Пианино ойынын оқушылар қызыға ойнады.

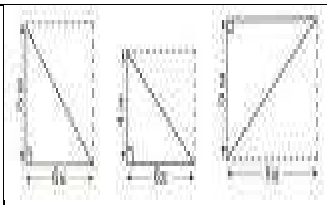
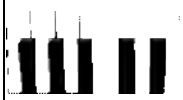
Мысалы: 9^2 =81, ақ жағынан 9^2 тапса, қара жағынан 81 тауып басып отырды. Сөзіме дәлел ретінде мысалға мына сабақ жоспарын алайын.

<table>
<tr><td>Педагогтің аты-жөні</td><td colspan="4">Мухамбеткалиева Самал Сабитовна</td></tr>
<tr><td>Күні:</td><td colspan="4">24.11.2023</td></tr>
<tr><td>Сынып:</td><td>Қатысушылар саны: 20</td><td colspan="3">Қатыспағандар саны:</td></tr>
<tr><td>Сабақтың тақырыбы</td><td colspan="4">Тіктөртбұрышты үшбұрыштың ауданын табу</td></tr>
<tr><td>Оқубағдарламасына сәйкесоқытумақсаттары</td><td colspan="4">3.3.1.3 тікбұрышты үшбұрыш, шаршы, тіктөртбұрыш ауданы формуласын: S=(a.b):2, S=a2, S=a.b шығарып алу және қолдану</td></tr>
<tr><td>Сабақтың барысы.</td><td colspan="4"></td></tr>
<tr><td>Сабақтың кезең уақыт</td><td>Педагогтің әрекеті</td><td>Оқушының әрекеті</td><td>Бағалау</td><td>Ресурстар</td></tr>
<tr><td>Басы</td><td>Психологиялық ахуал қалыптастыру.
«Алтын балық» ойыны
Жұмыс ережесін келісу
Сабақта бір-бірімізді сыйлаймыз, тыңдаймыз!
Уақытты үнемдейміз!
Нақты,дәл жауап береміз!
Сабақта өзіміздің шапшаңдығымызды, тапқырлығымызды көрсетеміз!
Сабаққа белсене қатысып, жақсы баға аламыз!
Алдыңғы білімді еске түсіру (ұжымда)
№ 6 (38 бет)
x=25
x=180
x=680
x=600
y=446
x=180</td><td>Психологиялық ахуалға Алтын балықты алған оқушы сұраққа жауап береді. Жұмыс ережесін нақтылап алу.</td><td>
<u>ҚБ: Калькулятор арқылы өз-өздерін бағалау.</u></td><td>Психологиялық ахуал.

Алдыңғы білімді еске түсіру тапсырмалары.</td></tr>
<tr><td>Ортасы</td><td>Ширату тапсырмасы.
Бейне ролик көрсету
Мұғалімнің түсіндірмесі Тіктөртбұрышты қағазды көрсету арқылы үшбұрыштың ауданын табу.
Ережені ақ парақ арқылы толықтырып түсіндіру

S=(ab):2.</td><td>Жаңа сабаққа назар аудару.

Жұмыс дәптеріне жазу

Тіктөртбұрыштың өлшем бірліктерін анықтайды. Тіктөрбұрыштың ауданын табады.</td><td><u>ҚБ: Бағдаршамдар арқылы бір-бірін бағалау.</u>
</td><td>Тыңдалым, оқылым, жазылым тапсырмалары.
</td></tr>
</table>

	 №1 тапсырма (Ж.Ж) «Жұптас, пікірлес, талқыла» әдісі. **Әр қатарға берілген тіктөрбұрыштың ауданын, үшбұрыштың ауданын табады.** **(Тақтаға жазу)** **1.Дескриптор:** **1. Тіктөртбұрыштың өлшем бірліктерін анықтайды.** **2. Тіктөрбұрыштың ауданын табады.** **3. Үшбұрыштың ауданын табады** **ҚБ: Бағдаршам арқылы бір-бірін бағалау.** **Жұмыс дәптеріне жазу** **Белсенді оқу тапсырмалары (топта, ұжымда)** **№3 тапсырма ҰЖ «Көршіңмен кеңес» ойыны.** **Саяжай жерінің моделін өлшеу, ауданын табу** **Әр қатар соңғы партада тұрған саяжай моделін есептейді.** **2. Дескриптор:** **1. Саяжайдың өлшем бірліктерін анықтайды.** **2. Саяжайдың ауданын табады.** **Сергіту сәті** **№4 Ауызша тапсырма** **Боялған бөлшегін табады**	Үшбұрыштың ауданын табады Конструктардан Саяжайдың өлшем бірліктерін анықтайды. Саяжайдың ауданын табады. Тыныштандыру жаттығуын жасау Оқушылар сұраққа жауап береді, жұмысты берілген түріне қарай орындайды.		
Соңы	**Пианино ойыны** Сандардың квадратын, кубын табу **Өткен материалмен жұмыс.** № 5 тапсырманы орындауды ұсынамын. 1000-(642+128)=230 286+(500-43)=743	Сабақты пысықтау тапсырмаларын орындау.	 **ҚБ: Жұлдыздар арқылы бір-бірін**	Жеке тапсырма лар.

	900-(800-645)=745 129 000+800 000- 20 000=909 000 503 000-(360 000- 200 000)=343 000 (600 000- 450 000)+80 000=230 000**Мен:** **–ауданды өлшеу үшін өлшем бірліктер мен құралдарды таңдауды;** **–тіктөртбұрыштың (*S=a·b)* ауданын табуды;** **–см2 өлшем бірліктерін пайдаланып, шамаларды өлшеуді үйрендім.**		**<u>бағалау.</u>** 	
Кері байланыс Үйге тапсырма	**Рефлексия (жеке,жұпта,топта, ұжымда)** **Кері байланыс** **«Иә», «Жоқ»** әдісі бойынша кері байланыс беру. -Шаршы тәріздес қабырғаның ауданы 16 м^2 болса қабырғасы 5 метр болады.(Жоқ) -Шаршы тәріздес қабырғаның ауданы 49 м^2 болса қабырғасы 7 метр болады.(Иә) №2 (40 бет) Бағалау тақтасы арқылы мұғалімнің бағасы	Оқушылар калькулятор арқылы. өздерін бағалайды.	**<u>ҚБ: Калькулятор арқылы өз-өздерін бағалау.</u>** 	Кері байланыс

Сөзімді қорыта келе, сабақ барысында жүрізілген әрбір әдіс оқушылардың қызығушылықтарын арттырып қана қоймай, жаңа сабақты толық меңгеруге өз септігін тигізді. Бұндай әдістер оқушылардың таным, дағды, қабілеттерін арттырып сабаққа деген құлшыныстарын арттырды.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. 3-сынып оқулығы (2-бөлім) Ә.Б. Ақпаева, Л.А. Лебедева, М.Ж. Мыңжасарова, Т.В. Лихобабенко (39-40 бет)
2. https://youtu.be/A_Rmf93i1W0?si=qshqqZiZgPoljHDa

УДК 37.018

ОҚЫТУ МЕН ОҚУДАҒЫ ТОПТЫҚ ЖҰМЫСТАРДЫ ҰЙЫМДАСТЫРУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ

А.М. Нахметова,
Батыс Қазақстан облысы, Орал қаласы,
№ 7 ЖОББМ
қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі

Қазақстанның бәсекеге қабілетті, қуатты мемлекет болып қалыптасуын қамтамасыз ететін негізгі факторлардың бірі және оның дамуының өзегі – білім беру жүйесі. Баланың болашағы біздің қолымызда екендігі үнемі жадымда тұрады. Сол себептен де үнемі ізденіп, жаңа нәрселерді меңгеруге бар ықыласымды саламын. «Менің портфолиом-педагогикалық бейнем» бөлімінде өзімнің жұмыс нәтижем көрсетілді. Әдістемелік жұмыс жүйесінде педагогикалық ұстанымым, жұмыс бағыттарым, әдістемелік тақырыбым бойынша жұмыс жоспары көрсетілді. Педагог ретінде үнемі өз білімін жетілдіру курстарына, семинар, конференцияларға қатысып, білімімді жетілдіріп отырамын.

2023 жылы республикалық Орта білім беру ұйымдарының басшыларына арналған секциялық отырыста «Жас педагогтармен жұмыс тәжірибесі: пішіндер мен өнімділікті іздеу» тақырыбында қала мектептерінде жас ұстаздармен жүргізіліп жатырған жұмыстар бойынша таныстырылым жасадым. Таныстырылымға үлкен жауапкершілікпен дайындалдым, себебі еліміздің әр түкпірінен келген педагогтарға қала мектептерімізде жүргізілетін жұмыстарды сауатты жеткізу, сұрақтарына нақты жауап бере білуім керек болды.

Озық тәжірибе жұмыстарына республикалық деңгейде «Оқуға деген мотивациясы төмен оқушылармен жұмыс» тақырыбында таратылған әдістемелік көмекші құралым бар. Бұл әдістемелік кешенде біздегі ең тың тақырып сыныптағы үлгерімі төмен оқушылармен қандай бағытта жұмыс жасауға болады, тақырыпқа байланысты қандай тапсырмалар жүйесін ұсынуға болатындығын нақтылап ашып көрсеттім. Жоспарға сай берілген ашық сабақтарды әрқашан да баспасөз беттеріне жариялап, тәжірибе алмасып отырамын. Республикалық «Білім айнасы» журналымен тығыз байланыста жұмыс жасаймын. Өзімнің шығармашылығымды дамыту үшін түрлі байқауларға қатысып отырамын. Мен үшін үлкен жетістігім Астана қаласында КАЗГЮУ ұйымдастырған «Қазақ тілін креативті оқытудың үздік тәсілдері» атты байқауы болды. Бірінші кезеңде видео сабақ түсіріп жібердім. Содан кейін қорытындысы шығып, екінші кезеңге жолдама берді. Ол кезеңде берілген тақырыпта эссе жаздым. Әр түрлі өңірлерден көптеген педгогтар келді. Конкурс нәтижесі бойынша «Үздік әдіскер» деген аталымды иелендім. 2023 жылы білім беру саласындағы пеадгогикалық шеберлігі мен өскелең ұрпақты тәрбилеудегі қосқан үлесім үшін мәтінде қалалық білім беру бөлімінің Алғыс хатымен марапатталдым. «Өрлеу БАҰО» АҚ филиалы «Ақтөбе облысы бойынша кәсіби дамыту институты» ұйымдастырған «Үздік ашық сабақ» I Республикалық педагогикалық байқауында жүлделі I орын алдым. Мұғалімнің жұмысы талантты, білімді оқушыларымыздың нәтижесінен көрінетіні анық. Облыстық Х.Есенжанов атындағы балалар мен жасөспіорімдер кітапханасы ұйымдастырған «Ертегі-бөбек ертеңі» атты таетрландырылған қойлым байқауында оқушыларым «Талпын» номинциясын иеленді. Облыстық «Балапандарым, балақандарым» атты бастауыш сыныптар арасында өткен облыстық мәнерлеп оқу байқауына оқушыларым «Серпер» номинациясын иеленді. Республикалық «Тәуелсіздік-теңдесі жоқ байлығым!» атты шығармашылық байқауда «Көркем сөз» номинациясы бойынша 2-сынып оқушысы-

Бимагамбетова Жазира I орын алды. Республикалық www.Intolimp.kz интернет олимпиадасында қазақ тілі пәні бойынша 3-сынып оқушысы-Галимжанова Алина I орын алды. Соңғы бөлімде ашық сабақ, сыныптан тыс шаралардан суреттер салдым. Суретте тұрғандай орыс сыныбында жұмыс жасағандықтан да ұлттық нақышта ойын, қазақ салт-дәстүрінен элементтерді қолдануға тырысамын. Өскелең ұрпақ бойларына ұлттық құндылықтарды сіңіру негізгі мақсатым болды.

Мен өз қалауыммен таңдаған мамандығымның нақты иесі болуыма, бәлкім, шын жүректен қызығушылығым себеп болған шығар. Оқыту барысында әр мұғалім өз шәкірттерін зерттеп байқайды, олардың білім, білік, дағдыларын тексеріп бағалайды. Сондықтан да әрбір ұстаз сабақты шын мәнінде озат тәжірибелерді өз сабақтарына кеңінен пайдалануға тырысады. Мұғалім тақырып өткенде тиімді әдісті таңдауы – өз құзырлығында. Себебі, мұғалім үшін ең тиімді әдіс – оның өзі жақсы меңгерген, жетік білетін әдісі.

Жаңартылған білім берудің маңыздылығы – оқушы тұлғасының үйлесімді қолайлы білім беру ортасын құра отырып сын тұрғысынан ойлау, зерттеу жұмыстарын жүргізу, тәжірибе жасау, АКТ – ны қолдану, коммуникативті қарым-қатынасқа түсу, жеке, жұппен, топта жұмыс жасай білу, функционалды сауаттылықты, шығармашылықты қолдана білуді және оны тиімді жүзеге асыру үшін қажетті тиімді оқыту әдіс-тәсілдерді курстан өту кезінде меңгердік деп айта аламын.

Сабақ беру-үлкен ізденіс пен шығармашылықты талап етеді. Орыс сыныбында сабақ бергендіктен де көптеген қиындықтар туындайды. Сабақта төрт дағдыға да барынша мән беруге тырысамын. Сабақта оқылым, тыңдалым, жазылым, айтылым дағдыларына бөлек деңгейлік тапсырмалар беріп отырамын. Әрине, ауызекі сөйлеу үлкен кедергі екені ақиқат. Сабағымды бастамас бұрын айтылым дағдысына түсіру үшін «Шаттық шеңбері» әдісін үнемі қолданып отырамын. Себебі оқушыларға бір-біріне жақсы сөздерді күнделікті айтқызу арқылы сөздерді жаттатқызып, есте сақтауларына ықпал етеді деп ойлаймын. Оқушылар өздеріне жақсы сөз айтқанын түсінеді, олардың арасында өзара сыйластықтары пен жылы көзқарастары орын алатынын байқадым. Мысалы, Сашаның қазақ тілінде «Аружан, сен ақылдысың» деген сөзінің өзі адамаға ерекше қуаныш сыйлайды. Жаңартылған білім беру бағдарламасының тағы да бір ұтымды бөлшегі-топқа бөлу. Топ-бұл ортақ мақсатқа жету үшін құрылған оқушылар тобы. Топқа бөлу арқылы сабақ өткізу маған ерекше ұнайды және жеңіл деп айтсам болады. Оқушылар топта сыныптастарымен ынтымақтаса отырып, қарым-қатынас жасауға, идеяларды ұсынуға және қорғауға, әртүрлі ұстанымдарымен алмасуға, барынша белсенді қатысуға мүмкіндік алады.Сабағымда үнемі топқа бөлу жұмысы жүреді. Оқушыларым да жаттығып қалғандығын байқаймын. Сандарды таңдау арқылы тез-тез бөлініп, топқа отыра қоюды да әдетке айналдырды. Бұдан мен оқушыларымның мақсаты анық, топта бірлесе жұмыстануға құлшыныстары зор екендігін аңғарамын. Топқа бөлудегі мақсатым: оқушылар арасында өзара ынтымақтастық атмосферасын қалыптастыру, бір бағытта, бір жүйеде, бір ереже негізінде жұмыстануға үйретуге мүмкіндік деп білемін. Бүгінгі тақырыпқа байланысты I топ «Ғалымдар», II топ «Зерттеушілер», III топ «Саяхатшылар» деп атадым. Сабақ барысында өн бойы жүріп отыратын процесс-бағалау жүйесі. Бағалау баланың жан-жақты ізденуіне ынталандырады. Бұл бағалау жүйесінің артықшылығы, баланың ойлау қабілетін дамытып, ғылыммен айналасуға ықыласын туғызады. Қалыптастырушы бағалау үздіксіз жүргізіле отырып, оқушылар мен мұғалім арасындағы кері байланысты қамтамасыз етеді және балл немесе баға қоймастан оқу үрдісін түзетіп отыруға мүмкіндк береді. Бүгінгі сабаққа «Домбыра» әдісі арқылы бағалауды алдым. Бұл бағалауды қолдану кезінде мен неге жеттім? «Домбыра» - ұлттық аспап. Оны оқушылар бәрі біледі, түсінеді. Бағалау басында айтамын бұл бізге өте бағалы, құнды-аспап. Сол себептен де жалған бағалауға жол жоқ. Тек анық, нақты баға қоямыз. Өздеріңе әділ баға қою-ұлттық дүнеимізді құрметтеу деп

ескертіп, жауапкершіліктерін оятып қоямын. 10 балл жүйені күнде қолданғасың оқушылар қай тапсырманы орындасам сонша балл аламын деген сияқты жаттығып қалған. Мысалы, орыс сыныбында сөздік жаттау күнделікті тапсырама. Ол бағалауда бірінші орында тұрады. Сөздікті жаттауларына қарай балл қосып отырамын. Қазіргі заман-жаңа технология заман талабы. Сол үшін де сабақ барысында технология түрлерін жаңартып тұруға мән беремін. Бүгін үй тапсырмасын ***«Flippity»*** платмформасында тексердім. Айналған дөңгелекшенің тілі қай оқушының есіміне келіп тоқтаса сол оқушы жауап береді. Бұл әдістің қандай артықшылығы бар? Біріншіден уақытты үнемдеу, оқушы бойына жауапкершілік орнату, үй тапсырмасын үнемі орындап жүруге қызығушылықтарын оятты деп білемін. Әр оқушы менің жауап беріп қалуым ықтимал деген оймен отырады. Бағалауға да нақты мүмкіндік берді. Оқушы бойынша үй тапсырмасын жақсы айттым неге ондай балл деген секілді күдікті ой тудырмайды. Әрқашан жаңа сабақ тақырыбын айтуға да бір ерекше нәрсе қолданғым келеді. Ой қозғау үшін жұмбақ жасыру, мақалдың жалғасын табу, сурет атауын табу дегендей әдістерді қолданамын. Бүгін өтетін жаңа сабақтың тақырыбы салмақты болғасың видео арқылы миға шабуыл жасап, оқушылардың ойлануларына кеңінен мүмкіндік бердім. Оқушылар видео материалды мұқият, қызығушылықпен қарады деп айта аламын. Біреулері танып жатырса, енді біреулері шыны керек білмеді. Содан кейін видеоны ауызша айтып кетпей, «Конверт-сұрақ» әдісін пайдаландым. Әрбір топтан екі оқушыдан келіп сұрақтарға жауап берді. Бұл әдістің тағы бір жақсы тұсы-бағалау нақты болды, тыңдалым дағдысы жүзеге асты. Оқушылар видеоны тыңдап, сұрақтарға жауап берді және айтылым дағдысын іске асырды. Сұрақтар: Видеода кім туралы айтылды?, Ол кісінің шын есімі кім? Сонымен қатар видеоға байланысты тапсырма болса да, дескриптор жасадым. Бұнда оқушылар орындайтын тапсырманың негізгі шарттарын басшылыққа алып нақты жұмыс жасады. Жаңа сабақтың тақырыбы мен мақсатын таныстырдым. Демек, оқушыларым бүгінгі сабақты нені меңгеру керек екендерін түсінді. Жаңа сабақты тағы да пысықтау мақсатында үш топқа «Шоқан Уәлиханов кім?» деген тақырыпта топтық постер жасауға тапсырма бердім. Оқушылар видео бойынша жауап берген сұрақтарын басшылыққа ала отырып, постер жасады. Бұл топтық жұмыс болды.

Дескриторы:

- постерді эстетикалық талапқа сай жасауы;
- ғалымға қатысты тың мәліметтерді жинақтауы;
- топпен жұмыс жасап, жеткізе білулері;
- оқушылар постерді өте әдемі етіп, видеода көрсетілген ақпараттарды ұтымды пайдалана білгендігі көрінді.

Демек, видеодағы ақпарат қазақша болса да, оқушыларға жеткілікті деңгейді түсінікті болған деп есептедім. Постер қорғатуда бізге ұтымды болған нәрселер: топ оқушыларының барлығының жұмыс жасауы, бір-бірінің пікірімен санасуы, ортаға шығып өз сөздерімен жеткізулері өте жақсы болды. Үш топ бір-бірінің жұмыстарына ерекше көзқараспен қарап, ойларын айтып «Қол шапалақтау» әдісімен бағалады. Орыс сыныбында сөздікпен жұмыс міндетті түрде жүреді. Оқушылар жаңа сөздерді оқиды, қайталайды, сөз тіркесін құрастырады. Мысалы: Тұңғыш Президент. Оқулықпен жұмыс бойынша тыңдалым, айтылым дағдысы бойынша 1-тапсырмада мәтін тыңдады, аударма жасады. Дескриптор бойынша оқушылар тапсырманы мұқият орындады.Бұл тапсырмада оқушылардың мәтін мазмұнын түсінгендігі ұтымды болды. Сол тыңдаған мәтін негізінде «Блиц-бақылау» әдісімен сұрақтарға жоғары дәрежеде жауап бере алды. «Шоқан қандай болды?» деген сұраққа Юля өз бетінше «мейірімді бала» болды деген жауабына ерекше болды. Ол сөз мәтінде болмаса да, өз бетінше мәтінді сыни тұрғыға салып жауап беріп тұр деп есептедім. 2-тапсырманы «Ойлан-жұптас-бөліс» әдісімен жүзеге асырдым. Оқушылар топта мәтінді оқып, сұрақтар құрастырды. Бастауыш сынып оқушылары болса да, өз беттерімен оқып, аудармасын жасап алды. Сөздерден

сөйлем құрап, сұраулы сөйлем жасады. Топ оқушылары бір-бірінің сұрақтарын тыңдап, қол көтеріп жауап берді. Осы жеңіл әдіс арқылы мәтін мазмұнын игерте білдім. Сонымен қатар оқушыларға өздерің көрсетуге мүмкіндік бердім, оларға деген сенімділікті көрсете алдым деп ойлаймын. Бағалауда да өздерің еркін түрде «Бас бармақ» әдісімен бағалады. Бастауыш сынып оқушыларына сабақ ортасында сергіту сәті қолданамыз. Бүгінгі сабақтың салақтылығың сезінсін деген оймен Шоқан Уәлиханов туралы деректі фильмнен үзінді көрсетуді жөн көрдім. Фильмде оқушылар Шоқан Уәлиханов туралы сабақтан тыс ақпараттар алды. Топтық жұмысқа тапсырмалар бердім. 1-топқа ғалым туралы сұрақтарға жауап беру; 2-топқа Эйлор Венн диаграммасы арқылы ұлы ғалымдармен ұқсастығы мен үндестігін табу. 3-топқа Шоқан Уәлиханов туралы бес жолды өлең құрастыру берілді. Бірінші топ оқушыларының сұрақтарға берген жауап парақтарын тексерілді. Оқушылар нақты, толық жауап бере алды. Екінші топта екі атақты тұлғалардың ұқсастықтарын, айырмашылықтарын өте жоғары деңгейде ажырата білген. Оқушылардың берген жауаптарына, сабаққа қатысуларына қарап сабақтың өз деңгейінде өткендігін байқадым. Тапсырмаларды орындау кезінде оқушылардың дескрипторға үлкен жауапкершілікпен қарағаны көрініп тұрды. Оқушылар «Домбыра» әдісі бойынша өздеріңе баға қойды. Ол бағаны тақта алдына шығып, түсіндіре білді. Сабақ соңында «Жетістік баспалдағы» рефлексиясы қолданды. Оқушылар қолдарына берген стикерлерді баспалдаққа жабыстырыпы, сабақ туралы пікірлерін айтты. Бұл рефлексия әр оқушыға сабақ бойынша өздеріңе қорытынды шығаруға үлкен мүмкіндік болды. Үй тапсырмасына тақырыпқа қатысты қосымша ақпарат пен тірек сөздерді пайдалана отырып, Шоқан Уәлиханов туралы әңгіме құрайды. Ауызша баяндап береді. Менің сабақтағы мақсатым «Жаңа тақырыпты оқушыларға өз беттерімен оқу, пікірлесу, айту, түсіндіру арқылы меңгерту» болды. Оқушылар жаңа сабақты толық меңгерді. Мен бүгінгі сабақта алдыма қойған мақсатыма жеттім.

Болашақтың мұғалімі,ол ертеңгі елдің болашағы, сондықтан сыни тұрғыдан ойлай білетін, еркін сөйлей алатын, ынталы, өз-өзіне сенімді,өз пәнін жетік білетін,өз пәнін шексіз сүйетін, жеке тұлғаны қалай оқыту керектігін білетін маман болуы тиіс. Сондықтан ұстазға артылар жүкте салмақты деп білемін. Әрқашан да ізденіс керек.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Құсайынов А. «Әлемдегі және Қазақстандағы білім беру сапасы»

2. Қазақстан республикасының білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы.

3. І деңгей мұғалімге арналған НҰСҚАУЛЫҚ.

УДК 378

НӘТИЖЕГЕ БАҒЫТТАЛҒАН ІС-ӘРЕКЕТТЕР

А.Ж. Рахметова,
Батыс Қазақстан облысы, Орал қаласы,
Эстетикалық бағыттағы гимназияның
бастауыш сынып мұғалімі

К.Д.Ушинский «Өмір бойы ойлап табу керек, жетілдіріп, дамыта түсу керек – міне, мұғалім өмірінің ең жалғыз жолы осы» демекші біздер әрдайым жаңалыққа ұмтылып, сыни ойлауға бағыттала отырып, баршаны да ілестіре алатындай дамыту жолын табу қажетпіз.

Әр жұмысымда тиімді әдіс-тәсілдерді оқушыларымның жас ерекшелігін ескере отырып, өз шығармашылығымды қолдана танымдық бағытта дайындап, асбақ үрдісінде

жиі қолданамын. Сабақтан тыс үзіліс уақытында оқушыларым пайдалана алатындай өлшеулі және ыңғайлы болуы мен үшін бірінші орында болады. Яғни жұмыс барысындағы іс әрекетімді Смарт мақсат негізінде жоспарлаймын.

1) Спецификалық, нақтылы. Яғни не нәрсеге қол жеткізу қажет.

2) Өлшеуге болатын. Яғни мақсатқа жеттік деп айта алатындай болу керек.

3) Қолжетімді. Яғни іс-әрекетке негізделген. Себебі нақтылы қандай іс-әрекет өзімізге қажет нәтиже беретінін түсініуіміз қажет.

4) Шындыққа негізделген. Яғни қойылған мақсатқа жете алатындай.

5) Нақтылы мерзімі және мақсатты жүзеге асыратын орынды құралдары болу керек.

Демек, смарт мақсаттың толығымен орындалуы оқушыларымыздың алған жетістігі мен басылым беттеріндегі жарық көрген жұмыстарынан және ұстаздың өзін-өзі дамыту бағытындағы жұмыс барысынан көрінері анық.

Өз тәжірибемізде бастауыш сынып оқушыларының білім, білік, дағды жүйесін алты қадам арқылы оқу пирамидасының кезеңдеріне жіктедім. Білім мақсатында оқушы алған материалдарды еске түсіріп, анықтап, мақұлдап, қайталайды және әңгімелеп, өз тұжырымын ұсынады, ойлап табады. Түсіну мақсатында мәліметтерді қайта қарастырады, өзара сәйкестендіреді, талқылайды, қайта қарастырады, айқындайды, түсіндіреді. Қолдануда жасаған жұмысын көрсетеді, жеке, ұжымда орындайды, суреттейді, пайдаланады. Талдауда ерекшелігін ажыратады, саралайды, салыстырады және зерделейді. Жинақтау мақсатында қайта анықтап, тұжырымдайды. Өзге нұсқасын ұсынады. Бағалауда өлшеп, жорамалайдайды да бағалайды.

Аталған алты қадамды жүзеге асыруда төмендегі нәтижелерге қол жеткізе аламыз деп ойлаймын:

1. Оқушының белсенділігі артып, жан-жақты талдауға, ойын ашық айтуға жаттығады;

2. Оқушылар өз бетімен жұмыстануға дағдыланады;

3. Танымдық қабілеттері дамиды;

4.Топпен жұмыс істей алады;

5. Оқу мен жазу арқылы сын тұрғысынан ойлауға үйренеді;

6. Қызығушылығы артады;

7. Мұғалімдердің кәсіби құзырлылығы өседі;

8. Мұғалімдер оқу мен оқыту тәжірибесіне жаңа әдіс-тәсілдерді енгізеді.

Оқушыны қызықтыру үшін біз әрқашан жас ерекшеліктерін ескере отырып, жұмыстануды және үздіксіз тәжірибе алмасуды жүзеге асырып отырғанымыз дұрыс деп есептейміз. Өйткені әркімнің білгенінен білмегені көп болса, ортақ смарт мақсатқа жетуде бірлесе келе топтық жұмыстың да пайдасы ерекше.

Жұмысымызды қорыта келе, Кеммис және МакТаггарттың 1998 жылғы «Іс-ірекеттегі зерттеудің айналымы» зерттеуін негізгі басшылыққа алдым. Себебі біздің тәжірибе барысындағы күтілетін нәтижелеріміз үнемі бақыланып, бағаланып отыру қажет деп түйдім. Іс-әрекетті зерттеудің айналымы сегіздік өлшем пішінімен ұштасады. Яғни әрекетіміз де сегіздік өлшеммен басталып, жүйелі бақылаумен жалғасу үшін үздіксіз айналымның қажеттілігін талап етеді. Жоспар, іс-әрекет, қадағалау, рефлексия әдістері дағдылардың жүргізілу бағытымен жалғасып, ұштасып отырады. Рефлексия ең маңызды айналымның бір түрі екені анық. Сондықтан да жұмыс үдерісінде не болып жатқанын бақылау және ол бағыттың сәтті, сәтсіз жағы өзгеріске бағыт алған әрекеттерімнің қорытындысы мен нәтижелігі болмақ.

Қысқа мерзімді жоспар

Бөлім	Уақыт	
Педагогтің тегі, аты, әкесінің аты	Рахметова Ақгүл Жәрдемқызы	
Күні	27 қараша 2023 жыл	
Сынып	**Қатысушылардың саны:** 30	**Қатыспағандар Саны:** 3 (себепті)
Сабақтың тақырыбы	Түбір мен қосымша	
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	3.2.3.1 мәтін мазмұны бойынша пікір білдіруге бағытталған сұрақтар құрастыру және жауап беру 3.4.2.1 негізгі түбірге жұрнақтар жалғау арқылы туынды сөз жасау, түбірлес сөздердің мағынасын ажырату	
Сабақтың мақсаттары	Негізгі түбірге жұрнақ жалғау арқылы туынды сөз жасау Мәтін мазмұны бойынша сұрақ құрастыру және жауап беру.	

Сабақ барысы

Сабақ кезеңі/уақыты	Педагогтің іс-әрекеті	Білім алушының іс-әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы. Қызығушылықты ояту **5 минут**	Оқушылармен амандасып, зейіндерін сабаққа аудару. **(Ұ)** **«Жауабымның алғашқы әрпі»** 1.Қай жерде жексенбі сенбіден бұрын келеді? 2.Ас қорыту мүшесі 3.Жүз жылды қамтитын уақыт өлшемі 4.Шегірткенің құлағы қай жерде? 5.Тұнық сөзінің мағынасы -Бұл не? -Сағат не үшін қажет?	Сөздікте асқазан ғасыр аяғында таза сағат уақытты анықтауға уақыт туралы айтамыз	Өзін-өзі бағалау. **«Домбыра» әдісімен** 10 баллдық жүйеде бағалау.	Слайд, домбыра
3 минут	-Ойланып көрейік, сағаттың бүгінгі сабағымызға қандай қатысы болуы мүмкін? **(ЖЖ)**Партадағы ретіміз бойынша екі оқушы тақтаға алдына шығып, сабақтың тақырыбы мен сабақ мақсатын оқиды. 1.Бір тәуліктің 4/1 бөлігі неше сағат? 2. Халықтың жыл санау есебінде неше жыл аты бар?	6 сағат 12 жыл аты бар		
Сабақтың ортасы.	**(ЖЖ) «Ретін тап»**	Реттік нөмірі	**Мадақтау**	Реттік нөмірі

Мағынаны тану **7 минут**	**әдісі** бойынша ереже еске түсіріледі және үйге берілген үш сөйлем оқылып, синтаксистік талдау жасалады.	бойынша сұраққа жауап берді. Тақтаға мақал жазады.	**сөздері** «Айналайын!», «Жарайсың!», «Ақылдым!», «Ботам!»	жазылған жұлдызша Мақал-мәтел
2 минут **5 минут**	**(ӨЖ) Көркем жазу. Уақытқа қатысты мақал жазады.** **33-жаттығу** **Бір минут** Аудиожазбаны тыңдап, тапсырманы орындайды. **(ЖЖ)** Мәтін мазмұны бойынша сұрақ құрастрып, жауап береді.	Мәтін мазмұны бойынша жұптасып сұрақ құрастырып, жауап береді. Тақтада орындайды, сөйлем құрастырады, талдайды. Сөздердің жұбын табады. Сөзді қатыстырып, сөйлем құрайды, талдайды.	**«Сағат тілі»** Секунд Минут Сағат	Аудиожазба Слайд, әр оқушы арналған парақ
5 минут	**(Ж)**Қарамен жазылған сөзді қатыстырып, сөйлем құрап, талдау жасау. **34-жаттығу** **(ӨЖ)**Суреттегі сөздерді жұптастырып жаз. Ерік-еркі, орын-орны, көрік-көркі	Сұрақтарға жауап жазады. Колибри 100 жыл	**Дескриптормен бағалау** 1.Сөздердің жұбын табу-1 2.Жұптарын қатесіз жазу-1 3.Сөзді қатыстырып, сөйлем құрау-1 Синтаксистік талдау жасау-1	
3 минут	Үш сөзді қатыстырып, сөйлем құрап жазу, талдау.	1978 жылы	**«Ғажайып сөздік»** Әйдік Тұнық	«Ұяшық», мәтін бөліктері жазылған топшама Әріптер, шеңбер
10 минут	**Сергіту сәті. «Бинго»** 1.Ең кішкентай құс? 2.Биыл Мұзафар Әлімбаевтың туғанына неше жыл толды? 3.Қызыл кітап Қазақстанда алғаш рет қай жылы басылып шықты? 4.Шеңбердің центрін оның бойында жатқан кез-келген нүктемен қосатын	radius time екі Сөйлемдерді орналастырып, мәтін құрастырады. Әріптерді қолданып, әңгіме құрайды.		Қиылған үшбұрыштар Ноутбук А3 форматы, сөздер

	кесінді. 5. «Уақыт» сөзін ағылшын тіліндегі аудармасы. 6.Дуэт неше адамның орындауына арналған шығарма? **Топтық жұмыс** **I топ** **«Сиқырлы ұяшық» әдісі** Сөйлемдерді ретімен орналастырып, мәтін құрастыру. **II топ** **«Ғажайып шеңбер» әдісі** Әріптер көмегімен әңгіме құрастыру. **III топ** **«Тарсия» әдісі** Сөздерді жұптастырып тауып, фигура құрау. **IV топ** **«LearningApps»** Жұрнақ пен жалғауға берілген тапсырманы орындау. **V топ** **«Жалғастыр» әдісі** Түбірлес сөз жасап, сөйлем құрау.	Сөздерді жұптастырады. Жұрнақ пен жалғауды табады. Түбірлес сөз жасайды. Сөйлем құрайды.		
Сабақтың соңы. Ой толғаныс 5 минут	**«Төрттік қадам»** 1. Бүгінгі сабақтың тақырыбы **не?** (2 сөз) 2. **Қандай** жұмыс жүргіздік? (3 сөз) 3. Біз **не істедік?** (4 сөз) 4. Сабақтың мақсатына **қалай** жеттік? (5 сөз) **«Тыныс белгілер әткеншегі»** ?-әлі де сұрағым бар !-сабақта бәрі де түсінікті болды .-сыныптасымның көмегімен түсіндім.	Әр қадамдағы сұраққа сөз санына байланыстиы жауа жазады Бір тыныс белгіні таңдап, өз ойын айтады.		Төрттік қадам жазылған ақ бет Тыныс белгілер

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Мұғалімге арналған нұсқаулық «Назарбаев Зияткерлік мектебі» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы. Бірінші деңгей 2014 ж
2. Дәріс материалдары
3. «Педагогикалық диалог» ақпараттық-әдістемелік журнал № 4 (6), 2013 ж
4. Хасанова И.У., Рахметова А.Ж. «Қазақ тіліне арнлаған тапсырмалар»

УДК 504.75

АУАСЫЗ ТІРШІЛІК ЖОҚ

Н.Т. Рахметова,
Алматы облысы, Қаратал ауданы
Үштөбе қаласы
Кемел Тоқаев атындағы орта
мектебінің шебер санатындағы
қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі

Сапалы білім-ел болашағын айқындайтын басты көрсеткіш болып табылады. Қазақ тілі мен әдебиеті пәні бойынша оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруда олардың оқу жетістіктерінен шынайы ақпаратты көріп, оқу үдерісін жетілдіру мақсатында жұмыс жасау –заман талабы. Бүгін мектеп партасында отырған бүлдіршіндер ертең ел тағдырын шешетін азаматтар. Ендеше, олардың сапалы білім алуын бүгін қамтамасыз ету-мұғалімнің басты міндеті.

Осы орайда, 7-сыныпта «Ауасыз тіршілік жоқ» тақырыбында өткізген сабағымды сананың артқа оралуы – ойды електен өткізу арқылы саралап өтсем. Сабақтың жоспарын құру барысында сынып оқушыларының деңгейлерін ескере отырып, мақсатқа негізделген тапсырмалар, тапсырмалардың орындалу алгоритмдерін нақтылайтын әдіс-тәсілдер, критерийлер, дескрипторлар мен бағалау әдістерін таңдадым. Мақсатқа негізделген тапсырмаларды таңдауда пәндік ерекшеліктерге бейімділерін таңдап, тілдік мәнін ұғына отырып, оның қоғамдық-әлеуметтік өмірдегі қажеттіліктерін түсінуге бағыттау жолдарын тиімді әдіс-тәсілдермен ұштастырдым. Танымдық мәтіндер оқушылардың жас ерекшелігіне сай құрастырылды. Тапсырманың толық орындалуын қадағалау және жоғары деңгейлі сұрақтарды қоя отырып, оқушылардың біршамасын ойлау дағдыларының жоғары деңгейіне жеткізе алдым. Орындауға ұсынылған тапсырмалар мен сұрақтар білім алушылардың шығармашылық қабілетін дамытуға, жаңаша ойлауға, көрсетілген мәселе бойынша тез шешім қабылдай алуға жетелейтін жұмыс түрлерінен тұрады. Сабақта қолданған интербелсенді әдістер, инновациялық технологиялар білім алушыларға тілдік білімді ұтымды меңгеруге көмектеседі. Ерекше білім беру қажеттілігі бар оқушылармен де түрлі деңгейдегі жұмыс түрлері ұйымдастырылды.

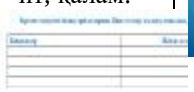
Талдау – талқылау емес, толығу процесі. «Оқушы үні» арқылы барлық баланың ішкі уәжін қамтамасыз етуге, оқу аспектілерін толық қамтуға болады. Сондықтан сабағыма рефлексия жасадым. Жоспарымды өзгертуден қорықпаймын. Оқушылардың берген рефлексиясына үнемі жауап беруге тырысамын. Бастысы, оқушылар маған сенім артады.

Сабақтың кезеңі// уақыты	**Педагогтің әрекеті**	**Оқушының әрекеті**	**ЕБҚ әрекеті**	**Бағалау**	**Ресурстар**
Сабақтың басы	Сәлеметсіздер ме, оқушылар!	Оқушылар ауаның адам өміріндегі	Абылай ауа туралы білгенін	**ҚБ** Мұғалім кері байланыс	**кесте**

Ұйымдастыру кезеңі 3 мин	Импровизациялық жаттығу арқылы тақырыпты анықтау. **Миға шабуыл Серпілген сауалдар:** Балалар, сіздердің алдыларыңызда шыны ыдыстың ішінде және сыртында өсімдік тұр. Осы өсімдікке қарап отырып, қандай айырмашылықты байқайсыздар? Қайсысы тіршілік иесі бола алады?	маңызын жаттығу жасау арқылы түсінеді, сабақтың тақырыбын анықтайды. Берілген сұрақтарға жауап береді. Айырмашылықтарды анықтайды. Өз жауабын ұсынады.	айтады.	береді. **«Мадақтау сөздері»** әдісі арқылы бағалау.	

Білім беру ұйымының атауы	«К.Тоқаев атындағы орта мектеп» КММ
Пәні:	Қазақ тілі
Бөлім:	Ауа райы және климаттық өзгерістер
Педагогтің аты-жөні:	Рахметова Н.Т.
Күні:	16.09.2023 жыл
Сынып:	Қатысушылар саны: / Қатыспағандар саны:
Сабақтың тақырыбы:	Ауасыз тіршілік жоқ
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаты:	7.3.3.1. Мәтін құрылымын сақтай отырып, графиктік мәтін түрінде берілген процесті сипаттап жазу.
Сабақтың мақсаты	Мәтін құрылымын сақтай отырып, графиктік мәтін түрінде берілген процесті сипаттап жазады
ЕБҚ оқушы	ЕБҚО оқу қиындықтарына байланысты 1-топ, сөйлеу бұзылысы бар бала (тұйық, сөйлемейтін бала)

Сабақтың барысы

Сабақтың ортасы Жаңа білім мазмұны 10 мин	**1-тапсырма. «Сөзден – сөйлем, сөйлемнен - мәтін» әдісі арқылы б**ерілген графиктерге қарап, мәтін құрастырыңыз. Бағалау критерийі: · Мәтін құрылымын сақтай отырып, графиктік мәтін түрінде берілген процесті сипаттап жазады. Дескриптор: · Графиктер бойынша мәтін құрай алады. · Мәтін құрылымын сақтайды: Кіріспе, негізгі, қорытынды бөлім.	Графиктіктегі мәтіннің мазмұнын түсінеді. Мәтіндегі ақпараттарды өмірмен байланысттырады. Қорытынды шығарады. **Ықтимал жауабы:** Ауаның құрамында азот, оттегі, көмірқышқыл газы бар. Ауа иіссіз, түссіз, пішіні жоқ, дәмсіз, жылу сақтайды. Ауа массалары климат қалыптастырушы факторға жатады. Азондық тесіктің пайда болуы, көліктің көбеюі, өрттің қаптауы ауа райын өзгертті, табиғатқа қауіп төндірді. Ауаның	Берілген сөздерді екі бағанда орналастырыңыз. Қажетті сөздер: ауа, адам, ағаш, тақта, гүл, ат, ит, қалам. 	**ҚБ «Партала с пікірі»** әдісі арқылы жұптық бағалау.	**Графиктік кесте**

		ластанбауы адамзат қолында.			
	2-тапсырма. 1-топ.«Фрайер» әдісі арқылы тапсырманы орындау. Оқушылар көтерілген мәселенің анықтамасын, ерекшелігін, бүгінгі өмірмен байланысын анықтап жазады. **Бағалау критерийі:** Көтерілген мәселенің анықтамасын, ерекшелігін, бүгінгі өмірмен байланысын анықтап жазады. Дескриптор: көтерілген мәселені анықтайды; көтерілген мәселеге анықтама береді; ерекшелігін айтады; өмірмен байланысын көрсетеді; 	Мәтінді түсініп оқиды. Суретен көтерілген мәселені анықтап, ерекшелігін, өмірмен байланысын табады. Қорытынды сөз: Табиғат – Ана! Құшағын саялайық, Қорғау үшін күш-жігерді аямайық. Ол болмаса, сен де жоқсың осын ұқ, Адамзат! Табиғатты аялайық» Мәтінді түсініп оқиды. Суретен көтерілген мәселені анықтап, ерекшелігін, өмірмен байланысын табады. Қорытынды сөз: Адамның табиғатсыз күні жоқ, табиғаттың оны айтар тілі жоқ.		**ҚБ:** топтар бір-бірін «ПОПС формуласы» әдісі арқылы бағалайды	https://kk.m.wikipedia.org/wiki/ Ватмандар, түрлі түсті қарындаштар

Анықтамасы	Ерекшелігі
Мысал	Қарама-қарсы ұғымдар, мәселені шешудің оңтайлы тұстары

2-топ. ***«DEAL» әдісі арқылы тапсырманы орындау.*** *Оқушылар суреттегі басты*

	мәселені анықтай отырып, туындау себебін айтады. Мәселені шешу жолдарын анықтап, қорытынды шығарады. **Бағалау критерийі:** *Суреттегі басты мәселені анықтай отырып, туындау себебін айтады. Мәселені шешу жолдарын анықтап, қорытынды шығарады.* **Дескриптор:** · суреттегі басты мәселені анықтайды; · мәселенің туындау себебін айтады; · шешу жолдарын ұсынады; · туындаған мәселеге қорытынды шығарады 				
Сабақтың соңы 2мин	**Үй тапсырма.** Өзің тұратын елді мекеннің суретін сал. Содан кейін нақты дәлелдермен дәлелдеп, шағын мәтін құрастыр.				
Рефлексия 5мин	“Бір тілек”әдісі. Глобусты негізге ала отырып жер шарына тілегін айту. 	**Оқушылар жер шарына өз тілектерін бір сөзбен жеткізеді.** Табиғатты аялайық! Баламалы жылу көздеріне көшейік! Қоқыстан тазартайық! Қамқорлық танытайық! Таза ұстайық!	**Есінде қалған 5 сөзді айтады.**		**Глобус**

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Жалпы білім беретін мектептің 8-сыныбына арналған оқулық. Б.Әрінова. Алматы. «Атамұра» баспасы. 2018 жыл.

2. https://kk.m.wikipedia.org/wiki/

3. Мұғалімдерге арналған нұсқаулық. Үшінші деңгей. «НЗМ»ДББҰ, 2012 жыл.

4. Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012-2016 жылдарға арналған ұлттық-іс қимыл жоспары. Астана.2012 жыл.

УДК 004.056.55

АҚПАРАТТЫ ШИФРЛАУ

А.И. Саудабаева,
Маңғыстау облысы Ақтау қаласы,
№3 ЖОББМ
информатика пәні мұғалімі

2023 жылдың қыркүйек айында 5- сыныпқа «Ақпаратты шифрлау тақырыбында өткен панарамалық сабақтың барысын саралап өтсем.

Сабақтың мақсаты:мәтіндік ақпаратты кодтау және декодтау.

Оқушылар шифрлау, кодтау ұғымдарын анықтайды, түрлерін салыстырады және кодтай алатын болады.

Сабақтың басында ұйымдастыру кезінде оқушыларға жағымды атмосфера қалыптастыру мақсатында «Шеңбер» әдісін қолдандым, онда оқушылар бір-біріне жақсы тілектерін айтып көңілдері көтеріледі.Сабақты бастамас бұрын қағаз қиындыларымен топқа бөлінді, оқушылар екі топқа бөлінді. Морзе және ASCII коды

Өткен тақырып қайталау бойынша оқушыларға сәйкестендіру тапсырмалар берілді

Сабақ ортасында жаңа тақырыптар туралы білім деңгейлерін анықтау үшін ынталандыру сұрақтарын «Менен сұрақ-сенен жауап» әдісімен қойдым,оқушылар бағалау критериілері мен дескрипторлары берілді.

1. «Шифрлау» ұғымын қалай түсінесіңдер?

2. Ертеде адамдар ақпараттық құпиялылығын сақтау үшін қандай құралдар қолданғандарын білесіңдер ме?

3. Сендерге «код», «кодтау», ұғымдары таныспа? ойынмен бөліс.

Оқушыларға «Ақпаратты шифрлау» сабағы бойынша «Морзе коды мен ASCII кодына сүйеніп «Информатика сөзін кодтауды үйренеді.

Үй тапсырмаға

Кодты шешу кілтін пайдаланып, санмен кодталған сөзді тап

Бұл сөз сен үшін қаншалықты маңызды?

Өз ойынмен бөліс.

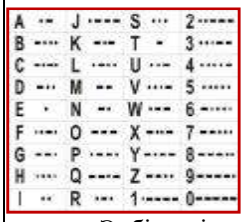
Осылайша мен осы сабағымды «Шеңбер менен сұрақ-сенен жауап синквейн әдістерін қолдандым.Бұл әдәстер оқушылардың сабаққа қызығушылығын арттырып, оқу үлгерімі мен білім сапасы және білім денгейінінің артуына септігін тигізеді.

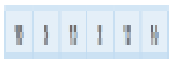
Сынып:5	**Қатысқандар саны: 13**	
Оқумақсаттары	мәтіндік ақпаратты кодтау және декодтау.	
Сабақтың	**Барлық оқушылар:**шифрлау, кодтау ұғымдарын анықтайды.	

мақсаттары	**Көптеген оқушылар:**шифрлау түрлерін салыстырады. **Кейбір оқушылар:**мәтіндік ақпараттарды кодтай алады.
Тілдікмақсаттар	**Пәндік лексика және терминология** Қазақ тілі: шифр, дешифр Орыс тілі: шифр, дешифр Ағылшын тілі: cipher, decipher **Диалог/жазбаша жұмысқа қажетті пайдалы фразалар топтамасы** *Талқылау.* ü Шифрлауды қалай түсінесіңдер? ü Ертеде адамдар ақпараттың құпиялығын сақтау үшін қандай құралдар қолданғанын білесіңдер ме? ü Код, кодтау ұғымы сендерге таныс па? Ойларыңмен бөлісіңдер. *Жазу.* Шифрлау анықтамасын жазыңдар. Криптология ұғымын жазыңдар.
Алдыңғы алған білімі	Ақпарат беру.
Пәнаралық байланыс	Қазақ тілі, Орыс тілі
Құндылықтарға баулу	«Мәңгілік ел» ұлттық идеология құндылықтарын іске асыру.

Жоспар

Сабақ кезеңдері	Мұғалім әрекеті	Оқушы әрекеті	Бағалау	Ресурс
Сабақтың басы 5 мин	**Ұйымдастыру кезеңі.** Сәлемдесу, түгендеу. Сыныпта көңілді ахуал орнату. **Өткен сабақты еске түсіру.**	Оқушылар бір-біріне жақсы тілектерін айтады. Оқушылар өткен тақырып бойынша негізгі мәселені, мәселенің шығу себептерін, фактілер мен аргументтер және қорытынды пікірлерін балық қаңқасына түсіреді	Оқушылардың сабаққа қатысу белсенділігіне қарай 1-10 баллдық жүйе бойынша қалыптастырушы бағалау жүйесі бойынша бағаланады.	Тапсырма орындауға қажетті құралдар.
Сабақтың ортасы 35 мин	Жасырынған сөзді табыңдар. Суреттердің бас әріптерінен сөз құрайды. **аңа тақырып туралы білім деңгейлерін анықтау үшін ынталандыру сұрақтарын қою.** ü «Шифрлау» ұғымын қалай түсінесіңдер? ü Ертеде адамдар ақпараттың құпиялылығын сақтау үшін қандай құралдар қолданғанын білесіңдер ме? ü Сендерге «код», «кодтау» ұғымдары таныс па? Ойыңмен бөліс.	**Топтық жұмыс** Шифрлау, кодтау қандай салаларда қолданылады? Талдау жасаңдар. Өз құпия ақпараттарыңды қалай қорғаған болар едіңдер? Ой бөлісіңдер. **Дескриптор:** шифрлау, кодтауды қолдану салаларын анықтайды; құпия ақпаратты қорғау әдісін анықтайды. Жұмыстарын бағалайды. **Жеке тапсырмалар орындау** **1-тапсырма**.	Оқушылардың сабаққа қатысу белсенділігіне қарай 1-10 баллдық жүйе бойынша қалыптастырушы бағалау жүйесі бойынша бағаланады.	Тапсырма орындауға қажетті құралдар.

	 Оқулықпен жұмыс Оқушылар оқулықтағы мәліметтермен танысады. Мұғалім жаңа ақпаратпен таныстырады, бірге талдайды (бейнежазба, презентация, флипчарт қолдануға болады).	Тақырыптың негізгі терминдерін (шифр, код, құпия, криптограф) қазақ алфавитіндегі орны арқылы алмастыру әдісімен шифрлауды ұсыныңдар. **Дескриптор:** ақпараттың қазақ алфавитіндегі орнын анықтайды; ақпаратты шифрлайды. **2-тапсырма** Морзе әліппесін пайдаланып «OTAN», «МЕКТЕР», «SYNYP» сөздерін және өз атыңды кодта. Әрбір әріпке сәйкес келетін кодтан кейін бос орынмен ажырат. OTAN: O(---), T(-), A(•-), N (-•) МЕКТЕР: M (--), E (•), K(-•-), T(-), E(•), P (•--•) SYNYP: S (•••), Y(- • - -), N (-•), Y (- • - -), P (•--•) **Дескриптор:** Морзе әліппесінің кодын анықтайды; ақпаратты Морзе әліппесінде кодтайды **3-тапсырма** Төменде Морзе		

		кодымен берілген сөздерді декодтаңдар. а)▪– –▪ ▪– ; ə) ▪– ▪–▪ – – ▪– – ▪; б) –▪▪▪ ▪– ▪–▪▪ ▪– в) ---- ▪▪ ▪▪–▪ ▪–▪ г) –▪– – – – – ▪▪ д) – ▪▪ – – – ▪▪▪ а) ANA ə) ARMAN б) BALA в) SHIFR г) KOD д) DOS **Дескриптор:** кодталған ақпаратты анықтайды; ақпаратты декодтайды. **4-тапсырма.**Кодты шешу кілтін пайдаланып, санмен кодталған сөзді тап. Бұл сөз сен үшін қаншалықты маңызды? Өз ойыңмен бөліс. *Кодты шешу кілті: ДОСТЫҚ* **Дескриптор:** ақпараттың сандық кодын анықтайды; сандық ақпаратты декодтайды. **Жұптық жұмыс** Ақпаратты шифрлау, кодтау әдістерін пайдалануға күнделікті өмірден 3 мысалдан ұсыныңдар. Оқушылардың пікірін тыңдау. Шифрлаудың және ақпаратты кодтаудың адам өміріндегі маңызы қаншалықты? Бағалаңдар.		
Сабақтың соңы 5 мин	«Шифрлау» сөзіне синквейн жасау.	Рефлексия: - Сабақтағы көңіл күйім қандай болды?	Оқушылардың сабаққа қатысу белсенділігіне қарай 1-10 баллдық жүйе	Тапсырма орындауға қажетті құралдар.

		- Бүгін қандай ақпарат алдым? - Алған ақпаратты кімдермен бөлісемін?	бойынша қалыптастырушы бағалау жүйесі бойынша бағаланады.	

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Қадырқұлов Р.А., Нұрмұханбетова Г.К., «Информатика», 6-сынып. «Алматы кітап баспасы», 2020ж.

УДК 347.752

ҰСАҚТАУ ЖӘНЕ ТӨЛЕМ ЖАСАУ

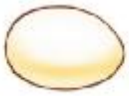
А.С. Сейдханова,
Батыс Қазақстан облысы,
Теректі ауданы, Ұзынкөл ЖОББМ
бастауыш сынып мұғалім

Қазіргі білім берудің басты мақсаты-шығармашыл, ізденімпаз тұлға қалыптастыру. Сабақ үстінде оқушының жүйелі жұмыс істеуіне мүмкіндік туғызу, сабақтың тақырыбына сай нақтылы міндет қоя білу – ол әрбір мұғалімнің шеберлігіне байланысты. Өйткені, оқушыларды терең әрі жинақты біліммен қаруландыру, олардың шығармашылық қабілетін, қызығушылық талғамын дамыту, өз бетінше білімін толықтандыруға дағдыландыру. Бұл әрбір мұғалімді ойландырып, жаңаша жұмыс істеуге, жаңа ізденістерге жетелейді. Әрбір мұғалімнің негізгі алға қойған міндеті – шәкірттерінің ой-өрісін кеңейтуге, биік адамгершілік қасиеттерін қалыптастыру. Оқушылардың білім деңгейін көтеру мақсатында күнделікті сабақта әдіс-тәсілдерді үнемі қолданып отырамын. Математика пәнінен «Ұсақтау және төлем жасау» тақырыбында ашық сабақ өтілді. Сабақтың мақсаты оқушылар теңгелік тиындармен түрлі төлем жасауды, монеталардың түрлерімен танысып, ұсақ тиындар мен монеталар туралы мағұлмат алды. Сабақ психологиялық ахуал қалыптастырудан басталды. Өткен сабақты «Word wall» әдісі арқылы қорытындыладым. Жаңа сабақ тақырыбын Бургер» әдісі арқылы ашылды. Өз мектебіміздің асханасы туралы айтып, не сатып алатынын және қанша теңгеге алатынын есептеді. Түскі асты таңдап, оның құнын есептейді. «Боулинг» әдісі арқылы азық-түліктің бағаларын ең арзанынан, ең қымбатына қарай жазып, заттардың құнын табады. Сергіту сәтінде «Дүкенші» ойыны ойнатылды. Тапсырмаларды орындауда «Фри», «Пицца» әдістерін қолдандым. Мақсатым: түрлі әдіс-тәсілдерді қолдану арқылы оқушылардың білім-сапасының артуын бақылау болатын. Сабақты қорытындылау үшін «Смарт сағат» әдісі бойынша оқушылар балдық жүйемен бағаланды. Оқушылар берілген тапсырмаларды қызығушылықпен орындады. Сабақ өз мақсатына жетті.

Білім беру ұйымының атауы	«Ұзынкөл жалпы орта білім беретін мектебі» КММ
Пәні:	**Математика**
Бөлім:	Тағам және сусын
Педагогтің аты-жөні:	Сейдханова А.С.
Күні:	
Сынып:	1 сынып
Сабақтың тақырыбы:	**Ұсақтау және төлем жасау**
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаты:	1.1.3.6 1 тг, 2 тг, 5 тг, 10 тг, 20 теңгелік тиындармен түрлі төлем жасау; 1.5.1.2** заттардың орналасуын, арақашықтығын, бағытын анықтайтын терминдерді пайдалану;

		1.5.1.6 қосу мен азайтуға берілген есептерге қатысты таңдаған амалдарын негіздеу, шығару әдісін түсіндіру		
Сабақтың мақсаты		Монеталармен есептеулер орындайды		
Сабақтың барысы				
Сабақтың кезеңі// уақыты	**Педагогтің әрекеті**	**Оқушының әрекеті**	**Бағалау**	**Ресурстар**
Сабақ тың басы 5 минут	Психологиялық ахуал қалыптастыру 	Бір-бірімен амандасады	Көңіл күйлерін көтеріп отыру Тамаша !	Суреттер
Өткенді пысықтау 5 минут	Өткенді пысықтау «Word wall» әдісі қайсысы қымбат, қайсысы арзан екенін айтады. Қайсысы қаншаға қымбат, қайсысы қаншаға арзан екенін табады Тақырыпты ашу Өз мектебіміздің асханасы туралы айтамыз. Сендер не сатып аласыңдар және қанша теңгеге? Оқушылардың жауаптарын тыңдау Жаңа тақырып ФС тапсырмасы **1-тапсырма . «Бургер» әдісі** **Бургер» әдісі** Ең арзаны-3 Сорпа-30тнг Салат-50тнг Айран-20тнг Монеталар: 10тнг, 20тнг,50нг,100тнг Бірлескен жұмыс «Сауда» ойыны ЕБҚ және ЕҚБ Біреуі сатушы, екіншісі сатып алушы болып сауда жасайды. Заттардың құнын табады. Өзіндік жұмыс	Ойын арқылы өткенді пысықтайды	«Смарт сағат» әдісі арқылы ұпай беріп мадақтау Дескриптор: Өз мектебінің асханасы туралы айтады Не сатып алатынын және қанша теңгеге алатынын есептейді Түскі асты таңдайды. Оның құнын есептейді.	Кәрзеңке

Сабақтың ортасы 20 минут Сергіту сәті 2 минут	**2-тапсырма. «Боулинг» әдісі** Азық-түліктің бағаларын ең арзанынан, ең қымбатына қарай жаз. 10тг,30тг,40тг,60тг,80тг **Сергіту сәті . «Дүкенші» ойыны** **3-тапсырма. «Фри»** Топтық жұмыс Есепте 1-топ 2-топ 3-топ 10+8=18 14-10=4 20-8=12 12+6=18 15-3=12 12+8=20 16-6=10 17+2=19 13+7=20 18-5=13 14+3=17 20-9=11 4-тапсырма. «Пицца» әдісі Суреттерді пайдаланып қысқаша жазылуы бойынша есеп құрастыр. Кері есептер құрастып көр Айран-70тнг Сүт- 100тнг ? артық 100-70=30 Ж: Сүтке айранға қарағанда 30 тнг артық төледі Кері есеп Иогурт-50тнг Жұмыртқа-20тнг ? кем 50-20=30 Ж: Жұмыртқаға иогуртқа қарағанда 30тнг кем төледі ФС тапсырмасы Жұптық жұмыс Зерттеушілік тапсырма 5-тапсырма Тәрелкеге 3 әртүрлі жеміс салу керек.Қосындысы 10 саны шығатындай түрлі жидек таңдаудың әртүрлі нұсқаларды таңда Мысалы: 5+4+1=10 (алма, алмұрт, лимон) 3+3+4=10 (мандарин, апельсин, ананас) ҚЖ: Мұғалім дүкенде сатып алу тақырыбына қарапайым есептермен математикалық диктант жүргізеді: Қолыңда 100тнг бар еді. 20тнг, 30тнг, 10тнг тұратын	Тақырыпты ашады Сұрақтарға жауап береді Сауда жасап ойнайды Өзіндік жұмыс жасайды Жаттығу жасайды Әр топ бір бағаннан орындайды	 Дескриптор: Сауда жасауды меңгереді Заттардың құнын табады Дескриптор: Азық-түліктің бағаларын ең арзанынан, ең қымбатына қарай жазады. Заттардың бағасын ажырата алады Дескриптор: Есептеу жасайды Тапсырманы өз беттерінше орындайды Дескриптор: Қысқаша жазылуы бойынша есеп құрастырады. Кері есептер құрастырады Дескриптор: Тәрелкеге 3 әртүрлі жеміс салады	Заттар Монеталар Суреттер Заттар Оқулық Қимылдар

Сабақты қорыту **6**минут Қосымша тапсырма 2минут Кері байланыс 5 минут	заттар сатып алдық Барлығы қанша ақша болды? Қанша ақша қалды? Сатып алу үшін қанша ақша қажет? Егер … болса және ... қалса, қанша жұмсадың? Қанша ақша артық не кем? Қаншаға қымбат немесе арзан? Кері байланыс 	Топтық жұмыс орындайды Зерттеушілік тапсырма орындайды Оқушылар дәптерге жазып отырады 100тнг,20тнг, 30тнг,10тнг, 60тнг, 40тнг, 100тнг, 40тнг, 60тнг. Кері байланыс жасайды	Оқушылар өздерінің нұсқаларын ұсынады. Дескриптор: Сатып алу тақырыбына қарапайым есептермен математикалық диктант жазады Монеталармен жұмыс жасай алады «Кубик-рубик»әдісі бойынша кубиктің төрт қырына сабақ туралы ойларын жазады Ұнады Ұнамады Сұрағым бар Сізге рақмет!	Жұмыс дәптері Суреттер Оқулық Оқулық Ыдыстар Жемістер Монеталар Жұмыс дәптері Кері байланыс жасайды

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:
1. Бастауыш сыныпта оқыту әдістемелігі
2. Қызықты математика

УДК 376.1

ЕРЕКШЕ БІЛІМДІ ҚАЖЕТ ЕТЕТІН БАЛАЛАРМЕН САБАҚ

Г.М. Сибекова,
Батыс Қазақстан облысы,
Бөрлі ауданы, Ақсай қаласы,
№2 жалпы орта білім беретін
мектебінің ТДО сыныбының
бастауыш сынып мұғалімі

Әр адам білім алуға құқылы,
сол себепті көмекке де
мұқтаж болады.

Қазақстан Республикасының Заңнамаларында балаларды қорғау аясындағы халықаралық құжаттарға сәйкес мынандай ұғым енгізілген: ерекше білім беруге қажеттіліктері бар балалар (тұлғалар) және барлық оқушылардың жекелік мүмкіндіктері ескеріле отырып сапалы білім алудағы тең құқығы.

Білім беруді дамытудың мемлекеттік бағдарламасына сәйкес елімізде

2011 жылдан бастап инклюзивті білім беру кезеңімен енгізілуде.

Ерекше білім беруге қажеттілігі бар балалардың табысты оқуы үшін мектеп олардың жеке ерекшеліктеріне қарай барлық қажетті оқу жағдайлары мен қызметтерін жасауы керек.

Батыс Қазақстан облысы Бөрлі ауданының білім беру бөлімінің

«Ақсай қаласының №2 ЖОББМ» КММ ерекше білімді қажет ететін балаларға көптеген жағдайлар жасалған. (сынып бөлмесінде демалыс бұрышы, интерактивтік тақта, жеке мамандармен жұмыстанатын бөлме, мүгедектігі бар балаларға бөлек көтерілетін баспа, т.с.с.)

Ерекше білім беру қажеттілігіне ие балаларға білім беру тек қана **ата-аналармен бірге**, жалпы күш-жігерді біріктіру арқасында педагогтар балаларға үлкен адамдық бағыт беруі мүмкін. Сондықтан да, өз сыныбымда өткізген сабағыма, оқушыларымның ата-аналары үлкен көмек көрсетті. Үйге берілген екі түрлі тапсырманың біреуін ата-аналарыма жүктеп едім, яғни, әңгіменің мазмұнын айтып келу болатын. Сол тапсырмадан ата-аналар бейнетүсірілім жасап, даярлап берді. Бұл үй тапсырмасын тексеру тәсілі оқушыларға да, ата-аналарға да ұнады. Сабақта өздерін экраннан көріп, қуанып қалды.

Менің сыныбымда төрт оқушы, диагноздары әртүрлі, екеуінің мүгедектігі бар. Соған қарамастан түрлі қызықты ашық сабақтар өткізуге тырысамыз. Назарларыңызға ұсынып отырған сабағымызда тақырыпқа байланысты балалар «Сәйкестендіру» әдісін өте ұтымды пайдаланды. «Жақсы мен жаманға» сәйкес келетін ұғымдарды өздері тауып, түсініктеме бере білді. Өлеңді оқып болған соң өз қателерін өздері тапты. Бірін бірі бағалады (лайк, қол соғу, т.с.с.)

«Твори добро!» атты бейнетүсірілімнен үлкен әсер алды, өз ойларын ортаға салды. Сондай адамдар кездеседі деп, өмірмен байланыс жасадық.

Баланың танымын алғашқы күннен бастап. дамыту құралы да, балада оқу мен білімнің, тәрбиенің негізін қалыптастыратын да ойын әрекеті болып саналады. Қай ғалымды алмайық өздерінің ойын туралы еңбектерінде: «Ойын баланың жетекші әрекеті» деген сипаттама береді, өйткені ойын баланы ақыл-ой жағынан да, дене жағынан да алға жетелеп, дамытады, баланың ойын өрбітіп, бойын өсіреді.

Сабағымыздың аяғында біз де «Артығын тап!» деген оқушылардың сүйікті ойынын пайдаланып, суреттер арасынан тақырыбымызға сай, жақсы немесе жаман іс-әрекеттерді белгілеп, біліміміздің ортаға салдық.

Ерекше білімді қажет ететін балалармен топтық сабақтар мен өзге дидактикалық әдістер кезінде баланың жалпы даму жағдайындағы дағдылары дамыса, ал жеке сабақтар мен әдістер кезінде баланың толықтыру немесе алдын – алу мақсатын қамтитын үдерістер іске асады.

Баланың ақыл – ойын жүйелеу, ойлау қабілетін жетілдіру, дәлдікке үйрету, шындыққа тәрбиелеу мақсатында компьютерлік сауаттылыққа баулу-бүгінгі күн талабы.

Қорыта айтқанда, қазіргі таңда әр оқушыға жеке тұлға ретінде қарап, саналы тәрбие сапалы білім беру өмір талабы болып табылады.

«Бәріне бірдей мүмкіндік», «Сапалы білім – барлығы үшін» деген ұстанымды қолдаймын.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Сайт https://qaztest.kz/material/download/8794.
2. Бейнеролик «Твори добро!» https://www.youtube.com/watch?v=HkcWSenfwZQ.
3. Кожабаева Г. К Сабақта қолданылатын 50 әдіс жинағы.

УДК 159.9

ПСИХОЛОГИЯ САБАҚТАРЫНДА ИНТЕРАКТИВТІ ӘДІС ТӘСІЛДЕРДІ ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ ОҚЫШЫЛАРДЫҢ ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҚТАРЫН ОЯТУ

З.Д. Сисакова,
Батыс Қазақстан облысы
Ақжайық ауданы, Чапаев ауылы,
балалар шығармашылық орталығының
педагог-психологы

Бұл жұмыста психология сабақтарында, психологиялық тренингтерде интерактивті әдіс тәсілдердің үлгілері көрсетілген.

Білім беру технологияларының басты мақсаты – білім беру сапасын арттыру, оқушылардың білім, білік, дағдыларын қалыптастыру. Бүгінгі жаңа қоғам мұғалімнің ішкі жан дүниесі де жаңаша, өйткені, XXI ғасырдың өскелең ұрпағынан үлкен үміт күтілуде. Соған сәйкес білім беру жүйесінде жаңа инновациялық технологиялар пайда бола бастады. Жаңа технологиялар сан түрлі оны игеріп қолдану мұғалімнің шеберлігіне байланысты. Мысалы: ақпараттық технологиялардың ішіндегі wordwall интерактивті тапсырма құру сервисін қолдану өте тиімді.

Wordwall интерактивті тапсырма құру сервисін қолдануөмендегідей мақсатты көздейді:

1. Балалардың ақпараттпен жұмыс жасау іскерлігін қалыптастыру арқылы олардың коммуникативтік қабілеттерін, ақыл- ойын, танымдық және шығармашылық қабілеттерін дамыту, алған білімдерін өз тәжірибелерінде қолдану.

2. Wordwall интерактивті әдісі арқылы балаларда оқуға деген мотивациялары арттырады, және сабақтарда оқу материалдарының мазмұны көрнекіліті, түсінікті, қызықты өтеді.

3. Әр оқушының жеке тұлғалық, психологиялық ерекшеліктері ескеріліп, оған ыңғайлы жағдай жасалынады.

Сонымен қатар, дәстүрлі оқыту жүйесінен АКТ қолданған сабақтардың түпкі айырмашылығы бар. Мен өз тәжірибемде Wordwall интерактивті әдісін балалармен, ұстаздармен тренинг өткізген кезде қолданамын. Бұл сабақтар ерекше өтеді.

Тренинг «Мен, ғажайыппын»

Тренингтің мақсаты: Оқушылардың эмоционалды көңіл – күйлерін көтеру, өздеріне деген сенімділіктерін арттыру, өздерінің ерекше тұлға екендігін ұғындыру.

Көрнекілігі: интерактивті тақта , түрлі түсті бояулар, релаксацияға арналаған әуендер, ватман.

Тренингтің болжамданған нәтижесі: Оқушылардың өздерін қайталанбас жеке тұлға екенін ұғындыру.

Сыныбы: 7-11 сынып

Жоспары:

I. Ұйымдастыру кезеңі

1. Сәлемдесу, тақырыпты табу.
2. Оқушыларды топқа бөлу

II. Негізгі кезең.

1. «Word wall» әдісі арқылы

- **«Сенімсіздіктен арылу»**
- **«Мен кіммін?» жаттығуларын өткізу**
- **«Өзім туралы...»**
- **«Қораптағы сөз» жаттығуы.**

III. Қорытынды.

1. «Жүрек» жаттығуы
2. Рефлексия «Пазл»

Қорытынды

Бұл тренингте мен «Әріптерді тап» және «Кездейсоқ дөңгелек» шаблондарын, «Пазл» әдісін қолдандым. Сабақ тақырыбы ағылшын және орыс тілінде айтылды, қазақ тіліндегі атауын осы «Әріптерді тап» шаблоны арқылы тапты. Содан кейін әр топқа берілген топсырмаларды топтар жеке - жеке «Кездейсоқ дөңгелек» шаблоны арқылы таңдады. Тренинг соңында рефлексия «Пазл» әдісі арқылы өткізілді. Яғни әр оқушы, немесе топ пазылдың түсін таңдап, артында жасырылған сұраққа жауап беру арқылы өткізілген сабақ туралы өз пікірлерін айтып қорытындылады. Осы жаңа әдіс арқылы трениг барысында балалардың қызығушылықтары байқалды, белсенділіктері өте жоғары болды, себебі тапсырма, сұрақ таңдарда әдеттегідей мұғалімнің емес өздерінің әрекеттері басымдырақ болды.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Wordwall Сервисінің қолдану мүмкіндіктері Арай Оспанова 2022 жыл. Интернет желісі.

УДК 511.2

СЛОЖЕНИЕ И ВЫЧИТАНИЕ ЧИСЕЛ ДО 10

С.П. Скитович,
Западно-Казахстанская область,
Акжаикский район, поселок Чапаево,
«Общеобразовательная школа №1
учитель начальных классов

Данный урок позволяет позволяет не только отрабатывать вычислительные умения, но и нацелен на развитие учащихся. Организация учебной работы на уроке позволяет формировать у ребят учебные действия, развивать личностных качеств, обеспечивает возможность развития важных качеств и умений таких как, активности, самостоятельности, сотрудничества, лидерства и ответственности.

На ваш суд я представляю урок математики. Тема урока «Сложение и вычитание чисел до 10», 1 класс.

Цель урока:1.1.2.4 Составлять, знать и применять таблицу сложения однозначных чисел безпереходачерездесяток;

1.1.2.3Применятьпереместительноесвойствосложения

Задачи

- 1. активизировать работу учащихся
- пробуждать интерес к изучению математики
- способствовать развитию познавательного интереса
- формировать интеллектуальные умения

Оборудование: карточки для устной индивидуальной, парной групповой работы.

Ход занятия.

1.Организационный момент урока начинается со стихотворения. Учащиеся проверяют готовность к уроку.

Психологический настрой помогает учащимся работать с хорошим настроением. Определили тему и цели урока.

II. Следующим этапом провела устный счёт. Учащиеся считали от 1 до 10 и обратно, решали примеры и весёлые задачки. Вспоминаем переместительное свойство сложения. Учащиеся записывают взамосвязанные примеры.

III. Парная работа проходит по рабочим листам, задания у каждой пары разные.

На парту выдаются рабочие листы с заданиями. Каждая пара получает разные задания.

IV. Групповая работа. Учащиеся выполняют вычисления и соединяют с верным ответом. Группа мальчиков и девочек .

Взаимооценивание прошло по сигнальным карточкам.

V Игра-тренажёр «Кто быстрее». Учащиеся выполняют вычисления ,работая с магнитными карточками на доске. Оценки были положительными.

Рефлексия была проведена с использованием приема «Шляпа знаний». На зайчиках пример с потерянным числом. Учащиеся записывают число и прячут зайчика в шляпу. На следующем уроке проводится обратная связь. Урок достиг цели. Я получила ожидаемые результаты.

Раздел		
ФИО педагога	Скитович С.П.	
Дата		
Класс	**Количество присутствующих:**	**отсутствующих:**
Тема урока	Сложениеи вычитаниечиселдо10	

Цели обучения, которые достигаются на данном уроке (ссылка на учебную программу)	1.1.2.4 Составлять, знать и применять таблицу сложения однозначных чисел безпереходачерездесяток; 1.1.2.3Применятьпереместительноесвойствосложения			
Цель урока	Тыповторишьсоставчиселдо10,будешьскладыватьи вычитать.			
Ход урока				
Этапы урока	**Деятельность учителя**	**Деятельность обучающихся**	**Оценивание**	**Ресурсы**
Организационный этап	Приветствие.Урок начинается со стихотворения : Прозвенел и смолк звонок Начинается урок. Психологический настрой: - Возьмите друг друга за руки и подарите друг другу улыбку. Ведь все хорошее начинается с улыбки !	Учащиеся проверяют готовность к уроку.	Словесная похвала учителя	
Актуализация знаний   <

	эти примеры ? 2)Закрепляем переместительное свойство сложения 3)Вспоминаем таблицу сложения однозначных чисел без перехода через десяток . 4)Предлагается работа в группе. Делит класс на две группы. Команда мальчиков и девочек 5).Парная работа по карточкам.Учитель предлагает сделать вычисления с опорой на числовой отрезок.		Похвала Аплодисменты.	Карточки
Итог урока. Рефлексия	- Какие знания мы закрепили сегодня на уроке ? - Кому ты сегодня хочешь сказать: «Ты молодец !» «Ты мог поработать лучше!» Обратная связь Приём« Шляпа знаний». У каждого ученика по зайчику с примером. На следующем уроке указывают на допущенные ошибки и все вместе находим верное решение.	Ученики подводят итоги урока. Учащиеся записывают неизвестное число и помещают зайчика в шляпу.	Похвала	Шляпа и зайчики.

Список испотзованной литературы:

1. Акпаева А.Б., Лебедева Л.А. «Математика» 6 1 класс
2. Акпаева А.Б., Лебедева Л.А. «Рабочая тетрадь» 1 часть, 1 класс
3. Истомина Н.Б. «Дидактические карточки-задания по математике»
4. Волкова С.И., Моро М.И. «Для тех, кто любит математику»

УДК 374.3 «19»

XX ҒАСЫРДЫҢ ЕКІНШІ ЖАРТЫСЫНДАҒЫ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНІҢ ДАМУЫ

С.С. Султангереева,
Батыс Қазақстан облысы, Орал қаласы,
№22 ЖОББМ
тарих пәні мұғалімі

9 а сыныбындағы Қазақстан тарихы пәнінен жоспар бойынша келіп тұрған тақырыбымыз «XX ғасырдың екінші жартысындағы білім беру жүйесінің дамуы».

Зерттеу сұрағы: Кеңестік білім беру саласындағы реформалар қандай мақсат көздеді? Оқу бағдарламасына сәйкес оқу мақсаттары: 9.2.3.2 білім мен ғылым саласындағы мемлекеттік саясатқа баға беру. Сабақтың мақсаты XX ғасырдың екінші жартысындағы Қазақстандағы білім беру жүйесіндегі өзгерістер арқылы мемлекеттік саясатқа баға беру. Ойлау дағдысының деңгейі: Жоғары ойлау дағдылары. Бағалау критерийі: XX ғасырдың екінші жартысындағы Қазақстандағы білім беру жүйесіндегі өзгерістер арқылы мемлекеттік саясатқа баға береді.

Сабақты бастамас бұрын сыныпты топқа мозайка әдісімен бөлеміз, сол мозайка арқылы құрылған суреттермен үй тапсырмасына байланысты сұрақтар қойып, үй тапсырмасын тексереміз. Бұл әдіс арқылы біз уақытты тиімді пайдаланамыз.

Жаңа сабаққа кіріспе ретінде тақырыпқа сай видео көрсетеміз, соңында тақырыпты ашып, мақсатымен таныстырамыз. Жаңа сабағымызды бекіту үшін топтарға тапсырмалар берілді.

1 тапсырма. Жұптық тапсырма. «ЕНАРА» стратегиясы (5R) маңыздылық кестесі. **1947 ж. қарашада Қазақ КСР інде жоғары және орта білім беруді одан әрі жетілдіру шаралары туралы қаулысының маңыздылығын бағалаңыз. Бұл тапсырма жұптық жұмысқа арналған тапсырма, өз жұбымен жұмыстана отырып оқушы тапсырманы, дескрипторға сүйене отырып жасап шығады. Дескриптор:**

Е-Кім үшін есте қалатындығын түсіндіреді;

Н-Оқиғалардың позитивті әлде негативті сипатқа әкелгендігін дәлелдейді;

А-Оқиғаның маңызды немесе айрықша болып есептелгендігін түсіндіреді;

Р-оқиға/құбылыстың қазіргі өмірге әсер еткендігін тұжырымдайды;

А- оқиға/құбылыстың сол заманның адамдарының өмірі мен көзқарастары туралы қандай ақпарат беретіндігін сараптайды. Бұл кестені алудағы мақсатым оқушыларды жоғары ойлау деңгейіне жетуде, тапсырманы саралауда өз септігін тигізеді.

2 тапсырма. Топтық жұмыс Соғыстан кейінгі білім

«HIPP» формуласы бойынша тапсырманы орындау.

«HIPP» формуласы

- Н-тарихи мәтін (контекст атауы, авторы)
- І-аудитория (қашан, кімге арналған)
- Р- автор көзқарасы (Қазақ КСР дегі білім беруді анық көрсете алды ма?)

Р-автордың мақсаты (Өз арманы мен мақсатын автор жеке басының популизмі үшін пайдаланып кеткен жоқ па?)

Дескриптор:

- Н-контекст атауы және авторын анықтайды;
- І-контекст қашан, кімге арналғанын түсіндіреді;
- Р- автордың Қазақ КСР дегі орта білімнің жағдайын саралайды;

· Р-автордың өз арманы мен мақсатын бағалайды.

Бұл тапсырманы орындау барысында оқушыларға ресурс ретінде **Соғыстан кейінгі білім мақаласы беріледі. Бұл тапсырманы орындау барысында оқушылар дерек көздерімен жұмыстануға үйрене отырып, талдауды, баға беруді үйренеді.**

3 тапсырма. Жеке жұмыс.

«ПТМС» әдісі «Қазақ КСР інде білім беру нәтижелі болды»

П-Позиция Қазақ КСР інде білім беру нәтижелі болды

иә/жоқ

Т-Түснідіру «Себебі, мен оны былай түсіндіремін, ... »

М-Мысал «Оны мен мына 2 дәлел 1 дәйек арқылы келтіре аламын ...»

С-салдар «Осыған байланысты мен мынадай қорытынды шешімге келдім... »

Дескриптор:

- Өзінің пікірін білдіреді;

-Өзінің пікіріне 2 себеп ұсынадыі;

-Өзінің пікіріне

2 мысал мен 1 факті арқылы дәлелдейді;

-Ойын қорытып, баға береді.

Осы тапсырма арқылы оқушылардың өз позициясын таңдауды, оны дәлелдеп, мысалдар келтіруді, әр оқушы жеке көрсетіп, жұмыстанады.

Сыныпта сонымен қатар ерекше білімді қажет ететін оқушының бар екенінде ескере кетуіміз керек, ол оқушыларға жеңілдетілген тапсырмалар беріліп отырды.

Барлық тапсырмалар орындалып болған соң, әр топ бір біріне баға берді. «ЕНАРА» әдісімен жұмыстанған жұптарға «ең үздік жұп» бағалауын екінші топ жүргізді, «НІРР» формуласы бойынша жұмыстанған екінші топқа үшінші топ «екі жұлдыз, бір ұсыныс» бойынша баға берсе, жеке жұмыстанған үшінші топқа **«Түзету және толықтыру» бағалауын бірінші топ жүргізді.**

Сабақты бекіту мақсатында «Блиц-ринг» атты тез сұрақтармен сабағымызды бекіттік.

Сабақты қорытындылау. Кері байланыс

«Рефлексия пирамидасы» Оқушылар сабақтан алған маңызды 1 ойын есте сақтау керектігін, 2 осы сабақтан алған жаңалығын айтады және бұрыннан білетін 3 білімімен бөліседі.

Осы сабақтың видиосы ютуб каналыма салынды. https://youtu.be/3fOOeL0f6rg?si=KN0jiu76UOlN2N4Q

Батыс Қазақстан облысы,Орал қаласы, № 22 ЖОББМ
(білім беру ұйымының атауы

Қысқа мерзімді (сабақ) жоспары

ХХ ҒАСЫРДЫҢ ЕКІНШІ ЖАРТЫСЫНДАҒЫ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНІҢ ДАМУЫ
(Сабақтың тақырыбы)

Бөлім:	**Кеңестік Қазақстанның мәдениеті (1946-1985 жылдар)**
Педагогтің Т.А.Ә. (болған жағдайда)	Султангереева Светлана Салимгереевна
Күні:	
Сынып:9	Қатысушылар саны: Қатыспағандар саны:
Сабақтың тақырыбы	ХХ ғасырдың екінші жартысындағы білім беру жүйесінің дамуы Зерттеу сұрағы: Кеңестік білім беру саласындағы реформалар қандай мақсат көздеді?
Оқу бағдарламасына сәйкес оқу мақсаттары	9.2.3.2 білім мен ғылым саласындағы мемлекеттік саясатқа баға беру

Сабақтың мақсаты	XX ғасырдың екінші жартысындағы Қазақстандағы білім беру жүйесіндегі өзгерістер арқылы мемлекеттік саясатқа баға беру
Ойлау дағдысының деңгейі	Жоғары ойлау дағдылары
*Бағалау критерийі	XX ғасырдың екінші жартысындағы Қазақстандағы білім беру жүйесіндегі өзгерістер арқылы мемлекеттік саясатқа баға береді
*Тарихи концепт	Маңыздылық
*Тарихи ойлау дағдысы	Тарихи талдау және түсіндіру

Сабақтың кезеңі/ уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы 7 минут	Топтарға бөлу: Мозайка әдісімен топқа бөлінеді. **Ой қозғау.мозайкамен бөлінген суреттерді құрап өткен сабақтар бойынша үй тапсырмасын бекітеміз.** **«Суретпен жұмыс»** әдісі Суретте не бейнеленген? Осы сурет жайлы не айта аласыздар? Қай кезеңге байланысты айтылған? Берілген сұрақтар арқылы жаңа сабаққа өту. Тақырыбы мен мақсаттар таныстырылады. Тақырыпқа кіріспес бұрын видио қарап алайық	Сурет бөліктерін таңдай отырып топтарға бөлінеді. Сурет бөліктерін біріктіре отырып, өткен тақырып бойынша үй тапсырмасын бекітеді. Оқушылар сурет бойынша қойылған сұрақтарға жауап береді Жаңа сабақтың тақырыбын дәптерлеріне жазады.	Мұғалімнің ауызша мадақтауы.	Суреттер, https://avatars.mds.yandex.net/i?id=4a862585024a8f3311512cdf34cc6c00-5882901-images-thumbs&n=13 XX ғасырдың екінші жартысындағы білім беру жүйесі мен ғылымның дамуы - поиск Яндекса по видео (yandex.kz)
Сабақтың ортасы 8 минут	**1 тапсырма. «ЕНАРА»** стратегиясы (5R) маңыздылық кестесі. **Жұптық жұмыс. 1947 ж қарашада Қазақ КСР інде жоғары және орта білім беруді одан әрі жетілдіру шаралары туралы қаулысының маңыздылығын бағалаңыз** Есте қалатын (кім үшін?) Нәтижелі (қандай нәтижелерге әкелді? Нәтижелері позитивті әлде негативті сипатқа ие ме?) Айырықша мәнді (Сол тарихи кезеңде ол қандай көрініс тапты? Ол маңызды	**Дескриптор:** Е-Кім үшін есте қалатындығын түсіндіреді; Н-Оқиғалардың позитивті әлде негативті сипатқа әкелгендігін дәлелдейді; А-Оқиғаның маңызды немесе айрықша болып есептелгендігін түсіндіреді; Р-оқиға/құбылыстың қазіргі өмірге әсер еткендігін тұжырымдайды; А-оқиға/құбылысты	**Бағалау әдісі:** Ең үздік жұп»	https://e-history.kz/kz/history-of-kazakhstan/show/8806/ https://www.youtube.com/watch?v=B6hVG0eF5sk&t=89s

15 минут   <

	ЕББҚ ететін оқушыға «Соғыстан кейінгі білім қалай болды?» деген сұрақ беріледі. Бүгінгі сабақтағы дереккөзін қысқаша айтып бере алу арқылы, оқушыны жоғары ойлау дәрежесіне дейін жеткізу көзделеді тапсырма. «Блиц-ринг» 1. Шағын жинақты мектеп дегеніміз не? 2. Қай жылдары білім беру жүйесіне 8 жылдық мектеп енгізілді? 3. Тың жерлерді игеру аудандарында қаншадан астам мектеп ашылды? 4.болашағы жоқ мектептер қандай мектептер? 5. 40-80 жылдары Қазақстанда білім беру жүйесі қалай дамыды? 6.Білім туралы заң қашан қабылданды? 7. Орыс мектептері не себепті артып отырды? **Сабақты қорытындылау. Кері байланыс** «Рефлексия пирамидасы» 	мектептер айтады 5. 40-80 жылдары Қазақстанда білім беру жүйесі қалай дамыды? 6.Білім туралы заң қашан қабылданды 1999ж. 7. Орыс мектептері не себепті артып отырды? ЕББҚ бар оқушыдан бүгінгі сабақта білген екі нәрсем сұралады. Қысылып қалған жағдайда басқа оқушылар тарапынан қолдау көрсетіледі	білдіңдер» деп қошемет білдіріледі.	
Сабақтың соңы 5 минут	- Нені білдім? Нені үйрендім? - Нені толық түсінбедім? - Немен жұмысты жалғастыру қажет?	Тақырып бойынша не білетінін, не білгісі келетінін, не білгенін жазады		

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. Кабульдинов З.Қазақстан тарихы 9 сынып оқулығы
2. Соғыстан кейінгі білім (e-history.kz)

УДК 332.02(574)

ҚАЗАҚСТАННЫҢ ДЕМОГРАФИЯЛЫҚ ЖАҒДАЙЫ МЕН САЯСАТЫ

А.Д. Супғалиев,
Батыс Қазақстан облысы,
Ақжайық ауданы,
Сарытоғай ЖОББМ
география пәні мұғалімі

Ұлы педагог: «Мұғалім білімін үнемі көтеріп отырғанда ғана мұғалім, ал оқуды іздеуді тоқтатса мұғалімдігі де жойылады деген» болатын. Сондықтан, қазіргі мұғалім білім беруде жаңалыққа жаны құмар, шығармашылықпен жұмыс істеп, оқу мен тәрбие

ісіне еніп, оқытудың жаңа теехнологиясын шебер меңгерген жетекші тұлға болуға тырысу керек.

Бәсекеге түскен дамыған қоғамда адамзат баласын алға жетелеуде білімнің алар орны ерекше. Дәл қазіргі уақытта білім беру үдерісінде болып жатқан түрлі өзгерістер адамның мүмкіндіктеріне жол ашу, дамуына, өзіне-өзі сенуіне мол мүмкіндіктер беріп отыр. «Мұғалім әрдайым ізденісте болса ғана, шәкірт жанына нұр құя алады» -деп Ахмет Байтұрсынұлы айтқандай, мұғалімнің ізденісі, жан-жақтылығы, құзіреттілігі арқылы айқындалады. Заманауи білім беру жүйесіндегі өзгерістер педагогтың біліктілік және кәсіби деңгейінің, яғни кәсіби құзіреттілігінің дамуын қажет етеді. Еркін ойлайтын, өз жұмысының нәтижесін болжап, білім беру үдерісін алдын ала жасай алатын педагог заман талабына сай мақсатына жете алады. Сондықтан да қазіргі уақытта білікті, бәсекеге қабілетті мұғалімге сұраныс артып отыр. Мұғалімнің оқушыны тәрбиелеуге және дамытуға бағытталған күнделікті жұмысы маңызды. Ол үшін оқушыны біліммен қамтуға мүмкіндік беретін озық іс-тәжірибелер, жаңа технологияның әдіс тәсілдерін сабақтарымызда тиімді қолдану. Тиімді педагогиканың басты тәсілі – әр оқушыны жеке тұлға ретінде қарастыру. Біздің міндетіміз барлық оқушының білім алу, мақсатқа жету мен сынып өміріне қатысу қабілеттерін арттыру үшін оны тұлға ретінде ерекше дамыту болып табылады. Жаңа технологияның басты мақсаты – өздігінен дамуға ұмтылатын жеке тұлғаны қалыптастыру. Ал, осы технологиялардың кеңінен қолданылуы білім құзіреттілігіне жету жолында үлкен роль атқарады.

Бір технологияның өзі әр түрлі мұғалімдердің шеберлігіне байланысты әрқилы жүзеге асырылуы мүмкін. Не үшін тиімді? Себебі, география сабағымда озық технологияларды пайдалану - оқу-тәрбие үрдісін тиімді ұйымдастыруын, оқушының өзін-өзі дамытуын, ойлауын елестету мен есте сақтау белсенділігін, дағдысын білім саласының дамуын қамтамасыз етті. Оқушылардың сабаққа деген қызығушылықтарын арттыру, өздігінен білім алуға құштарлығын танытып, географиялық есептерді шығаруда, сұрақтарға жауап беру үшін негізгі заңдылықтарды пайдалана білуге үйретті. Әрбір технология өзіндік жаңа әдіс – тәсілдермен ерекшеленеді. Әдіс-тәсілдерді мұғалім ізденісі арқылы оқушы қабілетіне, қабылдау деңгейіне қарай іріктелініп, қолданған тиімді деп септеймін. Өз тәжірибеме тоқталар болсам, мысалға, «Қазақстандағы демографиялық жағдай» атты сабағымда «Еркін микрофон», «Он сұрақ», «Жуан және жіңішке сұрақтар» әдістерін пайдалансам,тақырыпты ашуда «Адасқан әріптер» әдісі тақырыптың құпиялылығын сақтап оқушылардың сабаққа деген қызығушылығын арттыру үшін тиімді болды. «Ауа райы және метеорологиялық элементтер» тақырыбын ашу үшін әріптердің орнын ауыстырып бердім. Оқушылар құрастырған сөздерінен нақты тақырыпқа жету үшін сурет немесе бейнежазба көрсету арқылы тақырыпты болжады. **Сабағымда** «Галлереяны шарлау», «Ойлан, жұптас, бөліс»әдістері арқылы оқушылар бір-бірін оқыту, үйрету, топ алдында қорғауға жаттығу, сыни бағалау қабілеттерін шыңдауға тиімді болды. Кері байланысқа «Рефлексия пирамидасы» әдісі өте тиімді болды.

Оқушылардың сапалы да тиянақты білім алуы үшін әр бөлім, әр тақырып бойынша олардың білімдерін тексеріп отырған жөн.

Мұнда әсіресе оқушылардың білімдерін тексеруде мына төмендегідей әдістерді қолданған тиімді:

- тестік жүйе бойынша
- өзін-өзі тексеру
- көршісін тексеру

Осылайша пәннің негізгі заңдылықтары мен құбылыстарын өмірмен байланыстыра қызықты етіп беру жолдарын қарастыруға болады. Өз сабақтарымда әдіс-тәсілдерді тиімді пайдалануға тырысамын. Оқушылардың жаңа материалды игеруіне

көңіл бөлемін. Оқушылардың өз бетімен жұмысын қалыптастыру, оқушының пәнге деген қызығушылы және қажеттілігінен туындайды. Топпен жұмыс кезінде сыныпта ең алғыр дарынды оқушыны анықтауға мүмкіндік береді. Әр сабағымда сабақ кезеңдеріне байланысты түрлі әдіс-тәсілдерді қолданамын. Сабақ барысында әдіс-тәсілдерді пайдалану оқушының бойында өз-өзіне сенімділік ұялатады, өзге балаға қарап бой түзеуге ұмтылады, өзін-өзі бағалауы жоғарылайды, өзгені үйрете отырып, өзі көп нәрсені үйренеді, көшбасшылық қабілеттері қалыптасады.

Әдіс – тәсілдерді пайдалануда оқушылар өз пікірлерін дәлелдеуге, қорытынды жасау, өз ойларын қысқаша, дәл және нақты жасауға көмектеседі және төмендегідей нәтижеге жетеді:

1. Сабаққа деген ынтасы, қызығушылығы артады.
2. Оқушылар өз бетімен іздену жолдарын үйренеді.
3. Өз ойын схема, кесте, суреттер, табиғат заңдылықтарын пайдалану арқылы еркін жеткізеді.
4. Ғылыми тілде сөйлеу мәдениетін дамытады.
5. Ізденуі іс – әрекеті қалыптасады.
6. Оқушылардың өз бетімен жұмыс жасау ынтасы оянады.
7. Сарамандық жұмыстарды өз бетінше жасауға дағдыланады.
8. Білім сапасы артады.

Ж. Аймауытовтың «Баланың ынтасын арттыру үшін оқытатын нәрседе бір жаңашылдық болу керек», – деген сөзінде үлкен мән жатыр. Неге десеңіз, әр оқушы сабаққа келгенде жаңа білім алып шығуымен қатар, өзінің де белгісіз бір қырларын танытуы тиіс. Сонда ғана сабақ қойылған мақсатына жетеді.

Жай мұғалім хабарлайды,
Жақсы мұғалім түсіндіреді,
Керемет мұғалім көрсетеді,
Ұлы мұғалім шабыттандырады, – деп Уильм Уорд айтқандай, әрбір жаңашыл мұғалім өзінің шығармашылық әрекетінде дәстүрлі стильден алшақтап, үнемі жаңашыл идеялар жетегінде жүрсе, білім сапасының жақсара түсетіні сөзсіз.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Симбаева С. «Белсенді оқу мен оқытуда қолданылатын әдістер» әдәстемелік құрал.
2. Мұғалімге арналған нұсқаулық
3. Ғаламтор көздерінен.

УДК 78

ХАЛЫҚ ТЕРМЕСІ: «ТОЙБАСТАР»

Э.С.Таудаева,
Маңғыстау облысы, Қарақия ауданы,
Жетібай ауылы,
Өскенбай Қалманбетұлы атындағы
«Жетібай балалар өнер мектебі»
«Домбырамен ән айту» *сыныбының мұғалімі*

Ұлттық өнерді, оның ішінде халық әндері мен термелерді дамытып, оны жаңа дәуір, жаңа заман әкелген жаңалықтармен сабақтастыра отырып, болашаққа аманаттау – негізгі мақсат. Дәстүрлі өнер – ұлттық классикалық музыканың негізі және бөлінбес

бөлшегі екенін болашақ санасына сіңіру жолында ұстаздарға да көп еңбектену мен ізденіс қажет. Қосымша білім беруде әрбір өтілген сабақ оқушы шағармашылығын дұрыс дамытуға бағытталу керек. Жаңашылдыққа ұмтылған жаңашыл ұстаз ғана шәкірттеріне үлгі боп, оларды шабыттандыра алады.

Осы орайда 07.11.2023 күні Өскенбай Қалманбетұлы атындағы Жетібай балар өнер мектебінің оқу жұмыс жоспарына сәйкес «Тойбастар» тақырыбында 1-сынып оқушысы Темірбек Зереге ашық сабақ болып өтті. «Домбырамен ән айту» сыныбында өткен ашық сабаққа домбыра сыныбың педагогы Қосутов Жамбыл, Саулебаева Гаухар, вокал сыныбың педагогы Қонысбай Әсемгүл, домбырамен ән айту сыныбының педагогы Жексембаева Айдана, Ибраев Абугали, тәрбие жөніндегі орынбасары Әзірбай Толғанай және оқу ісі жөніндегі орынбасары Адилбаева Жанат қатысты. Сабақ жоспарға сәйкес жүйелі түрде өтті. Оқушыға терме құйма құлақ әдісі бойынша үйретілді. Терменің мазмұны талданып, дұрыс тыныс алу мен дикцияға мән берілді. Сабақ барысында 1-сынып оқушысына дәстүрлі ән туралы жалпы түсінік қалыптастырылды. Оқушының психолгиялық белсенділігін, көңіл-күйін бақылай отырып сабақ басында және соңында бағалау жүргізілді (оның ішінде өзін-өзі бағалау). Педагог кәсіби шеберлігін арттыру мақсатында «жаңа ұстаз», «smart ұстаз» курсын оқып, сол білімін сабақта сәтті пайдалана білді. ZipGread, Plickers, kahoot, wordwoll, Jamboard, Learning apps, quizizz, emaze, educaplay, bouncy сияқты платформаларын қолдану арқылы оқушы мен педагог арасында байланыс орнады. Заманауи жан-жақты шәкірт тәрбиелеу барысында QR арқылы сілтемеге өтіп, тапсырма орындау әдістері де шебер пайдаланылды. (Төменде жалпы сабақ жоспары ұсынылды).

Уақыты: 07.11.2023 сағ: 09.30-10.10

Оқушы: Темірбек Зере - 1 сынып

Тақырыбы: Халық термесі: «Тойбастар»

Мақсаты: Ұлттық өнерді, оның ішінде халық әндері мен термелерді дамытып, оны жаңа дәуір, жаңа заман әкелген жаңалықтармен сабақтастыра отырып болашаққа аманаттау. Дәстүрлі өнер – ұлттық классикалық музыканың негізі және бөлінбес бөлшегі екенін болашақ санасына сіңіру.

Сабақтың міндеттері:

а) білімділік:

- әннің мазмұнын айту, дұрыс тыныс алу мен дикцияға мән беру

ә) дамытушылық:

- халық әндерін, термелерді тыңдап, іздену барысында еңбектенеді, есте сақтау қабілеті артып, сөздік қоры жақсарады.

б) тәрбиелік:

- құлағына дәстүрлі ән-күйді сіңіріп, оларды жаттап, тыңдап өскен бала ешқашан да қор болмайды. Дәстүрлі өнер ерекше бір рухани тәлім-тәрбие береді. Өз ұлты, мәдени мұрасы мен тарихын, тілі мен ділін, дінін сыйлап, құрметтейді. Өз отаны мен туған жеріне деген ықыласы ерекше болып өседі.

Сабақтың түрі: Жеке оқыту

Сабақтың әдісі: Әңгімелеу, үйрету, сабақ жүргізу, дәстүрлі қара қағыс, алма-кезек қағыс, құйма құлақ әдісі.

Сабақтың барысы:

І. Ұйымдастыру

Оқушымен амандасып, оқу-құралдарын тексеру. Аспаптың құлақ күйін келтіріп, оқушының орындыққа дұрыс отыруын қадағалау**.**

Көңіл күйін смайликтер арқылы білу.

II. Тыныс алуға, дикцияға арналған жаттығулармен жұмыс:

1. «Шар» үрлеу

2. №45 – ші жаңылтпашты айту (Дикцияны дамытуға арналған 50 үздік жаңылтпаштар топтамасын сыйлыққа ұсыну)

III. Үй тапсырмасын тексеру

Үйге берілген тапсырма: өткен әндерді қайталап келу

Халық әні: «Бала уату»

Халық әні: «Еркем ай»

Оқушының кемшіліктерін түзету

IV. Үй тапсырмасы мен жаңа сабақ арасындағы байланыс:

Оқушы экрандағы QR арқылы код арқылы WORDWALL платформасына өтіп, сол жердегі тапсырманы орындайды.

https://wordwall.net/ru/resource/63227343

Сұраққа жауап беру арқылы мозайканы құрастыру: «Тойбастар»

V. Жаңа сабақ:

(Emaze бағдарламасы арқылы жасақталған https://www.emaze.com/@ALLLCOWQO/out-of-the-box презентация тақтада жүріп тұрады).

Қазақтың домбыраға немесе басқа аспапқа қосылып айтатын әншілік дәстүрін қазақтың **дәстүрлі ән айту өнері** деп атайды.

Халық әндері - ауызша дәстүрмен сақталған және қоғамға таныс қандай да бір ұлт пен этникалық топ адамдарына арналған ерекше әуен. Халық әуенінің дамуының шынайы тарихын тек қана болжауға болады. Нотаға түскен халық әндері мен халық әуені мәдениетінің тарихының хроникасы өте сирек кездеседі, әдетте бұған немқұрайлылықпен қарайды, тіпті қоғамдағы оның пайда болуы да беймәлім.

Желдірме - жыр, толғау, терме сияқты суырып салып айтуға негізделген, музыкалық-эпикалық дәстүр аясында пайда болған жанр .

Толғау - XV-XIX ғасырлардағы қазақ поэзиясында ерекше өркендеп, өзінің жоғары даму сатысына жеткен жанр. Оның көрнекті өкілдері Қазтуған, Доспамбет, Шалкиіз, Ақтамберді, Үмбетей, Бұқар, Дулат, Махамбет, Базар т.б.

Терме - Поэзияның үлгі-өнеге, ақыл-насихат, өсиет ретінде белгілі бір әуен ырғақпен орындалатын түрі.Ол дидактикалық поэзия – ән жанрының бірі. 7-8 буынды, жыр үлгісінде айтылады.

Шежіре - термелер мазмұнына қарай бірнеше түрге бөлінеді. Оның ішінде ақын, жыраулар кәдімгі көпті көрген қариялардың айтып, ұрпақтан ұрпаққа қалдырып келе жатқан қазақ шежіресін өлең, жырға айналдырып термелеу.

Жырау - Қазақ дәстүрлі поэзиясының басты өкілі, топ алдында сөз сөйлеуші, қобыз, домбырамен сүйемелдеп, жыр шығарушы ерен тұлға

Жыршы – жыр орындаушы, таратушы

Дәстүрлі әншілік өнер айтылуы және құрылымдық ерекшеліктеріне байланысты түрлі мектептерге бөлінеді.

1. Қазақстанның орталық және солтүстік өңіріне тән әншілік мектеп.
2. Оңтүстік және Жетісу өңіріндегі әншілік мектеп.
3. Батыс өңіріндегі әншілік мектеп
4. Шығыс өңірлердегі әншілік мектеп.
5. Сыр бойындағы әншілік – термешілік мектеп.

Маңғыстау өңіріне тән дәстүрлі ән ерекшеліктеріне тоқталып, жеті қайқы туралы ақпарат беру.

Мұғалім мен оқушының іс-әрекеті:

1) Жаңа тақырып бойынша мағлұмат айту;
2) Термені тыңдау;
3) Сөзін жаздыру

4) Қағыспен танысу

5) Терменің 1-шумағын жаттату;

VI. Сергіту сәті:

1) «Kahoot!» платформасы арқылы тест орындау. Ойын мақсаты 4000 ұпайдан асу.

https://twi.kz/eEGe

2) Қарапайым бөтелкемен жасалатын қызықты жаттығу.

VII. Жаңа тақырып бойынша пысықтау, қорытындылау:

https://twi.kz/e2c

Froggy Jumps платформасы арқылы. Мақсаты 100 ұпай жинау

VIII. Үй тапсырмасы, бағалау:

Сабақтың басындағыдай смайликтер арқылы оқушының көңіл білу. Өзін өзі бағалау.

Смайликтер арқылы оқушыны бағалау.

Үйге өткен әндерді қайталау;

Халық термесі: «Тойбастар» 1 шумағын жаттап, шығарып келу.

Қорыта айтқанда, осындай сабақтар арқылы оқушы тез дамып, ынталанады. Халық әндерін, термелерді тыңдап, іздену барысында еңбектенеді, есте сақтау қабілеті артып, сөздік қоры жақсарады. Құлағына дәстүрлі ән-күйді сіңіріп, оларды жаттап, тыңдап өскен бала ешқашан да қор болмайды. Дәстүрлі өнер ерекше бір рухани тәлім-тәрбие береді. Өз ұлтын, мәдени мұрасы мен тарихын, тілі мен ділін, дінін сыйлап, құрметтейді. Өз Отаны мен туған жеріне деген ықыласы ерекше болып өседі.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

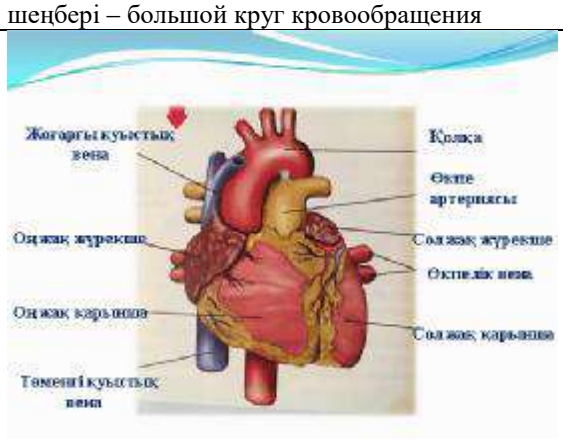
1. Домбыра аспабы, оқу-құралдары, С.Күмісқалиева «Дәстүрлі ән сыныбында жүйелі түрде сабақ беру әдістемесі» Орал-2011жыл,
2. «Музыка» 5-сынып Алматы «Атамұра» 2005 жыл,
3. Ғазизов Б. «Мектепте ән және музыка сабағы»,
4. Жайымов А. «Домбыра үйрену мектебі» Алматы-Өнер 1992,
5. «Музыка әлемінде» республикалық ғыли-әдістемелік журнал, педагогикалық журнал №1-4 2011,
6. Спанов Ө. «Ән салып, күй тартайық термелетіп. Домбыра үйренейік. Алматы, Әуен 1992,
7. Тастанов Х. «Домбырадан сабақ беру әдісі» Алматы Өнер 1992,
8. Құрманғалиева М. «Мұхит – сал» Алматы 2005,
9. Жұмалиева Т., Ахметбекова Д., Ысқақов Б., Қоспақов З. «Қазақ халқының дәстүрлі музыкасы» Алматы 2005,
10. Нұғман Ә. «Қазақтың әншәләк дәстүрі» Алматы 2009,
11. дәстүрлі әншілердің портреті, буклет, үнтаспа, компьютер, проектор арқылы слайд.
12. ZipGread, Plickers, kahoot, wordwoll, Jamboard, Learning apps, quizizz, educaplay, bouncy, Googleforma т.б т.б көптеген заманауи платформалармаларды интернет желісі арқылы пайдалану.

УДК 572.783

ҚАНАЙНАЛЫМ ЖҮЙЕСІ ТАҚЫРЫБЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ТОПТЫҚ ЖҰМЫСТАРЫН ҰЙЫМДАСТЫРУ

А.С. Тлегенова,
Батыс Қазақстан облысы, Теректі ауданы,
Восход НОББМ
биология пәнінің мұғалімі

Күні: **Дата:** **Date:**	Пәні: Биология	Сыныбы: 8	
		Пән мұғалімі: А.С. Тлегенова	
Тақырыбы: **Тема:** **The theme:**	Қанайналым жүйесі. Үлкен және кіші қанайналым шеңберлері. Система кровообращения. Blood circulation system.		
Сілтеме: **Reference:**		Textbook, training program, calendar and thematic plan, Biology 8, Human anatomy.	
Сабақтың мақсаты: **The aims of the lesson:**		**Білімділік**: ағзаның ішкі орта мүшелерін еске түсіре отырып, қанайналым жүйесі мүшелерімен танысу, оның ішінде жүрек, қантамырлар және олардың құрлысы, қызметтерімен танысу. **Тәрбиелік**: өздігінен ізденімпаздық, білімділік, еңбексүйгіштік, адамгершілік дағдыларын тәрбиелей отырып, салауатты өмір салтын ұстану, өз ойын айта отырып, өзгеніде тыңдай білуге, алған білімін өмірге қолдана білуге тәрбиелеу. **Дамытушылық**: жаңа материалды қабылдай отырып, ойлау, естесақтау, қайта жаңғырту қабілеттерін дамыту.	
Қолданылғын көрнекілік **The aids:**		Power Point slides, posters, textbook, stickers, picture, Bilim Land.	
Тапсырмалар **Tasks**	**Әдіс- тәсілдер** **Methods**	**Сабақ барысы** **The procedure of the lesson**	
		Organization moment Checking up the home task New Theme. Fixing of the studied material Assessment Reflection Home task Feedback	
	Мұғалімнің іс – әрекеті Activities of the teacher	Оқушының іс – әрекеті Activities of pupils	
Ұйымдастыру кезеңі. **Organization moment** 2 min	Диалогтық тәсіл Dialogue 2min	Good morning, boys and girls. How are you? Who is on duty today? Who is absent? What date is it today? Let’s begin our lesson. Today we have got some lesson. Be active at the lesson. Today we will have group works. Well I hope everybody did their home task. Let’s check home task.	Good morning, teacher! I am on duty today. …. is absent. All are present.
Checking up the home task **Үй тапсырмасын тексеру** 5min	Топпен жұмыс, топтық әңгіме Group work	Сұрақтар - Questions: 1.Жүрек-қан тамырлары жүйесінің мүшелерін ата. 2.Ересек адамның жүрегінің салмағы қанша? 3.Жүрек қабырғасы неше қабаттан тұрады? 4.Жүрек автоматизмі дегеніміз не? 5.Жүрек жұмысының 3 кезеңін ата. 6.Кімді донор , ал кімді рецепиент деп атайды? 7.Қан топтары қаншаға бөлінеді? 8.Әмбебап донор, әмбебап рецепиент деп қай	Оқушылар бір – біріне сұрақтар қояды.

		қан топтарын атайды? 9.Өз қан тобыңды атап, қан беруге болатын топтарды ата. 10.Өз қан тобыңды атап, қан қабылдай алатын топтарды ата.	
Сабақтың басталуы 2 min	Жұмбақ	Жанды мотор сынбайды, Күні – түні тынбайды. Кейде оның жүрісін Дәрігерлер тыңдайды. (Жүрек) Тарам - тарам бір ғалам, Айқыш - ұйқыш шырғалаң. Толған ағыс тоқтаса, Жоғалады бірге адам. (Қан тамырлар)	Оқушылар жұмбақты шешеді.
Терминология Terminology 2min		Blood – қан – кровь Blood pressure – қан қысымы – кровяное давление Blood circulation system - қан айналым жүйесі – система кровообращения Ventricle – қарынша – желудочек Blood count – қан анализі – анализ крови Pulmonary circulation – қанайналымның кіші шеңбері – малый круг кровообращения Systemic circulation – қанайналымның үлкен шеңбері – большой круг кровообращения	
Сабақтың ортасы 5 min	АКТқолдану, слайд, мәтінмен жұмыс барысында оқушыларға бағыт беру, көсбасшылық қабілеттерін дамыту	 Жүректің қабырғасы 3 қабаттан тұрады. Сыртқы қабаты – *эпикард* (грекше «epi» – сыртқы, «cor» – жүрек), өте жұқа, жүректі қоршап тұрады. Ортаңғы қалың бұлшықетті қабаты – *миокард* (грекше «mios» – бұлшықет). Ішкі қабаты жұқа –*эндокард* (грекше «endo» – ішкі) жүректің ішкі қуыстары мен қақпақшаларын астарлап жатады. Bilim land desk(видео көрсету) 1. Қанайналым 2. Жүрек-қан тамырлар жүйесі 3. Үлкен және кіші қанайналым шеңбері. **Үлкен қанайналым шеңбері** дегеніміз – қанның сол жақ қарыншадан басталып, барлық мүшелер мен ұлпаларға таралып, оң жақ жүрекшеге қайтып келу жолы. Ұзақтығы 23сек.тең. **Кіші қан айналым шеңбері** немесе **өкпелік шеңбер** дегеніміз қанның оң жақ қарыншадан басталып, өкпеге, одан сол жақ жүрекшеге айтып келу жолы. Ұзақтығы 4 сек.тең.	
	Топпен жұмыс	1-топ: Үлкен қан айналым шеңбері 2- топ: Кіші қан айналым шеңбері	Постер қорғайды

Зертханалық жұмыс Experimental work 7 min	Топпен жұмыс	Топ. Тонометрдің көмегімен қан қысымын өлшейді. Топ. Тамырдың соғуын есептейді.	
Fixing of the covered material Өткен тақырыпты пысықтау 4 min	Биология лық есептер	**1- топ** .Қалыпты жағдайда жүрек 1минут ішінде орта есеппен 5 л қанды тамырларға айдаса, 1 сағатта және 1 тәулікте қанша мөлшерде қан айдайды? **2- топ**. Қалыпты жағдайда жүрек орта есеппен 1минутта 70рет жиырылып - кеңейетін болса, 1тәулікте қанша рет соғады?	60 мин. =300 л, яғни 1 сағ. 300 л. 300литр * 24сағ. =7200литр, яғни 1тәулікте 7200литр қан айдайды. 60 мин=4200 рет, яғни 1сағ.=4200рет 4200* 24сағ.=100800 рет, яғни 1тәулікте – 100800 рет
Assessment Бағалау 2 min	Сыныптасын бағалауы	Assessment each other (Excellent- 5, Good -4, satisfactory – 3) Бірін –бірі бағалау	Оқушылар бірін-бірі бағалайды
Feedback Кері байланыс 3 min		 Өте жақсы түсіндім, мен үшін қызықты болды. Мен сабақты жақсы түсіндім. Тақырып бойынша әлі де түсінуім керек.	Қажетті қоржынға стикерлерді салады.
Home task Үй тапсырмасы 1 min		§36 оқу. Тақырып соңындағы кестені толтыру.	Оқушылар үй тапсырма сын күнделіктеріне жазады.
The end of the lesson Сабақтың аяқталуы 2 min		You were very active today. Thank you for your attendance. The lesson is over!! Good bye! Бүгінгі сабаққа белсенді қатысқандарыңызға рахмет. Сау болыңыздар!	Good bye, teacher (in chorus) Сау болыңыз! (хормен)

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Цитология және гистология. Оқу құралы. Сапаров Қ.Ә. - Алматы: Қазақ университеті, 2009. - 128 бет. ISBN 978-601-247-057-4.

2. Биоморфология терминдерінің түсіндірме сөздігі/ - Алматы: "Сөздік-Словарь", 2009. ISBN 9965-822-54-9.

УДК 372.851

МАТЕМАТИКА САБАҒЫНДА АКТ-НЫ ТИІМДІ ҚОЛДАНУ

А.С. Тулешева,
Батыс Қазақстан облысы,
Орал қаласы,
Дарынды балаларға арналған
С.Сейфуллин атындағы №11 облыстық
мамандандырылған мектеп-лицей-интернаты
математика пәні мұғалімі

Аннотация: Бұл мақалада мұғалімнің АКТ-ны тиімді қолдану жолдары,сабақ барысында қолданылатын кезеңдері мен формалары сипатталған.

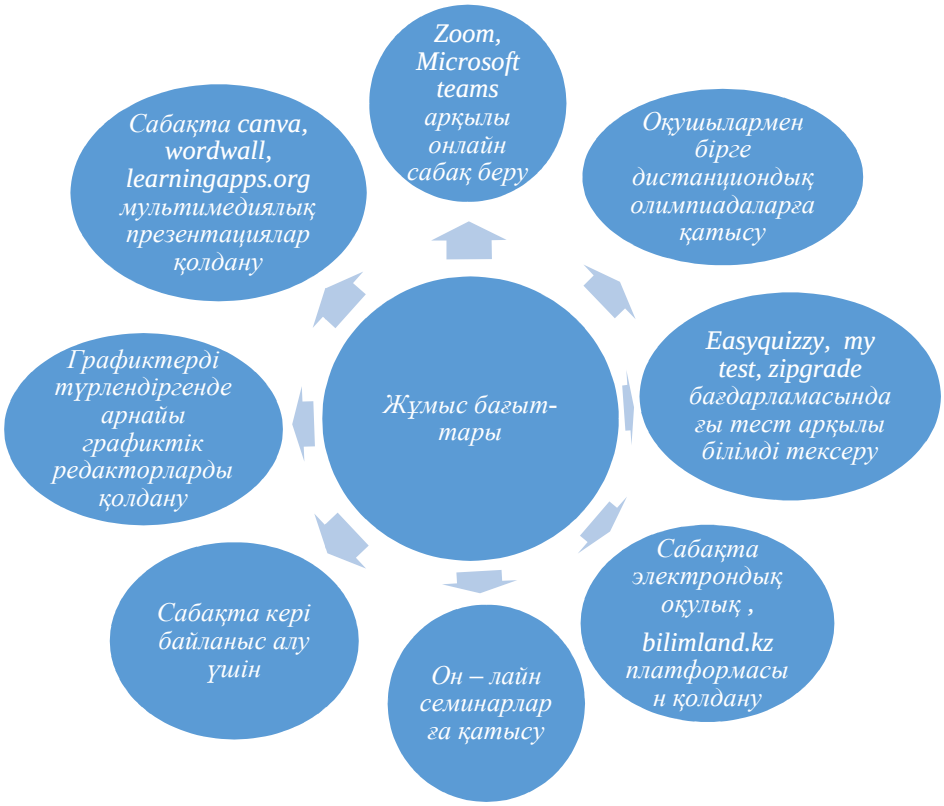
Кілттік сөздер: АКТ, презентация, слайд, математикалық бағдарлама, график, логикалық ойлау, технология

«Математика-ақыл-ой гимнастикасы, ал ақпараттандыру - оның шыңы» - деп көрнекті қазақ математигі О.А. Жәутіков атап өткендей, жас ұрпаққа білім беру жолында ақпараттық технологияны оқу үрдісінде қолдану мен оның тиімділігінің арттырудың маңызы зор. Себебі ақпараттық технология ғана жаңа инновациялық педагогикалық технологиялардың мүмкіндіктерін іске асырады. Ақпараттық технологияларды пайдаланып оқыту төмендегідей мақсаттарды көздейді.

Home task **Үй тапсырмасы** **1 min**		§36 оқу. Тақырып соңындағы кестені толтыру.	Оқушылар үй тапсырма сын күнделіктеріне жазады.
The end of the lesson **Сабақтың аяқталуы** **2 min**		You were very active today. Thank you for your attendance. The lesson is over!! Good bye! Бүгінгі сабаққа белсенді қатысқандарыңызға рахмет. Сау болыңыздар!	Good bye, teacher (in chorus) Сау болыңыз! (хормен)

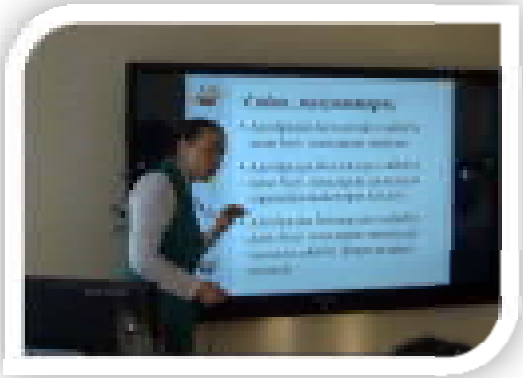
Қазіргі заман – математика ғылымының өте жан-жақты тараған кезеңі. Математиканы оқытудың мазмұнын жүзеге асыру үшін жаңа технологиялар ауадай қажет. Қазіргі жаңа технологиялардың озық жетістіктерін математика сабағында қолдану арқылы танымдық іс-әрекеттерін ұйымдастыра отырып оқушылардың құзыреттілігін дамытуға болады.

Ғылыми-техникалық прогресс және қазіргі ақпараттандыру дәуірінде математиканың негізін меңгеру жас ұрпаққа білім беру мен тәрбиелеудің бірден-бір негізгі элементі болып табылады. Оқушылардың математика пәнін меңгеруге ынтасын, ойлау қабілеттерін арттыруда – мұғалім басты тұлға. Осындай талапқа сай қызмет ету үшін мұғалім оқу процесін үнемі жетілдіріп, түрлендіріп, үздіксіз ізденуі, қызмет саласындағы жаңалықтар мен озық тәжірибелерді үнемі пайдалануы тиіс. 1-суретте оқу процесінде АКТ-ны қолдана отырып, атқарылған жұмыс түрлері көрсетілген.

1-сурет

2-суретте көрсетілгендей жаңа материалды игеру кезеңінде графиктерді, суреттерді, алгоритмдерді көрсету үшін интерактивті тақтаны немесе мультимедиялық презентацияны қолдана отырып, материалды түсіндіремін.

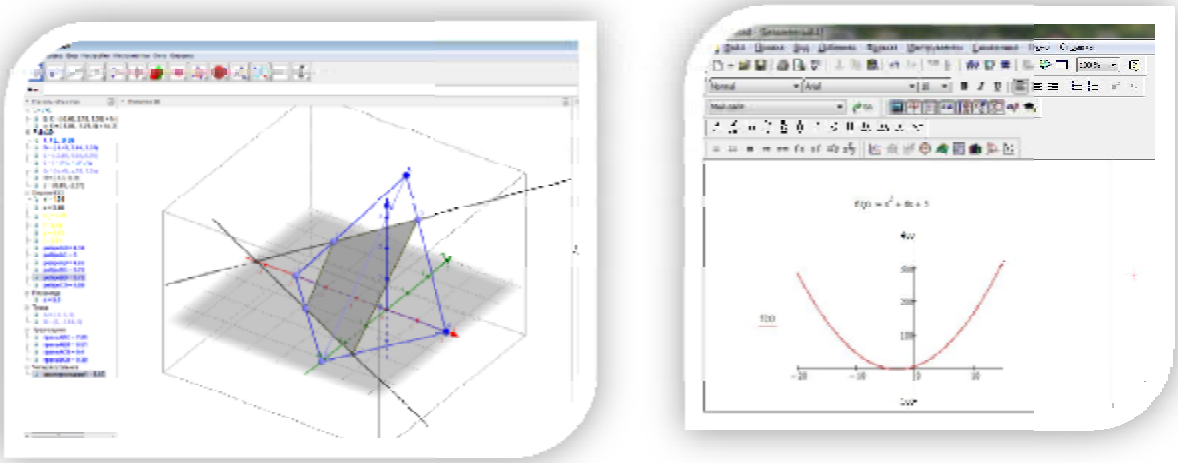

флипчартты қолдану сәті

2-сурет. – Сабақ барысында презентация,

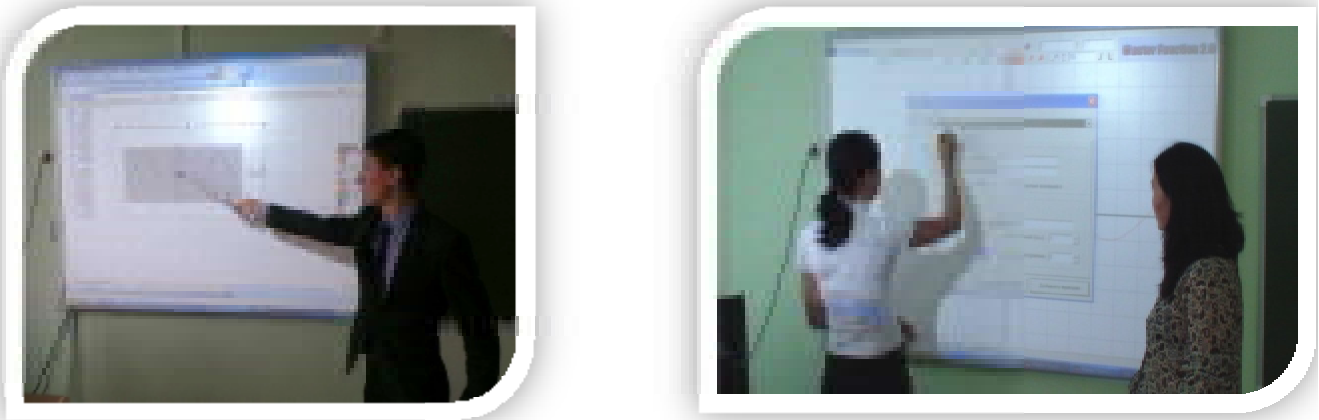
Мұндай презентациялар, әсіресе 10-11 сыныптарда геометрия сабақтарында стереометриялық есептерді шешуде ең ұтымды әдіс деп есептеймін.

3-сурет. - Math Cad, GeoGebra арнайы математикалық бағдарламалардың көмегімен тұрғызылған график пен қима.

Кез-келген фигураны интерактивті тақта, Math Cad, GeoGebra арнайы математикалық бағдарламалардың көмегімен бұруға, қосымша салу жұмыстарын жүргізуге, оны толық көлемді түрде көрсетуге, жазықтықта эскизін салуға, салу есебінің шешуін көрсетуге болады. Оқушылар үшін фигураны жазықтықпен қиғанда пайда болған фигураның қимасын салу, оны елестету қиындықтар туғызады, сол уақытта бейнероликтер немесе әр сыныпқа құрылған электрондық оқулықтар қолдану арқылы және Math Cad, GeoGebra арнайы математикалық бағдарламалардың қолдану арқылы осы мәселені тез шешуге болады.

4-суретте көрсетілгендей алгебрада «Функциялардың графиктері» тақырыптарын түсіндіргенде көрнекі түрде графиктердің абсцисса осі бойымен немесе ордината осі бойымен жылжуын көрсетуге болады. Төменгі буын оқушылары 5 сыныптарда анимация көмегімен өткізген сабақтар өте қызғылықты, материалды меңгеру жеңіл болады. Ал мәтін есептер арқылы берілген жағдаяттарды (қозғалысқа берілген, бірлескен жұмысқа) көрнекі түрде модельдеп көрсетуге болады. Абстракциялық ойлау дарындылығы жоқ оқушылар үшін үлкен көмек болады.

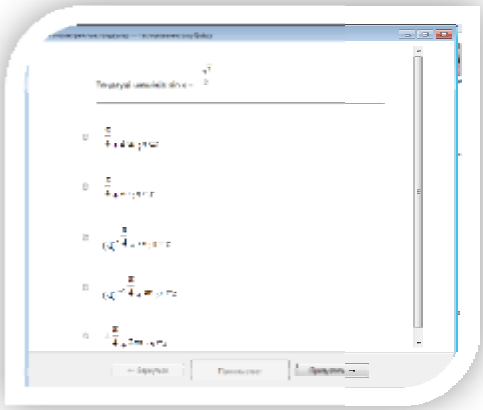

4-сурет. -Microsoft Excel, My Function, Desmos арнайы математикалық бағдарлама арқылы графиктерді тұрғызу көрініс

5-суретте оқу материалын қаншалықты меңгергенін бақылау мақсатында арнайы компьютерлік тестілер easy Quizzy, Exsel- де ақиқат, жалған атты логикалық операцияларын, триггерлерді қолдану арқылы білімдерін тексеру (компьютер тапсырманың орындалу пайызын, қателерді және бағаларды көрсетеді) тиімді әдістердің бірі болып келеді. Ғаламтордағы әр түрлі тестілерді қолдануға болады.

5-сурет – Оқушылардың easy Quizzy

бағдарламасындағы тест арқылы білімді тексеру

Оқушы презентациялары – оқушылар шығармашылығының бір көрінісі. Оқу үрдісінде компьютерді пайдалану оқушылардың өзіндік жұмыстарын ақпараттық-әдістемелік тұрғыдан қамтамасыз етуге, елеулі өзгерістер енгізуге мүмкіндік береді. Оларға баяндама, реферат жазғаннан презентация жасаған тиімді, себебі, презентация жасау барысында олар алған материалын жүйелеп, негізгі, тақырыптың өзекті жерлерін бөліп алады. Бұл дағды оқушылардың логикалық ойлауын шыңдайды, шығармашылықпен жұмыстануға жол ашады. Оқушым Айдана Тлепбергенованың «GeoGebra бағдарламасы көмегімен көпжақтардың қималарын салу» жобасы облыс көлемінде II орын алып, республикалық кезеңде де ұсынылды, ал Тлесова Әселдің «Асханадағы пропорция» жобасын қорғауда youtube.com интернет желісіне жариялаған өз туындыларын көрсетті. Бұл жоба да облыс көлемінде II орынға иеленді.

Оқушылардың ақпараттық мәдениетін қалыптастыру қазіргі таңда үздіксіз педагогикалық білім беру жүйесіндегі ең көкейтесті мәселелердің біріне айналып отыр. Сондықтан да сабақтарымызда ақпараттық технологияларды қолдану сабақ үдерісін одан әрі жандандыра түседі, балалар үшін қызықты және тиімді өтеді. Ақпараттық технологиялармен оқу оқушы үшін шығармашылық ізденіс болып табылады, оның көмегімен жеке тұлғаның қалыптасуы жүзеге асады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. http://my-soft-blog.net/397-geogebra.html
2. Оқу – тәрбие үрдісінде ақпараттық – коммуникациялық технологияны қолдану қажеттілігі. «Информатика негіздері» 2008 жыл, №4 Ж.Сатыбекова
3. Использование информационно-коммуникационных технологий на уроках математики: преимущества, методы и практические примеры // Научные Статьи.Ру — портал для студентов и аспирантов. — Дата последнего обновления статьи: 19.09.2023. — URL https://nauchniestati.ru/spravka/ispolzovanie-ikt-na-urokah-matematiki

УДК 371.32

САБАҚ ТУРАЛЫ ОЙ ТОЛҒАНЫС

А.С. Уаисова,
Солтүстік Қазақстан облысы,
Петропавл қаласы,
№5 орта мектебінің
қазақ тілі мұғалімі

Оқытудың жаңа әдістерін оқып-үйрену, білу, меңгеру арқылы мұғалімнің кәсіптік, адамгершілік, рухани келбетінің қалыптасуына ықпал ету, өзін-өзі әрдайым дамытып, оқу-тәрбие үрдісін тиімді ұйымдастыруына көмек көрсету.

Қазіргі таңда еліміздегі жалпы білім беретін мектеп педагогтері оқушылардың қалай оқу керектігін үйреніп, соның нәтижесінде еркін, өзіндік дәлел-уәждерін жеткізе білетін, білімді, ынталы, сенімді, сыни пікір-көзқарастары жүйелі дамыған, үш тілді өз деңгейінде меңгерумен қатар, сандық технологияларда құзырлылық танытатын оқушы ретінде қалыптасуын қамтиды. Мен оқушылардың ойлау дағдыларын дамыту үшін олардың бұрынғы алған білімдері мен жаңа немесе сыныптағы түрлі дерек көздерінен, мұғалімнен, оқулықтан және достарынан алған білімдерімен өзара әрекеттесуі жағдайында жүзеге асады деген тұжырымға негізделгенін түсіндім.

Өзімнің жұмыс жасап жүрген мектебімде төртінші сыныпта ашық сабақ өткізуді ұйғардым. Өйткені, бірінші сыныптан бастап осы сыныпта сабақ бергендіктен, балаларды жақсы білемін. Әрбір ұстаз сабақты құрастыруда алдына белгілі бір нақты мақсат қоя білуі керек. Маған сабақ жасауда алдыма дұрыс мақсат қоюда «Мұғалімге арналған Нұсқаулық» үлкен пайда тигізді деп айта аламын.

Күнтізбелік-тақырыптық жоспарлау бойынша «Айтыс өнері» тақырыбына сабақ жоспарын құрастырдым.

Жалпы сабақта қолданылатын жаңа әдіс-тәсілдер, сыни тұрғыдан ойлауға үйрету, талантты және дарынды балаларды оқыту, оқушылардың жас ерекшелектеріне сәйкес оқыту және оқу, ақпараттық коммуникациялық технологиясы, оқыту үшін бағалау және оқуды бағалау болып табылады.

Біріншіден, оқыту мен оқудағы жаңа тәсілдер модулінің әдістеріне сүйене отырып, ұйымдастыру кезеңінде сыныпта ынтымақтастық атмосферасын, психологиялық-эмоционалдық ахуалды қалыптастыру үшін «Үш тілдік амандасу» өткізілді. «Көңіл - күйлерің қалай? Бүгінгі күн шуағындай ма?» «Топтасып, жұптасып, жеке жұмыс істеуге дайынсыңдар ма?»деген сұрақтар қойылды. Сабақтың барысында үй тапсырмасын тексеру мақсатында, балаларға «Ал кеттік» әдісі арқылы үй жұмысына берілген сөздер мен сөз тіркестері туралы ашық және жабық сұрақтар қою арқылы оқушылардың өткен материалдарды қаншалықты түсінгенін анықтау мақсатында жүргізіліп, сыни тұрғыдан ойлауын дамыттым. Сұрақ қою маңызды дағдылардың бірі болып табылады, себебі сұрақ қойылған жағдайда сабақ берудің тиімді құралына айналады да және оқушылардың оқуына қолдау көрсетіп, оны жақсарта және кеңейте алады.[1]

Сабақтың әр кезеңінде оқушыларға қолдау көрсетіліп, қолпаштау сөздермен, қол шапалақтау арқылы бір-бірінің жауаптарын бағалауға мүмкіндік берілді. Мұнда үй тапсырмасын орындап келген баладан сұрап қана қоймай, қалған оқушылар осыған қалай қарайды, келісе ме деп, көзқарасын айтуға жетеледім.

Барнстың: оқытудың мұғалімді селқос тыңдағанда емес, вербальды құралдарды қолдану нәтижесінде , яғни сөйлесу, талдау және дәлелдеу барысында жүзеге асатыны туралы пікіріне сүйене отырып, [1] жаңа сабақты түсіндіру кезінде оқушылардың

қызығушылықтарын ояту мақсатында оқушылардың назарын тақтаға аударып, сабаққа байланысты сөзжұмбақты шешті. Балалармен бірлесе отырып, сабақтың тақырыбы мен мақсатын аштық.

Келесі кезең жеке жұмыс жасау төңірегінде осы тапсырманы орындау барысында сын тұрғысынан ойлану әлементтері ретінде деңгейлік тапсырмалар ұсынылады. А, В, С деңгейдегі оқушылар деңгейлік таспсырмаларды орындады. Бағалау парақтары бойынша өз тапсырмаларын бағалау парақтары бойынша бағалады.

Александер айтқандай: «Мұғалімдер жазбаша немесе ауызша түрде баға қою жолымен бағалайды.Олар қолданылатын кез келген нысанның артында объективті емес нормалалар мен стандарттар ғана емес сондай ақ баланың дамуы, оқуы және ынтасы туралы түсінік, сонымен қатар өзін- өзі бағалау қабілеттілік және күш – жігер сияқты ұғымдарға қатысты құндылықтар жатады».[1] Бағалау олардан түсінушілікті, қызығушылықты, ықыласпен әрекет етуді қажет етеді. Өзім де сабақ ортасында жауап берген, сабаққа араласып отырған оқушыларды мадақтап, қошеметтеп отыру жағын бірінші жолға қойдым. Әрбір оқушы сабақ айтқаннан кейін қол соғып қошемет көрсеткенде, оқушылардың көздерінен қуаныш ұшқыны сезіліп тұрды.

Оқушылар өзінің мықты және осал жақтарын көре отыра, алға жылжу деңгейін бақылайды. Балалар өз жұмыстарына сыни баға бере алады да, оқудың қай сатысында тұрғанын анықтайды. Осы кезеңде екі модульдің ықпалдасуы көрінді.Олар «Оқытудағы жаңа тәсілдер» мен «Жас ерекшеліктеріне сай оқыту».Оқытудағы әңгімелесу –қарым-қатынас жасаудың бірсарынды үдерісі емес, керісінше, идеялар екіжақты бағытта жүреді және осының негізінде оқушының білім алу үдерісі алға жылжиды. Инклюзивті оқу туралы көп мағлұмат алдық. Осы білім балалардың зияткерлік дамуына қарамастан, барлық балаларға ортақ болады.Сондықтан, мен өз сабағымда білім алуға барлық балаларды назардан тыс қалдырмауға, сыни тұрғыдан ойлану, өзін - өзі реттеуге мүмкіндік беруге тырыстым.

ЫІнтымақтастық атмосферасын қалыптастыру үшін ақпараттық коммуникативтік технологияның көмегімен интербелсенді тақтадан көрсетілген балалардың қимылын оқушылар қайталап, сергіту сәтін жасаттым. Бастауыш оқушылары болғандықтан ұл балаларға да, қыз балаларға да мұндай қимылдар жасау қызық көрініп, бір - біріне жымия қарап, сыныпта ынтымақтастық атмосферасы қалыптасты.Көтеріңкі көңілмен сабағымызды жалғасырдық.

Үшбұрышты жапсыру сәті

Сабақты толықтырып, бекіту мақсатымен біз келесі «Тарсия» әдісі бойынша мәтін бойынша маңызды кезеңіне көштік.Сұрақтарға жауап бере отырып қағазға үшбұрышта жазылған сұраққа басқа үшбұрыштардан керек жауаптарын іздеп жапсырды. Әр топқа сабақтың тақырыбына байланысты кішентай үшбұрыштардан үлкен үшбұрыш жасаттым, себебі оқушылар осы тапсырма арқылы сыни тұрғыдан ойлай алады, топпен жұмыс жасай алады, өткен сабақтың білімін қайталау барысында, есте сақтау қабілеті дамытылады.Жұмысты жасауда сөйлемеген С деңгейдегі оқушыны топтық жұмысқа араласуын сырттай бақылап отырдым. Дегенмен балалар топтық жұмысқа да белсенді араласты. Әр топты жасалған үшбұрышты тақта алдына қорғауға шықты. Топтағы оқушылар өзара ақылдасып қорғауға бір оқушыны таңдап алды.

Әр топ жұмысын қорғап шыққан соң, мен сөйлемеген топ мүшелерін «Сен осымен келісесің бе?», «Ал сен осы ойды қайталап дәлелдей аласың ба?» деп оқу үрдісіне араластырдым.

Топтарда білім деңгейлері бірдей білімі төмен оқушылар да, білімі жоғары оқушылар да болды. Бұндай жағдайдың оң жақтары болып шықты жақсы оқитын А деңгейіндегі оқушы өзінің алған білімімен бөлісіп отырды.

Нашар оқитын оқушы да өзінің ойын айта алды. Бұл тапсырманың тиімді жағы барлық топ оқушылары қатысып, бірдей жұмыс атқарды.Топпен жұмыс жасауда, мен оқушылардың бірігіп жұмыс жасауы мен бірін-бірін тыңдауға, пікір алмасуға, сыйластыққа, ынтымақтастықта жұмыс жасай білуге үйреттім.

Байқағаным, балалар бір -бірімен қарым-қатынас, талқылау жүргізе алады. Сонымен қатар бір – бірінің ойын тыңдауға, өзгертіп, өз ойларын қосуға дайын екен.Оқушылар өзін-өзі ынталандыра алады және осыған орай, оларда ұмтылыс пен қызығушылық пайда болады.[1].

Сабақтың өту барысында үй жұмысын тексеру, жаңа сабақты меңгерту бөлімдерінде оқушылар көбіне өздігінен жұмыс жасады. Мен өзім тек оқу мен оқытудағы басқару мен көшбасшылық модулі бойынша оқушыларға бағыт-бағдар беруші, бақылаушы, қадағалаушы, бағыттаушы рөлін атқардым.

Сабақ соңында оқушылармен «Смайликтер әдісі»рефлексиясы өткізілді.

Өткізілген сабақ кезінде оқушылар сабаққа қызығушылықпен қарады, тапсырмаларды белсенділікпен атқарды. Бұған сабақтың бірсарынды болмай, түрлендіріліп өтілуінің маңызы зор болды.

Сабақ өткізу негізінде оқушылар мен мұғалім арасындағы қарым - қатынас өзгерді. Оқытудың жақсы нәтижесін шығаруға бағытталған жұмысымды жалғастырып, одан әрі жетілдіруіме көңіл бөлемін. Оқушыларға өзіндік білім алуға, дамуына ықпал ету. Мұғалім оқушыларды жұмысқа ынталандырады, сабақ үдерісіне белсенді қатысуға мүмкіндік жасайды. Оқушылардың біліктілігін арттырып, өмірдің басты құндылықтарының маңызын түсіндіріп, келешек өмірде алған білімін қолдануға, жеке тұлға ретінде қалыптасуына, өз күшіне деген сенімділігін арттыру, шешім қабылдауға үйрету ең маңызды әрекеттердің бірі болып табылады. Өз күшіме сене отырып, алдағы уақытта алған білімімді, тәжірибемді барлық сабақтарымда қолдануға дайынмын. Оқушылардың сыни тұрғыдан ойлауын дамыту, оқытуды бағалау және оқыту үшін бағалау дағдыларын одан әрі жетілдіру. Оқушыларды бір – бірімен ой бөлісуге, айтқан сынды қабылдай алуға үйрету. Болашақта барлық сабақтарымда оқытудың жаңа әдіс – тәсілдерін пайдалана отырып, оқытуға әрқашан дайынмын.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Мұғалімге арналған нұсқаулық 2012ж.

УДК 82-1(574)

АСАНҚАЙҒЫ СӘБИТҰЛЫ: «АСАНҚАЙҒЫНЫҢ ЖЕРГЕ АЙТҚАН СЫНЫ»

Г.Н. Уалиахметова
Батыс Қазақстан облысы, Бәйтерек ауданы
Новенькое ЖОББМ КММ-нің
қазақ тілі мен әдебиеті
пәні мұғалімі

XXI ғасыр – озық технологиялар ғасыры. Сондықтан білім беру жүйесінде жаңа технологияларды тиімді пайдалану заман талабы. Дәстүрлі оқыту оқушыларға дайын, жаңаша оқыту технологиясы процесін ұйымдастыру, басқару және бақылау болып табылады. Жаңаша оқыту технологиясы – белгіленген мақсатқа нәтижелі қол жеткізуді қамтамасыз етуде оқытудың формасы, әдістері мен құралдарын ашып көрсетіп, оқу бағдарламасында белгіленген оқытудың мазмұнын жүзеге асыру тәсілі.

Оқытуды жаңаша ұйымдастыруда:

· оқушыларды оқу үрдісін басқаруға қатыстыру;

· ұжымдық іс-әрекетті ортақ қарым-қатынас құралы ету;

· деңгейіне қарап саралап, ерекшелігіне қарап даралап оқыту.

Осы міндеттерді қамтитын «дамыта оқыту» жүйесі даму заңдылықтарын ескере отырып, теориялық ойлауға бағытталған іс-әрекет арқылы баланың жақын даму аймағында оқытады. Нақ осы мәселелерді жүзеге асыруға бағытталған оқыту технологияларының көпшілігі ұжымдық ой қызметі негізінде баланы өз іс-әрекетінің субъектісі етуге ұмтылады, мақсатты оқу іс-әрекеті барысында нақты оқу міндеттерін шеше отырып, даму педагогикалық ықпалдың алдын алатын іс-әрекеттік оқыту тәсілі арқылы балада ақпараттық және жалпы біліммен қатар, амалдар мен құндылықтар жиынтығын, біліктілігін қалыптастырады. Осы жаңа технологиялар бүгінгі сабағымда кеңінен қолданылды.

Сабақтың мақсаты:

Оқушылардың функционалды сауаттылығын қалыптастыру және дамыту.Жаңа сөздердің, суреттердің,видео арқылы жаңа сабақ мәтінін кеңінен баяндау. Оқушыларды табиғат ғажаптарын құрметтеуге тәрбиелеу. Көгілдір экранда көрсетілген видеоны оқулықтағы мәтінмен оқи отырып салыстырды. Сабақта: «Оқу мен жазу арқылы сын тұрғысынан ойлауды дамыту» технологиясы кеңінен қолданылды. Осы технологияның берері:

· кез келген ұстазға сапалы сабақ беруге мүмкіндік беретіндігімен;

· оқыту мен ұйымдастырудың тиімді әдістерінің көптігімен. Сол әдіс-тәсілдерді жақсылап игеріп, ішінен қажеттілерін таңдау арқылы әр сабақтың мақсат-міндеттерін тиімді де оңтайлы жолмен жүзеге асыруға мүмкіндік мол екенінде.

Оқу мен жазу арқылы сын тұрғысынан ойлау сабақтарында мына мәселелерге назар аударылады:

1. Сабақты белсенді өткізіп, әр баладан еркін жауап алуға жағдай жасау.
2. Сенімділікке тәрбиелеу
3. Қиялын дамыту үшін «менің ойымша» деген жауапқа дағдыландыру.
4. Әр түрлі жауапқа бірдей қарау, жақсысын мадақтап, нашарын сынамау.
5. Тіл байлығын дамыту үшін, қалайда жауапты соңына дейін тыңдау.
6. Жауап беруге тілек білдірмеген баланы өз еркінсіз, қинап сұрамау.
7. Баланың дүниетанымының кеңіп, рухани өсуіне жағдай жасау.
8. Жеке тұлға ретінде «мен» деген рөлін көтеру, өз пікірін қалыптастыру.

Сабақтың міндеттері:

Мәтінмен жұмыстана отырып сұрақтар дайындау,өз ойын еркін жеткізе білуге жағдай жасау. Берілген материалдарды өмірдегі жағдайлармен салыстыра, байланыстыра отырып, тілдесім әркетін ұйымдастыру. Сабақ міндеттерін негізге ала отырып:

І-саты – баланың қызығушылығын ояту – ой шақыру, бұл әрбір сабақта қажет. Қаралып отырған тақырып немесе проблема бойынша оқушының бар білім қорын қорыту, өзектендіру, оқып отырған тақырыпқа тұрақты қызығушылық тудыра отырып, оқушының оқу іс-әрекетін мотивациялау, сабақ үстінде оқушының белсенділігін ояту.

ІІ-саты – мағынаны ажырата білу. Бұл жердегі міндеттер мүлде бөлек. Жаңа ақпарат алуға, оны ой елегінен өткізуге, өзінде бар білімдерін біріктіруге мүмкіндік береді, мәтінді жан-жақты және әр тұрғыдан талдау жұмысы жүреді.

ІІІ-саты – ой толғаныс-рефлексия. Мұнда, негізінен, алынған ақпаратты қорыту, жалпы ой елегінен өткізу; оқушыға жаңа ақпарат, жаңа білім беру, оқып отырған материалға әрбір оқушының өзіндік қатынасын қалыптастыру т.б. мән беріледі.

Сабақ барысы: Өткен сабақты пысықтау **Лото әдісі** арқылы оқушылардың есте сақтау қабілетерін шыңдай отырып, жасырынған сандар астындағы сұрақтарға жауап беру арқылы экранда бейнеленген табиғат суреттерінің мағынаны көркейте отырып, жаңа сабақтың тақырыбын шығару.

А) **Білімленд** сайтында берілген шығарманың аудионұсқасын тыңдайды. Оқушыларға есту,көру,сезім мүшелері арқылы мәтінді меңгерту мақсатында таратылған мәтінді оқиды.

Б) Топпен бірігіп мәтіннен кілтті сөздерді жазып, ассоциацияларын толықтырады.

В) Топ өзіне ат қойып, жоспар құрастырылады. Бір оқушы /скипер/қорғайды.

Г) Әр топ – өздерінің құрған жоспарын қолдана отырып, мәтінді мазмұндайды, диалог құрып оқиды/оқушылардың коммуникативтік құзыреттілігі қалыптасады/ постер жасап, қорғайды, оқушылардың коммуникативтік, ақпараттық мәселенің шешімін табу құзыреттілігі қалыптасады/.

Мұғалім әр оқушының білім алуға бағытталған іс-әрекетін бақылауға алады. Мен бүгінгі сабағымда тек бағыттаушы ретінде қызмет жасадым, оқушылар жаңа сабақ, ақпараттарды өз бетінше меңгере алды. Сыныптағы оқушылар өзгерісі – оқушылар өз беттерінше жұмыстана отырып,өзгеге түсінік бере білді. Сабақта ұжымдық жұмыстың нәтижесінде нашар деген оқушылардың да көзқарасы өзгеріп, оларда да талпыныс, құштарлық, ынта-жігерлері қалыптасып өз ойларын ортаға салып айта білді. Көгілдір экранда бейнеленген кейіпкердің өмірі мен шығармашылыққа толы ғұмырынан түсінік бере отырып, мен бүгінгі сабақтан нені меңгердім атты **Аквариум әдісі** «Кері байланыс» қалыптастырып, топқа берілген жеке бағалау парағын топ басшысы жұмыстанған оқушыларды белгілей отырып, мұғаліммен бірлесіп қорытындысын шығарып бағаларын қойдық. Сабақ соңында кері байланыс беріп, бүгінгі сабақ барысы бойынша өз тілектерін тақтаға жапсырды.

Қорыта келе, оқушылардың ойлау деңгейлері әлдеқайда жоғарылайды, өзіндік пікір қалыптасып,ойын айтуға дағдыланады. Сабақта қолданылған әдістер арқылы оқушылар белсенділік танытып, қызығушылықпен жұмыстанады. Білім сапасы көтеріліп, әр оқушы бойында талпыныс, құштарлық, ынта – жігерлері қалыптасты.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. С.Ч.Тұрсынғалиев, Ә.С. Берекенова «Қазақ әдебиеті» Астана «Арман – ПВ»2013ж.
2. «Қазақ тілі мен әдебиет» журналы, 2014-2015ж. №4-5.
3. «Әдістер тәсілдер» жинағы.
4. https// bilimland .kk/qazaq-adebieti.

УДК 37.013.43

ЕЛІМІЗДІҢ ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҒЫ – МӘДЕНИ МҰРА

Г.М. Утебалиева,
Батыс Қазақстан облысы,
Орал қаласы
Б.Момышұлы атындағы №46 ЖОББМ
бастауыш сынып мұғалімі

Әр халықтың құнды дүниесінің бірі, әрі бірегейі – оның мәдени мұрасы. Мыңдаған жылдардың тарихын таңбалап, өткен күннен белгі болып қалған тарихи-мәдени ескерткіштер, жазбалар, көне қалалар, ұлттық спорт, ойын, ауыз әдебиеті, әдет-ғұрып, салт-дәстүр-біздің баға жетпес байлығымыз. Кешегі мен бүгінді, бүгін мен болашақты сабақтастырған бұл қазынаның орны қашан да жоғары тұратыны баршаға аян. Әр мәдениет көрінісінің жарқын келбеті болған мұраларымызды келер ұрпаққа аманаттау – әрқайсымыздың қасиетті борышымыз. Бастауыш сынып оқушыларына қазақ халқының мәдени мұрасын меңгерту арқылы біз өз ұлттық құндылықтарымызды сақтап, болашақ жас ұрпаққа салмақты да салиқалы, мағыналы да мәнді тәрбие бере аламыз. Сондықтан жеткіншек жас ұрпақ тәрбиесі біздің басты міндетіміз болмақ. Осыған сәйкес өз сабағымнан мысал келтірейін. Әдебиеттік оқу пәнінен 4-сыныпқа өткізген ашық сабағымның тақырыбы: «Халқымыздың салт-дәстүрі. Бесік жыры». Бөлім: «Мәдени мұра».

Сабақта оқушылардың қызығушылығын ояту мақсатында **«Аяқ іздері»** әдісі арқылы сыныпқа кіргізіп, мәдени мұраға жататын «Ауыз әдебиеті», «Салт-дәстүр», «Өнер», «Ұлттық ойын» топтарына бөліп алдым. Әр топ атауларына байланысты ауыз әдебиетіне, салт-дәстүрге нелер жататынын, ұлттық өнер, ұлттық ойын түрлеріне мысалдар келтіре отырып, ашты. Үйге берілген тапсырма Сабақтың негізгі бөлімінде салт-дәстүр туралы бейнебаян көрсетілді. Өз отбасыларындағы салт-дәстүрлер туралы ой бөлісті. Бесік жыры туралы мәлімет беріліп, оқулықпен жұмыс жүргізілді.Аналары айтатын бесік жырын кейбір оқушылар айтып берді. Оқушыларға тосын сый ретінде Раянаның анасы сәбиін бесікке бөлей отырып, айтқан бесік жырын видео арқылы лэд экранда көрсеттім. Оқушылардың сөздік қорларын дамыту мақсатында үнемі сөздікпен жұмыс жасалады. Яғни өтілген сабақтағы сөздердің мағынасын ашып, сөйлем құрайды. Сабақтың басқа сабақтан өзгешелігі: шетелден келген турист Алисаны жасанды интеллект арқылы сөйлетіп, еліміздің құндылықтарымен, салт-дәстүрімен таныстыру мақсатында **«Ізден, зертте, түйінде»** әдісі арқылы топтық жұмыстар Qr код арқылы берілді. Бірінші топ сәбидің бесігі неден жасалады деген сұраққа дереккөзден мәлімет іздеді. Екінші топ бесікке байланысты ырым-тыйымдар жинақтады. Үшінші топ бесіктің жеті пайдасын тауып жазды. Төртінші топ бесік туралы бес жол өлең құрастырды. Олар мәліметті интернет желісінен, Отбасы хрестоматиясының «Салт-дәстүр сөйлейді», «Әлдиден эпосқа дейін» кітаптарынан алды. Осы топтық жұмыстан кейін турист Алиса оқушыларға ризашылығын білдірді. Сергіту сәтінде сабақпен байланыстырып ұлттық ойындарымыздың бірі асық ойыны ойнатылды. Жұптық жұмысқа **«Ойлан, жұптас, бөліс»** әдісі арқылы «Бесіктен өсіп шығыпты» тақырыбында ойларымен бөлісуге тапсырма берілді. Сабақтың қорытынды бөлімін **fyrebox.com** сайтының **«Викторина»** әдісін пайдаланып тест арқылы қорытындыладым. Сабақта дескриптор арқылы және **«Теңге ілу»** ойыны арқылы бағалау жүргізілді. Үйге үлкендердің көмегімен бесік жырының әр түрлі нұсқасын тауып, жаттап келуге тапсырма берілді. Бұл сабақта оқушылардың салт-дәстүр, әдет-

ұрыптарға деген қызығушылығы артты. Өз отбасыларындағы салт-дәстүрлерді ата-әжелерінің үйретуімен орындап жүретіндіктері қуантты.

Білім беру ұйымының атауы	Б.Момышұлы атындағы №46 ЖОББМ	
Пәні:	Әдебиеттік оқу	
Бөлім:	**Мәдени мұра**	
Педагогтің аты-жөні:	Утебалиева Гулбарам Магжановна	
Күні:		
Сынып: 4 «В» сынып	Қатысушылар саны:	Қатыспағандар саны:
Сабақтың тақырыбы:	**Халқымыздың салт-дәстүрі. Бесік жыры**	
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаты:	4.1.4.1 сөйлеу барысында мақал-мәтелдерді, өлең жолдарын, нақыл сөздерді, шешендік сөздерді және вербалды емес тілдік құралдарды қолдану 4.1.4.2 сөйлеу барысында иллюстрациялар, көрнекіліктер, фотосуреттер қолдану, видеоролик жасау	
Сабақтың мақсаты	Қазақ халқының салт-дәстүрлерін біліп өсуге тәрбиелеу, бесіктің пайдасы мен бесік жырын білуге үйрету Сөйлеу барысында иллюстрация қолданады	
Құндылықтар	Ұлттық мүдде: ұлттық тарихымызды сақтау	

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі// уақыты	**Педагогтің әрекеті**	**Оқушының әрекеті**	**Бағалау**	**Ресурстар**
Сабақтың басы 5 минут	Психологиялық дайындық Амандасу. «Аяқ іздері» арқылы топқа бөлініп отыру. I топ «Ауыз әдебиеті» II топ «Салт-дәстүр» III топ «Өнер» IУ топ «Ұлттық ойын» Мейірімді жүрекпен, Ақпейілді тілекпен, Амандасып алайық., Бір жадырап қалайық!	Жақсы тілектер тілейді		Аяқ іздері Суреттер
Өткен білімді еске түсіру 5 минут	Бұл атаулар нені білдіреді? Үй тапсырмасы «Мақал-мәтелдердің маңызы» тақырыбындағы әңгімелерін оқыту. Мәдени мұраға нелер жатады, есімізге түсірейік.	Үй тапсырма сын оқып береді	Дескриптор: Әңгімені жазады-1б мазмұнын айта алды-1б	Теңгелер
Жаңа білім 25 минут	Ауыз әдебиеті үлгілері Ертегі Жыр Мақал-мәтел Жаңылтпаш Жұмбақ Салт-дәстүр Шілдехана тұсау кесу атқа мінгізу сүндет тойы тілашар беташар Тақырыпты ашу	Ауызша сұрақтарға жауап береді. Өленді мәнерлеп оқып ,сөз дікті жазып	Дескриптор: Ауыз әдебиеті үлгілерін біледі,олардың мәнін ұғады-1б Салт-дәстүр түрлерін біледі-1 б Әрқайсысыа мысал келтіре алады-1б	Салт-дәстүріміз туралы суреттер. Бесік той

	«Бесік жыры» өлеңін мәнерлеп,түсініп оқу. Сөздік жұмыс Киесі-қасиеті Ақылман-ақылшы, көргені көп адам -Аналарың бесік жырын айта ма? естіген бесік жырының бір шумағын әуенімен айтып көру. Топтық жұмыс Шетелден келген турист Алисаның тапсырмалары Топтық жұмыс I топ Бесік неден жасалады? II топ Бесіктің жеті пайдасы III топ Бесікке байланысты ырым-тыйымдар IY топ Бесік туралы 5 жол өлең Бесік, Ағаш, жаңа, Тербеледі, ұйықтатады, бөлейді. Бесік - ата-баба мұрасы. Төсек. Жұптық жұмыс Жазылым «Бесіктен өсіп шығыпты» тақырыбына 3-4 сөйлеммен ойынды жаз.	алады Видеоролик көрсету Qr код арқылы тапсырмаларды орындайды Дереккөзбен жұмыс жасайды Өз ойын айтады Дәптерге ойларын жазады.	Ізденеді-1б Көркем жазады-1б Ойларын айтады-1б Дескриптор: Ойын айта алады-1б Көркем жазады-1б Керемет!	туралы суреттер Интербелсенді тақта Суреттер Қоңырау Телефон
Кері байланыс 5 минут Сабақты қорыту 5 минут	Кері байланыс «Викторина» әдісі Бағалау «Теңге ілу» «Бесік жырын» айтады. Үй тапсырмасы Үлкендерден бесік жырының әртүрлі нұсқасын тауып, жаттап келіңдер Рефлексия	fyrebox.com Тест сұрақтарына жауап беріп, кері байланыс жасайды Теңгелерін тәттіге ауыстырып, жинаған балы бойынша бағаланады. Бесік жырын айтады Үй тапсырмасын алады		Музыка

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Әдебиеттік оқу 1-бөлім Алматыкітап баспасы 4-сынып.
2. Отбасы хрестоматиясы. «Салт-дәстүр сөйлейді».
3. Отбасы хрестоматиясы. «Әлдиден эпосқа дейін».

4. «Бесік жыры» Құрастырған:Абдрахман Асылбеков.
5. «Бесік жыры» Құрастырған:Бижан Игенбаева.

УДК 379.82

HOBBIES

С.А. Хайруллина,
Западно- Казахстанская область,город Уральск,
КГУ №23
учитель английского языка

Наверняка, в процессе изучения английского языка, вашим ученикам что то дается легко, а с некоторыми темами приходится долго разбираться. Многих людей пугает ситуация, когда они что то не понимают. Я считаю, что возникающие затруднения это нормально. Выяснилось, что практически каждого учащегося – беспокоит единственная проблема – выучить все времена английского языка и научиться их употреблять. В этом стремлении нет ничего плохого, даже наоборот. Но они считают, что, выучив это, они будут знать язык идеально, а все остальное не имеет значения. Поэтому они искренне удивляются, когда я говорю , что времена английского языка- это если не достаточно простая, то весьма несложная тема в целом. Есть правила, есть практика, все получается. На мой взгляд существует куда более сложные темы для понимания и освоения моими учениками, Конечно, я говорю о таких темах как артикли, использование инфинитива и герундия, всевозможные предлоги после существительных, прилагательных, глаголов, предлоги сами по себе, фразовые глаголы. Именно эти темы и являются самыми сложными для моих учеников. О слово сочетаниях и идиоматических выражениях даже и упоминать не стоит. Это просто огромный пласт информации, и знать ее всю просто невозможно. Люди учат английский язык, не задумываясь о том, что именно они учат, какие навыки тренируют. Например, как вы используете русский язык или казахские языки? Конечно вы на них говорите, Вы что то читаете или записываете, иными словами, вы пользуетесь 4- мя навыками – это чтение, письмо, говорение (речь), понимание на слух. Но сегодня я бы хотела поговорить о двух связующих звеньях, без которых овладеть успешно всеми этими навыками было бы невозможно. Я говорю о лексике и грамматике в целом.

На мой взгляд формула успеха в изучении английского языка заключается в грамотном использовании лексики и грамматики в развитии всех выше указанных навыков.

Грамматика – это мощный инструмент и если им правильно пользоваться, то можно понять смысл прочитанного т избежать ошибок в письме.

Грамматика, по большому счету, это не столько правила, сколько система договоренностей, которые определяют то, как мы говорим и пишем.

Конечно, следует помнить что язык- это живая система, которая постоянно претерпевает изменения, и, тем не менее грамматика остается значимым инструментом для осуществления коммуникаций в пределах одного языка.

Хочу предложить вашему вниманию ряд интересных методов, на мой взгляд, ресурсов, которые помогут вашим ученикам легко и надежно улучшить грамматику английского языка. Эти ресурсы и методы очень полезны как для устранения пробелов в знаниях, так и для более глубокого изучения языка учащимся с высокой мотивацией.

Сегодня, когда дистанционное обучение стало неотъемлемой частью нашего образования, эти источники становятся еще более ценными. Так же всегда рекомендую эти материалы всем своим коллегам, которые заинтересованы в повышении качества своих знаний по предмету и имеют высокую мотивацию к самостоятельному изучению.

Тема моего урока «HOBBIES», класс 7 А присуствовали 11 учеников, В этом классе есть ученики с высоким уровнем знания английского языка и средний уровень знания английского языка. Группа состояла из учащихся с разной учебной мотивацией. В основном ребята имеют высокий познавательный потенциал, хорошую способность анализировать, обобщать, делать самостоятельные выводы. Есть не очень активные дети. В классе дружная атмосфера. Индивидуальные особенности, способности, степень обученности, а также возрастные психолого-физиологические особенности данной возрастной категории были учтены при планировании урока и разделении их на группы (учитывался совет учителя).

Главная дидактическая цель(раздела): создание условий для выработки у обучающихся умений и навыков структурирования лексического и грамматического учебного материала, решения учебных проблем и развития внутренней мотивации учения на уроке английского языка.

Цель обучения:

1. Понимать конкретную информацию и детали в текстах по ряду знакомых общих учебных тем.
2. Задавать сложные вопросы, что бы получить информацию о понимании общих и учебных тем.

Цель урока:

1. Определить конкретную информацию и детали текста
2. Задать 5 сложных вопросов
3. Состасвить вопросительные предложения о хобби

Первый этап урока это угадать тему урока по картинкам, которые показаны на доске и ответить на вопрос, Чем эти люди занимаются. « Whataretheydoing?»

Цель роведения мозгового штурма может дать хороший эффект, если возникают проблемы, которые не имеют однозначного решения или требуют нетрадиционного подхода, а также когда требуется быстро найти выход из критической ситуации или получить много идей за ограниченное время.

Ученики могут построить предложения и высказать свою точку зрения, Например:

He is walking with his dog
She is playing piano
He is swimming
Sheisdancing

Обсудить данные вопросы Метод «Работа в парах»

What do you do in your free time?
What kind of hobbies and leisure do you know?
Which hobbies is the most important? What is your opinion?
Чем ты занимаешься в свободное время?
Какие виды хобби ты знаешь?
Какой вид хобби самый важный ? Твое мнение?

Таким образом, **цель обсуждения в том**, чтобы понять, где и в чём мнения совпадают, а затем свои представления расширяются. Учитывая особенность этого вида работы в паре, можно предложить задания с неоднозначным ответом, со спорными идеями, с логической незавершённостью, требующими субъективной оценки.Работа в парах стимулирует сотрудничество между студентами, поскольку чтобы выполнить задание успешно, нужно работать в тесном контакте и помочь создать положительную учебную атмосферу на занятие, где они действительно хотят

работать совместно .

Упражние 1. Дополните каждое предложение (А-Н) одним из возможных вариантов (1-8).

Метод «Пазл»

Целью данного приема является изучение и систематизация большого по объему материала. Для этого предстоит сначала разбить текст на смысловые отрывки для взаимообучения. Количество отрывков должно совпадать с количеством членов групп. Например, если текст разбит на 5 смысловых отрывков, то в группах (назовем их условно рабочими) - 3 человек.

Цель задачи предназначено для расширения словарного запаса ученика и развития красивой речи при составлении предложений.

создать условия для развития коммуникативных навыков через разнообразные виды речевой деятельности (монологическая, диалогическая речь), развивает у учащихся как умение анализировать, сопоставлять, сравнивать, обобщать познавательные объекты, делать выводы.

Такие задачи помогают для развития памяти, внимания, воображения и содействует формированию самостоятельной познавательной деятельности.

Упражние 2. Прочитать текст и дополнить предложения

Цель данного задания - развивать умение анализировать текст, выявлять связь отдельных элементов (темы, образы, способы выражения авторской позиции), развивает умение выражать свои мысли, учит пониманию и осмыслению. Прием «Чтение с остановками» развивает у учащихся следующие умения: анализировать текст; задавать вопросы; доказывать свою точку зрения; выделять главную мысль текста. Прием практикуется в методике развития критического мышления и охватывает все стадии урока: вызов, осмысление и рефлексия. С помощью первого приёма выясняются непонятные моменты текста, а второй приём ставит своей целью развитие навыков медленного, вдумчивого чтения; формирование средствами чтения ,мышления более высокого уровня — критического мышления. Используя этот приём, мы подходим с ребятами к пониманию основной мысли текста, выделяем главное, стараемся найти и решить проблем.

Упражнение 3. Составить пять вопросов по теме «Хобби»

Цель данного задания - сформировать умение строить вопросительные предложения, совершенствовать умения и навыки чтения, устной и письменной речи учащихся. Задания направлена на активизацию и систематизацию знаний обучающихся по теме "Вопросительное предложение", формирование коммуникативных умений обучающихся, развитие готовности к коммуникации на основе предложенного речевого материала, развитие навыков переноса полученных знаний на использование в иной ситуации общения. Класс очень хорошо справился с той задачей. **Прием Фишбоун»** который я использовала – универсальный, этот метод можно использовать на уроках любого типа. Но наиболее эффективно «рыбья кость» применяется на занятиях обобщения и систематизации полученных знаний, чтобы помочь учащимся организовать полученную информацию в стройную систему с чёткими взаимосвязями между элементами. В процессе обучения данный прием помогает учащимся разложить тему на ряд причин и аргументов. Визуальное изображение этой стратегии похоже на «рыбий скелет». Этот «скелет» можно расположить вертикально или горизонтально. В голову«скелета»вписывается проблема, вопрос, тема, которые подлежат анализу, сравнению, обсуждению. В самом «скелете» с одной стороны фиксируются основные понятия темы, причины, с другой (напротив) - подтверждающие факты или суть понятий, указанных в схеме. Записи должны быть краткими, представлять собой ключевые слова и фразы, отражающие суть. В «хвосте» помещается вывод по решаемой проблеме.

Все этапы урока и их компоненты были соотнесены с целью урока. Учитывался общий дидактический принцип обучения – последовательность всех этапов урока. Для высокой активности и вовлеченности каждого учащегося в работе была использована вербальная похвала (good, excellent, verywell, youareright) а также индивидуальный подход каждому ученику. Обстановка психологического комфорта способствовала выполнению намеченных целей урока. Дети на уроке были активны.

В конце урока была дана оценка проделанной работе рефлексия, дана похвала высокой активности учащихся на уроке. Был подведен итог урока – вывод о проделанной работе – что нового и познавательного ученики узнали на уроке.

Краткосрочный план моего урока.

Unit:1	Hobbies and Leisure
Teacher's name:	KhairullinaS.A
Date:	
Grade:7	Number present: absent:
Theme of the lesson:	Hobbies
Learning objectives(s) that this lesson is contributing to:	7.4.2.1 understand specific information and detail in texts on a range of familiar general and curricular topics; 7.3.2.1 ask complex questions to get information about a limited range of general topics and some curricular topics;
Lesson objectives:	-**identify** specific information and details of the text - **ask 5**complex questions. - **Create** an interview about hobbies

Part of the lesson/Time	Teacher's activity	Student's activity	Assessment	Resources
5 min.	**Organization moment:** **Warm up activity** 1 Greeting (W) «Happiness circle» In order to have a positive mood learners stand in a circle and say wishes to each other.W) «Guess» Teacher asks learners to guess the topic of the lesson Look at, the pictures around the text and the title of the text. Try to guess what the text may be about. (learners give their versions and find out the theme of the lesson) Teacher introduces the topic and the objectives of the lesson to learners.	.*Greeting* *Learners try to guess*	At the organization moment T tries to award active Ss.***«The praise»*** method is used to evaluate Ss with phrases like: "Good job! Well done!"	cards
	MAIN PART **Pre-reading (discussion)** **Teacher asks the questions** What do you do in your free time? What kind of hobbies and leisure do you know? Which hobbies is the most important? What is your opinion? **Task1** Teacher asks Complete each sentence (A— H) with one of the endings (1—8): **While Reading. Skimming and scanning** **Task 2**Teacher asks to read the text and complete the sentences use the words from the text **Formative assessment** Read the text and tell true and false, doesn't saysentences **Differentiation by the support** **Task 3**	Learners in pairs discuss the following questions. Leaners will read the text Learners skim the text and will complete the sentences Leaners will read the text. High level Learners	Pair assessment **Assessment criteria** identify specific information **Descriptor** Answer the questions Self-assessment **Assessment criteria** understand specific information and detail in text **Descriptor** – complete each	Appendix 1 Appendix 1 Appendix 1 Appendix 2

	Post reading Teacher asks to make up 5 complex questions for interview Teacher asks to interview each other.	make up 5 questions For low level students order the words to make correct question forms	sentence (A— H) with one of the endings (1— 8): Pair assessment **Assessment criteria** understand specific information and detail **Descriptor** – Complete the sentences Self-assessment **Assessment criteria** understand specific information **Descriptor** - Read the text choose true and false or doesn't say sentences Pair assessment **Assessment criteria** Ask 5 complex questions **Descriptor** make up 5 questions	Append ix 3
End of the lesson. Reflectio	The Ladder method was used as a reflection. T asks Ss to stick their stickers to the Success Ladder.	Ss use their stickers to show their knowledge according to the lesson Green- I understood Yellow-I have some questions Red-I need a help. ***Aim:*** To know how many Ss got the theme. **Differentiation:*«Conclusion»*** method is used to finish the lesson.	Ss evaluate each other and encourage classmate with phrases like: Well done! Brilliant! Good job! I like it!	Whiteb oard Pupils Book Poster:

Список использованной литературы:

1. Мыңбаева А.К., Садвакасова З.М. Инновационные методы обучения или Как интересно преподавать. А., 2011
2. Кошербаева А.Н. Менеджмент в образовании. Теория и практика управления педагогическими системами-Алматы, 2021

3. Подласый И.П. Педагогика: учебник для прикладного бакалавриата - М.: Издательство Юрайт, 2016. - 576 с. https://www.biblio-online.ru/book/3404EC1BFA5F-4D4C-8562-723022CE6FD8

УДК 94 «15-16»(574)

ҚАЗАҚ ХАНДАРЫНЫҢ XVI-XVII ҒАСЫРЛАРДАҒЫ ІШКІ-СЫРТҚЫ САЯСАТЫ

Ж.К. Хамзин,
Батыс Қазақстан облысы, Орал қаласы,
Д.Қонаев атындағы №44 мектеп-гимназия
тарих пәні мұғалімі

Сабақтың кіріспе бөлімінде қолданылған **«кинометафора» әдісі** оқушының ой-өрісі мен ойлау қабілетін дамытуға бағытталды. Аталған әдіс алдыңғы сабақтарда алған білімдері негізінде, «иә» немесе «жоқ» тұжырымын талдау және оның себептерін толық түсіну, оқушының логикалық ойлау қабілетін шыңдау үшін қолданылады. Өткен тақырыпты пысықтау әрі өзектендіру мақсатында қосымша сұрақтар беру арқылы білім алушылардың қызығушылығын ояттым. Жалпы тақырып бойынша оқушылар білетінімен қатар нені білгісі келетіні туралы мәселелерін анықтап және әр топ өздеріне берілетін тапсырма бойынша шешімдерін ұсынды немесе сынып ортақ зерттеу сұрағымен жұмыс істеді.

Фасилитатор ретінде әр кезең сайын оқушыларға тапсырма беріп, талқылау міндетін қойдым, тарихи факт бойынша ақпараттық база ұсындым (оқушыға өзіне табуға тапсырмалар берілді), топтарға бөлініп отырған оқушылар топта белсенді жұмыс істеді, берілген тапсырма бойынша шешімдер жасап, өз шешімдерін ортаға салып, өзге топтар алдында таныстырды.

Шынжыр әдісі. Оқушыларға анықталған проблема бойынша «Кім?», «Не?», «Қайда?», Қашан?», «Неліктен?» сұрақтары бойынша талдауға немесе шешіп беруге тапсырма берілді. **«Оқиғаларды сурет бойынша анықтап, бір тізбекке орналастыр»** (Тарихи оқиғаның сәйкестігін анықтап, дәлелдеме жаса). Осы әдіс бойынша берілген тапсырма оқушылар тарапынан үлкен қызығушылықты оятып, тарихи оқиға қатысушылары туралы нақты фактілерге негізделген жеке зерттеулер жүргізді. Әдісті қолдану барысында оқиғаның проблемасын сипаттау, алған білімді қолдану, маңызды бөлігін бөліп қарастыру, таныстыру дағдыларын дамытуға жағдай жасалды.

Микс, Топтық жұмыс. Оқушылар топпен «Қазақ хандығының құрылуы мен нығаюындағы хандардың ролін» дәлелдеу үшін тірек сызба, кластер. ментальді карта, кесте, денотатты графика құрастырады.

1топ Қасым ханның Қазақ хандығын нығайтудағы рөлін анықтауда кластер құрыңыздар. Дескрипторын жасаңыздар.

2 топ Есім ханның Қазақ хандығын нығайтудағы рөлін талдау таблица құрыңыздар. Дескрипторын жасаңыздар.

3 топ. Тәуекел ханның Қазақ хандығын нығайтудағы рөлін талдау үшін кесте толтырыңыздар. Дескрипторын жасаңыздар.

Мұғалім, топтардың құрған дескрипторы төмендегі үлгіде болуын қадағалайды.

Ескерту: тақырыптарына сай нақтыланады.

Дескриптор:

Хандардың ішкі саясаты нақтыланған, тарихи факт көрсетілген.

Хандардың сыртқы саясатының бағыттары талданған, тарихи факт көрсетілген.

Хан тұсындағы құқықтық жүйе талданған, тарихи факт көрсетілген.

Жалпы сабақ қайталау әрі жарыс сабағы түрінде ұйымдастырылғандықтан болар, барлық кезеңдерде оқушылардың белсенділігі өте жоғары болды. Барлық топ мүшелері сабақ үстінде қолданылған әдіс-тәсілдерге сәйкес тапсырмаларды орындаумен шектелмей, топтар өзара бірі-бірінің жұмысарына сындарлы кері байланыс беріп отырды. Сабақ өз мақсатына қол жеткізді және пән бойынша оқу үлгерімдері жоғарылап, оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау критерийлерімен лайықты бағасын алды.

Сабақтың тақырыбы: «Қазақ хандарының XVI-XVII ғасырлардағы ішкі-сыртқы саясаты».

Сабақтың мақсаты

Білімділік: XVI-XVII ғасырда қазақ хандығының саяси-әлеуметтік,экономикалық күш қуаты жағынан әлем таныған іргелі мемлекет дәрежесіне жету себептері түсіндіру, Қазақ мемлекетінің билеушісі хандардың тарихындағы орындарымен таныстыру

Дамытушылық: Оқушылардың ойлау, сөйлеу, қазақ хандары туралы деректерді есте сақтау қабілетін дамыту

Тәрбиелік: Оқушыларды ұлттық рухқа, ұлтжандылыққа, отансүйгіштікке, саяси сауаттылыққа тәрбиелеу

Сабақтың түрі: Жарыс сабақ.

Сабақтың әдісі: Сұрақ-жауап.

Көрнектілігі: Қазақ хандығы және Қазақстан Республикасының картасы, электрондық оқулық, қосымша әдебиеттер.

Сабақтың барысы:

І. Ұйымдастыру кезеңі: Сәлемдесу, жаңа тақырып өткен сабақтармен тығыз байланысты болғандықтан оқушылардың үйге берген тапсырманы қалай орындағандығын қадағалап, мазмұнды түрде пысықтап шығу. Сыныпты үш топқа бөліп, топ басшыларын сайлаймыз.

Бүгінгі сабағымыздың кезеңдерімен таныстырып өтейін.

І. «Кинометафора әдісі бойынша талдау» (Пән бойынша 10 сұраққа жауап бере отырып, иә немесе жоқ тұжырымын таңдау)

ІІ. «Суретті құрамақ» (әр топ өзіне берілген суретті құрастырып, мағынасын ашады.)

ІІІ. «Қазақ хандарының билік құрған жылдарын сәйкестендіру» (Берілген тапсырманы топпен орындайды)

IV. «Құпия ұяшықтар» Тарихи оқиғаны сәйкестендір.

(Берілген кестедегі оқиғаның өзара байланысын анықтап, сәйкестігін дәлелдеу)

V. «Оқиғаларды сурет бойынша анықтап, бір тізбекке орналастыр» (Тарихи оқиғаның сәйкестігін анықтап,дәлелдеме жаса)

VI. «Домино» ойыны. (Кестедегі берілген сұрақтарға тиісті жауабын тауып, ретімен орналастыр)

VII. «Хандарға берген тарихи баға» кезеңі. (Тапсырманы орындау барысында әр ханның өз заманында атқарған қызметіне сай берілген лайықты бағасын анықтап, тиісті бағанға орналастыру)

Жетерсің мұратыңа біле, біле,-деп Жүсіп Баласағұн айтқандай сайысымызды бастайық. Ол үшін алдымен әр топ өздерін таныстырып өтсін.

ІІ.Үй тапсырмасын сұрау.

Жылдам жауап беретін сұрақтар.

Жаңа сабақ.

Мұғалімнің кіріспе сөзі: Қазақ хандарының тарихы 1466-1847 жылдар аралығын қамтиды. Қазақ ордасында қалыптасқан жөн-жораға байланысты хан болатын адам Шыңғыс хан әулетінен болуы шарт. Елді басқаратын ханды ел ағалары ақылдасып, кеңесу арқылы белгілейді. Ханды ақ киізге орап,жұма күні ашық аспан астында хан

сайлау рәсімін өткізеді. XVI ғасырда Жәнібектің баласы Қасым қазақ хандығының аумағын кеңейтіп, хандықты іргелі мемелекетке айналдырды. Ол «Қасқа жол» атты тұңғыш заңдар жинағын шығарды. Қазақ ордасын ұзақ жылдар билеген хан Хақназар, Тәуекел ,Есім хандар тұсында қазақ хандығының күш қуаты бұрынғыдан артып, толығы түсті.Салқам Жәңгір, Әз Тәуке хандардың билік құрған кезеңі Жоңғар шапқыншылығымен тұстас келеді. Әз Тәукенің жанындағы «Жеті жарғы» заңдар жинағы қазақтың XVII-XVIII ғасырдағы әдет-ғұрып ережелерінің жиынтығы ретінде белгілі.

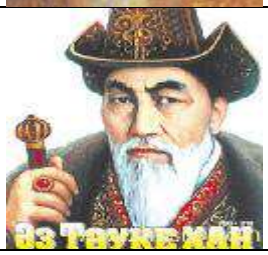
3-тапсырма: «Хронологиялық жорық»-3 топқа ортақ.

1	2	3	4	5	6
Б	Г	В	А	Д	Ә

Бірінші топ тапсырмасының жауабы

1	2	3	4	5	6
Б	В	Г	А	Д	Ә

Қазақ хандарының билік құрған жылдарын тауып жаз

1	Қасым хан		
2	Хақназар хан		
3	Тәуекел хан		
4	Есім хан		
5	Жәңгір хан		

6	Тәуке хан		

1 топқа тапсырма. Тарихи оқиғаны сәйкестендір

1	Соғыс қимылдары тоқтап, бейбітшілік орнады. Екі халық арасындағы сауда-саттық қарым-қатынасы ұлғайды	А	Шалыш пен Тұрфан қалаларын билеген Әбд-ар-Рахыммен одақтасты
2	Хан асығыс, көп қол жинауға үлгермей, 600 жауынгерімен 50 мыңдық жоңғар әскеріне қарсы шықты	Ә	Сібірге аттанған Ермактың жасағы Көшімнің жасағын жеңіліске ұшыратты
3	Қазақ хандығы мен Ресей патшалығының арасындағы қарым-қатынастың орнауына Каспий маңына Строгановтар әулетінің келіп орналасуы себепші болған.	Б	IIАбдаллах пен Хақназар арасында бейбіт қатынаста болу туралы шарт жасасты
4	Жаркент пен Қашқар қалаларының әміршісі Әбд-Латип (Аппақ) ханды қолдаған	В	Жаркент қаласынан күншілік жердегі Қосқолаң тауының арасындағы Орбұлақ шайқасы
5	Орыс патшасы Федорға елші Құл-Мұхаммедтің сапары	Г	Алғаш рет орыс мемелекетімен III Иван тұсында дипломатиялық қатынас орнады
6	Хан Орта Азияға қашып кетті де, хандық жойылды. Қазақ тайпалары Қазақ хандығының құрамына келіп қосылды.	Д	Мәскеуден тілмаш В.Степанов елші жіберілді

1 – топ тапсырманың дұрыс жауабы. «Құпия ұяшықтар»Тарихи оқиғаны сәйкестендір

1	Жаркент пен Қашқар қалаларының әміршісі Әбд-Латип (Аппақ) ханды қолдаған	А	Шалыш пен Тұрфан қалаларын билеген Әбд-ар-Рахыммен одақтасты
2	Хан Орта Азияға қашып кетті де, хандық жойылды. Тайпалары Қазақ хандығының құрамына келіп қосылды.	Ә	Сібірге аттанған Ермактың жасағы Көшімнің жасағын жеңіліске ұшыратты
3	Соғыс қимылдары тоқтап, бейбітшілік орнады. Екі халық арасындағы сауда-саттық қарым-қатынасы ұлғайды	Б	IIАбдаллах пен Хақназар арасында бейбіт қатынаста болу туралы шарт жасасты
4	Хан асығыс, көп қол жинауға үлгермей, 600 жауынгерімен 50 мыңдық жоңғар әскеріне қарсы шықты	В	Жаркент қаласынан күншілік жердегі Қосқолаң тауының арасындағы Орбұлақ шайқасы
5	Қазақ хандығы мен Ресей патшалығының арасындағы қарым-қатынастың орнауына Каспий маңына Строгановтар әулетінің келіп орналасуы себепші болған.	Г	Алғаш рет орыс мемелекетімен III Иван тұсында дипломатиялық қатынас орнады
6	Орыс патшасы Федорға елші Құл-Мұхаммедтің сапары	Д	Мәскеуден тілмаш В.Степанов елші жіберілді

2 топқа тапсырма. **«Домино» ойынының сұрақтары**

1. Қасым ханның тұсындағы қазақ халқының саны қанша	
2. Хақназар хан кімнің әскерінің қолынан қаза табады	
3.Ақылды да ержүрек Тәуекел хан кімнің баласы	
4.Есім хан 1628 жылдың күзінде өмірден қайтіп, қайда жерленді	
5.Жәңгір хан Бұқара, Хиуа және Моғол хандықтарымен қандай қатынас орнатты	
6.Ақылды, саясаткер билердің беделін көтерген хан	
7.Тәуке хан I Петрмен елші Аталықов арқылы сауда байланысын күшейту туралы келісімін қай жылы жасады	

8.Үш жүздің өкілдері жауға қарсы бірігу мақсатында Қарақұм жиынын қай жылы өткізді	
9.Есім хан кезінде Қазақ хандығының астанасы қай қала болды	
10.Қазақ хандығының аласапыран, саяси дағдарыс кезеңі қай уақыт	
11.Тәуке ханның ел ішіндегі тәртіпті реттеу мақсатында шығарған заңы	
12.Хақназар ханның ықпалы Сібір билеушісі кімге жайсыз тиді	

Жауаптарды тиісті бағандарға орналастыр: **Шығай сұлтан, Баба сұлтан, XVI ғасыр 20-40 жж, «Жеті жарғы», Көшім хан, 1694ж, Түркістан, 1710 ж, Дипломатиялық, Йассауи кесенесі, 1 млн-ға жуық, Тәуке**

2 топқа тапсырма.**«Домино» ойынының сұрақтары**

1.Қасым ханның тұсындағы қазақ халқының саны қанша	**1 млн-ға жуық**
2. Хақназар хан кімнің әскерінің қолынан қаза табады	**Баба сұлтан**
3.Ақылды да ержүрек Тәуекел хан кімнің баласы	**Шығай сұлтан**
4.Есім хан 1628 жылдың күзінде өмірден қайтіп, қайда жерленді	**Йассауи кесенесі**
5.Жәңгір хан Бұқара, Хиуа және Моғол хандықтарымен қандай қатынас орнатты	**Дипломатиялық**
6.Ақылды, саясаткер билердің беделін көтерген хан	**Тәуке**
7.Тәуке хан I Петрмен елші Аталықов арқылы сауда байланысын күшейту туралы келісімін қай жылы жасады	**1694ж.**
8.Үш жүздің өкілдері жауға қарсы бірігу мақсатында Қарақұм жиынын қай жылы өткізді	**1710ж.**
9.Есім хан кезінде Қазақ хандығының астанасы қай қала болды	**Түркістан**
10.Қазақ хандығының аласапыран, саяси дағдарыс кезеңі қай уақыт	**XVI ғасыр 20-40 жж**
11.Тәуке ханның ел ішіндегі тәртіпті реттеу мақсатында шығарған заңы	**«Жеті жарғы»**
12.Хақназар ханның ықпалы Сібір билеушісі кімге жайсыз тиді	**Көшім хан**

3 топқа тапсырма. Хандарға берген тарихи баға

1	Жәңгір	А	Қазақтардың алтын ғасыры, «қой үстінде бозторғай жұмыртқалаған заман»	А	Қазақ хандығының 300 жылдан астам тарихында ең ұзақ билеген хан
2	Хақназар	Ә	Құқықтық басқару жүйесі «Есімнің ескі жолы» атағы берілді	Ә	«Қазақ ордасының Ликургы, Драконты-сол адам»
3	Тәуекел	Б	Алғашқы рет 5 бөлімнен тұратын заңдар жинағын шығарды	Б	«Жошыдан кейін бұл жұртта одан ұлы хан болған емес»
4	Тәуке	В	«Тапқыр саясаткер»	В	«Қатаған қырғыны»
5	Есім хан	Г	«Қазақтар мен қалмақтың ханы»	Г	Патша өкіметінің барлық талаптарынан бас тартты
6	Қасым хан	Д	Қалмақтармен жекпе-жекте Жәңгірді жеңетін батыр болмағандықтан тарихта «Салқам Жәңгір»атымен қалды	Д	Ханның жаужүректігі мен тапқырлығы, көрегендігі қазақ халқының мерейін үстем етті

3 топ. Дұрыс жауаптарының нұсқасы. **Хандарға берген тарихи баға**

1	Жәңгір	А	Қалмақтармен жекпе-жекте Жәңгірді жеңетін батыр болмағандықтан тарихта «Салқам Жәңгір»атымен қалды	А	Ханның жаужүректігі мен тапқырлығы, көрегендігі қазақ халқының мерейін үстем етті
2	Хақназар	Ә	«Тапқыр саясаткер»	Ә	Қазақ хандығының 300 жылдан астам тарихында ең ұзақ билеген хан
3	Тәуекел	Б	«Қазақтар мен қалмақтың ханы»	Б	Патша өкіметінің барлық талаптарынан бас тартты
4	Тәуке	В	Қазақтардың алтын ғасыры, «қой үстінде бозторғай жұмыртқалаған заман»	В	«Қазақ ордасының Ликургы, Драконты-сол адам»
5	Есім хан	Г	Құқықтық басқару жүйесі «Есімнің ескі жолы» атағы берілді	Г	«Қатаған қырғыны»
6	Қасым хан	Д	Алғашқы рет 5 бөлімнен тұратын заңдар жинағын шығарды	Д	«Жошыдан кейін бұл жұртта одан ұлы хан болған емес»

Бүгінгі сабақты бекіту сұрақтары:

1. «Жарғы» сөзі қандай мағына білдіреді? (Әділдік)

2.Қасым хан тұсында қазақ хандығының шекарасы қай аумаққа дейін кеңейеді? (Жайық өзені алқабына дейін)

3.XVI ғасырдың соңында Қазақ хандығы шекарасының батыс және солтүстігін ұлғайтуға қай мемлекет бөгет болды? (Ресей)

4. XVII ғасырдағы Қазақ хандығының астанасы Түркістан

5. «Жеті жарғы» бойынша ер адамның құны? 1000 қой

6.Қазақ хандығында жоғары билік кімнің қолында болды? Ханның

7.1643 жылы Орбұлақ шайқасында 50 мың жоңғарға қарсы 600 сарбазбен тойтарыс берген хан? Жәңгір хан

Бағалау. Әр дұрыс жауап 10 балдық жүйемен бағаланады. Ұпай санын топ басшылары есептеп, жеңіске жеткен топ «Білгір тарихшылар» марапатына ие болады.

Үй тапсырмасы: «Тәуке ханның ережесі» туралы пікірлер жазу.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. Бакина Н.С., Жанақова Н.Т., Сүлейменова Қ.Қ. Қазақстан тарихы. Жалпы білім беретін мектептің 6-сыныбына арналған оқулық. Алматы:Атамұра баспасы 2018 жыл.
2. Қазақстан тарихы. Жалпы білім беретін мектептің 10-сыныбына арналған оқулық. –Алматы: Мектеп, 2019.
3. Қазақстан тарихы. Көне заманнан бүгінге дейін. 5 томдық. 2-том. Алматы.
Атамұра. 2010.
4. Омарбеков Т. Ұлы Даланың дара тұлғалары: Қазақ хандары. Алматы. 2015.
5. Кәрібаев Б. Қазақ хандары. Алматы. 2015.
6. Назарбаев Н.Ә. Тарих толқынында. Алматы. Атамұра. 1999.
7. Букейхан А. Исторические судьбы Киргизского края и культурные егоуспехи // избранное. Алматы. 1995.

УДК 004

ИНТЕГРИРОВАННЫЙ УРОК, УРОК С ПРИМЕНЕНИЕМ ТЕХНОЛОГИИ STEAM

Л.Г. Цой,
Западно-Казахстанская область, г.Уральск
КГУ ОШ №12
педагог-куратор

Ч.Т.АЙТМАТОВ «КРАСНОЕ ЯБЛОКО». СЕМЬЯ И СЕМЕЙНЫЕ ЦЕННОСТИ.

STEAM (STEM + Art — искусство) – направление STEM, в которое наряду с другими интегрировано искусство. Его цель – показать, как взаимосвязаны наука, технологии и искусство.

Тема урока также была выбрана неслучайно. "Красное яблоко" Чингиза Айтматова является одним из самых известных произведений киргизского писателя. Это повесть о семье, семейных ценностях и о том, как важно сохранять свои корни и традиции. Семья играет важную роль в жизни каждого человека, именно в ней мы узнаем о любви, заботе, поддержке и понимании.

На данном уроке достигались следующие цели обучения:

- пересказывать содержание произведения или отрывка, используя разные приёмы цитирования;
- выделять в тексте произведения элементы композиции, объяснять значение вставных эпизодов;
- участвовать в обсуждении произведения, выражая мнение о героях и событиях;
- Формировать у детей представление о семье и семейных ценностях, показать значение семьи в жизни каждого человека;
- Познакомить учащихся с произведениями художников.

Положительный настрой на урок создала мелодия Робертино Лорети «AveMaria», которая также была упомянута в рассказе. Учащиеся сформулировали цели урока, освежили в памяти сюжет рассказа.

Вместе с учителем была сформулирована главная мысль рассказа “Красное яблоко” - каждый из нас должен найти свое красное яблоко, свою истинную цель и осознать, что настоящая счастливая жизнь – это жизнь, основанная на любви, семье и саморазвитии.

Ребята начинают рассуждать, с чем связывается у нас красное яблоко? Где еще мы встречаем этот фрукт?

Яблоко как символ означает плодородие, любовь, радость, знание, мудрость, обожествление и роскошь, но, вместе с тем, обманчивость и смерть.. Будучи круглым, оно представляет целостность и единство и противопоставляется гранату, состоящему из множества зернышек. Как плод Древа, Яблоко символизирует также бессмертие. Но про яблоко говорили не только писатели и поэты, художники также изображали его на своих полотнах.

В христианских традициях образ яблока имеет двойственное значение. С одной стороны означает зло и является плодом совращения Адама и Евы. С другой стороны, изображена Дева Мария с Христом на руках, оно указывает на нового Адама и спасение. В последующем художники обращаются к повседневной жизни.

В последующем яблоко отражалось в творчестве импрессионистов, кубистов, а также в творчестве художников 20-21 века.

Учащиеся заинтересовано разглядывают картины Евгения Сидоркина, натюрморты с яблоком Айши Галымбаевой. Учитель изобразительного искусства рассказывает, что в работах Гвоздева зашифрован код великой степи,а яблоко изображено в стиле символизма.

Оказалось, что изображением яблок заинтересовались и учащиеся нашей школы (графическая работа Р.Чапчикова «Яблоко», декоративное панно, авторская работа Акбулатова В.А.).

Конечно, читая рассказ, невозможно не задуматься о ценностях семьи, ведь она занимает особое место в жизни каждого человека. В ней мы растем, воспитываемся, именно в семье мы усваиваем моральные и нравственные нормы, приобретаем вкусы и манеры, привычки; также закладывается характер и идеалы человека. Многие вопросы нашей личной жизни решаются именно в семейном кругу. Благодаря той особой атмосфере доверия, доброжелательства, взаимного уважения, которые присуще семье, принесенная в дом радость становится радостью вдвойне, а случившаяся беда, покажется менее тяжелой. Так совершается извечный круговорот жизни, в котором семья занимает одно из главнейших мест.

А для чего человеку семья?

И в ответах детей звучит одна простая и верная мысль – для счастья!

Да, человеческое счастье вряд ли возможно без семьи. Ни самая увлекательная работа, ни друзья не могут дать то, что может дать семья.

Где, как не в семье, получает человек то, к чему стремится в любом возрасте: ощущение своей нужности близким, осознание, что любим или любишь сам, веру, что есть на земле место, где тебя ждут и любят.

Где, как не в семье, человек получает заряд любви и бодрости, сил творческих и духовных, без которых он не может нормально жить и работать.

Где, как не в семье, получают люди прекрасный дар – счастья материнства и отцовства.

Дети не задумываясь отвечают, какая семья называется дружной. Вдумчиво составляют кирпичиками принципы, на которых держится семья. Их лица светлеют, они думают о своих семьях, родителях.

А учитель рассказывает притчу:

«Жила-была на свете семья. Не простая семья. Более 100 человек насчитывалось в ней.

Мало ли таких семей? Да, не мало. Но это семья была особая. Ни ссор, ни ругани, ни драк, ни раздоров. Дошел слух об этой семье до самого владыки. И решил он проверить, правду ли говорят люди. Прибыл он в село, и душа его порадовалась: чистота и порядок, красота и мир. Хорошо детям, спокойно старикам.

Удивился владыка и решил узнать, как добилась всего этого семья. Пришел он к старейшине. «Расскажи», - говорит.

Долго писал что-то на бумаге старейшина. А, когда написал, протянул владыке. Всего 3 слова были написаны на бумаге: «ЛЮБОВЬ, ПРОЩЕНИЕ, ТЕРПЕНИЕ». А в конце листа: «СТО РАЗ ЛЮБОВЬ, СТО РАЗ ПРОЩЕНИЕ, СТО РАЗ ТЕРПЕНИЕ».

- И все?

- Да, - отвечал старик, - это и есть основа жизни всякой хорошей семьи.

- И подумав, добавил: "И мира тоже"».

Казалось бы, простое яблоко, фрукт, который мы видим каждый день, а сколько смысла заложено в нём. Это и символ любви, и напоминание о том, насколько дороги люди, находящиеся рядом с нами, и символ мудрости. Два раза яблоко мелькнуло в жизни Исабекова, и два раза изменило его жизнь.

В настоящей жизни такое "яблоко" может не появиться, но мы надеемся, что из нашего урока дети возьмут с собой чувство ответственности, чувство уважения и

понимания к окружающим. Возьмут с собой надолго, пронесут всю жизнь и будут уважать и любить ту семью, в которой они родились, и, которую построят сами.

Закончился урок, я вижу радостные лица родителей, которые верят в счастливый конец, вижу слезы на глазах некоторых учащихся. Я радуюсь и плачу вместе с ними, потомучто их радость – это моя радость, их боль – это моя боль.Но я верю:

Ночь пройдёт, наступит утро ясное,
Знаю, счастье нас с тобой ждёт,
Ночь пройдёт, пройдёт пора ненастная,
Солнце взойдёт, солнце взойдёт.

Чингиз Айтматов «Красное яблоко»

Список использованной литературы:

Источник:

1. https://zadavalka.ru/krasnoe-yabloko-aytmatov-kakaya-glavnaya-mysl-chemu-uch
2. https://muzayka.net/2347-iowa-yolka-yabloko.htm
3. Аудиозапись РобертиноЛорети «AveMaria»
4. https://cdn2.oceansbridge.com
5. Лукас Кранах «Мадонна с Младенцем под яблоней»
6. Выставка работ учащихся и картин художников

УДК 364.26

ДҰРЫС ТАМАҚТАНУ

Ә.Қ. Шапенова,
Батыс Қазақстан облысы,
Бөрлі ауданы, Ақсай қаласы,
Қызылтал ауылы
Ақсай қаласының № 7 ЖОББМ
бастауыш сынып мұғалімі

Пәні: Жаратылыстану
Сыныбы:1 «Ғ» сыныбы
Тақырыбы: Дұрыс тамақтану
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаты:
1.2.3.1 адамның өсу және даму қажеттіліктерін анықтау;
Сабақтың мақсаты: Адамның өсіп-дамуына тамақтану қажет екенін біледі;
Дұрыс тамақтану мәдениетін түсінеді;
Әдіс-тәсілдер: «Миға шабуыл», «Кел ойланайық», WORDWOLL программасы
Көрнекіліктер: Тақырыпқа байланысты суреттер, қима қағаздар, АКТ.
Сапалы білім-саналы ұрпақ

Жаратылыстану пәнінен өткізген ашық сабағымда үй тапсырмасын сұрау мақсатында «Миға шабуыл» әдісін қолдандым. Бұл әдістің сабағымда ұтымдылығы өткен тақырыпты қайталай отырып, жаңа сабаққа ену;

Және тақырыпты ашу барысында «Кел, ойланайық» ойыны арқылы жаңа тақырыпты ашуға қолдандым. Тақтадағы ілінген суреттермен жұмыс жасай отырып, жаңа сабақтың тақырыбы мен мақсатын айқындауға бағытталған жүйелі жұмыс болды.

Сонымен қатар, сабақ барысында жеке, топтық бағалау ретінде «От шашу» әдісімен, және «тамаша», «керемет», «сіздердің қолдарыңыздан келеді» деген мадақтау

сөздерімен мадақталып отырды. Бұл оқушылардың сабаққа деген қызығушылығы арттыра түсті. Оқушыларды жеке жұмыс жасауға дағдыландыра отырып, АКТ ны қолдану мақсатында «WORDWOLL» программасы арқылы сәйкестіндіру тапсырмасы жүргізілді. Бұл тапсырмада әліппе мен пән аралық байланыс ретінде сөздерді оқи отырып, суреттермен сәйкестіру жұмысы орындалды.

«Сыныбымызбен ас мәзірін дайындайық» рөлдік ойынын ұйымдастыра отырып, балалардың шығармашылық қабілеттерін оята білді.

«Пайдалы тағам болса 2 рет шапалақта, зиянды тағам болса 1 рет шапалақта» ойыны арқылы сабақтың мақсатына жетуі үшін осы әдісті қолдандым.

Сабақ жоспары

Ұйымдастыру кезеңі:

-Оқушылардың сабаққа деген дайындығын тексеру;

-Көңіл-күйлерін анықтау;

-Психологиялық ахуал тудыру жұмыстары жүргізу;

Үлкенге де сіз,
Кішігіде сіз,
Сәлембердік сіздерге
Құрметпенен біз!

Үй тапсырмасын тексеру

Үй тапсырмасы қайталанып, өткен тақырыпты пысықтау мақсатында жұмыстар жүргізу;

«Миға шабуыл» әдісіарқылы жетекші сұрақтар қойылып, үй тапсырмасы сұралды;

Адамның дене мүшелерін атаңыздар?

Дене мүшелері қандай қызмет атқарады?

Оқушылар сұрақтарға жауап беріп, үй тапсырмасын қайталап, жаңа тақырып бастауға кіріседі.

Негізгі бөлім:

«Кел, ойланайық» ойыны арқылы жаңа тақырыпты ашу;

Тақтаға суреттер ілініп тұрады

Пайдалы тағамдар:

Зиянды тағамдар:

(Кола, чипсы, киришки, роллтон, конфеттер, суши, донер т.б)

Пайдалы тағамдар:

(Сүт тағамдары, жемістер, көкіністер, ірімшік)

Оқушылар топтастырып, бүгінгі тақырыпты анықтайды;

Дескриптор: Пайдалы, зиянды тағамдарды ажыратып айта айтады;

Тапсырма соңында әр оқушы **«От шашу» әдісі** арқылы бағаланып отырды;

Оқушыларға үйден алып келген дәрумендер көрсетіледі;

Бұл дәрумендерді қайдан көрдіңіздер!

-Үйден, анамыз бізге береді; дәріханаларда сатады;

Дәрумендерді не үшін ішу керек деп ойлайсыздар?

-Деніміз сау болу үшін, тамаққа деген тәбетіміз ашылады т,б

Жарайсыздар!

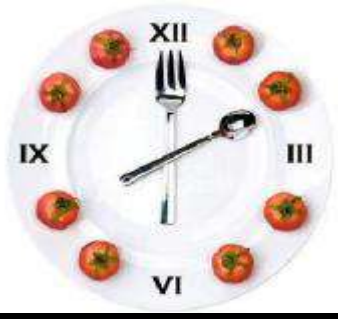
Педагогтің сөзі:

Тамақ сенің өсуің мен дамуыңа қажет. Адамдар тамақ дайындау үшін көгөніс, жеміс, сүт, жұмыртқа, ет, балық, жарма, ұн және басқа азық- түлікті пайдаланады. Одан ботқа, сорпа, салат, шырын, нан дайындайды. Денім сау болсын десең, күніне үш-төрт рет тамақтан. Ас мәзірің түрлі пайдалы тағамнан болуы керек. Өйткені тағам арқылы ағзамыз түрлі пайдалы дәрумендер алады.

Дескриптор: Дәрумендердің не үшін қажет екенін айта алады;

Негізгі бөлім: Тамақтану ережесін бірге құрайық! Тақтаға суреттер ілінеді:

Тамақтану ережелерін құрады:

•күніне 3-4 рет ас қабылдау;

•асықпай тамақтану;

•асты дұрыс шайнау;

•зиянды тағамдардан аулақ болу.

-Жарайсыздар!

Тапсырма соңында қызыл, көк таяқшалары арқылы бағаланып отырды.

Дескриптор: Тамақтану ережелерін топпен, жеке құра біледі;

Сергіту сәті жүргізілді: https://www.youtube.com/watch?v=NiRPmA8jX7U

ЗЕРТХАНАЛЫҚ ЖҰМЫС Топ арасында зертханалық жұмыстары жүргізілді.

1 топ: Алма мен жүзім алдарына қойылды.Қай жеміс суға батты, қай жеміс суға батпады; (Алма жемісі суға батпайды, бетінде қалқып тұрады).

Алманың 25 пайызы ауадан тұрады.

Сондықтан ол суға батпайды, қалқып тұрады.

2 топ: Чипсыдың майлы екенін дәлелдеу:

Керекті құралдар: Таза сүлгі, Чипсы

3 топ: Кола шырынының адам денсаулығына зиян екенін дәлелдеу;

Керекті құралдар; Кола шырыны, сүт

Дескриптор:

Оқушылар топтасып жұмыс жасай отырып, зерттеу

жұмыстарын жүргізіп, дәлелдей алады;

Бағалау жұмыстары, **«Тамаша!», «Сіздердің қолдарыңыздан келеді!»** деген мадақтау сөздерімен бағаланып отырды;

«Сыныбымызбен ас мәзірін дайындайық»рөлдік ойынын ұйымдастыру;

Әр топ пайдалы ас мәзірін дайындайды;

1 топ: Таңғы ас (сүт, жұмыртқа, нан)

2 топ: Түскі ас (фруктовый салат жасау)

3 топ: Кешкі ас (Бутерброд жасау)

Оқушылар топ болып жұмысқа белсене қатысады;

Оқушылардың дайындаған тамақтары бағаланып, топ арасында бір-біріне ұсынылып түсіндірілді!

Дескриптор: Оқушылар топ болып, сыныбымыздың ас мәзірін дайындай алады;

Интерактивті тақтамен жұмыс: WORDWOLL программасы арқылы тапсырма орындайды;

https://wordwall.net/ru/resource/65443407

Дәптермен жұмыс:

Сабақтың соңында оқушылардың алдарына қалыптастырушы тапсырмалары берілді;

Оқушылар жеке жұмыстанып, тапсырмаларын мұғалімге тапсырып, өткізілген жұмыстары тексеріліп бағаланып отырды.

Қорытынды: «Пайдалы тағам болса 2 рет шапалақта, Зиянды тағам болса 1 рет шапалақта» ойыны арқылы сабақты қорытындылады.

Ұлттық құндылықты дамыту: Оқушыларға ұлттық құндылықты дамыту барысында құпия затты табуға беріледі (Киндер сыйлықтың ішіне құрт салынады**)**

Құрт-ұлттық тағам

Құрттың құрамында тұз болады. Ал, оның ауыз қуысы үшін пайдасы ұшан теңіз. Күнделікті 2-3 құрт жеп жүрген адамның ауыз қуысында ешқандай ауру болмайды. Тістері қатайып, ас қорытуы жақсарады. Ағзасында кальций көбейеді.

Үйге тапсырма: Өзіңнің сүйікті тағамың туралы айтуға дайындалу;

Қорытынды:

- **Сабақтың нәтижесі;**
- **Ойлау қабілеті артады;**
- **Бірлесіп жұмыс істеуге үйренеді;**
- **Сөздік қоры көбейеді;**
- **Зертханалық жұмыстарды өздігінен жасауға қалыптасады;**

Ашық сабағымды өткізу барысында қолданған әдіс-тәсілдерім тапсырманы орындау кезінде өз мақсатында жетті. «Кел, ойланайық» ойыны арқылы оқушылардың сабаққа деген үлгерімдері артса, «WORDWOLL» программасы сабаққа деген қызығушылығы арта түсті. Және өмірмен байланыстыра отырып, «Сыныбымызбен ас мәзірін дайындайық» рөлдік ойынын ұйымдастыру кезінде балалар ары қарай белсенділік танытып, өздерінің білімдерін өте жақсы деңгейде көрсете алды. Ұлттық құндылықты дамыту барсында, «Құпия зат» ойыны арқылы оқушылардың ойлау қабілетін дамытуға өте жақсы әдіс болды. Себебі киндердің ішінде ұлттық тағамымыз жасырылған болатын. Жалпы бұл әдісте оқушының ойлау қабілетін арттырумен қатар, жаңа мәліметпен танысуға ең ұтымды әдіс болып табылды.

Әрбір технология өзіндік жаңа әдіс-тәсілдерімен ерекшеленеді. Әдіс-тәсілдерді мұғалім ізденісі арқылы оқушы қабілетіне, қабылдау деңгейіне қарай іріктеліпіп, қолданынады. Көрнекті педагог В.А.Сухомлинский «Сабақ жасөспірімдердің интеллектуалды өміріне құр ғана сабақ болып қоймас үшін, ол қызықты болуы шарт. Осыған қол жеткенде ғана мектеп жасөспірімдері үшін рухани өмірдің ошағына, ал мұғалім осы ошақтың құрметті иесі мен сақтаушысына айналады» деп айтқан.

Пайдалынылған әдебиеттер тізімі:

1. Қаратабанов Р.Ә., Үржігітова Г.А.Жаратылыстану 1-сынып, 2021 ж.
2. Құсайынова Ж.Б., Батырова Г.С.2023 ж.
3. Жұмабаева Ә.Е., Құрман Н.Ж., Сабденова Б.А.Әліппе 1- сынып.

III БӨЛІМ
КӘСІПТІК-ТЕХНИКАЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ – КЕЛЕШЕК КЕПІЛІ

УДК 004

ЖАҢА АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ САБАҚТА ҚОЛДАНУДЫҢ МАҢЫЗЫ

А.Д. Абишова,
Қызылорда облысы, Қызылорда қаласы,
Смағұл Ысқақов атындағы
Қызылорда құрылыс және
бизнес колледжі арнайы пән оқытушысы

Тақырыптың өзектілігі:

Сабақта жаңа технологияларды қолдану арқылы оқушылардың білім деңгейін арттыру.

Жұмыстың мақсаты:

Шығармашылықпен жұмыс істей отырып, заман талабына сай іскер, жан-жақты, терең білімді, интеллектуалдық деңгейі жоғары дамыған шәкірт тәрбиелеу.

Жұмыстың міндеті:

Білім беру үрдісінде оқытудың жаңа технологияларын айқындайтын әдістемелік, педагогикалық басылымдармен танысу. Сабақта оқытудың жаңа технологияларын тиімді қолдана білу. Оқушының таным белсенділігін қалыптастыру барысында шығармашылық ізденістің тиімді жолдарын үйрету, білім сапасын көтеру.

Оқытудың жаңа ақпараттық- коммуникациялық технологияларын меңгеру – қазіргі заман талабы. XXI ғасыр – ақпараттық технология ғасыры. Қазіргі қоғамдағы білім жүйесін дамытуда ақпараттық – коммуникациялық технологиялардың маңызы зор. Білім беруді ақпараттандыру және пәндерді ғылыми – технологиялық негізде оқыту мақсаттары алға қойылуда. Ақпараттандыру технологиясының дамуы кезеңінде осы заманға сай білімді, әрі білікті жұмысшы мамандарын даярлау оқытушының басты міндеті болып табылады. Қоғамдағы ақпараттандыру процестерінің қарқынды дамуы жан-жақты, жаңа технологияны меңгерген жеке тұлға қалыптастыруды талап етеді.

Қазіргі заман талабына сай адамдардың мәлімет алмасуына, қарым-қатынасына ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың кеңінен қолданысқа еніп, жылдам дамып келе жатқан кезеңінде ақпараттық қоғамды қалыптастыру қажетті шартқа айналып отыр. Ақпараттық қоғамның негізгі талабы – оқушыларға ақпараттық білім негіздерін беру, логикалық ойлау-құрылымдық ойлау қабілеттерін дамыту, ақпараттық технологияны пайдалану дағдыларын қалыптастыру және оқушы әлеуметінің ақпараттық сауатты болып өсуі мен ғасыр ағымына бейімделе білуге тәрбиелеу, яғни ақпараттық қоғамға бейімдеу.

Ақпараттық технология – қазіргі компьютерлік техника негізінде ақпаратты жинау, сақтау, өндеу және тасымалдау істерін қамтамасыз ететін математикалық және кибернетикалық тәсілдер мен қазіргі техникалық құралдар жиыны.

Коммуникация – ақпаратты тасымалдап жеткізу әдістері мен механизмдерін және оларды жазып жинақтап жеткізу құрылғыларын қамтитын жалпы ұғым.

Ақпараттық-коммуникативтік технология жағдайындағы жалпы оқыту үрдісінің функциялары: оқыту, тәрбиелеу, дамыту, ақпараттық болжамдау және шығармашылық қабілеттерін дамытумен анықталады.

Оқытудың ақпараттық-коммуникативтік және интерактивтік технологиялары бағыттары:

а) электронды оқулықтар;

ә) телекоммуникациялық технологиялар;

б) мультимедиалық және гипермәтіндік технологиялар;

в) қашықтықтан оқыту (басқару) Интернет.

Ақпараттық-коммуникативтік технологияны оқу-тәрбие үрдісіне енгізуде мұғалім алдына жаңа бағыттағы мақсаттар қойылады:

Өз пәні бойынша оқу-әдістемелік электронды кешендер құру, әдістемелік пәндік Web –сайттар ашу;

• Жалпы компьютерлік желілерді пайдалану;

• Бағдарламалау ортасында инновациялық әдістерді пайдаланып, бағдарламалық сайттар, құралдар жасау. (мультимедиалық және гипермәтіндік технологиялар).

Қашықтықтан оқыту (Internet желісі) барысында өздігінен қосымша білім алуды қамтамасыз ету.

Интерактивтік оқыту – бұл, ең алдымен оқушы мен мұғалімнің қарым-қатынасы тікелей жүзеге асатын сұхбаттасып оқыту болып табылады. Сабақтағы интерактивтік әрекет өзара түсіністікке, өзара әрекетке, қатысушының әрқайсысына қажет есепті бірлесіп шешуге алып келетін - ұйымдастыру және сұқбаттасып қарым-қатынас жасауды дамытуды ұсынады.

Ақпараттық-коммуникациялық технологияны дамыту білім берудің бір бөлігі. Соңғы жылдары заман ағымына сай күнделікті сабаққа компьютер, электрондық оқулық, интерактивті тақта қолдану жақсы нәтиже беруде. Білім беру жүйесі электрондық байланыс, ақпарат алмасу, интернет, электрондық пошта, телеконференция, Online сабақтар арқылы іске асырылуда. [3]

Бүгінгі күні инновациялық әдістер мен ақпараттық технологиялар қолдану арқылы оқушының ойлау қабілетін арттырып, ізденушілігін дамытып, қызығушылығын тудыру, белсенділігін арттыру ең негізгі мақсат болып айқындалады.

Сабақта ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдаланудың тиімділігі:

•оқушының өз бетімен жұмысы;

•аз уақытта көп білім алып, уақытты үнемдеу;

• білім-білік дағдыларын тест тапсырмалары арқылы тексеру;

• шығармашылық тапсырмалар орындау;

• қашықтықтан білім алу мүмкіндігінің туындауы;

• қажетті ақпаратты жедел түрде алу мүмкіндігі;

• іс-әрекет, қимылды қажет ететін пәндер мен тапсырмаларды оқып үйрену;

• қарапайым көзбен көріп, қолмен ұстап сезіну немесе құлақ пен есту мүмкіндіктері болмайтын табиғаттың таңғажайып процестерімен әр түрлі тәжірибе нәтижелерін көріп, сезіну мүмкіндігі;

• оқушының ой-өрісін дүниетанымын кеңейтуге де ықпалы зор.

Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар жеке тұлғаның құзыреттілігін дамыту құралы:

Қазіргі білім беру ісінің басты шарттарының бірі болып оқушының өзіне керекті мәліметті өзі іздеп табуына үйретіп, олардың өз оқу траекторияларын өзінің таңдай білуі есептеледі. Менің ойымша, ақпараттық-білім беру ортасын жобалаудағы басты мақсат оқушының өздігінен оқуға талаптандыру, яғни ізденімпаздыққа үйрету болып саналады.

Осылайша оқыту құралдарының бірі – электрондық оқулық. Ол оқушыларды даралай оқытуда жаңа информацияларды жеткізуге, сондай-ақ игерілген білім мен

біліктерді тесттік бақылауға арналған программалық құрал.

Білім беру жүйесінде электронды оқулықтарды пайдаланып, үлкен табыстарға жетуге болады. Электронды оқулықтарды пайдалану барысында оқушы екі жақты білім алады: біріншісі -пәндік білім, екіншісі - компьютерлік білім. Электронды оқулықтарды пайдалану оқушының өз бетінше шығармашылық жұмыс жасауына, теориялық білімін практикамен ұштастыруына мүмкіндік береді. Электронды оқулық арқылы оқушы көптеген қосымша материал ала алады, осы алған мәліметтерін компьютерден көргендіктен есінде жақсы сақтайды, өз бетінше жұмыс жасау қабілеті қалыптасады. Осылайша жас ұрпақты оқытуда инновацияны пайдаланудың – шығармашылық жетістіктің негізгі көзі.

Электрондық оқулықпен оқытудың негізгі мақсаты-оқыту үрдісін үздіксіз және толық деңгейін бақылау, сонымен қатар ақпараттық-ізденіс қабілетін, шығармашылық қабілетін дамыту. Мұның тиімді жағы: электронды оқулықта әр сабаққа арналған бейне көрініс, анықтама сөздік, диктант, тест тапсырмаларын, қайталау сұрақтарын пайдалана аламыз. Электронды оқулықты қолдану арқылы сабақта техникалық құралдарды, дидактикалық материалдарды қолдану тиімділігі, оқушының пәнге қызығушылығы, білім, білік, дағды деңгейін қалыптастыруы, білімнің тереңдігі, тексеру түрлері, бағалауы, практикалық дағдыларды игеруі артады. Оқушылардың өздері де алынған ақпаратты көшіріп алып, онымен өз ыңғайына қарай жұмыс істей алады.

Ұстаз үшін нәтижеге жету шәкіртінің білімді болуы ғана емес, білімді өздігінен алуы және алған білімдерін қажетіне қолдану болып табылады. Бүгінгі бала – ертеңгі жаңа әлем. Бүгінгі күні ақпараттар ағымы өте көп. Ақпараттық ортада жұмыс жасау үшін кез келген педагог өз ойын жүйелі түрде жеткізе алатындай, коммуникативті және ақпараттық мәдениеті дамыған, интерактивтік тақтаны пайдалана алатын, Онлайн режимінде жұмыс жасау әдістерін меңгерген мұғалім болуы тиіс. Заман талабына сай жаңа технология әдістерін үйрету, бағыт-бағдар беруші – мұғалімдерміз. Оқушылардың жаңа тұрмысқа, жаңа оқуға, жаңа қатынастарға бейімделуі тиіс. Осы үрдіспен бәсекеге сай дамыған елдердің қатарына ену ұстаздар қауымына зор міндеттер жүктелетінін ұмытпауымыз керек.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы

2.“Болашақтың іргесін бірге қалаймыз” Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы, 2011 ж.;

3. Қазақстан Республикасы білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы;

4. Мұхамбетжанова С.Т., Мелдебекова М.Т. Педагогтардың ақпараттық – коммуникациялық технологияларды қолдану бойынша құзырлылықтарын қалыптастыру әдістемесі. Алматы: ЖШС «Дайыр Баспа», 2010 ж.;

5. Интернет көзі.

УДК 82-1 (574)

ҚАЛЫҢ ЕЛІМ, ҚАЗАҒЫМ, ҚАЙРАН ЖҰРТЫМ «МАСҒҰТ» ПОЭМАСЫ. ҚЫЗЫЛ ЖЕМІС.

З.И. Акишева,
Батыс Қазақстан облысы, Орал қаласы,
Жоғары аграрлық-техникалық колледжі
қазақ тілі мен әдебиеті пәні оқытушысы

Тұтас педагогикалық үрдіс сапалы білімге жетуі үшін оқу -тәрбие үрдісі қазіргі заман талаптарына сай құрылуы тиіс. Жаңа заман талабына сай менің алдыға қойған мақсатым: «Баланың дамуын қамтамасыз ете отырып, терең біліммен сусындату, бәсекеге қабілетті ізденімпаз, шығармашыл, жан -жақты дамыған тұлға, яғни білімді ұрпақ дайындау». Қазіргі заман мұғалімі - оқушының білім алудағы серігі деп білемін. Көздеген мақсатқа, сапалы білімге қол жеткізу үшін, төмендегі міндеттер айқындалуы керек:

- Баланың жеке қабілеттері мен дарындылығын дамыту.
- Рухани адамгершілік құндылықтарды қалыптастыру.
- Коммуникативтік және әлеуметтік құзыреттілігін қалыптастыру.
- Білуге құмарлықты, өзіндік ізденіс, шығармашылық белсенділікті дамыту.

Бұл мақсат-міндеттер қоғамның жаһандануына, адам ресурстарының мобильділігіне орай уақыт талабының еншісінде. Мақаланың өзектілігіде білім берудегі сабақтастық пен үздіксіздікті, оқуға мақсатты бағыт пен жүйелілікті, танымдық іс -әрекет пен құзыреттілікті қалыптастыра отырып, әлем кеңістігінен орын алу үшін бәсекеге қабілетті жеке тұлға дайындау. Білім беру жүйесіндегі жаңашылдық үдерістері, білім берудің заманауи әдістері мен технологиялары қоғам қажеттіліктеріне сай жеке тұлғаның қалыптасуына тиімді. Қазіргі заман талабына сай оқушы өзін-өзі жетелеуші, зерттеуші, жаңалық енгізуші. Ең бастысы оқушы өзін өзі бағалаушы. Әр оқушы жеке тұлға болып табылады. Әр жеке тұлғаның басты құндылығы бағыттылық болып табылады. Ал, бағыттылық оның өмірлік ұстанымдары, бағдарлы еңбекке, адамдарға деген қарым-қатынасы сияқты тұтас қондырғы. Осы тұрғыда педагог баланың тұлғалық дербес ерекшеліктеріне сүйеніп, оның шығармашылық дамуы мен өсуін қадағалауы керек деп ойлаймын.

Ұстаз қалай білім беру жүйесін ұйымдастырса, солай ұйымдастырушылық процесстің барысы өтіледі. Ең бастысы берілген сабақты дұрыс заман талабына сай жоспарлап алу қажет деп есептейміз.

Осыған орай мен, өз ойымды басқалармен бөлісуді жөн көрдім. Өз іс-тәжірибемнен бір сабақ жоспарымды ұсынғым келеді.

Сабақта төмендегідей әдіс-тәсілдерді пайдаландым:

Ширату кезеңі:

«Көңілді гүл» *әдісі бойынша студенттер шеңбер құрып, дөңгелене тұрып, бір-біріне жылы-жылы тілектер айтады. Студенттер сабаққа осылай жақсы көңіл күймен кіріседі.*

«Көңілді доп»

Оқушылар шеңбер бойына тұрады. Оқытушы студенттердің қолына доп ұсынады. Допты бірінші алған оқушы шығарма мазмұны бойынша ең маңызды оқиғасын қысқаша сипаттап айтады. Допты келесі оқушыға лақтырады. Осылайша әр оқушы шығармадан үзіндіні ауызша мәнерлеп оқып береді.

Венн диаграммасы: тақта (парақ) үш бөлікке бөлінеді. Бірінші бағанға берілген екі ұғымның арасындағы жалпы ұқсастығы, ал қалған екеуіне әр ұғымның өзіне тән сипаты, екеуінің айырмашылығы жазылады.

«Кейіпкерді зерттеу»

Оқушылар шағын топтарда шығарма кейіпкерлерін тану тапсырмаларымен жұмыс жасайды.

«Әдебиет үйірмесі» тәсілі арқылы топтық жұмыс. Әдебиет үйірмесін құру үшін рөльдерді бөліп алады. Оқылымнан кейінгі тапсырма.

Сөз тапқыш: Негізгі жұмысы – мәтіннен тапсырмаға қатысты ақпараттар жинайды. Топтағы ой талқысында талдаған негізгі бағыттарды қысқаша жазып алады. Мақалдарды табады. **«5 минуттық жазба»** тәсілі арқылы, жеке жұмыстанады. Көркем шығармадағы кейіпкерлер жүйесін жинақтап, даралап бір нұсқаны таңдап ойларын білдіреді.

Рефлексия:«Бағдаршам»

Сабақтан алған әсерлерін төмендегі түстер арқылы көрсету:

Жасыл түс – сабақтан жаңа идеялар байқадым.

Сары түс – жаңа сабаққа көңілім толды.

Қызыл түс – бүгінгі сабақ сезіміме ерекше әсер етті.

Пән: Қазақ әдебиеті.

1. Сабақ тақырыбы:Бөлім 1.Қалың елім, қазағым. «Масғұт» поэмасы. Қызыл жеміс

2. Оқыту мақсаты:Әдеби шығарманың жанрлық табиғатына талдау жасау, ұлттық құндылықтардың маңыздылығын контекстермен үндестіру.

Сабақ мақсаты: (тәрбиелік мақсаты), **(**құндылықтарды игерту).

Жалпы адамзаттық құндылықтар:

· адамгершілік, мейірімділік, әділдік, отбасы тұтастығы, заман тыныштығы.

Еліміздің құндылықтары;

· рухани жаңғыру.

Бағалау өлшемдері:

1) Басты кейіпкердің ерекшелігін сипаттайтын мінез-құлықты анықтайды;

2) Шығарманың композициялық ерекшелігін ажыратады, ойын сюжет желісін негізге алып дәлелдейді.

1.1 Оқу сабақтары барысында білім алушылар игеретін кәсіби біліктердің тізбесі

2. Блум таксономиясы:

Білу; Түсіну; Қолдану; Талдау.

Бағалау: Шығармадан алған тәрбиелік танымды өмірмен салыстырып көріңіз.

3. Сабақты жабдықтау

3.1 Оқу-әдістемелік құрал-жабдықтар, анықтамалық әдебиеттер:

Слайдтар, қосымша-дидактикалық материалдар, оқулық әдебиеттер,

3.2 Техникалық құралдар, материалдар, сілтемелер, ресурстар: Презентация.

https://youtu.be/VeTUMowUi2kbilimland.kz

сайтынан Абай Құнанбаев «Масғұт» поэмасын тыңдау.

https://youtu.be/adBWh0t7cYU Қызыл жеміс

https://youtu.be/kJh1q3cHgks

«Масғұт» поэмасының сюжеттік-композициялық құрлымын білетін боласыз.

4. Сабақтың барысы

Сабақтың басы *(мин)*

Амандасу. Түгендеу. Ынтымақтастық атмосферасын қалыптастыру:

Ширату кезеңі: *«Көңілді гүл» әдісі бойынша студенттер шеңбер құрып, дөңгелене тұрып, бір-біріне жылы-жылы тілектер айтады.*

Білу; Түсіну.

I.Ұйымдастыру кезеңі: *Үйге берілген тапсырмаларды сұрау, тексеру.*

а) Үйге берілген тапсырмалар сұралады.*«Көңілді доп» әдісі бойынша студенттер шеңбер құрып, дөңгелене тұрып, үйге берілген тапсырмалар бойынша жауап береді.*Оқушылар назарын сабаққа аудару.

Сабақтың тақырыбы мен мақсатын таныстыру.

Қызығушылықты ояту

1-тапсырма:«Масғұт» поэмасының аудионұсқасын тыңдату. Оқушылар өздеріне ерекше әсер еткен үзінділері бойынша ауызша мәнерлеп оқып береді.

Оқушылардың жауабы тыңдалады.

«Көңілді доп»; Оқушылар шеңбер бойына тұрады. Оқытушы студенттердің қолына доп ұсынады. Допты бірінші алған оқушы шығарма мазмұны бойынша ең маңызды оқиғасын қысқаша сипаттап айтады. Допты келесі оқушыға лақтырады. Осылайша әр оқушы шығармадан үзіндіні ауызша мәнерлеп оқып береді.

2-тапсырма. *А.Құнанбаевтың «Масғұт» поэмасындағы кейіпкерлерге салыстырмалы талдау жасаңыздар. «Масғұт» бейнесі арқылы дәріптелетін құндылықты анықтап, шығармадан мысал келтіріңіздер.*

Құндылықтар: Намыс, Достық, Билік, Адалдық, Махаббат, Отбасы.

3-тапсырма. «Венн диаграммасымен» салыстыру жасаңыздар.

Көркем шығармадағы заман көрінісі

Қазіргі заман көрінісі

<u>Дескрипторлар:</u>

1) ***«Көңілді доп»***ойыны бойыншаәр оқушы бөлімнің маңыздыоқиғаларын мазмұндап айтады;

2) Поэмадағы кейіпкерлерге салыстырмалы талдау жасайды;

3) «Масғұт" бейнесі арқылы дәріптелетін құндылықты анықтайды;

4) Дастаннан үзінділер келтіреді;

5) Құндылықтың қазіргі қоғам үшін қаншалықты маңызды екенін өмірмен байланыстырып мысал келтіреді.

6) *Студенттер топта жұмыс жасайды, жұмысты аяқтаған соң топ алдында қорғайды.*

Түсініксіз сөздермен сөздік жұмысын жүргізу.

Арун-Рашид халиф	Харун ар-Рашид Аббас әулетінен шыққан халиф (786-809). Һарун әр-Рашидтың тұсында халифат қолөнер, сауда мен мәдениет (әсіресе, әдебиет) дамыған. Һарун әр-Рашид арабтардың әйгілі «Мың бір түн» ертегісінің кейіпкерлерінің бірі.
Қыдыр ата	«Хызыр» араб сөзі, Жасыл адам деген мағына береді. Қыдыр аталуының себебі: егер бір жерге отырып, кейін ол жерден тұрып кеткенде, әлгі отырған жері жап-жасыл болады екен
Шырыш бұзған	Тыныштығын, берекесін кетірген, шырқын бұзған
Халифа	Орта ғасырларда мұсылман дініндегі елдердің діні мен үкіметін бір өзі басқарып отырған мемлекет билеушісінің құрметті атағы, лауазымы.
Пәруардігер	Жаратушы Алла, Құдай
Құда	Құдай сөзінің қысқарған түрі.
Ғапіл боп	Қапы қалып, арманда болып, опық жеп

Сабақтың ортасы: (мин) Қолдану; Талдау.

1-тапсырма. «Кейіпкерді зерттеу»

Оқушылар шағын топтарда шығарма кейіпкерлерін тану тапсырмаларымен жұмыс жасайды:

А.Құнанбаевтың «Масғұт» поэмасындағы басты кейіпкердің ерекшелігін сипаттайтын мінез-құлықты анықтаңыздар. Мысал келтіріп, шығармадан үзінділерін оқып беріңіздер.

1. Поэманы мұқият оқып таныс, аудио-бейне жазбаны зер салып тыңда.

Топқа бөлінеді. Масғұт, Қыдыр шал, Ақ алма, Қызыл алма.

2-тапсырма: «Әдебиет үйірмесі» тәсілі арқылы топтық жұмыс. Әдебиет үйірмесін құру үшін рөльдерді бөліп алады. Оқылымнан кейінгі тапсырма.

Сөз тапқыш:Негізгі жұмысы – мәтіннен тапсырмаға қатысты ақпараттар жинайды. Топтағы ой талқысында талдаған негізгі бағыттарды қысқаша жазып алады да, мақалдарды табады.

1топ.

Автордың кейіпкерге берген сипаттамасы және кейіпкердің іс-әрекеті, сөз сөйлеу, ойлау ерекшеліктеріне шығармадан дәлелдер келтіре отырып, Қыдыр ата образын ашыңыз.

Мінездеме беруші (кейіпкерлерді сипаттаушы): Негізгі жұмысы - кейіпкер туралы ойланып, басқа оқушыларға олардың әрекеті арқылы, оларға қатысты мінез-құлқы туралы айтып береді, яғни мінездеме береді.

2-топ.

Кейіпкерлер диалогы, кейіпкер мінезін ерекшелеп тұрған сөздер, суреттемелерді тауып, шығармадан дәлелдер келтіре отырып, «Масғұттың» образын ашыңыз.

Баяндаушы: Негізгі жұмысы - өз тобында өткен ой талқысын бүкіл сыныпқа баяндап береді .

3-топ.

Автордың кейіпкерге берген сипаттамасы және кейіпкердің іс-әрекеті, сөз сөйлеу, ойлау ерекшеліктеріне шығармадан дәлелдер келтіре отырып, «Масғұттың» бейнесін, халық бейнесімен байланыстырып ашады.

Дескрипторлар:

· кейіпкер табиғатын жасалу тәсілдері тұрғысынан талдауды жүйелі жүргізеді

· автордың кейіпкер сипаттамасы, портретін суреттеуіне дәлелдер келтіреді;

· кейіпкер іс-әрекеті, сөз сөйлеу, ойлау ерекшеліктеріне мысалдар табады;

· диалог, кейіпкер мінезін ерекшелеп тұрған сөз, суреттемелерге дәлелдер келтіреді;

Тапсырма:*«Масғұт» поэмасының сюжеттік-композициялық құрлымын негізге ала отырып, берілген шумақтарды сәйкестендіріңіздер.*

1.Оқиғаның басталуы: Бағдат шаһарында «Масғұттың» қарақшыдан дәрменсіз шалды құтқарып, өзінің жаралануы.

2.Оқиғаның байланысы: Шалдың «Масғұтты» бұзылған тамға ертіп барып, үш түрлі жемісті ұсынуы. «Масғұттың» қызыл жемісті таңдауы. Қыдыр шалдан бата алуы.

3.Оқиғаның шиеленісі: Шәмсі - жиһан атануы. «Масғұттың» халифаға уәзір болуы. Қыдыр шалдың аян беруі.

4.Оқиғаның шарықтау шегі: Жаңбыр суын ішкен жұрттың ақылынан адасуы. Жынданған халықтың сарайға келуі.

5.Оқиғаның шешімі. Хан мен уәзірдің амалсыздан жаңбыр суын ішіп, көппен бірдей болуы.

Дескриптор:

- Үзіндінің мазмұнын түсінеді;
- Композициялық құрлымы бойынша талдайды;
- Сәйкестендіру жұмысын жүргізеді, шығармадан үзінділер келтіреді.

Қалыптастырушы бағалау:

«Топтық бағалау» парағы арқылы бағалайды

Өлшемдер	төмен	орта	жоғары
Кейіпкерге тура, жанама мінезумені толық береді			
Топ жұмысын мазмұнды, жүйелі орындаған			
Жұмыстарын талғамға сай безендірген.			

3-тапсырма:

«5 минуттық жазба» тәсілі арқылы, жеке жұмыс. Көркем шығармадағы кейіпкерлер жүйесін жинақтау мен даралап, бір нұсқаны таңдап ойыңызды білдіріңіз.

Мен үшін Масғұт

Мен үшін Қыдыр шал

Мен үшін бұл поэма

Бекіту: https://youtu.be/adBWh0t7cYU

Шал қандай қиянатқа ұшырады?

Шалға кім араша түсті?

Шал Масғұтқа деген ризашылығын қалай білдіргісі келді?

Шал қандай адам? Масғұттың қызыл жемісті таңдау себебі?

Масғұттың жағымды мінезі: Ақылдылығы, көрегенділігі, адамгершілігі, білімділігі.

Масғұттың жағымсыз мінезі: Халықпен санаспауы, халифаға ғана қызмет етуі.

Тәрбиелік мәні неде?

Дескриптор:

Кейіпкердің ұнамды қасиетін анықтап, оның оқырманға әсерін болжайды.

Өз қалауларымен автор орындығында оқу ұсынылады.

Бір нұсқаны таңдап ойыңызды білдіріңіз

(Кез келген студенттер өз жазғандарын топ алдында оқиды.)

Қалыптастырушы бағалау:

« Өзін – өзі бағалау» парағы арқылы бағалайды.

№	Оқушының аты жөні	5	4	3

***Сабақтың соңы** (мин)*

Рефлексия:«Бағдаршам»

Сабақтан алған әсерлерін төмендегі түстер арқылы көрсету:

Жасыл түс – сабақтан жаңа идеялар байқадым.

Сары түс – жаңа сабаққа көңілім толды.

Қызыл түс – бүгінгі сабақ сезіміме ерекше әсер етті.

Үй тапсырмасы:*(5 мин)*Г.Орда т.б. Қазақ әдебиеті. 31-34 беттер, 35 бет, 1-тапсырма.

Үздіксіз білім – ол толассыз, тоқтаусыз білім. Ал, ұлы педагогтар Я.А.Коменский білімнің ешқашан аяқталмайтынын, өміршеңдігін атап өтіп, білім адам өмірге келген күннен басталып, соңғы күніне дейін бітпейтіндігін айта өткен. Соған сай біз мұғалімдер оқушыларды,студенттерді жаңа әдіс тәсілдерді қолдана отырып, оларды қызықтыра алуымыз керек.

Жаңа әдіс – тәсілдер студенттердің мәліметті мегеруі үшін ыңғайлы және жеңіл.

Қазақстан Республикасы өзінің тәуелсіз мемлекет екендігін бүкіл әлемге дәлелдеді. Ендігі басты міндет- осы мемлекеттің өркендеп өсуі, халықтың әлеуметтік, экономикалық жағынан кемелденуі болып табылады. Мемлекеттің әлеуметтік, экономикалық өсіп өркендеуінің түпқазығы білім мен ғылым екені даусыз. Болашақ

жастар ел алдындағы жауапкершілігін толық сезінетін, кез -келген сынаққа төтеп бере алатын, жан -жақты дамыған, коммуникативті маман болып қалыптасуы қажет. Осыған орай білім беру мамандарының алдында еліміздің болашақ жастарын терең біліммен сусындату, бәсекеге қабілетті ұрпақ дайындау мәселесі тұр. XXI ғасыр- білімділер ғасыры. Заман ағысына сай біліммен қаруланған, ой өрісі жоғары, зерделі, жан-жақты дамыған маман болу, заманауи технологиялары мен әдіс -тәсілдерді қолдана отырып, сапалы білімге қол жеткізу-уақыт талабы.

«Білім жолы- сара жол, болашаққа бастар жол» дегендей , тәуелсіз ел тірегі-білімді ұрпақ боларына нық сеніммен қараймын.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Абай. Шығармаларының екі томдық

Толық жинағы. Алматы: Атамұра, 1995.

2. Абай. Энциклопедия. Алматы Атамұра,1995.

3. «Абай» журналы. Оның шығуын 1918 жылы Мұхтар Әуезов пен Жүсіпбек Аймауытов ұйымдастырған, 1992 жылдан қайтадан шыға бастады. Редакторы Рымхан Мұсанұлы.

4. Абай Құнанбаев: Мақалалар мен зерттеулер. Алматы: Ғылым, 1967.

5. Рабиға Сыздықова (1924 ж.т). Абай шығармаларының тілі. Алматы: Ғылым, 1968.

6. Ғарифолла Есім (1947 ж.т). Хакім Абай (қазақ тілінде). Алматы: Атамұра, 1994; Хаким Абай (орыс тілінде). Алматы: Білім, 1995.

7. Абай туралы философиялық трактат. Алматы – 2004 ж.

8. Қазақ әдебиеті. А.С. Ақтанова,. А.Қ.Жүндібаева,. Л.К. Жүмекенова.

Алматы «Ата мұра» 2019 ж., 10 сынып (оқулық).

9. Қазақ әдебиеті. А.С. Ақтанова,. А.Қ.Жүндібаева,. Л.К. Жүмекенова. Алматы «Атамұра» 2019 ж., 10 сынып (хрестоматия).

10. Қазақ әдебиеті. Г. Орда., Алматы «Ата мұра» 2019 ж., 10 сынып (оқулық).

11. Қазақ әдебиеті. Г. Орда., Алматы «Атамұра» 2019 ж., 10 сынып (хрестоматия).

УДК 159.9

DESCRIBING THE SYMPTOMS OF STRESS AND GIVING ADVICE ON HOW TO REDUCE STRESS
ОПИСЫВАЯ СИМПТОМЫ СТРЕССА И ДАВАЯ СОВЕТЫ О ТОМ, КАК УМЕНЬШИТЬ СТРЕСС

Г.У. Бекболатова,
Западно-Казахстанский область, г.Уральск,
Высший аграрно-технический колледж
преподаватель английского языка

Стресс – это естественная врожденная реакция организма на внешнюю угрозу. Каждый из нас встречается с стрессом ежедневно. Он входит в наш день с первыми лучами солнца и звоном будильника. Встречает нас в переполненном общественном транспорте, на работе и т.д. Становится причиной непонимания между родными, близкими и знакомыми. Стресс стал нормой жизни большинства из нас. Тема моего выбранного открытого урока: «Описание симптомов стресса и дать совет как преодолеть стресс». На уроке применялись такие методы как Мозговой штурм, для

раскрытия темы урока, метод Кинометафора, кластер «MindMap», рефлексия «Atreeofsuccess».

План учебного занятия

Describing the symptoms of stress and giving advice on how to reduce stress

Наименование модуля /дисциплины Иностранный язык

Тип урока урок усвоения новых знаний

Цели, задачи

Цели обучения:

Цели занятия: Развитие мыслительных навыков учащихся, умение принимать взвешенные решения, работать с информацией, анализировать различные точки зрения. Формирование лексического запаса учащихся и их кругозора.

Перечень ожидаемых результатов и (или) профессиональных умений, которыми овладеют обучающиеся в процессе учебного занятия

Критерии оценивания:

- Использовать лексику связанную со стрессом.
- Сопоставить слова с определениями.
- Объяснить собственную точку зрения.

НеобходимыересурсыMaterials, educational-methodical literature, cards with words, papers with exercises.

Methods: Discussion, explaining, individual and pair, group work, role-play, question-answer.

Ход занятия

I. Начало занятия Organization moment: (5-мин)

Greeting

I'm glad to see you on the English lesson!

T: Well, we are having some guests today and, consequently, the atmosphere in class is a little unusual. So,

· What are your feelings?

a little nervous

· And what do you think **the theme of our lesson** is going to be today?

*учащиеся отвечают на вопросы и формируют тему урока **(Stress)***

Introduction of the topic

Мозговой штурм

Look at this picture and try to describe it with one common word of six letters.

Yes, you are right , it's STRESS!

To introduce the topic

The theme of our lesson is "Describing the symptoms of stress and giving advice on how to reduce stress"

On this lesson we are goingto learn new vocabulary

· understand the gist of specific information and more details

· express your own opinion

· match the words with definitions
· ask and answer for general and detailed questions
· describe the symptoms of stress
· write advice to reduce stress

Dear students, at the end of this lesson you will be able to identify types of stress, define, recognize them and learn how to reduce stress.

II. Середина занятия PRESENTATION AND PRACTICE(35 минут)

Let's introduce the new words:

English	Transcription	Russian
Demand	[dɪˈmɑːnd]	требование
adrenal glands	[əˈdriːnl glændz]	надпочечники
release	[rɪˈliːs]	освобождать
bloodstream	[ˈblʌdstriːm]	кровоток
Anxiety	[æŋˈzaɪətɪ]	Тревога
distraction	[dɪsˈtrækʃn]	отвлечение
cause	[kɔːz]	причина
blood pressure	[blʌdˈpreʃə]	кровяное давление
fails	[feɪlz]	неудачи
erode	[ɪˈrəʊd]	разъедать

Кинометафора Before watching the video, please, answer some general questions.

1. What do you know about stress?

The teacher sets some detailed questions relating to the video.

After watching a videostudents answer for general questions.

1. What is the stress? Why is stress bad?
2. What is the causes of stress?
3. What does statistics say about causes of stress?
4. Can you name symptom of stress ? How it affect for our body?
5. How do we make time for relaxation and fun?
6. How can we reduce the stress?

Task 1. And now let's start the first task, where you should match the definitions with the words.

1. is a steroid hormone, in the glucocorticoid class of hormones.

2. a hormone produced by the body, for example when you are frightened, angry, or excited, that makes the heart beat faster and prepares the body to react to danger.

3 the possibility that something very bad will happen.

4 the power ad ability to be physically and mentally active.

5 a measure of the pressure at which the blood is sent by the heart through the body.

6 any feeling of illness or physical or mental change that is caused by a particular disease.

7 to have an influence on someone or something.

treat, cortisol, energy, blood pressure, symptom, adrenalin, affect

Let's check

1. is a steroid hormone, in the glucocorticoid class of hormones. *(cortisol)*

2. a hormone produced by the body, for example when you are frightened, angry, or excited, that makes the heart beat faster and prepares the body to react to danger. *(adrenalin)*

3 the possibility that something very bad will happen. *(treat)*

4 the power ad ability to be physically and mentally active.(*energy)*

5 a measure of the pressure at which the blood is sent by the heart through the body. *(blood pressure)*

6 any feeling of illness or physical or mental change that is caused by a particular disease. *(symptom)*

7 to have an influence on someone or something. *(affect)*

Task 2. Look at these pictures and say "What types of stress do you see?"

Physical, emotional, traumatic, chronic, acute**.**

Excellent! You are right!

OK, it's time to go to the next task. At this task you should match words with the pictures. Divide the words into three types and use three definitions for each type.

Words: sports, operation, break up, fitness training, travelling, pain, divorce, death, surgery.

Physical stress	Emotional stress	Traumatic stress

Let's check

Physical stress	Emotional stress	Traumatic stress
sports	divorce	pain
travelling	break up	operation
fitness training	death	surgery

Good job!

Task 3 (G) Writing." Advice game"

Write advices how to reduce the stress. In this fun teaching activity, students play a game where they have ten minutes to write down as many pieces of advice as they can for a given situation. In each round, students are given a different structure for giving advice to use. The class is divided into teams of three. A situation is written on the board, e.g. 'I just had a stressful situation'. Teams then have ten minutes to write down as many pieces of advice as they can for the situation using a certain structure, e.g. 'You should.

Differentiation

write advices how to reduce the stress (5-6 sentences)

write short essay (9-10 sentences)

Descriptor:

- write the letter correctly and accurately
- uses the right form of the tenses

F.A: Good job!

self- assessment sheet. Learners evaluate each other on a 5- point scale in the personal self- assessment sheet

Кластер Task 4.

(G) Post-listening- speaking. "Mind Map"

In this teaching activity, do the activity where they have five minutes to speak what have they known about the audio.

Differentiation

express the class their own opinion according to the theme (7-8 sentences)

Descriptor:

-presents ideas in a class

-uses adjectives to describe feelings

-uses compound nouns and complex noun phrases

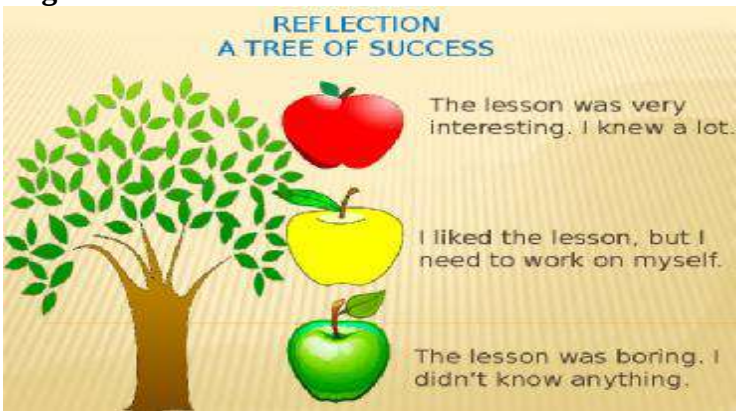
III. Конец занятия (5-мин)

Dear, students! Today we have learnt new vocabulaty, have found the definition of the word “Stress”, have introduced with the types of stress and learnt how to reduce them.

Home task

Ask your friends about *the most stressful things* in their lives.

Reflective thinking

Please give the answer for these reflective questions.

• What are you working on?
• How are you doing it?
• What was easy?
• What was hard?
• What did I learn?
• How will you use it in the future?

Home task

Ask your friends about the most stressful things in their lives.

Dear, students! You have done everything to reach the aim of this lesson. And at the end I want to say you that when we smile, our body sends a message to the brain: «Life is beautiful! Stayawayfromdepression, stressandworrybysmiling!».

Всеметодыкоторыеприменялисьнаурокебылиуспешными. Студенты активно участвовали. С интересом выполняли все задания.

Список использованной литературы:

1.JennyDooley, BobObee. Action for Kazakhstan Grade 10 (Science Schools) Student`s book. -Express publishing, 2019

2. Jenny Dooley, Bob Obee. Action for Kazakhstan Grade 10 (Science Schools) Workbook & Grammar book. -Express publishing, 2019

3. Jenny Dooley, Bob Obee. Action for Kazakhstan Grade 10 (Science Schools) Teacher`s book. -Express publishing, 2019

УДК 54-128.4:54-128.2

КАТИОНДАР ЖӘНЕ АНИОНДАРДЫҢ САПАЛЫҚ РЕАКЦИЯЛАРЫ

С.Н. Биболатова,
Қызылорда облысы, Қызылорда қаласы,
Қызылорда медициналық жоғары колледжі,
химия пәні оқытушысы

2022 -2023 жылдыңоқу жылының 2 семестрінде ашық сабақтар өткізу жоспарына сәйкес педагогикалық шеберлікті, әдістемелік деңгейді арттыру, оқытушылардың шығармашылық әлеуетін дамыту, тәжірибені зерделеу және қорыту, колледжде әдістемелік жұмысты жандандыру мақсатында ашық сабақ өткізілді. Ашық сабақ 2023 жылдың наурыз айының 28 жұлдызында "Аналитикалық химия" оқу пәні бойынша КДЛ 42 - тобында "Катиондар және аниондардың сапалық реакциялары" тақырыбында өткізілді.Сабақтың түрі практикалық.Сабаққа 12 білім алушы қатысты.

Ашық сабақ STEM технологиясының элементі негізінде өткізілді. STEM (science, technology, engineering and mathematics) - бұл нақты ғылымдардың негізгі принциптерін бір уақытта зерттеуді қамтитын жан-жақты оқыту.Оларға жаратылыстану ғылымдары, инженерия, математика, технология жатады. Балалар оқиғалардың өзара байланысын көруге үйренеді, логика принциптерін жақсы түсінеді және өз модельдерін жасау барысында жаңа және ерекше нәрсені табады. Кешенді тәсіл олардың білім құмарлығын дамытуға және білім беру процесіне тартылуына ықпал етеді

Ашық сабақтың мақсаты: Катиондар мен аниондардың сапалық реакцияларын жүргізуді үйрену.Катиондар мен аниондардың қоспасын талдау әдістерін жүргізуді үйрену. Сапалық реакция теңдеулерін молекулалық және иондық түрде құру.

Ұйымдастыру кезеңінде сәлемдесуден соң білім алушылар стикерлер таңдау арқылы «Катиондар» және «Аниондар» топтарына бөлінеді.Оң заряд таңбасы бар стикер таңдаған білім алушы катиондар, ал теріс зарядты таңбасы бар студент аниондар тобына бөлінеді.Бағалау парағы әр студентке таратылып берілді. Сергіту сәті: Тик ток әдісі арқылы жүзеге асты.“Барабан” әдісімен сабаққа жақсы тілектер айтылды.

Практикалық сабақ тақырыбы бойынша тірек білімдерді өзектендіру Learning Apps платформасы арқылы жүзеге асты. Learning Apps бағдарламасы білім алушылардың тілдік және анализ, синтез, бағалау дағдыларын жетілдіреді, оқу материалын деңгей, уақыт, көлеміне қарамастан меңгереді, оқушы алған білімін

жүйелейді, оқушы шешімді тез қабылдауына мүмкіндік алады, оқушы тапсырманы бірнеше рет орындау арқылы жақсы нәтижеге жетеді, жалпы оқуға деген мотивация пайда болады, кері байланыс алады, өзін-өзі бағалайды.

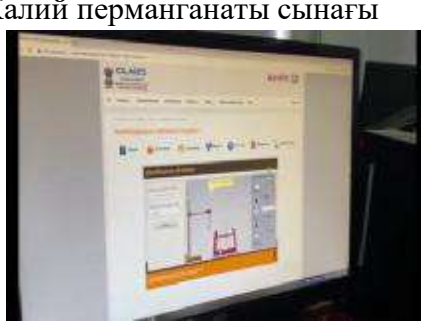

Практикалық жұмыстарды, манипуляцияларды, зертханалық жұмыстарды орындау техникасын түсіндіру және көрсету кезеңінде оқытушы тарапынан тәжірибелік жұмыстардың орындалу жолы түсіндірілді. Тәжірибелік жұмыстар http://www.olabs.edu.in виртуалды зертханасында жасалды. Катиондарға сапалық реакция.

1. Түсті реакция.
2. Иіс сынағы.
3. Құрғақ қыздыру сынағы.
4. Кобальт нитраты сынағы.
5. Жалын сынағы.

Аниондарға сапалық реакция.

1.Физикалық зерттеу
2.Құрғақ қыздыру сынағы
А) Иіссіз түссіз газ
3. Концентрлі күкірт қышқылы
А) Бром
4.Б) иодтың бөлінуі
5. Калий перманганаты сынағы

Білім алушыларға тәжірибелік жұмыстарды орындауға арналған әдістемелік нұсқаулықтар таратылып берілді. Содан кейін білім алушылар берілген тәжірибелік тапсырмаларды орындап, нәтижесін кестеге толтырды.

Эксперимент	Бақылау	Қорытынды

Сабақтың соңына таман тақырып бойынша материалдардың меңгерілу деңгейі қорытындыланды, белсенділік танытқан және білімдерін толықтыруды қажет ететін білім алушыларды атап өтілді, жалпы топтың сабақтағы белсенділігіне баға берілді. Оқушылардың сабақ жөніндегі пікірлері тыңдалды.

Жаңа тақырып бойынша білім алушылардың үйде өз бетінше жеке орындауына тапсырма берілді, яғни Learning Apps платформасы арқылы тақырыпқа байланысты тапсырмаларды орындаап келу тапсырылды.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Трухин А.В. «Об использовании виртуальных лабораторий в образовании» // Открытое и дистанционное образование.–2002.–№ 4.

2. http://www.olabs.edu.in/

УДК 371.62

ОҚЫТУШЫ САБАҒЫН ТИІМДІ ҰЙЫМДАСТЫРУДЫҢ ЖОЛДАРЫ

Р.М. Ғалымова,
Батыс Қазақстан облысы, Орал қаласы,
Ж.Досмұхамедов атындағы
жоғары педагогикалық колледжі,
педагогика, психология пәні оқытушысы

Жаңа заман талабына сай жаңашыл мұғалімдерге сапалы және инновациялық технологияларды меңгерту және білім сапасын көтеруде инновациялық технологияларды дұрыс және сауатты қолдану жылдан жылға күрделі және өзекті мәселеге айналуда.

Оқыту барысында озық, тиімді технологиялар тәжірибеге енгізілуде. Білім бәсекесіне бейім шәкірт тәрбиелеу - біздің мақсатымыз. Бұл мақсаттарға жету үшін мұғалімнің ізденісі, жаңа тәжірибе, жаңа технологиялар қолдану қажеттілігітуындайды.

Осы мақалада ЗаКШИ-9 тобында Педагогика (тәрбие теориясы) пәнінен ***«Саналы тәртіп пен тәртіптілікке тәрбиелеу әдістері. Құқықтық тәрбие»*** тақырыбында өткізілген сабағымда қозғаймын.

Оқытушы сабағында пәнге деген қызығушылық артып, шығармашылықпен жұмыстануға үйренетіндігі, сонымен бірге білім алушы мен оқытушы арасында ынтымақтастық орнап, сабақтың тиімділігі арта түсуі қажет. Қазіргі білім жүйесінің ерекшілігі де тек біліммен қаруландырып қана қоймай, өздігінен білім алуды дамыта отырып, үздіксіз өз бетінше өрлеуіне қажеттілік тудыру. Білім беру саласында инновациялық үрдісті жүзеге асыру оқытушылардың өз мінез – құлықтарын, ұстанымдарын, мүмкіндіктерін түрлендіруді талап етеді. Сабақтарды қызғылықты етіп өткізу үшін үнемі білім алушылар сабақтан жақсы әсер алуына байланысты инновациялық технологияны қолдану қажет.

Сабақтың ұйымдастыру бөлімінде студенттермен амандасып, психологиялық ахуалды құру арқылы «1, 2, 3, 4 ке санал» әдісі арқылы топ студенттерін 4 топқа бөлді.

Үй тапсырмасын тексеру бөлімінде оқытушы кілттік сөздер (адамгершілік тәрбиесі, адамгершілік қасиеттер, ұлтжандылық, мораль, адамгершілік нормалары, отбасы) арқылы студенттердің жауабын тыңдады. Жаңа тақырыпты бастамас бұрын, «Салыстыру кестесі» әдісі арқылы үш бағанда жазылған «Аданың негізгі құқығы?», «Менің құқықтарым», «Бала құқығы» сұрақтарға ұялы телефондарына жіберілген сілтеме арқылы padlet бағдарламасы арқылы жауап берді. Оқытушы берілген жауаптарды интерактивті тақтадан оқып, студенттермен талдап, жаңа тақырыптың тақырыбын хабарлады. Жаңа тақырып бойынша материалды студенттерге «QR кодты сканерле!» әдісі берілді. Студенттер тақтадағы QR кодты сканерлеп, тақырып бойынша ақпараттарды оқиды. «Кездесу уақытын белгілейік!» әдісі арқылы студенттерге нұсқау берілді. Студенттердің арасынан бірге жұмыс жасайтын жұпты анықтау үшін сағат үлестіріледі, 1,2,3,6 уақытқа кездесу белгілеп, есімдерін жанына жазды. «Ойлан, жұптас, бөліс» әдістері арқылы «Сіздің немесе басқаның құқығы бұзылғанда қандай әрекет жасайсыз?» сұрағына сағат 12-дегі жұбыңызбен кездесіп, талқылау жасады. « Модельдеу әдісі» арқылы Сағат 3-тегі жұбына келіп, «Жастар арасындағы қылмысты азайту үшін не істеуге болады?» тақырыбында модель жасады. «Бөліс» әдісі арқылы сағат 6-дағы жұбымен жұптасып, «Балалардың құқықтық жағдайы көрініс тапқан заңдар» нұсқаулық дайындады. «Стоп кадр» әдісі арқылы бейнебаян көрсетіліп, жалғасын топ болып құрастырды. Сабақты қорытындыламас бұрын студенттермен кері байланыс padlet бағдарламасы жүргізілді.

Оқыту мен оқытудағы жаңа тәсілдердің ішінде диалогтық оқыту тәсілі де тиімділігін көрсетеді. Ол студенттерде ұжымдық және өзара білім алмасуға жағдай туғызады. Бұл тәсілмен оқыту топпен әңгімелесу, сұхбаттасу, логикалық сұрақ-жауап әдістері арқылы жүзеге асады.

Білім беру жүйесіне жаңа инновациялық технологияларды енгізу арқылы оқыту үрдісін жетілдіру, оқушының танымдық қабілетін дамыту, саналы деңгейге көтеру нәтижесін береді. Білімді жеке тұлғаға бағыттау арқылы өзін-өзі таныған, ақыл-ойын жан-жақты дамытқан өзіндік “Мендік” пікірілері қалыптасады. Сабақ барысында қолданылған әдіс- тәсілдердің өзіндік артықшылықтары болады.

Сабақ беру үрдісінде мынандай негізгі факторларды басшылыққа аламын:

- студенттердің өз бетінше жұмыс істеу тиімділігін арттыру; жекелей, жұппен, топпен жұмыс жүргізу;
- ойлау қабілетін дамытатын тапсырмалар беру;
- қабілетіне қарай деңгейлік тапсырмалар беру;
- студенттердің теориялық практикалық сауаттылығын арттыру.

Сонымен бірге, жекелеген жұмыстар, жұптық, топтық жұмыстар арқылы ойын ашық айта білу, пікір айтуға үйрену, пікір таластыру, ойланып жауап беру, жолдастарының ойын тыңдау, жауаптарын бағалай білу, білім сапасының артуына әсерін тигізеді мұғалімнің ұтары мол,- деп ойлаймын.

Ендеше, әр сабақ ізденіске жетелейтін, ізденгенге көмекші құрал болуы қажет.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Әлімов А.Қ. Интербелсенді оқу әдістемесін мектепте қолдану. Оқу құралы. – Астана: 2014. – 188бет.
2. Тойбазарова Н.А. Интерактивті оқыту. Әдістемелік нұсқаулық.- Ақтөбе, 2006.- 37 бет.
3. Двуличанская Н. Н. «Интерактивные методы обучения как средство формирования ключевых компетенций».//Электронное научнотехническое издание «Наука и образование». – 2011.
4. Абтикалыков Н.Б. «Педагогикалық пәндерді оқытуда инновациялық технологияларды пайдалану». – Қызылорда, 2012.

Меңжанова А.Танымдық белсенділік талаптары. //Бастауыш мектеп. №5, 2003

УДК 371.62

ВЕБ САЙТ ТУРАЛЫ ТҮСІНІК

А.А. Есмуратова,
Астана қаласы,«Қазақ технология және бизнес университеті» АҚ колледжі, информатика пәні оқытушысы

Ұстаз… жаратылысынан өзіне айтылғанның бәрін жете түсінген, көрген, естіген және аңғарған нәрселердің бәрін жадында жақсы сақтайтын, ешнәрсені ұмытпайтын… алғыр да аңғарымпаз ақыл иесі…, мейлінше шешен, өнер-білімге құштар, аса қанағатшыл жаны асқақ және ар-намысын ардақтайтын, жақындарына да, жат адамдарына да әділ…, жұрттың бәріне… жақсылық пен ізгілік көрсетіп…қорқыныш пен жасқану дегенді білмейтін батыл, ержүрек болуы керек.

Әл-Фараби

Тақырыбы: Веб сайт туралы түсінік

Мақсаты: Веб сайт жолдарын түсіндіру. Веб сайт туралы білу, түрлеріне шолу жасау. Білімгерлерді белгілі бір істі орындау үшін өздігінен шара қолдануға баулу. Жұмысты толық орындауға ынталандыру.

Сабақтың барысы:

1.Ұйымдастыру кезеңі.

Студенттерді түгендеу.

Ізгі тілек арқылы бүінгі күнге жылы лебіздерін білдіру. «5 Т» ережесін сақтау.

Талап,татулық, тыныштық, тазалық, тәртіп.

2.Үй жұмысына шолу жасау. Learning apps ойыны арқылы сұрау.

«Программалық жабдықтама» атты тақырыпта Learning apps интерактивті ойыны арқылы студенттердің білімін тексеру.

Программалау жүйелері:C++, Yandex, Python, Scratch, Java

Қолданбалы программалар: MS Word, MS Excel, MS Power Point, Paint, Калькулятор.

Компьютердің жүйелік бағдарламалары:Windows, Linux, Unix, Android, IoS

3.Жаңа тақырыпты меңгеру. Презентация арқылы түсіндіру.

Мен сабақ беру үрдісінде мынандай негізгі факторларды басшылыққа аламын:

Студенттердің өз бетінше жұмыс істеу тиімділігін арттыру; жекелей,жұппен,топпен жұмыс жүргізу;

ойлау қабілетін дамытатын есептер беру; қабілетіне қарай деңгейлік тапсырмалар беру; студенттердің теориялық және практикалық сауаттылығын арттыру.

Сабақ өткізу барысында, интерактивті әдістерді қолданған болатынмын. Соның ішінде, атап айтатын болсақ, learning apps, kahoot, жуаң-жіңішке сұрақ қою әдістері. Осы технологияларды сабақ беру барысында қолданып, студенттердің өз ойларын еркін жеткізу.

Сонымен бірге жекелеген жұмыстар, жұптық, топтық жұмыстар арқылы ойын ашық айта білу, пікір айтуға үйрену, пікір таластыру, ойланып жауапберу, жолдастарының ойын тыңдау, жауаптарын бағалай білу, білім сапасының артуына әсер тигізеді және мұғалімнің ұтары мол,-деп ойлаймын.

Сайт немесе **Веб-сайт** - (ағылш. Website: Web-тор, желі және site-орын, сегмент) - бір мекенжайға (домен атымен немесе IP - мекенжаймен) біріктірілген компьютер желісіндегі жеке тұлғаның немесе ұйымдары электрондық құжаттар (файлдар) жиынтығы. Ғаламтор желісінің негізін құрайтын барлық сайттар болып табылады. Сервердегі сайтқа қолданушының бірден қол жеткізуі үшін арнайы HTTP хаттамасы жасалған. Сайт -домен, хостинг және қозғалтқыштан(cms) тұрады.

Сайт – бұл интернеттегі бір немесе бірнеше бет. Бір сайттың беттері домендік атауды, жалпы тақырыпты және дизайнды біріктіреді. Интернеттегі сайт – бірегей мекенжайы бар және пайдаланушылар тұтастай көретін өзара байланысқан деректер массиві.

Адамдар мен компаниялар веб-сайттарды түрлі мақсаттар үшін жасайды: тауарлар мен қызметтерді сату, ақпаратты орналастыру және табу, білім алу, басқа пайдаланушылармен қарым-қатынас жасау және көңіл көтеру.

Әлемдегі ең алғашқы сайт Info.cern.ch 1990 жылы пайда болды. Сайтты жасаған Тим Бернерс-Ли. Сайтта HTTPдеректерді беру хаттамасы негізінде жасалған World Wide Webжаңа технологиясы сипаттамасын жариялаған. URIнің бағыттауын жүйеге және HTMLның гипермәтін белгісінің тіл негізделген жаңа технологиясына сипаттама онында жариялады. Сайтта сонымен бірге қою және серверлер және браузерлердің жұмысының қағидаларын сипатталды. Сайт болды және тізбемен интернет- бірінші әлемде, Бернерс Тим өйткені соңыра - сілтемелердің басқа сайттарына тізім онда таратып салып қойды. Барлық аспаптар Бернерс бірінші сайттың жұмысы үшін қажетті - ертерек әлі дайындады - соңында 1990 жыл NeXTcube және алғашқы веб-бетті базасында редактордың веб-сі, бірінші сервер функционалы бар WorldWideWebнің бірінші гипермәтін браузерлері пайда болды.

Web сайттар - бір веб-бет ретінде белгілі құжаттар жинау (немесе қысқа үшін беттер). Суреттерді, мәтінді, бейне, аудио, және одан: Олар кейбір ақпаратты қамтиды. Басты сайт, деп аталатын басталатын файл Сіз барлық басқа беттерге баруға болады онымен, үй деп аталады. Олар арнайы бөліп көрсетілген еренсілтемелер, арқылы байланыстырылған қаріптің заттай немесе суреттерді пайдалана отырып, ұсынылған. Сіз олардың үстінен курсорды жылжыту кезінде саусақ кеңейтілген бар, ол қолмен айналады. Мұндай элементтерге басқаннан кейін пайдаланушы жаңа орынға жылжиды. Бұл басқа бет, сол беттегі басқа орналасуы немесе басқа сайтыңызда болуы мүмкін.

Веб-беттер гипермәтіндік белгілеу тілі HTML деп аталатын тілінде жазылған. Браузерлер (үшін пайдаланылатын бағдарламалар Интернет серфинг, мұндай Internet Explorer, Firefox, Opera, Safari сияқты , Google Chrome , және т.б.. Д.), оны оқып, қажетті ақпаратты көрсету.

WIX желілік көп алдау рейтингтер 2006 жылы бастады көтерілген қызмет Wix.com, дамыту бойынша жұмыс. 2008 жылдың жазында қатты жұмыс екі жыл кейін, әлем конструктор бета нұсқасын көрдім. Ол отыз мамандар жобалау командасына жұмыс істеді. Қазірдің өзінде операция WIX бірінші жыл ішінде бір миллионнан астам пайдаланушылардың өз қанатының астына біріктірді.

4.Ukit Ucoz Wix Tilda сайттарына байланысты топқа бөлу. Сабақтың барысында топқа бөлу туған күндері қай айда соған байланысты отырады.

Әр топтан бір студент жауап береді.

5.Жаңа тақырыпты kahoot ойыны арқылы бекіту. Жалпы сұрақтар информатикамен пәнімен байланысты болады.

1. Дизайн сөзі ағылшын сөзінен енген?

2. Ландшафттық дизайнды көрсетіңіз.

3. Сайт түрлерін көрсетіңіз.

4. Сайттың 40 тан астам түрі бар.

6. Үйге тапсырма беру.

Белгілі сайт конструкторында сайт құрастыру.

7. Үйге тапсырма беру. Қорытындылау. Рефлексия.

Кері байланысты «бас бармақ» әдісі арқылы қорытындылау.

«Ұстаз болу – өз уақытыңды аямау, өзгенің уақытын аялау» - деп француз ойшылы ***Жан Жак Руссо***айтпақшы, ұстаздардың еңбегі ерен. Шәкірт санасына білім нәрін сеуіп, ел болашағының өрендерін тәрбиелеп шығару - екінің бірінің қолынан келе де бермейді. Ұстаз болу – жүрек жылуын, мейірім шуағын, адамгершілік ұлылығын баланың бойына дарыту. Ұстаз болу – шәкіртке ата-анасындай болып тәрбие сыйлау. Ұстаз болу – жас ұрпақтың жарқын болашаққа барар жолын айқындап беру. Осыдан-ақ, ұстаз деген – ұлы есім екенін талассыз аңғаруға болады. Себебі, ұстазға деген құрмет бәрінен биік тұрады.

Ұрпаққа тәрбие беру, білім нәрімен сусындату – екінің бірінің қолынан да келе бермейді. Сондықтан, ұстаз болу – жүректің батырлығы деп бағалауға болады.

Осындай білікті де білімді ұстаздарымыз өз уақыттарын аямай, шәкірттерімізге білім нәрін беріп келе жатыр. Біздің колледждің ұстаздары Тәуелсіз еліміздің білімді ұрпақтарын тәрбиелеп, білім беру мақсатында еңбек етіп келе жатқан аяулы жандар. Олардың еңбектерін бағаламауға болмайды. Әр студенттің жан дүниесіне үңіліп, сырласа білу, олардың жүректеріне жол табу, ата-аналардың көңілін табу- осының бәрі ұстаздардың ерең еңбегі. Ұстаздық жолы ауыр жол. Сондықтан да қай заманда болмасын ұстазға деген құрмет жоғары болған. Ұстаздың берген білімін тәрбиемен алған шәкірт – ұстазынан асар деп бекер айтпаған.

Қорытындылай келе айтатыным, «Шәкірттің жүрегіне жол таба білген, Ұлағатты ұстаздар» көп болғай!!!

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Интернет технологиясы:оқулық. ҚР Білімжәнеғылыммининистрлігібекіткен/ Г. Е. Мырзабекова [және т. б.]. - Алматы :Дәуір, 2011. - 192 бет. ШҚМУ Е Ү 027-19-03 Пән бағдарламасы(Syllabus)

2. Оқу құралы. Кабдрахманова З.Г «Интернет технологиялар және Интернетте бағдарламалау» 2012. – 60 бет.

3. Ниязова Розамгуль Сериковна. Webтехнологияларды оқыту әдістемелері:техникалық мамандық студенттеріне арналған оқу құралы / Р. С. Ниязова, А. Ә. Шәріпбай, А. С. Омарбекова. - Алматы :Эверо, 2017. - 220 бет.

4. Нурпеисова, Т. Б. Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар: [оқуқұралы]/ Т. Б. Нурпеисова, И. Н. Кайдаш ; ҚР Білім жән еғылым министирлігі. - Алматы :Бастау, 2018. - 536 бет.

5. Ақпараттық коммуникациялық технологиялар: оқу құралы/ Б.А.Урмашев, Ф.Р.Гусманова, Г.Г.Газиз [жәнет.б.]. - Алматы:Қазақуниверситеті, 2017. - 390 бет.

УДК 004.4

КАБЕЛЬДЕРДІ ЖАЛҒАУ, ҚОСУ ЖҰМЫСТАРЫ

Б.Б. Жолшораева,
Қызылорда облысы, Қызылорда қаласы,
Смағұл Ысқақов атындағы
Қызылорда құрылыс және бизнес колледжі
өндірістік оқыту шебері

Менің бүгінгі ұсынылып отырған панорамалық сабағымның тақырыбы: «Кабельдерді жалғау, қосу жұмыстары»

Мақсатым: Жас мамандарға өндірістік сабақ беру әдісін көрсету және өндірістік сабақтың теориялық сабақтан ерекшелігін айтып, іс-тәжірибемді көрсету. Жас мамандардың ой пікірлерін білу, тәжірбие алмасу.

Өндірістік сабаққа білім алушыларға қызықты әрі түсінікті болу үшін жаңа тақырып бойынша білім алушылардың назарын аудару мақсатында кабельдердің шығу тарихын бейне ролик ұсындым, Кіріспе нұсқау кезеңінде қара жәшік және ашық микрофон әдістері арқылы өткен сабақ бойынша білім алушылардың білім деңгейін тексеремін.

Кіріспе нұсқауды пысықтау кезеңіндесәйкестендіру әдісі, Quizizz тест және *мәтінді жалғастыру әдістерін ерекше білімді қажет ететін білім алушыларға қолданамын.Ағымдық нұсқау кезеңінде білім алушыларға тапсырмалар беріп, жұмыс орындарына бөлемін.Қорытынды нұсқау кезеңінде сабақты рефлексия жасау арқылы аяқтаймын. Бұл сабақтың ерекшелігі осы әдістерді қолданып, білім алушылардың сабаққа ынтасын, қызығушылығын арттыру және түсініп жұмыс жасау.

Негізгі бөлім

Жалпы өндірістік сабақ 5 кезеңнен тұрады.

I.Ұйымдастыру кезеңі

II.Кіріспе нұсқау

III. Құрал-жабдықтарды пайдаланып, жаттығу жұмысын жасау, көрсету

IV.Ағымдағы нұсқау

V.Қорытынды нұсқау

Ұйымдастыру кезеңінде

1.Білім алушылардың сабаққа қатысуы мен дайындығын тексеремін

2.Білім алушылардың арнаулы киімдерінің болуын қадағалаймын..

3.Жұмыс құралдары мен шикізаттарды, жұмыс орнын ұйымдастырылуын тексеру

Жаңа тақырып бойынша білім алушылардың назарын аудару мақсатында Кабельдердің шығу тарихын бейне ролик арқылы ұсынамын.https://youtu.be/CBHPvzAl9n0

Кіріспе нұсқау кезеңінде

Зерделенген материалды түсінуді тексеру үшін білім алушыларға**қара жәшік және ашық микрофон** әдістері арқылы өткен сабақ бойынша білім алушылардың білім деңгейін тексеремін.

Білім алушы осы әдістердің біреуін таңдайды, **ашық микрофон** әдісінде білім алушылар бір біріне сұрақтар қояды, ал қара жәшікті таңдаса, онда жәшік ішіндегі дайындалған сұрақтарды қоямын.

- Білім алушыларға өткен сабақтар бойынша сұрақтар қойылады;

а/ Кабельдің түрлері қандай?

ә/ Кабельдің құрылысы қандай?

б/ Талшықты оптикалық кабельдердің қолданылуы

в/ Байланыс арналары қалай жасалады?

г/ Талшықты оптикалық байланыс желілерінің түрлері?

д/Күштік кабельдерінің құрылысы қандай?

е/ Кабельдермен жұмыс жасау барысында қандай қауіпсіздік ережелері қолданылады?

- Әр білім алушы сұрақтарға жауап беріп, берілген тапсырмаларды орындайды

Жаңа сабаққа нұсқау беру кезеңінде

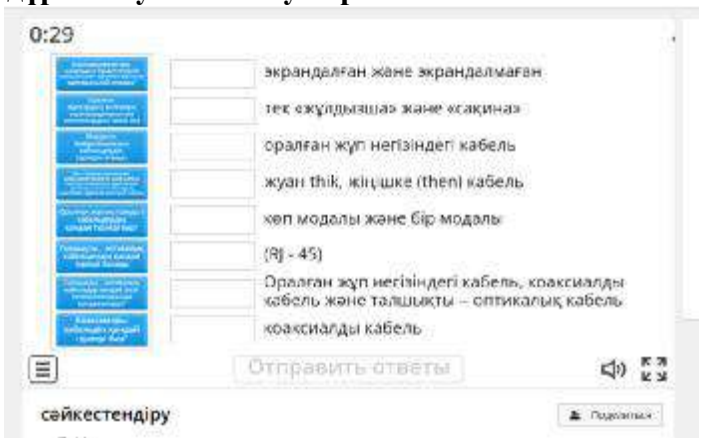
Слайд арқылы бүгінгі сабақтың тақырыбы мен мақсатын хабарлаймын.

«Миға шабуыл» әдісі, яғни білім алушыларға не түсінгені туралы слайдта не байқадыңыздар деген сұрақ қоямын. Білім алушылар өздерінің түсінгендерін айтады.

Кіріспе нұсқауды пысықтау кезеңінде Сәйкестендіру әдісі, **Quizizz тест және** мәтінді жалғастыру әдістері арқылы студенттердің білімдерін тексеремін. Бұл жерде білім алушылар мәтінде түсіп қалған сөздерді дұрыс жалғастырады.

https://wordwall.net/ru/resource/63197706

Сәйкестендіру әдісінде білім алушылар сол жақ бағанадағы термин сөздерге оң жақ бағанадан дұрысжауабын табу керек

1. **Жалпақ кабельдерді**қысқа құрастырулар кезінде қалай қолданылады

2. **Коаксиал кабельдер**кең жолақты арналарды жасағанда жиі пайдаланылады.

3.**Оптикалық кабельдер**қалакөшелерінде кабель төсеу үшін жоғары вольттықэлектр тарату жолдарының бағаналары, трамвай мен троллейбустардың электр сымдарының бекіткіштері, метро туннельдері, темір жолдар, өзендер, арналар, т.б. кеңінен қолданылады.

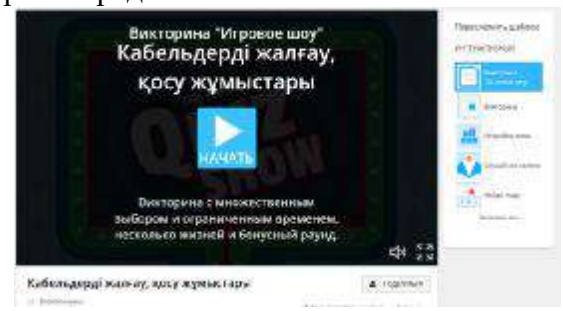
4. **Кабельдік құдықтар** (*Кабельные колодцы*). Қалалық кабель құбырларындағы кабельдерді жалғау және оларды бақылап түру үшін кабель құдықтары салынады.

5. **Коаксиал кабельдерді** тазалап оқшауламадан алу жұмысы

6. **Коаксиал кабельдерді** коннекторға жалғау жұмысы

Студенттерге смарт телефондарына Quizizz тесттің сілтемесін жіберемін

https://wordwall.net/ru/resource/63080955осы сілтемеге кіру арқылы білім алушылар тест жауаптарын береді

1.Кабельдер не үшін қажет?

1.Кабель электр энергиясын және сигналдардықашықтыққа жеткізу үшін пайдаланылады.

2.Сигналды бір компьютерден екінші компьютерге жеткізеді.

3. Кабельдер токты – күшейту үшін қажет.

4. Кабельдер электр қуатын тасымалдайды.

5. Радиожиіліктік кабель сигналдарды тасымалдайды.

2. Кабель муфталары неге арналған?

1. Кабельдің жалғанған жеріндегі көрсеткіштерін қамтамасыз етуге арналған.

2. Кабель сымдарына.

3. Талшықтарын, тізбектерін сапалы жалғауға.

4. Қорғағыш қабықтарын жабдықтау.

5.Кабель муфталары сигнал тарату үшін.

3. Кабель сауыты неден қорғауға қолданылады?

1.Кабельдің өзекшесін механикалықәсерлерден қорғауға арналған.

2. Кабель құрастыру элементтерінен.

3. Полимерлікматериалдардан.

4. Кабель тізбектерін симметриялау.

5. Берік қорғаныс қажет болған жағдайда.

4. Жалпақ кабельдердің сигнал тарту жылдамдығы қандай?

1.Жалпаққабельдердің сигнал тарату жылдамдығы төмен

2. Есілген жұптар және коаксиал кабельдер, сәуле шығаратын кабельдер құрайды

3. Электр сигналы металл мыс арқылы сигнал тартады

4. Өткізгіштерің бір жолға қатар салына береді.

5.Жалпақ кабельдердің сигнал тарту жылдамдығы өте жоғары

5. Желілік кабельдің түрлері?

1. Коаксиалды кабель, Талшықты оптикалық кабель.

2.Электрлік байланыс кабельдері.

3. Есілген жұптар.

4. Жалпақ кабельдер.

5.Жуан коаксиалды кабель.

6.Коаксиалды кабельдер қай жерлерде пайдаланылады?

1.Компьютерлік желілердегі ақпараттық сигналдар пакеттерін, жүйелердегі телевизиялық сигналдарды беру.

2.Орталық өткізгіш.

3. Оқшаулағыш диэлектрик.

4. Сыртқы өткізгіш.

5. Радиожиілік электр сигналдарын беру.

7. Кабельдің сыртқы қабаты немен жасалған?

1. Кабельдің сыртқы қабаты қорғасын, алюминий, резеңкелі және пластмассалы болады.

2.Металдан өрілген.

3. Сырты экранды қабықшамен қоршалған.

4. Диэлектрикпен қапталған.

5.Талшықты, материалды, пластмассалы.

8.Талшықты-оптикалық кабельдердің жұмысы?

1. Талшықты-оптикалыққабельдеркішкентай лазерлер немесе жарық шығаратын диодтар шығаратын жарық импульсінің көмегімен байланыс сигналдарын тасымалдайды.

2. Ядро сигнал жоғалмауы үшін.

3. Жарықтың кабельдің иілісі арқылы өтуіне жол бермеу үшін.

4. Талшықтар жарықдиодты қолданғанда.

5.Жұқа шыны жіптер мен лазерді жарықтандырады.

9.Талшықты-оптикалық кабельдердің артықшылықтары қандай?

1. Оптикалықталшықтыкабель сигналдарды өте жоғары жылдамдықта жүргізеді.

2.Электрлік бөгеуілдерге ұшырамайды.

3. Электрлік бөгеулер болады.

4. Онымен жарық импульстерін көптеген километрлерге беруге болады.

5.Өтежоғары жылдамдықпен үлкен ара қашықтарға және сенімді орта бойынша жөнелту.

10. Коаксиал кабельдерді коннекторға қалай жалғаймыз?

1. Монтаж пышағы немесе кримпермен қосылыс жасаймыз.

2. Кабельдерді тазалап қосамыз.

3. Өткізгіштерді коннекторға қосамыз.

4. Кабельдерді бұрау немесе дәнекерлеу арқылы жалғау.

5.Коаксиалды кабельдер, кәдімгі кабельдер сияқты, біріктіріліп, ұзартылып, қосқыштармен қосу.

Мәтінді жалғастыру әдістері ерекше білімді қажет ететін білім алушыларға дайындалған тапсырма. Кілттік сөздерді қолдана отырып, мәтінде түсіп қалған сөздердің дұрыс жауабын жалғастырады.

Электр энергиясын және сигналдарды қашықтыққа жеткізу үшін пайдаланылады. Кабельарналу мақсатына орай күш (электр энергиясын тасымалдайтын), байланыс кабелі(сигналдарды тасымалдайтын), радиожиіліктік кабель(жоғары жиіліктік) болып бөлінеді құралымы оны тарту (су және жер астында, ауада, зиянды ортада, т.б.) және пайдалану ерекшеліктеріне қарай әр түрлі болып жасалады(кабель, кабелі,кабельдің).

Келесі кезеңде жұмыс орындырын дайындау және техника қауіпсіздік ережесі бойынша нұсқау беру

Құрал-жабдықтарды пайдаланып, кабельдерді қосу жалғау, коннекторға қысу жұмыстары және ақаулықтарын табу жұмыстарын жасап, көрсетемін

Ағымдық нұсқау кезеңінде:

Білім алушыларды тапсырмалар беріп, жұмыс орындарына бөлемін

Аралау барысында білім алушылардың жұмысын бақылап, тексеремін.

1- аралау. Жұмыс орындарының дұрыс ұйымдастырылуын, жұмыстың уақытылы басталуын тексеру .

2- аралау.Кабельдердің бітеу қабықтарын дұрыс алу тәсілдерінің орындалуын тексеру;

3-аралау. Коаксиальды кабельдерге коннекторды қосу жұмыстары кезінде құралдардың жұмысқа жарамдылығын, дұрыс, ережеге сай қолданылуын тексеру.

4- аралау. Жұмыс барысында қауіпсіздік ережелерінің сақталуын қадағалау

5-аралау. Білім алушылардың жаттығу жұмыстарын орындау кезіндегі жіберген кемшіліктерін ескертіп, түзету және қосымша нұсқау беремін.

6- аралау. Білім алушылардың жұмыстарын орындалу барысына қарай, қабылдап алу.

7- аралау. Жұмыс орындарының тазалығын қадағалау, құралдардың дұрыс жиналуын тексеру.

Қорытынды нұсқау кезеңінде:

-Білім алушылардың орындаған жаттығуларын қабылдап, тексеремін.

-Тапсырманы орындау және сабаққа қатысу белсенділігіне қарай білім алушылардың еңбектерін, білімдерін бағалауй отырып с**абақты рефлексия жасау арқылы аяқтаймын** Рефлексия бүгінгі сабақтан.

1.Сабақты толықтай меңгердім.

2.Сабақ барысында ең ұнаған тұстары.

3.Кей жерлерде түсінбеген тұстарым.

4.Әлсіз тұстары.

5.Осы тақырып төңірегінде білгім келеді.

6.Ұсынысыңыз деген сұрақтарға жауаптарын аламын.

Қауіпсіздік ережесін сақтай отырып, кабельдерді коннекторды қысу әдістерін жасады. Білім алушыларға үй жұмысы туралы ақпараттандырамын.

Коаксиал кабельдерді коннекторға жалғап қосу жұмыстарын жасау.

Сабағым өз мақсатына жетті. Назарларыңызға рахмет!

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1.Телекоммуникация желілері Мухамеджанова А.Д., Гармашова Ю.М Алматы 2015.

2.«Телекоммуникациялық құралдармен тұрмыстық техникаларды жөндеу жәнеқызмет көрсету (Салалар бойынша)».

3. Ғаламтор желісінен алынған материалдар А. М. Мозер, А.В. Недавний, В.Д. Трифанов «Оқу құралы» 2020ж.

УДК 53

ҚАНЫҚҚАН ЖӘНЕ ҚАНЫҚПАҒАН БУ. АУАНЫҢ ЫЛҒАЛДЫЛЫҒЫ.СҰЙЫҚТЫҢ БЕТКІ ҚАБАТЫНЫҢ ҚАСИЕТТЕРІ. ЖҰҒУ. КАПИЛЛЯРЛЫҚ ҚҰБЫЛЫСТАР

К.Т. Кайырлиева,
Батыс Қазақстан облысы,Орал қаласы,
Жоғары аграрлық-техникалық колледжі
физика-информатика пәні оқытушысы

Физика пәнін оқытуда әдістемелік тақырыбым: Сабақта СТО элементтері мен Блум таксономиясын пайдалана отырып, білім алушылардың сабаққа деген ынтасын арттыру мақсатында жұмыстана отырып, КТ-211.1қ тобында сабақ өткіздім.

Ұйымдастыру кезеңінде студенттің көңілін сабаққа аударып, зейін қойып тыңдау алғы бастамасы. (сабақтың тақырыбын белгілеп, оның мақсат, міндеттерін тұжырымдау). Сабақ құрылымын белгілеу оқу жұмысын неғұрлым айқын және дұрыс ұйымдастыру үшін маңызы ерекше. Мұның өзі мұғалімнің сабақ жоспарын құрудағы аса елеулі кезеңі болады. Сөйтіп, сабақ түрін жіктеу және құрылымын құру өзара байланысты, бірақ әрқайсысының өзіне тән өзгешелігі болады.

«Таңдау» әдісі.*Білім алушылар*тақырыптық карточкалардың түсіне қарай геометриялық фигураларды таңдап, 3 топқа бөлінеді.

I топ – «Изотерма»

II топ – «Изохора»

III топ – «Изобара»

«Сұрақ-жауап». Үй тапсырмасын тексеру.

· Дидактикалық мақсаттары:

· 1.Үй тапсырмасын бүкіл білім алушылардың орындағанын білу;

· 2. Үй тапсырмасын орындаған білім алушылардың білім деңгейін білу;

· 3. Кеткен кемшіліктердің себебін анықтау;

· 4.Кемшіліктерді жоюдың жолдарын қарастыру;

Ұяшық таңдау арқылы сұрау, білім алушылардың барлығын қамтиды.

Бір-біріне әр түрлі бағытта қайталауға көмектеседі.

Үй тапсырмасы, жаңа сабақ бойынша әрі дұрыс жауапқа, жетондар беру арқылы бағаланады. Бұл жағдайда баланың ойлау жылдамдықтарына байланысты жауап береді. Білім алушылардың өзі үшін жүйелі және тиянақты ойын жеткізуге тырысады.

Үй тапсырмасына байланысты сыни ойлаудан кейін, **«Миға шабуыл»**жүргізіледі. «**Миға шабуыл**» әдетте топтық жағдайда белгілі бір мәселеге немесе тақырыпқа көптеген идеяларды немесе шешімдерді жасауды білдіреді. Ол көбінесе еркін және шығармашылық ойлауды ынталандыруды және дәстүрлі емес немесе жаңашыл ұсыныстардың пайда болуына мүмкіндік беру үшін идеяларды пайымдауды немесе сынды тоқтатуды қамтиды.

Тақтада видеоролик көрсетіледі. Одан көргендері туралы топтар не көргендерін айтады. білім алушыларды әр сабақта өз ойын айтып, кері байланыс жасауға үйрету керек. Өйткені кері байланыс жасай алмаған жағдайда, яғни өз әрекеттерін түсіндіріп, оларға талдау жасап, бағалай алмаса, онда оның берілген оқу әрекеттерін ғана орындап, бірақ олардың өзінің дамуындағы маңызын түсінбейтіндігі анық. Басқаша сөзбен айтқанда, талдау жасай алмайтынбілім алушы өзінің өзгерістерін де байқамайды.Осы жұмыстың арқасында жаңа сабақтың тақырыбы ашылып, мақсаты айтылады.

Жаңа сабақ.Төңкерілген сабақ: «Төңкерілген сабақ» бұл - оқытудың инновациялық сценарийі. «Төңкерілген сабақтың» әдістемесі негізгі үш компоненттен тұрады:

1.Оқытушының виртуалды бағдарламаларды дайындауы (топтау немесе құру): видеосабақтар, презентациялар, басқа да материалдар және тапсырмалар, сонымен қатар оқушылармен байланыста болу үшін электронды қызмет көрсету;

2.Оқу іс-шараларын ұйымдастыру: оқытушының тақырып бойынша негізгі құзыреттілігін анықтау, топта жұмыс істеу формалары, топтағы білім алушылардың жұмысына арналған тапсырмаларды дайындау. Сонымен қатар, білім алушылар оқытушымен бірге жұмыс жасау барысында қосымша тапсырмаларды шешеді: материалды тереңдете, біріктіреді және қайталайды;

3.Білім алушылардың білімі мен құзыреттілігін ағымдағы және қорытынды бағалау. Оқытушы білім алушылармен бірге соңғы жұмыс түрлерінің бірнеше түрін таңдай алады, мысалы, тест немесе жоба ретінде.

Бүгінгі жаңа сабақ бойынша *білім алушылар* түсіндіреді. Білім алушы оқытушы берген тапсырманы өздігінен қарастырып, топта басқа білім алушылармен бірге жұмыс жасайды. Топқа берілген тақырыптар бойынша постер қорғауды ұсынамын.Керекті мағлұматтарды дәптерлеріне жазады. *Білім алушылар* берілген тақырыпты оқиды. Постер қорғайды. Өзгелерді тыңдай отырып, өз білімін толықтырады. Осылайша жаңа тақырыпты өздері ашып, түсінеді.

Оқуға ұсынылатын материалдың тақырыбы талқыланған соң, осы мәтінді топта талқылап, түсіну қажет екендігі ескертіледі. Білім алушының оқуға деген қызығушылығы артады, ұжымда жақсы қарым-қатынас қалыптасады, саналы тәртіп орнайды.

Әр топ бірін-бірі 2 жұлдыз, 1 тілек әдістері арқылы бағалайды.

Постер қорғап болганнан кейін сабакка шолу жасаймын

Слайд көрсету.

Тапсырма.***Білім алушыларға тақырып бойынша бірнеше сөйлемдер беріледі. Осы сөйлемдердің дұрыстығын*** **білім алушылар** ***анықтап шығу керек****. Тиімді сұрақтар оқыту мен оқу үдерісінің негізгі аспектісі болып табылады, өйткені біз қоятын сұрақтар өзіміз дамытып отырған ой деңгейін анықтайды.. Жақсы сұрақтарға білім алушылар ойланып, оған жауап бере алуы үшін біршама уақытты талап етеді және білім алушылароқуға қаншалықты белсенді қатысса, олардың қамту деңгейі де соншалықты үлкен болады.*

Мақсатым: студенттердің сыни ойлау дағдысын қалыптастыру, тақырыпты ашу, күнделікті өмірден мысалдар келтіру

Сұрақтар бойынша, алдымен олардан өздерінің жауаптарын талқылауды сұрау керек; бұл стратегия ұялшақ білім алушыға жағдай және көп білім алушыға «мен ойлаймын» дегеннен көрі «біз ойлаймыз» деген сөзді айтқан оңайырақ болады.

Білім алушыларды тарту және ынталандыру үшін ойды белсендендіретін сұрақтар қою және ол сұрақтарды сабақ соңында тағы да бір рет қойғанның артықтығы болмайды.

Қалған білім алушылардың ойларын білу мақсатында жауапты бағалауды сұраңыз. Бұл жауапты толықтыруға көмектеседі және алғашқы болып жауап берген балаға өз жауабын қайта қарауға мүмкіндік туғызады. Ойлану үшін уақыт беруді

ұмытпау керек, содан кейін білім алушыларға өз ойларын өзгертуге және басқа да жолмен жүруге мүмкіндік беру. Бұл терең ойлануға және жаңа ақпарат алуға итермелейді.

Жаңа тақырып бойынша есептер шығару:Есеп шығару – оқыту үрдісінің маңызды элементі. Есептер қандай да бір нақты жағдайларда болып өтетін құбылыстарға физикалық заңдарды қолдануды талап ететін жаттығулар үшін материалдар береді. Сондықтан есептердің білім алушылардың білімін нақтылауда, жалпы заңдардың түрлі көрінісін көруде үлкен маңызы бар. Мұндай нақтылаусыз білімнің практикалық маңызы болмайды. Есептер шығару физикалық заңдарды тереңірек және берік меңгеруге, логикалық ойлаудың дамуына ықпал етеді, білім алушылардың қызығушылығын оятады, өзіндік жұмыс дағдыларын игеруге көмектеседі, әрі өзіндік ой қорытудың бірден-бір құралы болып табылады. Физикалық есептердің мазмұны оқушылардың табиғат пен техника жөніндегі білім шеңберін кеңейтеді. Сондай-ақ, есептер шығару – қайталаудың, пысықтаудың, білім алушылардың білімін тексерудің маңызды құралы

«Сәйкестендіру» әдісі арқылы тақырыпқа қатысты жауаптарын **сәйкестендіру**, Топтарға жаңа тақырып бойынша және өткен сабақты толық меңгерту.*Білім алушыларға* «word wall»сілтемесі арқылы смартфонда орындауға ұсынамын.

Мақсатым: Қаныққан және қанықпаған бу ұғымдарымен, олардың қасиеттерімен, ауаның салыстырмалы және абсолют ылғалдылығын түсіндіру

Қорытындылау. Білім алушылардың сұраққа берген жауаптары әдісін пайдаланып, «**класс тайм» қосымшасында** тест тапсырмасын беру арқылы, сабақты қорытындылаймын

Сабақтың соңы. **Рефлексия**– бұл:

- адамның өзін-өзі талдауы;
- өз-өзімен сөйлесу;
- замануи педагогикада өз қызметін және оның нәтижесін талдау,ойлау;
- алған білімді талдау арқылы жаңа білім алу немесе білмегенді білуге жағдай туғызу.

«**Рефлексия**» сөзі латын тіліндегі «reflexio» - артқа қарау деген ұғымды білдіреді. Бүгінгі күн тәжірибесінде бұл оқу үрдісінде сабақта алған білім мен білік дағдыларына қорытынды жасап, талдау деуге болады.

Білім алушылар стикерлер арқылы бүгінгі сабақ туралы пікірлерін жазады.

*Білім алушылардың*ой-өрісінің дамуы оқу үрдісі кезінде болады, ол өз бетімен білімін толықтыруы мен өзін-өзі дамытуды қамтиды, бұл екеуі де рефлексиясыз жүзеге асуы мүмкін емес. Оқытушы рефлексия арқылы алынған нәтиженің «дұрыс» не «бұрыс» болғанын дәлелдеп, қолданылған әдіс-тәсілдерінің тиімді не тиімсіз болғанын анықтап, орындаған іс-әрекетін зерделейді және соның нәтижесінде келесі сабақ жоспарын құру барысында қолданған әдіс-тәсілдерінің тиімді немесе тиімсіз болған тұстарын ескере отырып, жоспарлайтын болады. Оқыту барысында рефлексияның әртүрлі формаларын жас ерекшеліктерін ескере отырып, қолдануды мақсат етіп, ол сабақ соңында асығыс атқарыла салмай, байыппен ойлануға мүмкіндік беретіндей етіп ұйымдастырылуы тиіс. Менің ойымша, студенттер өзі жасаған әрекеттеріне ауызша

баға беру, сабақтарда кестелер, диаграммалар, эссе жазу сияқты рефлексивті жұмыс түрлерімен айналыса алады.Рефлексияны әртүрлі әдіс-тәсілдермен сабақтың әр кезеңінде: тақырыптың соңында, сабақ бөлімдерінен кейін және тарау соңында жүзеге асыруға болады. Кері байланысты түрліше өткізуге болады. Олар өз-өзіне рефлексия жасау түрінде, топтық рефлексия түрінде, әңгімелесу түрінде т.б. Кері байланысты ауызша және жазбаша да жүргізуге болады.

Бағалау. жетон аркылы

Үйге тапсырма беру.Білім алушы үшін колледжде үйренгенін түйіндеп, көкейіне түюі үшін үйде өздігімен орындайтын тапсырманың мәні зор. «Өміріміздегі ауа ылғалдылығының маңызы» атты шағын эссе жазып келуге тапсырма берілді.

Ұстаз білімі жоғары деңгейде және әрқилы болуы қажет,сол себепті мен 30 жылдық педагогикалық өтілімді пайдалана отырып, әлі де алдағы уақытта көп оқып,көп білу қажет деп есептеймін.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1.Кронгарт Б.А, Қазақбаева Д.М, Имамбеков О, Қыстаубаев Т. Физика.10сынып. 1-бөлім, Алматы: Мектеп, 2019ж

2. Кенжебек Г., Ерболатова Г.У.Физиканы оқытуға арналған әдістемелік құрал

УДК 37.03

ҚОҒАМДЫҚ ПӘНДЕРДЕГІ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ӘДІСТЕР

Г.Т. Каргина,
Батыс Қазақстан облысы, Орал қаласы,
Батыс Қазақстан индустриалды колледжі,
тарих, құқық және экономика
негіздері пәндерінің оқытушысы,

Елдің білім беру жүйесі терең де сатылы стратегиялық жаңғырту кезеңін бастан өткеруде. Қазіргі таңда жан-жақты, зерделі, дарынды, талантты адамдарды қалыптастыруда білім беру мәселесі, оның оқыту жүйесін заман талабына сай үйлестіре алу міндеті туындап, жаңа талаптар қойылуда. Сондықтан да, оқытушылардың алдында тұрған міндет: студенттерді оқыту процесіне белсенді тартуды, олардың талқылауларға қатысуын, өткен материалды талдау және қорытуын, зерттеу жүргізуін, бағалау пікірлерін айту, өзін-өзі бағалау және т. б. көздейтің жаңа әдіс-тәсілдерді оқу үрдісне еңгізу болып табылады. Мен осы мақаламда экономиканың базалық білімін және кәсіпкерлік негіздерін қолдану модулінен «SWOT - талдау» тақырыбында өткізілген сабағымда қолданылған әдіс-тәсілдер туралы баяндайтын боламын.

Сабақтың мақсаты, «SWOT талдаудың тағайындалуын түсініп, зерттелетін өнімнің күшті және әлсіз жақтарын бағалау кезінде SWOT-талдауды тәжірибеде қолдану». Осы мақсатқа жету үшін, «Шын», «Жалған», «Кроссенс», «SWOT» талдау, «Жасырын шоколад», «Екі жұлдыз, бір тілек» әдістерін қолдандым. Сабақ түрі: Білім, білік, дағдыны қалыптастыру.

«Шын - Жалған» әдісі. Бұл ауызша сұрауда тиімді әдіс. Студенттердің заттардың әртүрлі сипаттамаларын анықтау, объектілерді, жағдайларды, құбылыстарды анықталған белгілері бойынша топтау, әртүрлі негіздер бойынша жіктеуді жүзеге асыру, кеңістікте бағдарлау қабілетін дамытады. Студенттердің алдыңғы білімді еске

түсіру үшін, осы әдісті қолданып «Genially» онлайн платформасында мынандай тапсырма бердім.

Ұжымдық жұмыс. 1-тапсырма. Берілген тұжырдамалардың дұрыс, бұрыстығына қарап, «Шын» немесе «Жалған» деп жауап беріңіз. https://view.genial.ly/651682c8d96c6d0012e079bb/interactive-content-copy-true-or-fals

1. 4С теориясын ұсынған Роберт.Ф.Лотерборн.
2. Тауарлар мен қызметтерді сатып алуға жұмсалатын ақшалар – пайда.
3. Тауардың «мінсіз күйі» өлшенетін терминдермен сипатталады.
4. Өнім, Баға, Орын, Жарнама 4С маркетингіне сәйкес.
5. Сатып алудың ыңғайлығы 4С маркетингіне сәйкес.
6.Ең тиімді жарнама – диалог құру.

«Кроссенс» әдісі – ұшқыр ойлауға арналған тәсілдердің бірі. «Кроссенс» сөзі ағылшын тілінен аударғанда «мағынаның қиылысуы» деп аударылады. Кроссвордқа ұқсас тәсілдің бірі. Алғаш рет бұл тәсіл туралы **2002** жылы жазушы **Сергей Федин** мен математик **Владимир Бусленко** «Наука и жизнь» журналына басылып шығады. Кроссенс суретпен бейнеленген ассоциациялардың тізбегінен тұрады. Барлығы 9 ұяшық, әр ұяшықтағы сурет келесі ұяшықтағы суретпен байланысты болады. Ал ортадағы сурет – негізгі, ол бірнеше суреттерді байланыстырып тұрады. Солдан оңға, немесе жоғарыдан төмен де оқуға болады. Ұжымдық жұмыс. 2-тапсырма. Тордағы суреттердің өзара байланысын анықтап, сабақтың тақырыбын табуға тырсыңыз.

«Тақырыпты қабылдау» әдісі. Тақырыпты қабылдау әдісі – этаптық оқу әдісі арқылы кітаппен жұмыс істей білу, оқулықтағы әр түрлі құрам бөліктерімен жұмысты үйрену әдісі. Жеке жұмыс. 3-тапсырма. Оқулық мәтінен «SWOT» талдаудың тағайындалу мақсатын анықтаңыз. Дескрипторы: SWOT талдаудың тағайындалуын түсінеді;

«Жасырын шоколад» әдісі. Студенттер стикерлерді алады. Стикерлердің астыңғы бетіне шоколадтар жапсырылған. Шоколадтың атауы бойынша топқа бөлінеді. Бұл әдіс оқшауланған студенттерді топпен араластыруға мүмкіндік береді. Шоколадтар студенттердің көңіл күйін жақсартуға көмектеседі. Стикердің сыртқы бетінде, «Оқы, оқы, білім ал, талаптан, талпын, бойындағы өнеріңмен біліміңді өз қажетіңе жұмса!» деген нақыл сөздер бар. Бұл нақыл сөздерді алудағы себебім, студенттерді білім алуға талпындыру. 5-тапсырма. Жасырылған шоколад атаулары арқылы топқа бөлінеді. 1-топ. «Сникерс» тобы. 2-топ. «Марс» тобы.

«SWOT талдау» әдісі. SWOT – тақырыпқа деген көзқарасты анықтау үшін жүйелі ойлауға негізделеген сараптамалық әдіс. Бүгінгі таңда SWOT талдау әдісі басқару қызметін жүзеге асыру процесінде де, оқыту әдістері мен әдістерінің бірі ретінде де белсенді түрде енгізілуде. Қойылған мақсаттарға сәйкес жеңіл таңдау жүргізуге болатын еркін әдіс. Бұл сөздің мағынасы жоқ, дегенмен құрамындағы әр әріптің өзіне тән түсінігі бар. Бұндағы: Strengths (күшті жағы); Weaknesses (әлсіз жағы); Opportunities

(мүмкіндіктер); Threats (қатерлер). Топтық жұмыс. SWOT талдау негізінде компаниялардың қызметіне сыртқы және ішкі факторлардың әсерін бағалау. 1 топ – «Рахат» компанияның қызметіне сыртқы және ішкі факторлардың әсерін бағалайды. 2-топ – «Дәнекерлеу жұмыстары» кәсіпорының қызметіне сыртқы және ішкі факторлардың әсерін бағалайды

Мықты жағы	Әлсіз жағы
Мүмкіндіктері	Қауіп-қатерлер

Дескрипторы:

- компанияның дамуының күшті жақтарын анықтайды;
- компанияның дамуындағы әлсіз жақтарды анықтайды;
- кәсіпорынның даму мүмкіндіктерін анықтайды;
- кәсіпорынның даму қаупін анықтайды.

«Екі жұлдыз, бір тілек» әдісі. Кері байланыс жасауды қолданатын әдіс. Екі жұлдыз жұмыс істеген кезде оларға ерекше ұнаған 2 зат Бір тілек – бұл жақсартуға болатын нәрсе. 7-тапсырма. Екі топ бір-біріне SWOT-талдау нәтижелері бойынша дайындаған үздік маркетингілік стратегияны атап екі ұнаған нәрсесін және бір тілек – жақсартуды қажет ететін нәрсесін айтады.

Жоғарыда қолданылған әдіс-тәсілдердің нәтижесінде, студенттер компаниялардың күшті жақтары қандай болу керектігін, олардың бәсекелік қабілетін әрі қарай нені көмегімен дамытуға болатынын түсіндіре алды; болашақта қандай өзгерістер компанияның дамуына ықпал ететінін, дамудың жаңа серпініне немесе сәтсіздікке ұшырауға не себеп болуы мүмкін екенін, ол қандай нақты жағдай екендігін түсіндіре алды; өз тұжырымдамалары мен қорытындыларын негіздей алды.

Жалпы сабақта қолданылатын әдіс-тәсілдер сыныптың ерекшеліктеріне сәйкестендіріліп, сабақтың мақсатына қол жеткізуге жетелеу керек. Жаңа білім беру үрдісі – белгілі бір әдіс-тәсілдердің алгоритмін қатаң сақтауда емес, оқытудың жаңа технологияларын пайдалана отырып жұмыс істейтін мұғалімдер мен оқушылардың еркін шығармашылығында. А.Байтұрсынұлы «Әдістің жақсы, жаман болғаны – жұмсалатын орнының керек қылуына қарай» деген екен. Мен оқытушы ретінде: «Менің студенттерім жоспарланған сабақ мақсаттарына жете алды ма?» деген сауалыма оң жауап беруге болатын болса, онда бұл таңдалған оқытудағы әдіс-тәсілдерінің тиімді болғанын білдіреді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. А.Х.Әлімов «Оқытудағы интербелсенді әдіс-тәсілдер» Астана «НЗМ» ДББҰ, 2014.

2. С.Симбаева. Белсенді оқу мен оқытуда қолданылатын әдістер «Тұран-Астана» университеті, 2019.

3. Яхшиева З. Ш. Разработка стратегии проведения урока на основе SWOT-анализа / Молодой ученый. — 2017. — № 17 (151). — С. 311-314.

УДК 57.089.24

ТЕРІ ІШІНЕ, ТЕРІ АСТЫНА ЕГУ ТЕХНИКАСЫ

Г.С. Кемелбаева,
Қызылорда облысы, Қызылорда қаласы,
Қызылорда медициналық жоғары колледжі
арнайы мейіргер ісі негіздері
пәні оқытушысы

Емшара бөлмесінің жұмысын ұйымдастыру.Дәрілік заттарды парентеральдық жолмен енгізу. Ампуладан,флаконнан дәрі сорып алу алгоритмі.Тері ішіне және тері астына инъекция жасау.

Ашық сабақтың кіріспе бөлімінде білім алушыларға бүгінгі тақырыпты, мақсатын түсіндірдім. Білім алушыларды екі топқа топтастырдым. Сабақ барысында олар бір-бірін бағалайтындығын, оқытушы тарапынан бақылау болатынын, еркін бағалау әдісін қолданатындығымды түсіндіріп,бағалау парақтарын тараттым,екінші жағынан бұл бағалаушы студенттерге ынталандыру сезімін туғызады. Бағалау парақтары деңгейлік тапсырмалардың түріне байланысты түрлі -түсті болып келеді. Жаңа тақырыпты түсіндірмес бұрын теорияда өткен тақырыпқа байланысты білім алушылардың алған білімдерін тексеру жүргізіледі.Топшаларға 2 түрлі тапсырма беремін,біріншісі, постер жасау және оны қорғау, екіншісі тілді дамыту мақсатында ағылшын тілінде терминдер беремін.

I топшаға «Энтеральды жолмен дәрілік заттарды қолдану» (артықшылықтары мен кемшіліктері);

II топшаға « Дәрілік заттарды парентеральдық жолмен енгізу»

(артықшылықтары мен кемшіліктері) бойынша постерге өз пікірлері мен меңгерген теориялық білімдерін жазып, фантазиялары бойынша сурет түрінде бейнелеп түсіреді. Бұл тапсырманың ұтымды жағы топтасып жұмыс жасауға, уақытты тиімді пайдалануға және бір көргенде жалпы түсінік қалыптасуға әсер ететіндей суреттермен бейнелеуінде. Студент дәрілік заттарды ішке және сыртқа қолданудың артықшылығы мен кемшіліктерін ажырата алады. Әр топша 10 минут ішінде өз постерін қорғайды, білім алушыда көпшіліктің алдында өз жұмысын жеткізе білуге, еркін сөйлеуге мүмкіндік беретін тапсырма. Екінші жақ бағалайды, осылайша алмасады.

Екінші тапсырма бойынша интерактивті тақтада ұяшықтарда қазақша атаудағы сөздер жазылған, білім алушылар орысша және ағылшынша аудармасын тауып айтады. Бұл тапсырманың мақсаты басқа пәндермен байланысты үзбеу, тілді дамыту. Топшалар толық жауап берген соң тақтадағы сөздердің дұрыс аудармалары шығарылады, студенттер бағалау парақтарына өз бағаларын түсіреді. Тірек білімді тексеру кезеңі аяқталады.

Практикалық жұмыстарды, манипуляцияларды, орындау техникасын түсіндіру және көрсету кезеңі. Жаңа тақырыпты түсіндіру интерактивті әдіс арқылы жүзеге асырылды. Бірінші,түсіндіру барысында егу жұмысы, анатомиялық орындары, қолданылатын шприцтердің түрлеріне арналған презентация бойынша түсіндірілді. Ютуб каналдағы Колледж оқытушыларының жасап көрсеткен егу жұмыстарының бейнероликтерінің сілтемелері таратылады, білім алушылар бейнероликтерді көріп шығады. Теориялық білімді қалыптастырып болған соң екі тілде қазақша және ағылшын тілінде дәрілік затты шиша сауыттан сорып алу, тері ішіне және тері астына егу техникасын фантомда орындап көрсеттім. Білім алушыларға жаңа тақырып бойынша стандарттар таратылып беріледі. Әр білім алушы стандарттар бойынша жеке жұмыс жасайды. Топ студенті Сауранбай Жібек ағылшын тілінде тері астына егу техникасын

муляжда жасап көрсетті. Одан соң егу техникасын жеке орындау үшін тақтада медициналық бұйымдардың суреттері шығады, студент біреуін таңдайды, сол сәтте медициналық бұйымның екінші жағынан орындауы тиіс егу жұмысының аты шығады. Бұл тапсырмада екінші студент бағалаушы болады, қолына чек парағын алып, орындалған және орындалмаған дағдылардың тұсына «+», «-» белгілерін қойып, соңында дұрыс жауап пайызын есептеп шығарады және екеуі алмасады. Бұл тапсырманың артықшылықтары, студент бір-бірінен қателіктерін көру арқылы өзі орындау барысында қайталамауға, қате жібермеуге тырысады, бағалау үрдісін түсінеді, уақыт үнемдейді.Бір сәтте бес студент орындап, қалған бес студент бағалайды. Бағалау парақтарына жеке жұмыстың ұпайын түсіреді.

Сабақты қорытындылауға арналған тапсырма:«True and False» тапсырмасы. Тақтаға тақырыпқа байланысты он сөйлем шығады. Білім алушыларға сөйлемнің дұрыс, бұрыстығына сәйкес ағылшын тілінде «рас» және «жалған» белгілерін қою тапсырылады.Берілген анықтамаларға сәйкес “True” немесе “False” белгісін қою. Бұл тапсырмада студент бүгінгі игерген білімін тексереді. Барлығы тапсырманы орындап болған соң тақтада дұрыс жауаптары шығарылады, тексеріп, бағалау парақтарына ұпай сандарын жазады. Сабақты қорытындылау барысында оқытушымен бағалаушы студент пікір білдіре отырып, әр студенттің сабақтағы жинаған жалпы ұпай саны есептеліп, орындаған тапсырманың кезеңдерінің санына бөлініп, бір ортақ баға шығарылып, смарт журналға түсіріледі. Сабақ соңында әр студентке есеп парағын толтыруды ұсынамын, яғни студент қандай сұрақтарды игерді, қандай дағдылар орындау барысында қиындықтар туындатты, қандай сұрақтарды білгісі келеді, жазбаша толтырып береді. Бұл тапсырманың оқытушы үшін пайдалы тұсы,алдағы тақырыптарда бұл ұсыныстарды қайталап өтуге, толықтыруға, сол студентпен қосымша жұмыс жасауға мүмкіндік береді, екіншіден студент бүгінгі үйренген сабақ бойынша өзіне есеп бере отырып, қорытынды жасайды. Үйге тапсырма, білім алушыларға парентеральды егу жұмысы бойынша кескіндеме жасап келу.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1.Мейірбикелік іс негіздері. С. Қ. Муратбекова – Астана, 2007 ж. -349 бет

2.Мейірбикелік іс негіздері. Бекетаева - Астана, 2007 ж 202-212 бет. Стандарттар, фантом, жұмыс столы, бикс, лоток, шприц, дәрілік заттар,қолғап, маска, спирттелген мақта шариктері, пинцет, қалдықтар сыныбы.

УДК 37.03

АРНАЙЫ ПӘНДЕР БОЙЫНША САБАҚ БЕРУДЕГІ ЖАҢА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ӘДІСТЕР МЕН ЭЛЕМЕНТТЕР

М.С. Кыдырбаева,
Батыс Қазақстан облысы,Орал қаласы,
Батыс Қазақстан индустриалды колледжі
арнайы пәндер оқытушысы

Қазіргі білім беру саласындағы өзекті мәселелердің бірі-жаңа технологияларды қолданудың әдіс-тәсілдері жайлы жазылған. Сабақта инновациялық технологияларды, соның ішінде миға шабуыл, сыни тұрғыдан ойлау, саралау және wordwall, flippity бағдарламаларын пайдаланудың тиімділігі қарастырдым. Әр педагогикалық технологияның тиімді жақтарын бөліп алу, қолдана оқыту арқылы пәнге қызығушылығын арттыру жолдарын анықтау. Инновациялық тәсілдер қолдану арқылы студенттің

шығармашылық қабілетін дамытуын анықтау. Студенттердің өз бетінше жұмыс істеу, іздену дағдыларын қалыптастыру. Жаңа әдістерді қолдана отырып жас жеткіншектердің интеллектілік, шығармашылық ойлауын дамыту, қазіргі заман талабына сай экономикалық көзқарастары мен белсенділігін қалыптастыра отырып, кәсіпкерлікке баулу, өз бетінше білім алу және еңбек ету дағдыларына негіз салу болып табылады.

BOPPPS әдісі негізінде құралған сабақ берудегі жаңа инновациялық әдістер мен элементтер

1. Bridge in

Ұйымдастыру бөлімі: Организационный момент

Білім алушылардың назарын жаңа сабаққа аудару үшін тренинг екінші мишықтың жұмыс жақсарту мақсатында сіздерге жаттығу, екі қолдарыңызбен бірдей фигуралар салайық. Екінші мишығымыз іске қосылды деген оймен жаңа тақырыптың мазмұнын сипаттау үшін, тақтаға қарайық.

Білім алушылардың назарын кесте беріледі, кестені сәйкесктендіру арқылы тақырыпты ашамыз.

Бөлшектің негізгі үш көрінісін сызу

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Б	Т	Ө	і	Л	Ң	Ш	Н	Е	К	Г	З	Ү	Р	С	Ы	У

1	3	5	7	9	10	2	4	6

8	9	11	4	12	11	4

13	7

10	3	14	4	8	4	15	4	8

15	16	12	17

Бүгінгі сабақта топтық жұмыс жасайсыздар.

Білім алушылардың назарын сабақтың тақырыбына аудару үшін студенттерге видеоматериал көрсетіледі. Видеомаериалда детальдың негізгі үш көрінісін сызуы көрсетілген. Видеоматериал көріп болған соң студенттерге бірнеше сұрақ қойылады.

Видеороликті көрсету арқылы біз білім алушылардың көрсетілген материалдан максималды ақпарат алуына мүмкіншілік береміз.

2. Outcomes

Бұл кезенде білім алушыларға оқытушы сабақ соңында қандай білім алып шығуын немесе қандай кәсіби дағдыларды қылыптастыратынын хабарлап өтуі тиіс. Өзіміздің дәстүрлі сабағымызда бұл кезен білім алушыларына хабарланбайды. Бірақта егерде білім алушылар сабақтың негізгі мақсаты қандай екенін біліп отырса, сол мақсатқа жету үшін сабақ барысында максималды ақпарат жинауға тырысады. Соның арқасында сабақтың эфективтілігі өседі.

«Сабақтың соңында білім алушылар модельдің үш көрінісін және бөлшектің сызбасын үш көріністе салып, проекцияға сала білді»

3. Pre-Assessment

Бұл кезенде білім алушылардан үй жұмысы сұралады.

Activity 1.

Тақтаға күн шуақ етіп плакат ілінеді, күннің шуағында сұрақтар жасырылған, сұрақтарға кезекпен 2топ жауап береді.

Сұрақтар өлшем және екі көрініс жайында жайында болады.Сұрақтарға нақты жауап берген топ бір ұпайдан алады және сол ұпай арқылы сабақ соңында есептеп, бағалаймыз.

1.Модельдің бірінші көрінісін не деп атайды?

Модельдің бірінші көрінісін алдыңғы немесе негізгі көрініс деп атайды.

2.Модельдің екінші көрінісін не деп атайды?

Модельдің екінші көрінісін үстіңгі көрініс деп атайды

3.Сызбада қайда және қандай өлшемдер қою керектігін қалай анықтауға болады?

Сызбаға габаритті өлшемдерді салады

4.Көріністер сызбада қалай орналасады?

Веритикаль және горизонталь

5.Қандай көрініс басты деп атайды?

Басты көрініс алдыңғы көрініс

6.Диаметр өлшемін көрсету үшін санның алдында қандай белгі қойылады?

7.Сызбада радиус өлшемін көрсету үшін санның алдына қандай белгі қойылады?

Activity 2.

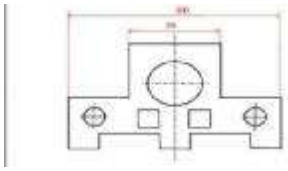
«Wordwall» бағдарламасы арқылы сөздіктер мен схемалар беріледі тексеріп алайық.

Студент дұрыс немесе бұрыс екенін көрсететін жауаптарын ұялы телефон арқылы белгілеп отырады, сол арада белгілеген жауаптары экранға көрініп тұрады.

1.Көрініс сөзін ағылшынша және орысша аудармасы?

Вид, The view

2.

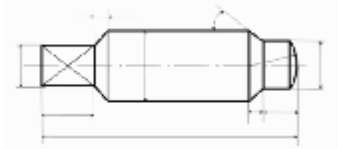

Өлшемдер дұрыс түсірілгенбе?

3/Сызық сөзін ағылшынша және орысша аудармасы?

Линия, line

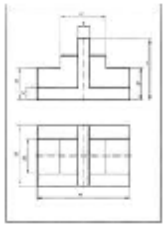
4.

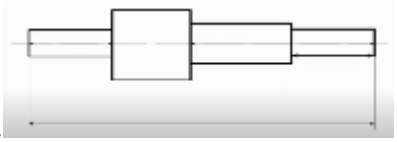

Детальға өлшемдер дұрыс түсірілгенбе?

5. Модель сөзін ағылшынша және орысша аудармасы?

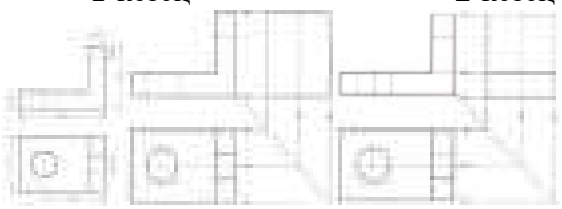
Модель,Model
6.

 Екі көрінісі дұрыс сызылғанба?
7. Өлшем сөзінің ағылшынша және орысша аудармасы?
Размер, Size

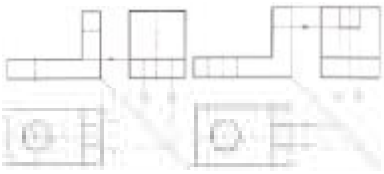
8.
өлшемдер дұрыс түсірілгенбе?
9. Деталь сөзінің ағылшынша және орысша аудармасы?
Деталь, Detail

4. Participatory learning
Активті оқыту кезені. Бұл кезенде жаңа білімдер қалыптасады.
Детальдың үш көрінісі туралы видео материал көрсетіледі.
Модельдің екі көрінісі бойынша үшінші көрінісін салуға болады.
Оқулық мәтіні бойынша слайдты пайдаланып, тетікбөлшектің екі көрінісін бойынша үшінші көрінісін орындау жолдарын түсіндіру.

1-кезең 2-кезең

3-кезең 4-кезең

Тақтада көрсетілген сұлбаны А4 парақтарына сызады
2. Тақтаға сұлба ілінеді, алғашқы және сұлбаны дұрыс сызған 3 білім алушыны таңдап шығару,
практикалық жұмыстың сұлбасын сызуға. Әр білім алушы детальға қарап практикалық жұмыстың 1көрінісін сызады.
3. Тақтада детальдың үш көрініс туралы жаңа термин сөздер шығарылады. Жаңа терминдерді үш тілде айтып береді және дәптерлеріне түртіп алады.
Әдіс- Метод- Method
Ось – ось- axis

Биіктік – Высота- The height
Аксонометрия – Аксонометрия - Axonometry
Проекция – Проекция - Projection

5. Post-Assessment

Бұл кезең бағалау кезені.

Activity 3.

Білім алушылардың бүгінгі тақырыпты бекіту үшін «Flippitity » бағдарламасында жаңа сөздерді есте сақтау мақсатында тексереміз.

Activity 4.

Kahoot интерактивтілік ойыны қолданады. https://kahoot.com/ сайтының дұрыс немесе бұрыс мүмкіншілігін қолдану арқылы оқытушы бүгін өтілген тақырып бойынша сұрақтар дайындалады. Максималды қызықты және тиімді түрде өту мақсатында сұрақтар тек бүгінгі тақырыппен ғана емес, сонымен қатар оның алдында өтілген тақырыптар бойынша құрастырылған. Білім алушылардың тілдік дағдыларын қалыптастыру мақсатында сұрақтар үш тілде араластырған түрде келеді.

Activity 5.

«Анаграмма» тақтасында өткізіледі. Сұрақтарға жауап беру, сөзді дұрыстап қою.

6. Summary

Рефлексия өткізу

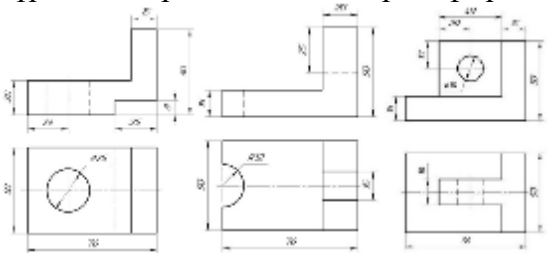
Өзін – өзі бағалау студенттер өз ойларын айтады

Студенттерді бағалап, істелген жұмыс үшін білім алушыларға алғыс айтып

Үй жұмысын беру

А4 форматқа модельдің екі көрінісі бойынша үшінші көрінісін нақты өлшеммен тұрғызыңдар және өлшемдерін түсіріңдер?

«Сабақта өзіңді бағала».

*Аты-жөні:*_____

Сабақ	***Мен сабақ үстінде***	***Қорытынды***
1Қызықты	*1Жұмыс істедім*	*1Түсіндім*
2Жалықтырды	*2Демалдым*	*2Көбірек білдім*
3Маған бәрі бір	*3.Басқалаға көмектестім*	*3Түсінбедім*

Сабақтың тақырыбын қорытындылап,баға қойылып, қай топ кандай ұпай жинағандығы тексеріліп, істелген жұмыс үшін білім алушыларға алғыс айтып, үй жұмысын беріледі.

Мұғалім – әдіс түрлерін пайдалана отырып, студенттердің тындалым мен айтылым дағдылары арқылы өздігімен жұмыс істей білуге, оқылым және жазылым дағдылары арқылы ой белсенділігі мен тіл байлығын арттыра түсуге түрлі әдістер мен шеберліктерді меңгеру арқылы қол жеткізуге болады.

Оқу үрдісінде интербелсенді әдіс-тәсілдер түрлерін пайдалану біріншіден студенттердің білімін беру меңгерту құралы болса, екіншіден балалардың сабаққа деген қызығушылығын белсенділігін арттырып сапасын көтеру болып табылады. Тұйық студенттің сабаққа ынтасын артады және мінез құлқы қалыптасады. Оқуға деген таным қабілеті артады. Студент ойын үстінде білімді игеріп жатқанын , ал оқу үрдісінің ойынға қалай ұласып кеткенін аңғармай қалуға тиіс. Сонда ғана ойын мен оқу табиғи үйлесімді болып, пәндік білім, білік және дағдыны игеруге толық ықпал жасайды. Әр ұстаз оқу-тәрбие жұмысына шығармашылықпен қарап, жаңа заман талабына сай, сабақты түрлендіру мақсатында оқытудың түрлі әдіс - тәсілдерін пайдаланса, игі нәтижеге жетері сөзсіз.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Завьялова О.А. Воспитание ценностных основ информационной культуры младших школьников. - Журнал «Начальная школа» №11, 2005.

2. Захарова Н.И. Внедрение информационных технологий в учебный процесс. – Журнал «Начальная школа» №1, 2008.

3. Иванов В.В., Зайцева С.А. Этическая составляющая в информационной культуре учителя. - Журнал «Начальная школа» №11, 2005.

4. Каминский В.Ю. Использование образовательных технологий в учебном процессе. – Научно-практический журнал «Завуч» №3, 2005.

Flippity https://www.flippity.net.

Wordwall https://wordwall.net/ru/myactivities.

Kahoot https://kahoot.com.

УДК 621.039.68

ШАБАҚТАРДЫҢ ТҮРЛЕРІ, ҚОСЫЛЫСЫ ЖӘНЕ ОЛАРДЫ БІРІКТІРУМЕН БҰЙЫМ ДАЙЫНДАУ ЖҰМЫСТАРЫ

К.Ж. Мирзабекова,
Қызылорда облысы, Қызылорда қаласы,
Смағұл Ысқақов атындағы
Қызылорда құрылыс және бизнес колледжі
өндірістік оқыту шеберін

Заманауи әлемде елдің қуаты ең алдымен азаматтарының білімімен, іскерлігімен өлшенеді. Біздің мақсатымыз өзгермелі әлемдегі бұрыңғы табыстарымызды нығайтып осы жаңа әлемге өзіміздің ықпал ету мүмкіндігімізді кеңейте отырып, дамуымызды жалғастыру. Кәсіби біліктілігі жоғары маман қай кездеде сұранысқа ие. Әсіресе қазіргі таңдағы индустриалық инноватциялық даму заманындағы кәсіби технологиялық білімі бар мамандар аса қажет. Сондықтан мемлекетіміз бүгінгі таңда тегін кәсіптік-техникалық білім беру жобасын асыруда.

Біздің колледждің басты мақсаты - еңбек нарығында жұмыс берушілердің талабына сай және экономиканы жаңғырту ісіне қатысуға қабілетті, кәсіби білікті мамандармен қамтамасыз ету болып табылады. Жиһаз өндірісі маманы, ағаш бұйымдарын жинақтаушы, жиһаз жинаушы, ағаштан ою ойып,түйін түйген ағаш ұстасының тәсілдері мен әдістерін игеріп қаланың өркендеуіне зор үлес қосып келе жатқан мамандықтардың бірі «Жиһаз өндірісі» мамандығы - адам баласы өзін-өзі білгеннен бері келе жатқан мамандық.

Жалпы өндірістік оқыту шебері-мамандыққа оқытатын негізгі мұғалім және болашақ мамандардың тәрбиешісі. Өндірістік оқыту шебері- білім алушылар бойында кәсіби білім мен дағдыны қалыптастырады.

Білім алушыларға, әріптестеріме оқытудың әдісінен мәліметтер бере отырып, әр сабағымды тартымды өткізуге болатынын жете түсіндім. Менің ойымша, қазіргі заманғы өндірістік оқыту шебері - рухани жағынан дамыған, педагогикалық құралдардың барлық түрлерін шебер меңгерген білікті маман болу керек. Жаңа білім алу үрдісі өндірістік оқыту шебері мен білім алушыларға шығармашылықпен жұмыс жасауға итермелейді, себебі білім алушылар білімді өздігінен іздену арқылы алу керек болса, өндірістік оқыту шебері білім алушылардың білім алуына себептер, жағдайлар тудыру керек.

Ұйымдастыру кезеңі. Сабаққа дайындалады, құралдарын дайындайды. Арнаулы киімдерін киіп, жұмыс құралдарын, жұмыс орындарын дайындайды.

Кіріспе нұсқау. Студенттің өзіндік жұмысының тақырыбын хабарлап, тапсырмалар беру

Жаңа сабақтың тақырыбы мен мақсатын түсінеді. Амандық, техника қауіпсіздігі ережелері бойынша берілген сұрақтарға жауап береді.

Жаңа сабаққа нұсқау беру

1.Құрылыс саласының ерекшеліктерін біледі;

2. Ағаш түрлерін анықтайды;

3. Белгі салынған ағашты кесу жұмыстарын үйренеді;

4 Дайындамаларды қолдану мүмкіндігін анықтайды.

Құрал-жабдықтарды пайдаланып жаттығу жұмысын жасау, көрсету.

Дайындық жұмыстары

Өндірістік оқыту шебері:

- Жалғыз тісті шабақтың жұмысқа дайындау жұмыстарын көрсету;
- Қосарлы тісті шабақтың түрін жасау жұмысын көрсету;
- Көп қырлы тісті шабақтың түрін жасау жұмысын көрсету;
- Жұмыс жасау барысында қандай қауіпсіздік ережелерін білесің

Ағаштан жасалған материал мен жартылай фабрикаттар сапасын бағалауын және өлшеуін жүргізеді.

Ағымдағы нұсқау:

Студенттердің өзіндік жұмысының орындауын қадағалау, қажеттілігіне қарай бағыт- бағдар, көмек беру.

Жұмыс орындарын дайындайды, технологиялық нұсқау карта бойынша тапсырмаларын орындайды

1.Білім алушыларды топ бойынша жұмыс орындарына бөледі;

2.Білім алушыларға тапсырмалар бөліп береді, технологиялық нұсқау карталарын таратады;

3. Тексеру мақсатында білім алушылардың жұмыс орындарын аралайды

1-аралау: Жұмыс орындарының талапқа сай ұйымдастырылуын және уақытылы басталуын тексеру;

2- аралау: Ағашты кесу жұмыстарының әдіс тәсілдері барысында құралдардың дұрыс қолданылуын қадағалау;

3-аралау: Технологиялық нұсқау картасын қолдану барысында жұмыс реттілігін сақталуын қадағалау;

4-аралау: Жұмыс жасау барысында қауіпсіздік ережесін сақталуын қадағалау;

5-аралау:Жаттығу жұмыстарын орындау кезінде білім алушылардың жіберген кемшіліктері мен қателіктерін ескеріп, түзету және қосымша нұсқау беру;

6-аралау: Білім алушылардың жаттығу жұмыстарын қабылдап алу;

7-аралау: Құрал-жабдықтардың талапқа сай орналасуын тексеру;

8-аралау: Оқу шеберханасын жинау, тазалау жұмыстарын қадағалау;

Ресурстарды ұқыптылықпен жұмсау, жоғары сапалы өнімдерді дайындау, тәртіпті және еңбек қауіпсіздігін сақтау дағдысын қалыптастырып, білімімді үнемі жетілдіріп отырамын. Соның дәлелі: өндірістік сабақ барысын Clil оқыту әдістемесі бойынша кәсіби термин сөздерді оқыту процесіне енгізіп отырамын. Өндірістік оқыту сабақтарын қызықты және ұғынықты түрде өткізу мақсатында үнемі ізденіс үстінде жүремін.

Әдіс-тәсілдер:

- В – БАЙЛАНЫСТЫ ОРНАТУ
- О – ОҚЫТЫЛАТЫН НӘТИЖЕ
- Р – АЛДЫН АЛА БАҒАЛАУ
- Р –БЕЛСЕНДІ ОҚЫТУ
- Р – ПОСТ-БАҒА
- S – ҚОРЫТЫНДЫ

«Білім сапасының жоғары болуы, оқытушының өз міндетіне, шеберлігіне байланысты. Әр шебердің өзіндік әдіс-тәсілі бар. Қандай әдіс-тәсіл болса да, білім алушыны ойлантуға жетелеумен бірге оны ортаға салуға, басқалармен пікір таластыруға жетелеуі тиіс. Шебер жұмысы ұдайы ізденісті, еңбек сүйгіштікті қажет етеді.

Өндірістік тәжірибе колледж білім алушыларының орындауға міндетті болып табылатын, білікті және құзыретті мамандарды даярлауда оқу процесінің ажырамас бөлігі.

Өндірістік тәжірибенің негізгі мақсаты білім алушылардың алған теориялық білімдерін тәжірибеде сынауға, әрі нығайтуға, сонымен қатар оқу орындарының өндіріспен байланысын жақсартуға ықпал етеді.

Оқу орны, оқу жылының басында кәсіпорындармен екі жақты келісім-шартқа отырып, келісім шарт негізінде студенттер кәсіпорын базасында тәжірибеден өтеді. Кәсіптік тәжірибенің маңызы, студенттің теориялық білімін шыңдап, тәжірибе барысында бекіту болып табылады. Кәсіби тәжірибенің артықшылығы, студент кәсіпорынға барған күннен бастап өзін маман ретінде ұсынады, ұжымда жұмыс істеуге дағдыланады, өздігінен шешім қабылдау, әрекет ету қасиеті дамиды, болашақ кәсіптік жарамдылығын өндірісте сынайды. Тәжірибе барысында өзін жан-жақты көрсету арқылы жұмысқа орналасуға мүмкіндік туады.

«Жақсы мұғалім түсіндіреді,

Керемет мұғалім көрсетеді,

Ұлы мұғалім шабыттандырады» - деп ағылшын ағартушысы Уильям Уордтың айтқан еді. Осы пікірге келісе отырып халықаралық, республикалық, аудандық, мадақтауларына бөленіп жатқан шәкірттерімнің жетістігі жетерлік. Олардың бақытты нұрын көргенде, кәсібімнің , төккен терімнің зая кетпегені деп білемін. Менің ұстаздық бағытымның дұрыс жолда екендігіне көзім жетеді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. “Ағаш ұсталық жұмыстары” Л.Н. Крейндлин;
2.“Материаловедение для столяров и плотников”М.А. Григорьев;
3.“Құрылыс материалдары” С.Қ. Хамзин, Ф.Б. Әдішүкір;
4. «Ағаш шебері» Б.Дүрманов, Р.Асанбаева;
5. «Жиһаз өндірісі» Г.Мырзабекова, Р.Нагиева.

УДК 316.722(574)

ҚАЗІРГІ ҚАЗАҚСТАН МӘДЕНИЕТІ

Б.Г. Мурзагалиева,
Батыс Қазақстан облысы,Орал қаласы,
Жоғары аграрлық-техникалық колледжі
тарих пәні мұғалімі

Сабақтың мақсаты: XX ғасырдағы мәдениеттің дамуындағы қайшылықтар мен ерекшеліктерін ашып көрсету.

Сабақтың мәселелері/

Білімділік/ Студенттерге Қазақстан көпұлтты. Қазіргі қазақ мәдениетінің типтерімен таныстыру. Мәдениет және бұқаралық ақпарат құралдары, авангард, сурет, кино, театр, бейнелеу өнерінің дамуы. Қазіргі Қазақстан мәдениетінің жетістіктері мен әлемдік өркениеттегі Қазақстан мәдениетінің алатын орнын айқын ашып көрсету.

Дамытушылық / Развивающие: Бақылау, танып білу белсенділігін арттыру, жаттаған сөздерді әрі қарай дамыту, көңіл бөлуді, ақыл, сөйлеу, қиял, ойлау сезімдерін дамыту; алған білімдерін талдау.

Тәрбиелік / Воспитательные: Қазақ халқының бастан өткен тарихын құрметтеу, патриоттық сезімге тәрбиелеу.

Материалдық және техникалық жағынан жабдықтау

Материально – техническое оснащение урока

Құрал – жабдықтар/ оборудование ____

Көрнекі құралдар/ Наглядные пособия_Қазақстан тарихы картасы

Дидактикалық материалдар/ дидактический материал:

Пәнаралық байланыстар/ Межпредметные связи Қазақстан тарихы

Білім беру әдістері/ методы обучения__ ізденістік, иллюстративті-түсіндіру, баяндау.

Сабақтың құрылымы/ структура урока:

I. Ұйымдастырушылық кезең: 2 мин

II.Үй тапсырмасын сұрау кезеңі 15 мин

III. Студенттерді белсенді білім алуға дайындау кезеңі 10мин

IV. Жаңа материалды игеру кезеңі 30 мин

V. Бекіту кезеңі 10 мин

VI. Сабақтың нәтижесін шығару кезеңі. Рефлексия 10мин

VII. Үй тапсырмасын беру кезеңі 3 мин

Сабақтың барысы / Ход урока

I. Ұйымдастырушылық кезең:

1.Студенттерді сабаққа психологиялық дайындауын ұйымдастыру.

2.Сабақта жоқ студенттерді анықтау.

II. Үй тапсырмасын сұрау кезеңі: жалпылама сұрақ қою

1. Абай Құнанбаев шығармашылығының қазақ әдебиетінің дамуына қандай әсері болды?

2. Қазақ жазба әдебиетінің ірі өкілдерін атаңдар

3. XX ғ басындағы ұлт зиялыларын атаңдар және олардың қазақ халқының дамуына қандай үлес қосты?

2. Үйге берілген тапсырма Кеңестік Қазақстан мәдениеті тақырыбына баяндамаларын қорғау.

III. Студенттерді белсенді білім алуға дайындау кезеңі:

Бір ұлттың тілінде сол ұлттың сыры, тарихы, тұрмысы, мінезі айнадай көрініп тұрады.

Мағжан Жұмабаев

IV.Жаңа материалды игеру кезеңі:

1. Қазақстан Республикасы ұлттарының мәдениеті
2. Қазіргі Қазақстан мәдениетінің типтері
3. Қазақстан мәдениеті мен өнері
4. Қазақстан мәдениетінің әлемдік өркениетке қосқан үлесі

V.Бекіту кезеңі: жалпылама сұрақ қою

1. Біздің мемлекетте тұратын халықтардың салт – дәстүрлерін атаңдар
2. Мәдени типтер дегеніміз не?
3. Қазіргі Қазақстандағы БАҚ жайлы не айта аласыңдар?
4. Біздің мәдениетіміз не себептен 90-жж тоқырауға түсті?
5. Қазіргі мәдениет мемлекет тарапынан үлкен қолдау алып отыр, қандай?

VI.Сабақтың нәтижесін шығару кезеңі. Рефлексия.

Бүгінгі сабақта менің есімде қалған

VII. Үй тапсырмасы §3.12, 306-319 беттер

Тәуелсіздік жылдары Қазақстанда “архитектуралық ренессанс” басталды. (Астанада арх. К. Курокаваның бас жоспары бойынша /1934-2007/, Жапония) ел Президентінің резиденциясы «Ақ Орда» (арх. К. Монтахаев /1950-2009/, ҚР); Жасыл-сулы бақжолы (К. Курокава), (Бейбітшілік пен келісім Сарайы («Пирамида», 2006) және «Хан Шатыр» орталығы (2010, арх. Н. Фостер, Англия); «Қазақстан» Орталық концерт залы (2009, арх. М. Николетти, Италия); «Нұр-Астана» мешіті (2005, арх. Ч. Хафиз, Ливан); Азиада -2011 бірнеше спорт кешендері тұрғызылды.

Елдегі ең жас музыкалық театр – Астана қаласындағы К.Бәйсейітова атындағы Ұлттық опера және балет театрының өмірбаяны 2000 ж. М. Төлебаевтың «Біржан – Сара» операсымен басталды. Қаіргі кезде Қазақстанда 50 театр жұмыс істейді.

Қазақстан киноөнері «Қазақфильм» – елдегі жалғыз кинокомпания, ол 1960 жылы Алматы кинохроника студиясының (1934) негізінде құрылды. Қазір Қазақстан жылына 30-40 көркем және деректі фильмдер, сондай-ақ мультфильмдер шығарады.

2006 ж. «Қазақфильм» “Халық таңдауы: Қазақ киносының алтын топтамасы” акциясын ұйымдастырды. Қалың көрермен қауымның іріктеуімен алынған 50 фильмнің 20-сы реставрацияланды. Рейтинг көшбасшылары: «Абай» (А. Әміркұлов, 1995), «Бойся, враг, девятого сына» (В. Пусурманов, В. Чугунов, 1984), «Қан мен тер» (Ә. Мәмбетов, Ю. Мастюгин, 1978), «Жамбыл» (Е. Дзиган, 1955), «Аңызға айналған Шоқан» (А. Әшімов, Цой Гук Ин, 1984).

Республикада Қазақстан мәдениетіне, өнеріне және әдебиетіне арналған 70-ке жуық мемлекеттік мұражай жұмыс істейді.

Әлемдегі бірде бір халықтың мәдениетіне де, өмір жағдайына да, оның географиялық, тарихи және психологиялық сипаттарының ерекшеліктеріне де оқшаулану тән емес. Бұл тереңнен тамыр жайған қазақ мәдениетіне де қатысты. XX ғасырда қалыптасқан кәсіби бейнелеу өнері дәуір дауылдарына төтеп беріп, өз дамуында өткенмен рухани үндестікті жалғастырып келді

Қазақстандағы этникалық топтар саясатын зерттеуші ғалымдар осы бағыттағы мемлекеттік саясаттың бүгінге дейінгі даму барысын екі кезеңге бөледі.

Қазақстан Республикасының Конституциясы 1995 жылы 30 тамызда қабылданған. Бірінші кезең—1991—1995 жылдар аралығын қамтиды. Бұл кезеңді этноұлттық басымдылықтар кезеңі деп атауға болады. Бұл кезеңде мемлекетті құрушы негізгі ұлт ретінде қазақ этносына, оның тіліне, оның мәдениетіне біраз артықшылық берілді. Сондықтан да 1990 жылғы 25 қазанда жарияланған «Қазақ КСР-інің мемлекеттік егемендігі» жөніндегі Мәлімдемесінде қазақ халқы мемлекет құрушы ұлт деп танылды.

1991 жылғы 16 желтоқсанда қабылданған Қазақстан Республикасының мемлекеттік тәуелсіздігі жөніндегі конституциялық заңда қазақ ұлтының өз мемлекеттілігін анықтауға құқы бар екені көрсетілді. 1993 жылы 28 қаңтарда қабылданған Қазақстан Республикасының Конституциясында да Қазақстан мемлекеттілігінің ұлттық сипатына ерекше мән берілді. Ол бойынша да Қазақстан өзін-өзі танығаң, өз болашағын өзі анықтайтын қазақ ұлтының мемлекеті деп танылды.

Тәуелсіз еліміздің бұл кезеңінде мемлекеттігіміздің формасын ұлттық деп жариялаудың объективті қажеттілігі болды.

Біріншіден бұл кезеңде тәуелсіздік алған барлық мемлекеттер өздерін сол мемлекеттердің негізін құрайтын ұлттың мемлекеті деп жариялаған болатын.

Екіншіден, ғасырлар бойы өз тәуелсіздігін жоғалтып, өз жерінде саны жағынан азшылыққа айналған қазақ халқының ұлттық рухын, көтеру, сол арқылы дүниеге жаңа келген мемлекетті тез арада аяғынан тік тұрғызу керек болды.

Үшіншіден, тоталитарлық жүйе кезінде жойылып кете жаздаған қазақ халқының ұлттық дәстүрлі мәдениетін, тілін, ділін қалпына келтіру үшін мұндай саясат қажет болды [32].

Өткен ғасырдың 90-жылдарының ортасына қарай қазақ халқы өзінің мемлекеттілігін сезіне бастады, ұттық рухы оянды, өзінің ұлттық құндылықтарын ақтап алды, ұлттық дәстүрлі мәдениетін, тілін қалпына келтіре бастады, имандылыққа мойнын бұрды. Осы кезеңді мемлекеттің атауына негіз болып отырған қазақ ұлтының ұлттық санасының ерекше ояну кезеңі, ұлттық рухының ерекше көтерілу кезеңі десе де болады.

Жалпы осы кезеңде, бұдан соңғы жылдары да басқа ұлт өкілдерінің Қазақстаннан қоныс аударуын республикадағы этноцентристік саясаттың нәтижесі ғана деп түсінбеу керек. Егемендік алған кездің алғашқы жылдарындағы өзге ұлт өкілдерінің сыртқа көшуінің біздіңше мынадай себептері де бар.

Біріншіден, бұрынғы КСРО сияқты үлкен мемлекеттің ыдырауы ұлттық жаңа құрылған мемлекеттер жағдайында ұлттардың арасында болашағына деген белгілі бір сенімсіздік туғызды. Сондықтан басқа ұлт өкілдері өз мемлекеттілігі бар елге көшті.

Екіншіден, ұлттық мемлекеттіліктер құрылу кезеңінде этностар өкілдерінің санасында этноцентристік пиғылдар уақытша болса да күшейді.

Үшіншіден, сана бодандығынан құтылған азаматтарда өз тарихи Отанына қайту пиғылының күшеюі заңды құбылыс еді. Әсіресе мұндай себеп кезінде Қазақстан жеріне күшпен депортацияланған неміс, т.б. халықтарға тән болды.

1997 жылдың 11 шілдесінде «Қазақстан Республикасындағы тіл туралы» Заң қабылданды. Бұл заң бойынша Қазақстан Республикасының мемлекеттік тілі болып – қазақ тілі бекітілді. Бұл тіл мемлекеттік басқару органдарының, заң шығару, сот ісінің, іс жүргізудің тілі болып саналады және мемлекет аумағындағы қоғамдық қатынастардың барлық саласында қолданылады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Мәдениеттану негіздері: Оқулық. – Алматы:
2. Қазақстан тарихы: Жалпы білім беретін мектептің қоғамдық-гуманитарлық бағытындағы 10-сыныбына арналған оқулық / Ә. Төлеубаев, Ж. Қасымбаев, М. Қойгелдиев, т.б. — Алматы: «Мектеп» баспасы, 2006. — 232 бет,

УДК 374.3

ҰСТАЗДЫҚ - ҰЛЫ МАМАНДЫҚ

Г.Ш. Мухамбеткалиева,
Батыс Қазақстан облысы,Орал қаласы,
Жоғары аграрлық-техникалық колледжі
қазақ тілі мен әдебиеті пәні оқытушысы

«Ұстаздық-ұлы іс» деп кемеңгер жазушымыз М.Әуезов айтқандай, бұған лайық болу- үлкен абырой, басты борышым деп есептеймін. Мұғалім-мамандық болса, ұстаздық қасиет, табиғат дарытқан құдірет екен. Бойыңа қуат, жүрегіңе жарық жігер беріп өрге сүйрейтін де, жаныңа азық, өміріңе өзек боп төрге сүйрейтін де осы ұстаздық қасиет. Қазағымның, елім мен жерімнің және ана тілімнің мерейін өсіретін ұстаздық ұлағатты істе адал болу-абыройлы іс. Қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі болу мен үшін үлкен мақтан әрі бақыт. Білім беру ісінде 28 жылдан бері еңбек етіп келеді екенмін. Шәкірттеріңді көргенде өз еңбегіңе деген ризашылық пен ерекше қанағат сезімді байқайсың. Одан әрі құштарлана, ынталана аса бір махаббатпен, сезіммен алға ұмтыласың. Басқаға керек болу үшін жаралудың өзінде үлкен мән мен мағына жатқанын айқын аңғарасың. Жаңа бір үміт, мақсат пен міндетті жалау етіп, тағы да соны бағындырғың келіп тұрады. Өзіңнің еңбектеніп жинаған тәжірибеңді, үйрете жүріп үйренген тағылым-пәрменіңді, білім-білігіңді үлкен істермен ұштастырғың келіп кетеді. Өзіңе деген ынта-ықылас, сенім артып, жауапкершілікпен іс тапсырса асқан құлшыныспен еңбегіңді еселей түсуге ұмтыласың. Азды-көпті еңбегің бағаланып жатса, кәсіби шеберлігің мен ұстаздық қызметіңе ерекше назар аударса, кім-кімге де болсын серпіліс әкеледі.

Мұғалім алдынан бір-біріне ұқсамайтын, әр қайсының өзіндік мінезі, ерекшелігі бар мыңдаған оқушылар өтеді. Өнегелі ұстаз-өнерлі шәкірт. Шәкірт-ұстаз жемісі. Өзімнің ұстаздық қызметімде оқушыларыммен көптеген байқау, ғылыми жобаларға қатыстым. Жетістігіміз де аз емес. Облыстық «Тіл-татулық тірегі» байқауында оқушым Метальникова Надежда I жүлделі орынды иеленді.Алматы қаласында өтетін “Тіл-халық жанын танудың кілті” VII Республикалық байқауына жолдама алдық. Облыстық «Тіл тарланы» байқауында оқушым Метальникова Надежда II жүлделі орынды иеленді. Облыстық «Жұбан оқулары» байқауында оқушым Губарь Александр Бас жүлденді иеленді т.б.

Қалалық кітапханалар ұйымдастырған байқау, т.б. іс-шараларға оқушыларыммен бірге қатысып отырамын. Облыстық сараптамалық комиссиясының мүшесімін. Өз кәсіби шеберлігім мен жаңашылдығымды шыңдау барысында облыстық, аймақтық, республикалық және халықаралық конференция, семинарларға қатысып отырамын. Оқушыларыммен бірге кітапхана, театр қойылымдарына барамын. Сонымен қатар конфернеция, семинарларға қатысып, газет, журналдарға мақалалар жариялап отырамын. Бірнеше оқу-әдістемелік құралдарым бар.

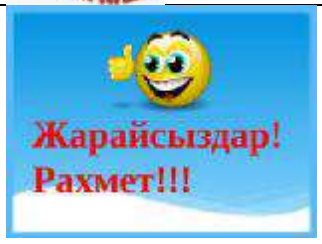
Жалпы кәсіптік қызметімдегі алға қойған мақсатым мен ұстанымым: ҚР білім беруді дамытудың мемлекеттік бағдарламасы аясында нәтижеге бағытталған оқытудың заманауи нысандары мен әдістерін қолдану жолдарын арттыра отырып, сапалы білімге қол жеткізу. Өзімнің әр сабағымда оқытудың белсенді әдістерін қолданып, түрлендіріп, сабақтарымды интернет желісі арқылы жаңа технологияларды қолданып өткіземін. «Миға шабуыл» стратегиясы, «Ой қозғау», «Шындық - Жалған» әдісі, «Кинометафора», «Джигсо», «Екі жақты күнделік», «Венн диаграммасы» және т.б.«Миға шабуыл» стратегиясы, «Ой қозғау» әдістерін күнделікті сабақтарымда түрлендіріп қолданамын, бұл әдістер жаңа сабақты бастар алдында оқушыларды қызықтыра отырып, сабақтың тақырыбын ашуға қолайлы. Бірде кроссворд шешкізу

арқылы сабақтың тақырыбын ашқызсам, бірінде суреттер арқылы сұрақ қоя отырып сабақтың тақырыбына болжау жасайды. Көбіне мәтін, шығарма оқытуда Элиот Аронсонның «Джигсо» әдісін қолданамын. Бұл әдіс топтық жұмыс жүргізгенде қолайлы, топқа бөлініп шығарманы оқып, әр топтан бір оқушы түсінгенін айтып, топ болып талқылайды. «Екі жақты күнделік» әдісін қолданамын. Бұл әдіс арқылы мәтінде берілген оқиғаларға өзінің пікірін жазады, ендеше, оның сөздік қоры молаяды, кейіпкердің жан дүниесін түсінуге тырысады. Осындай жұмыстар арқылы ең әуелі оқушылардың сабаққа деген қызығушылығы артады, бір-бірімен пікір алмасып, сөздік қоры молаяды, еркін сөйлеу, өз ойларын жеткізе білу дағдылары қалыптасады, оқулықпен жұмыс істеуге, бір-біріне жүйелі сұрақ қоя білуге дағдыланады. Мысал ретінде Абай Құнанбаевтың «Ескендір» поэмасы тақырыбына өткізген ашық сабағымды ұсынамын.

Оқу жоспары

Жоғары аграрлық-техникалық колледжі			
Сабақтың тақырыбы		І Бөлім. Қалың елім қазағым. «Ескендір» поэмасы	
Модуль/пән атауы		ЖБП 04. Қазақ әдебиеті	
Педагог		Мухамбеткалиева Гульмира Шалгезовна	
Күні		27.11.2022ж.	
Жалпы мәліметтер		Курс І топ СТ-111.1	
Қажетті ресурстар		Оқулық,. Қазақ әдебиеті 10-сынып Авторы: Г. Орда С. Дәрібаев А.Сатылова Жалпы білім беретін мектептің жаратылыстану математика бағыты. Сілтеме, Суреттер	
Оқыту нәтижелері		Шығарманың жанрын анықтайды және композициялық ерекшеліктерін талдайды, өз пікірін білдіреді.	
Бағалау критерийі		А.Құнанбаев «Ескендір» поэмасының мазмұнын түсінеді, композициялық талдау жасайды және өз пікірлерін білдіреді.	
ЕҚББ		Ойлау қабілеті төмен студентер 1	
Сабақ кезеңдері	**Тапсырма, әдіс- тәсілдер**	**бағалау**	**Ресурстар**
Сабақтың басы 5 минут	**«Ой қозғау»әдісі:** **Тапсырма.** Өткен материалды еске түсіреді, суреттер бойынша жаңа тақырыпқа деген қызығушылығын арттыра отырып, тақырыпты болжайды. Өткен материалды «Фортуна дөңгелегі» арқылы еске түсіреді, сұрақтарға жауап береді. **1845 жыл** – Абай дүниеге келген жыл. **13 –** жасында ел билеу ісіне араласады **20 –** шақты өлең – әні бар **45**– қара сөзі бар **1885 жыл** – «Жасымда ғылым бар деп ескермедім» өлеңін жазды. **1886 жыл** – Өлеңдерін өз атымен жаза бастайды. **1890-1898 жыл** – «Қара сөздерін» жазды **1886-1890** жыл – жылдың төрт мезгіліне арнап өлең жазды. **1875 жыл** – сайлауда жеңіске жетіп, үш жыл болыс болады. **1889 жыл** – А.Пушкиннің «Евгений Онегин» романын өлеңмен аударған	**Өте жақсы** **ҚБ: «Шапалақ» әдісі**	

	1904 жыл 23 маусым – Абай дүниеден өткен жыл - Балалар, енді тақтаға назар аударайық - Тақтадағы суреттерде не бейнеленген? (оқушылардың жауабы) - Ия, дұрыс айтасыңдар. Таразы. - Таразыда не бар? (оқушылардың жауабы) - №1 суретте адамның жүрегі мен миы (бұл жерде ми ақылды білдіреді), - ал №2 суретте адамның жүрегі мен балға (қайрат күшті білдіреді) - Өте жақсы! Ал бұл суреттерге қарап, естеріңе қандай шығарма елестейді? - Кім айтады? - Тамаша! - Бұл суреттің бүгінгі тақырыбымызға қандай қатысы бар деп ойлайсыңдар? (Оқушылардың жауабы тыңдалады) Сабақтың тақырыбы, мақсатымен таныстырамын. «Осы жұрт Ескендірді біле ме екен?» – деп Абай атамыз айтқандай, Ескендір туралы не білесіңдер? Ол кім? (Оқушылардың жауабы) Оқушыларды кюар код арқылы екі топқа бөлемін.		
Сабақтың ортасы 35минут	**1-тапсырма.** Эллиот Аронсонның «Джигсо» тәсілімен 2 топқа бөлініп, бөлімдерді оқып, әңгіме мазмұнын талдайды. Шығарма мазмұны бойынша сұрақтарға жауап береді. ЕҚББ: Әңгімені оқиды, кейіпкерлерін жазады. «Кластер» әдісі **2-тапсырма. Шығарма мазмұнына жоспар құрыңыздар** 1. Ескендірдің тегі, патшалығы, жорықтары. 2. Жорықтағы Ескендірдің бұлақпен кездесуі. 3. Ескендірдің бұйрығы. 4. Күзетшімен тілдесуі, оның сыйы. 5. Аристотельдің сүйекті өлшеуі. 6. Ақынның өсиет сөзі. **3-тапсырма.** **1-топ.** Шығарманы композициялық құрылымына талдайды. **Шығарманың композициялық құрылысы:** Оқиғаның басталуы Оқиғаның дамуы Шиеленісуі Шарықтау шегі Шешімі **2-топ.** Сатылай кешенді талдау жасайды. 1. Авторы 2. Тақырыбы.	**Дескриптор:** -Повестің мамұнымен танысады; -Сұрақтарға жауап береді. **Өте жақсы** **Дескриптор:** Поэма желісі бойынша жоспар құрады **Өте жақсы** 	10-сынып «Қазақ әдебиеті» оқулығы

	3. Жанр түрі 4. Негізгі идеясы 5. Шумақ саны 6. Тармақ саны – 7. Буын саны – 8. Ұйқас түрі – ЕҚББ: Қасындағы оқушымен тапсырманы бірлесіп орындауға мүмкіндік жасаймын. **4-тапсырма. «Венн диаграммасы»** арқылы екі кейіпкерді салыстырыңдар, **«Екі жақты күнделік»** әдісі арқылы кейіпкерлерге мінездеме беріңдер, іс-әрекетін бағалаңдар. **Автор суреттеуіндегі кейіпкерлер образы** Ескендір Аристотель ЕҚББ: Қасындағы оқушымен тапсырманы бірлесіп орындауға мүмкіндік жасаймын. **Сабақтың соңы** «Қалың елім, қазағым» бөлімі бойынша қорытындылау сұрақтарына жауап береді.	**Дескриптор:** -Поэманың композициялық құрылымына талдау жасайды; **Дескриптор** Кейіпкерлерге талдау жасайды; Өз пікірлерін білдіреді. **Дескрипторлары:** I топ – Кейіпкердің іс-әрекеті мінезін сипаттайды. - Автордың кейіпкерге көзқарасын дәлелдейді. II топ – Кейіпкер бейнесін ашады; - Кейіпкер туралы пікірін білдіреді; -Кейіпкер тұлғасын ашатын сұрақтар дайындайды. **Дескриптор** Сұрақтарға жауап береді; 	
Сабақтың соңы 5 минут	**Кері байланыс «Тик ток»** 	 	**Қиықшалар:** Ұнады, айтарым бар, достарыммен бөлісемін, есіме сақтадым

Алға қойған мақсат біреу болғандықтан сабақтың әр кезеңдері, бір – бірімен байланысып, жүйелі қорытындыланып өзуақытында өтті. Сабақтың әрбір кезеңдерінен өткен сайын оқушылар тапсырмаларға тез, дұрыс жауап беруге тырысып ұйымшылдыққа тәрбиеленді, белсенділіктері, қызығушылықтары артты. Бұл әдістерді пайдалану барысында байқағаным, оқушыларым өз ойларын, пікірлерін ашық айтуға дағдыланды, әдеби шығарма оқуға деген қызығушылықтары оянды, соған сәйкесінше білім деңгейлері де артты.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Қазақ әдебиеті 10-сынып, Алматы «Атамұра» 2019ж

УДК 338.45:621

ЖӨНДЕУ ЖӨНІНДЕ МӘЛІМЕТТЕР

Г.Х. Мұқанбетқали
Батыс Қазақстан облысы,Орал қаласы,
Батыс Қазақстан индустриалды колледжі
арнайы пәндер оқытушысы

Арнайы пәндерді оқытуда ақпараттық – коммуникациялық және инновациялық технологияларды пайдалану арқылы студенттердің ақпараттық құзіреттілігін қалыптастыру, қазіргі заман талабына сай ақпараттық технологияларды, электрондық оқулықтарды және интернет ресурстарды пайдалану студенттің білім беру үрдісінде шығармашылық қабілетін дамытуға мүмкіндік береді және сапалы маман ретінде қалыптасуына зор үлес қосады. Студенттердің ақпараттық құзыреттілігі мен ақпараттық мәдениетін қалыптастыру қазіргі таңда үздіксіз педагогикалық білім беру жүйесіндегі ең көкейтесті мәселелердің біріне айналып отыр.

Жаңа технология түрлерін сабақ үрдісінде пайдалану, студенттердің

шығармашылық, интеллектік қабілетінің дамуына, өз білімін өмірде пайдалана білу дағдыларының қалыптасуына әкеледі. Жаңа технологияны меңгеру – студенттің интеллектуалдық, кәсіптік, адамгершілік, рухани азаматтық және басқа да адам келбетінің қалыптасуына игі әсерін тигізеді.

Интерактивті құралдарды сабаққа пайдалана отырып сабақтың әдістемелік әзірлемесін ұсынамын.

Топтық технология. Бұл топта оқу жұмысын ұйымдастырудың үшінші және төртінші деңгейі. Мұндай жұмыс белгілі-бір тапсырманы бірлесіп шешу үшін студенттерді уақытша топтарға бөлуді қажет етеді. Студенттердің өзіндік ерекшеліктерін ескеріп, бірлесіп үйренуге мүмкіндік береді.

Топқа бөлу арқылы студенттердің жауапкершілігін, топтағы ролін қалыптастыруға болады. Мысалы: www.flippity.netқосымшасын қолдандым.

Алған білімді жүйелеу мақсатында, өткен сабақты қайталау үшін тест тапсырмаларын орындауға көптеген платформалар қарастырылған, www.educaplay.com платформасын қолдандым.

Өзін-өзі бақылау дағдыларын қалыптастыру үшін «Техникалық диктант» жаңатақырып бойынша студенттердің алған мәліметтерін пысықтау мақсатында, Learningapps.orgқосымшасы бойынша «Сәйкестендіру» тапсырмасын орындайды, студенттердің ойлау мен ойын жеткізу үшін «Блум түймедағы» әдісі арқылы үш топқа 6 тірек сұрақ арқылы өз ойларын жазып қарсы топқа жеткізеді.

Сабақтың тақырыбы: «Жөндеу жөнінде мәліметтер. Трансформаторлардың жөндеу жұмыстарын жоспарлау»

Сабақтың мақсаты:

Білімділік: Жөндеу түрлерімен, жұмыс тәртібімен, трансформатордың жөндеу жұмыстарына әсер ететін факторлармен таныстыру.

Тәрбиелік: Студенттердің кәсіби дағдысын қалыптастыруға, бірлесіп жұмыс орындауға тәрбиелеу, өз бетімен ізденіске, ұсынған материалды талдауға икемдеу, қызығушылығын арттыру.

Дамытушылық: Жөндеу түрлерімен, жұмыс тәртібімен, трансформатордың жөндеу жұмыстарын байланыстыра отырып, студенттердің таным белсенділігін арттыруға жұмыстану.

Бағалау критерилері:

1. Жөндеу жұмыстарына анықтама береді, түрлерін ажыратады;

2. Трансформатордың істен шығуының факторларын анықтайды;

3. Маймен толтырылған трансформаторды жөндеу жұмыстарын ажыратады;

Пәнаралық байланыс: Өндірістік оқыту

Оқу-жаттығу процесінде білім алушылар меңгеретін күтілетін нәтиже және (немесе) кәсіби дағдылар тізбесі

1. Жөндеу жұмыстарына анықтама береді, түрлерін ажыратады;
2. Трансформатордың істен шығуының факторларын анықтайды;
3. Маймен толтырылған трансформаторды жөндеу жұмыстарын ажыратады

Тілдік мақсаттар: үш тілде термин сөздерді меңгеру

Сабақтың түрі: аралас сабақ

Сабақтың әдісі: баяндау, сұрақ-жауап, деңгейлік оқыту, дамыта оқыту,блум таксономиясы, сыни тұрғыдан ойлау, миға шабуыл,блум түймедағы,борт журналы.

Сабақтың көрнекілігі: Интерактивті тақта, фото-суреттер,слайд-презентациялар, жұмыс дәптерлері, рефлексия

САБАҚ БАРЫСЫ

Ұйымдастыру бөлімі

Топтың көңіл күйіне көңіл бөлу;

Топ кезекшісінің баяндамасын қабылдау, сабаққа қатысушыларды белгілеу.

https://www.flippity.net/RandomNamePicker.htm **қосымшасы арқылы топқа бөлу**

Өткен сабақты қайталау

https://www.educaplay.com/learning-resources/16839172-11111111.html

Оқушылардың білімін келесі фронталдық сұрақтар бойынша тексеру:

- Реле дегеніміз не? Реленің қандай түрлерін білеміз?

- Автоматтық резервті қосу қалай жұмыс жасайды

- Трансформаторлардың қандай түрлерін білеміз?

- Электр энергиясын тұтынушылардың санаттары

- Қандай электр жабдықтары 1 кВ дейін жұмыс жасайды?

- Айырғыштар,ауыстырып қосқыштар,ажыратқыштар,бөлектеуіштер, қысқа тұйықтағыштардың анықтамалары

- Трансформаторлардың түрлері.

Негізгі бөлім

Жаңа тақырыпты түсіндіру

Жаңа сабақты бекіту

Activity №2 «Техникалық диктант»

Сөйлемнің басындағы ұғымды оқу арқылы сөйлемді аяқтау.

(Студенттердің тақырып бойынша алған мәліметтерін жазбаша жеткізуі)

Activity №3

Learningapps қосымшасы бойынша «Сәйкестендіру» тапсырмасын орындайды

https://learningapps.org/watch?v=p18s7c5s523

Activity №4 «Блум түймедағы» әдісіндегі тірек сұрақтар арқылы сабақты пысықтайды.

Сабақты қорытындылау және рефлексия/ Lesson summary and reflection.

Студенттер не үйренгенін саралап, ой елегінен өткізеді. Әрбір топ сабақтан алған әсерін «**Борттық» журнал арқылы** қорытындылайды.

Студенттер не үйренгенін саралап, ой елегінен өткізу үшін https://padlet.com/muhanbetkali gauhartas/kiu9adf1yuigomcm тақтасына жауаптарын қалдыру мүмкіндігі болады.

Студенттер не үйренгенін саралап, ой елегінен өткізеді. «Шам»

3 түсті шамды тақтаға ілу арқылы қорытындылау

Жасыл – қызықты

Сары – түсінікті

Қызыл – қиын

Бағалау

Студенттердің сабаққа қатысуына қарай бағаларын топ алдында атау.

Үй тапсырмасы/ Домашнее задание/ Hometask

Осы тақырып бойынша келесі сабақта ақаулардың пайда болу себептерін кестеге толтыру

Студенттерге оқу материалдарымен өздігінен жұмыс істегенде әдістемелік көмек беру. Бұл технологияны оқу материалын хабарлау және студенттердің ақпаратты меңгеруін ұйымдастыру арқылы, көзбен көру жадын іске қосқанда арта түсетін қабылдау мүмкіндіктерімен қамтамасыз ететін әдіс деп қарауға болады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Қ.Қосыбаев. Өндіріс мекемелерінің электр жабдықтарын жөндеу және құрастыру.

Фолиант -2010ж.;

2. Б.В. Атабеков. Ремонт электрооборудования промышленных предприятий. Москва «Высшая школа», 1979ж.;

3. Жапабаева А.Б., Каримбаева Р.Д.,Мусиралиев Т.К., Абкеев А.А.«Бақылау-өлшеу аспаптарын монтаждау, жөндеу» Астана, 2018.

4. Раджерс Э.М. «Инновация туралы түсінік». – Қазақстан мектебі, № 4, 2006.

5.Жүнісбек Ә. Жаңа технология негізі – сапалы білім. — Қазақстан мектебі, № 4, 2008ж.

6. Ғаламтор ресурстары.

УДК 330.123.7

ӘРЛЕУ МАТЕРИАЛДАРЫ БОЙЫНША ЖАЛПЫ ТҮСІНІК

Р.К. Нагиева
Қызылорда облысы, Қызылорда қаласы,
Смағұл Ысқақов атындағы
Қызылорда құрылыс және бизнес колледжі
арнайы пән оқытушысы

Менің бүгінгі ұсынылып отырған панорамалық сабағымның тақырыбы: «Әрлеу материалдары бойынша жалпы түсінік».

Мақсатым: Жас мамандарға және әріптестеріме сабақ беру әдіс- тәсілдерін көрсету, жаңа тәсілдерді үйрету, ой пікірлерін тыңдау, талқылау.

Мен жүргізілетін сабақтың барысы: бес кезеңнен тұрады:

I. Қызығушылықты ояту (сергіту)

II. Мағынаны тану

III. Толғаныс сәті

IV.Білім алушыны бағалау

V. Үйге тапсырма беру, рефлексия жүргізу

I. Кезең. Ұйымдастыру кезеңі. Бұл бөлімде оқушылардың сабаққа дайындығын тексеріп, назарларын сабаққа аудару мақсатында **«Гүлмен тілек»** (сергіту және топқа біріктіру) әдісі бойынша жүргіземін.

Білім алушылар арнайы дайындалып келген гүлді алақандарына салып тұрып, бір-біріне тілек тілейді және гүлдің астына жазылған сөздер бойынша 3 топқа біріктіремін (Лак, эмаль, олифа). Әр білім алушыға бағалау парағы таратылады. «Блум» токсономиясы.

Бағалау парағы

Тапсырма	**«Колесо айналдыру», сканворд шешу, *Сәйкесін тап 10 балл**	**«Миға шабуәдісі 10 балл**	**«Джигсо» әдісі. 20 балл**	**«CLIL» әдісі 10 балл**	**«Көршің-мен талқыла » Тәжірибелік жұмыс 30 балл**	**«ВЕНН диаграммасы» жұптық жұмыс 20 балл**	**Жалпы балл 100 балл**
Балл							

Үй тапсырмасын үш әдіспен сұраймын

«Колесо айналдыру» LED-экран арқылы жүргіземін

Сканворд шешу білім алушыларға смарт телефондарына кюуар код жіберу арқылы жүргізіледі

*Ерекше білімді қажет ететін білім алушыларға жеңілдетілген тапсырма дайындадым ***«Сәйкесін тап»*** әдісін қолдандым.

II. Мағынаны тану

Бұл кезеңде білім алушыларға жаңа сабаққа кіріспес бұрын «Миға шабуыл» әдісі арқылы сабақтың тақырыбы бойынша ой қозғаймын. Жалпы шолу жасап өту, сабақтың мағынасын түсіндіру, ағаш бұйымдарында қолданылатын лак және бояу материалдары туралы оқушыларға мағлұматтар беру.

Қызметтің жаңа білімі мен тәсілдерін бекіту мақсатында «Джигсо» әдісібойыншажаңа тақырыпқа байланысты мәтінді төмендегі тақырыпшалармен үш бөлікке бөлемін:

а) Әрлеу материалдары туралы жалпы түсінік.

б) Лак, бояу түрлері және қолданылу аймағы.

в) Бояуда қолданылатын пигменттер және лак пен бояу материалдарының қасиеттері.

Келесі «CLIL» әдістемесінің элементтерін қолдана отырып, мамандыққа қатысты сөздерді табу «Адасқан әріптер» әдісі бойынша: Э, Л, Д, С, Б,Ұ,У, Б, А, Е,К, Ж, Д, Ғ, Т, Л, Й, Ы, Ө, Р, М, О, Н, П, Ш, Е, В, Ь, Я қазақша дұрыс сөздерді тауып сәйкестерндіру арқылы орысша және ағылшын сөздерін табу

Қай топ көп сөз табады,соларға жоғары балл беріледі,

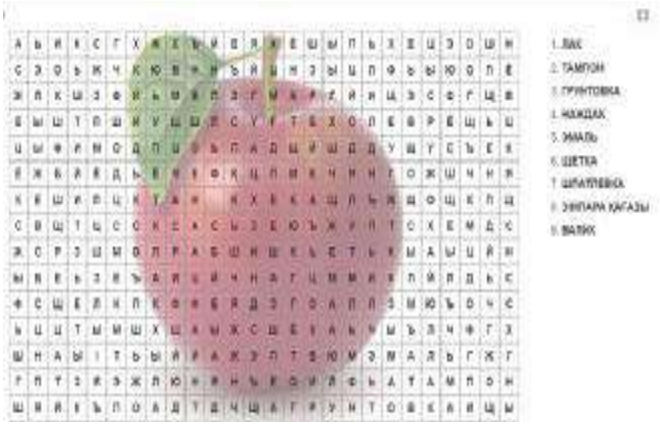
Working with a dictionary

Сөздікпен жұмыс

Қазақ тілі	Орыс тілі	Ағылшын тілі
Эмаль	покраска	painting
Мөлдір	Зімпара қағазы	Putty
Шпатлевка	изделия	varnis
Лак	лак	enamel
Наждак	шпатлевка	Emery
Ұқсату	Сходство	goods
Сырлау	тампон	Similarities
Бұйым	материал	detail
Бөлшек	деталь	material
Жадығат	грунтовка	primer
Шөтке	щетка	brush
Грунттау	Прозрачный	transparent
Тампон	эмаль	tampo

Ерекше білімді қажет ететін білім алушыға арнайы дайындалған бейне жазбаны көрсету арқылы жаңа сабақты түсіндіремін және жаңа сабақты бекіту мақсатында сөздікті жазу термин сөздерді көшіртемін

*Активити: «Сөздерді тап» әдісі бойынша ерекше білімді қажет ететін студентке берілетін тапсырма, тапқан сөздерді дәптеріне жазу

Зерделенген материалды түсінуді алғаш тексеру *Тәжірибелік бөлім. Бұл бөлімде* «Көршіңмен талқыла» әдісі бойынша әр топқа карточкалық тапсырма беріледі. Әр топ өз тапсырмасын орнидап, қорғайды. Тапсырма уақыты 15 минут.

Карточка №1. *Сізге берілген тапсырма, сыртқы далада орналасқан ағаштан жасалынған демалатын ұзын орындықты әрлеу үшін қандай әрлеу материалдарын қолданасыз? Маркалануын тауып, атап беріңіз.*

Карточка №2.*Сізге берілген тапсырма, бұтақтық ақауы бар есікті әрлеу үшін қандай әрлеу материалдарын қолданасыз? Маркалануын тауып, атап беріңіз.*

Карточка №3. *Сізге берілген тапсырма. Асханалық үстелдің бояуы ескірген, соған қандай әрлеу жұмыстарын жасайсыз? Маркалануын тауып, атап беріңіз.*

* ЕББҚЕ білім алушыларға арналған тапсырма

Активити: Тегтерді анықтау*«сәйкесін тап» Берілген кестеге карточкадағы сөреттерді қолдана отырып кестені толтырады

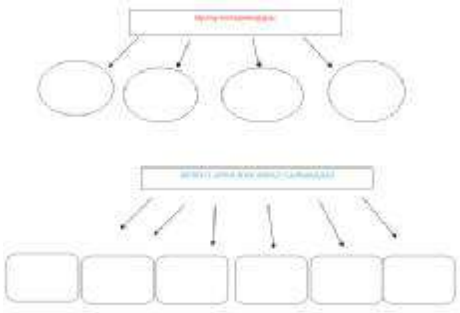

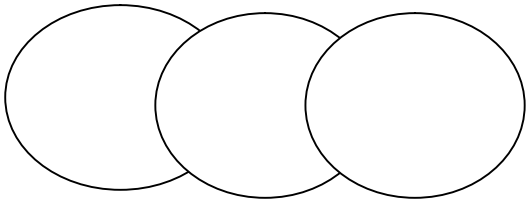

Рисунок 1 Лак, Эмаль, Грунт, Шпатлевка, Олифа

III. Толғаныс сәтіҚызметтің жаңа білімі мен тәсілдерін бекіту, қолдану барысында **«ВЕНН диаграммасы»** жұптық жұмыс

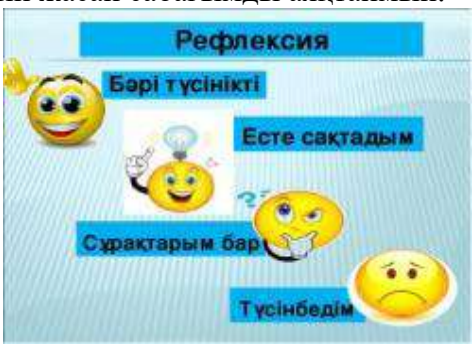
Топтарға «ВЕНН диаграммасы» арқылы жұптық жұмыс диаграммасы сызылған постер таратып беремін. Лак, эмаль және олиф әрлеу материалдарының айырмашылығын және қасиетін анықтайды.

IV. Білім алушыны бағалау бөлімінде білім алушылардың сабақ барысында жинаған баллдарын қосу және ерекше көзге түскен студенттерді бағалаймын. Сабақты

қорытындылай келе үй тапсырмасын беремін. Б.Дурманов, Р.Асанбаева «Ағаш шебері» Тарау 7.1. 250-253 беттер

V. Сабақ қорытындыларына қорытынды жүргізу және рефлексия орындау. Бүгінгі күннің рефлексиясын жасап сабағымды аяқтаймын.

Бұл жерде студенттер бүгінгі сабақтан алған әсерлерін, сабақты түсінуі, есте сақтауы, сұрақтары болса жазып, түсінбеген жерлерін сұрау болып табылады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1.Б.А.Степанов «Балташылық, ағаш жұмыстары, әйнектеу және паркет жұмыстары», «Академия» баспа орталығы 2014 Мәскеу.

2. Б. Дурманов, Р.Асанбаева «Ағаш шебері», Фолиант баспасы, 2011.

3. Н.Адамкулов «Ағаш өңдеу технологиясы», Фолиант баспасы, 2010.

4. Ағашқа арналған эмаль: шолу, түрлері, сипаттамалары. Интернет желісі.

УДК 780.6

ҚОБЫЗ АСПАБЫНЫҢ КЕШЕГІСІ МЕН БҮГІНІ

Ж.И. Нурымбетова,
Батыс Қазақстан облысы,Орал қаласы,
Құрманғазы атындағы саз колледжінің
арнайы пән оқытушысы

Қазақ халқының өнерінде аспаптық музыканың алатын орны ерекше. Қара домбыра мен қыл қобызға арналған күйлердің сапасы жағынан да, саны жағынан да көзге түседі. Бұл күйлер ғасырдан-ғасырға, ұрпақтан-ұрпаққа өнерпаз орындаушы арқылы жалғасын тауып келеді.

Қазақ қобызын алғаш жасаған Қорқыт ата делінеді. А.Жұбанов өзінің «Ғасырлар пернесі» атты еңбегінде былай деп жазады: «Үні, әуезі бай бір аспап – қобыз. Қобыз тұтас ағаштан ойып жасалады. Оған тағылатын да екі шек. Қобыз шанағының үстіңгі беті түйе терісімен қапталып, шек ретінде аттың қылы пайдаланылады. Ысқышы иілген садақ тәрізді келеді. Оң қол ысқыш арқылы қобыздан үн шығарса, сол қолдың саусақтары шекті қатты баспай, жаншымай, тырнақтың түбімен жанасып қана тартады (қобыздың мойны мен тартылған шек бір-бірінен алшақ тұрады). Бұлай ойнау құлаққа жағымды ерекше үн шығарады, ол адам үніне өте ұқсас». Домбыраға қарағанда, қобызда ойнау тым қиын болғандықтан, оны екінің бірі ұстай бермейді. Қыл қобыздың тылсым үнін бақсылар өз мақсаттарына пайдаланған. Дімкәстердің ауруын жазып, денсаулығына көріпкелдік жасаған қазақ қобызшылары бұл аспап үшін небір ғажайып күйлер шығарған. Ал, Қорқыттан кейін ұзақ жылдар бойына үнсіз қалған қыл-қобызды, тек XIX-ғасырда ұлы Ықылас жалғасын тапты.

1930 жылдары А.Жұбановтың басшылығымен қазақтың халық аспаптары оркестрі

құрылып, тапсырыс бойынша музыкалық аспаптар жасайтын шеберлер Э.Романенко және Қ.Қасымов қобыздың жаңа түрлерін, оның ішінде үш ішекті прима-қобызды (бұрауы кіші октавадағы «соль» және бірінші октавадағы «ре», «ля» дыбыстарына келтірілді) жасады. Осылайша ансамбль, оркестрлерде және жеке орындауда бүгінгі таңда майталман орындаушыларымыз жеткен абырой-атақты қобыз өнерінің биіктері деп есептейміз. Жалпы қобыз аспабы үш ішекке ауысқаннан соң кәсіби жолға түсті, келесі өрлеу кезеңі 1944 жылы Құрманғазы атындағы консерваториясының ашылуымен байланысты.

Халқымыздың ұлттық музыка аспаптарының ішінде қобыз – құрылысы, ойналу тәсілі күрделі, қоңыр сазды тылсым үні адамның жан дүниесіне табиғи әсер қалдыратын ерекше аспап. Көне дәуірлерден, Қорқыт күйлерінен басталып, соңғы ғасырлардағы Ықылас шығармаларына дейін жалғасып, бізге жеткен қобыз сарыны – халқымыздың қайталанбас, қастерлі мұрасы. Осы мұраны танып, меңгеру – бүгінгі, келешек ұрпақтар үшін парыз десек, оны оқытып, үйрету – білікті ұстаз-мамандардың міндеті.

Қобыздың бойында он жеті ғаламның үні бар деп тегін айтпаған. Қобыз үні адамның жан-дүниесін басқа таза әлеммен байланыстырады. Рухани, таза сезімдерді адам жанына ұялатып, адалдық пен шындыққа баулиды. Қобыз – қиын-қыстау, тар жолда Қорқыттың талдырмас қорегі, ақыл-ойын өрбіткен, арып-шаршағанда шабыт берген, сергіткен өмір серігі. Сөз жоқ, бұл – музыкалық мәдениет тарихындағы құдіретті құбылыс.

Ата-баба ғасырлар бойы армандаған тәуелсіздікке қолы жеткен еліміздің білім, тәрбие беру ісіндегі басты мақсат – рухани жан дүниесі биік, жеке тұлға қалыптастыру. Ал тұлғаны музыкаға тәрбиелеу дегеніміз – ол баланың бойында белгілі бір қызығушылықты ояту, қажетті құндылық бағдарын, соның ішінде пайдалы іс-әрекеттерді қалыптастыру, дарындылық көзін ашу деген сөз.

Бүгінгі таңда қобыз ойнау өнері күрделі мектепке айналып жоғары дәрежедегі мамандар дайындалуда. «Бұлақ көрсең, көзін аш!», - дегендей, өнерлі өрендеріміздің өнегелі болуына үлес қосу – ұстаздық борышымыз.

«Педагогтің кәсіби шеберлігі» байқауында өзімнің ұстаздық жетістіктеріммен бөлісе отырып, сыннан өтуді жөн көрдім.

I – «Менің портфолиом – педагогикалық бейнем» атты таныстыру кезеңі.

Жамила Игілікқызы Нұрымбетова 1973 жылы дүниеге келген.

1985-1988 жылдар Қазалы аудандық саз мектебін (Ерфазыл Жүсіпов), 1988-1992 жылдар Қызылорда музыкалық училищесін (Майра Сүйінтаева) үздік, ал Құрманғазы атындағы ұлттық консерваториясын (ҚР халық артисі, профессор Ф.Балғаеваның) сыныптары бойынша бітірген.

- 1991 ж. Қарағанды қаласында өткен XIII республикалық жас орындаушылар конкурсының лауреаты (I орын);

- 2003 ж. VI халықаралық шығармашыл жастардың “Шабыт” фестивалінен «қобыз» номинациясы бойынша дипломанты;

- 2006 ж. «Жеке номинация» бойынша Ялта қаласында өткен Халықаралық фестивалінің лауреаты;

- 2006 ж. Ақтау қаласында өткен «Каспий – достық теңізі» атты Халықаралық фестивалінің дипломанты;

- 2007 ж. ҚР Халық артисі, ҚР еңбек сіңірген қайраткері, композитор Базарбай Жұманиязовтың музыкалық шығармашылығына арналған «Жазиралы кең дала» атты I-аймақтық фестивалінің диплом иегері.

1994 - 2001 жылдар арасында Алматы қаласы Құрманғазы атындағы қазақ халық аспаптары оркестрінде I – қобыз тобы концертмейстерінің орынбасары орнын конкурспен жеңіп алып, абыройлы қызмет атқарған.

2001 жылы Батыс Қазақстан облысы мәдениет басқармасының шақыруымен жанұясымен Орал қаласына келіп, Батыс Қазақстан мемлекеттік университеті, Дәулеткерей атындағы өнер институтының «халық аспаптары» кафедрасына ұстаздық қызметке орналасқан.

2002 жылы ақпан айында Ғ.Құрманғалиев атындағы облыстық филармонияның қазақ халық аспаптары оркестрі өткізген пульттер-аралық конкурсқа қатысып, I – қобыз тобының концертмейстері қызметіне тағайындалған. Қазіргі таңға дейін сол Дәулеткерей атындағы қазақ халық аспаптары оркестрі қобызшылар тобының концертмейстері.

2002-2003 жылдары Батыс Қазақстан Мемлекеттік Университеті «Педагогика және психология» кафедрасының ассисентурасынан өтті.

2003-2006 жылдары Батыс Қазақстан Мемлекеттік Университеті «Педагогика және психология» кафедрасының аспирантурасын аяқтады.

2007 ж. «Орындаушылық практика», «Педагогикалық практика», «Мамандық-қобыз» атты оқу-әдістемелік бағдарламалардың авторы.

2010 ж. «Ақжайық өңірінің мәдениеті», «Қобыздың қоңыр үнімен... Қобызға арналған халық композиторларының ән-күйлері» және «Алыс арман. Қобызға арналған Қазақстан композиторларының әндері» атты үш электронды оқу-әдістемелік құралдарының авторы.

«Ақжайық өңірінің мәдениеті» оқу құралы Батыс Қазақстан білім басқармасының ұйымдастыруымен «Орал өңірін тану» тақырыбындағы ең үздік авторлық оқу-әдістемелік материалдардың кезеңінен «Орал өңірінің мәдениеті» номинациясы бойынша I-орын иеленген.

2010 ж. «Қобыз үйренгің келе ме?» атты оқу-әдістемелік бағдарламасы Республикалық оқу-әдістемелік байқауынан жүлделі II-орынға ие болды.

2010 ж. «Қобыздың қоңыр үнімен...» атты жеке шығармашылық концертін берді.

2011 ж. «Өмір гүлі» Фатима Балғаеваның орындауындағы шығармалар және А.Жұбанов «Көктем» қобызшылар ансамбліне арналған шығармалар атты екі оқу құралдарының авторы.

2011 ж. ҚР «Мәдениет қайраткері».

2014 ж. «Қобыз - Қосбасар» атты жеке шығармашылық концертін берді.

2017 ж. «Жеткіншектерде музыкалық білім беру жүйесі арқылы адамгершілік құндылық бағдарын қалыптастыру» атты оқу құралының авторы.

Республикалық журналдар: «Ғылыми Хабаршы», «Ізденіс», «Музыка әлемінде», «Ұлт тағылымы», «Игілік» және шет ел мемлекеттері Прага, Великобритания, Болгария, Польшада мақалалары үш тілде жарық көрген.

2018 ж. Педагогика ғылымдарының магистрі.

2019 ж. «Қазақстан ұстаздар қоғамы» мүшесі, «Қазақстан ұстазы» медалінің иегері.

2019 ж. Алматы қаласы. «Ақжайықтың асыл арулары» Энциклопедиясына енді.

2019ж. «Қобызды меңгеруге ұсынылатын кейбір орындаушылық әдістер» атты әдістемелік нұсқау авторы.

2019 ж. Астана қаласы. «Өлкетану». Батыс Қазақстан облысы. Жалпы білім беретін мектептің 5-7 сыныптарына арналған оқулыққа енді.

2019 ж. Алматы қаласы. Қазақстан авторлар қоғамының мүшесі.

2019ж. Алматы қаласы. Қазақстандық Ұлттық Юнеско Клубтары Федерациясының мүшесі.

2019 ж. ҚР Білім беру ісінің құрметті қызметкері

Облыстық, республикалық «Дельфий ойындары», Халықаралық «Жадыра, жас дарын!» фестиваль байқауларының қазылар алқасының мүшесі, төрайымы болды.

Шәкірттері - Республикалық және халықаралық байқауларының лауреаттары: Қанатқалиева Ақсамал, Джанғалиева Гаухар, Сертекова Нұржүз, Кабденгалиева Жасмина, Қабиева Дариягүл, Утегалиева Аружан, Атошева Гүлім, Нурикешева Ардақ, Төресаева Алуа, Аида, Кәкім Баянсұлу, Алмуханбетова Даяна Құрманғазы атындағы Алматы қазақ ұлттық консерваториясы және Қазақ ұлттық өнер университеті мен Махамбет Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университетінің түлектері.

II - «Педагогикалық шеберлік қоймасы» атты панорамалық бейне-сабақ.

Панорамалық сабақ жоспарын дайындаған педагогтер: «Халық аспаптары» бөлімінің оқытушысы Нурымбетова Жамила Игиликовна және «Теория» бөлім оқытушысы Жаймуханова Тилекши Тогайбаевна. Күйсандықта: Дьячкова Светлана Владимировна. Сабақ 2-курс, А-тобының студенттерімен және жеке қобыз пәні бойынша сол топта оқитын Жасталапова Динамен өткізілді. *Сабақтың тақырыбы*: Тәттімбет Қазанғапұлы өмірі мен шығармашылығы (күйлерін талдау).

Сабақтың мақсаты: Тәттімбет Қазанғапұлының шығармалары арқылы күйшілік өнерін таныту, рухани танымдық маңызын түсінуге үйрету, аспапта құйлерін орындау.

Сабақтың міндеттері: Күй өнеріне баули отырып, ой өрістерін дамыту және күй жанрына қызығушылықтарын арттыру.

Сабақтың түрі: Дәріс, түсіндіру, бекіту, аралас сабақ.

Оқу-жаттығу процесінде білім алушылар меңгеретін күтілетін нәтижелер және (немесе) кәсіби дағдылар тізбесі.

Қажетті ресурстар: Интернет ресурстары (сайттар, бейнелер), үлестірме материалдар, көрнекі-көрсету құралдары – Т.Жұмалиева, Д.Ахметбекова, Б.Ысқақов, Ә.Карамендина, З.Қоспақов. «Қазақ халқының дәстүрлі музыкасы», презентация.

Алдымен ұйымдастырушы, ынталандырушы кезең. Сәлемдесу, сабаққа дайындығын тексеру, қатысушыларды тіркеу, жаңа тақырыпты, сабаққа қойылған мақсаттар мен міндеттерді айту, үй тапсырмасын сұрау.

Өткен тақырып бойынша: «Д.Нұрпейісова өмірі мен шығармашылығы» студенттерге қоятын сұрақтар:

1.Дина шығармашылығы қандай тақырыптарды қамтыды?

2. «Тойбастар» күйінің шығу тарихы? Күйді орындау .

Келесі кезекте жаңа тақырыпты түсіндіру. Тәттімбет күйлерінің шығу тарихымен танысу, қобыз аспабында студентпен талқылау, оны оқытушының ойнап көрсетуі және аудио, видеотаспаларды оқушылармен талқылау. Мысалы, сабақ барысында Тәттімбеттің «Сылқылдақ», «Былқылдақ», «Алшағыр», «Қосбасар» сынды күйлері қаралды.

Бақылау-бағалау кезеңінде сұрақтар қолдана отырып, жаңа тақырып бойынша студенттерге сауалнама жүргізу.

1. Тәттімбеттің неше күйі бар? Атаңыз?

2. Тәттімбет қай күй орындаушылық мектебінің негізін калаушылардың бірі? Шертпе күй туралы айтып беріңіз

3. Тақтада жазба жұмыс орындау (тақтадағы берілген мысалдарға жауап).

Сабақ қорытындылау мен рефлексия болды. Сабақтың мақсаттары /оқу мақсаттары дұрыс қойылған ба?

Нені түсіну керек еді?

Егер түсініксіз болса, неге?

Сабақ соңында оқушылардың ойларын, пікірлерін тыңдау. Сабаққа қатысқан әріптестердің пікірі тыңдалып, бұндай панорамалық сабақ колледж қабырғасында алғаш жасалынғандықтан қызығушылық танытылып, болашақта оқытушылар осындай панорамалық сабақ берулері керек деген пікір қалдырды.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Турсынов А.Ж. Нравственно-духовное просвещение.-Алматы: Фараби-фонд, 1995, 67-68 с.
2. Қорқыт ата кітабы. Оғыздардың батырлық жырлары: Эпос. // орыс тілінен аударған Ә.Қоңыратбаев, М.Байділдаев. Алматы: Жазушы, 1986.
3. Жұбанов А. Замана бұлбұлдары. – Алматы: Жазушы, 1975. – 123-124б.
4. Қалиев С. Көне тарихқа көз жіберсек. Ұлт тағылымы № 1, 2004ж.
5. Маданов Х. Қазақ мәдениетінің тарихы. Алматы "Қаржы -Қаражат" 1998 ж.
6. Каракулов Б. О некоторых средствах традиционного музыкального языка казахов // Известия АН Каз ССР. № 3. 1974, стр.55-60.
7. Әбенбаев С. Ұлт тағылымы № 1, 2003 ж.
8. А.Жұбанов Ғасырлар пернесі. Алматы: Дайк-Пресс, 2002 ж.
9. Қоңыратбай.Т. Қобыз сарыны атты мақаласы. Ұлағат журналы, № 3, 1999 ж.
10. И.Жақанов, И.Хасенов, Б.Шақанов. Қобыз атасы – Ықылас. Алматы, «Рауан» 1993ж.

УДК 37.018

САБАҚ БАРЫСЫНДА БІЛІМ АЛУШЫЛАРДАН КЕРІ БАЙЛАНЫС ЖАСАУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ

Д.К. Рахимгалиева,
Батыс Қазақстан облысы, Орал қаласы,
Жоғары инженерлік-технологиялық колледжі
экономикалық пәндер оқытушысы

Болашақтың бүгіннен де нұрлы болуына ықпал етіп, адамзат қоғамын алға апаратын құдіретті күш тек білімде ғана. Қай ел болсын, өсіп-өркендеуі, әлемде өзіндік орнын алуы сол мемлекеттің біліміне, білім сапасына байланысты. Қазақстан Республикасының білім берудегі басты мақсаты-жан-жақты дамыған, білімді, өмір сүруге бейім, өзіндік ой-толғамы бар, адамгершілігі жоғары, бәсекеге қабілетті жеке тұлға тәрбиелеу. Осы мақсатты жүзеге асыру үшін оқушыға білім мазмұнын терең игертудің тиімді жолдарын іздестіріп, шығармашылыққа жетелейтін қазіргі заман талабына сай оқытушыға артылатын негізгі жұмыс.

Қазіргі білім беру формасына сәйкес білім алушыдан кері байланыс алу маңызды бағыт болып есептелінеді.

Кері байланыс білім алушының оқыту үрдісі қалай өткені және қандай нәтижеге қол жеткізгендігі туралы ой-пікірін тыңдауға негізделеді.

Кері байланыс сабақтың соңында ғана емес, сабақ барысында білім алушылардың өз бетімен орындайтын тапсырмаларының соңында жүргізіліп отыруы керек.

Рефлексия сөзі латын тілінен аударғанда reflexio- кейінге айналым мағынасын білдіреді. Бұл терминді Джон Локи 17 ғасырда енгізген. «Рефлексия- адамның өз істерінің мәнін түсініп, оны ойлану барысында өзіне- өзінің нені, қалай жасағаны туралы толық және анық есеп беруі.

Рефлексия мақсаты-еске түсіру, өзінің сабақ бойындағы іс-әрекетіне баға беру, талдау және мәселелердің шешу жолдарын іздестіру. Оқытушы білім алушының кез келген кері байланыс парағын оқи отырып, жұмысының сәтсіз шыққан тұсын және сәтті шыққан қадамын, ендігі іс-әрекетін қалай жақсартуға болатынын алдын-ала біледі. Сонымен қатар кері байланыс парағы арқылы білім алушының үніне құлақ түріп, оқу мен оқытудағы кездесетін кедергілерді айқындап, келесі оқытуға бұдан да жақсырақ дайындалуына түрткі болады.

Иә, бұл қасиет бойымызда бұрыннан бар деуге болады. Күнде кешкілік бүгінгі ісімізді, айтқан сөзімізді ойша шолып, есеп беріп, ертеңімізге жоспар құрып аламыз. Демек,"рефлексия"деп ат қойып, айдар тақпағанымыз болмаса, бұл әрекет қанымызда бар нәрсе. Бірақ соны қағазға түсіру немесе жүйелі күнделікті түрлендіріп, осы атпен сабақта қолдану болмағаны ақиқат. Осы бағдарлама бойынша білімді дайын күйінде беруден гөрі білім алушының өзі қорытынды жасауға ықпал ету және кері байланыс есебінде түрлі әдістермен рефлексия жасату тиімді екенін білеміз.

06130100 Бағдарламалық қамтамасыз ету (түрлері бойынша) мамандығының білім алушыларына өткізген «ҚР-ның ақша және несие саясаты» тақырыбындағы ашық сабағымда пайдаланған әдіс-тәсілдер туралы баяндағым келеді.

1) Бәрімізге таныс сабақ барысы сәлемдесуден басталатынын, оқытушы топта жағымды ахуал орнату үшін «Мен тілеймін» жаттығуы ұйымдастырады. Білім алушылар бір-бірінің қолынан ұстай тұрып, өз есімінің мағынасына орай қарай көршісіне тілегін білдіреді. Осылайша, топта жағымды психологиялық атмосфера орнайды.

2. Білім алушылардан үй жұмысы тест сұрақтарын орындау арқылы орындалады. Білім алушының телефонына хабарлама жіберіліп, тапсырманы гугл-диск те орындайды. Тест орындалған соң, тексеріліп, баға қойылады. https://forms.gle/h1krESBnSWhbWskN9

Сонымен қатар өткен тақырыптарды интерактивті тақтада «Банкомат» әдісі бойынша сұрақтарға жауап береді.

«Банкомат» әдісінде төмендегі сұрақтар қойылады. Бұл әдіс арқылы білім алушы банкоматтан өзіне ұнаған ақша соммасын тағдау арқылы банкоматқа ақша жинай алады.

1. Жұмысқа орналастырумен айналысатын мекеме қандай
2. Еңбек ресурстарындағы енжар халыққа кімдер жатады?
3. Жұмыссыздық дегеніміз не?
4. Экономика негі зерттейді?
5. Бір елдің экономикасын зерттейді?
6. Нарықтық механизм элементтеріне не жатады?

3.Сабаққа кіріспе «Миға шабуыл» әдісі арқылы өткен тақырып пен жаңа сабақты байланыстыру мақсатында ой қозғау сұрақтарын ұжымдық талқылау. Бір-біріне сұрақтар қояды. Бірін-бірінің пікірін толықтырады. Өз ойымен бөліседі. Білім алушылар сұрақтарға жауап беріп, өзара ұжымдық талқылау жасағаннан кейін оқытушы сабақтың тақырыбы, мақсатымен таныстырады.

4. Жаңа сабақты түсіндіру. Сабақ тақырыбын ашу үшін төмендегі сұрақтарды қоямын.

- Ақшада үй бар ма? Болса қай жерде?
- Ақшаңыз жоқ болмаса да, сатып алуға болады.

Сабақ жоспары:

1. Ақша жүйесі элеметтері
2. Банктер және олардың түрлері
3. Несие, депозиттер

Біз бәріміз білеміз біздің өміріміз материалдық өмірде өмір сүріп жатырмыз.Демек, біздің өміріміз қалай ойласақ та, ақшамен байланысты. Енді, біз бүгін ҚР-ның ақша және несие жүйесімен танысатын боламыз.

Жалпы мемлекеттік заңдармен реттелген елдегі ақша айналысын ұйымдастыру ақша жүйесі болып саналады.

Ақша жүйесінің элементтеріне жататындар:

1. Ақша бірлігі. Бұл тауар бағасын анықтап өлшеу үшін қолданылады. Қазақстанда – теңге.

2. Баға масштабы. Бұл мемлекет анықтаған ұлттық қағаз ақша данасының металға бағаланған салмақ мөлшері.

3. Ақша түрлері. Бұған жататындар: мемлекет шағаратын банкноттар, монеталар, қазыналық билеттер.

4. Эмиссиялық жүйе – айырбасқа арнап заңды түрде ақша мен құнды қағаздар шығару тәртібі.

5. Ақша жүйесінің институттары – ақша айналымын реттеп отыратын мемлекеттік және мемлекеттік емес мекемелер.

6. Валюталық паритет – екі валюта арасындағы шекті қатынасты білдіреді.

Ақша түрлеріне байланысты айналыс жүйесі екі типке бөлінеді**:**

- металл ақшаның айналыс жүйесі;

- қағаз ақшалар;

-электронды ақшалар.

Ақша жүйесіндегі басты обьекті ол –банктер. Банктердің шығу тарихын сіздерге таныстырамын.

Ежелгі кезең:

Пайызбен өсімге ақша берушілер ежелгі дәуірде болған. Банк ісі б.д.д 8 ғасырда Вавилонияда мемлекетінде пайда болды. Қарыз берушіледі сол кезде, «гуду» деп атаған.

Ежелгі Грецияда трапезиттер төлем салымшылардың салымдарын сақтауға қабылдаған, сонымен бірге ғибадатханалар да салымдарды қабылдаған.

Орда ғасырда ақша айырбастаушыларды Италияда банкир деп атады, банк сөзі итал. Сөзінен аударғанда-үстел дегенді білдіреді.

Қазіргі банк жүйесіінің дамуы қолма-қол ақшаны керек қылмайды, банк операцияларының сипатын айтарлықтай өзгертті.

ҚР-да 2 деңгейлі банк жүйесі жұмыс істейді. ҚР ұлттық банкі бірінші деңгейдегі бірден-бір банк және коммерциялық банктер. Бүгінгі таңда Қазақстанда 28 екінші деңгейлі банк қызмет жасап жүр.

Банктер бастапқыда клиенттің ақшасын сақтайтын

Қазір несие береді, банктік карточка ашып береді, ақша аударым, валюта айырбастау қызметін атқарады.

Ұлттық Банк тек қана пайда табуды мақсат етпейді. Ал коммерциялық банктер пайда үшін жұмыс істейді.

Ақша нарығындағы маңызды элементтерінің бірі несие. Несие дегеніміз қарыз қорының болмысының формасы, қарыз қорына меншіктің жүзеге асырылуының ерекше формасы. Несие төмендегі принциптер бойынша беріледі:

1. Несиені қайтару прнциптері – белгіленген уақытта алынған құралдарды пайдаланғаннан кейін қайтару қажет болады.

2. Мерзімдік принцип – келісімшарт бойынша белгіленген уақытта қайтару.

3. Төлем прициpі – несиені пайланғаны үшін ақы төлеу.

4. Материалдық қамтамасыз ету – қарыз алушы өзінің міндеттемесін бұзғанда, кредитордың мүддесін қамтамасыз етуді қорғау қажеттілігі.

5. Несиенің дифференциалды сипаттамасы - әртүрлі қарыз алушыларға ыңғайлы бапты несие бөлу.

Пайыздық мөлшерлеме-қарыз алушының білгілі бір уақытаралығында қарызға берілген ақшаны пайдаланғаны үшін берілген несиенің үстіне төленетін пайызбен есептелген ақша сомасы.

Енді базалық ставка қалай анықталады?

Базалық ставка инфляция деңгейіне байланысты , неғұрлым инфляция жоғары болса соғұрлым базалық ставка көтеріледі.

Енді біз депозит ашқан кезде, кредит алған кезде көбінесе байқаймыз номиналды пайыз, эфективті пайыз деген бар. Осы екеуінің айымашылығын білу өте маңызды.

Номиналды пайыз –ол шынайы ставка емес, жаттап алыңыздар. Шынайы картинаны көрсетпейді.

Шынайы пайызды эффективті пайыз көрсетеді.

Мысалы. Біз көшеде банктердің баннерлерін көреміз. 9 % ол номиналды ставка, төменгі жағында кіші шрифтпен жылдық эффективті става 30 жазылып тұрады. Сіз төлейтін ставка ол 30% болып табылады.

Өкінішке орай кредитте бізде осы екеуінің айырмашылығы өте үлкен. Номиналды ставка – өте төмен, эффективті пайыз 3 есе жоғары болады. Бізде бұл саясат өте нашар. Бізде былай эффективті пайыз 54% аспаса болды, кез-келген банк өзі шешеді. Біздегі кредиттің кемшілігі осы. Біз үшін пайыз тым жоғары. Басқа да факторлар әсер етеді, бірақ қаржылық сауаттылықтың төмендігі бұған қатты әсер етеді. Дамыған елдерде мұндайға рұқсат бермейді, сол себепті банктегі пайыз мөлшерлемесін төмендетуге стимул жасау үшін біз кредит алуды азайтуымыз керек.

Отбасы мүшелеріңіз несие алуға барып жатса, сіз жылдық эфективті ставка мөлшерлемесін қарадыңыз бадеп сұрақ қою керекпіз.

Депозитте де номиналды және эффективті ставкалардың айырмашылығы бар бірақ депозитте айырмашылық кіші көлемде. Номиналды бізде 14% болуы мүмкін, ал эффективті пайыз мөлшерлемесі 14,5 % максимум 1 пайыз.Көріп тұрғандарыңыздай ол үлкен жетіспеушілік. Біздің елдің үлкен кемшілігі сол. Біз осыны білу керекпіз. Бұл дегініміз қаржылық сауаттылықтың белгісі.

Енді долларға көшейік, доллармен депозиттің проценті 1 пайызды құрайды. Демек, ақшаңызды долларда сақтағыңыз келсе, сіз ол қаражатқа жылына 1 пайыз үстемақы аласыз. Демек, ақшаңыз сол қалпы тұрады деген сөз.

4.Сабақты бекіту үшін бүгінгі өткен тақырып бойынша «**Миллион кімге бұйырады?»** ойыны арқылы студенттерге сұрақ қойылады.

Рефлексия. Сабақ соңында білім алушылардан кері байланыс аламын, рефлексивті экрандағы сөйлемшелерді аяқтайды.

1.Мен бұрын ..... ойлайтынмын, қазір мен..... ойлаймын.

2.Егер мен ..... бастасам, қазір мен .....

3. Мен ..... едім, бірақ.....

4. Мен енді ..... білемін, сондықтан мен.....

5. Мен.... үйрендім.

6. Мені .....таңғалдырды.

Топты ұжымдық қарым-қатынасты дамыту мақсатында топты екіге біліп тапсырмалар беремін.

-«Лобиринт» ойыны

-«Мен жетемін» ойыны.

Жұмыстарының нәтижесін білім алушылар өздері бағалайды. Оларға мағынасы түрлі дәрежедегі смайликтер таратылады. Әр білім алушы сабақты қай деңгейде түсіндіргеніне сәйкес смайликті таңдап, оның теріс жағына өз атын жазып, флипчартқа жапсырады.

Қорытынды: Сабақ барысында білім алушылар өздерін еркін ұстай білді, өз ойын айтуға баланың саналы ішкі рефлексиясы даярланады, сол арқылы қазіргі кездегі маңызды болып саналатын өз бетімен еңбектену, бәсекеге қабілетті болу, алғырлық сияқты қабілеттері дамыта алды деп ойлаймын.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Когда обратная связь является преимущественно негативной, исследования показали, что она может препятствовать усилиям и достижениям учащихся (Hattie & Timperley, 2007, Dinham)

2. «Оқу –заман» журналы, 2023 жыл

3. https://7-su.kz/news/cat-12/11763/

УДК 378.147

АРНАЙЫ ПӘНДЕРДІ ОҚЫТУДА ЖАҢА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ

Н.М. Сабргалиева,
Батыс Қазақстан облысы, Орал қаласы,
Жоғары инженерлік-технологиялық колледжі
арнайы пәндер оқытушысы

Қазіргі заман талабы – оқытудың жаңа технологияларын меңгеру. Оқытудың жаңа технологияларының бірі – интерактивті техника және технология. Интерактивті техника және технологиясының дамуы кезеңінде осы заманға сай білімді, әрі білікті мамандарды даярлау оқытушының басты міндеті болып табылады. Қоғамдағы ақпараттандыру процестерінің қарқынды дамуы жан-жақты, жаңа технологияны меңгерген жеке тұлға қалыптастыруды талап етеді. Оқытушының цифрлы-креативті құзыреттілігі оқытушының креативті ойлау қабілеті, әдіснамалық рефлексия, жаңалыққа деген талпынысы, инновациялық технологияларды шығармашылықпен пайдалану, оқу-тәрбие процесін жетілдіру мақсатындағы ұдайы ізденістері, педагогикалық инновацияларды өз іс-тәжірибесінде жүйелі пайдалану, ақпаратты өз бетінше іздеп, таба алуы; алынған мәліметті өңдей алуы, жинақтауы, сұрыптауы және тағы да басқа шығармашылық іс-әрекеттерінен көрініс табады. Оқытушының креативті құзыреттіліктерін қалыптастыруда ақпараттық технологияларды арнайы пәндерде қолданудың орны ерекше.

Ақпараттық технологияны қолдану білім алушының белсенділігін дамытудың негізі. Мен өз іс-тәжірибемде қолданылып жүрген әдістеріммен бөлісейін.

Педагогикалық іс-тәжірибемде қолданыс тапқан, оқушылар арасында апробациядан өткен интерактивті оқытудың бір түрі – LearningApps.org

LearningApps.org деген не? Ол:

- интерактивті оқыту;
- интерактивті модульдердің көмегімен оқыту және оқыту процесін қолдау;
- модульдерді жылдам құру және өзгерту;
- тапсырмалар базасын жинақтап, қолжетімді ету;
- онлайнда оқу, жаппай тегін қолдану.

Оқытушы LearningApps.org платформасында жеке пайдаланушы ретінде тіркеліп, аккаунт құрады. Өз оқу модульдерін жасап, сақтайды, сонымен қатар басқарады. Пайдаланушы оқу модульдерінің авторы ретінде жасаған контентті жасырын статистикада көре алады. Оқытушы «Барлық жаттығу», «Жаңа жаттығу», «Менің сыныптарым», «Менің жаттығуларым» қызметтерін пайдаланады. «Жаңа жаттығу» қызметі: жұпты табу, классификация, хронологиялық кесте, мәтін енгізу, суреттерді іріктеу, викториналық сұрақтар, бос орындарды толықтыру, аудио/видео контент, кім миллионер болғысы келеді?, пазл, сөзжұмбақ т.б. модульдерді ұсынады. Модуль құрылымы: жаттығу атауы, жаттығу сипаттамасы, тапсырма түрі, мәтін, сурет, аудио, видео, элемент қосу, кері байланыс, фон, көмектен тұрады.

Оқытушы модульдерге тапсырма енгізіп, сақтау арқылы «Менің жаттығуларым» базасын толықтырады. Барлық жеке оқу модульдерінің шифрленген веб-сілтемелері болады. Оқушылар іздеу жүйелері немесе LearningApps.org оқу модулінің авторы шифрланған веб-сілтемесі арқылы өтеді немесе бағдарламаны белгілі бір аудитория үшін қолжетімді ету үшін кірістіру кодын пайдалана алады. Оқу модулінің авторы тапсырмаларды сайтта жариялай алады [3].

LearningApps.org. платформасы оқу үдерісіне келесі мүмкіндіктерді береді:

- оқушылар тілдік және анализ, синтез, бағалау дағдыларын жетілдіре алады;
- оқушы алған білімін жүйелейді;
- оқушы шешімді тез қабылдауына мүмкіндік алады;
- жалпы оқуға деген мотивация пайда болады;
- кері байланыс алады, өзін-өзі бағалайды;
- оқушы өзіндік жұмысты дербес компьютердің, ноутбуктың, ұялы телефонның көмегімен ұйымдастыра алады.

Learningapps қосымшасында фонтанды арматураның жабдықтарын ата тапсырмасын орындау .

https://learningapps.org/watch?v=ppxz41s2523

Сонымен қатар, педагогикалық іс-тәжірибемде көп қолданылатын, Wordwall әдісі. Бұл әдістеде Оқытушы Wordwall платформасында жеке пайдаланушы ретінде тіркеліп, аккаунт құрады. Өз оқу модульдерін жасап, сақтайды, сонымен қатар басқарады. Пайдаланушы оқу модульдерінің авторы ретінде жасаған контентті жасырын статистикада көре алады.

1.Wordwall қосымшасында жаңа тақырыпты сәйкестендіру ойыны.Суретпен анықтаманы сәйкестендіру. https://wordwall.net/ru/resource/63340407

3.Wordwall қосымшасында жаңа тақырыпта қалып қойған сөздерді табу ойыны https://wordwall.net/ru/resource/60054889

Педагогикалық іс-тәжірибемде қолданыс тапқан, оқушыларымның арасында жеңіл қолданылатын интерактивті оқытудың бір түрі. Бұл әдісті мен өз тәжірибемде көбінесе тест тапсырмаларын орындатуға қолданамын. Студенттер өз ұялы телефондарымен QR кодты басып, орындай берулеріне жеңіл әдіс болып табылады.

https://joyteka.com/100404827

Адамды кез-келген параметрлер бойынша бағалаудың жалғыз тәсілі әрдайым онымен тікелей қарым-қатынас болды, және бұл байланыс ұзақ уақыт бойы, әртүрлі өмірлік жағдайлар мен жағдайларда жүруі керек. Бұдан шығатыны, тестілеу уақытты үнемдей отырып, оқушылардың білімін тексеруге арналған құралдардың бірі болып табылады, алайда тек тесттердің көмегімен оқушылардың зерттелетін пән туралы білімінің тереңдігін толық тексеру мүмкін емес.

Арнайы пәндерді ақпараттық технологияларды қолдану білім алушының өз мамандығына қызығушылығын арттырып, шығармашылық шабытын шыңдап, ғылыми көзқарасын қалыптастырып, мамандық сапасын арттырып, еңбек нарығындағы бәсекеге қабілетті мамандар даярлауда үлесі мол.

Оқытудың әдіс-тәсілдерін тиімді таңдап алу оқытуда табысқа жетуге негіз болады әрі сабақтың тиімділігі мен сапасын барынша арттыруға мүмкіндік береді. Сабақта интерактивті технологияларды тиімді пайдалану жауапкершілік пен шығармашылық тұлға қалыптастыруға алып келеді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың Қазақстан халқына Жолдауы. 2020 жылғы 1 қыркүйек.
2. Р. Көбенғалиева Білім беруде ақпараттық технологияны насихаттау //Информатика негіздері. - 2012- №5. - Б. 9-10.

УДК 629.735

ЗДОРОВОЕ ПИТАНИЕ СТУДЕНТА –ЗАЛОГ ЗДОРОВЬЯ И УСПЕШНОЙ УЧЕБЫ

Л.В. Савонина,
Западно-Казахстанкая область, г.Уральск,
Уральский технологический колледж «Сервис»,
преподаватель специальных дисциплин
по специальности «Организация питания»

Цели урока:

Образовательные:

-обобщить теоретические знания по теме « питание и здоровье студентов

-определить какую роль продукты питания оказывают на здоровье студентов;

-определить закономерности изменения работоспособности студентов от питания и учебной нагрузки в процессе обучения;

Воспитательные:

-воспитывать бережное отношение у студентов к своему здоровью;

-способствовать через уроки формированию и воспитанию здорового образа жизни;

Развивающие:

-развивать умения творчески мыслить, искать необходимую информацию для урока, анализировать и делать выводы по теме.

Тип урока: дискуссия.

На уроке использовали следующие методы обучения: показ, демонстрация, объяснительно-иллюстративный(информационно-рецептивный) методы организации и осуществления учебно-познавательной деятельности, методы преподавания (информационно-сообщающий), объяснительный, инструктивно-практический.

Межпредметные связи: биология, экология, психология, социология, этика, эстетика,

Наглядные пособия: плакаты, слайдовая презентация, меню.

Технические средства обучения: персональный компьютер, проектор, экран

Ход урока:

Вступительное слово преподавателя.

Здравствуйте! Здоровье населения – высшая национальная ценность и возрождение нации должно начаться именно со здоровья детей.

Тема нашего открытого урока «Здоровое питание студента –залог здоровья и успешной учебы». Темаочень актуальная и злободневная. Многие продукты питания ухудшают наше здоровье. Одним из направлений современной науки о питании является обеспечение контроля за качеством и безопасностью продуктов. В предложенной теме урока вы найдете представления о правильном питании, вредных и

полезных продуктах, о значении правильного питания, о режиме дня и режиме питания, о ЗОЖ.

Медик 1. По данным НИИ гигиены и профилактики заболевания детей и учащихся - 53% имеют ослабленное здоровье, около 90% имеют отклонения в психическом развитии, только 8-10% выпускников средних школ – здоровы.

СПРАВКА: человек за жизнь съедает около 60 тонн пищи и всего 1 килограмм лекарств. Обычная пища содержит около 500 тыс. биологически активных веществ.

Преподаватель. Каким же будет состояние здоровья наших студентов, которые пришли к нам из школ уже, будучи нездоровыми? Я проводила анкетирование по тестам.

Результаты таковы: Обедают булочками – 50%, не обедают вообще -50%;

Не соблюдают режим питания – 70-80%;

Не соблюдают режим дня – 90%;

Ведут малоподвижный образ жизни – 80-90%, только 2 человека из 20 занимаются спортом. Следует всем задуматься о здоровье (Приложение 5)

Преподаватель: Ребята, назовите факторы, которые, по вашему мнению, будут неблагоприятно воздействовать на здоровье студентов?

Неблагоприятные факторы для студентов.

-большая учебная нагрузка;

-нарушение режима дня;

-нарушение санитарного режима;

-вредные привычки;

-гиподинамия;

-неблагоприятные условия проживания в общежитии;

- психоэмоциональное перенапряжение;

-нарушение режима питания.

Справка:соблюдение рационального режима питания, занятия физическими упражнениями, правильное питание, отказ от вредных привычек, благоприятная обстановка в семье и коллективе – вот перечень мер, способных повышению качества жизни.

Медик2. Недостаток потребления жизненно необходимых пищевых веществ в юношеском возрасте отрицательно сказывается на показателях физического развития, успеваемости, вызывает постепенное развитие обменных нарушений, хронических заболеваний, препятствует формированию здорового поколения**.**

Преподаватель. Ситуация осложняется низкой культурой питания молодежи. Студенты предпочитают быстрое приготовление пищи.

Диетолог1. Основные правила питания:

1-есть продукты полезные для здоровья;

2-есть в одно и тоже время;

3-есть продукты в определенном порядке;

4-есть не быстро и не очень медленно;

5-каждый кусочек тщательно пережевывать;

6-не объедаться;

7-сладости есть только после обеда;

8-после еды полоскать рот;

9-употреблять больше фруктов ягод и овощей – источников витаминов.

Преподаватель.А теперь мы поговорим о режиме питания.Знаете ли вы, что это такое? Давайте назовем основные составляющие режима питания: завтрак, обед, ужин.

Ученик.

Если будешь ты стремиться

Распорядок выполнять-

Будешь лучше ты учиться,

Лучше будешь отдыхать.

Сценка «Режим питания». Приложение №4.(действующие лица: учитель и ученик)

Диетолог 2. У студентов выявлены следующие нарушения режима питания:

НЕ ЗАВТРАКАЮТ – 25-47%;

Питаются 2раза в день -17%;

Около 10% не обедают или обедают нерегулярно;

НЕ УЖИНАЮТ – 22%;

Редко употребляют горячие блюда;

Поздно ужинают.

ДиетологЗ. Белков в рационе должно быть –не менее 12%;

Жиров –не больше 30%;

Минеральные вещества, в них суточная потребность такова:

кальция – 800мл.

Магния – 500мг.

Калия– 2500-5000мг

Железа – 10мг.

Следует стремиться к соответствию энергетической ценностью и качеством состава питания.

Преподаватель. «Составные здорового образа жизни» - записать в тетради.

Ребята, давайте выясним и назовем всей группой составные здорового образа жизни?

Принципы здорового образа жизни:

1.Рациональное питание;

2.Правильное отношение к своему здоровью;

3. Баланс труда и отдыха;

4.Солнце и воздух.

5.Жить по биологическим ритмам природы: просыпаться и засыпать с ритмами природы.

6.Отказаться от вредных привычек.

7.Положительные эмоции, любить жизнь и тех , кто рядом.

Преподаватель: А теперь поговорим о питании студентов нашего колледжа, т.е. вас.

1.Что продается из продуктов питания в буфете и столовой колледжа?

2. Почему из вас практически мало кто обедает горячими блюдами?

3. А что чаще всего вы покупаете? Какими продуктами обедаете**?**

Сделайте выводы о правильности питании.

Преподаватель.

Неправильное питание – серьезный фактор риска развития многих заболеваний. Статистика: Произошло резкое увеличение людей, страдающих ожирением, сердечно – сосудистой системы, сахарным диабетом и многими другими болезнями века НТП.Их можно предотвратить, если питаться правильно.

Преподаватель.Для нормальной жизнедеятельности необходимо сбалансированное поступление с пищей белков, жиров, углеводов, витаминов, микроэлементов.

Для деятельности головного мозга больше есть блюд из рыбы и морепродуктов.

Диетолог 1.

Углеводы – это «топливо» клеток мозга. Источники их – картофель, хлеб, сахар, кондитерские изделия, каши, шоколад. Они при избытке переходят в жиры. Избыток пустых калорий может привести к жировым отложениям, ухудшению памяти.

ОВОЩИ, ФРУКТЫ, ЗЕЛЕНЬ– источники витаминов, минеральных веществ, пищевых волокон.

Завтрак – плотный.

Обед – полноценная горячая пища. (не заменять продуктами быстрого приготовления).

Ужин – лучше легкоусвояемые молочные крупяные и овощные блюда.

Чаю и кофе, мясу – скажите нет.

Докладчик №1 (*приложение 2)*

«В*итамины и их польза для учащейся молодежи*».

Преподаватель.

Работоспособность студентов под влиянием учебно – трудовой деятельности изменяется.

СЕССИЯ.

1.Нагрузка увеличивается до 11-13 часов в сутки.

2.Недосыпание.

3.Нарушение режима дня и отдыха.

4.Информационная нагрузка.

5.Нерегулярное питание.

Рекомендации: Во время сессии внести в рацион 10-15гр. растительного масла в салатах, это способствует концентрации внимания и памяти, работоспособности, атворог, сыр – снижают уровень стресса.

Экзамены сопровождаются эмоциональными переживаниями, а это и есть эмоциональная напряженность. Экзамены – это мобилизация всех сил организма, в это время снижается вес тела на 1.6-3.4кг.

Преподаватель.

Напряженный график и неспособность организовать свой режим приводит к тому, что сбивается режим питания (его отсутствие или нерегулярность). Хроническое недосыпание, нарушение режима дня, информационная перегрузка – могут привести к нервному срыву.

Диетолог 2.

А избежать поможет Правильное питание. В питании следует придерживаться правил:

- исключить из пищевого рациона рафинированного сахара;
-концентраты каш и супов;
-изделия из рафинированной муки, рафинированных круп;
-готовые десерты;
-кофе.

Диетолог 3.

Включить в рацион овощи и фрукты (витамин А, Е, С, группы В);

Минеральные вещества (цинк, магний, селен);

Употреблять молочно – кислую продукцию (300-400гр.)

Есть богатую белковую пищу

Регулярные физические упражнения

Потреблять воду 30мл. на 1кг.тела

Докладчик №2 «Доклад о пользе воды» (*приложение 2)*

Преподаватель: Ребята, вам было дано задание на дом:

Определить какие болезни вызывают современные продукты питания? Давайте поговорим об этом.

Таким образом,из опыта жизни человечества получается

«Дороже здоровья – только лечение».

Надеюсь, что многие сделали для себя вывод, рекламированные продукты: йогурты, майонезы, кетчупы, сыры…- не приносят пользы. Пища может привести к болезням, ослаблению иммунитета и другим недугам.

Если хотим стать здоровее, бодрее, надо отказаться от пищи, приносящей вред, от вредных привычек, больше двигаться, жить с положительными эмоциями, любить жизнь и тех, кто вокруг нас!

Преподаватель.

Поговорим о полезных и вредных продуктах в современной жизни.

Ребята, какие полезные продукты питания вы знаете? Назовите их.

Полезные продукты:

Овощи , фрукты, нерафинированные продукты,

Мясо, рыба, яйца, молоко, зелень, каши, ягоды и прочие.

Дискуссия по вопросам:

1.Чем полезны фрукты?

2.В чем польза овощей?

3.Почему надо есть каши?

4. В чем польза мясных продуктов?

5.В чем польза молочных продуктов?

Докладчик №3 «Молоко и его пищевая ценность» *(приложение№2)*

Преподаватель.А теперь поговорим о вредных продуктах питания.

Какие продукты питания можно назвать приносящими вред здоровью человека?

Какие из них вы употребляете?

Вредные продукты:

Рафинированная мука;

жвачки, (сообщение)

Дрожжи, созданные химическим путем;

пища с высоким содержанием жиров,

сахара, животного белка и соли,с низким содержанием клетчатки.

Чипсы, (сообщение)

гамбургеры,

хот – доги,

пончики,

сухарики, многие другие продукты.

Диетолог1.

К сожалению, многие продукты фальсифицированы.

В них есть чужеродные химические вещества, которые:

-неблагоприятно влияют на пищеварение;

-снижают иммунозащитные силы;

-повышают чувствительность организма к веществам;

-ускоряют процесс старения;

-нарушают функцию воспроизводства потомства.

Диетолог2 .

Фальсификация продуктов бывает 3-х типов:

-1тип – некондиционный продукт (не сохраняют параметры);

2тип – суррогат – т.е.замена компонентов;

3тип – подделка - отсутствуют данные компоненты.

Например: (показать пачку чая и рассказать о нем, шоколад, кофе)

ЧАЙ – используют листья др.растений, отбросов, чайной пыли, добавляют берлинскую лазурь для придания цвета.

ШОКОЛАД – какао – масло – заменяют другим маслом, гнилые зерна кофе, муку для густоты.

КОФЕ – подкрашивают плохие зерна с помощью свинца, медь, искусственного зерна из муки.

Преподаватель.

Как вы думаете, ребята, а надо ли сегодня наказывать производителей за такие продукты?

Вопросы для дискуссии:

1.Мясо? (белки - при избытке – повышается холестерин);

2.Молочные продукты? (кальций – скоропортящиеся продукты);

3. Картофель?(Калий, «второй хлеб» - много крахмала);

4.Капуста? (много витаминов – могут быть нитраты);

5.Каша манная?(хороша на завтрак – много углеводов);

6.Хлеб? (растительные волокна – рафинированная мука);

7.Батон? (высококалорийный продукт);

Преподаватель: Выводы по проведенному уроку мы сделаем в виде эвристических вопросов.

1.Я узнал, что…? (о рациональном питании, ЗОЖ, режиме дня и питании).

2.Я нашел подтверждение тому, что…? (вредно и полезно для здоровья).

3.Я обнаружил, что…? (Я неправильно питался, использовал свое время).

4.Я был удивлен тем, что…? (узнал сегодня много полезного на уроке).

5.Я мне нравиться, что…? (Мы затронули злободневную, и актуальную тему).

6.Я был разочарован тем, что…? (в жизни так много вредных продуктов).

7.Самое важное, что я узнал на уроке…? (что только от меня зависит мое здоровье) (приложение №6).

Заключение

Изучение ОБЖ о здоровом образе жизни имеет большую познавательную ценность для формирования у вас правильного представления о режиме дня, режиме питания, о том, что каждый человек ответственен за свое здоровье. Если мы не будем заниматься им с юношеских лет, это приведет к различным заболеваниям научно – технического века.**Домашнее задание**: написать сочинение на тему «Я и здоровый образ жизни», для закрепления изученного материала. А также написать каждому студенту.

Список использованной литературы:

1. Виленский, М.Я. Физическая культура и здоровый образ жизни студента: учебное пособие / М.Я. Виленский, А.Г. Горшков. -Москва: КноРус, 2013. - 424 с.
2. Якуш С.И. Идеальный вес и все о нашем питании//2013 г., № 12. 3
3. Кобяков, Ю.П. Физическая культура. Основы здорового образа жизни / Ю.П. Кобяков. - Изд. 2-е, доп. и испр. –Ростов-на-Дону: Феникс, 2014. -444 с.
4. Яшин, В. Н. ОБЖ. Здоровый образ жизни: учебное пособие для вузов / В. Н. Яшин. - 3-е изд., перераб.-Москва.
5. С.Г.Добротворская Ориентация школьников и студентов на здоровый образ жизни. Казань: Центр инновационных технологий, - 150с.
6. Ф.Н.Зименкова.Питание и здоровье: Учебное пособие для студентов по спецкурсу «Питание и здоровье»: издательство Прометей
7. В.А. Питкин, Л. А. Холодная «Питание студентов в режиме рабочего дня» 2021;83(2):67-71

Интернет ресурсы

1. Едим дома [Электронный ресурс]. -Режим доступа: www. edimdoma. Ru

УДК 510.5

ОСНОВНЫЕ ПОНЯТИЯ АЛГОРИТМА И ЕГО СВОЙСТВ

М.Б. Сапаров,
Западно-Казахстанская область, г. Уральск,
Уральский колледж информационных технологий,
преподаватель специальных дисциплин

Наименование модуля: ПМ 2 «Составление алгоритма и создание блок-схемы на основе спецификации программного обеспечения»

РО 2.2 Составлять блок-схему для каждого модуля программного обеспечения на основе дизайн-проекта

Подготовил преподаватель: Сапаров Мохаммед Бахытович

Дата: 12 декабря 2023 года

Общие сведения:

Курс, группа 2 курс, группа 24

Тип занятия: комбинированный урок

Цели, задачи:

Цель: ознакомить учащихся с основами разработки и создания приложений, применяя классическую структуру: разработка алгоритма – написание программы, а также ознакомить с особенностями написания кода в языке программирования Delphi;

Задача: развитие творческого и логического мышления учащихся с учетом будущей профессии; развитие умений осуществления теоретического обобщения и самостоятельного доказательства фактов; развитие отношений сотрудничества учащихся и преподавателя; развитие профессиональных навыков через использование компьютера и ориентации учащихся на будущее трудоустройство.

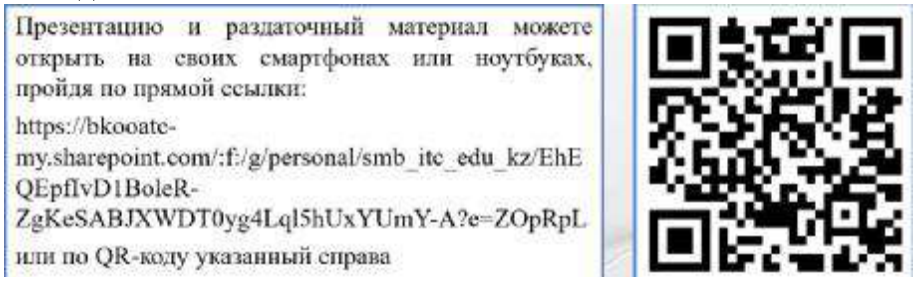
Ожидаемые результаты: писать код программы по составленному алгоритму

Необходимые ресурсы: Интерактивная панель (специальное программное обеспечение: MSOffice, BorlandDelphi 7), персональные компьютеры (специальное программное обеспечение: BorlandDelphi 7), раздаточный материал (Самостоятельные работы, печатный материал для чтения)

Организационный момент – 1 минута **Слайд №7**

Приветствие. Проверка отсутствующих учащихся. Организация рабочего места

Слайд №8

Слайд №9-10

Закрепление предыдущего урока (Фронтальный опрос) - 3 минуты

1. Что мы называем языками программирования? (**Слайд 11**)
2. Чем отличаются языки программирования низкого уровня от высокого уровня? (**Слайд 12**)
3. Что за язык Delphi? (**Слайд 13**)

4. Что такое Компилятор? (**Слайд 14**)
5. Что такое Интерпретатор? (**Слайд 15**)
6. Что такое Транслятор? (**Слайд 16-17**)

Актуализация и мотивация опорных знаний– 2 минуты (Слайд 18)

С того момента, как человек начал вести то, или иное хозяйство, то есть заниматься животноводством или земледелием, обмениваться товаром (бартер), появилась потребность вести учёт. Эта потребность привела к развитию большинства наук. Вести тот или иной учет, без специальных средств, очень трудоемкая работа. Например, формирование статистических данных, учет хозяйственной деятельности предприятия и т.д. На такой случай, раньше, когда не было специальных средств, создавались, в организации, целые отделы для такого трудоемкого учета, например, тех же статистических данных. Об этом можно говорить очень долго, где применяются те, или иные вычисления. Однако, поиски, по решению этих сложных ситуаций, не прекращались никогда, и до сих пор пытаются усовершенствовать имеющие результаты. **Придумывались различные счетные машины, в конце концов, был создан первый компьютер, ENIAC, в 1946 году.** Эволюция компьютеров привело к научно-техническому прогрессу, это как раз, то самое время, в котором мы живем! Но компьютер, это просто железо, и чтобы она работа, ей нужна программа. На сегодняшний день разработаны множество специальных удобных программ, которые создают программы, и как Вы уже знаете, их называют языками программирования. Под железом мы можем понимать не только компьютер, но также любое электронное устройство, те же планшеты, смартфоны и т.д. Пока эволюционировали компьютеры, эволюционировали и программы для этих компьютеров. В связи с этим, на сегодняшний день, написание программ, является одним из самых актуальных работ, к примеру, мобильные приложения. Умения создавать программы сделают Вас на рынке труда очень востребованным специалистом, что является мотивом для изучения данного курса. Изучение программирования, в принципе, как и любой другой предмет, нужно начинать с азов, об этом мы и будем говорить на сегодняшнем уроке. Хочу продемонстрировать видеоролик, как представляет будущее корпорация Microsoft.

(Слайд 19) Видеоролик – Представление Майкрософт о ближайшем будущем

Опережающий вопрос: (3 минут)

Вы могли бы назвать основателей разработки программного обеспечения?

[Apple - Стив Джобс, Стив Возняк / Создатель]
[Microsoft – Билл Гейтс / Создатель]
[Linux – Линус Торвальдс / Создатель]
[HTML – Тимоти Джон Бернерс-Ли / Создатель]
[PHP – Расмус Лерфорф / Создатель]
[Язык Delphi – Никлаус Вирт и Андерс Хейлсберг / Создатель]

Хорошо, какой же существенный вклад внес каждый из них?

Этих базовых знаний достаточно для изучения новой темы.

Конспект – 40 минут (Слайд 20)

Тема урока:Алгоритмы. Типы данных. Операции. Переменные. Константы

Цели урока: (Слайд 21)

На этом уроке, изучая эту тему, мы попытаемся разобраться, как устроены логические операции компьютерных машин, проведем аналогию действий роботов и человека, и разберем, какое к этому имеет отношение программирование, код.

Проблемный вопрос: (Слайд 22)

Уважаемые учащиеся, исходя из целей урока, хочу задать Вам вопрос: Как Вы считаете, можно ли создать компьютерный интеллект, равный по возможностям с человеческим мозгом?

Какие искусственные интеллекты уже существуют на сегодняшний день?

(Обсудить фильм искусственный интеллект из фильма **Терминатор**)

Запишем план урока. План урока: (2 минуты) (Слайд 23)

1. Алгоритмы (25 минут, из них 15 минут самостоятельная групповая работа)
2. Типы данных (5 минут)
3. Операции (5 минут)
4. Переменные и константы (5 минут)

Любой язык программирования описывается на английском языке, и есть определенные термины, которые необходимо знать, они либо чаще повторяются, либо чаще встречаются. Казахстан, в соответствии с новой государственной программой, скоро перейдет на латиницу. Казахстан с каждым годом переходит на новый уровень развития, применяя информационные технологии. Возможно, что в ближайшем будущем будем писать программы на казахском языке. В связи с этим, рассмотрим термины на казахском языке.

Термины (раздаточный материал) - 3 минуты (Слайд 24)

№	На русском языке	На казахском языке	Латиница	На английском языке
1	Логический	Логикалық	Logikalyq	Boolean
2	Символ (Характер)	Таңба	Tan’ba	Character
3	Переменная	Айнымалы	Ai’nymaly	Variable
4	Объект	Нысан	Nysan	Object
5	Дерево	Ағаш	Ag’as’	Tree
6	Инспектор	Инспектор	I’nspektor	Inspector
7	Форма	Нысаны	Nysany	Form
8	Свойства	Қасиеттері	K’asietteri	Caption, Properties
9	События	Оқиғалар	Ok’ig’alar	Events
10	Модуль (Блок, часть)	Бөлім	Bo’lim	Unit

Алгоритм и программа (Конспект и изложение 10 минут)

Алгоритм – точное предписание, определяющий вычислительный процесс, идущий от изменяемых начальных данных к конечному результату, т. е. это рецепт достижения какой-либо цели. Совокупность средств и правил для представления алгоритма в виде пригодном для выполнения вычислительной машиной называется языком программирования, алгоритм, записанный на этом языке, называется программой.

Сначала всегда разрабатывается алгоритм действий, а потом он записывается на одном из языков программирования. Текст программы обрабатывается специальными служебными программами – трансляторами. Языки программирования – это искусственные языки. От естественных языков они отличаются ограниченным числом «слов» и очень строгими правилами записи команд (операторов). Совокупность этих требований образует синтаксис языка программирования, а смысл каждой конструкции – его семантику.

Свойства алгоритма (Слайд 25)

Массовость: алгоритм должен применяться не к одной задаче, а к целому классу подобных задач (алгоритм для решения квадратного уравнения должен решать не одно уравнение, а все квадратные уравнения).

Результативность: алгоритм должен приводить к получению результата за конкретное число шагов (при делении 1 на 3 получается периодическая дробь 0,3333(3), для достижения конечного результата надо оговорить точность получения этой дроби, например, до 4 знака после запятой).

Определенность (детерминированность) – каждое действие алгоритма должно быть понятно его исполнителю (инструкция к бытовому прибору на японском языке для человека, не владеющего японским языком не является алгоритмом, т.к. не обладает свойством детерминированности).

Дискретность – процесс должен быть описан с помощью неделимых операций, выполняемых на каждом шаге (т. е. шаги нельзя разделить на более мелкие шаги).

Алгоритмы можно представить в следующих формах: (**Слайд 26**)

1. словесное описание алгоритма;
2. графическое описание алгоритма;
3. с помощью алгоритмического языка программирования;
4. описание структуры алгоритма на естественном, частично формализованном языке.

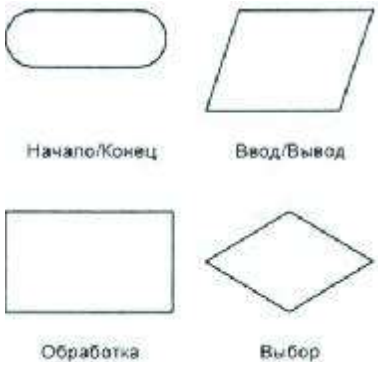
(Слайд 27) *Словесный способ – способ записи алгоритма на естественном языке*. Данный способ очень удобен, если нужно приближенно описать суть алгоритма. Однако при словесном описании не всегда удается ясно и точно выразить логику действий.

Пример: Составить алгоритм «Вскипятить чайник»

1. Начало
2. Открыть кран с водой
3. Налить воду в чайник
4. Закрыть кран
5. Включить плиту
6. Поставить чайник на огонь
7. Ждать, пока вода закипит
8. Выключить плиту
9. Сказать «Чайник вскипел»
10. Конец

В этом примере каждая команда имеет свой порядковый номер и записывается на отдельной строке. Этот алгоритм мы используем в нашей жизни или в быту. Такой алгоритм называют бытовым.

(Слайд 28) *Графический способ описания алгоритмов.* Для более наглядного представления алгоритма используется графический способ. Существует несколько способов графического описания алгоритмов. Наиболее широко используемым на практике графическим описанием алгоритмов является использование блок-схем. Несомненное достоинство блок схем – наглядность и простота записи алгоритма.

Каждому действию алгоритма соответствует геометрическая фигура (блочный символ). Различают следующие виды алгоритмов:

(Слайд 29-30) *Линейный* – список команд (указаний), выполняемых последовательно друг за другом;

(Слайд 31-32) *Разветвляющийся* – это алгоритм, содержащий хотя бы одну проверку условия, в результате которой обеспечивается переход на один из возможных вариантов решения;

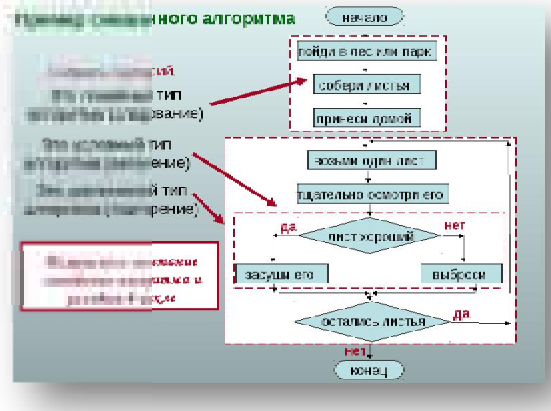

(Слайд 33-34) *Циклический* – алгоритм, предусматривающий многократное повторение одной и той же последовательности действий. Количество повторений обусловливается исходными данными или условием задачи.

Любая алгоритмическая конструкция может содержать в себе другую конструкцию того же или иного вида, т. е. алгоритмические конструкции могут быть вложенными.

(Слайд 35) Пример смешанного алгоритма:

(Слайд 36) **Самостоятельная групповая работа (**15 минут, 5 минут на разработку, 10 минут на демонстрацию и разъяснение. Группа должна быть поделана на четыре подгруппы. Демонстрирует и разъясняет только один из подгруппы**)**

Разработать алгоритм действий (форму представления выберите самостоятельно):

1 группа: Сходить в магазин, купить молоко.

2 группа: Сходить в тренажерный зал.

3 группа: Сходить на курсы по английскому.

4 группа: Сходить в садик, забрать сестренку.

(Слайд 37) **Псевдокод**– описание структуры алгоритма на естественном, частично формализованном языке, позволяющее выявить основные этапы решения задачи, перед точной его записью на языке программирования. В псевдокоде используются некоторые формальные конструкции и общепринятая математическая символика. Строгих синтаксических правил для записи псевдокода не существует. Это облегчает запись алгоритма при проектировании и позволяет описать алгоритм, используя любой набор команд.

Псевдокод

Система обозначений и правил для единообразной записи алгоритма.

Существуют специальные слова, смысл которых определен раз и навсегда.

Пример:

```
Начало
Ввод(a, c);
Если a<>0 и c<>0
То y:=a+c;
Вывод('y=',y);
Конец.
```

(Слайд 38) Программный способ записи алгоритмов

Способ записи алгоритмов с помощью блок-схем нагляден и точен для понимания сути алгоритма, тем не менее, алгоритм предназначен для исполнения на компьютере, а

язык блок-схем компьютер не воспринимает. Поэтому алгоритм должен быть записан на языке, понятном компьютеру с абсолютно точной и однозначной записью команд.

Таким образом, алгоритм должен быть записан на каком-то промежуточном языке, с точными и однозначными правилами и отличным от естественного языка и языка блок-схем, но понятном компьютеру. Такой язык принято называть языком программирования.

Программный способ записи алгоритма – это запись алгоритма на языке программирования, позволяющем на основе строго определенных правил формировать последовательность предписаний, однозначно отражающих смысл и содержание алгоритма, с целью его последующего исполнения на компьютере.

Запись алгоритма на языке программирования называется **компьютерной программой**.

Пример:

```
procedure TForm1.Button1Click(Sender: TObject);
begin
ShowMessage('Hello, world!');
end;
```

(Слайд 39) Переменные (Конспект и изложение материала – 5 минут)

В любом языке программирования приходится использовать переменные. При загрузке программы, компьютер вначале считывает все необходимые данные в оперативную память, после чего уже имеет возможность работать с ними. Переменная – это ячейка оперативной памяти, которая может хранить данные какого-то одного типа. Переменная похожа на ячейку в MS Excel, там тоже в ячейке можно указать нужный формат данных. Если переменная имеет тип данных "строка", то в нее нельзя записать число. А в переменную с типом "целое число" нельзя записать вещественное число. В языках программирования вещественным называют число, у которого есть запятая, после которой имеются цифры, хотя бы нули:

125,00

348,24

Каждая переменная имеет уникальное имя. Для компьютера имя переменной – это адрес ячейки памяти, где хранятся данные. Присваиванием имен (идентификаторов) переменным занимается программист. Имена переменным в Delphi даются по определенным правилам:

1. Имя переменной может содержать любое количество английских букв, цифр и знака подчеркивания, другие символы недопустимы.
2. Первым символом обязательно должна быть буква или знак "_" (подчеркивание).
3. В Delphi нет разницы, какие буквы вы даете переменным – большие или маленькие. То есть, myperem, MyPerem, MYPEREM – это одна и та же переменная.

Совет: *Переменную можно назвать одной буквой. Однако уже через месяц или раньше вам очень трудно будет вспомнить, зачем вы делали переменную F, и какие данные в ней хранятся. Поэтому старайтесь давать переменным осмысленные имена и сочетайте большие буквы с маленькими для разделения на слова. Хорошие примеры – MinZarplata или Glav_Param.*

Комментарии (Слайд 40)

Комментарий – это текст, который программист в качестве подсказки вписывает для себя. Компьютер такой текст игнорирует, он нужен только для вас. При компиляции все комментарии просто вырезаются. В хорошем коде комментариев должно быть не менее трети от всего размера кода. Когда Вы будете делать большие

проекты, без комментариев не обойтись. Уже через месяц, открыв исходный код большой программы, будет очень сложно вспомнить, что тут к чему, и как работает, поэтому не скупитесь на комментарии!

Комментарии бывают многострочные и однострочные. Многострочный комментарий заключается в фигурные скобки, и в этих строках не должно быть действующих операторов. Пример:

```
{Это многострочный
  комментарий!}
```

Как видите, кавычки после закрывающей скобки ставить не нужно.

Однострочный комментарий ставится после символов "//", то есть двух слэшей. Этот комментарий может находиться как на отдельной строке, так и после (но не до!) оператора. Примеры:

```
//комментарий на отдельной строке
a := "Действующий оператор";  //комментарий после оператора
```

Не скупитесь на комментарии, обязательно указывайте, какую переменную и для чего вы создавали, что делает тот или иной блок кода. Говорят, в корпорации Microsoft увольняют программистов, если комментарии в их программах составляют менее трети общего кода!

(Слайд 41) Типы переменных

Каждая переменная имеет свой тип. Тип переменной обязательно нужно указывать, потому что разные типы переменных занимают разный размер, и компьютеру нужно знать, сколько байт в оперативной памяти требуется отвести под указанную переменную. Создание переменной состоит из двух этапов:

Объявление переменной (указываем имя и тип переменной). Переменная объявляется в специальном разделе var.

Присвоение переменной какого-то значения.

Объявление переменной выглядит так:

```
var
Peremennaya1 : Real;
Peremennaya2, Peremennaya3 : Integer;
```

Как видно из примера, вначале указывается имя переменной, затем, после двоеточия указывается тип переменной. Если нужно объявить несколько переменных одного типа, их имена разделяются запятыми. В приведенном примере мы объявили одну вещественную переменную типа Real и две целые переменные типа Integer.

Присваивать значение переменным можно неоднократно. Переменная потому и называется так, что ее значение в процессе работы программы может меняться. Оператор присвоения значения выглядит так:

```
:=
```

Примеры присвоения значений переменным:

```
A := 10;
B := 20.35;
C := 'Это строка';
D := True;
A := 3+5-1;
```

Механизм присвоения значения работает следующим образом: вначале рассчитывается значение в правой части команды, то есть, после знака " := ". Затем результат этого значения записывается в переменную. В последней строке примера мы использовали выражение "3+5-1". Вначале получается результат, в нашем случае он равен 7. Затем этот результат записывается в переменную.

В дальнейшем, имя переменной можно использовать в различных выражениях, например,

```
A1 := 3;
A2 := A1 + 7;
A1 := A1 + 1;
```

В первой строке мы записали в переменную число 3. Вторая строка содержит выражение, результатом которого будет число 10. А вот третья строка интересней. Как вы полагаете, что будет записано в переменную A1? Если ваш ответ 4, вы совершенно правы: вначале рассчитывается результат правой части команды, где в переменной A1 еще старое значение, затем он записывается в эту же переменную, изменяя ее значение.

В таблице 2.1 перечислены основные типы переменных:

Название типа	Описание	Пояснения
`Integer`	Целое число	Переменная может содержать только целые числа, как со знаком, так и без знака.
`Real`	Вещественное число	Переменная может принимать в качестве значения целые и дробные числа, со знаком и без знака.
`String`	Строка	Переменная может хранить любые символы и наборы символов. В переменную `String` можно записать до 2 Гб символов.
`Boolean`	Логический тип	Булева переменная, может быть либо False (Ложь), либо True (Истина).

На самом деле, типов переменных значительно больше. В таблице представлены только основные типы.

(Слайд 42) Строки

С этим типом переменных приходится работать довольно часто. В примере выше мы указывали строку 'Это строка', а на прошлом уроке имели дело со строкой 'Hello, world!'. Вы уже заметили, что все строки должны быть заключены в одинарные кавычки. Размер строки практически не ограничен. Вы можете записать в строку любой текстовый файл, все зависит от того, сколько места есть у Вас на диске, и какой объем ОЗУ у Вас установлен.

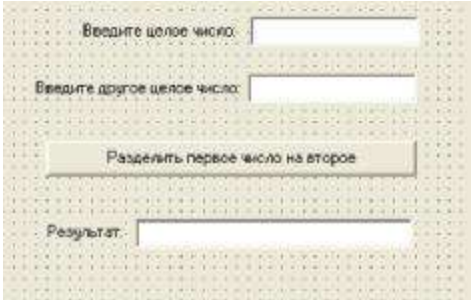
Самостоятельная работа (10 минут)

(Слайд 43) Создаем программу с использованием переменных

Для демонстрации возможностей переменных, давайте напишем простой калькулятор, который будет делить два числа, а затем выводить их значение.

Изучим целые и вещественные типы на практике. Для этого создадим простую программу, которая делит одно целое число на другое. Результат будет выводиться, как вещественное число.

Откройте Delphi, создайте новый проект. На форму нужно поместить три компонента Label, три компонента Edit и одну кнопку, чтобы получилась такая картина:

Совет: чтобы выполнить одинаковую операцию над несколькими компонентами сразу, их можно выделить один за другим, удерживая клавишу <Shift>. Например, если таким образом выделить все три компонента Edit, то затем можно разом очистить их свойство Text.

Сохраните проект под именем MyCalc. Затем дважды щелкните по кнопке, чтобы создать обработчик нажатия на кнопку.

Перед **begin** процедуры следует создать раздел **var**, и объявить там три переменных:

```
var
  Perem1, Perem2 : Integer;
  Perem3 : Double;
```

Затем вернемся в тело процедуры (между командами **begin** и **end**), и присвоим целым переменным введенные пользователем значения. Здесь нужно понять одну важную вещь. Пользователь будет вводить значения в компоненты Edit, и там они будут храниться в свойстве Text в виде строкового типа данных. Строку нельзя будет присвоить переменной какого-либо другого типа данных, присвоение

```
Perem1 := Edit1.Text; //ошибочное присвоение
                      //– несовместимость типов данных
```

будет ошибочным. Разница довольно существенная: даже если пользователь вводит, казалось бы, целое число, например,

123

то компьютер видит строку символов, а вовсе не число:

'123'

Решение – преобразовать один тип данных в другой, в нашем случае, строку в целый тип. Преобразованием типов приходится заниматься сплошь и рядом, по мере изучения материала мы будем знакомиться с различными способами преобразования. Преобразовать строку в целый тип можно с помощью функции

StrToInt(String);

В качестве параметра (в скобках) указывается строка. Функция преобразует ее в целое число и вернет его как результат. Примеры использования функции (эти примеры не нужно вводить в редактор кода):

```
var
  s: String;
  i: Integer;
begin
  s := '1234';
  i := StrToInt(s); //параметр – строковая переменная
  i := StrToInt('123456'); //параметр – строка
  i := StrToInt(Edit1.Text); //параметр – свойство Text
                        //компонента Edit, имеющее строковый тип
```

end;

Как видно из примера, имеется масса возможностей передать в функцию строку. В первом случае преобразования мы передаем строковую переменную s, в которой хранится строка '1234'. Функция преобразует эту строку в целое число, и в результате в переменную i попадет уже число 1234.

Во втором случае мы передаем непосредственно строку '123456', а в переменную i попадает преобразованное из этой строки число. В третьем случае мы в качестве параметра передаем тот текст, который пользователь ввел в поле ввода Edit1. Здесь следует сделать оговорку. Функция сработает правильно, если пользователь ввел туда действительно целое число. В противном случае возникнет ошибка. Пользователь – личность непредсказуемая, поэтому программист в таких случаях перед преобразованием типов всегда делает проверку – а действительно ли в поле ввода имеются только цифры от 0 до 9? Нет ли там случайно буквы или запятой? Такую проверку мы научимся делать позднее. Пока что придется самим следить, чтобы в этих полях ввода были только целые числа.

Вернемся к программе. Сразу после **begin** присваиваем целым переменным значения, которые ввел пользователь:

```
Perem1 := StrToInt(Edit1.Text);
  Perem2 := StrToInt(Edit2.Text);
```

В третью, вещественную переменную, мы должны записать результат деления первого числа на второе. Тут может крыться еще один "подводный камень" - что, если во второе поле пользователь ввел число 0? Еще со школы все мы знаем, что на ноль делить нельзя. Если же мы попробуем это сделать, то компьютер, в лучшем случае, зависнет. Здесь опять придется делать проверку на правильность введенных данных, ставить, как говорят, "защиту от дураков". Подробнее о таких проверках мы поговорим на следующих лекциях, когда изучим условные конструкции. А пока просто наберите этот код:

```
{защита от дураков:}
  If Perem2 = 0 then begin                  //если это ноль, то:
    ShowMessage('На ноль делить нельзя!');   //выводит сообщение
    Edit3.Text := '0';                 //как результат записываем ноль
end
  else begin                          //иначе:
    Perem3 := Perem1 / Perem2;         //делим
Edit3.Text := FloatToStr(Perem3);  //преобразуем вещественное в
                                   //строку и записываем результат
  end;
```

Здесь следует обратить внимание на предпоследнюю строку. Функция FloatToStr() в качестве параметра принимает вещественное число, и возвращает это же число в виде строки. Например, в результате преобразования

```
s := FloatToStr(123.45);
```

переменной s будет присвоена строка '123.45', которую затем уже можно будет вывести пользователю в качестве результата. В нашем примере мы результат деления двух целых чисел преобразуем в строку и выводим его в поле Edit3. Справедливости ради следует заметить, что в качестве параметра можно передавать не только значение, но и выражение. Например, если указать

```
Edit3.Text := FloatToStr(Perem1 / Perem2);
```

то надобность в использовании вещественной переменной Perem3 отпадает. Попробуйте, как работают оба варианта.

Выполненную работу продемонстрируйте преподавателю!

(Слайд 44-66) Закрепление пройденного материала (в виде КВЕСТа) (5 минут)

1. Что такое алгоритм? (**Слайд 58**)
2. Какие формы представления Вы знаете? (**Слайд 59**)
3. Как понять словесный способ составления алгоритма? (**Слайд 60**)
4. Как понять графический способ составления алгоритма? (**Слайд 61**)
5. Какие виды составления алгоритмов вы знаете? (**Слайд 62**)
6. Что такое псевдокод? (**Слайд 63**)
7. Как понять программный способ составления алгоритма? (**Слайд 64**)
8. Что такое типы данных? (**Слайд 65**)
9. Какое знание имеют комментарии в программном коде? (**Слайд 66**)
10. Что называют операциями в программировании? (**Слайд 67-68**)

(Слайд 67) Уважаемые учащиеся, давайте вернемся к вопросу, можно ли создать компьютерный интеллект, равный по возможностям с человеческим мозгом? Что теперь Вы думаете?

Мнение преподавателя:

Создание компьютерного интеллекта, это очень трудоемкая работа, которая, скорее всего, на его создание, отнимет десятки лет, причем работа не одного человека, а целой группы людей, на что, конечно же, мало кто согласится. Однако, прописав весь алгоритм действий человека, заложив логику мышления в этот алгоритм, создание компьютерного интеллекта, равный по возможностям с человеческим мозгом, теоретически, становится очень даже реальной. Однако, создав такой интеллект, его невозможно будет наделить эмоциями, чувствами, связь с природой, то есть речь об инстинкте, что сделает его хладнокровным, расчетливым, который будет идти к цели, практически любыми путями! Полагаю, нет необходимости приводить пример, какими способами такой интеллект может достигать своих целей. Однако не обязательно создавать интеллект, равный по возможностям с человеком, его можно создать таким, чтобы он был ограничен в своих действиях и возможностях, тогда, такая машина сможет приносить пользу человечеству.

Итак, уважаемые учащиеся, урок подошел к концу, и пришло время выставление оценок.

(Слайд 68) Выставление и объявление оценок (3 минуты)

Объявить оценки учащимся, объясняя причину выставленной оценки

Критерии оценки	Самооценка	Оценка лидера группы	Оценка педагога
Умение работать в команде (10 баллов)			
Практическое задание (40 баллов)			
Интеллектуальная активность (30 баллов)			
Ответы на вопросы (20 баллов)			
Итоговая оценка			

(Слайд 69) Рефлексия

- Понравилось ли тебе занятие?
- Что получилось лучше всего?
- Какое задание вызвало трудность?

Запишите домашнее задание! **(Слайд 70)**

Домашнее задание (2 минуты)

1. Учить термины и лекцию.
2. Самостоятельно, выбрать любое действие, на основании которого можно создать смешанный алгоритм.

Список использованной литературы:

1. Баженова Ю.И., Delphi 7. Самоучитель программиста, Издательство: КУДИЦ-Образ, 2003 год, стр. 31-54
2. Интернет источники:
3. Составление алгоритмов:
4. http://kvodo.ru/algoritm-programmy.html
5. Типы данных, переменные и комментарии:
6. https://intuit.ru/studies/courses/1024/246/lecture/6312

УДК 621.941

КМ1 ТОКАРЛЫҚ, ФРЕЗЕРЛІК, БҰРҒЫЛАУ, ТЕГІСТЕУ ЖӘНЕ БАСҚА ДА СТАНОКТАРДА ЖҰМЫС ІСТЕУ БОЙЫНША ДАЙЫНДЫҚ ЖҰМЫСТАРЫН ЖҮРГІЗУ

Д.А. Сариева,
Батыс Қазақстан облысы, Орал қаласы,
Батыс Қазақстан индустриалды колледжі,
арнайы пәндер оқытушысы

Сабақ өткізу барысында CLIL технологиясынан бастап, таксономия блум, миға шабуыл, BOPPPS әдістерін қолданамын. Сабақ барысында тапсырмалар, яғни activity өткізуде де wordwall, flippity, zipGrade, tarsia платформаларын қолданамын. Flip PDF Professional бағдарламасы қарапайым Microsoft PowerPoint жасалған презентацияны қызықты етіп әрлеп, оған бейне материалдар да енгізуге мүмкіндік береді.

CLIL технологиясын мамандыққа қатысты терминдерді үш тілде аударып беріледі және сұралады.

Өткен тақырыпты сұрау, немесе жаңа тақырыпты бекіту кезінде Wordwall, flippity платформасында активитиларды түрлендіріп, қызықты етіп дайындауға болады.

ZipGrade бағдарламасы тест жұмысының жауап парағын алдын-ала дайындап, белгілеп, оны аздаған уақытта сканерлеу арқылы аздаған уақытта тексеріледі.

Сабақ басындағы тренинг білім алушаларды сабаққа дайындап, назарын аударады және психологиялық жағымды ахуал қалыптастырса, сабақ соңындағы рефлексия арқылы сабақтан алған әсерлері мен білім, біліктілік дағдыларын бақылауға көмектеседі.

Сонымен қатар сабақ барысында тапсырмаларды түрлендіріп, жеке, топтасып, жұптасып орындауға беремін. Бұл тапсырмалар арқылы топпен жұмыста пікір алмасуға, ой бөлісуге, бір-бірін толықтыруға болады.

Миға шабуыл әдісі білім алушылардың ой ұшқырлығын шыңдауға бағыттайды.

Осыған сәйкес мысал келтірейін:

1.Жалпы мәліметтер: Курс 2, топ 224К

Сабақ түрі: аралас сабақ

2. Мақсаты: кескіш құралдарды токарлық станокқа орнату амалдарын түсіндіріп, бекіту әдісін меңгерту.

Міндеттер

2.1 Бағалау критерийлері:

1. Кескіш құралдарды ажыратады;
2. Кескіш құралды орнату амалдарын түсіндіреді;
3. Кескіш құралды орнатып, және бекіте алады.

2.2 Пәнаралық байланыс

3. Оқу-жаттығу процесінде білім алушылар меңгеретін күтілетін нәтиже және (немесе) кәсіби дағдылар тізбесі

1. Кескіш құралдарды таңдайды;
2. Кескіш құралды орнату амалдарын баяндайды;
3. Кескіш құралдарды станокта бекіте алады.

3.1 Тілдік мақсаттар: үш тілде термин сөздерді меңгеру

Бекіту – устновка - installation

4. Қажетті ресурстар:

4.1 Оқу-әдістемелік құрал-жабдықтар, анықтамалық әдебиеттер: Л.И.Вереина, М.М.Краснов «Металл кескіш білдектің құрылысы»

4.2 Техникалық жабдықтар, материалдар: проектор, мультимедиялық тақта, 1К62 оқу станогы, кескіш құралдар

5. Сабақтың барысы

Сабақтың элементтері, уақыты	**Жоспарланған іс-шаралар (оқытушы мен студенттің іс-әрекеті)**	**Ресурстары**
Сабақтың басы	Студенттермен амандасу. Тренинг. **«Ашулы шарлар» жаттығуы** **Шарты:** шеңбер болып тұрып, шарды үрлеп, оларды байлау. Шарлар адам денесін бейнелейді, ал оның ішіндегі ауа – адам сезімі. Қатысушылар қолдарындағы шарды жаруы керек. Шарды жарғанда қандай сезімде болдыңыздар? Ашуды солай шығару дұрыс жолма? Ондай ашудан кейін қандай сезімде болдыңдар? Бұлай қатты жарылған шар агрессияны білдіреді. Ол қауіпті. Енді қатысушылар келесі шарларды үрлейді, оны байламай ұстап тұрады. Бұл шарлар ашу толы сезімді білдіреді, ал енді жайлап қана ауасын шығарайық. Шар кішерейеді, бірақ жарылмайды. Бұл нені білдіреді? Ергер біз ашумызды бақылап шығарсақ, ол ешкімге зақым келтірмейді. Енді қатысушылар шардағы ауаны толығымен сыртқа шығарады. Бұл дегеніміз ашудың қауіпсіз жолын табу – ол әр адамның өз қолында екендігін тұжырымдау.	
Сабақтың ортасы	Өткен тақырып «Дайындаманы қысуға арналған құрылғыларды орнату» **Activity 1. ZipGrade бағдарламасымен тест орындау** 1. Токарлық бұрама кескіш станоктарда қолданылатын құралдардың түрлері? A. Бір бекітпелі және көп бекітпелі. B. Әмбебапты және арнайы C. Тік және көлденең Д. Еңкіш және арнайы E. Тегіс және бүдір 2. Токарлық патрондар арналған: A. Дайындаманы орнату және бекітуге B. Дайындаманы орталықтауға C. Дайындаманы кесуге Д. Дайындаманы кесуге E. Кескішті орнату және кесуге 3. Патрон түрлері	Проектор, смартфон

	А. Өзі центрленетін үш және екі жұдырықшалы В. өзі центрлемейтін төрт жұдырықшалы С. жетекші және арнайы патрон Д. Барлығы дұрыс Е. Жетекші және жетектегі 4. Патрондар шпиндельде бекіту тәсілі бойынша бөлінеді А. Тікелей немесе жанама бекіту В. Бір кірмелі және көп кірмелі бекіту С. Бұранда бойынша немесе ернемекте бекіту Д. Айналдырықты және бұрандалық бекіту Е. Артқы топайда және айналдырықта бекіту 5. Дайындамаларды тез орнатуға және бекітуге мүмкіндік береді: А. Өзі центрленетін үш және екі жұдырықшалы В. Өзі центрлемейтін төрт жұдырықшалы С. Жетекші және арнайы патрон Д. Барлығы дұрыс Е.орталықтар 6. Орталықтың құрылысы тұрады А. Басы, денесі В. Ұшы мен сабы С. Жұмыс бөлігі, соңғы бөлік, цилиндрлік бөлік Д. Жұмыс бөлігі, соңғы бөлік Е. Жұмыс бөлігі мен цилиндрлік бөлік 7. Орталықты орнату шарттары А. Соңғы бөлік алдыңғы топай айналдырығы мен артқы тұғыр сүйеутөлкесінің шеткі тесіктеріне дәл келуі керек В. Соңғы бөлік артқы топай айналдырығы мен артқы тұғыр сүйеутөлкесінің шеткі тесіктеріне дәл келуі керек С. Жұмыс бөлігі артқы топай айналдырығы мен артқы тұғыр сүйеутөлкесінің шеткі тесіктеріне дәл келуі керек Д. Жұмыс бөлігі аалдыңғы топай айналдырығы мен артқы тұғыр сүйеутөлкесінің шеткі тесіктеріне дәл келуі керек Е. Цилиндрлік бөлік артқы топай айналдырығы мен артқы тұғыр сүйеутөлкесінің шеткі тесіктеріне дәл келуі керек 8. Қамыттар қай кезде қолданылады А. Үлкен диаметрлі дайындамаларды өңдеуде В. Қысқа дайындамаларды өңдеуде С. Ұзын дайындамаларды өңдеуде Д. Ауыр дайындамаларды өңдеуде Е. Кіші диаметрлі дайындамаларды өңдеуде 9. сүйеіштер қолданылады А. Ұзын дайындамаларды өңдеуде В. Ауыр дайындамаларды өңдеуде С. Кіші диаметрлі дайындамаларды өңдеуде Д. Ұзындықтары диаметрінен 10-15 есе көп, жіңішке бөлшектер үшін Е. Ұзындықтары диаметрінен 10-15 есе кіші, жіңішке бөлшектер үшін 10. Тесігі бар дайындамаларды жонуда қолданылатын айлабұйым А. Құралбілік В. Қамыт С. Сүйеуіштер Д. Орталық Е. Патрон (1-10 балл) **Activity 2. Wordwall тақтасында үш тілде аударманы сәйкестендіру. Кездейсоқ карта ойыны.** Патрон-патрон- chuck Орталық-центр- center Сүйеуіш-люнет- lunette Құралбілік-приспоболение- device Қамыт-хамут- clamp	

Жаңа тақырыпты түсіндіру. Зерделенген материалды түсінуді алғаш тексеру.	**Сабақ тақырыбын ашу үшін «Миға шабуыл» әдісі арқылы берілген суреттер бойынша тақырыпты анықтайды.** *Токарлық оқу станогында сабақ түсіндіру.* Кескіш құралды орнату әртүрлі құрылғылардың көмегімен жасалады (ұстағыштар, жақтаулар, кескіш блоктар), олар көмекші құралдарға жатады және көп жағдайларда нормаланған болады. Кескіштерді кескішұстағыштарға станок орталықтарының осьтері бойынша орнатады. Ол үшін кескішұстағышты артқы басшаның орталығына әкеледі, кескіш бастиегінің басын кескіш ұшуы оның ұстағышының биіктігінің 1...1,5 аспағандай орнатады, кескіш бастиегінің басы мен білдек орталығының өзара орналасуын тауып, оларды кескіш ұстағышының астына төсемелер салу арқылы биіктігі бойынша сәйкестендіреді. Төсемелердің беттері параллельді және жақсы өңделген болуы керек, ұзындығы мен ені бойынша кескіш ұстағыштың тірегіш бетінің шегінен шықпауы керек. Кескішті орнатқаннан кейін оны берік бекіту қажет. Бұрғыны токарлық станокта құйрықша пішініне қарай екі әдіспен бекітіледі: 1. Өтпелі төлкелерде; 2. Артқы топай пинолінде.	Слайд, токарлық оқу станогы, кескіш құралдар, бейне материал
Білім алушылардың практикалық бөлімі	**Activity 3. Білім шамы** 1. Кескіш құралдарға жатады? 2. Кескіштерді бекіту кезіндегі ескерілетін шаралар? 3. Бұрғы, үңгі, ұңғыларды өңдеу кезінде ескерілетін шаралар? 4. 5. Кескішұстағыштарға станок орталықтарының осьтері бойынша қандай құралды орнатады ? 6. Төсемелерге қойылатын талаптар 7. Бұрғыны қайда бекітеді? Практикалық бөлім: «Қораптағы құрал» жұптық жұмыс. Қораптан кескіш құралды таңдап, оны бірі станокқа бекітсе, екіншісі әрекетті баяндап тұрады.	Білім шамдары, қорап, қораптағы кескіш құралдар
Сабақтың соңы Рефлексия	**Рефлексия : сабаққа көңілі толу өлшемі** Сабаққа көңілі толу өлшемі 0-ден 0,4 (0,4 қоспағанда) – төмен; 0,4-тен 0,6 (0,6 қоспағанда) – нормаға жақын; 0,6 және жоғары– жоғары. Жай күй | +1 | 0 | -1 | Жай күй қапаңушылығы артты | жалықты белсенді | селсоқ қуәсіз | қорқаныш өзіңізмен орындай алады | бағынышты қанағаттанғанды | қанағаттанбалы жетістік сезімі | жеңілік сезімі тіліңіз қуанышты | жалықтық сезімі сенімділік | сенімсіздік көңіл көтерілді | көңіл күйі түсті жандылықты сезінді | үйренгісті сезім	Кесте
Дифференциация - сіз қандай жолмен көбірек қолдау көрсеткіңіз келеді? Өзгелерден гөрі қабілетті	Бағалау –кері байланыс тапсырмасын тексеріп, берілген критерий бойынша орындалған тапсырма деңгейінің қаншалықты дәрежеде екендігін жазып, түсіндірме беру арқылы: өзін-өзі бағалау, чек-лист парағы арқылы бағаланады.	Кесте

студенттерге қандай тапсырмалар бересіз?		

№	Бағалау критерийлері	Бағалау кезеңдері		
		Керемет	Өз бағалауы	Педагог бағалауы
1	Тақырыпты түсіну деңгейі. Activity 1	**15**		
2	Логикалық ойлау қабілеті Activity 2	**20**		
3	Айтылған материалды игеру қабілеті, жауапта барлық қажетті теориялық фактілердің болуы Activity 3	**30**		
4	Дұрыс таңдалған мысалдармен жауаптың иллюстрациясы, кәсіби терминологияны меңгеруі Практикалық бөлім Activity 4	**35**		
5	Негізделген қорытынды жасай білу	**100**		

Бұл әдістермен оқушыларға білім бергенде оқушылардың сабаққа деген қызығушылығы артып, белсенділік қабілеттері артты. Жұптық тапсырма орындау арқылы бір-бірімен тіл табысып, кем-кетіктерін толықтырып, ой бөлісуге мүмкіндік алды.

«Шәкіртсіз ұстаз - тұл» демекші шәкірттеріммен әрдайым мақтанамын. Үнемі ізденіс пен жаңашылдыққа ұмтылып, жас ұрпаққа сапалы білім мен саналы тәрбие беруде өз үлесімді қосып, Қазақ еліне адал қызмет етуді пір тұтамын.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Л.И.Вереина, М.М.Краснов «Металл кескіш білдектің құрылысы», Мәскеу, «Академия» баспа орталығы, 2016ж.
2. М.А.Босинзон «Әр түрлі типтегі және түрдегі (бұрғылағыш, жонғыш, жонғылағыш, көшірме, кілтекті және ажарлағыш) металл кескіш білдектердегі бөлшектерді өңдеу» Мәскеу, «Академия» баспа орталығы, 2016ж.
3. «Педагогтің кәсіби шеберлігі» Қазақстан Республикасының білім беру ұйымдарының арасында өтетін республикалық байқаудың ережесі, Орал қ., 2023 ж.

УДК 37.02

ЗАМАНАУИ САБАҚТАРДЫ ЖҮРГІЗУДЕ СМАРТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ

М.Б. Сисалиева,
Батыс Қазақстан облысы, Орал қаласы,
Жоғары аграрлық-техникалық колледжі,
Арнайы мұнай-газ пәндер оқытушысы

Ақпараттық технологиялардың дамып тұрған уақытындағы білім алушының мамандығына, арнайы пәндерге деген қызығушылығын үнемі арттырып отыру

оқытушы үшін басты міндет және мәселе. Студенттердің арнайы пәндерге деген түсінігін дұрыс қалыптастырып, өз мамандығын сүюге дағдылау үшін оқытушы үнемі ізденісте болуы, жаңа заманауи технологияларды меңгеруі және оларды өз сабақтарында шеберлікпен қолдана білуі қажет.

Қазіргі таңда оқытудың әдіс-тәсілдері өте көп, осы әдіс-тәсілдерді смарт техника мүмкіндігімен байланыстыра отырып тиімді де, сапалы сабақ жүргізуге болады.

Мен сабақ барысында жаңа технологиялардың келесідей түрлерін қолданамын.

- https://joyteka.com/100404827,
- https://quizizz.com/join?gc=428111&source=liveDashboard,
- https://youtu.be/IOcffvKz2BU?si=DEHguqA1kXKSGTJD,
- https://learningapps.org/watch?v=ps8uk0f2t23,
- https://wordwall.net/ru/resource/63340407,
- https://joyteka.com/ru/cabinet

Смарт технологияны сабақта қолданудың тиімділігі:

Оқытушыға веб-сайттар және басқа да ресурстармен жұмыс жасай отырып, материалды оқушыларға жеткізуді жеделдетеді;

Оқушы мен оқытушының өзара талқылау мен араласуына кең мүмкіндік туады;

Көптеген түрлі және динамикалық материалдарды қолдану арқасында оқушы мен оқытушыға сабақты қызықты етіп өткізуге көмектеседі;

Сабақ материалын беру сапасын арттырып, тиімді жұмыс жасауға мүмкіндік береді;

Оқушының білімін қашықтан тексеруге мүмкіндік туады.

Оқытушылар бір-бірімен материалдарымен бөлісуіне мүмкіндік береді.

Смартфонның артықшылығы неде?

Ең алдымен, техникалық мүмкіндіктері зор: байланыс құралы,Wi-Fi, мәліметтерді мобильді тасымалдау (GPRS, 3G, 4G) фото/бейне камера, ақпаратты енгізу функциялары, т.т. Мұндай мүмкіндіктерді пайдалану үшін алдымен, бағдарламалық қаматамасыз ету ортасын пайдалану қажет.

Мәселен, күнделікті өзіміз пайдаланып жүрген Google — smart технологияларды әзірлеуші алпауыт компаниялардың бірі. Google сервисінің ауқымы өте кең, онымен жұмыс істеуге мүмкіндік беретін бағдарламаларының сапасы өте жоғары. Бұл жалпы жарнама емес, шын мәніндегісі осы. Білім саласында Google сервистері YouTube, Hangouts және Google Docs сервистерін тиімді қолдануға болады.

YouTube – әлемдік танымал бейне сервир, онда миллиардтаған бейне жазбалар бар, солардың ішінде көптеген бейне сабақтарды да қарап пайдалануға болады.

Осы технологияларды қолдана отырып өткізілген сабақ жоспарының бір үлгісі:

Сабақ тақырыбы: Ұңғыманы жөндеу және жөндеу жабдықтары мен механизмдері

Модуль/пән атауы: КМ 02. Кәсіпшіліктегі технологиялық процесті бақылау

Педагог Сисалиева М.Б.

1. Мақсаты, міндеттері

Оқыту мақсаттар: *Өндірудің технологиялық процесін бақылау*

Сабақ мақсаты: *Ұңғыманы жөндеу жабдықтары мен механизмдерін тандай алады*

2. Оқу-жаттығу процесінде білім алушылар меңгеретін күтілетін нәтижелер және(немесе) кәсіби дағдылар тізбесі

Бағалау өлшемдері:

- *Ұңғыманы жөндеуді біледі*
- *Жөндеу жабдықтарын ажыратады*
- *Жөндеу механизмдерін сипаттайды*

Өткен тақырып бойынша үй тапсырмасын тексеру:
1.Тест тапсырмаларын орындау https://joyteka.com/100404827
2.Берілген анықтамаға дұрыс жауабын жазу https://quizizz.com/join?gc=428111&source=liveDashboard

Оқушыларды жаңа материалды игеруге дайындау: Бейнематериал арқылы жаңа сабақтың тақырыбын өзектендіру. https://youtu.be/IOcffvKz2BU?si=DEHguqA1kXKSGTJD

II. Жаңа сабақты түсіндіру:

Ұңғыманы жер асты жөндеу жалпы екі түрге бөлінеді.1 Ағымды жөндеу.Ағымды жөндеу өзі 3 түрге бөлінеді.

Алдын ала жөндеу жұмыстары:
-газлифті клапандарын ауыстыру;
-ұңғымалы сораптарды жоспарланған мерзімінде немесе берілісі төмендегенде ауыстыру;
-ұңғыманы құмнан тазарту;
-СКҚ-дағы саңылауларды жою.
2. **Аппараттардың алдын алу, оқшаулау және жабдықтар істен шыққанда жүргізілетін жұмыстар:**
-штангінің үзілуі және майысуы кезіндегі жұмыстар;
-істен шыққан ұңғыма сораптарын, кабельдерді және басқа да жабдықтарды алмастыру,пакерлерді орнату.
3. **Технологиялық жұмыстар:**
-ұңғыма жабдықтарын басқа типтік өлшемдерімен өзгерту;
-штангілі сораптардың қорғау құралдарын түсіру немесе ауыстыру;
-СКҚ-ны басқа өлшемдерге ауыстыру немесе оларды түсіру тереңдігін өзгерту;
-ұңғымаларды басқа пайдалану әдістеріне ауыстыру;
2.Күрделі жөндеу өзі екі түрге бөлінеді.
1.Аппаттарды оқшаулау және жабдықтар істен шыққанда жүргізілетін жұмыстар:
-шегендеуші құбырларды жөндеу;
-ұңғыма жабдықтары үзілгенде және СКҚ үзілгенде алу жұмыстары.
2. Технологиялық жұмыстар:
-басқа өнімділік қабатқа өту жұмыстары.

Тапсырма 1.Learningapps қосымшасында жаңа тақырып бойынша ағынды және күрделі жөндеу жұмыстарын айырып жіктеу ойыны
https://learningapps.org/watch?v=ps8uk0f2t23

Ұңғымада жүргізілетін тәуелді жер асты және күрделі жөндеу жұмыстары кезінде, ұңғыма түбінің төңірегін өңдеу операциялары кезінде, оның ішіндегі құбырларды, штангілер мен басқа құралдарды көтеру және түсіру жұмыстары мен байланысты. Сондықтан ұңғыма сағасынауақытша немесе тұрақты мұнаралар мен мачтыларды қондыруды қажет етеді. Оған қоса көтеру механизмдерін (тракторға немесе автокөлікке орналасқан механикаландырылған шығыр) орналастырылады. Мұнай және газ кәсіпшіліктерінде ұңғыманы күделікті жер асты жөндеу жұмыстарын жүргізу үшін қолданатын мұнара (мачта) мен шығыр трактор немесе автокөлік үстінде орналасқан көтергіш агрегаттар кеңінен таралған.

Құбырларды, штангілер мен басқа құралдарды түсіру-көтеру операцияларын жасау үшін қолданатын мұнаралар мен мачта жабдықтарының үлгісі 31-суретте көрсетілген.

Осы сыйақты қозғалатын агрегаттардың өзінің үстінде орнатылған мұнарасы мен мачтасы болады.

Мұнара кәдімгі полиспаспен немесе ілмегі бар тәл жүйесімен жабдықталған. Оған арнайы аспап арқылы көтеретін жүк (құбырлар, штангілер) ілінеді. Полиспастың түнге жиналған қозғалмайтын роликтерін *кронблок* деп атайды. Ол мұнараның ең үстіңгі жағында орналасады.

Кронблоктың әдетте барлық роликтері еркін бір білікке орнатылып, массивті рамаға бекітілген. Тәл жүйесінің көтеретін жүк салмағына байланысты корнблокта үштен беске дейін роликтер болуы мүмкін.

Тәл жүйесінің қозғалмалы роликтері де сол сияқты *тәлблогы* деп аталатын бір торапқа жиналған. Бұл жерде де барлық роликтер бір біріне еркін орнатылған.

Тәл блогы болат арқаға (канатқа) ілініп тұрады Ол кронблок пентәл блок арқылы және дәл сол тәртіпте кейін қарай тәуелді өткізіледі.

Арқаның қозғалмайтын ұшы (соңы) мұнараның негізіне бекітілген, ал қозғалатын ұшы шығырдың (лебедка) барабанына бекітілген.

Қозғалмалы мачталар арнайы арбаларға қондырылып ұңғымалар арасында трактормен тасылып жеткізіледі. Олар шеген құбырлардан, екі аяқты, шана сиякты қылып жасалады.

Өзінің мачтасын алып жүретін көтергіштер ретінде тракторлар мен автокөліктер колданлады. Олардың жүк көтергіштігі 16 дан 80т-ға дейін болады.

Сурет

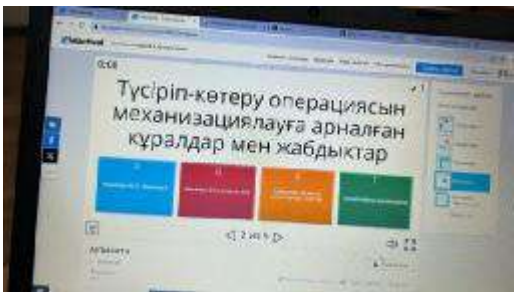
Құбырлар мен штангілерді ұңғымаға түсіріп, көтеру үшін ***комплексті құралдар*** қолданады. Олар: құбырлар және штангілі ***элеваторлар***мен ***кілттер***ден және жеделдетіп, қауіпсіздікті сақтайтын әртүрлі құрылғылардан тұрады.

Құбырларэлеваторы құбырларды муфта арқылы ұстап тұруға олардың тізбегін түсіру-көтеру жұмыстары кезінде ұстап тұруға арналған. Құбыр элеваторы ортасында құбыр өткізетін тесігі барекі жағында сырға (штроп) кигізетін құлағы бар, тұтас құйылған немесе қақталған темірден жасалған қамыт сияқты құрылғы. Элеватордың ішіндегі тесіктің диаметрі - жіберетін құбырдың сыртқы диаметрімен сәйкес келеді. Элеватордың бір жақ бөлігі құбыр қиғізу үшін ашық болады. Құбыр элеватордың ішіне кіргесін, оның қабырғасы рычаг арқылы жабылады.

Құбырды көтерген кезде оның муфтасы элеватордың кесілгенжеріне келіп тіреледі. Элеватордың екі жағындағы құлағына ілмекке жалғауына болат сырға (штроп) кигізіп солар арқылы құбырларды көтереміз.

Сорап штангілерін түсіріп-көтеру үшін оған жеңіл болат қамыт қолданылады. Оны ***штангіэлеваторы*** дейді.

Тапсырма 2. Wordwall қосымшасында жаңа тақырыпты сәйкестендіру ойыны. https://wordwall.net/ru/resource/63340407

Жаңа тақырыпты бекіту: Оқытудың ойын технологиясы

1. Learningappsқосымшасында жаңа тақырыпты сәйкестендіру ойыны. Суретпен анықтаманы сәйкестендіру. https://learningapps.org/watch?v=pangs8j5k19

2.Learningapps қосымшасында ұңғыманы жөндеу жабдықтарын ата тапсырмасын орындау .
https://learningapps.org/watch?v=pipm6q3bt19

III. Сабақтың соңы
Сабақ бойынша рефлексия: «Нысана» әдісі. Топтың сабақта қалай жұмыс істегенін қорытындылау, оқушылардың жұмысын белгілеу

Үй тапсырмасы: Үй тапсырмасын талдау және жазу. https://joyteka.com/ru/cabinet ресурсындағы тест тапсырмасын орындау. Тақырып бойынша қосымша материал жинақтау. Тірек конспектісін жасау.
Қорытындылап айта кетсем, осы Смарт технологиялардың көмегімен өткізілген сабақ артықшылығы :

- Оқушылардың қызығушылығын арттырады;
- Жеке және әлеуметтік қабілеттерін арттыра отырып, топпен жұмыс жасауға көмектеседі;
- Сақтау және баспаға басу мүмкіндіктері арқасында жазудан құтқарады;
- Материалды түсінікті, көрнекі әрі эффектілі етіп беру арқасында оқушылардың қиын материалдарды да түсінуін жеңілдетеді;
- Оқушылардың өздеріне деген сенімі артып, шығармашылық жұмыс жасаулары артады;
- Оқушылардың сабақтан тыс та көп қызықты жұмыстар жасауына да көмектеседі;

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:
1.Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы. – Алматы: Литера, 2000. – 96 б.
2.Қазақстан Республикасының Президенті - Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың «Қазақстан-2050» стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауы. –Астана, 14 желтоқсан. http://www.inform.kz
3.Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы. http://bilim.edu.zhambyl.kz
4. http://partavl.ru/interwrite_board

УДК 372.853

ФИЗИКА САБАҒЫНДА ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ ЖӘНЕ ОНЫ МЕҢГЕРУ ЖОЛДАРЫ

Г.К. Суйнгалиева,
Батыс Қазақстан облысы,Орал қаласы,
Ж.Досмұхамедов атындағы жоғары
педагогикалық колледжі,
арнайы және жалпы кәсіптік
пәндер оқытушысы

Оқу үрдісінде білім, білік, практиканы қалыптастырып, ғылыми негізде білім беру жаңа технологияларды меңгере отырып, оны сабақтарға еңгізу әр оқытушының алдындағы маңызды мәселе. Білім беруді ізгілендіру, ақпараттандыру –бүгінгі заман талабы. Ақпараттық қоғамның қалыптасуымен, қазіргі кездегі білім мен техниканың даму деңгейі әрбір адамға сапалы және терең білім мен кәсіби іскерліктердің болуын, білім алушылардың шығармашылықпен жұмыстануына талап етеді. Цифрлық технологияларды тиімді қолданып, студенттердің білім алуына деген қызығушылығын арттыру мақсатында ұйымдастырылған сабақ болуы қажет.

Осыған сәйкес мысал ретінде 1 курс студенттеріне «Физика» пәнінен «*Линзалар. Жұқа линзаның формуласы»* тақырыбында сабақ жоспарын ұсынамын.

Мақсаты, міндеттері: Линзалар жүйесінде сәулелердің жолын салу заңдылығын меңгереді. Жұқа линзаның формуласын есептер шығаруда қолданады. Линза, оның түрлеріне салыстырулар жасап, сипаттама беру, формуласын өз беттерімен қорытып, шығару арқылы линзада кескін салудың жолдарын меңгереді.

Күтілетін нәтижелер: Линзалар жүйесінде (телескоп, микроскоп және лупадағы) сәулелердің жолын салады және түсіндіреді.

Ұйымдастырушы, ынталандырушы кезеңінде оқытушы студенттермен амандасып, flipp платформасы арқылы топ студенттерін 3 топқа бөлді. Бұл әдісті пайдалану өте тиімді және топқа бөлуді ұйымдастыуда уақыт алмайды.

Joyteka қызметін қолдана отырып, веб–тапсырмаларын құрып, олар әр түрлі тапсырмалар мен құпия кодтарды жасыра алады. Тапсырманы квестпен бөлмеге жүктеп, студенттер оны тауып, құпия бөлмені ашу үшін барлық сұрақтарға жауап береді. Бұл білім беру платформасы сабақта қолдану барысында студенттердің ойлау қабілеттері жан жақты дамып, білімдерін бекітіп қана қоймай бірлесіп жұмыс

жасайды. Басты артықшылығы барлық тапсырмалар автоматты түрде тексеріліп, бағаланады.

Үй тапсырмасын тексеру бөлімінде оқытушы «JOYTEKA» https://joyteka.com/100183864 платформасында –КВЕСТ ойын тапсырмасына өткен тақырып бойынша сұрақтар қойылған, студенттер тапсырмаларды орындап, бөлме есігін ашып, келесі платформада тест тапсырмасын орындайды https://wordwall.net/ru/resource/52808127 студенттердің жауаптары әр студентте нәтижесі шығады.

Жаңа тақырыпты бастамас бұрын топ студенттері «Эльвин және алатышқандар 2» фильмінен үзінді қарап, жаңа тақырыпты анықтап, ойларымен бөліседі.

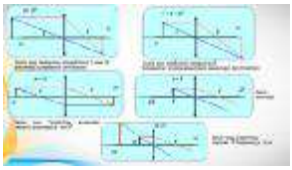
Операциялық іс-әрекет кезеңі студенттер топтық жұмыс жасайды.

Әр топқа берілген тапсырмалар бойынша жұмыстанады.

1 топ. Линза. Оның түрлері. Линзаның сипаттамалары.

2 топ. Жұқа линзаның формуласы

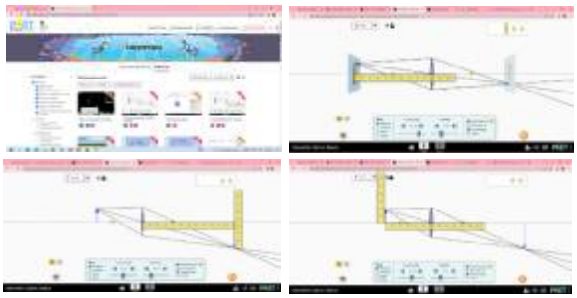
3 топ. Линзаның қолданылуы

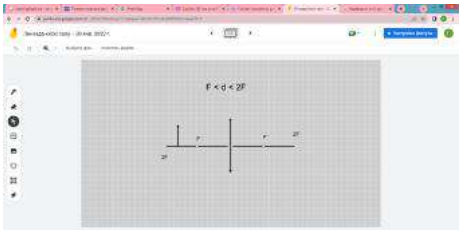
Бақылау-бағалау кезеңі.

Виртуалды жүйе арқылы практикалық тапсырмаларды орындай отырып, есеп шығаруға, визуалды түрде көзбен көріп орындау арқылы студенттерде жаңа білімді бекітуге, сабаққа деген қызығушылықтары артады. Объективті экран, геометриялық оптика. Линзаның экраны, онымен ойнаған сайын өзгереді. Ойын алаңы мен басқару аймағы бар. Жинағыш линза, шашыратқыш линзаларды қолданып түрлі сызбалар сызуға мүмкіндігі мол.

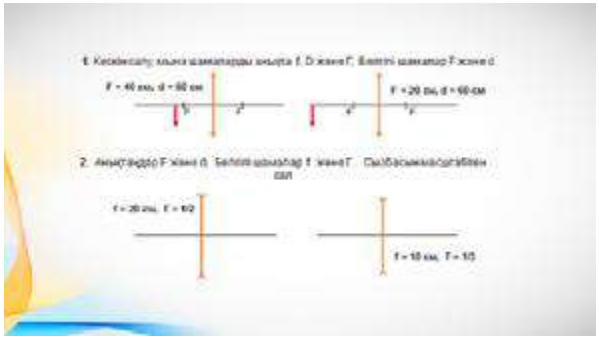
https://phet.colorado.edu/sims/html/geometric-optics-basics/latest/geometric-optics-basics_en.html

Интерактивті тақтамен жұмыс. Көрнекі түрде көрсету үшін әртүрлі сызбаларды сызып, кескін тұрғызып, есептеулер шығаруға тиімді әдіс-тәсіл. Икемділікке, ұқыптылыққа тәрбиелейді.

Нәрсенің кескінін линзада салу және есептер шығару.

https://jamboard.google.com/d/1_S95dTzVmoScyJJ17nlaQeav7d5Z8ZTT0-M3B0WfJS0/viewer?f=0

№3 Фокус аралығы 4 см жинағыш линзадан нәрсе 6 см қашықтыққа орналасқан. Кескіннің линзадан арақашықтығын және қандай болатындығын анықтаңыз.

№4 Фокус аралығы 25 см шашыратқыш линзаның оптикалық күшінің абсолют мәні нешеге тең?

Сабақты қорытындылау мен рефлексия

Сабақты бекіту. Тест тапсырмасын орындау

https://forms.gle/JP3vWhwvrbnD11kR9

Кері байланыс

1 топ https://answergarden.ch/3055464

2 топ https://answergarden.ch/3055465

3 топ https://answergarden.ch/3055466

Ғылым мен жаңа технологияларды, білім беруді дамытудың жаһандық үрдістерін оқытушы студенттермен байланысын жеке -дара жақындаса алатындай жолмен жүргізуге мүмкіндік алады. Цифрлық технологиялардың, түрлі платформада дайындалған тапсырмаларды, виртуалды зертханаларды пайдаланып, сабақта берудің

тиімділігін арттырады. Бағалау көрсеткішінің нақты, дәл болуын қамтамасыз етеді. Білім алушылар топтық, жұптық, жеке жұмыс жасайды, оқытушы қабілетіне қарай жұмыс жасауға мүмкіндік ашылады. Интернет жүйесі арқылы оқыту білімалушылардың өзара ақпарат алмасуын мүмкін етеді, танымдық қызметін арттырады, білім алуға қызығушылықтары ұлғайып, өз бетінше ізденуге ұмтылады.

Заман талабына сай жаңа технология әдістерін сабақта тиімді қолдану, бағыт-бағдар беріші -оқытушы. Білімалушылар жаңа білімге, жаңа қатынастарға бейімделу бағытында осы үрдіспен бәсекеге сай дамыған елдердің қатарына ену ұстаздар қауымына зор міндеттер жүктелетінін ұмытпауымыз керек.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Физика11 сынып, Туякбаев С.Т., Мектеп, 2019жыл.
2. Задачник Рымкевич А.П. Физика 10-11кл, (Просвещение, 2022)
3. Физика курсы, Т.И. Трофимова, 2006 жыл
4. Қойшыбаев, Оптика, Алматы 2006 жыл

УДК 004.738.5

WORDWALL ИНТЕРНЕТ СЕРВИСІН ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ ӨНДІРІСТІК ОҚЫТУДЫ ТИІМДІ ЖОСПАРЛАУ

Б.К. Тулегенова,
Батыс Қазақстан облысы, Орал қаласы,
Батыс Қазақстан индустриалды колледжі
өндірістік оқыту шебері

Білім жүйесіне акпараттық-коммуникациялық технологияларды (АКТ) енгізу тұлғаның бәсекелестігінін қалыптастырудың негізгі факторлары болып табылады және де оның ғаламдық қоғамдастыққа енуімен анықталады.

Түрлі болжамдар бойынша әлемдік білім беру желілік технологиялар арқылы жүргізіледі. Олар желілік даярлықты өзін өзі актуализациялау заңдылықтары, мақсаттық сәйкестікті ұғыну, контексті ситуативті шарттылық және білім субъектілерінің интеллектуалдық белсенділік заңдылықтарымен нақтыланады.

Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар өзара қатынас төмендегі принциптермен анықталады:

–Кәсіби өзін актуализациялау,
–өз өзін бағыттау,
–кәсіби желі қоғамдастықтың мүшелерінің бірігуі,
–ақпаратты дербес қабылдау,
–бірлескен қызметке шығармашылық қатынас,
–маманның дербес дамуы мен кәсіби қызметтегі жетістіктерінің байланысы,
– ашықтық,
–кәсіби іс әрекеттердің тиімділігі, ынтымақтастық негізінде бейимдік қатынас,
– өзін өзі бағалау.

Қазіргі кезде білім беруді ақпараттандырудың негізгі талаптарының бірі – оқу процесін электронды оқулық немесе оқытудың компьютерлік құралдарын (ОКҚ) жасау және пайдалану. Ақпараттық технологиялардың білім беру жүйесінде белсенді пайдаланылуы оның нақты педагогикалық шешімдерді шешуге арналған құралы қызметін атқаруымен қатар,дидактика мен әдістеменің дамуына әсер етіп, оқыту мен білім берудің жаңа әдіс-тәсілдерін,формаларын құруға алып келеді.

Осыған байланысты оқу іс-әрекетін тиімді қамтамасыз ету бәрінен бұрын студенттердің өзіндік іс-әрекетін, оқытушының әрбір студентпен жеке тұлғалық оқу іс-әрекетін сүйемелдеуді және жобалар мен оқу жұмыстарын оқытушылармен бірге ұйымдастыруды жобалайды.

Мультимедиалық қосымша материалдар - презентациялар (сызбалар; кестелер; графиктер; бейнефильмдер) оқу материалының толық баяндалуына үлкен үлес қосады:

- пп өзіндік білімді тексеру жүйесі;
- өзіндік бақылау жүйесі;
- сызбалармен жұмыс істеу жүйесі;
- әдістемелік нұсқаулар;
- терминдік сөздер;
- қысқаша конспектілер.

Компьютерді пайдалануда мынадай дидактикалық мүмкіндіктерді көруге болады:

Оқушылардың өз бетімен шығармашылық бағытта жұмыс істеуіне, әсіресе құбылыстарды зерттеуге, басқаруға мүмкіндік береді;

Wordwall тақтасы – білім беру процесінің басты міндеттерінің бірі-оқушылардың ынтасынарттыруға көмектесетін әмбебап оқу ресурсы. Интернетке қол жетімді кез-келген құрылғыда ашылады: компьютерде, планшетте, телефонда немесе интерактивті тақтада. Осы ресурстың көмегімен әр баланың мүмкіндіктерін ескере отырып, интерактивті немесе баспа жаттығуларын жасау арқылы оқуды саралау мен жекелендіруді ұйымдастыруға болады. WordWall бағдарламасын пайдаланып кіріктірілген іздеуші суреттерді автоматты түрде табады және ұсынады,

Сабағым **BOPPPS әдісі негізінде құралған сабақ жоспары**

Мақсаты:1. Сыртқы цилиндрлік бетті жонып, бунақ жону тақырыбы бойынша оқыту нәтижесінде студенттер сыртқы цилиндрлік бетті жону мен бунақ жону туралы практикалық білім алады.

2.Тәрбиенің жаңа технологиясын пайдалана отырып, ізгілікке бағдарланған, әсемдікпен қаруланған жеке тұлғаны тәрбиелеу.

3. Ойлау, сөйлеу және практикалық жұмыс орындау қабілеттерін дамыту, алған білімдерін тәжірибеде қолдануға баулу.

Міндеттер

1.Токарлық станокқа өтпелі кескішті, кесу кешкішін, тілік кескіштерін орнату тәсілін біледі;

2.Цилиндрлік бетті жону, жиегін тегістеу, өлшеммен бунақ жону тәртібін анықтайды;

2.1 Бағалау критерилері:

1.Токарлық станокқа өтпелі кескішті, кесу кешкішін, тілік кескіштерін орнату тәсілін біледі.

2.Дайындаманы бекіту, ауытқыманы анықтай біледі.

3.Цилиндрлік бетті жону, жиегін тегістеу, өлшеммен бунақ жону тәртібін анықтайды.

4.Өлшеммен дайын бұйымды кеседі.

1.***Сергіту сәті.*** *«Өрмекші торы» жаттығуы.* Қатысушылар шеңбер құра отырады.

Ойынға барлығы қатысуы тиіс. Жіп кімнен ілініп басталса, сонымен аяқталып өрмек жиналу керек. Әр студент өз есімінің бас әрпінен басталатын бір сөзбен бүгінгі күнге жылы лебіз айтуы қажет. Мысалы, мен Бақытжан «Б» батырлық тілеймін.

Рефлексия: сонымен, қоршаған орта да осы қасиетке сізді лайық деп таныса, жеке-жеке қошемет көрсетейік. Сыйлықтарыңыз құтты болсын!

2.Wordwall тақтасында токарлық станоктың құрылысын сәйкестендіру. Бұл тапсырмада студентер жеке жеке Wordwall тақтасындағы токарлық станоктың

құрылысын өз телефондарынан немесе компьютерде сәйкестендіру арқылы құрылысын анықтайды.

Слайд бойынша станок құрылысы атауларының атқаратын қызметіне анықтама беру. ***Activity 3.*** *Кескіштің түрлері бойынша термин сөздерді еске түсірейік*:
Кесу кескіші –резец отрезной – cutting cutter
Тік кескіш – резец подрезной – cutting tool
Өтпелі кескіш –проходной резец – straight cutter
Кеңейте жону кескіші – растачной резец – Boring cutter фасонды кескіш – фасонный резец – shaped cutter Бұрандакескіш – резьбовой резец – Thread cutter
Activity 4. *Wordwall тақтасында қауіпсіздік ережесін егжей тегжейлі баяндау тапсырмасын орындау қажет. Бұнда таңдап ашқан әр терезедегі суретқа қарап техника қауіпсіздігін жалғастырады,бұл жұмыс барысында қауіпсіздік ережесін үнемі орындауды қамтамасыз етеді*

Outcomes

Білім алушылардың назарын жаңа сабаққа аудару үшін оларға «Сиқырлы қобдиша» ұсынады; студенттерге қобдиша ішіндегі бөлшектерді алып, алынған бөлшектер туралы мәлімет береді, соңында топпен осы бөлшектердің атауын пайдалану арқылы, жаңа тақырыпты құрастырады.

· Сабақ тақырыбы: «Сыртқы цилиндрлік бетті жонып, бунақ жону». Жаңа тақырыпты түсіндіру;

· Жаңа термин сөздерді беру;

· Цилиндрлік беттердеп цилиндр осі параллель сызықтың айналасында түзу сызықты айналдыру арқылы алынады. Тақырыпты ұғыну, сұрақтар қою;

· Анықтамаларды жазу;

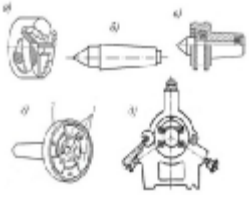
· Терминдерді жазу;

· Сызба, технологиялық процесс бойынша өңдеу әдісін түсіндіру;

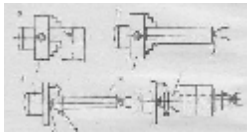
· Практикалық жұмысты токарлық станокта көрсету

Токарлық станокта дайындаманы бекітуге арналған қосымша айлабұйымдар

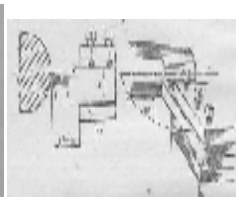

Цилиндрлік дайындаманы орнату тәсілдері.

Кескішті орнату

5. *Wordwall тақтасында «Цилиндрлік сыртқы бетті өңдеу» тақырыбы бойынша тест тапсырмасын орындау.*

1.Цилиндрлік беттің сыртқы бетін өңдегенде өңделмей қалған бөлігінің жарамсыз болып қалу себебі:
а) Суппортты көлденең қысуынан
б) Тіректермен жұмыс істегенде өлшемдердің қателігінен в)Кескіштің центрден төмен орнатылуынан
д) Лимбо бойынша өлшем орнату кезіндегі қателік
е) Дайындаманың дұрыс бекітілмеуі *
2. Цилиндрлік сыртқы бетті токарлық өңдеу үшін қолданатын кескіш:
а) Кесу кескіші
б) Өтпелі кескіш *
в) Фасонды кескіш
д) Кеңейткіш кескіш
е) Қазатын кескіш
3.Центрге бөлшек дайындамаларды бекітіп орнатады:
а) Ұзындығы диаметрінен бес есе және оданда *
б) Төлке
в) Үлкен диаметрлі біліктер
д) Ұзын емес біліктер
е) Формасы семметриялы емес дискілер
4. Өңделген беттің тазалығының жеткіліксіз болуының себебі:
а) Үздіксіз салқындатудан
б) Төмен жылдамдықпен кескенде
в) Кіші берілістің себебінен
д) Үлкен жылдамдық немесе өтпей қалуынан
е) Үлкен беріліс немесе құралдың өтпей қалуын*
5. Өңдеу дәлділігіне әсер етпейді:
а) Өңдеу режимдерінің бұзылуы
б) Сызба форматы *
в) Дайындама материалдарының әртүрлілігі
д) Температураның әсерлері
е) Жабдық және құрылғы дәлсіздігі
6. Өңдеуге (Т) дәлділік шегі деп атайды
а) Номенальды және ең үлкен өлшемдер арасындағы айырмасы
б) Ең кіші және нақты өлшемдер арасындағыл
в) Нақты және номинальды өлшемдер арасында
д) Ең үлкен және нақты өлшемдер арасындағы айырмасы
е) Ең үлкен және ең кіші шекті өлшемдер айырмасы *
7. Кескіштер беру бағыты бойынша бөлінеді:

а) Өтпелі және кесу
б) Кесу және жону
в) Жонғыш және өтпелі
д) Вертикальді және ось бойымен
е) Оң және сол *
8. Өткел дегеніміз:
а) Технологиялық процесс бөлігі
б) Өңделетін бөлшек бетінен металдың бір қабаты алынған өткізудің аяқталған бөлігі
в) Бекітілген өңделетін дайындамаға жасайтын технологиялық процестің бөлігі
д) Өндіріс обьектісінің сапалық жағдайын өзгеретін өндірістік процесс бөлігі
е) Өндірістік процесс бөлігі
9. Станокта басты қозғалыс жасайтын механизмі:
а) Кескіш
б) Люнет
в) Жылдамдықтар қорабы *
д) Конус
е) Патрон
10. Радиалды ұрылу дегеніміз:
а) Ертәрізділік
б) Параллельдіктің дәлділік шегі
в) Беттің пішінің дәлділік шегі
д) Толық ұрылу
е) еттің орналасуы мен пішіннің жинақталған шегі *

SummaryТексеру парағы (Checklist) арқылы оқытушы бағайды

№	Бағалау критерийлері	Деңгейлер			
		Керемет	Қанағаттанарлық	Түзетуді қажет етеді	Қанағаттанарлықсыз
1	Тақырыпты түсіну деңгейі.	**15**	12	7	0
2	Логикалық ойлау қабілеті	**15**	12	8	0
3	Айтылған материалдың қойылған сұрақтарға сәйкестігі	**20**	15	10	0
4	Жауапта барлық қажетті теориялық фактілердің болуы	**10**	7	5	0
5	Практикалық жұмысты орындауы	**20**	14	10	0
6	Кәсіби терминологияны меңгеру	**10**	8	5	0
7	Негізделген қорытынды жасай білу	**10**	7	5	0

Кері байланыс: Бағдаршам әдісі бойынша

Мен тапсырманы орындай алмадым,бүгінгі сабақты түсінбедім
Мен тапсырманы орындадым группаластарымның арқасында,бүгінгі сабақты әліде үйрену керек
Мен тапсырманы жақсы орындап шықтым,бүгінгі сабақты жақсы түсіндім

«Менің сүйікті студентім» рефлексия

Қорапқа айна салып, әрбір студент ешкімге айтпай қарап, орнына отырады. Соңында өндірістік оқыту шебері «Сендердің әрбірің менің сүйікті студентімсіздер. Барлықтарыңды жақсы көремін!» деп сабақты түйіндейді.

Үй жұмысын беру.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1.https://wordwall.net/ru/ сайты

2. Қазіргі педагогикалық технологиялар мен оқыту құралдары: оқу құралы / К. Өстеміров.- Алматы: ЖШС «Казпрофтех», 2007.

УДК 37.02

ТЕХНИКАЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ ҰЙЫМДАРЫНДА «SMART» ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫН ҚОЛДАНУ

И.У. Тулегенова,
Батыс Қазақстан облысы, Орал қаласы,
Жоғары аграрлық-техникалық колледжі
арнайы пәндер оқытушысы

Арнайы пәндерді оқытуда смарт технологияларды қолдану - бұл оқу курсының ең маңызды бөлімдерін, зертханалық жұмыстарды, есептер жинағын, оқу эксперименттерін жүргізу нұсқауларын, курстық жобаны орындауға арналған нұсқаулармен кез келген уақытта, кез келген жерде танысып білуіне мүмкіндік туғызады.

Smart термині ағылшын тілінен «ақылды» деген мағынаны білдіреді. Біздің жоба тұжырымдамасына сәйкес Smart дегеніміз сабақты ақылды түрде жоспарлау деп түсінуге болады.

Орта білім беру жүйесінің байқалып отырған трансформациясы шектеулі қолдану спектрі бар дәстүрлі оқытудың көмекші құралы ретінде әрекет ететін әдеттегі аудиториялық және электронды оқытудың орнына біртіндеп ақылды білім берілетіндігін көрсетеді. Smart-білім беру тұжырымдамасы білім берудің барынша жоғары деңгейін қамтамасыз етуге бағытталған. Қазақстандық білім беру практикасына озық smart-технологияларды енгізу мүмкіндіктерін бағалау үшін біз бөлген талаптарды ескере отырып, келесіні айқындауымыз қажет:

- білім алушылар мен оқытушылардың smart-құрылғылармен (оның ішінде дербес компьютерлермен) қамтамасыз етілуі;
- білім алушылардың, оқытушылардың және білім беру ұйымдарының интернетке қол жеткізумен қамтамасыз етілуі;
- білім беру үдерісінде smart-технологиялармен жұмыс істеу үшін қажетті сандық дағдылардың болуы [3, 34б]. Білім беру мәселелеріне әсер етпейтін «smart оқыту» ұғымы формальды (білім беру ұйымында болатын оқыту) және бейресми оқытуды (бейресми арналар арқылы жүзеге асырылатын оқыту), сонымен қатар қосымшалар мен мазмұнға бағытталған оқыту ретінде сипатталады. Мұндай білімнің негізі келесі ерекшеліктер болып табылады:
- білім берудің өз бетінше білім алуға бағытталуы, оқушылар «білім алушылар» санатынан «білім жасаушылар» санатына ауысуы;
- білім алушыларды жұмыс процесінде оқытуға, шығармашылық міндеттерді шешуге және жеке бағалауға негізделген білім беру процесіне саналы түрде қосу;

- білім беру жүйесінің икемділігі, оны оқушылардың жеке қалауына бейімдеу;

- қашықтан ақысыз курстар, бұлтты есептеулер түрінде бай мазмұнды пайдалану;

- білім алушыларға кез келген уақытта және кез келген жерде оқуға мүмкіндік беретін түрлі технологияларды қолдану [4, 23б]. Ол әдісті, қоршаған ортаны, білім мен танымды өндіруге және технологиялауға қабілетті тұлғаны оқыту, тәрбиелеу процесі тұрғысынан қарастыратын зерттеу оқыту идеяларына негізделген. Білімді техникалық және әлеуметтік объектілерге айналдыру қажет.

Орта білім беруде smart технологиясы білім алушыларға келесіде көмектеседі:

- бай дағдылар жиынтығын қалыптастыруға;

- мотивацияны, белсенділікті арттыруға;

- өз бетінше оқу дағдыларын, тапқырлығын, стратегиясын дамыту;

- оқу нәтижелерін жақсарту;

- оқу жүктемесін жеңілдету және т.б. Smart технологиялар контекстті ескереді, интерактивті және пайдалану кезінде жетілдірілуі мүмкін. Орта білім беру кезінде smart технологиялардың мысалдары:

- заманауи компьютерлік бағдарламалар;

- оқыту онлайн ойындары және ойын жағдайлары;

- интеллектуалды білім беру қосымшалары;

- виртуалды және кеңейтілген шындық;

- жаппай ашық онлайн курстар;

- диалогтық интерфейстер және басқалар. Ең алдымен, қандай smart технологияларды озық деп атауға болатынын анықтауға тырысамыз. Ғылыми пайдаланған әдебиеттерде озық smart-технологияларды бөліп көрсетуге ешқандай тәсіл қалыптаспағанын атап өткен жөн. Осылайша, шетелдік зерттеушілердің жұмыстарына сүйене отырып, біз келесі озық smart-технологияларды атап өттік:

-төңкерілген класс. Оны оқу процесінде қолдану білім алушылар мен оқытушыларда оларды дайындауға, интернетке және дербес компьютерге, планшетке немесе смартфонға қол жеткізуге арналған бейне дәрістердің немесе жабдықтардың болуын болжайды;

- рөлдік пермутация. Модификацияланған инверттелген сынып моделі, оқушылардың берілген тақырып бойынша материалды жеке зерттеуін қарастырады; smart mobile технологиясы. Smart mobile технологиясын білім беру процесіне енгізу үшін педагогтар мен оқушылардың интернетке, білім алушыларда смартфондарға, тест дайындау үшін оқытушыда дербес компьютерге қолжетімділігі болуы қажет;

- геймификация. Бұл технология ойын элементтерін (викториналар) және ойын емес контексте сабақ дизайнының әдістерін қолдануға негізделген;

- виртуалды және кеңейтілген шындық. Виртуалды шындық технологиясын қолдану пайдаланушыларды жасанды сандық ортаға батыруға негізделген [5, 25б]. Бұл жүйенің негізгі элементтері - smart оқушы, smart педагогика және smart орта. Сонымен қатар, smart білім алушы ақылды білім берудің негізгі субъектісі болып табылады. Smart –бағдарланған білім беру процесі олардың XXI ғасырдың жұмыста және жеке өмірінде тиімді пайдалану үшін қажетті дағдылары мен құзыреттіліктерін игеруіне бағытталуы тиіс. Бұдан smart білім берудің мақсаты білім алушыларды дамыту, оларды заманауи динамикалық ортада жұмыс істеуге дайындау болып табылады. Smart білім берудің келесі негізгі элементі – smart орта. Ол білім алушыларға цифрлық ресурстарды пайдалануға және кез келген жерде және кез келген уақытта оқыту жүйелерімен өзара іс-қимыл жасауға, сондай-ақ оларға қажетті оқу нұсқаулығын, көмекші құралдарды және қажетті жерде, қажетті уақытта және қажетті нысанда оқыту бойынша ұсыныстарды белсенді беруге мүмкіндік беретін әртүрлі технологиялар қолдайтын білім беру ортасын білдіреді. Smart орта кеңістікті, орынды, уақытты, технологияны, құрылғыларды, бақылауды және өзара әрекеттесуді қамтиды. Демек, ол smart білім берудің негізгі элементтерінің бірі бола отырып, білім алушылардың арнайы

әдістемелер негізінде пайдаланылатын дербестендірілген оқу ресурстарымен және жүйелермен өзара іс-қимыл жасау мүмкіндігін қамтамасыз етеді. Инновациялық процесс – жаңа идеяны шығармашылық үдеріске және тиімді нәтижеге дәйекті түрде айналдыру.

Инновациялық сабақта мұғалімнің шығармашылық белсенділігі әртүрлі сипатта көрінеді: стандартты емес тапсырмалар, әдеттен тыс әрекеттер, сындарлы ұсыныстар, ойын-сауық жаттығулары, сабақ барысын құру, оқу жағдаяттарын, ерекше дидактикалық материалдарды құру, ғылыми фактілерді таңдау, дәстүрлі емес тәсілдерді қолдану, оқушылардың шығармашылық жұмысын ұйымдастыру.

Инновациялық сабақ түрлері

Инновациялық сабақтың төмендегі түрлері қолданылады:

- өзіндік оқу-танымдық іс-әрекет жұмыс сабақтары;
- оқушылардың зерттеушілік әрекетін белсендіретін сабақтар;
- топтық - танымдық технология негізінде құрылған сабақтар;
- мәселені тұжырымдау және шешу сабағы;
- саралап оқыту сабақтары;
- жоба қызметіне негізделген сабақтар; жаттығу сабақтары және т.б.

Сонымен, инновациялық сабақтардың ауқымы едәуір кең, бірақ білім беру мазмұнын жаңарту процесінің талаптарын, қазіргі уақытта білім беру процесі мәжбүрлі түрде жүзеге асырылатын қашықтық форматының жағдайларын ескере отырып, ең алдымен, мектеп оқушыларының өзіндік танымдық белсенділік сабағына тоқталу қажет.

Колледж оқытушылары үшін цифрлық технологияларды пайдаланудың тиімділігі:

- Оқушының өзбетімен жұмысына;
- уақытын үнемдеуге;
- қашықтықтан білім алу мүмкіндігі;
- қажетті ақпаратты жедел түрде алу мүмкіндігі;
- экономикалықтиімділігі;
- арнайы пән бойынша зертханалық жұмыстарды бейнесабақ түрінде көру мүмкіндігі;
- оқушыныңой-өрісін дүниетанымын кеңейтугеде ықпалы зор.

Мен сабақ барысында жаңа технологиялардың келесідей түрлерін қолданданамын.

- https://joyteka.com/100404827,
- https://quizizz.com/join?gc=428111&source=liveDashboard,
- https://youtu.be/IOcffvKz2BU?si=DEHguqA1kXKSGTJD,
- https://learningapps.org/watch?v=ps8uk0f2t23,
- https://wordwall.net/ru/resource/63340407,
- https://joyteka.com/ru/cabinet

Смарт технологияны сабақта қолданудың тиімділігі:

Оқытушыға веб-сайттар және басқа да ресурстармен жұмыс жасай отырып, материалды оқушыларға жеткізуді жеделдетеді;

Оқушы мен оқытушының өзара талқылау мен араласуына кең мүмкіндік туады;

Көптеген түрлі және динамикалық материалдарды қолдану арқасында оқушы мен оқытушыға сабақты қызықты етіп өткізуге көмектеседі;

Сабақ материалын беру сапасын арттырып, тиімді жұмыс жасауға мүмкіндік береді;

Оқушының білімін қашықтан тексеруге мүмкіндік туады.

Оқытушылар бір-бірімен материалдарымен бөлісуіне мүмкіндік береді.

Өткізілген сабақ жоспарының үлгісі:

Сабақ тақырыбы: Металдар коррозиясы және жабдықтарды коррозиядан

қорғау

Модуль/ пән атауы КМ 02. Қондырғының жабдықтары мен коммуникацияларын жөндеуге, технологиялық құрылғылар мен жабдықтарды тазалауға дайындау

Педагог: И.У.Тулегенова

Мақсаты, міндеттері

Оқыту – мақсаттары:өнеркәсіптегі өрт, газ қауіпсіздігі және еңбекті қорғау бойынша нұсқаулар мен ережелерді орындау.

Сабақ мақсаты: *білім алушылардың мұнай мен газ өнеркәсібін дамыту саласына деген қызығушылығын ояту, мұнай және мұнай өнімдерінің негізгі технологиялық сипаттамаларын меңгеру, мұнай және мұнай өнімдерінің температуралық қасиеттерін білу, мұнай өңдеудің негізгі процестері мен аппараттарын білу, модуль бойынша білім-білік дағдысын қалыптастыру.*

Оқу-жаттығу процесінде білім алушылар меңгеретін күтілетіннәтижелержәне(немесе)кәсібидағдылартізбесі

Бағалау өлшемдері: жабдықтардың коррозияға төзімділігін біледі.

Өткен тақырып бойынша үй тапсырмасын тексеру:

quizizz.com платформасында тест тапсырмаларын орындау

https://quizizz.com/join/quiz/6551c032591c027390b61755/start

Оқушыларды жаңа материалды игеруге дайындау: Жабдықтардың коррозиясы туралы бейнефильм көрсетіледі.

Жаңа тақырыпты анықтауға арналған ақпарат (Көпір салу) яғни сурет арқылы білім алушылар жаңа тақырыптың атауын анықтауға ақпарат алады.

II. Жаңа сабақты түсіндіру:

Негізгі ұғымдармен танысады (презентациямен түсіндіріледі).

Тапсырма 1.**Тәжірибелер *«Әртүрлі ортадағы темірдің коррозиясы» бұл тәжірибе арқылы білім алушылар коррозиялық процестің өту жағдайын және кейбір ортада өзгеріс болмағанын іс жүзінде көре алады.***

Тапсырма 2. Кейс технологиясы мазмұны бұл ситуациялық сұрақ арқылы теңіз суында алюминий және мыстан Al / Cu гальваникалық элемент пайда болды, онда металдар электрод рөлін, ал теңіз суы электролит рөлін атқарды. Алюминий тотыға бастады, себебі... ол мысқа қарағанда белсенді металл екенін түсінеді.

XX ғасырдың басында Нью-Йорк портынан ашық мұхитқа әдемі яхта шықты. Оның иесі американдық миллионер әлемді таң қалдыру үшін қаражатын аямады. Яхтаның корпусы сол кезде өте қымбат болған алюминийден жасалған, оның парақтары мыс тойтармалармен (*заклепкамен)* бекітілген. Бұл күмістей жылтыры жарқыраған, алтын түсті тойтармалары бар әдемі кеме еді! Алайда бірнеше күннен кейін корпус бөліне бастады, яхта тез суға батып кетті.

Тапсырма: Яхтаға не болды? Яхтаны құтқару жолын ұсыныңыз

Тапсырма 3.Темірдің электрохимиялық коррозиясының жылдамдығы Zn - мырыш, Al – алюминий, Mn - марганец, Mg - магний металдары болған кезде баяулайды (коррозияланбайды), себебі темірдің тотықсыздандырғыш қасиеті төмен, ал Pb - қорғасын, Cu - мыс, Ag - күміс металдары болған кезде темір коррозиясының жылдамдығы жоғарылайды, себебі бұл жағдайда темірдің тотықсыздандырғыш қасиеті жоғары екендігін білді.

Металдар қатары: ***Zn - мырыш, Cu - мыс, Al – алюминий, Pb - қорғасын, Ag - күміс, Mn - марганец, Mg - магний***

Сұрақ: Қандай металдар болған кезде темірдің электрохимиялық коррозиясының жылдамдығы баяулайды, ал қайсылары бар болғанда жоғарылайды? Неліктен бұлай болатынын түсіндіріңіз?

Жаңа тақырыпты бекіту: Оқытудың ойын технологиясы

1. **Learningapps***https://learningapps.org/display?v=pxsb1njd523* өткен тақырып бойынша тест тапсырмаларын қолданады.

III. Сабақтың соңы

Сабақ бойынша рефлексия:

Білім алушылар берілген қағазға өздерінің жаңа тақырыпты меңгергендігін көрсетіп тақтадағы кестеге стикерлер жапсырады.

Сабақта өзімді жақсы сезіндім, бәрін түсіндім	Сабақта өзіме сенімсіз болдым, аздап қиналдым	Сабақта ештеңе түсінбедім
		

Үй тапсырмасы:

Венн диаграммасын толтыру

Тақырып бойынша қосымша материал жинақтау. Тірек конспектісін жасау.

Оқу құралы: Металдарды коррозиядан қорғау.А.Б.Ниязбекова, М.Ж.Алмагамбетова, Д.С.Назарова.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Тихомирова Н.В., Минашкин В.Г., Дубейковская Л.Н. Образовательный процесс в электронном мире: условия и направления трансформации // Информационное общество. - 2011. - №3. - С. 35-44.
2. Лапчик М.П. Дистанционные технологии в системе инновационного педагогического образования // Инновации в непрерывном образовании. - 2011. - №2. - С. 5-10.
3. Алетдинова А.А. Развитие смарт-образования как инновационной технологии / Алетдинова А.А., Мельниченко А.А. // Вестник Югорского государственного университета. - 2015. - №2. – С. 31-37.
4. Тихомиров В.П. Мир на пути к «Smart Education». Новые возможности для развития //Открытое образование. - 2011. - №3. - С. 22-28.
5. Захарова И.Г. Информационные технологии обучения и развития учебных навыков //Открытое образование. -2002. - №1. - С. 24-26.

УДК 374.3

ОҚЫТУДА ИНТЕРАКТИВТІ БІЛІМ БЕРУ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫН ҚОЛДАНУ

С.С. Тулемисова,
Батыс Қазақстан облысы, Орал қаласы,
Жоғары аграрлық-техникалық колледжі
арнайы мұнай-газ пәндер оқытушысы

«Оқытушы өз мамандығының мәңгілік оқушысы»
Джон Дьюи

Жаңартылған білім беру болашақтағы сапалы білім кепілі деп тануға болады. Ертеңгі келер күннің бүгіннен гөрі нұрлы болуына ықпал етіп, адамзат қоғамын алға апаратын құдіретті күш біліммен тығыз байланысты.

Қазіргі күнде білім беру саласындағы тың өзгерістер мен жаңалықтардың болуы заман талабына да байланысты болса керек. Қоғамның өз біліммен толыққанды сусындаған тұлға тәрбиелеу керектігін көрсетіп отыр. Бүгінгі таңда әлемде болып жатқан қарқынды өзгерістер еліміздің білім беру жүйесін қайта құру қажет екенін көрсетеді. Білім беру саласына өзгеріс енгізу - болашақ ұрпағымыздың терең де жан-жақты білім алып, өмір көшінен қалмауы болып саналады.

Жаңартылған білім берудің маңыздылығы - маман даярлауда «Өмірлік білімнен өмір бойы білім алу» қағидасына лайықты болуға тиіс. Әр ұстаз – ізденімпаз ғалым, нәзік психолог, жан-жақты шебер, еңбекқор, терең қазыналы білімпаз, кез-келген ортаның ұйытқысы болу керек.

Сабақтың оқыту әдістерін үнемі түрлендіріп отыру қажет. Оқыту ісінде алдыңғы қатарлы озық іс-тәжірибелер мен жаңа технологияларды пайдалану, олардың ең тиімділерін сұрыптап қолдану. Мұғалім мен білім алушының арасында жылы қарым-қатынас болуы шарт. Білім алушының қажеттілігі мен қызығушылығына көңіл аударуды күшейтіп, жеке тұлғаның барлық дағдыларын дамытып, оның толық ашылуына мүмкіндік жасау. Еліміздің білім беру жүйесінде сындарлы оқыту теориясын қолдану білімді де саналы, тәрбиелі, өз елін сүйетін, рухани құндылықтарды бойына сіңірген жастар өсіп шығатыны анық.

Әдіс дегеніміз – мұғалімнің белгілі бір мақсатқа жетудегі іс – әрекеті, тәсілі.

Технология дегеніміз – көптеген әдістердің жиынтығы. Мысалы, көз алдымызға үлкен бір құрылысты елестетіп көрейік. Сол құрылысты салу үшін көптеген кірпіш керек. Кірпіштерді дұрыс қаламаса, ол құлап қалуы мүмкін. Ол үшін білгір басқарушы керек. Міне, біздің технологиямыз да осы іспеттес. Мұғалім – басқарушы ретінде әдістерді тиімді пайдалана білмесе, оның технологияны түсінбегені. Ондай мұғалім мақсатына жетпейді.

Мен өз сабақтарымда оқытудың инновациялық әдістерін көбірек қолданамын, интерактивті әдістер үй тапсырмаларын тексеруде, жеке, топтық жұмыстарды орындау кезінде өте үлкен нәтижелерін береді, мәселен, білім алушылардың білімін жеке немесе топтық тексеріп, әр студенттің жауабы мен қателіктерін талқылауға мүмкіндік бар және ынталандыру негіздері де көрсетіледі. Білім беруде қолданылатын интерактивті әдістер келісі платформаларды жүзеге асады: https://flippity.net; https://quizizz.com; http://kvestodel.ru/generator-rebusov;https://qazmath.net/;https://biouroki.ru/;https://quizify.us/;https://online-puzzle.ru/own_puzzle; https://www.narakeet.com/; https://wordwall.net;

https://learningapps.org, т.б.

Бұл платформаларда әр түрлі тапсырмаларды орындауға, жаңа сабақты түсіндіруге, бекітуге, бағалауға, теориялық және пратикалық сабақтарды жүргізуге, өз бетімен жұмыстануға, топпен жұмыстануға, әр түрлі талдаулар жүргізуге, жағдаяттық тапсырмаларды орындауға, есептеулерді жүргізуге, әр түрлі оқыту технологияларын жүзеге асыруға мүмкіндік береді.

Интерактивті білім беру технологияларының басты ерекшелігі-жеке бастаманы дамыту, студенттердің жаңа білім мен дағдыларды алуға деген ұмтылысын дамыту, бұл оқытудағы құзыреттілік және тұлғаға бағытталған тәсілдердің негізінде жатыр.

Оқытушы туындайтын мәселелер мен проблемалар бойынша үйлестіруші, кеңесші рөлін атқарады, диалогтік қарым-қатынас арқылы танымдық іс-әрекет процесінде білім алушылардың білімі мен дағдыларын өз бетінше игеруіне жағдай жасайды.

Оқытушы үлкен жауапкершілікке ие мамандық. Жауапкершілігі ұлттың ұлағатты етіп тәрбиелеуінде, тәрбиемен қатар басты міндет – білім беруінде. Мұғалімнің арқасында тұтас буынның құндылық, қасиеттері қалыптасады. Қазіргі жаһандану дәуірінде адам капиталына, білім саласына қойылатын талаптар күн санап өзгеруде. Бұл мұғалімдердіде өзгеріске бейімділік танытып, жаңа дағдылырды игеруге бағыттайды. Заманауи мұғалім көптеген дағдыларға ие болуы керек.

Өз жобалық жұмысыма бірнеше дағдылар арасынан проактивті мұғалімге қажетті 5 дағдыны көрсеткім келеді.

Оқытушы туындайтын мәселелер мен проблемалар бойынша үйлестіруші, кеңесші рөлін атқарады, диалогтік қарым-қатынас арқылы танымдық іс-әрекет процесінде білім алушылардың білімі мен дағдыларын өз бетінше игеруіне жағдай жасайды.

Үлгі ретінде бір сабағымды келтірейін:

Сабақ жоспары

Сабақ тақырыбы: Батырмалы электрлі ортадан тепкіш сораптар

Модуль/ пән атауы; КМ 07 Мұнай мен газды өндіру мен игеру процесін реттеу

Курс, топ III курс, МГ-431.1қ тобы

Сабақ мақсаты: Студенттерге батырмалы ортадан тепкіш сорапты қондырғының түрлері, оның негізгі жабдықтары, қызметі туралы толық түсінік бере отырып, алған білімдерін тәжірибе жүзінде қолдана білуге дағдыландыру. Оқушылардың өзіндік ізденісін шығармашылық қабілетін арттыру, таңдаған мамандығына қызығушылығын және еңбекке деген қабілетін арттыру. Оқушыларды жұмыс орнында өзін өзі дұрыс ұстап, ізгі ниетті болуға, уақытты үнемдеп жұмсауға, ұжымда жұмыс жасай білуге, еңбекті сүюге баулу.

Электрлі ортадан тепкіш сораптың қолданылу аймағын, қызметін біледі

Күтілетін нәтиже:

- Электрлі ортадан тепкіш сорапты қондырғының сұлбасын таниды;

- Электрлі ортадан тепкіш сорапты қондырғының элементтерін біледі
- Электрлі ортадан тепкіш сорапты қондырғының жабдықтарының қызметтерін біледі
- Поршендік сораптар мен электрлі ортадан тепкіш сораптардың айырмашылықтарын ажыратады

Өткен тақырып бойынша үй тапсырмасын тексеру:

Үй тапсырамсын тексеру тест тапсырмаларын орындау арқылы жүргізіледі. Берілген сілтеме бойынша тапсырамаларды орындайды. https://quizizz.com/admin/quiz/6576998428cf9e9613daf65f?searchLocale - оқытудың бұл интерактивті әдісі, білім алушылардың білімін жеке тексеруге мүмкіндік береді, әр студенттің жинаған балы мен қателіктері экраннан көрінеді, сонымен қатар нәтижесінде мадақтау жүргізіледі. Ал wordwall қосымшасында топтың жалпы білімін тексеруге мүмкіндік бар:https://wordwall.net/ru/resource/65263251. Топпен талқылау жүргізілді.

Интерактивті білім беру технологиялары оқытудың инновациялық технологияларының бір түрі болып табылады. Олар білім алушылардың кәсіби білім мен дағдыларды игеру процесінде оқытушымен де, бір-бірімен де кең өзара іс-қимылына бағытталған.

Тест тапсырмалары

1. Қозғалтқыштың механикалық энергиясын гидравликалық энергияға айналдыруға арналған гидравликалық машина айдалатын сұйық кристалды машина деп аталады:

а) компрессор;
б) пневмокомпенсатор;
в) сорғы;
г) клапан.

2. Сорғылар гидростатикалық сорғыларға қалай қарайды?

а) поршень, поршень, диафрагма;
б) орталықтан тепкіш, құйынды, осьтік;
в) поршенді, поршенді, құйынды;
диафрагмалық, центрифугалық, плунжерлік.

3. Гидростатикалық сорғылардағы негізгі жұмыс органдары:

а) жұмыс дөңгелегі, бағыттаушы білік;
б) диафрагма, цилиндр, білік;
в) поршень, цилиндр, клапандар;
г) клапандар, жұмыс дөңгелегі, бағыттаушы аппарат.

4. Поршеньмен, цилиндр қабырғаларымен және клапан қорабымен шектелген кеңістік деп аталады:

а) сорғы жұмыс камерасы;
б) өлі кеңістік;
в) пайдалы көлем;
г) максималды көлемде.

5. Әрекет ету тәсілі бойынша көлемді сорғылар ажыратылады:

а) бір, қос, диафрагма;
б) бір, қос, дифференциалды;
в) бір, екі, үштік;
г) бір, қос, поршенді.

6. Орташа жылдамдықтағы көлемді сорғылар, минутына Қос жүрісті поршеньдер саны бар:
а) 40-80;
б) 80-150;
в) 150-350;
г) 350-500.
7. Поршень диаметрі 150 мм ден асатын көлемді сорғылар беру кезінде ерекшеленеді:
а) шағын;
б) орташа;
в) үлкен;
г) супер науқастар.
8. Поршень түрінде диск деп аталады:
а) поршень;
б) поршень;
в) диафрагма;
г) өзек.

II. Жаңа сабақты түсіндіру:

Жаңа сабақты түсіндіру кезінде оқытудың инновациялық әдістері қолданылады. Студенттерге алдымен видое материал көрсетіледі https://youtu.be/yijbGdBsCrI?feature=shared, кейін мәтіндік тапсырма беріледі.
Мәтінді түсініп оқып тапсырмаларды орындау арқылы жаңа сабақты өз бетімен түсіну.
Мәтін.
Штангалы сораптардың өнімділігінің аз болатындығына және қондырғыға күрделі жабдықтарды қажет ететіндігіне байланысты, сонымен бірге терең скважиналарға жіберілетін штангілердің үзілу қаупінің болуы және т.б осындай кемшіліктері, штангілі сорапты қондырғыларды кең ауқымды қолдануды азайтады. Соңғы жылдары мұнай скважиналарын пайдалануға арналған штангасыз сораптар қолданыла бастады, соның ішінде кәсіпшілікте кең тараған, өте үлкен тереңдіктен мұнайды көтеру үшін жеткілікті жоғарғы арын тудыра алатын
БОТЭСҚ қолданылуда. .Оның ерекшелігі –қозғалтқыш сораппен бірге орналасады. Жүктелген электр ортадан тепкіш сораптың қондырғысы ол СКҚ тізбегімен скважинаға жіберілетін сораптық агрегаттан, кабельден, саға жабдығынан, басқару станциясынан және автотрансформатордан тұрады.
Автотрансформатор электрқозғалтқышқа келетін кабельдің кернеуін ұстауға арналған. Қар мен шаңнан қорғау үшін трансформаторды күрке (будка) ішіне орнатады.
Басқару станциясы – қондырғының жұмысын бақылау мен реттеуді, қозғалтқышқа салмақ түскен кезде сөндіруді, қондырғыны қайта қосуды қамтамасыз етеді.
БОТЭСҚ-ны жабдықтау, жұмыс кернеуін реттейтін трансформатор арқылы жүзеге асады.
Басқару станциясы – қондырғының жұмысын бақылау мен реттеуді, қозғалтқышқа салмақ түскен кезде сөндіруді, қондырғыны қайта қосуды қамтамасыз етеді. Шығу желісіне өнімді жіберу үшін, сонымен қатар құбыраралық кеңістікті саңылаусыздандырып, кабельді енгізу үшін және сол кеңістіктегі газды шығару үшін **саға жабдығы** қолданылады. Электр тоғы электроқозғалтқышқа желі арқылы патотрансформатордан және басқару станциясынан кабельмен беріледі. Қозғалтқыштың білігі тоқтың күшімен қозғалып, сорапты да қозғалтады.
Батырмалы электроқозғалтқыш–бұл ротормен қысқа тұйықталған үш фазалы асинхронды қозғалтқыш. Электрқозғалтқыш сораптан кейін орналасқандықтан, сорап сұйықты жанынан сорады. Сұйық оған пайдаланылатын тізбекпен электр қозғалтқыш

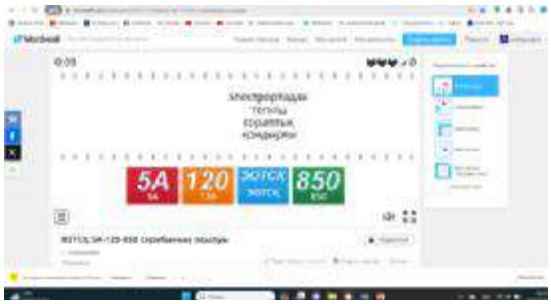
аралығындағы сақиналы кеңістіктен сүзгі арқылы кіреді. Қондырғы жұмыс істегенде сұйық сорап ауызындағы сүзгіден өтіп, СКҚ арқылы жоғары көтеріліп шығады. Жұмысын тоқтатқан кезде кері кетіп қалмас үшін сораптың жоғарғы жағына **кері айдау клапаны** орналасады. Жүктелген сорапты агрегат келесідей негізгі элементтерден құрылады: көп сатылы ортадан тепкіш сорап, жүктелген электр қозғалтқыш, шам (прожектор) және түбінде гилипуппен муфтасы бар сорап.

Протектор – май толтырылған электроқозғалтқыш қуысын қабат суы мен мұнайдың енуінен сақтауға мүмкіндік беретін құрылғы.

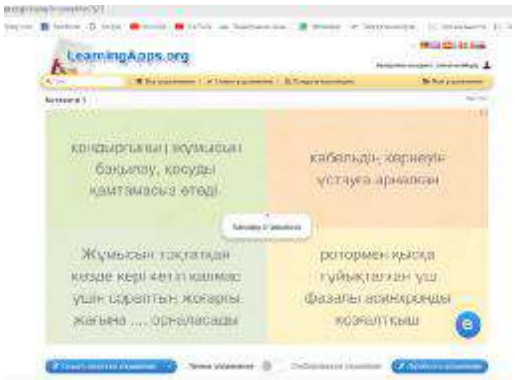
Компенсатор – БЭҚ-дағы май көлемін реттеуге арналған құрылғы. Ол пайдалану кезінде электроқозғалтқыштың қызуы әсерінен ұлғаяды.Электроқозғалтқыштың шифры мынаны білдіреді: мысалы БЭҚ65-117АВ5болса, мұнда: БЭҚ-батырмалы электроқозғалтқыш, 65-қуаттылығы, кВт, 117-диаметрі, мм, АВ5-қозғалтқыштың сериясын білідіреді

Тапсырмалар

https://wordwall.net/ru/resource/65221192

https://learningapps.org/display?v=pwy4wzv7j23

https://learningapps.org/display?v=pkogi8ota23 жабдықтар конструкциясын түсіндіру

Блум таксономиясы бойынша студенттерді бағалау.

Поршендік сораптар мен электрлі

ортадан тепкіш сораптардың айырмашылықтарын ажыратады
Электрлі ортадан тепкіш сорапты қондырғының жабдықтарының қызметтерін түсіндіреді
Электрлі ортадан тепкіш сорапты қондырғының элементтерін біледі
Электрлі ортадан тепкіш сорапты қондырғының сұлбасын таниды

Үй тапсырмасы: Батпалы ортадан тепкіш сораптар, олардың түрлері және конструкциясы тақырыбына дайындалу және интернет желісін пайдалана отырып БОТЭСҚ сорабының сызбалары мен суреттерінен қолданып перезентация жасау.

«Мұнай және газды өндіріп өңдеу» Авторы: Ғ.М.Нұрсұлтанов, Қ.Н. Абайұлданов. «Мұнай-газ скважиналарын бұрғылау, сынақтан өткізу, пайдалану» Т.Ускимбаев.

Интерактивті оқыту технологияларын қолдану мүмкіндіктері келесідей:

- Оқытушы сабақ түріне және оқушылардың қабілетіне қарай оқыту технологияларын таңдай алады;
- Оқытушы өз оқушыларымен қарым-қатынасын одан әрі қарай жақсартуға мүмкіндігі туады;
- Оқытушы сабаққа қосымша және жаңа заманауи ресурстарды таба алады;
- Білім сапасының арттыруға мүмкіндік болады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Такиуллин Т.Р. Влияние цифровизации на систему образования / Т.Р. Такиуллин // Молодой ученый. – 2021. – 47(389). – с. 5-8.

2.Андреев А.А. Роль и проблемы преподавателя в среде e-Learning / А.А. Андреев // Высшее образование в России. – 2010. – 8/9. – с. 41-44

3. Journal of Computer Assisted Learning. – 2021. – 37(2).

УДК 792.024.3

УКЛАДКА ВОЛОС, ПОСТИЖ, ГРИМ И МАКИЯЖ В ОБРАЗЕ БИДЕРМАЙЕР
(СПЕКТАКЛЬ САБАҚ)

Г.К. Уразова, К.К.Галиева,
Западно-Казахстанкая область, г.Уральск,
Уральский технологический колледж «Сервис»,
мастера производственного обучения по специальности
«Парикмахерское искусство»

Успех учебно-воспитательного процесса, эффективность каждого урока как его структурной составляющей во многом зависит от мастера производственного обучения. Его квалификации и педагогической готовности к работе с учащимися. Именно под его руководством учащиеся приобретают профессиональные знания, умения и навыки, участвуют в создании, учатся творческому подходу к трудовой деятельности, готовят себя к самостоятельному труду. Поэтому на современном этапе возрастет роль

мастеров, работающих в профессионально-технических учебных заведениях. В данной работе рассматриваются важнейшие задачи организации и анализа открытого урока производственного обучения и цели его проведения. Именно в учебных мастерских закладываются основы мастерства, здесь проявляется интерес и любовь к профессии, учащиеся приучаются к дисциплине труда, у них воспитывается потребность в качественном выполнении порученной работы.

На уроке использовали классификация методы обучения: показ, демонстрация, объяснительно – иллюстративный(информационно - рецептивный), методы организации и осуществления учебно – познавательной деятельности, методы преподавания (информационно – сообщающий), объяснительный, инструктивно – практически.

Цель: Ознакомить и показать образ стиля Бидермайер, которые отражают художественную характеристику эпохи. Изучить разнообразные виды постижа, формы грима, макияжа, исторических причесок. Развитие профессионального кругозора, способности к творческому мышлению, эстетических представлений.

Задачи:

Развитие практических знаний и умений в выполнении исторических причесок, постижа, грима и макияжа. Показать негативное влияние азартных игр, предательства и обман. Способствовать воспитанию нравственного качества личности как честность, трудолюбие и человечность. Мотивировать интерес к чтению книг.

Тип урока: урок-спектакль.

Необходимые ресурсы:

1. Слады с изображением карт, причесок одежды и макияжа в стиле Бидермайер, карточного стола и игроков, портрет А.С.Пушкина, эпизоды картин бала начала 19 века, репродукции с повести «Пиковая дама».
2. Музыкальные дорожки: Трек- Магамет Дзыбов

Дата выпуска: 2016

Альбом: Пиковая дама

Жанр: Russian Chanson.

3. Костюмы и аксессуары: платья 19 века, мужской костюм гвардейца, парики, полиэтиленовые пакеты, скотч, накладные усы и волосы, веер, игральные карты, бумажные деньги.
4. Инструменты, приспособления, материалы: расчески, электроинструменты, невидимки и шпильки, лак, пудра и украшения для волос, мусс, паутинка, декоративная косметика и грим, кисточки.

Ход урока*:*

«Весь мир - сквозь призму Бидермайер!»

«Пиковая дама».

<u>Действующие лица</u>:

Ведущая –Ломакина Е.

Герман – Нысанов Талгат

Графиня – Лагода Дарья

Лиза – Смирнова Мария

Дамы – Мубаракшина Злата, Космачева Алена, Зиборева Оксана

Игроки – Алмаганбетова Азиза, Куандыков Батырхан, Маштак Виктория, Узакбаева Айнара.

Нечисть – Касаткина Дарья, Кулумова Лилия, Зинченко Алена, Куатова Наргиза.

Современные игроки: Иванова М, Мальцева А., Ванюшина Т., Ломакина Е.

СЦЕНАРИЙ:

Сценарий спектакля “Пиковая дама”.

4 игрока играют в карты

1 игрок: Ах, как было бы хорошо, если бы были такие карты с которыми всегда можно выиграть.

2 игрок: А такие есть?

3 игрок: Да, в 1833 году Александр Сергеевич Пушкин написал повесть “Пиковая дама”, в которой как раз и говорится от таких картах. Если вам так интересно, то слушайте.

4 игрок: Интересно, рассказывай!

Ведущая: Когда-то в доме у конногвардейца Нарумова играли в карты.

(Герман, игроки одеты в костюмы гвардейцев, прически, усы и бороды- постиж).

Ведя светскую беседу во время игры, игроки удивляются одному из присутствующих – Герману, который весь вечер следит за игрой других, но сам при этом не играет.

Мужчина на это ответил, что его игра сильно занимает, однако он не в состоянии «жертвовать необходимым в надежде приобрести излишнее».

Во время игры, слышится стук каблуков, и в комнату входит графиня, под ручкой со своей воспитанницей Лизой. (стук каблуков, Лиза: платье, прическа, макияж в стиле Бидермайер. Графиня: темное платье, парик в стиле рококо, грим состарившейся дамы).

Все игроки резко встают для приветствия и с разрешения графини они садятся.

Герман, не зная кто это, спрашивает у своего знакомого Томского и узнает у него, что это его бабушка - графиня Анна Федотовна. Томский раскрыл её тайну: Шестьдесят лет назад она, будучи в Париже, графиня проиграла при дворе очень крупную сумму денег. И чтобы отыграться, графиня обратилась к одной ведьме за помощью. В тот же

вечер Анна Федотовна полностью отыгралась, однако после этого случая графиня никому не раскрывала секрета.

После графини в комнату входят 3 дамы, начинает играть музыка, игроки берут дам за руки и начинают танцевать, (Дамы: платье, макияж, в стиле Бидермайер). Герман приглашает Лизу на танец.

Бал заканчивается, все разъезжаются, кроме Германа.

После рассказа Томского, в голове у Германа возник план, прийти к графине и узнать её тайну.

Следующее действие происходит в доме Графини.

Графиня сидит в кресле, возле неё сидит Лиза и читает роман.

А в это время в доме графини приходит письмо, в котором было написано о том, что Герман придёт с визитом.

Через некоторое время, Герман приходит в дом графини и просит разрешения встречаться с Лизой.

Графиня объявила, что они поедут на бал и чтобы Герман приехал туда.

Герман молча кивает головой и уходит.

На бал Герман не приехал. Выждав момент, когда никого не будет дома, он тайно проник в дом и спрятался в комнате графини.

Через несколько часов после бала возвращается графиня, графиня сильно устала после бала и начала готовится ко сну. Лиза снимает с головы графини парик и надевает чепец. (парик выполнен в стиле рококо, украшен цветами и присыпан пудрой. Чепец украшен лентами и цветами).

Следом за Лизой в комнату заходит Герман и просит графиню открыть тайну.

Графиня не рассказывает и после долгих упрашиваний Герман вытаскивает пистолет, графиня пугается и умирает. Герман осознает ужас содеянного и убегает.

В комнату вбегают дамы и уносят графиню.

Находясь уже у себя дома, Герман осознал что графиня умерла, так не раскрыв своей тайны и после долгих мучений, он засыпает. Ему снятся кошмары. В зале 2 нечисти и Графиня. (театральный грим мертвецов, одежда черного цвета, зрелищные прически. Графиня: черный балахон, грим мертвеца, на голове парик). Нечисть и Графиня мечутся по сцене, графиня раскрывает часть своей тайны, что нужно ставить карты 3 и 7.

Герман просыпается и уходит.

А в это время в карточной клубе играют в карты.

Герман впервые приходит играть в карты. Ставит карты 3 и 7, выигрывает и довольный уходит домой.

Придя домой, Герман ложится спать и ему опять снятся кошмары. На сцену выходят 4 нечисти и Графиня (одежда у всех черная, театральные гримы мертвецов, зрелищные прически, на голове у Графини черная вуаль) . Графиня называет последнюю карту-туз.

На утро Герман опять собирается идти играть в карты.

Играя Герман ставит туза, но вместо туза появляется дама. Он проигрывает все свое небольшое состояние.

Герман с ходит с ума от случившегося. (Герман бегает по сцене, раскидывает карты и деньги).

4 игрок: Вот такая история.

1 игрок: Да, Пушкин великий писатель!

2 игрок: Вот, к чему приводит стремление к легкой наживе!

3 игрок: Нельзя забывать о вечных ценностях: честности, любви и доверии.

И самое главное, что за каждое преступление неизбежно последует наказание.

(Ведущая называет участников спектакля и они выходят на сцену).

В главных ролях

Герман – Нысанов Талгат.

Графиня – Лагода Дарья.

Лиза – Смирнова Мария.

Дамы - Мубаракшина Злата, Космачева Алена, Зиборева Оксана

Игроки – Алмаганбетова Азиза, Куандыков Батырхан, Маштак Виктория, Узакбаева Айнара

Нечисть – Касаткина Дарья, Кулумова Лилия, Зинченко Алена, Куатова Наргиза

Гримеры и парикмахеры Мальцева Анастасия, Иванова Марина, ВанюшинаТатьяна.

Ведущая:

Герман мечтал стать богатым, респектабельным человеком. Благодаря честному труду и экономии он был близок к своей цели пока однажды не узнал тайну трёх карт. С этой минуты он кардинально изменился и стал буквально одержим возможностью лёгкого заработка.

Жажда наживы поглотила все его чувства и помыслы героя, который стал жертвой собственных пороков. Нашей целью было совершить экскур в эпоху Бидермейер. распространенной с 1815 по 1848 год это: одежда, причёски, макияж, также ознакомить с театральным гримом и постижем.

Хотя прошло почти 200 лет после написания повести А.С. Пушкина «Пиковая дама», прослеживается параллель нравственных качеств между современном миром и прошлым.

Ни одна, даже самая высокая цель не стоит того, чтобы ради её достижения человек терял свою душу.

Нашей целью было совершить экскур в эпоху Бидермейер. распространенной с 1815 по 1848 год это: одежда, причёски, макияж.

Также ознакомить с театральным гримом, укладкой волос.

Список использованной литературы:

1. Пушкин А.С. Пиковая дама. Издательство: издательский дом Мещерякова. 2017 г. Серия: Малая книга с историей.

2. Т. Ю. Шаменкова «Организация и выполнение технологических процессов парикмахерских услуг».
3. Л. В. Смирнова «Парикмахерское искусство».
4. О. А. Денисова «Технология визажа».

УДК 331.108.2

ШАШТЫ ЫСТЫҚ ТӘСІЛМЕН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Г.К. Уразова, Р.Н. Галиева,
Западно-Казахстанкая область, г.Уральск,
Уральский технологический колледж «Сервис»,
мастера производственного обучения
по специальности«Парикмахерское искусство»

Профессионально - техническое училище – начальное профессиональное учебное заведение по подготовке квалифицированных рабочих. Основная задача профессионально-технических учебных заведений – подготовка учащихся к предстоящей трудовой деятельности. С одной стороны – это вооружение основами знаний, необходимыми в труде, с другой стороны – формирование профессиональных умений и навыков.Успех учебно-воспитательного процесса, эффективность каждого урока как его структурной составляющей во многом зависит от мастера производственного обучения. Его квалификации и педагогической готовности к работе с учащимися. Именно под его руководством учащиеся приобретают профессиональные знания, умения и навыки, участвуют в создании, учатся творческому подходу к трудовой деятельности, готовят себя к самостоятельному труду. Поэтому на современном этапе возрастет роль мастеров, работающих в профессионально-технических учебных заведениях. В данной работе рассматриваются важнейшие задачи организации и анализа открытого урока производственного обучения и цели его проведения. Именно в учебных мастерских закладываются основы мастерства, здесь проявляется интерес и любовь к профессии, учащиеся приучаются к дисциплине труда, у них воспитывается потребность в качественном выполнении порученной работы.

План урока:
Сабақ жоспры:
Тема урока: «Укладка волос горячим способом».
Тақырыбы: «Шашты ыстық тәсілмен қалыптастыру».
Цель урока:
–1.Учебная цель – воспитать у будущих специалистов ответственность при выполнении учебных и учебно-производственных заданий, формирование у студентов навыков по выполнению укладки коротких волос горячим способом.
–2. Развивающая цель – развить чувство взаимопомощи студентов при групповой работы.
–3. Воспитательная цель – воспитать бережное отношение к оборудованию, вежливое отношение с клиентами, аккуратность в работе.
Сабақтың мақсаты:
1. Білімділік: Студенттерге шашты қалыптастырудың технологиялық реттілігін үйрету.

2. Дамытушылық: Шашты ыстық тәсілмен қалыптастыруда студенттердің ептілігі мен дағдыларын дамыту.

3. Студенттерді өз мамандығын сүюге, ұқыптылыққа, кәсіби әдеп нормаларын сақтауға тәрбиелеу.

Форма урока: фронтально-групповая (студенты выполняют одновременно одинаковые задания, мастер производственного обучения имеет возможность руководить всей группой).

Сабақтың форматы: фронтальды – топтық (студенттер бір уақытта бірдей тапсырмаларды орындайды, өндірістік оқыту шеберінің бүкіл топты басқаруға мүмкіндігі бар).

Тип урока: изучение комплексов операций в создании клееных украшений.

Сабақтың түрі: желімденген зергерлік бұйымдарды жасаудағы күрделі операцияларды зерттеу.

Методы обучения:

Оқыту әдістері:

1. Словесные – объяснение, рассказ

Ауызша, түсіндіру, әңгіме

2. Наглядные –показ слайдов

Көрнекі слайд - шоу

3. Репродуктивные – показ технологии выполнения горячей укладки.

Ыстық сәндеу технологиясын репродуктивті демонстрациялау.

Ресурсное обеспечение урока:

- расческа с хвостиком;
- расческа для начеса;
- плойки различного диаметра;
- утюжок для волос;
- гофре.

Ход урока:

Сабақ кезеңі:

I.Организационная часть: 5-6 мин.

Ұйымдастыру бөлімі: 5-6 мин.

1. Приветствие студентов.

Студенттермен амандасу.

2. Отметить отсутствующих.

Қатыспағандарды белгілеу.

3. Подготовка рабочих мест к уроку.

Сабаққа жұмыс орнын дайындау.

II. Вводный инструктаж: 40-45 мин.

Кіріспе бриффинг: 40-45 мин.

Подготовка студентов к восприятию новой темы:

Студенттерді жаңа тақырыпты қабылдауға дайындау:

Вопрос 1. Техника безопасности.

Қауіпсіздік ережесі.

Вопрос 2. Что такое укладка волос?

Шашты қалыптастыру дегеніміз не?

Ответ: Что такое укладка волос?

Укладка – это изменение структуры волоса на непродолжительное время, максимум от мытья до мытья.

Шашты қалыптастыру дегеніміз – шаштың уақытша қалпын өзгерту.

3.Перечислите основные инструменты для укладки волос?

Шашты қалыптастыруға қолданылатын құралдар?

Ответ: К инструментам для укладки волос относятся бигуди, щипцы и фен.

Шашты қалыптастыру үшін түрлі тарақтар, қысқыштар, электроқысқыштар қажет.

Вопрос 4. Меры предосторожности при работе с электрощипцами.

Электрощипцы всегда должны быть чистыми. Во избежание ожога кожи головы расческу следует держать между щипцами и головой. Сама расческа не должна быть металлической, так как она тоже может нагреться и обжечь кожу. Нельзя очень сильно перегревать электрощипцы, чтобы не повредить волосы. Не следует вдыхать дым, исходящий от щипцов, – это вредно для легких. Горячие щипцы держат в безопасном месте, чтобы не обжечь о них руки и не уронить их.

Сообщение новой темы и целей урока.

Сабақтың жаңа тақырыбы мен мақсатын хабарлау.

Тема урока: «Укладка волос горячим способом».

Тақырыбы: «Шашты ыстық тәсілмен қалыптастыру».

–Прядь следует отчесать и оттянуть перпендикулярно голове. Захватив прядь у основания щипцами, нужно зажать их и протягивать по пряди

–до тех пор, пока кончики волос не окажутся под желобком. Тогда тщательными движениями накрутить прядь на щипцы до основания и прогреть её 5 секунд. Для усиления эффекта можно зафиксировать лаком клеммой и приступить к формированию следующего локона. Перед тем как локоны будут расчёсаны, они должны полностью остыть. Электрощипцы применяются только для создания локонов и различаются между собой диаметром.

–1.Шашты қалыптастыру алдында басты жуып, дайындаймыз.

–2. Жұмсартқыш фиксаторды жағып, түгел кептіреміз.

–3.Шашты қалыптастыруды желке бөліктен, бөліктерге бөліп алу арқылы бастаймыз.

–4. Шашты бұйралау кезінде ұшына ерекше мән беру керек.

–5. Шашты түгел қалыптастырып болғаннан кейін, лак қолданамыз.

Технологическая карта выполнения укладки горячим способом.

Мытьё головы. Басты жуу.

Обработка укладочным средством.
Қалыптастырылған шашқа құрам қолдану.

Сушка волос.Шашты кептіру.

Деление головы на зоны. Шашты бөліктерге бөлу.

Технологическая последовательность накрутки волос. Шашты орау техикасы.

Фиксация укладки волос.
Қалыптастыру алдында құрам қолдану.

Показать трудовые приемы, связанные с новой темой урока.
Жаңа сабақ тақырыбына байланысты жұмыс техникасын көрсету.
1. Подготовка инструментов.
Құрал – саймандарды дайындау.
2. Последовательность выполнения горячей укладки.
Шашты қалыптастырудың реттілігі.
3. Укладка волос.

Шашты қалыптастыру.
Закрепить знания нового материала: 15-20 мин.
Жаңа материал бойынша білімдерін бекіту: 15 – 20 мин.
Опрос по новой теме урока:
Жаңа сабақ тақырыбы бойынша сауалнама:
1. Какие инструменты используются для выполнения горячей укладки?
2. Что такое горячая укладка?
3. Технология выполнения горячей укладки?
4. Шашты ыстық тәсілмен қалыптастырғанда қандай құралдар қолданамыз.
5. Қандай қалыптастырғыш құрамдарды қолданамыз.
6. Орындалу технологиясы.

III. Самостоятельная работа студентов: 180 мин.
Студенттердің өзіндік жұмысы: 180 мин.
Студенты преступают к выполнению практических работ:
Студенттер практикалық жұмысты орындауға кіріседі:
1. Отработать технологию выполнения горячей укладки.
2. Выполнить укладку горячим способом.
3. Оформление.
4. Шашты ыстық тәсілмен қалыптастыру технологиясын пысықтау.
5. Шашты ыстық тәсілмен қалыптастыруды орындау.
6. Сәндеу.

Текущий инструктаж: 20-40 мин.
Ағымдағы брифинг: 20 – 40 мин.
При обходе рабочих мест обратить внимание на:
Жұмыс орнын тексерген кезде назар аударыңыз:
- соблюдение техники безопасности;
- қауіпсіздік шараларын сақтау;
- организацию рабочего места;
- жұмыс орнын ұйымдастыру;
- выполнение трудовых приемов;
- еңбек техникасын орындау;
- выполнение операций в строгой технологической последовательности.
- Операцияларды реттілігі бойынша орындау.

IV. Заключительный инструктаж: 15-20 мин.
Қорытынды брифинг: 15 – 20 мин.
1. Подвести итоги урока производственного обучения.
Қндірістік оқыту сабағын қорытындылау.
2. Отметить и показать лучшие работы студентов.
Студенттердің үздік жұмысын белгілеп, көрсетіңіз.
3. Охарактеризовать ошибки, указать причины их возникновения.
Қателерді сипаттаңыз және олардың пайда болу себептерін көрсетіңіз.
4. Анализ рационального использования оборудования, рабочего времени, трудовых приемов.
Құрал – жабдықтарды, жұмыс уақытын, жұмыс тәжірибесін ұтымды пайдалануды талдау.
5. Объявить оценки и прокомментировать.
Бағаларды хабарлау.
6. Задание на дом.
Үйге тапсырма беру.
7. Уборка рабочих мест.
Жұмыс орнын тазалау.

Список использованной литературы:

1. Петровская.В.А. «Парикмахерское искусство» Москва 2001г.
2. Панченко.О.А. «Справочник парикмахера» Ростов на Дону 2010г.
3. Ханников А.А. «Парикмахер- стилист» Ростов на Дону 2006г.
4. Журнал «Долорес».
5. Захарченко А. «Парикмахерское дело» Астана 2008г.

УДК 374.3

БІЛІМ БЕРУДЕ ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ

Н.А. Утегенова,
Батыс Қазақстан облысы, Орал қаласы,
Орал гуманитарлық - техникалық колледжі
тарих, құқық және экономика негіздері
пәндерінің оқытушысы

XXI ғасыр – бұл ақпараттық қоғам дәуірі, технологиялық мәдениет дәуірі, кәсіби мәдениеттілікті, терең білім мен ізденісті талап ететін дәуір.

Білім беру үрдісін ақпараттандыру – жаңа ақпараттық технологияларды пайдалану арқылы дамыта оқыту, дара тұлғаны бағыттап оқыту мақсаттарын жүзеге асыра отырып, оқу – тәрбие үрдісінің барлық деңгейлерінің тиімділігі мен сапасын жоғарлатуды көздейді. Басты мақсат – жас ұрпақты ұлттық игіліктер мен адамзаттық құндылықтар, рухани-мәдени мұралар сабақтастығын сақтай отырып тәрбиелеу. Бүгінгі жас ұрпақты сонау замандардан жинақталған ата-бабамыздың мол мұрасымен, яғни ұлттық құндылықтармен сусындату-біздің парызымыз. Қазақстанның тәуелсіз мемлекет ретінде қалыптасуы орта білім беру жүйесінің дамуымен тығыз байланысты. Жаңа ақпараттық-коммуникативтік технологияларды сабақта пайдаланудың тиімділігі: оқушының еркін ойлауына мүмкіндік береді; ақыл - ойын дамытады; шығармашылық белсендігін арттырады; ұжымдық іс - әрекетке тәрбиелейді; тіл байлығын жетілдіреді; жан - жақты ізденушілігін арттырады.

АКТ - ның негізгі мақсаты – оқушыны қазіргі қоғам сұранысына сай, өзінің өмірлік іс-әрекетінде дербес компьютердің құралдарын қажетті деңгейде пайдаланатын жан - жақты дара тұлға ретінде тәрбиелеу. Білім беруде АКТ-ны пайдалану мен оқушылардың құзіреттілігін қалыптастыру, қазіргі заман талабына сай АКТ-ны, электрондық оқулықтарды және Интернет ресурстарды пайдалану оқушының білім беру үрдісінде шығармашылық қабілетін дамытуға мүмкіндік береді. АКТ-ны сабақта пайдалану кезінде оқушылар бұрын алған білімдерін кеңейтіп, өз бетімен шығармашылық тапсырмалар орындайды. Сонымен қатар, АКТ құралдарымен жұмыс істеу барысында мектеп оқушыларының оқуға, білім алуға деген ұмтылысының артуы АКТ құралдарымен жұмыс істей алу жаңалығымен ғана емес, сонымен берілетін оқу тапсырмаларын қиындық деңгейі бойынша реттей алу мүмкіндігінен, тапсырманың дұрыс нәтижесі үшін ынталандыра алу қызметінен де байқалады. Заманауи АКТ құралдарымен жұмыс істеу оқушыларды ұқыптылыққа, нақтылыққа, берілген тапсырмалардың нәтижелі орындалуына, басты мәселеге назар аудара білуге баулиды, сондай - ақ, АКТ құралдарымен жұмыс істеу барысында оқушылардың өзінің жеке іс - әрекетін дұрыс жоспарлауға, дұрыс шешім қабылдай алуға тәрбиелейді. Ақпараттық қоғамның негізгі талабы – оқушыларға ақпараттық білім негіздерін беру, логикалық – құрылымдық ойлау қабілеттерін дамыту, ақпараттық технологияны өзіндік даму мен оны іске асыру құралы ретінде пайдалану дағдыларын қалыптастырып, ақпараттық

қоғамға бейімдеу. Қазақ халқының ғасырлар тұңғиығынан бері тарихымен біте қайнасып келе жатқан ұрпақ тәрбиелеудегі тәжірибелері бізге сол рухани мәдениет, этикалық, эстетикалық құндылықтарын құрайтын ұлттық әдет-ғұрып, салт-дәстүрлер, әдеби, музыкалық, кәсіби, тарихи ақпараттар мазмұны арқылы жетіп отыр. Сонымен қатар, ұрпақ тәрбиесіне, жалпы халықтың рухани дамуына байланысты ұлттық тәлім-тәрбиелік ой-пікірлерді: Қорқыт ата, Әл-Фараби, Қожа Ахмет Иассауи, Мұхамед Хайдар Дулати, Жүсіп Баласағұн, Махмұт Қашқари, Асанқайғы, т.б. қазақ ақын-жырауларының мұраларынан, билер мен шешендердің тәлімдік сөздерінен көреміз.

Әр адам өзінің ұлттық тамырын, әдет-ғұрпын, мәдениетін түсіне алады. Өз халқына деген сүйіспеншілігі, өзінің туған жеріне,өз халқы өмір сүретін ортаға деген сезіммен ұласып жату керек. Халықтық әдет-ғұрып, салт-санасының байлығы, патриоттық сезім, Отанға деген сүйіспеншілігін қалыптастырады. Ұлтжанды, адами құндылықтарды бойына жиған, экономикалық бәсекелестікке қабілетті, ары таза, елі мен жерін сүйетін, атқарған ісімен дәлелдеген жастарды көргіміз келеді. Бүгінгі жаһандану процесінде ұлттық мүдде, ұлттық тәрбие, ұлттық құндылықтарды сақтап қалу-үлкен міндет. Жас ұрпақты тәрбиелеуде халқымыздың сан ғасырлық тәжірибесі бар екені даусыз. Сондықтан жаны таза, рухани биік, адамгершілігі мол тұлға тәрбиелеуде ұлттық құндылықтардың маңызы ерекше.

Қазіргі таңда білім беру саласында жүргізіліп жатқан реформаның мақсаты- ой-өрісі жаңашыл, нарықтық экономикада бәсекеге қабілетті, жан-жақты қалыптасқан жеке тұлға тәрбиелеу. Тарихты бүгінгі заманның талабына сай оқытудағы басты талап-дүниежүзілік дамудағы адамзаттың орны, ол жасаған әлемдік құндылықтардан хабардар, жан-жақты жетілген, өз тарихының өткеніне көз жүгіртетін, қоғамның даму үрдісіне өзінше баға бере алатын, белсенді, ұлтжанды патриот азаматты қалыптастыру.

Қоғамдағы ақпараттандыру процестерінің қарқынды дамуы жан - жақты, жаңа технологияны меңгерген жеке тұлға қалыптастыруды талап етеді.

Оқу үрдісінің тиімділігін қамтамасыз ету үшін қажет:

Интерактивті құралдарды сабаққа пайдаланғанда дидактикалық бірнеше мәселелерді шешуге көмектеседі:

- Пән бойынша базалық білімді меңгерту;

-Алған білімді жүйелеу;

- Өзін – өзі бақылау дағдыларын қалыптастыру;

-Жалпы оқуға деген ынтасын арттыру;

Әр адам өзінің ұлттық тамырын, әдет-ғұрпын, мәдениетін түсіне алады. Өз халқына деген сүйіспеншілігі, өзінің туған жеріне,өз халқы өмір сүретін ортаға деген сезіммен ұласып жату керек. Халықтық әдет-ғұрып, салт-санасының байлығы, патриоттық сезім, Отанға деген сүйіспеншілігін қалыптастырады. Ұлтжанды, адами құндылықтарды бойына жиған, экономикалық бәсекелестікке қабілетті, ары таза, елі мен жерін сүйетін, атқарған ісімен дәлелдеген жастарды көргіміз келеді. Бүгінгі жаһандану процесінде ұлттық мүдде, ұлттық тәрбие, ұлттық құндылықтарды сақтап қалу-үлкен міндет. Жас ұрпақты тәрбиелеуде халқымыздың сан ғасырлық тәжірибесі бар екені даусыз. Сондықтан жаны таза, рухани биік, адамгершілігі мол тұлға тәрбиелеуде ұлттық құндылықтардың маңызы ерекше. Осы орайда «Қазақ халқының материалдық мәдениеті және қолданбалы қолөнері» тақырыбында өткізілген сабағымды ұсынып отырмын. Сабақтың мақсаты:

1. Қазақ халқының ұлттық құндылықтары туралы мағлұмат беру арқылы қазіргі заманда мәдени мұраларды насихаттау жолдарын ұсыну және жандандыру;

2 Қазақ халқының мәдени жетістіктерін сипаттау үшін «материалдық мәдениет», «қолөнер», «мәдени мұра», «сәндік-қолданбалы өнер» ұғымдарын пайдалану;

Сергіту сәтінде оқушылардың көңіл-күйін және есте сақтауын дамытуға арналған жаттығулар.

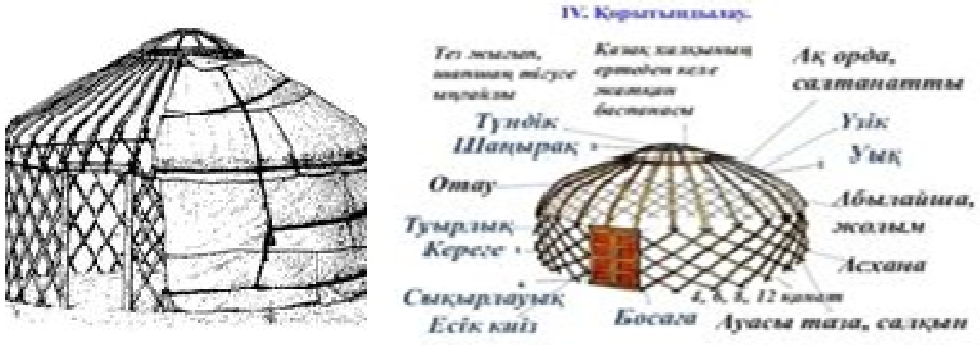
Сабақ барысында қарым-қатынас дағдыларын, топтық өзара әрекеттесу әдістерін дамыту мақсатында «Топтық сәлемдесу» жаттығуы жүргізілді. Сабақ процесінде белсенді оқу әдістері «Жұппен жұмыс», «Аквариум», «Сұрақ-жауап,», «Ассосация», «Ойлан тап!» әдістері қолданылды.

Қазақ халқының мәдени жетістіктерін сипаттау үшін «материалдық мәдениет», «қолөнер», «мәдени мұра», «сәндік-қолданбалы өнер» ұғымдары туралы мәліметтер келтіріліп, тарихи құжаттармен таныстырылды. Хронологиялық кестемен жұмыс жүргізілді. Тақырыпқа сай тапсырмалар беріліп, топтық жұмыстар жүргізілді. «Кластер» әдісі қолданылып, әр топ идеялар мен ақпараттарын жинақтап, постер қорғады.

Сабақбарысында түрлі әдіс-тәсілдер қолданылды. Атап айтсақ, мақсат қою студенттерге бағытталған әрекеттерді қабылдауға мүмкіндік береді, жаңа ақпарат беру бұл кезең білім алушыларға нені білетінін, ненің таныс емес және түсініксіз екенін таңдап алуға мүмкіндік береді.

Материалдық мәдениет жәдігерлерден және оны жасау технологияларынан тұрады. Материалдық мәдениетке баспана, киім-кешек, қару-жарақ, қолданбалы қолөнер заттары, зергерлік бұйымдар жатады. Халықтың материалдық мәдениеті дегеніміз- халық жасаған материалдық құндылықтар. Қазақтардың материалдық мәдениеті халықтың шаруашылық өмірінің ерекшеліктеріне байланысты болады. көшпелі халық баспанас ымен тұрмыстық заттары арқылы табиғи жағдайларға неғұрлым оңтайла бейімделген.

Киіз үй-қазақ халқының дәстүрлі баспанасы, материалдық мәдениеттің көрінісі.

Қазақ халқында қолөнер өте жоғары дәрежеде дамыған. Зергерлік бұйымдар жасауда шеберлер алтын, күміс, асыл тас, түрлі сүйектерді қолданған. Әсіресе әйелдердің сәндік бұйымдарын жасау кең тараған. Сырға, білезік, сақина, жүзік, алқа, шолпы т.б. сәндік бұйымдар Қазақ әйелдерінің көбінің тағатын әшекей заттары ретінде белгілі.

Қазақ халқының дәстүрлі қолөнеріне ағаш өңдеу, қару-жарақ, зергерлік бұйымдар жасау, ұсталық кәсіптер жатады. Шеберлер түрлі тәсілдер мен техниканы пайдаланған. Үй кәсіпшілігінде киіз басу, ши төсеніштер тоқу ісі де кеңінен дамығын.Ұрпақтан-ұрпаққа берілген дайындау жолы- қазіргі таңда ұлттың мәдени коды болып сақталады.

«Сұрақ –жауап»

1тапсырма

1.Қазақ халқының киімдері қалай ерекшеленеді?
2. Мәдениет дегеніміз не?
3. Материалдық мәдениет дегеніміз не?
4. Қазақ халқының негізгі баспанасы не?
5. Ат әбзелдерін атаңдар.
6. Қазақ халқының ертедегі қару-жарақ түрлерін атаңдар
7. Қазақ халқының ұлттық музыкалық аспаптарын атаңдар.
2 тапсырма . Ой қозғау.
Интерактивті тақтадан тапсырмалар көрсетіледі.

3тапсырма Топпен жұмыс
1топ
Киіз үйдің ішкі кеңістігі қандай бөліктерден тұрады?
Қолөнердің үй кәсіпшілігінен қандай айырмашылығы бар?
2топ
Ою-өрнек дегеніміз не, өрнектердің символикасына сипаттама беріңіздер.
Қазақ халқының үй кәсіпшіліктеріне нелер жатады?
3топ
Қазақ өрнегіндегі үш бірлік нышанына анықтама беріңіз
Көшпелілерде баспаналардың тағы қандай түрлері кездеседі?

Рефлексия кезеңінде білім алушылар жасаған әрекеттің қорытындыларын шығару көзделеді. Бұл кезең жаңа игерілген білімдерді бөліп көрсетуге және қандай жағдайда қолдануға болатынын анықтауға мүмкіндік береді.

Оқу-жаттығу процесінде білім алушылар қазақ халқының материалдық мәдениеті, үй кәсіпшіліктері туралы ұлттық этнографиялық үрдістерімен танысып, жаңа ақпараттарды меңгереді. Сонымен қатар студенттердің бойында топпен жұмыс істеу арқылы ,өз ойларын ашық айтып үйрену, тарихи тұрғыда өз ой –пікірлері қалыптастыру сияқты кәсіби дағдыларды дамытады. Студенттер бейне ролик, презентациялар арқылы берілген материалды игерді. Өзіндік ізденіс жұмыстарын жүргізіп, алған білімдерін ауызша ортаға салып, ақпараттармен бөлісті. Топ студенттері белсенділікпен сабаққа қатысты.

Ақпараттық – коммуникациялық технологияны оқу тәрбие үрдісіндегі қолдану оқушының өз мамандығына қызығушылығын арттырып, шығармашылық шабытын шыңдап, ғылыми көзқарасын қалыптастырып, мамандық сапасын арттырып, еңбек нарығындағы бәсекеге қабілетті мамандар даярлауда үлесі мол.

XXI ғасырдағы ғаламдық өзгерістермен қатар даму– әр мемлекеттің басты мақсаты. Өркениет білім мен ғылымның дамуымен байланысты. Еліміздің болашағы көркейіп,өркениетті елдер қатарына қосылуы бүгінгі ұрпақтың біліктілік, іскерлік,құзыреттілік қабілеттеріне тікелей тәуелді. Осыдан жас ұрпақтың бойында құзыреттілікті қалыптастыру және оларды шығармашылыққа баулу мәселелері туындайды. Бұл өз кезегінде сапалы білім мен іскерлікті талап ететіні сөзсіз. Ал жекелеген тұлғаға жүйелі білім беру, ынта-ықыласын арттыру, құзыреттілігін қалыптастыру – біздің басты міндетіміз. «Ұрпағы білімді халықтың болашағы бұлыңғыр болмайды» дегендей, жас ұрпаққа мән-мағыналы, өнегелі тәрбие мен білім беру-бүгінгі күннің басты талабы.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Бөрібаев Б., Балапанов Е. «Жаңа ақпараттық технологиялар», Алматы, 2003.

2. Істеміров Н «Қазіргі педагогикалық технологиялар мен оқыту құралдары», Алматы, 2007.

3. Жанпейісова М.М. XXI ғасыр оқытудың инновациялық технологиялары. Алматы 2002.

4. Қазақ тарихының журналы 2012.

УДК 349.3

ҚҰҚЫҚ НЕГІЗДЕРІ ПӘНІН ОҚЫТУДАҒЫ ЗАМАНАУИ ТЕХНОЛОГИЯЛАР МЕН ӘДІС-ТӘСІЛДЕР

Д.Т. Хабибуллина,
Батыс Қазақстан облысы, Орал қаласы,
Жоғары инженерлік-технологиялық колледжі
арнайы пәндер оқытушысы

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңында: «Білім беру жүйесінің міндеттері – ұлттық және жалпы адамзаттық құндылықтар, ғылым мен практика жетістіктері негізінде жеке адамды қалыптастыруға, дамытуға және кәсіптік шыңдауға бағытталған сапалы білім алу үшін қажетті жағдайлар жасау, білім алушылардың кәсіптік ұмтылысын қамтамасыз ету, оқытудың жаңа технологияларын енгізу және тиімді пайдалану» - делінген.

Осы білім беру жүйесінің міндеттерін алға тарта отырып, 10410300 - Автомобилькөлігіндетасымалдаудыұйымдастыружәнеқозғалыстыбасқару мамандығы бойынша білім алушыларының «Тұтынушылар құқығын қорғау механизмі. Нақты жағдаяттарды талдау» тақырыбында өткізілген сабақ пен қолданылған әдіс-тәсілдерге талдауды ұсынамын.

Сабақтың мақсаты, міндеттері: Заң нормаларын қолдана отырып, тұтынушылар құқығын қорғау механизмін түсіндіру. Нақты мысалдар келтіре отырып, сатушы (өндіруші, орындаушы) және басқа да жұмысты орындаушы (қызмет көрсету) тұлғалардың құқығы мен міндеттерін анықтау

Күтілетін нәтижелер

- тұтынушылардың құқығын қорғау туралы» заңнормаларын қолдана отырып, тұтынушылар құқығын қорғау механизмін түсінеді және сипаттайды;

-нақты мысалдар келтіре отырып, сатушы (өндіруші, орындаушы) және басқа да жұмысты орындаушы (қызмет көрсету) тұлғалардың құқығы мен міндеттерін анықтайды;

-ақпараттық мәтіндердің мазмұнын ой елегінен өткізіп, жұппен және топпен ұжымдық талдау жүргізеді;

- тұтынушылардың құқығын қорғау туралы заң нормаларына сараптама жасайды.

Студенттерді топқа бөлу үшін ***random-group-generator*** бағдарламасы *қолданылды.*

Ең алдымен өткен тақырыпты қайталау және білімді өзектендіру үшін «Сұрақ-жауап» әдісі қолданылады. Додекаэдрды студенттерге лақтырып, сұрақ қойылады. Додекаэдрды қағып алған студент сұраққа жауап беріп, келесі студентке ұсынады. Егер келесі студент сұраққа жауап бере алмаса, оны басқа студентке лақтырады. Бұл әдіс теориялық мәселелерді бағалауға, тілдік мақсаттарға жетуге көмектеседі. Сол арқылы өткен тақырып бекітіледі.

Бүгінгі сабақтың тақырыбын анықтау үшін «Миға шабуыл» әдісі қолданылады. Тақтаға бүгінгі тақырыпқа қатысты сөз тіркестерін (тұтынушы, тұтынушылар құқығын қорғау механизмі, тұтынушылар құқығын бұзғаны үшін жауапкершілік, сатушы, дайындаушы, орындаушы) жазып, студенттерден олардың мағынасын қалай түсінетіні сұралады. Олардың ойларын тыңдап болған соң, осы сөздерге қатысты ақпараттарды дәріс материалдарынан тауып, түсінгендерін баяндау сұралады. Студенттер алғашқы түсініктері мен дәрістегі ақпаратпен танысқаннан кейінгі түсініктерін өзара салыстырады. Осылайша бүгінгі сабақтың не жайында екендігін алдын ала болжайды.

Жаңа материалды түсіндіру үшін Prezi.com бағдарламасымен жасалған презентацияколданылады. Білім алушылардың алған ақпаратты қабылдау, есте сақтау ерекшеліктері ескеріледі.

Студенттерге жаңа материалды меңгерту мақсатында «Сәйкестендіру» әдісін қолдану арқылы негізгі ұғымдардың түрлері талданады. «Көршіңе әңгімелеп бер» әдісі арқылы кері байланыс орнатады.

Берілген кестедегі Қазақстан Республикасының 2010 жылғы 4 мамырдағы «Тұтынушылардың құқығын қорғау туралы» Заңында пайдаланылатын негізгі ұғымдар мен оның мағынасын сәйкестендіреді. Ол үшін біз ***LearningApps***.org платформасын қолданамыз.

Тапсырманы ***LearningApps***.org платформасы оқу үдерісіне келесі мүмкіндіктерді береді:

-студенттер тілдік және анализ, синтез, бағалау дағдыларын жетілдіре алады;

-оқу материалын деңгей, уақыт көлеміне қарамастан меңгереді;

-студент алған білімін жүйелейді;

-студент шешімді тез қабылдауына мүмкіндік алады;

-студент тапсырманы бірнеше рет орындау арқылы жақсы нәтижеге жетеді;

-жалпы оқуға деген мотивация пайда болады;

-кері байланыс алады, өзін-өзі бағалайды;

-студент өзіндік жұмысты дербес компьютердің, нотбуктың, ұялы телефонның көмегімен ұйымдастыра алады.

1-тапсырма

1-топ

Негізгі ұғымдар	Мағынасы
Дайындаушы	өткізу үшін тауар өндіретін жеке немесе заңды тұлға
Көрсетілетін қызмет	тұтынушылардың қажеттіліктерін қанағаттандыруға бағытталған, нәтижелері материалдық сипатта болмайтын қызмет
Орындаушы	шарт бойынша жұмысты орындаушы немесе қызмет көрсетуші жеке немесе заңды тұлға

Сатушы	Қазақстан Республикасының азаматтық заңнамасына сәйкес тауарларды өткізуші жеке немесе заңды тұлға
Тауар	кәсіпкерлік қызметпен байланысты емес, жеке, отбасылық, үй ішінде немесе өзге де пайдалануға арналған дайындаушы (орындаушы) қызметінің нәтижесі (өнімі)

2-топ

Негізгі ұғымдар	Мағынасы
Тауардың (жұмыстың, көрсетілетін қызметтің) қауіпсіздігі	тауарды пайдаланудың, сақтаудың, тасымалдаудың, кәдеге жаратудың әдеттегідей жағдайларында немесе жұмысты орындау (қызмет көрсету) процесінде тұтынушының өміріне, денсаулығына және (немесе) мүлкіне, сондай-ақ қоршаған ортаға зиян келтіру мүмкіндігімен байланысты жол берілмейтін қатердің болмауы
Тауардың (жұмыстың, көрсетілетін қызметтің) сапасы	тауардың (жұмыстың, көрсетілетін қызметтің) тұтынушы қажеттіліктерін қанағаттандыру қабілетіне жататын сипаттамаларының жиынтығы
Техникалық жағынан күрделі тауар	өзін қосылыстың мәні айқындайтын мақсаты бойынша пайдалануға мүмкіндік беретін бір тұтасты құрайтын көптеген конструкциялық және (немесе) әртекті элементтерді қамтитын, техникалық жағынан күрделі ішкі құрылымы бар азық-түлік емес тауар, оған тек қана көлік құралдары, ауыл шаруашылығы техникасы, су және әуе кемелері жатады
Техникалық жағынан күрделі тауардың елеулі кемшілігі	техникалық жағынан күрделі тауардың жойылмайтын кемшілігі немесе мөлшерлес емес шығыстарсыз немесе қосалқы бөлшекті беруді күту уақытын қоса алғанда, заңда белгіленген мерзімнен асатын немесе тұтынушы үшін мұндай жоюдың өзектілігі жоғалатындай немесе тауарды нысаналы мақсаты бойынша пайдалануға мүмкін етпейтіндей соншалықты созылатын уақыт шығындарынсыз жоюға келмейтін кемшілігі не тұтынушының өміріне, денсаулығына және (немесе) мүлкіне, қоршаған ортаға зиян келтіруге алып келуі мүмкін кемшілік
Тауарды иелену (жұмысты орындау, қызмет көрсету) фактісін растайтын құжат	қағаз немесе электрондық нысанда берілген бақылау (тауарлық) чегі не кассалық кіріс ордерінің түбіртегі, жыртылатын талон түбіртегі, тиісті түрде ресімделген техникалық паспорт, тауардың (жұмыстың, көрсетілетін қызметтің) атауы, құны, сатып алынған күні, сатушы (дайындаушы, орындаушы) туралы мәліметтерді қамтитын өзге де құжат

3-топ

Негізгі ұғымдар	Мағынасы
Тұтынушы	жеке, отбасында, үй ішінде және кәсіпкерлік қызметпен байланысты емес өзге де пайдалануға ғана арналған тауарға (жұмысқа, көрсетілетін қызметке) тапсырыс беру немесе соларды сатып алу ниеті бар не тапсырыс беретін, сатып алатын және (немесе) пайдаланатын жеке тұлға
Тұтынушылардың қоғамдық бірлестігі	тұтынушылардың құқықтарын және заңды мүдделерін қорғау мақсатында азаматтардың ерікті бірігуі нәтижесінде құрылған ұйым
Тұтынушылардың құқықтарын қорғау жөніндегі ведомствоаралық кеңес	тұтынушылардың құқықтарын қорғау мәселелері бойынша ұсыныстар мен ұсынымдар әзірлеу мақсатында тұтынушылардың құқықтарын қорғау саласындағы уәкілетті орган құратын консультативтік-кеңесші орган
Тұтынушылардың қоғамдық	өз мүшелерінің қызметін үйлестіруді қамтамасыз ету және

бірлестіктерінің қауымдастығы (одағы) (бұдан әрі – қауымдастық (одақ)	олардың ортақ мүдделерін қорғау үшін құрылатын, тұтынушылардың қоғамдық бірлестіктерінің ерікті бірігуі
Тұтынушылардың құқықтарын қорғау саласындағы уәкілетті орган (бұдан әрі – уәкілетті орган)	тұтынушылардың құқықтарын қорғау саласындағы басшылықты және салааралық үйлестіруді жүзеге асыратын мемлекеттік орган

2-тапсырма. Студенттер топта дәріс материалын және Қазақстан Республикасының «Тұтынушылардың құқығын қорғау туралы» Заңын пайдалана отырып, кестені толтырады.

Берілген кестені толтыру арқылы студенттер заңнормаларын қолдана отырып, сатушының (өндіруші, дайындаушы) және сол қызметті атқарушы тұлғалардың құқықтары мен міндеттерін және тұтынушылардың құқықтары мен тұтынушылардың құқығын қорғау механизмін түсінеді және сипаттайды.

1-топ

Сатушының (өндіруші, орындаушы) және басқа да жұмысты орындаушы (қызмет көрсету) тұлғалардың құқығы мен міндеттерін анықтайды, жауаптарын кестеге жазады.

Сатушының (өндіруші, дайындаушы) және сол қызметті атқарушы тұлғалардың құқықтары	Сатушының (өндіруші, дайындаушы) және сол қызметті атқарушы тұлғалардың міндеттері

2-топ

Тұтынушылардың құқықтары мен оларды қорғауды анықтайды, жауаптарын кестеге жазады.

Тұтынушылардың құқықтары	Тұтынушылардың құқығын қорғау

3-топ

Жұмысты орындау (қызмет көрсету) мерзімдері және тұтынушының орындалған жұмыстан (көрсетілген қызметтен) кемшіліктер табылған кездегі құқықтарын анықтайды, жауаптарын кестеге жазады.

Жұмысты орындау (қызмет көрсету) мерзімдері	Тұтынушының орындалған жұмыстан (көрсетілген қызметтен) кемшіліктер табылған кездегі құқықтары

Кестені толтырылғаннан кейін студенттер кішігірім пікірталас өткізіп, жұмыстарға шолу жасайды. Салыстыру үшін Венн диаграммасын қолданылады.

Сипаттама: Үш бағанға бөлінген шеңбер беріледі. Бірінші, үшінші бағанға әрқайсының ерекшеліктерін, ортаңғы бағанға екеуіне ортақ ерекшелікті жазу керек.

Студенттердің дұрыс жауап беруіне, қателерін түзеуге немесе ойлау бағытын өзгертуіне уақыт беріледі.

3-тапсырма. Студенттер топта дәріс материалын және Қазақстан Республикасының «Тұтынушылардың құқығын қорғау туралы» Заңын, азаматтық, әкімшілік, қылмыстық кодекстердің жеке нормаларын қолдана отырып, тұтынушылардың құқығын қорғау механизмін түсініп, жағдаяттарға талдау жасай алу мақсатында кейс-стади әдісін қолдану арқылы студенттердің алған теориялық білімін практикаға негізделген әрекеттерге баулу мақсатында қоғамдағы қандай да бір нақты

шынайы жағдайды талдап, мәселенің маңызын түсіндіріп, шешу жолдарын көрсетеді және олардың ішінен ең тиімдісін таңдап алулары тиіс. Нақты жағдаяттарды қарастырған соң қорытынды жасайды.

Студенттерге тапсырмалар ақпараттық технологиялардың ішіндегі wordwall интерактивті тапсырма құру сервисі қолданылды.

Wordwall бағдарламасын қолдану төмендегідей мақсатты көздейді:

-студенттердің ақпаратпен жұмыс жасау іскерлігін қалыптастыру арқылы коммуникативтік қабілеттерін, ақыл-ойын, танымдық және шығармашылық қабілеттерін дамыту;

-алған білімдерін практикалық іс-әрекетте қолдануға үйреті.

1-топ

Талқылау үшін жағдаяттар:

1.Тұтынушы етік сатып алды. Келесі күні оны басқа етік тауып алғандықтан қайтарғысы келеді. Бірақ бұл магазинде чек немесе өзге де сатып алғандығын дәлелдейтін құжат бермейді. Дүкен «жеңілдетілген жүйе» бойынша жұмыс істейтіндігін, сондықтан чектің жоқ екендігін айтты. Тұтынушы тауарды қайтара алады ма? Ондай дүкеннің қызметі заңды ма?

2.Тұтынушы дәріханадан балаларға арналған сүт қоспасын сатып алды. Бірер минуттан кейін-ақ ол сүтті қайтаруға шешім қалдады. Өйткені ол өзгесін сатып алған екен. Бірақ дәріхана жетекшісі ҚР «тұтынушылардың құқығын қорғау жөніндегі» заңының 30-бабына сәйкес дәрілік заттарды қайтаруға болмайтындығын айтып тауарды кері қайтарып алудан және ақшаны қайтарудан бас тартты. Мұнда сүттің дәрілік заттарға жатпайтындығын ескермеді. Осындай жағдайда не істеу керек? Қандай шаралар қолдануға болады?

2-топ

Талқылау үшін жағдаяттар:

1.Жұмыс істеп тұрған ұялы телефонды дүкенге қайтаруға немесе айырбастауға болады ма?

2.Тұтынушы кепілдік мерзімі бітпеген ноутбукті жөндеуге өткізеді. Онда бір ай уақытта жасалатындығы ескертіледі. Осы жөндеу уақыты кезінде тұтынуға осындай тауарды талап етуіне болады ма?

3-топ

Талқылау үшін жағдаяттар:

1.Тұтынушы ірі құрылыс дүкендерінің бірінен 6 бірлік көлемінде тұсқағаз сатып алды. Жөндеуден кейін қолданылмаған тұсқағаздың 2 орамы қалды. Бұл тұсқағаздың сапасы оларды сатып алған кездегі жағдайымен толық сәйкес келеді. Осы екі орамды қайтару үшін тұтынушы дүкенге бет алды, бірақ оны сатып алғаннан кейін 60 күн өткендіктен қайтарып алудан бас тартты. Кейін тұтынушы дүкен басшылығына хат жазды, бірақ ол да бас тартты. Дүкен қызметкерлерінің әрекеті жарамды ма? Өнімнің түбіртегі қолында.

2.Тұтынушы интернет-дүкеннен гироскутер ақысын төлеп сатып алды, бірақ тауарды ашқаннан кейін ол жарамсыз екені анықталды. Тұтынушы сатушыға ескертіп, сатушы айтқан мекенжайға 14 күн ішінде жібереді. Бірақ сатушы өз тауарын поштадан 1 ай өткен соң алады. Сатушы осы күнге дейін жұмсалған қаражатты қайтармаған. Бірақ көп ұзамай төлеуге уәде берді. 90 күннен аса уақыт өтті. Тұтынушы не істеуі керек?

Өткен материалды қайталау мақсатында «5-5-1» әдісі қолданылады. Студенттер сабақта не меңгергені туралы 5 сөйлем жазады. Содан кейін 5 сөйлемді 5 сөзге қысқартады. Соңында 5 сөйлемді 1 сөзге қысқартады. Студенттер өздерінің тірек сөздерімен бүкіл топпен бөліседі.

Рефлексия. Студенттерге сөйлемді толықтыру ұсынылады. Мысалы, интерактивті тақтадан сөйлемдердің түрлі нұсқалары жазылған слайд көрсетуге болады:

Мен бүгін .... білдім. Маған ... қиын болды. Мен ... түсіндім. Мен ... үйрендім.

Мен ... жасай алдым. ... туралы білгенім қызықты болды. Мен ... таңғалдым т.б.

Әр студент 1-2 сөйлемді таңдап алып, толықтырады. Мұндай рефлексияны ауызша да, жазбаша да өткізуге болады.

Үй тапсырмасы: Жағдаятты талқылау.

Құқық негіздері пәнін оқытудың мақсаты – студенттердің білім қазынасын көбейту ғана емес, өздерінің құқығы мен бостандықтарын қорғай алуы үшін сол білімдерін пайдалана алуға бейімдеу. Студенттердің құқықтық сауаты мен мәдениетін көтеруде құқықтық санасы толысқан, мәдениеті жоғары азаматтарды тәрбиелеу – біз секілді педагогтердің басты міндеті. Студенттерді құқықтық сауаттылыққа тәрбиелеудің өзіндік сипаты бар: олардың заң аясында білімді болуымен қатар өзін-өзі тәрбиелеу, сол арқылы құқықбұзушылыққа ұрынбауына, келеңсіз жағдайда тап болғанда сауатты қорғануына, өмірде әділ шешім шығаруына себеп болады. Осы тұрғыда біз жеткіншектің санасына құқықтық нормаларды игертуде заң аясындағы білім-дағдыларын терең меңгерту – құқықтық тәрбиенің негізгі міндетінің орындалуын жүзеге асырудамыз.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1.Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы, 2007ж.
2. Абилхасимова А.Е. Цифрлық білім беру үдерісінде қолдау/ Молодой ученый, 2020ж.
3.Қазақстан Республикасы білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы.
4.Қадірбаева Р.І. Жаңа ақпараттық-білім технологиясын пайдаланып оқытудың ерешеліктері // Шығармашылық іс-әрекетті дамыту арқылы бәсекеге қабілетті жеке тұлғаны қалыптастыру мәселелері: Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияның материалдарв. – Шымкент-Москва, 2009.

УДК 371.132

САБАҚ БЕРУ ПРОЦЕССІНДЕ РЕФЛЕКСИЯНЫ ҚОЛДАНУ

Б.М. Хайруллин,
Батыс Қазақстан облысы, Орал қаласы,
Жоғары аграрлық-техникалық колледжі
электротехника және электроника
пәндерінің оқытушысы

Кез келген сабақ басталар тұста әр оқытушы мен ұстаз қобалжу күйіне түсетіні анық. Сондықтан алдымен оқытушы өзіне сабақ басталар тұста немесе сабақ процессінде өзіне рефлексия жасауы қажет. Мен осы орайда сабақ басталар тұста білім алушылардың жұмыс үстелдерінің тәртіптілігін, кимдерінің тазалығын тексеріп, білім алушылардың көңіл күйлерін сұрап бастапқы байланыс орнатып аламын. ҚТ-332.1 ДКМ тобына ПМ05 «Проверка и диагностика домашних электрических систем» модулі бойынша «Назначение и классификация подстанций» тақырыбындағы өткізіп отырған сабағымның ұйымдастыру бөлімінде білім алушыларға алфавиттегі әріптерге басталатын адамның жақсы көңіл күйлерін белгілейтін сөздерді стикерлерге жазып тақтаға ілу ұсынылды[1.2]. Осы арқылы білім алушылар жақсы көңіл күйдің бірнеше түрлері бар екендігін көріп, әр қайсысы өз ойынша сол эмоцияларды бір сәтке сезінді. Және де осы рефлексияны жалғастыра отыра білім алушыларға көтеріңкі көңіл күй туралы өлең жолдары оқылды[1.3]. Жалпы бастапқы рефлексияны жүзеге асыруға жеті минут уақыт кетті. Осылайша сабақ басталар тұста студенттер өздерінің көңіл күйлерін

көтеріп, қобалжыңқы эмоциялары бәсеңдеді. Сабақ барысында да көңіл күйлері төмен, қобалжып отырған білім алушыларға ара-тұра жеңіл таспырма немесе жеңіл сұрақ бере отырып, қасына келіп арқасын қағып күш-қуат беру арқылы эмоцияларын көтеруге болады. Осы сабағымның соңғы бөлімінде шам түріндегі бас бейнеге білім алушылар өздерінің сабақ соңындағы көңіл күйлерін бейнелеу ұсынылды. Білім алушылар осы шамға көз қиықтарын, киім үлгісін, қол-аяқтарын салу арқылы көңіл күйлерін белгіледі. Берілген парақшаның артқы таза бетіне бүгінгі сабақта алған ақпараттарын, әсерлерін жазу ұсынылды.

Білім алушылардың ой-өрісін кеңейту, қобалжыған көңіл күйлерін бәсеңдету мақсатында сабақ басында ойын түрінде рефлексия жасалып, сабақ соңында шам күйіндегі бейнеге көңіл күйлерін түсіру бойынша жұмыстар жүргізілді. Сабақ барысында білім алушылардың оқу мәнерін дамыту мақсатында жаңа тақырып бойынша әдебиетте берілген барлық материалды оқушылар абзац бойынша бөліп оқып, әр сөйлем жеке дара талқыланып отырды. Сабақ соңында оқытушы білім алушыларға сабақ барысында қарастырылған материалдарды толыққанды көлемін қамтитындай үй тапсырмасын берілді. Білім алушылардың ойлау еркіндігін, сөйлеу және оқу қабілеттілігін арттыру, өңіріміздегі мәселелерді бірлесіп талқылау деңгейлерін дамыту бойынша оқытушының сабақ барысында қойған тәрбиелік мақсаты орындалды деп ойлаймын.

Тема: Назначение и классификация подстанций

Наименование модуля /дисциплины ПМ05 Проверка и диагностика домашних электрических систем

Подготовил педагог Хайруллин Бейбит Маликович

«27» октября_2023 года

1. Общие сведения

Курс, группы КТ-332.1 ДКМ

Тип занятия: теория

2. Цели, задачи

Цели обучения: Развивать умения и навыки в области диагностирования и проверки электротехнических оборудований и приборов на работоспособность, а также их испытанию на соотвествие техническим нормам.

Цели занятия: вооружить учащихся системой знаний, умений и навыков, формировать у учащихся научное мировоззрение, нравственные качества личности, взгляды и убеждения, при обучении развивать у учащихся познавательный интерес, творческие способности, волю, эмоции, речь, память, внимание, воображение

3. Перечень ожидаемых результатов и (или) профессиональных умений, которыми овладеют обучающиеся в процессе учебного занятия

Критерии оценивания: используют в своей работе необходимые базовые знания и изменяют свои действия в соответствии с обратной связью

4. Необходимые ресурсы: рабочая учебная программа, конспект учебного задания, АРМ оборудования, Электроснабжение предприятий; Учебник/ Манапова Г.Д., Малдыбаева Т.С.-Алматы; 2013,-335стр, слайд

5. Ход занятия

I. Начало занятия

1.1 Организационный момент

* Проверка чистоты аудиторий, а также готовность обучающихся к уроку

1.2 Рефлексия. Разминка: Ребятам необходимо на алфавитные буквы написать на стикере хорошие эмоций человека. Например

А адекватное, аппетитное	Б безупречное В великолепное	Д дружелюбное Е естественное,

Ж жизнерадостное
З замечательное
И идеальное
К классное
Л летнее
М милое
Н нормальное, наилучшее
О очеровательно
П превосходное, позитивное
Р радостное
С супер, солнечное, сказочное
Т трудовое, торжественное
У улыбочное,
Ф фантастическое
Х хорошее
Ч чудное
Ц цветущее
Ш штатное
Э элегантное
Я ясное

1.3 Преподаватель читает стихи про хорошее настроение

День хмур и сер, и небо в серых тучах,
Ну просто скучный и тоскливый день,
Но можно сделать день намного лучше,
И небо станет чище и ясней.
Лишь улыбнись, как это ты умеешь!
Не хмурься, хмурость людям не идёт!
И мысли станут легче и светлее,
Плохое настроение пройдёт!
От нашего настроя всё зависит,
Чтоб ты не делал и куда б не шёл,
От хмурости и тучки в небе виснут,
Расстроился, и вот уж дождь пошёл!
Смотри на мир с хорошим настроеньем!
Увидь, как много в мире красоты!
И получай от жизни наслажденье,
И создавай прекрасные мечты.

1.4 Опрос домашнего задания: Изоляторы воздушных линий электропередач

Работа по картинкам. Задача: Определить и дать характеристику нижеуказанным изоляторам

Картинка 1.1 Изоляторв ВЛЭП

II. Середина занятия

2.1 Блиц вопросы

1. Из каких материалов изготавливаються изоляторы- фарфор, стекло
2. Для крепления проводов воздушных линий- линейные
3. Для крепления токоведущей части аппаратов- аппаратные
4. Для крепления щин в распределительных устройствах- станционные
5. На какие группы деляться станционные изоляторы- опорные и проходные
6. Типы опорных изоляторов- штыревые и стержневые
7. ШТ-35 к какому виду изоляторов относиться- штыревому на 35кВ
8. СТ-110 к какому виду изоляторов относиться- стержневому на 110кВ
9. В каких целях применяються проходные изоляторы- для выода токоведуших частей из зданий и прокладки шин через стены и перекрытия
10. Количество изоляторов на ВЛ 35кВ- 3шт
11. Количесвто изоляторов на ВЛ 110кВ- 6-7шт
12. В РУ напряжением выше 1кВ шины изготавливаються- из меди и алюминия
13. В основном в распределитеьных устройствах применяються шины из-алюминия
14. Какую форму имеют шины- круглые, прямоугольные и коробчатое сечение

15. Назовите цветовые обозначение шин по фазам- А-желтый, В-зеленый, С-красный

2.2 Введение в новую тему

Человеческий мозг – уникальное явление, которое несмотря на свои ограниченные возможности и небольшие размеры может создавать невообразимые вещи и познавать необъятный окружающий мир. Жизненный опыт и простая логика подсказывают, что большие задачи надо делить на более мелкие: долгосрочные цели мы делим на промежуточные задания, выполнение крупного проекта – на этапы, а сложные технические системы – на подсистемы, и все это значительно облегчает нашу жизнь. Поговорим о последнем в контексте электрических подстанций

2.3 Ознакомление с ключевыи словами (Глоссарий) (5мин)

- ТП – трансформаторный пункт
- УРП- узловая распределительная подстанция
- ГПП- главная понизительная подстанция
- ПГВ- подстанция глубокого ввода
- КТП- комплектная трансформаторная подстанция внутренней установки
- КТПН-комплектная трансформаторная подстанция наружной установки
- ВН,СН,НН-высокое, среднее, низкое напряжение
- РУ- распределительное устройство
- КРУ- комплектное распределительное устройство
- ОРУ, ЗРУ- открытое и закрытое распределительное устрйоство

2.3 Изучение нового материала

III. Конец занятия

3.1 Закрепление урока

Раздача схемы подстанций

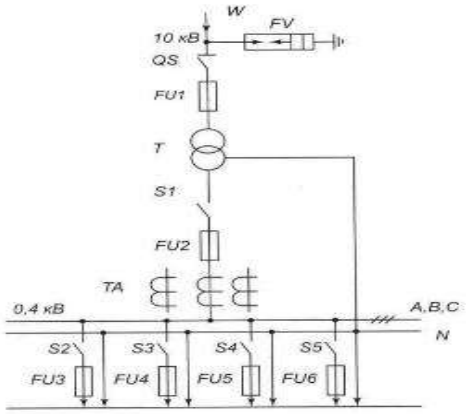

Схема 3.1 Одналинейная схема трансформаторной подстанций 10/0,4кВ

Задача: На роздаточном листе обозначить элементы схемы подстанций

3.2 Рефлексия

1. С сзади смайлика написать на вопрос: Что я узнал на этом уроке
2. Нарисуйте ваше настроение на этом лампочке

3.3 Домашнее задание подведение итогов.

Список использованной литературы:

1. Электроснабжение предприятий; Учебник/ Манапова Г.Д., Малдыбаева Т.С.- Алматы; 2013,-335стр

УДК 621.791

АЛЮМИНИЙ ЖӘНЕ ОНЫҢ ҚОРЫТПАЛАРЫН АРГОНДОҒАЛЫ ДӘНЕКЕРЛЕУДІҢ ТЕХНОЛОГИЯСЫ

Р.А. Чуюншалиева,
Батыс Қазақстан облысы, Орал қаласы,
Батыс Қазақстан индустриалды колледжі,
арнайы пәндер оқытушысы

«Ұстаз үздіксіз ізденгенде ғана,
шәкірт жанына нұр құя алады»
А. Байтұрсынов

Мемлекетіміздің білім беру саласындағы бүгінгі басты міндеттерінің бірі– жастарға терең білім беру. Оқу– тәрбие үрдісіне жаңа инновациялық әдіс тәсілдерді енгізу студенттердің білімге қызығушылығын, талпынысын арттырып, өз бетімен ізденуге шығармашылық еңбектенуге жол салады. Пәндерді оқытуда тиімді әдіс – тәсілдерді пайдалана отырып, сабақты қызғылықты да тартымды өткізу педагогтың неберлігіне байланысты екені баршамызға байланысты.

Казіргі таңда әр ұстаздың алдына қойылып отырған басты міндеттердің бірі- оқытудың әдіс-тәсілдерін үнемі жетілдіріп отыру және жаңа педагогикалық технологияларды меңгеру.

Арнайы пәнде оқытушысы ретінде мамандық меңгерту барысында студенттерге әрбір пәннің өзара байланысын түсіндіре отырып және сабақтарда әртүрлі тәсілдерді қолданамын. Сабақ үдерісі кезінде кезінде «Ия немесе Жоқ», «Веннdиаграмасы», «Миға шабуыл», «SWOT», BOPPPS, Kahoot, Learning Apps, Word Wall, Tarsia Maker, quizizz.com бағдарламаларын ұтымды қолданамын.

Бүгінгі ұсынылып отырған **«Алюминий және оның қорытпаларын аргондоғалы дәнекерлеудің технологиясы»** тақырыбындағы сабағым BOPPPS бағдарламасы бойынша өткізілді.

BOPPPS моделін Британдық Колумбия университетінің оқу және академиялық өсу орталығы сабақ жоспарын құру үшін нұсқаулық ретінде жасаған. Қазіргі кезде BOOPPPS моделі бойынша сабақты жоспарлап, өз сабақтарында қолдануда. BOPPPS моделі біріншіден студенттердің сабаққа қызығушылдығын артырып; екіншіден, алдыңғы сабақ негізінде оның маңыздылығын қамтамасыз етіп, үшіншіден, білім беруді жеңілдеті

мақсатында сабақ жоспарын ұйымдастырудың тәсілі ретінде қолданылады.

Мақсаты, міндетті

1. Студенттерге алюминий және оның қорытпалары туралы толық мәлімет беру;

2.Студентерді алюминий және оның қорытпаларының дәнекерлеудегі қиыншылығын ескере отырып, сапалы жікті алуды үйрету;

3.Студенттерді жұмыс кезінде техника қауіпсіздігін қатаң қадағалап, мұқияттылыққа тәрбиелеу.

Оқу сабақтары барысында білім алушылар игеретін кәсіби біліктердің тізбесі:

1. Алюминий және оның қорытпаларын инертті газдың ағынында балқымайтын электродпен дайындайды және дәнекерлейді;

2. Алюминий және оның қорытпаларын дәнекерлеудегі кездесетін тотық пленкасының пайда болуын анықтайды

3. Алюминиий және оның қорытпаларының маркаларын ажырата, оқи біледі;

4. Қосылыс түрлерін ажырата алады

3. Сабақты жабдықтау

3.1 Оқу-әдістемелік құрал-жабдықтар, анықтамалық әдебиеттер

1.В.И. Маслов "Дәнекерлеу жұмыстары" Мәскеу «Академия» баспа орталығы. 2016

2.Қорғаныс газында балқымайтын электродпен қолмен доғалы дәнекерлеу (TIG/WIG): оқу құралы/А.И.Нұржанов., Р.А. Чуюншалиева – Орал: БҚОӘ ББ «Орал политехникалық колледжі» МКҚК, 2020. – 188б.

3.В. В.Овчинников "Дәнекерлеудің заманауи түрлері" Мәскеу «Академия» баспа орталығы. 2016

3.2 Техникалық құралдар, материалдар

Компьютер, мультимедиалық подиум, смартфон,

4. Сабақтың барысы

Сергіту

Активити 1 Leaning App org. әдісі бойынша "Сыңарын табу"

Ағылшын тілінде сөздердің қазақша мағынасына түсіне отырып, суреттен тауып сәйкестендіру

Активити 2 "Алюминий қорытпасын түрімен ажырата аламыз ба" Leaning App org. әдісі бойынша

Маркалар берілген, олардың дұрыс жағына орналастыру

Активити 3. «Кім тапқыр?» үш топ әрқайсысы әртүрлі әдіспен жұмыстану

1-топқа Алюминийді дәнекерлеуге дайындау `(автобус аялдамасы)

2-топқа Алюминийдің дәнекерлеу режимін таңдау (өрмекші

3-топқа Алюминийдің дәнекерлеу техникасы (кластер)

(Топпен жұмыстанбай отырған студенттерге қосымша карточкамен тапсырмалар беріледі)

Активити 4.

Бүгінгі тақырыптағы жаңа сөздерді аударамыз (телефон колдануға болады)

Алюминийдің балқу температурасы -*Melting point of aluminum*

Режим параметрлерін таңдау - *Select mode settings*

Алюминийдің жылуөткізгіштілігі - *Thermal conductivity of aluminum*

Дәнекерлеу техникасы- Welding equipment

Дәнекерлеугедайындық- Preparation for welding

5. Сабақ бойынша рефлексия

Әрбір топ студенттері өздерінің сабақтарына қаншалық түсінгендері туралы жазу

6.Бағалау

А-

В-

С-

7. Үй тапсырмасы

1. «Алюминий және оның қорытпаларын аргондоғалы дәнекерлеудің технологиясы» бойынша технологиялық карта жасау

2. «Алюминий және оның қорытпаларын аргондоғалы дәнекерлеудің технологиясы» тақырыпты үш тілге аударып, дәптерге жазу

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1.В.И. Маслов "Дәнекерлеу жұмыстары" Мәскеу «Академия» баспа орталығы. 2016

2.Қорғаныс газында балқымайтын электродпен қолмен доғалы дәнекерлеу (TIG/WIG): оқу құралы/А.И.Нұржанов., Р.А. Чуюншалиева – Орал: БҚОӘ ББ «Орал политехникалық колледжі» МКҚК, 2020. – 188б.

3.В. В.Овчинников "Дәнекерлеудің заманауи түрлері" Мәскеу «Академия» баспа орталығы. 2016

4.https://kasipkor.kz/wp-content/uploads/2021/05/%D0%A2%D0%B5%D0%BC%D0%B0-21-%D0%B8-22.pdf

5.https://solncesvet.ru/opublikovannyie-materialyi/pourochnoe-planirovanie-po-modeli-boppps1173370/

IV БӨЛІМ
ЖОО-ДА ОҚЫТУ МЕН ТӘРБИЕЛЕУДІҢ ЖАҢАШЫЛ БАҒЫТТАРЫ

УДК 581.5

ФИТОЦЕНОЗДЫҢ ДИНАМИКАСЫ ЖӘНЕ ӨНІМДІЛІГІ

Г.М. Атаева,
Астана қаласы,
Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті,
жалпы биология және геномика кафедрасының доценті, б.ғ.к.

Фитоценоздар және олардан құралатын өсімдіктер жабыны бүтіндей еш уақытта біркелкі болып қалмайды. Фитоценоздар структурасының кері дамымайтын, қайталамайтын ішкі және сыртқы себептерге байланысты өзгеруін фитоценоздардың динамикасы деп атайды. Фитоценоздардың динамикасы әр алуан.

Көптеген қарапайым алмасулар фитоценоздар динамикасына себепкер болады. Әрине қарапайым алмасу таза аналитикалық ұғым, өйткені табиғатта әртүрлі факторлар бір уақытта әсер етіп күрделі алмасудың болуына әкеліп соқтырады. Алмасуларды топтастырғанда оның ең ірі бөлігі ретінде алмасу класы қабылданған. Оның маңызды белгісі - өзгеру сатысының бір ізбен жүретіндігімен бөлінеді.

Бірінші класс – фитоценоздардың эволюциясы – бұған кіретін өзгерістердің нәтижесінде табиғатта бұрын болған фитоценоздар типі қалыптасады.

Екінші класс – сукцессия - өзгерістер ақырындап жүреді, соның нәтижесінде өсімдіктер жабынының басқа учаскелерінде кездесетін фитоценоздар пайда болады.

Үшінші класс – катаклизмдер /астан – кестен өзгеріс/ - бұлардың табиғаты басқа, өсімдіктерге кенеттен кейбір факторлардың әсер етуі нәтижесінде болады. Соның салдарынан бұрын тіршілік етіп жатқан фитоценоз жарым – жартылай немесе түгелдей жоғалады [1].

Фитоценоздардың эволюциялық класы екі типке бөлінеді: 1) флорогенез (латынның ***Flora*** - гүлдермен көктемнің құдайы және гректің ***genesis*** – шығу); 2) фитоценогенез (гректің фитоценоз және ***genesis*** – шығу). Флорогенез бір – біріне тұтасқан топтардың пайда болуы арқылы емес, түрлердің экологиясының және биологиясының бөлшектенуі арқылы өтеді. Түрлердің экологиясының дивергенциясы (эволюция барысында организмдер белгілерінің ажырауы) өсімдіктер қауымының конвергенциясына (әртүрлі ататектен таралған организмдерде ұқсас белгілердің дамуы, белгілі бір тіршілік жағдайына бейімделушілік қасиеттеріне байланысты ұқсас болуы) сәйкес келеді.

Фитоценогенез дегеніміз – фитоценоздардың эволюциясы, бұл эволюция фитоценоздардың құрамына кіретін түрлердің эволюциясымен қатар жүріп өсімдіктер қауымының жаңа типтерінің (ассоциациялардың, формациялардың және өсімдіктер типтерінің) пайда болуына алып келеді.

Реликті фитоценоздар және формациялармен қатар олардың географиялық шағын аймаққа ғана таралған, басқа жерде кездеспейтін яғни эндем типтерін де ажыратады. Мысалы: ***Phlojodicarpus sibircus*** - Сібірге эндем, ал ***Azthrophytum lehmannianum*** - Тұран ойпатына эндем [2].

Сукцессия /латынның *succesio* – орын басушылық, жалғастырушылық/ - белгілі бір учаскеде бір фитоценоздардың тіршілік ететін орнында екінші бір фитоценоздармен жүйелі түрде алмасып отыруы. Соның нәтижесінде бірте – бірте кері дамымайтын (немесе 10 жылдан аса уақытта бастапқы қалпына келетін) өзгерістердің салдарынан осы ауданда кездесетін фитоценоздар типтес өсімдіктер қауымы қалыптасады. Сукцессия терминін американ фитоценологі Каулс 1901 жылы енгізген. Сукцессияның флуктуациядан айырмашылығы ол кері дамымайды және өзгеруі бір бағытта жүреді. Сукцессия кезінде өзгерістердің белгілі бір бағытта жүретіндігі фитоценоздардың алмасуын логикаға сәйкес болжауға мүмкіншілік береді. Флуктуациялар өздерінің ерекшеліктеріне байланысты сукцессияны кейде жылдамдатып /мысалы; жылы ылғалды жылдары/ кейде баяулатып өзгеріс бағытына кейбір ауытқулар енгізуі мүмкін.

Фитоценоздардың алмасуы туралы проблеманы ең тыңғылықты жете зерттеген американ ғалымы Клементс фитоценоздардың пайда болуынан бастап тұрақты, өзінен - өзі жаңаратын өсімдіктер қауымы – климакс құрылғанша сукцессиялар туралы түсінік жүйесін құрды.

Сукцессия әртүрлі сатылардан тұрады. Прогресшіл сукцессиялардың соңғы сатысы болып климакс саналады. Сукцессия өсімдіктер динамикасының ең көп тараған формасы ретінде ішкі /автогенді сукцессия/ және сыртқы /аллогенді сукцессия/ себептерге байланысты болады. Сонымен сукцессия автогенді және аллогенді өзгерістерге бөлінеді. Автогенді сукцессияларға сингенез және эндогенез жатады. Сингенез /гректің *Syn* - бірге және *genesis* - шығу/ - өсімдіктер қауымының құрамы және структурасы, олардың орналасуына, көбеюіне, жануына және өсімдіктер арасындағы қарым – қатынастың қалыптасуына байланысты, өзгерісіндегі фитоценоз дамуындағы күрделі алмасудың бір компоненті. Жалпы алғанда сингенез фитоценоздың дамып қалыптасу процесіндегі ең алғашқы этаптарындағы өздігінен дамуы. Сингенез бен ортаның едәуір өзгерістері қабаттаса жүрмейді.

Катаклизмдер /гректің *Kataklao* - сындыру, қирату/ - сыртқы табиғаттың немесе ортаның антропогендік әсерінен өсімдіктер қауымының структурасының секірмелі /кенеттен/ өзгеруі, фитоценоздар динамикасының бір формасы.

Катаклизмдер немесе апатты алмасулар, тек қана аллогенді бола алады, өйткені фитоценоз өзін-өзі кенеттен күйрете алмайды, сондықтан күйреудің себебі барлық уақытта фитоценоздардың сыртында орналасады. Антропогендік катаклизмдердің ішінде стихиялы және саналы жасалған варианттары болады.

Өнімділік дегеніміз – тірі организмдердің органикалық заттарды жасау, консервілеу және өзгерту қабілеттілігі. Биологиялық өнім дегеніміз – фотосинтез және хемосинтез процесі кезінде организмдердің продуценттердің күн сәулесі энергиясын сіңіріп, органикалық затты жинау қарқындылығы. Олорганикалық заттарды сосын қоректік зат есебінде консументтернемесе редуценттер пайдаланады. Өнімділіктің екі түрін ажыратады: 1 – органикалық заттарды автотрофтар жасайды, 2 – органикалық заттарды гетеротрофтар жасайды [3].

Органикалық затты өндіруді 4 сатыға бөледі: 1) Жалпы бірінші өнім – фотосинтез процесінде құралған органикалық зат мөлшері; 2) Таза бірінші өнім – өсімдіктің тыныс алуына жұмсалғанынан қалған органикалық заттың жиналу жылдамдығы, одан есептеу кезеңіндегі гетеротрофтардың пайдаланғанын және опадын-үзіліп түскен өсімдік бөлшектерін алып тастау керек; 3) Шын таза бірінші өнім органикалық заттың жиналу жылдамдығы; 4) Екінші өнім (органикалық заттың гетеротрофты организмдердегі

жасалуы.

Фитоценоздардың ценоэкосистема күйіндегі жұмысы:

1) Автотрофты популяциялардың күн энергиясын фитоценозға кіргізуі;

2) Олардың бірінші өнім – фитомассасын өндіруі;

3) Заттың және энергияның трофикалық каналдар арқылы автотрофтардан консументтерге және редуценттерге жеткізілуі;

4) Гетеротрофтардың екінші өнім – биомассаны өндіруі;

5) Сапрофитті организмдердің өлі органикалық заттарды қарапайым заттарға айналдыруы;

6) Тыныс алу процесі кезінде энергияның фитоценотикалық ортаға, одан әрі бұл жерден сыртқа бөлініп шығуы;

7) Зат алмасу процесінің болуы және ценотикалық ортаны тұрақты жағдайда ұстау;

8) Ценобионттардың көбейіп жаңаруы;

9) Системаның бұзылғанынан кейін қалпына келуі немесе жағдайдың режимінің өзгеруі;

10) Сыртқы ортаның факторларының жаңа комбинациясы орыналған жағдайда системаның қайта құрылуы немесе биотаның құрамының өзгеруі;

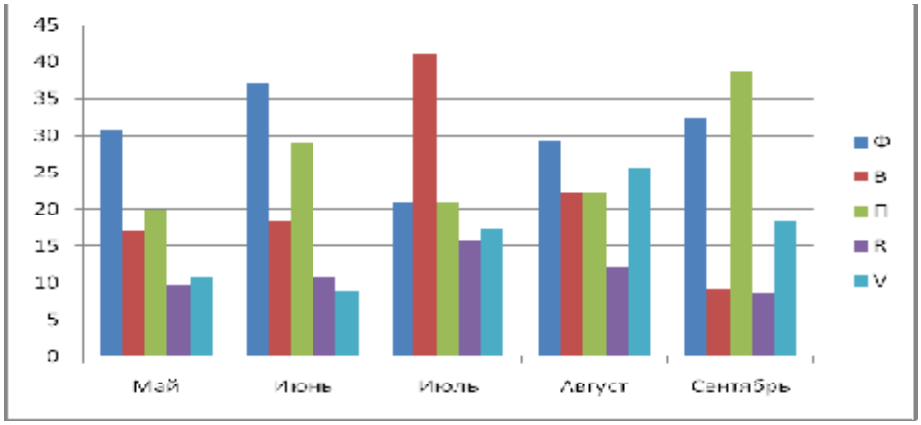
11) Осы процестердің реттеліп жөнге салынуы.

Фитоценоздардың құрамына кіретін жеке түрлердің және түр топтарының фитоценоздардың өнімділігін, фитомассасын құруға қатысы әртүрлі болады.

Әртүрлі өсімдіктер қауымдарының биологиялық өнімділіктері олардың жер үстіндегі және жер астындағы мүшелерінің массаларының арақатынастары әртүрлі екендігін көрсетеді. Өнімді оның ішіндегі энергия мөлшерімен де сипаттауға болады.

Пайдалы өнім – фитоценоздардың фитомассаның қанша жылда жиналғанына қарамастан, барлық пайдалы қоры. Оған жататындар ағаш массасының, тоз қабықтарының, ормандағы тері илеуге пайдаланылатын ағаштың қабықтары және т.б.

Пайдалы өнімнің өлшеу бірлігі болып бір гектардағы центнер немесе текше (куб метр) ағаштар үшін болып табылады. Өсімдіктердің пайдалы қорын есептейтін тиісті әдістері бар. Шабындықтардағы және жайылымдықтардағы азықтың пайдалы қорын сынақ аудандар әдісімен анықтайды(сурет 1) [4].

Сурет – 1. Ақ жусан-бетеге қауымдастығындағы фитомасса қорларының динамикасы 2002 1-учаске

Дала өсімдіктерінің биологиялық өнімділігі – бұл заттар мен энергия айналымының, топырақты ылғалдандырудың және жайылым ресурстарының маңызды элементі. Биоөнімділіктің компоненттерін маусымдық динамикада және қоршаған ортаның жағдайларымен байланысты зерттеу қауымдастықтарда дала экожүйелерін ұтымды пайдалану мен басқару үшін қажет болатын өндіріс және жою процестерінің заңдылықтарын орнатуға мүмкіндік береді. Жүргізілген зерттеулер Батыс Қазақстанда кең таралған құрғақ дала экожүйелерінің жұмыс істеуі туралы жаңа мәліметтер алуға және келесі тұжырымдар жасауға мүмкіндік берді:

1. Сол қауымдастықтардағы биологиялық өнімділіктің салыстырмалы талдауы көрсеткендей, өнімділіктің маусымдық динамикасында қауымдастықтардың флористикалық құрамы мен түрлердің байлығы, сонымен қатар әр түрлі маусымдық

даму ырғағы мен тамыр жүйесінің құрылымымен өсімдік топтарының болуы маңызды рөл атқарады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Мухитдинов Н.М. Геоботаника. -Алматы, ЖШС РПБК, 2011. –384 б.

2. Байкенжеева А. Геоботаника. – Астана:Фолиант, 2013. – 176 б.

3. Инелова З.А. Биоразнообразие растительного мира. - Алматы: Қазақ университеті, 2013. – 210 б.

4. Атаева Г.М. Сезонная динамика биологической продуктивности основных ассоциаций степей Западного Казахстана: к изучению дисциплины / Г. М. Атаева. - Актобе: ИП Жанадилова С.Т, 2016. - 160 с.

УДК 616.053

БАЛАЛАР МЕН ЖАСӨСПІРІМДЕРДІҢ ӨСУІ МЕН ДАМУЫНА ӨМІР СҮРУ ЖАҒДАЙЛАРЫНЫҢ ӘСЕРЛЕРІ

А.С. Бақбергенова,
Шымкент қаласы,Ө.Жәнібеков атындағы
Оңтүстік Қазақстан педагогикалық университеті
Мектепке дейінгі тәрбиелеужәне оқыту
педагогикасы кафедрасының
магистр-оқытушысы

I. Мақсаты: Өсу мен даму заңдылықтарын, оның жас кезеңдеріне байланысты гетерохрондылығын және де оған әсер етуші факторлармен танысу, оқып, білу; акселерация ұғымын физиологиялық тұрғыдан түсіну, оның болу себептеріне жан-жақты ғылыми және тәжірибелік мысалдар келтіріп,түсініктеме жасауға бағыттау.

II. Құрал-жабдықтар: тапсырмалар жазылған карталар, кестелер

III. Сабақты өткізу жоспары:

Студенттердің теориялық білімдерін тексеру:

Балалар мен жастардың организмі үнемі өсіп дамуда болады. Организмдегі клеткалардың саны мен салмағының ұлғаюына байланысты дене көрсеткіштерінің артуын ө с у деп атайды. Организмнің негізгі үш дене көрсеткіші бар: бойы (адамның денесінің ұзындығы), салмағы және кеуде шеңбері.

Өсумен қатар организмде даму жүріп жатады. Даму - сапалық көрсеткіш. *Организмнің дамуы* деп сан көрсеткіштерінің сапалық көрсеткіштерге айналып, ұлпалардың жекешеленіп белгілі бір қызмет атқаруға бейімделуін, организм мен оның жеке мүшелерінің қызметінің артуын, баланың ақыл-ой өрістерінің молаюын айтады. Организмнің дамуы екі түрлі болады: *физикалық* және *функциялық дамуы*.

Физикалық дамудың көрсеткіштері барлық мүшелерге бірдей: мүшенің ұзындығы, ені, тереңдігі, көлемі, аумағы, салмағы, алып жатқан орны т.с.с

Функциялық дамудың көрсеткіштері мүшенің атқаратын қызметіне байланысты әртүрлі. Мысалы, жүректің функциялық дамуын анықтау үшін оның систолалық немесе минуттық көлемін өлшейді.

Адам өмірін негізінен үш кезеңге бөлуге болады: *өсіп даму және жетілу, кемелдену*, қартаю. Бұл үшеуінің айырмашылығын дене көрсеткіштерін өлшеп, организмнің даму дәрежесін анықтап және сыртқы ортамен байланысын тексеру арқылы білуге болады.

Өсу мен дамудың барлық адамдарға ортақ бірнеше заңдылықтары бар:

1) өсу мен даму гетерохронды болады, яғни үнемі біркелкі болмайды;

2) мүшелер мен мүшелер жүйелерінің өсу мен даму қарқыны әр түрлі;

3) өсу мен даму баланың жынысына байланысты;

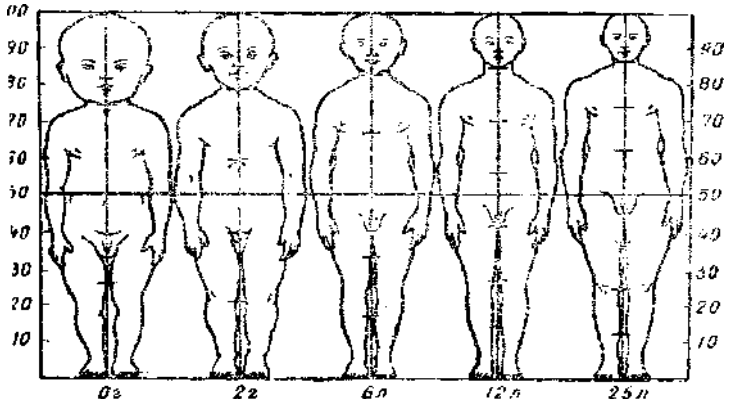
4) функциялық мүшелер жүйелері мен мүшелердің қызметтерінің биологиялық беріктігі немесе мықты болуы;

5) өсу мен дамудың тұқым қуалау қасиеттері мен сыртқы ортаның жағдайларына тәуелділігі;

6) өсу мен дамудың акселерациясы.

Өсу мен даму адам өмірінде бірде жылдамданып, бірде баяуланады. Тіпті бір жылдың ішіндегі бойдың өсуі бірдей емес: бала жазда тез өседі, ал қыста нашар немесе түнде бой көбірек өседі, күндіз аз өседі. Мұны өсу мен дамудың гетерохрондылығы дейді *(гетерос* - әртүрлі, *хронос* - уақыт).

Өсу мен даму акселерациясының бірнеше белгілері бар: жаңа туған сәбилердің ірі болуы; белгілі бір жас мерзімінде балалар мен жастардың денесінің ірі болуы; ерте жыныстық жетілу; баланың сүйегі ерте қатаяды; жастардың бойының өсуі ерте тоқталады. Өсуі мен дамуының акселерациясы байқалатын жастарды акселерант деп атайды.

Сурет1. Дене пропорциясының жасқа байланысты өзгеруі

IV. Практикалық сабақты жүргізу:

1. Өсу, даму үрдістеріне әсер ететін жалпы факторларды (мысалы, қоршаған орта жылулығы, ылғалдығы, атмосфералық ауа құрамы, қабылдайтын тамақ құнарлығы, өмір сүру ортасының әлеуметтік жағдайлары т.б.) сипаттап, ғылыми сараптамалар жасау (жазбаша) мысалы, ауа құрамында газдар мөлшері;

2. Тест сұрақтарына жауап беру.

1.Балалар мен жасөспірімдер организмінің физикалық және функциялық жағынан тез өсіп дамуы

A) акселерация
B) ретардация
C) толық даму
Д) гетерохрондылық
E) кәмелеттік жетілу

2.Организмнің сандық өзгерісі

A) өсу
B) даму
C) жетілу
Д) ұзарту
E) толысу

3.Өсу мен даму процестерінің әртүлілігі

A) гетерохрондық

В) тез өсу
С) тез даму
Д) акселерация
Е) ретердация

4.Бойдың өсуі ер балада қанша жаста тоқтайды

А) 20-25 жас
В) 30-35 жас
С) 40-45 жас
Д) 10-15 жас
Е) 15-20 жас

5. Өсу процесі неге әкеледі

А) ұлпалар, жалпы дене мүшелерінің салмағының артуы
В) жыныстық жетілудің тоқталуына
С) алыптылыққа жалпы дене мүшелерінің салмағының артуы
Д) бойдың өспеуіне
Е) ергежейлілікке

6.Өсу мен даму процесінің гетерохрондылығы

А) өсу мен дамудың әркелкілігі
В) сыртқы ортамен байланысы
С) жыныстық жетілу кезеңі
Д) жыныстық жетілудің ерте тоқтауы
Е) жылдам немесе баяу өсу

7. Акселерация дегеніміз

А) баланың өсуі мен дамуының биологиялық жастан ерте жетілуі
В) бойының баяу өсуі,дамуы нашар биологиялық жастан кеш жетілуі
С) жыныстық жетілуінің кеш болуы
Д) өсу мен дамудың бір қалыпты болмауы
Е) өсу процестерінің баяулауы

8. Жаңа туған сәби жасы

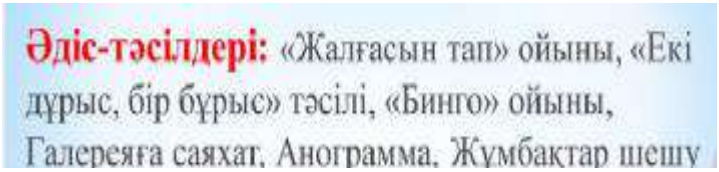
А)1 ай дейін
В) 3 ай дейін
С)1,5 ай дейін
Д) 2 ай дейін
Е) 4 ай дейін

V. Бақылауға арналған сұрақтар мен тапсырмалар.

1. Өсу мен дамудың акселерациясы дегеніміз не?
2. Организмнің дамуы неше кезеңнен тұрады?
3. Өсу мен даму акселерациясының қандай кезеңдерін білесіңдер?
4. Жас кезеңдері дегеніміз не?
5. Физикалық даму және функциялық даму дегеніміз не?
6. Өзгеру мезгілі деп нені айтады, оның ерекшеліктері қандай?

VI. Қорытындылау:

Қорыта айтсақ, бала организмінің еңбектің түрлеріне бейімділігі үнемі бірдей болмайды. Сондықтан оқу, еңбек, спорт жұмыстарын сыртқы ортаның жағдайына сәйкес етіп, өсіп-даму мезгіліне байланысты мөлшерлеген жөн. Былайша айтқанда, өсу мен дамудың гетерохрондылығын сыртқы ортаның жағдайлары мен бала еңбегін дұрыс мөлшерлеудің ғылыми негізі деп есептеуге болады.

Студенттер жоғарыда көрсетілген әдіс-тәсілдер арқылы сабақтың теориялық бөлігінде түсіндірілген мәліметтер бойынша бір-біріне сұрақтар қойып жауабына талықылау жұмыстарын жүргізеді.

3-партада отырған студенттерге реттік сан жазылған номерлер таратылады. Жоғарыда көрсетілген мүшелер арқылы, студенттер топқа бөлінеді.

Студенттер шапшаңдық көрсету арқылы жалғасын тауып анықтама беріп өтеді.

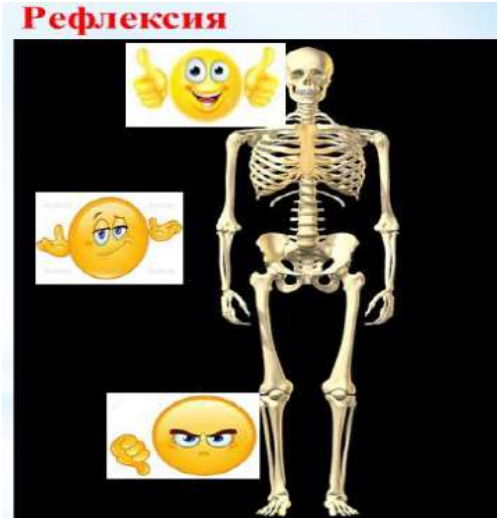
Дене мүшелердің даму өсу деңгейіне қарап анықтама беріп өтеді:

Студенттер қалаған жәшіктерін таңдау арқылы сұрақтарға жауап беріп, мысал келтіреді.

Студенттер адасқан әріптерден дұрыс сөздерді табуға ат салысады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Жас өспірімдер физиологиясы және мектеп гигиенасы. 2013. Халила Ә.Н.
2. Жасөспірімдер физиологиясы және мектеп. 2011. Халила Ә.Н.
3. Жас ерекшеліктер физиологиясы және мектеп гигиенасы. 2014 Исакова Д.Т.
4. Физиология человека. 2012. Ақынова Л.А.
5. ЖЕФ және МДГ. 2013. Халила Ә.Н.
6. Тамақтану физиологиясы пәнінен оқу-әдістемелік құрал. 2011. Муталиев Ә.М.

УДК 316.454.5

«ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАР» МАМАНДЫҒЫНЫҢ СТУДЕНТТЕРІМЕН АҒЫЛШЫН ТІЛІН ТИІМДІ ҮЙРЕНУ

А.А. Бахиджан,
Батыс Қазақстан облысы, Орал қаласы,
М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университеті
шетел тілдері және әдебиеті мұғалімдерін
даярлау БББ оқытушысы

Халықаралық сауда, банк жүйесінің жұмысы, құрлықтағы, теңіздегі және ауадағы көлік жүйесінің қызметі ағылшын тілінде жүзеге асырылады. Халықаралық конференцияларда, әлемдік тәжірибені зерттеу және ғылыми ақыл-ой туралы ақпарат алмасу мақсатында, келіссөздер жүргізу барысында ағылшын тілін кеңінен қолданылып келеді. Демек, «Халықаралық қатынастар» мамандығында білім алып жатырған студенттер ағылшын тілін жетік меңгеруге зейін қоюлары керек. Осы мақсатта болашақ дипломаттарды оқыту барысында сабақтарда ағылшын тілінің барлық төрт дағдысына да ерекше көңіл бөлінеді.

«Behind the scenes» тақырыбында сабақ өту барысында жаңа заман талаптарына сай әдістер қолданылған болатын. Студенттердің сыни ойлау дағдыларын қалыптастыру мақсатында brainstorming әдісін тақырыпты анықтап алу үшін пайдаланылды. Миға шабуыл әдісі-бұл шығармашылық белсенділікті ынталандыруға негізделген мәселені шешудің жедел әдісі, онда талқылауға қатысушыларға мүмкіндігінше көптеген шешімдерді айту ұсынылады [1].

«Миға шабуыл» тәсілін қолданғанда мынадай ережелерді ұстану қажет:

1. Бір де бір идеяны жалған деп танымай, оны зерттеуді тоқтатпау.

2. Кез келген идеяны (тіпті оның қажеттілігі қазір күмәнді көрінсе де) жалғастыруға ұмтылу.

3. Қатысушылар өзін ыңғайлы сезініп, «ашылуы» үшін оларды қолпаштап, ынталандырып отыру [2].

Сабақтың тақырыбын берілген суреттер бойынша айқындап алғаннан кейін «movies» тақырыбында сұрақтар қойылды. Студенттер келесі сұрақтарға толық жауап беріп, ой қозғады:

Do you enjoy watching films?

How often do you watch films or TV shows or TV series?

Do you prefer watching films at home or at the cinema?

What is your favorite film?

Do you have favorite actor or actress?

Студенттер сұрақтарға жауап беріп болғаннан кейін сабақтың негізгі бөліміне көштік. «The world of extras» мәтінімен танысып, мәтін бойынша тапсырмалар орындап, топ болып дұрыс жауаптарын тексердік. Ағылшын тілін жетік меңгеру мақсатында мәтінді оқудың маңызы үлкен. Оқу білім беруді дамытудың, тәрбиелеудің және мәдениетті арттырудың маңызды факторы болып табылады. Оқу дүниетанымның, әлем туралы білімнің кеңеюіне ықпал етеді, сыни ойлауды дамытады, шығармалардың кейіпкерлерінде бейнеленген мінез-құлық үлгілерін игеруге көмектеседі, тұтастай алғанда адамды тәрбиелейді және өсіреді. Клычникова былай деп жазады: "Оқудың тәрбиелік мәні де зор. Адамзаттың ең жақсы ақыл-ойлары өздерінің ұмтылыстары мен армандарын баспа сөзінде бейнелейді. Олардың ойларына қосыла отырып, адам рухани жағынан ғана емес, моральдық жағынан да байытылады " [3].

Тақырыппен жұмыс жасау барысында студенттердің ойын еркін жеткізе алуы үшін сөздік қордың жеткілікті болуы аса маңызды. Неғұрлым сөздік қор бай болса, студент соғұрлым ойын анық жеткізу алады. Осы мақсатта студенттер тақырыпқа сай фильмдердің жанрларын, кино индуктриясында жиі қолданылатын сөздермен және сөз тіркестерімен таныс болды. Жаңадан өткен сөздер бойынша сөз тіркестерін, кейін сөйлемдер құрастырды. Бұл әдіс алдағы уақытта сөздерді сөйлемде дұрыс ретте, дұрыс preposition-дар арқылы құруды жеңілдетеді.

Тыңдауды меңгеру студенттерді дыбыстық сөйлеуді мұқият тыңдауға, мәлімдеменің семантикалық мазмұнын болжай білуге және осылайша тыңдау мәдениетін үйретуге мүмкіндік береді. Сонымен бірге тыңдалым студенттердің есте сақтау қабілетінің дамуына оң әсер етеді.

Тыңдау шет тілін оқытудың қуатты құралы ретінде қызмет етеді. Бұл зерттелетін тілдің дыбыстық жағын, оның фонемалық құрамы мен интонациясын, дұрыс қойылған екпінді игеруге мүмкіндік береді. Тыңдау арқылы тілдің лексикалық құрамы мен оның грамматикалық құрылымы игеріледі. Сонымен қатар, тыңдау сөйлеуді, оқуды және жазуды меңгеруді жеңілдетеді [4]. Студенттермен тыңдалымды дұрыс дамыту мақсатында ұзынылған аудио үзіндісінің қиындық деңгейіне қарай және топ студенттерінің деңгейіен қарай әр кезде әр түрлі әдістер қолдануға болады. Егер аудио қысқа және жеңіл болса студенттер бір тыңдағаннан кейін ақ тапсырмаларды орындай алады. Ал, егер аудио күрделенген болса, студенттер бірінші рет тыңдаған кезде жалпы ақпаратты түсінуге зейін қояды, ал екінші рет тыңдаған кезде тапсырмада сұралған ақпараттарға жауап табуға, жылдар мен адам аттарына және нақты мәліметтерге назар аударады. Бұл сабақта тақырыпқа сай студенттерге режиссер ассистентінен алынған сұхбат үзіндісі екі бөлікке бөлініп ұсынылды. Аудио таспа күрделенілген және де ұзақ болғандықтан студенттердің сұрауымен екі рет тыңдап, барлық сәйкесінше берілген тапсырмаларды орындадық.

Топтық жұмыс - студенттердің сабақтағы ұжымдық іс-әрекетінің бір түрі. Жұмысты ұйымдастырудың топтық формасы барлық студенттердің күш-жігері мен қабілеттерін қажет етеді. Топтағы жұмыс принципі студенттерге осындай жұмыс кезеңінде мұғалім дәстүрлі түрде орындайтын функцияларды беру болып табылады: ақпараттық, ұйымдастырушылық, бақылау және (ішінара) бағалау.

Оқу жұмысының топтық формасы оқушылар тобын оқу іс-әрекетін бірлесіп жоспарлауға, ақпаратты нақтылауға, талқылауға, өзара бақылауға қосуды көздейді. Бұл форма студенттердің бірыңғай тапсырмалар бойынша жұмысын қамтиды және жұмыс қарқыны топтың құрамына байланысты. Студент ақпаратты жеке қабылдайды, бірақ білімді игеру барысында ол топ студенттерімен талқылайды. Бұл оқыту процесін оқытушы басқарады. Ол оқу топтарының қызметін бақылайды, түзетулер енгізеді.

Топтық қызметті ұйымдастырудың негізгі мақсаттарының бірі-студенттердің ойлау дағдыларын дамыту болып табылады. Топта жұмыс істеу студентке оқу әрекеттерін түсінуге көмектеседі. Алдымен, бірлесіп жұмыс жасай отырып, студенттер рөлдерді бөледі, топтың әр мүшесінің функцияларын анықтайды, іс-шараларды жоспарлайды. Кейінірек әркім осы операциялардың барлығын өз бетінше орындай алады. Сонымен қатар, топтық жұмыс әр балаға эмоционалды қолдау көрсетуге мүмкіндік береді. Топтың жұмыстың осындай артықшылықтарын біле отыра, сабақ барысында топтық жұмыс ұсынылған болатын. Жалпы, ағылшын тілін оқу барысында жұптық және топтық тапсырмалар көп беріледі. Себебі, сөйлеу дағдыларын дамыту барысында студенттер өзара шет тілінде тілдеседі. Бұл сабақта студенттерге тақырыпқа сай, яғни кино индуктрияға байланысты топтық жұмыс берілген болатын. Студенттерді топқа бөліп, қатар бойынша жүзеге асырылды. Яғни, бірінші қатар студенттері бірінші топ, ал екінші қатар студенттері екінші топ болып анықталды. Екі топқа да ақ қағаздар мен түрлі-түсті бояулар берілді. Берілген тапсырма бойынша екі топ өзара ақылдаса отырып, барлығына танымал, топ студенттерінің барлығы тамашалаған кино немесе

мультсериал таңдап, сол сөз сөйлеуге дайындалулары керек болды. Студенттер екі-үш минуттарын киноны таңдауға және де әрбір топ мүшесінің рөлін анықтауға жұмсады. Берілген уақыт аяқталысымен екі топ қатысушылары ортаға шығып өздерінің дайындаған суреттері мен мәліметтерін көрсетті. Бұл жұмыс барысында екі топ студенттері бір-бірін тыңдап, сұрақтар қойып, бағалады. Бұл әдіс топ студенттерін жақындастыруға, көпшілік алдында өз ой-пікірлерімен бөлісуге және де өздерін жаңа қырларынан көрсетуге мүмкіндік береді. Топта ұяң, ұялшақ, жабық студенттер өздерін жаңа жақтарынан ашады және коммуникацияға түсіп үйренеді.

Сабақты қорытындылау барысында студенттермен талқылау жұмысы жүргізіліп, сабақ барысында өткен жаңа мәліметтерге қайта шолу жасалды. Келесі сабаққа үй тапсырмасы беріліп, студенттер бағаланды. Жалпы, ағылшын тілі қазіргі заманда ең үлкен сұранысқа ие, барлық әлем елдерінде танымал, ғылым мен білім және техника тілі болып табылады. Осы тілді меңгеру барысында университет қабырғасында студенттердің өткізетін төрт жылы аса үлкен рөл атқарады. Сондықтан, университет қабырғасында ағылшын тілін тиімді тәсілдер арқылы студенттерге үйреткен абзал.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Панфилова, А. П. Мозговые штурмы в коллективном принятии решений / А. П. Панфилова. - СПб. : Питер, 2008.
2. Фатхутдинов, Р. А. Разработка управленческого решения / Р. А. Фатхутдинов. -М. : Интел-синтез, 2011.
3. Фоменко Т.М. Критическое мышление как основа обучения критическому чтению студентов языковых факультетов / Т.М. Фоменко // Проблемы современного образования. – 2017. С. 248-255.
4. Мамырбаева Д. Методика обучения пассивному залогу английского языка студентов каракалпакской аудитории в высшей школе. Автореф. дис. ...канд. пед. наук - Т., 2007. - 18 с.

УДК 004.65

ДЕРЕКТЕР ҚОЙМАСЫ КЕСТЕСІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ МАНИПУЛЯЦИЯЛАУ КОМАНДАЛАРЫ

Г.А. Дошева,
Батыс Қазақстан облысы, Орал қаласы,
М. Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университеті
информатика мұғалімдері мен
IT мамандарын дайындау ББББ оқытушысы

Деректер коймасының объектілерін жасау және өзгерту үшін деректерді анықтау тілі (DDL - Data Definition language) қолданылады. Бұл тілдің ядросын 3 команда құрайды:

· CREATE – деректер қоймасының объектісін жасайды;

· ALTER – бар объектіні өзгертеді;

· DROP – бұрын жасалған объектіні жояды.

Реляциялық деректер қоймасының негізгі объектісі болып кесте табылады. Ол жолдар мен бағандардан тұрады және деректер қорында физикалық кеңістік орнына ие болады және тұрақты немесе уақытша бола алады.

Бұл бөлімде кестені жасау, өзгерту және жою командалары карастырылады. Олар кестедегі деректерге емес, кестенің өзіне ғана байланысты. ДҚ кестесі SQL-дің

CREATE TABLE сөйлемінің көмегімен жасалады. Онда кестенің атауы, кесте бағандары және тұтастықты шектеу анықталады.

CREATE TABLE сөйлемінің синтаксисі төмендегіше болады:

CREATE TABLE кесте_атауы (
бағ ан_атауы деректер_типі [,
бағ ан_атауы деректер_типі]...
[NULL | NOT NULL] [,...n])

Деректер типі әртүрлі ДҚБЖ үшін әр түрлі болуы мүмкін. Дегенмен, сәйкестік үшін олар ANSI/ISO стандартын қолдауы қажет. NULL қызметші сөзі берілген бағанда NULL мәні болуы мүмкін екендігін көрсету үшін қолданылады. NULL мәні бос орын немесе нөлден ерекшеленеді, ол деректердің қол жетімсіз немесе мүмкін емес екендігін білдіреді. Егер NOT NULL кызметші сөзі көрсетілсе, онда берілген бағанға NULL мәнін орналастырудың кез – келген әрекеттері рұқсат етілмейді. Егер NULL параметрі көрсетілсе, бағанға NULL мәнін орналастыруға рұқсат етіледі.

Деректерді манипуляциялау командалары

Жоғарыда SQL-дің деректер коймасының құрылымын сипаттау мүмкіндіктері қарастырылды. Енді деректер коймасына деректерді енгізу қалай жүзеге асырылатыны қарастырылады. Деректерді манипуляциялау деп деректер қоймасына мәліметтерді енгізу, оны редакциялау және жою аталады. Деректер қоймасы теориясында ол деректерді манипуляциялау тілі командаларының көмегімен жүзеге асады. SQL-де деректерді манипуляциялаудың 3 командасы бар:

INSERT- деректерді кірістіру;

UPDATE - бар деректерді жаңарту;

DELETE - кесте жолдарын жою.

Сабақтың тақырыбы: Деректер қоймасы кестесін анықтау және деректерді манипуляциялау командалары

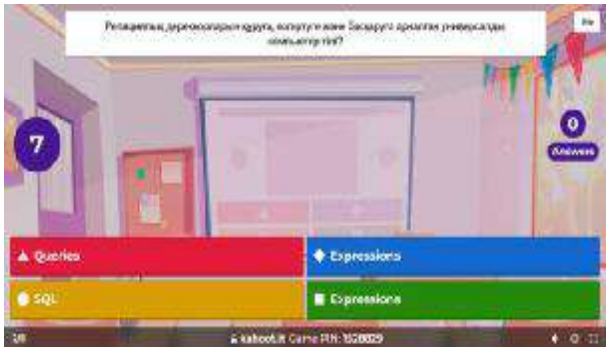
Сабақтың мақсаты: Студенттерге SQL сұраныстар тілінің мүмкіндіктерін көрсету, қолдана білуге үйрету. Деректер қоймасы кестесін анықтау командаларының жұмысын тәжірибеде қолдануға баулу.

Көрнекілік: слайд, интерактивті тақта

Сабақтың барысы:

1. Студенттермен амандасу.
2. Сабақтың тақырыбы мен мақсаттарымен таныстыру.
3. Өткен тақырыпты пысықтау.
4. Жаңа тақырыпты түсіндіру.
5. Сабақты қорытындылау.
6. Бағалау.

Өткен тақырыпты пысықтау: «Kahoot!» интерактивті тапсырмалар платформасында өткен тақырыптар мазмұнынан студенттерге жеке жұмыстық викториналық сұрақтар беріледі (1-сурет).

1-сурет

Жаңа тақырып: Деректер қоймасы кестесін анықтау және деректерді манипуляциялау командалары

Деректер коймасының объектілерін жасау және өзгерту үшін деректерді анықтау тілі (DDL-Data Definition language) қолданылады. Бұл тілдің ядросын 3 команда құрайды:

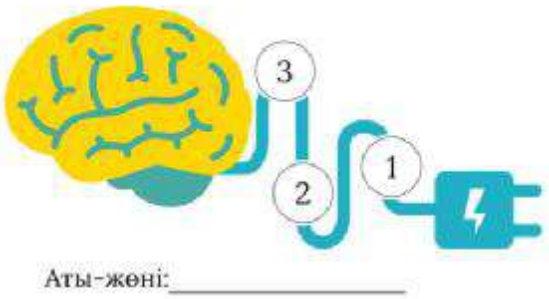
· CREATE – деректер қоймасының объектісін жасайды;

· ALTER – бар объектіні өзгертеді;

· DROP – бұрын жасалған объектіні жояды.

Реляциялық деректер қоймасының негізгі объектісі болып кесте табылады. Ол жолдар мен бағандардан тұрады және деректер қорында физикалық кеңістік орнына ие болады және тұрақты немесе уақытша бола алады. Бұл тақырыпта кестені жасау, өзгерту және жою командалары карастырылады. Олар кестедегі деректерге емес, кестенің өзіне ғана байланысты. ДҚ кестесі SQL-дің CREATE TABLE сөйлемінің көмегімен жасалады. Онда кестенің атауы, кесте бағандары және тұтастықты шектеу анықталады.

Жаңа тақырып мәліметтерін жүйелеу үшін жеке, жұптық, топтық тапсырмалар орындалады. Тапсырмалар орындамас бұрын карточкалар (2 – сурет) таратылады, студенттер тапсырмаларды орындаған соң шеңбер ішін бояйды.

2-сурет

1. *Кері байланыс тапсырмалары:* «wordwall» платформасындағы сәйкестендіру тапсырмалары орындалады (жеке жұмыс). (3-сурет).

3- сурет

Тапсырма мазмұны:

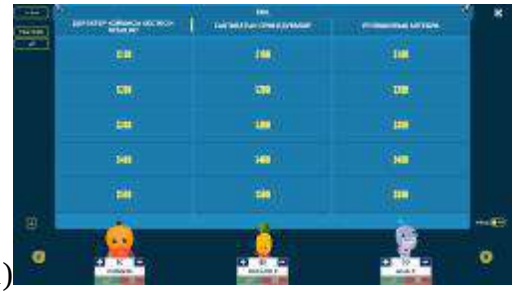
2. «Кестені анықтау командалары» тақырыбы бойынша «Zhai Quiz» ойыны арқылы тест сұрақтарының дұрыс жауабын табады (жұптық жұмыс). (4-сурет).

4-сурет

3. «Classroom» платформасындағы топтық жұмысқа арналған интерактивті тапсырма беріледі.

Шарты: 3 топқа бөлінген студенттер бүгінгі тақырып бойынша бөлінген 3 негізгі бөлімнің бағандары бойынша ұяшықтарды таңдау арқылы топ болып берілген сұраққа жауап береді. Сәйкесінше, студенттер тобы өз таңдаған ұяшықтар санына қарай балл алады. (5-сурет).

1) 2)

5-сурет

4. *Кестені анықтау командалары бойынша SQL сұраныстар тілінде келесі практикалық тапсырмалар бойынша сұраныстар құрады:*

1) Канцелярлық тауарлар туралы мәліметтен тұратын тауар аты, саны, бағасы, өрістерінен тұратын "Tovar" кестесін жасаңдар.
2) Жасалған кестеге тауардың өндірілген жері мен шыққан уақыты бағандарын қосыңдар.
3) Тауар саны және тауар бағасы бағандарының типін басқа типке өзгертіңдер.
4) Кестеден соңғы қосылған екі бағанды жойыңдар.
5) Жасалған кестені жойыңдар.

5. *Сабақты қорытындылауға келесі бақылау сұрақтарына жауап береді.*

Бақылау сұрақтары:

1) Кестені анықтау командаларының ядросын қандай командалар құрайды?

2) Кесте құру командасы және оның қызметі қандай?
3) Кестені өзгерту командасы және оның қызметі.
4) Кестеге бағаң қосу, кестедегі бағанды өзгерту командалары және қызметі.
5) Бағанды жою командасы, қызметі.
6) Кестені жою командасы және оның қызметі қандай?
7) Деректерді манипуляциялау командалары нені орындайды және оған қандай операторлар жатады?
8) Кестеге жаңа жол кірістіру командасы, жалпы түрі және оның қызметі қандай?
9) Кестедегі деректерді жаңарту командасы қандай?
10) Деректерді жою командасы қандай?

6. *Бағалау:* Студенттер берілген көрнекілік құралы арқылы 100 балдық шкалада бағалайды. (6-сурет).

6-сурет

Сабақ барысында «Kahoot!», «wordwall», «Classroom» платформаларында интерактивті тапсырмалар беріліп, жеке, жұптық, топтық жұмыстар орындалды.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Мухамбетова Ғ.Г. SQL сұраныстар тілі. - Орал, 2011ж.
2. Кузнецов С. SQL реляциялық мәліметтер базасының тілі. - М.: Майор, 2014ж.
3. Yarger R. MySQL және mSQL: шағын бизнес пен Интернетке арналған мәліметтер базасы. - СПб.: Символ-Плюс, 2015ж.

УДК 004.65

АЗИЯДАҒЫ МӘДЕНИ КЕҢІСТІК

А.М. Еслямғалиев
Батыс Қазақстан облысы, Орал қаласы,
М. Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университеті
режиссура, хореография және мәдени-тынығу жұмысы
ББ оқытушысы, магистр

Қазақстан экономикасының нарықтық моделінің даму қарқынына сай мәдениет пен өнер де ұлттық экономиканың жеке саласына айналып отырғаны анық. Олардың басты функциясы адамдардың мәдени және рухани қажеттілігін қанағаттандыру. Мәдениет саласындағы қызмет театрлардың, филармониялардың, оркестрлердің, цирктердің, студиялардың, мектептердің, шеберханалардың, орындаушылық ұжымдардың, мұражайлардың, кітапханалардың, көркемөнер салондары мен галереялардың, кинотеатрлардың және киноқондырғылардың, мәдени – демалыс ұйымдарының, зерттеу және реставрациялау орталықтарының, мәдени – тарихи орталықтардың, тарихи-мәдени және табиғат қорықтарының, аймақтарының және

басқа да мәдениет ұйымдарының жұмыс істеуін қамтамасыз ету жолымен жеке және заңды тұлғалардың мәдени құндылықтарды жасауы, насихаттауы, таратуы, пайдалануға беруі және қорғауы арқылы жүзеге асырылады. Тақырыбымды ашу мақсатында жалпы мәдениеттің не екеніне қысқаша тоқталып өтсем, мәдениет (латын. Cultura – өңдеу, егу деген сөзінен шыққан) – табиғат обьектісіндегі адамның әрекеті арқылы жасалатын өзгерістер. Ол жеке адамның өмір сүру мақсаты мен құндылық жүйесі, адамның өмір сүрген ортамен қарым - қатынасы.

Мәдениеттанушы ғалым Т.Х. Ғабитовтың еңбегінде, мәдениет – ол негізі адам баласының өз қолымен істелінетін, өзінің іс – әрекеті арқылы жасалатын табиғат обьектісіндегі өзгерістер ретінде көрсетіледі. Яғни, мәдениетті қалыптастырушы – адам. Мәдениет терминін бір ғана анықтамамен түсіндіру қиын. Өйткені, мәдениет – ежелден келе жатқан құндылық болып табылады. Ал құндылықтың өзін жеке тұлға қарастыра алмайды. Демек, белгілі бір мәдениетті қалыптастыру үшін белгілі бір ұжым, топ, тап болуы тиіс. Жақсы өмір сүру үшін көздеген нақты ұмтылысың, мақсатың болу керек. Адам өзі өмір сүріп жатқан ортасына мәдени түрде әсер етуі тиіс.

Болашақ ұрпаққа мұра қалдырудың өзі ерлік және де сол мәдени мұра ұрпақтан - ұрпаққа жалғасып, дамып отырады. Ал мәдени мұра дамыса, адами қасиет, өнеге, тәртіп, қоғамға сіңісу, патриоттық сезімі оянады, қалыптасады. Жарасымды өмір сүру, жақсы киіну, екінші біреуге ұнау, ортамен қатынаста болу – мәдениеттің ең маңызды бөлігі болып табылады. Қазіргі жаһандану заманына сәйкес мәңгілік құндылықты, мәдениетті мәдени ошақтар (мұражай, театр, көрме т.б.) арқылы біз келесі ұрпаққа жеткізе аламыз. Мәдениеттің дамуы қоғамды ілгері жылжытады және ой – сананы дұрыс бағыттайды. Кез келген қоғам мәдениеті арқылы әлемге танылады. Сондықтан мәдениеті бар және әлемге танымал елдің тынысы бар.

Азия (ассириялықтар тілінде, мағынасы – асу, шығыс) – Жер шарының ең үлкен бөлігі. Еуропамен қосылып, Еуразия құрлығын құрайды.

Азия ескі гректің мифологиясына байланысты өз есімін алды. Бір кездері Азия (Асия) Прометейдің әйелі болған Титан құдайы Океаниданың қызы болды. Ежелгі гректер ассириялықтардан «Азия» деген сөзді қабылдады. Сондықтан гректер Грецияның шығыс аймағын Азия деп атай бастады.

Азия аймақтары

Азия аумағы соншалықты үлкен, саясаткерлер, журналистер немесе ғалымдар кейде оны Таяу Шығыс, Батыс Азия және Қиыр Шығыстарға бөледі. Алайда географиялық тұрғыдан алғанда, Азия 5 аймаққа бөлінеді:

- Шығыс Азия (Қытай, Жапония, Оңтүстік және Солтүстік Корея және Моңғолия);
- Батыс Азия (Армения, Ливан, Сирия, Бахрейн, Әзірбайжан, Иордания, Йемен, Катар, Ирак, Кувейт, Біріккен Араб Әмірліктері, Оман, Палестина, Сауд Арабиясы, Түркия);
- Оңтүстік-Шығыс Азия (Тайланд, Вьетнам, Индонезия, Бруней, Камбоджа, Лаос, Шығыс Тимор, Малайзия, Сингапур, Филиппин және Мьянма);
- Оңтүстік Азия (Үндістан, Пәкістан, Бангладеш, Иран, Ауғанстан, Мальдивия, Бутан, Непал және Шри-Ланка);
- Орталық Азия (Қырғызстан, Тәжікстан, Қазақстан, Өзбекстан және Түрікменстан).

Қайсыбір ұлттық мәдениетті алсақ та, ондағы салт-дәстүрлер жүйесіне бірден назарымыз ауады. Белгілі философ Иоганн Готфрид Гердер: «Салт-дәстүр, тіл мен мәдениет бастауларының анасы» - деген.

Қазіргі таңда Азия елдері ірі туристік аймақтардың біріне айналды. Азия елдері туристерді көне сәулет өнері, хан сарайлары, экзотикалық ауқаты және таңғажайып табиғатымен өзіне тартады. Алайда, Азия елдеріне жол жүрмес бұрын, шығыс халқының ережелері мен тұрмыс-салтын біліп алған жөн.

Азия халықтарының мәдениеті - көптеген ұлттардың, қоғамдардың, діндер мен этникалық топ мұраларының көркем жиынтығы. Азия мәдениетінің маңызды бөлігі - көркемөнері, музыкасы, асханасы мен әдебиеті. Мұнда буддизм, индуизм, ислам және христиан діндері дамыған, түрлі өркениеттер қалыптасқан. Азияның түкпір - түкпірінде әркелкі мәдениет дамып өркендеген. Оңтүстік Азиядағы ең маңызды мәдениет Үнді субконтиненті деп аталатын аймаққа тиесілі. Үнді жазығы өркениеті мен Маурия, Кушан, Гупта және әрі Моғол империялары мәдениетіне Оңтүстік Үндістанның бірнеше штаты және Пәкістан, Ауғанстан ұлттарының мұралары жатады. Дравит тілінің үстемдігіне байланысты Оңтүстік Үндістанның төрт штаты және Шри-Ланка Дравит мәдениетіне бөлінді. Бенгал тілінің негізінде Бангладеш пен Батыс Бенгал штатының жеке мәдениеті мен мұрасы қалыптасқан. Азияның көркемөнері мен мәдениеті сан алуан. Қазіргі заманғы көптеген көркемөнер шеберлері өз стильдерін ежелгі Азия туындыларымен сабақтастыруға ұмтылады. Қытай суретшісі Конг Бай Ли осы сабақтастықтың жарқын көрінісін жасады. Ол алғашқылардың бірі болып дәстүрлі қытайлық күріштен жасалған қағазға майлы бояу арқылы салатын сурет өнерінің батыстық стилін қалыптастырады. Сондай - ақ Конг Бай Ли Будданың қазіргі заманға лайықталған бейнелерін жасады.

Өткен замандағы музыка өнерінің негізгі мазмұны халық мұңы, оның ауыр тұрмысы еді. Ел мұңы ән мен күй арқылы түрлі музыка аспаптарының сазымен елден елге, жұрттан-жұртқа жайылып, өз арнасымен таралып жатты. Оны таратушылар халықтың ішінен суырылып шыққан өнер иелері: әнші, күйші, жыршы, қобызшы, сырнайшы сияқты өнерпаздар болды.

Түркі тілдес халықтар Еуропа мен Азияда қатар қоныстанып, Шығыс пен Батысты байланыстырып тұрған ежелгі көшпелі қауымнан құралғаны тарихтан белгілі. Кең байтақ өлкеде көшіп-қонған олар оңтүстік шығысында қытайлармен, солтүстік-батысында славяндармен, ал оңтүстігінде парсылармен шектесіп, олардың отырықшы мәдениетінің арқасында арасында дәнекер бола отырып, жан-жақты өркендей бастады.

Түркі тілдес халықтардың ежелден мекендеп, қалыптасқан жері Еуразияның дәл кіндік тұсы Орталық Азия, Оңтүстік Сібір Еділ бойы және Орал өңірі. Қазір мұнда 40-түркі тілдес ұлттар мен ұлыстардың 25-нен астамы тұрып жатыр. Шығыс Сібірдің солтүстігінде және Кіші Азия мен Қаптауда (қазіргі Түркия мен Әзірбайжан) жаңа қоныстану аймақтары пайда болды. Түркі халықтары сонымен бірге саны көп басқа халықтар арасында Иранның тау жағында Солтүстік Қаптауда (Кавказда) Балқан түбегінде және Дунай мен Дон өзендерінің аралығында шағын топтар құрып орналасқан Түркілер Ирандар мәдениетін сусындатып, өз тілдерін, өз елдігін сақтады. Түркілердің ішінде өзбек, түрік, әзірбайжан, түрікмен, қырғыз және қазақ сияқты ірі халықтар мен бірге шор, долған, қарайым, қыпшақ сияқты ұсақ ұлыстар да болды. Олардың тарихи тағдыры мен мәдениеті өз ұлттарына қарай әр түрлі қалыптасты.

Орта Азия халықтарының көп ғасырлық дамыған мәдениеті XIV-ғасырдың екінші жартысынан бастап қайтадан өрлей бастады. Мәдениетімізді дамытудағы жаңа өрлеуге жағдайлар жасалды. XV-XVII ғасырда Самарқан, Бұқара қалаларында кітап миниатюрасы өркендеді. Орта Азия өнерінің тарихында Бұхарадағы кітап және ағаш пен тасқа ою-өрнек салу мектебі ашылып көрнекті орын алды. Сондай-ақ сәулет өнерінде әсемдік элементі ретінде қолданылған каллиграфия да асқан шеберлікке қол жеткізді.

Өзбек музыкасы фольклорлық дәстүрге өте бай халық. Ежелгі ән жанрлары: катта ашула (суырыпсалмалық сипаттағы лирикалық ән), дастан (эпикалық жыр), мақам (бірнеше бөлімнен тұратын вокальды аспапты шығарма), лапар (бимен қосылып орындалатын әзіл сықақ әні). Музыка аспаптары: гиджак (ішкі-ысқылы), дутар, тарбур, копшай (үрмелі ағаштан жасалған), карнай (үрмелі жезден жасалған), доира, нагара, сафаиль, кайрак (соқпалы) аспап.

Өзбек-қазақ жерінде өмір сүрген түркі ғалымдары: Әбу Насыр әл-Фараби, Ибн Сина, Жәми музыка трактаттарына музыка теориясы мәселелерін қозғады.

Өзбекстан мен Қазақстандағы философия мен қоғамдық ой ертедегі Орта Азия мен Иранда мекендеген халықтардың рухани мұраларының дәстүрінде қалыптасып дамыды. Оған ғылыми философиялық ойдың өкілдері әл-Хорезми, Әбу Насыр әл-Фараби, Ибн Сина, Әбу Райхан Бирунилердің ықпалы зор болды. Алдыңғы қатарлы ұлы ойшыл ақын Әлішер Науаидың (1441-1501ж.) шығармаларында дамытылды. Темір мен Темір әулеттері билеген жылдары «Үндістанға жорық күнделігі», «Темір жорығы жайындағы кітап», «Шайбанинама», «Шайбанияда» т.б. көлемді шығармалар пайда болды.

Түрікмен халқы музыка өнерінің ежелгі ескерткіштеріне бай, олар б.з.б III-II ғасырларға жатады. Парфиян патшалығының астанасы - Ниса қаласының орнынан музыкалық аспапта ойнаушы бейнеленген риктан табылды. Түрікмен халық аспаптарының кейбір түрлері эллинистік дәуірлерден белгілі. Түрікмен жерінде түркі тілдес тайпалардың келуімен түрікмен халқының қалыптасуына орай VI-ғасырдан бастап түрікмен музыкасының негізі қаланды.

XII-XIII ғасырдың басында өрістеген түрікмен музыкасы XIV ғасырда Түрікмен фольклорында халық және халықтық кәсіпқойлық шығармашылық ерекшеленді. Халық ән өнері бір дауысты болып келеді. Оның құрамына той (жар-жар), бесік жырлары, қыздардың лирикалық әндері және еңбек әндері енді. Зікір жанры ерекше көзге түсті. Түрікмендер көптеген музыка аспаптарын жасады. Олар: дуптар, гиджак (ішекті), дилли-тюидук, гопуз (үрмелі) т.б. музыкалық аспаптары бар.

Қорыта келгенде Түрікменияда оғыздардың келісімімен кемелденген орта ғасырлар кезеңінде (әсіресе XI-XII ғ.) феодалдық мәдениет гүлденіп, өркендей бастады. XVI ғасырдағы қырғыз фольклорының шырқау биігі - «Манас» эпосы. Манас эпосы туралы дерек Молла-ад Диннің «Маджмуат» - тау арих атты еңбегінде XVI ғасырда жазба түрінде ұшырысады. «Манас» эпосынан басқа «Кердейхан», «Қожаш», «Жаңыл мырза», «Ертөстік» және т.б. жыр дастандары сақталған. Түркі тілдес өзге халықтар сияқты қырғыз халқының фольклорында да аңыз, ертегі, мақал-мәтел, тұрмыс салт жырлары кеңінен өріс алып мол дамыған. Қырғыз халқының музыкасы көбінде фольклорлық тұрғыда дамыды. Вокальдық музыка бір дауысты ән түрінде орындалды. Халық музыкасы жеті сатылы диатоникалық латқа құрылды. Эпикалық және тұрмыс салт әндері: «Қос-ақ», «Жарамазан», еңбек әндері, «Күйген», «Секетай», бесік жырлары, әзіл-сықақ, балалар әндері және т.б. жанрларға бөлінді. Қырғыз халқының музыка аспаптары: қомыз (ішекті), қыл қиақ (2-ішекті), ағаш қомыз, темір қомыз, сырнай, керней, дауылпаз және т.б. аспаптары бар.

Қазақ халқының мәдениеті - ежелгі заманнан бергі қазақ жерінде өмір сүріп, қазақ халқын құраған ұлыстар мен тайпалардың материалдық мәдениеті мен рухани мәдениетінің заңды жалғасы және жаңа заман талабына сай дамып, қалыптасып келеді.

Қазақ музыка мәдениетінің қайраткерлері классикалық, халықтың мәдени мұралардың барлығын игере, халық шығармашылығының сарқылмас қазынасын түгел пайдалана отырып, өз шығармаларында көркем өнердегі шынайы, өмірлік мазмұнды жырлайды.

Қазақтың ұлттық музыка мәдениетінің ішінде ән салу мен ән шығару, домбыра, қобыз, сырнай тарту, шығармашылық өнерімен XIX-ғасырдың ортасы мен екінші жартысында қазақ халқының арасынан шыққан өнер тарландарымыз тамаша әнші композиторлар, жырау, жыршылар ақын күйшілеріміз аз емес. Олар: Құрманғазы, Дәулеткерей, Тәттімбет, Дина, Сүгір және т.б. көптеген ұлы күйшілерімізді айта аламыз. Қазақ халқының ән-музыка мәдениетінің дамуына зор үлес қосқан әнші композиторларымыз Біржан, Мұхит, Естай, Нартай, Жаяу Мұса, Майра, Жамбыл, Кенен, Әміре Қашаубаев сияқты ұлы әншілерімізді мақтан етіп айта аламыз.

Қазақ көркем өнерінің қазіргі шеберлері ұлттық театр мен операның негізін қалаушылар – Ж.Шанин, Қ.Жандарбеков, Е.Өмірзақов, С.Қожамқұлов, Қ.Бадыров, Қ.Байсейітов, Ә.Үмбетбаева, Ш.Байсекова және т.б. көптеген өнер тарландарымыз бар.

Қазіргі таңда қазақ жастарының музыкалық мәдениеттері заман талабына сай жаңашылдық жолдармен өркендеп, адамгершілік рухта, музыкалы-эстетикалық ауызбіршілік пен ынтымақта бірге болып келеді.

«Біздің ұрпағымыздың алдында тұрған міндеттері жауапкершіліктері өте көп. Біз өз күшімізді, асыл уақытымызды, бойға біткен талантымызды дұрыс пайдаланып, қажымай-талмай еңбек етсек қана, ең үлкен тақырыптарды, ең күрделі жоспарларымызды жүзеге асыра аламыз» - деп жазды қазақ қыздарының ішінен шыққан композитор өнер тарланы Ғазиза Жұбанова.

Адамзат адамзат болып жаралғаннан бері, бірі қанап, бірі қаналғаннан бері одан кейін де ұлт, халық, ел саналғалы бері қаншама мыңдаған жылдар өтіп келеді. Жер-Ана перзенттерінің арасындағы туыстықты, бір-бірінің мәдени рухани дүниесіндегі үндестіктерден, сыйластықтардан қимастықтар туып отыр. Ұлы мекен түркі тілдес халықтар достығы арасында міне бүгінгі таңда яғни XXI-ғасырға аман-есен жетіп ауызбірлік, ынтымақтастыққа келіп отырмыз.

Мұның бір жолы – халықаралық мәдени қарым қатынас, оның көпірі-бауырмашылдық. Орта Азия мен Қазақстанның мәдениеті өркендеп әлемнің төрінен орын алып, заман талабына сай үлкен жетістіктерге жетіп отыр.

Бүгінгі таңда Орта Азия мен Қазақстан халықтарының достықтары әлемдік арнаны құрап, рухани байлықтары мен ұлттық сана сезімдері өрістеп, дамыған өркениетті халықтар қатарына еніп отыр.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. А.Ф.Валовик «Педагогика досуга» Москва-1998
2. Ғабитов Т.Х., «Мәдениеттану негіздері»;
3. Рудич М.И. Менеджмент социально-культурной сферы. Основы технолоии: Учебное пособие. Кемерово: Кузбассвузиздат, 1996.
4. https://ru.wikipedia.org
5. А. Шашақова «Халық тәлім тәрбие бастауы» Алматы-1994
6. www.youtube.com
7. А. Добрач «Наука и искусства» М-1978
8. «Әлем» Алматы-1991ж.
9. П.Момынұлы «Музыкалы-эстетикалық тәрбие»-2000ж.
10. К.Аманжолова «Түркі халықтарының тарихы №2»-2002ж.
11. «Халық қазынасы»-Алматы-1993ж.
12. «Қазақтың көне тарихы»-Алматы-1993ж.
13. Бүкілодақтық санақ бойынша 1989 жылғы, 2 том, Стат. Жинақ, Орал, 1990.
14. «Қалауымыз халық бірлігі» БҚО Ассамблеясы, Орал, 2010 ж.

УДК 371.31

ПРОГРАММИРОВАНИЕ ДВИЖЕНИЯ РОБОТА

М.Қ. Ерманова,
Западно-Казахстанская область, г.Уральск,
Западно-Казахстанский университет им. М.Утемисова,
преподаватель ОП подготовки учителей
информатики и IT специалистов

Цель:

· ознакомление с робототехникой через практическую деятельность посредством Легоконструирования и программирования.

Задачи:

Образовательные

- познакомить студентов с основными направлениями робототехники и современного робототехнического производства;

-познакомить с видами и названиями деталей конструктора; азами программирования.

Развивающие

- побудить интерес к занятиям робототехникой;

- развивать наблюдательность, умение рассуждать, обсуждать, анализировать, выполнять работу с опорой на схемы и технологические карты;

- развивать конструкторско-технологические способности, пространственные представления.

Воспитательные

- воспитать аккуратность, терпение при работе с конструкторами;

- воспитать бережное отношение к материально-технической базе лаборатории робототехники;

- воспитать культуру общения.

Здоровьесберегающая:

- соблюдение правил техники безопасности.

В ходе занятия обучающиеся должны продемонстрировать следующие результаты в виде универсальных учебных действий:

· *Регулятивные:*

· научиться собирать роботов по технологической карте

· программировать роботов через задание внутренних команд;

· *Познавательные:*

· Знакомство с робототехникой, создание собственного робота, его программирование через задание внутренних команд.

· *Коммуникативные:* развить коммуникативные навыки при работе в группе или в паре.

· *Личностные:* развитие памяти и мышления, возможность изучения робототехники после окончания ВУЗа.

Тип урока: комбинированный

Вид урока: практическая работа

Оборудование: мультимедийный проектор, конструктор LEGO Mindstorms EV3, программируемый блок управления NXT, технологические и инструкционные карты

План урока:

1. Организационный момент (2 мин);
2. Теоретическая часть (7-10 мин);
3. Практическая работа (23-25 мин);

- знакомство с деталями конструктора и их названиями;
- сборка робота по технологической карте;
- программирование собранных роботов через задание внутренних команд.

4. Подведение итогов урока. Рефлексия (5-7 мин).

Ход урока:

Lego mindstorms EV3. Программирование движения робота.

На этом занятии мы детальнее познакомимся со средой программирования и подробно изучим команды, задающие движение нашему роботу-тележке, собранному на первом занятии. Итак, давайте запустим среду программирования Lego mindstorms EV3, загрузим наш проект lessons.ev3, созданный ранее и добавим в проект новую программу - lesson-2-1. Программу можно добавить двумя способами:

· Выбрать команду **"Файл"-"Добавить программу" (Ctrl+N)**.
· Нажать **"+"** на вкладке программ.

Рис. 1

Палитры программирования и программные блоки

Давайте теперь обратим свой взгляд в нижний раздел среды программирования. Из материала первого занятия мы уже знаем, что здесь находятся команды для программирования робота. Разработчики применили оригинальный прием и, сгруппировав программные блоки, присвоили каждой группе свой цвет, назвав группы палитрами.

Зеленая палитра называется: **"Действие"**:

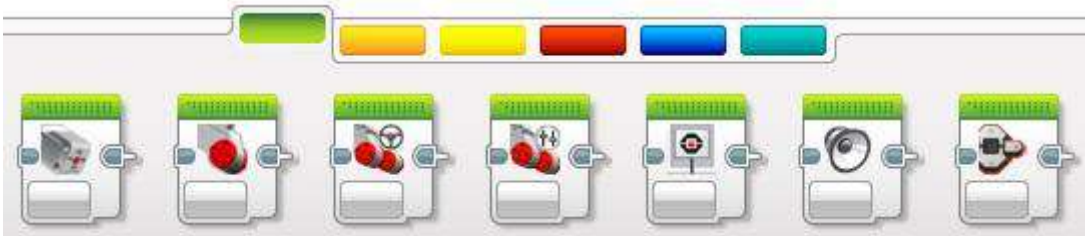

Рис. 2

На данной палитре расположены программные блоки управления моторами, блок вывода на экран, блок управления индикатором состояния модуля. Сейчас мы начнем изучение этих программных блоков.

Зеленая палитра – блоки действия

Первый программный блок зеленой палитры предназначен для управления средним мотором, второй блок - для управления большим мотором. Так как параметры этих блоков идентичны - рассмотрим настройку на примере блока - большой мотор.

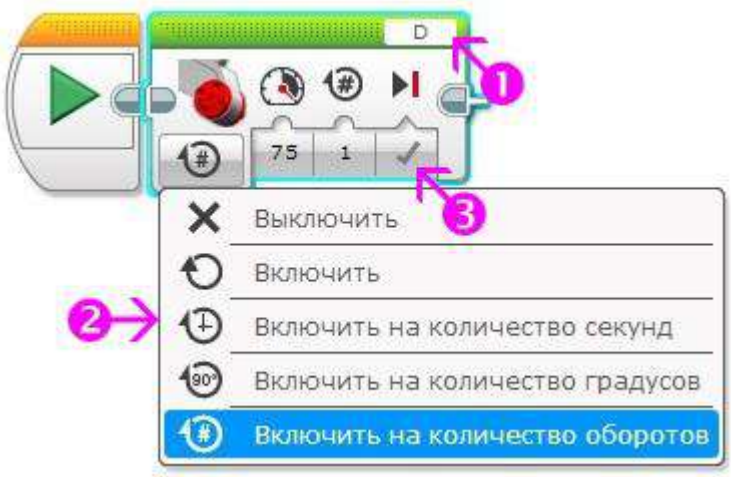

Рис. 3

Для правильной настройки блока управления большим мотором мы должны:

1. Выбрать порт, к которому подключен мотор **(A, B, C или D) (Рис. 3 поз. 1)**
2. Выбрать режим работы мотора **(Рис. 3 поз. 2)**
3. Настроить параметры выбранного режима **(Рис. 3 поз. 3)**

Чем же отличаются режимы? Режим: **"Включить"** включает мотор с заданным параметром **"Мощность"** и после этого управление передается следующему программному блоку программы. Мотор будет продолжать вращаться, пока не будет остановлен следующим блоком **"Большой мотор"** с режимом **"Выключить"** или следующий блок **"Большой мотор"** не будет содержать другие параметры выполнения. Режим **"Включить на количество секунд"** включает большой мотор с установленной мощностью на указанное количество секунд, и только по завершению времени мотор остановится, а управление в программе перейдет к следующему программному блоку. Аналогично поведет мотор себя в режимах **"Включить на количество градусов"** и **"Включить на количество оборотов"**: только после выполнения установленного вращения мотора, он остановится и управление в программе перейдет к следующему блоку.

Параметр мощность (на Рис. 3 мощность установлена в 75) может принимать значения от -100 до 100. Положительные значения мощности задают вращение мотора по часовой стрелке, отрицательные - против часовой. При значении мощности равном 0 мотор вращаться не будет, чем "выше" значение мощности, тем быстрее вращается мотор.

Параметр мощность задается только целыми значениями, параметры: секунды, градусы, обороты могут принимать значения с десятичной дробью. Но следует помнить, что минимальный шаг вращения мотора равен одному градусу.

Отдельно следует сказать о параметре **"Тормозить в конце"**. Данный параметр, если установлен в значение **"Тормозить"** заставляет мотор тормозить после выполнения команды, а если установлен в значение **"Двигаться накатом"**, то мотор будет вращаться по инерции, пока сам не остановится.

Следующие два программных блока **"Рулевое управление"** и **"Независимое управление моторами"** реализуют управление парой больших моторов. По умолчанию левый большой мотор подключается к порту **"B"**, а правый - к порту **"C"**. Но вы можете в настройках блока поменять порты подключения в соответствии с требованиями вашей конструкции (**Рис. 4 поз. 1**).

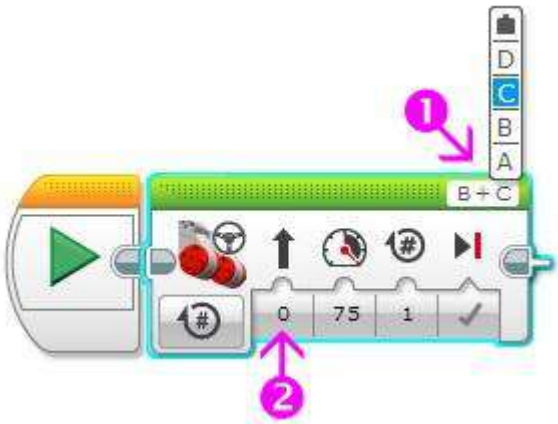

Рис. 4

Параметр **"Рулевое управление"(Рис. 4 поз. 2)** может принимать значения от -100 до 100. Отрицательные значения параметра заставляют робота поворачивать налево, при значении равном 0 робот движется прямо, а положительные значения заставляют робота поворачивать направо. Стрелка над числовым параметром меняет свою ориентацию в зависимости от значения, подсказывая тем самым направление движения робота (**Рис. 5**).

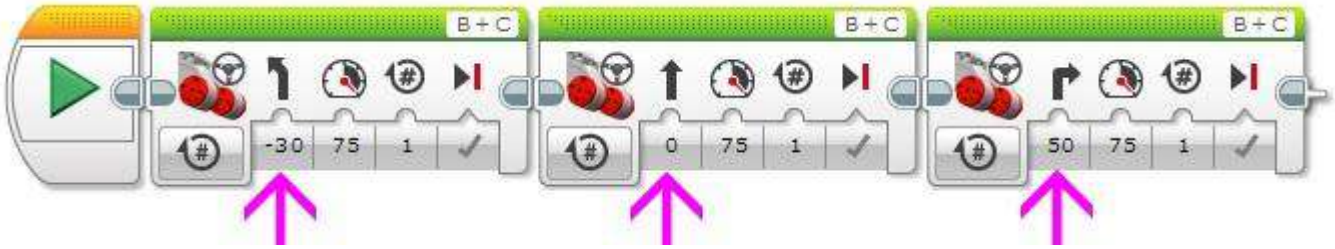

Рис. 5

Программный блок **"Независимое управление моторами"** похож на программный блок **"Рулевое управление"**. Он также управляет двумя большими моторами, только вместо параметра **"Рулевое управление"** появляется возможность независимого управления мощностью каждого мотора. При равном значении параметра **"Мощность"** для левого и правого мотора робот будет двигаться прямолинейно. Если на один мотор подать отрицательное значение мощности (например -50), а на второй - положительное значение (например, 50), то робот будет разворачиваться на месте (**Рис. 6**).

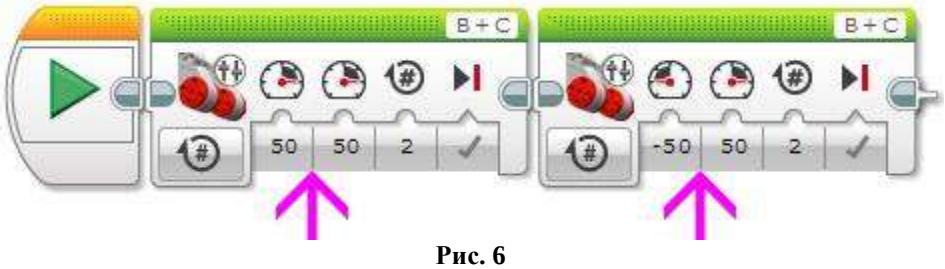

Рис. 6

Режимы работы этих блоков аналогичны режимам блока управления одним мотором, поэтому дополнительного описания не требуют.

Прямолинейное движение, повороты, разворот на месте остановка

Итак, теперь мы можем написать программу движения робота по какому-либо маршруту.

Задача 1: Проехать прямолинейно вперед на 4 оборота двигателя. Развернуться. Проехать на 720 градусов.

Решение (**Рис. 7**):

1. Используя программный блок "Рулевое управление" проехать вперед на 4 оборота.
2. Используя программный блок "Независимое управление моторами" развернуться на месте (значение градусов придется подобрать экспериментально).
3. Используя программный блок "Рулевое управление" проехать вперед на 720 градусов.

Примечание: Почему при развороте пришлось подбирать значение градусов в **блоке 2**?. Разве не **360** градусов - искомая величина? Нет, если мы зададим значение параметра **"Градусы"** равным **360**, то тем самым заставим на искомую величину провернуться валы левого и правого моторов нашего робота. На какой угол провернется робот вокруг своей оси - зависит от размера (диаметра) колес и расстояния между ними. На **Рис. 7** значение параметра **"Градусы"** равно **385**. Данное значение позволяет роботу, собранному по инструкции **small-robot 45544** развернуться вокруг своей оси. Если у вас другой робот, то вам придется подобрать другое значение. Можно ли это значение найти математически? Можно, но об этом мы поговорим позднее.

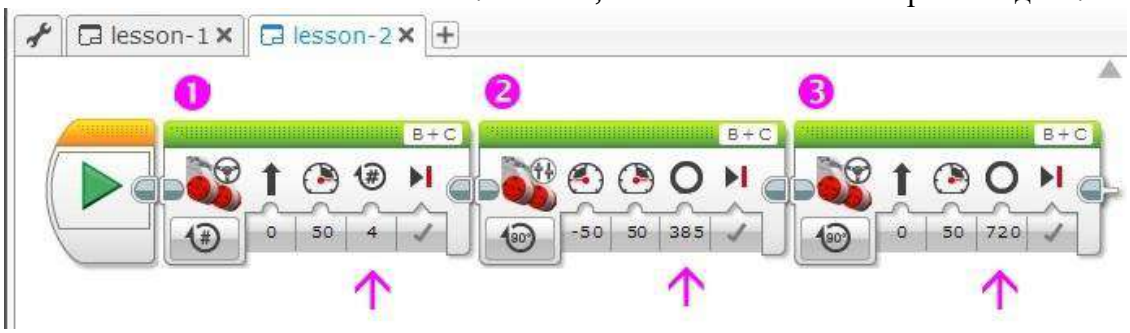

Рис. 7

Программирование робота.

Рефлексия.

- Что нового вы узнали на занятии?
- Из каких деталей мы собирал наших роботов?
- Что такое робот? (автоматическое устройство, предназначенное для осуществления различного рода механических операций, которое действует по заранее заложенной программе).
- Где мы встречаемся с роботами? (в быту, на производстве, в медицине и т.д.)

- Для чего нужны роботы? (для облегчения труда людей, выполнения опасных работ, работ, требующих особой точности).

-Понравилось вам наше занятие?

У студентов появился интерес к робототехнике, интерактивный метод обучения дает наглядно понять, как собрать и программировать робота, в ходе практической работы студенты смогли собрать и запрограммировать робота, для них этот процесс был увлекательным, при рефлексии дали обратную связь, что урок прошел как игра и им это очень понравилось.

Список использованной литературы:

1. Иванов, Анатолий Андреевич. Основы робототехники: учеб. пособие для студентов вузов... / А.А. Иванов. - М. : Форум, 2012. - 222 с. : ил., схем., табл. - (Высшее

образование). - Библиогр.: с. 220. - Сер. указ. на обороте тит. л. - ISBN 978-5-91134-575-4.

2. Ионкина, Наталья Александровна. Образовательная робототехника в системе подготовки современных учителей / Н.А. Ионкина // Вестник Московского городского педагогического университета. Серия: "Информатика и информатизация образования". - 2018. - № 2 (44) 2018. - С. 103-107.

Шутикова, М.И. Использование робототехнического оборудования на платформе Arduino при организации проектной деятельности обучающихся / М.И. Шутикова, В.И. Филиппов // Информатика и образование. ИНФО. - 2017. - № 6

УДК 159.9

ҰЛТТЫҚ ПСИХОЛОГИЯ ЭТНОПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ФЕНОМЕН РЕТІНДЕ

А.С. Женисова,
Батыс Қазақстан облысы, Орал қаласы,
М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университеті
педагогика және психология БББ оқытушысы

Сабақ өткізу барысында топтық жұмыс әдісін қолдандым. Топтық жұмыс – білім алушыларды оқу тапсырмасын бірлесіп орындау үшін бірнеше жұмыс топтарын (5-6 адамнан артық емес) құру арқылы ұйымдастыру нысаны. Бұл бірін де сырт қалдырмай барлық студенттерге жұмысқа қатысып, ынтымақтастық, басқа адаммен қарым-қатынас жасау дағдыларын қолдануға мүмкіндік береді. ТОПТАҒЫ БІРЛЕСКЕН ЖҰМЫСТЫҢ НӘТИЖЕЛЕРІ Жақсы ұйымдастырылған топтық жұмыс студенттер арасында әлеуметтік өзара қарым-қатынасты, тиімді араласу және проблемаларды шешу дағдыларын дамытуға ықпал етеді. Бұл, өз кезегінде студенттерді өздерінің оқуларына белсенді қатысуға итермелейді. Студенттерді алынған ақпаратты ойластыруға және талқылауға, өзгелердің пікірлерін түсінуге немесе теріске шығаруға ынталандырған жағдайда топтық жұмыс тиімді болады. ТОПТА ЖҰМЫС ІСТЕУ ЕРЕЖЕЛЕРІ Топтық жұмыс жеке шешуге болатын тапсырмаларды емес, анағұрлым күрделі тапсырмаларды шешуді көздейді. Кез келген команда барлық мүшелері білетін және түсінетін жалпы ережелерді басшылыққа алуы қажет. Ол топтың әрбір мүшесінің одан не күтілетіндігін, жұмыс қалай бөлінетіндігін және қолдау көрсетілетіндігін, сондай-ақ нәтижелерге қалай қол жеткізілетіндігін білулері үшін қажет. Кері байланыс кезінде «Бес саусақ» әдісі қолданылды. Көрсетілген әдістерді мен қалай қолдандым сол туралы мысал келтіріп сабағымды ұсынайын.

Бас бармақ – өзімді қалай сезіндім?
Балаң үйрек – басқаларға көмегім тиді ме?
Ортан терек – бүгінгі көңіл күйім қандай болды?
Шылдыр шүмек – бүгінгі сабақ ұнады ма?
Кішкентай бөбек – бүгін не үйрендім?

Пәні: Этнопедагогика және этнопсихология
Формасы: дәріс сабақ
Сабақтың тақырыбы: Ұлттық психология этнопсихологиялық феномен ретінде.
Сабақтың типі: Студенттердің білімін жинақтау, бекіту.

Сабақтың мақсаты: Ұлттық психология этнопсихологиялық феноменін зерттеу, анықтау, ұлттар психологиясымен танысу.
Білімділік: Білім алудағы негізгі талаптарды іске асыру, білімді терең толық және жүйелі түрде меңгерту.
Тәрбиелік: Студенттерді өзгені тыңдай білуге, өзара қарым-қатынас дағдыларын меңгеруге тәрбиелеу.
Дамытушылық: Ақпаратты талдау қабілетін, ғылыми ақпараттың негізінде дүниетанымын дамыту.
Сабақты өткізу әдістері: студенттермен диалог, топтық жұмыс, презентация әдісі
Сабақта қолданылатын көрнекіліктер: презентация

Сабақ жоспары

Сабақтың тақырыбы Ұлттық психология этнопсихологиялық феномен ретінде.	**Мекеме:** М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университеті	
Уақыты: 14:20	**Пән: Этнопедагогика және этнопсихология**	
Топ: ПиП-31	**Қатысқан балалар саны: 19**	**Қатыспағандар: 3**
Осы сабақта жететін мақсат:	Ұлттық психология түсініктеме бере алады . Ұлттардың психологиясын этнопсихологиясы әлеуметтік – психологиялық феномен ретінде маңызын түсінеді. Тақырыпқа зерттеушілік жағынан диалог құра білуді үйренеді. Оқу іс-әрекеттерін қортындылап, бағалауға үйренеді.	
Қалыптасатын дағдылар	**Барлық оқушылар біледі:**	
	Тақырыпқа жалпы шолу жасай алады. Тақырыпқа өзіндік жеке ой қосады. Негізгі және қосымша ақпаратқа сүйене отырып ынтамақтаса топпен жұмыс жасай алады.	
	Оқушылардың кейбірі:	
	Тақырыпты талдап, мән-маңызын түсіне алады. Тақырыпта кездесетін ғылыми терминдермен жұмыс жасай алады.	
	Оқушылардың кейбірі:	
	Проблемалық оқыту технологиясының білім беру үдерісіндегі өміршеңдігіне көз жеткізеді.	
Өткен сабақпен байланыс	Ұлттық психология сипаттарын, этнопсихологиядағы ұлттардың мінез-құлқы туралы	
Бағалау критерийлері	Тақырыптың мазмұнын толық түсінеді . Негізгі және қосымша ақпаратты анықтай алады. Өткен тақырыппен және практикамен байланыстыра алады. Тақырыппен еркін жұмыс жасай алады.	
Пән аралық байланыс:	Психология, Педагогика	
АКТ қолдану дағдылары	Интернет көздері арқылы тақырыпқа қажетті материалдар мен ресурстар қарастыру	
Жоспар		
Сабақ кезеңдері және белгіленген уақыт	**Мұғалім мен студенттің бірлескен іс-әрекеті**	**Құрал жабдықтар**

Сабақтың басы 1 мин 2 мин	Ұйымдастыру кезеңі. Топпен амандасу. Топты түгендеу. Сабаққа дайындықты тексеру. **Психологиялық ахуал** 1. Бүгін көңіл күйім тамаша дегендер дегендер орнынан тұрсыншы! 2. Бүгінгі сабаққа дайынмын дегендер оң қолын көтерсін! 3.Осы сабаққа жақсы дайындықпен келдім дегендер сол қолын көтерсін! 4.Сабақта белсенді боламын дегендер алақандарымен шапалақтасын! 5.Топтағы студенттердің барлығын жақсы көремін дегендер қасындағы көршісін құшақтасын. 6.Осы сабақтың соңында жақсы баға аламын дегендер ортаға шыға қойыңыздар! Сіздердің бүгінгі сабақтарыңызға талмас талап, адал еңбек, терең ой тілеймін.	
5 мин	**Топқа бөлу** (түрлі түсті қолтаңба қималары арқылы) **Топ ережесі.** 1.бірге болу. 2.бір-бірін тыңдау 3.қажет болғанда орын алмасу 4.қолдау көрсету 5.жалғыз қалдырмау	Дайындалған саусақ іздері қимасы, 3 түсте
5 мин	2.Жаңа сабақты хабарлау. **Тақырыпқа қысқаша шолу**	Презентациядан көрсетілім
30 мин	**3. Топтық жұмыс.** Студентерді 4 топқа бөлу: (қағазға жазылған сөздер арқылы) «Қазақ тұлты» тобы «Ағылшын ұлты» тобы «Испан ұлты» тобы «Неміс ұлты» тобы Сәйкесінше топтарға бірігіп талқылау үшін сұрақтар беріледі. А3 параққа топтың әрбір мүшесі өз пікірін жазады. *«Қазақ тұлты»* - Ұлттық салт-дәстүр мен әдеттер. *«Неміс ұлты»* тобы Ұлттық мінез; *«Ағылшын ұлты» тобы*- Ұлттық ақыл-ой; *«Испан ұлты» тобы*- Ұлттық темперамент; Әр топ өздеріне берілген тапсырманы орындайды Жұмыс қорытындысы ретінде постерді толтырады. Кейін постерді қорғайды. **Бағаланады:** Тақырыптың ашылуы; Жаңа ойдың қосылуы; Сөздік қордың әдебі мен топ алдында өзін-өзі ұстауы;	А3 парақ, маркерлер
5 мин	**Кері байланыс** **1.Бес саусақ» әдісі** Бас бармақ – басты мәселе Балалы үйрек – бірлесу Ортан терек – ойлану Шылдыр шүмек – шынайылық Кішкентай бөбек – көңіл-күй ахуалы Студенттер параққа алақандарын қойып, оны	https://www.socrative.com/ бағдарламасы Дайындалған саусақ іздері қимасы, 3 түсте

	жиегімен қаламмен айналдырып өтеді. Осыдан соң олар сабақ туралы мынандай сұрақтарға жауап беріп, салынған саусақтарына жазады: 1.**«Бас бармақ»-** басты мәселе. Бүгінгі сабақта ең құнды мәселе не болды? 2. **«Балалы үйрек»**- бірлесу. Қалай жұмыс жасадым, кімге көмек бердім, кімді риза жасадым? 3. **«Ортан терек»-** ойлану. Мен бүгін білім мен тәжірибе алдым? 4. **«Шылдыр шүмек»**-шынайылық. Сабақ маған ұнады ма? Неліктен? 5 **«Кішкентай бөбек»-**көңіл-күй ахуалы. Мен сабақта өзімді қалайша сезіндім	
Бағалау 1 мин	Топ мүшелерінің сабақ үдерісінде қатысу белсенділігіне сүйене отырып қортынды баға шығарылады.	
Үйге тапсырма 1 мин	Тақырыпқа шолу жасау. Қосымша мәлімет жинақтау.	

Нәтиженің өзі көрсетіп тұрғандай әрбір сабақта топтық жұмыс арқылы бірлесе әрекеттенген тиімді екенін түсіндім. Бұл ұстаным – құрастырылған білімнің басты идеяларының бірі. Осы бағытты ұстанған оқу/үйрену жобаларының барлығы да бірлескен әрекеттерді үйренудің негізі деп танимын. Ж. Пиаже бұл туралы былай жазады: «Адамның ақылы өзін таниды, яғни, психологиялық тілмен айтқанда, басқа заттармен немесе басқа ақылдармен қатынаста ғана болады». Адамның санасы тек басқа адамдармен қарым – қатынаста ғана дамиды, тек қарым – қатынас әрекеттері ғана бізді жаңа түсінікке әкеледі. Ал қарым – қатынас дегеніміз өзімізді басқаларға (олардың пікіріне, идеяларына, көзқарасына, мінезіне) бейімдеу деген сөз. Топтық жұмысқа барлық дерлік студенттер қатысады, өйткені берілген тапсырма бірлескен жұмыс арқылы ғана орындалуы тиіс. Әр студент идеяларды келтіру мен оларды талқылау, таңдау және шешім қабылдау ісіне белсенді қатысады: топтық жұмыста әрбір пікір мен көзқарас құнды. Топтық жұмыс студенттерге сезім бірлескен жұмыстың қызықты әрі тартымды әрекет екендігін көрсетеді, студенттердің жалпы еңбекке деген ынтасын арттырды.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1.Фахрутдинова Г.Ж., Фахрутдинова А.В. Ф-21 Этнопедагогика: учебно-методическое пособие. Казань: Издательство«Отечество», 2019. – 100 с.

2.Латышина Д.И. Хайруллин Р.З. Этнопедагогика. Юрайт.2017

3.Бережнова Л.Н., Набок И.Л., Шеглов В.И. Этнопедагогика: учебник для студ.учереждений высш.проф. образования. М. Академия. 2013.

4.Латышина Д.И., Хайруллин Р.З. Этнопедагогика. М.,Юрайт. 2015.

5.Этнопедагогика: учебное пособие / В. С. Кукушин. - Москва : МПСИ ; Воронеж : НПО МОДЭК, 2002.

6.Этнопедагогика: оқулық / В.С.Кукушин, С.Қалиев. – Алматы: РПБК «Дәуір» 2014.

УДК 591.69

ЗООЛОГИЯ ПӘНІНЕН ЗЕРТХАНАЛЫҚ САБАҚТАРДЫ ӨТКІЗУДЕ ҚОЛДАНЫЛАТЫН ИННОВАЦИЯЛЫҚ ӘДІСТЕР

Ж.М. Ихласова,
Батыс Қазақстан облысы, Орал қаласы,
М. Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университеті,
биология, химия және география
мұғалімдерін дайындау ББББ аға оқытушысы

Зоология – жануарлар дүниесін жан-жақты зерттейтін ғылым саласы. «Зоология» курсында: жануарлардың құрылысы, тіршілік әрекеті, дамуы және тіршілік тәсілі, қоршаған ортамен байланысы, жануарлар дүниесінің эволюциялық даму заңдылықтары зерттеледі. Жануарлардың әр түрлі топтарының құрылыс ерекшелігі филогенетикалық даму заңдары негізінде қарастырылады.

Зоология курсын оқып білу зертханалық сабақсыз мүмкін емес. Зертханалық сабақта жануарлардың әртүрлі жүйелілік топтар өкілдері мүмкіндігінше тірі немесе арнайы ерітінділерде сақталған күйінде зерттеледі. Сонымен қатар болашақ биология пәнінің мұғалімі – бүгінгі студенттер зертханалық сабақтар барысында түрлі жәндіктерді зерттеу тәсілін, препараттар дайындау техникасын, жәндіктерді сою, олардың тіршілік ерекшеліктерін анықтайтын тәжірибелер жүргізу әдістерін меңгеріп дағдыланады. Сонымен қатар студенттер дәрісте алған білімдерін тереңдетіп жүйелейді, бекітеді.

Зертханалық сабақ алдында студенттер өзінің жұмыс орнын дайындауға міндетті: оптикалық құралдарын, кесу-тілу құралдар жиынтығын, суретке арналған альбом, қарандаш т.б. құралдармен жабдықталады. Зертханалық сабақта өтетін тақырыппен оқулық және дәріс материалы бойынша танысып жұмыстың барысын анықтайды. Материалды тірі күйінде (in vivo) зерттеу негізгі әдіс және оның өзіндік артықшылығы бар. Студент танысатын материалдың табиғи реңін, дене пішінін, оның қозғалыс тәсілін, сыртқы тітіркендіргіштерге жауабын байқайды.

Тірі ағзаны бақылау нәтижесін студент жұмыс дәптеріне түсіреді (сызба-сурет, сандық мәлімет, кесте, қысқаша сипаттама т.с.с.). Ал, ұсақ жәндіктер микроскоппен қаралады.

Жәндіктің анатомиялық құрылысын зерттеу үшін оны сою керек. Сойылатын жәндік түбіне балауыз құйылған табақшаға салынып таратылады.

Сою кезінде төмендегі ережелерді сақтау қажет:

1. Сойылатын жануарды табақша түбіне сапталған инемен бекітеді.

2. Сою таза суда жүргізіледі, егер түрлі себептермен су лайланса, су ауыстырылады. Суда ұсақ жәндіктердің мүшелері қалқып қозғалғанда үзіліп кетуден сақталады, оларды анықтап қарау жұмысы жеңілдейді.

3. Объектінің мүшелерін ұқыпты қарап танысқаннан соң кейінгі зерттеуге кедергі болған жағдайда ғана алып тастауға болады. Қаралған мүшелерді оқулықтағы кестемен салыстырып, белгілі тәртіппен жүйелеп, сипаттап жазады.

4. Құрал-саймандарды пайдаланғаннан кейін ұқыпты сүртіп кептіреді. Әсіресе союға қолданылған құралдарды таттанбау, бүлінбеу үшін ұқыпты күту қажет.

Төменде осы талаптарды ескере отырып және қазіргі заман талабына сай ақпараттық технологияларды қолданып жүргізілген зоологиядан зертханалық сабақтың барысы берілген.

тип: Буынаяқтылар-Arthropoda

т/тармағы: Желбезектыныстылар - Branchiata

класс: Шаянтәрізділер - Crustacea

Желбезектыныстылар суда тіршілік ететін, арғы тегімен тығыз филогенетикалық байланысы бар алғашқы буынаяқтылар. Желбезектері арқылы тыныс алады. Олар түрліше пішінді келген, аяқтарының түрі өзгерген эпиподит өсінділері. Бас бөлімінде екі жұп мұртшалары, яғни антеннулалары мен антенналары бар.

Зертханалық сабақ барысында шаянтәрізділер класының құрылыс ерекшелігін зерттеуде өзен шаяны негізі объекті ретінде алынды. Сабақта алдымен студенттердің теориялық білімдері түрлі инновациялық әдістерді қолдану арқылы тексерілді. Әсіресе, оқу үдерісінде оң нәтиже беретін ақпараттық технологияларды айтуға болады.

Ақпараттық технологиялар білім беру саласына біршама берік орнықты, бұл қазіргі қоғам дамуының негізгі көрінісі. Соның ішінде Mozaik 3D қосымшасын қолданып Өзен шаянының ішкі және сыртқы құрылысын қарауға болады (сурет-1). Бұл кеңістіктік және абстрактілі ұғымдарды елестету қабілетіне, бейнені түрлі бағытта өзгертіп көруге мүмкіндік береді.

Сурет 1. Өзен шаянының ішкі құрылысы

Mozaik3D технологиялар сабақта тиімді, қызықты және көрнекі ете отырып, дәрістер мен зертханалық сабақтарға өзгерістер енгізуге болады. Mozaik 3D модельдеуді пайдалану тақырыпқа ынтаның жоғарылауын жеңілдетеді, өйткені осылайша студент оқу нысанын көру және қолмен жылжыту мүмкіндігіне ие бола отырып, тақырыпты анағұрлым анық және демонстрациялық оқуға жағдай жасалынады.Саусақты экран бойымен жылжыту арқылы көріністі бұруға, ал екі саусақты алшақтап, жылжыту арқылы көріністі үлкейтуге және кішірейтуге болады.Көріністі экранда жылжыту үшін бір уақытта үш саусақты пайдалану керек немесе сәйкес белгішені басу арқылы жылжыту құралын таңдау керек. Ол жобаны барынша толық сипаттайды және құрылымды барлық жағынан көруге мүмкіндік береді.

Зертханалық сабақ барысында студенттердің білімін тексеруде қолданылыған келесі платформа Learningapps.org - бұл интерактивті оқу материалдарын жасауға және пайдалануға арналған. Бұл платформаның негізгі артықшылықтары:

- платформа өзінің барлық қызметтерін ақысыз ұсынады яғни, оқытушылар мен студенттерге барлық функциялар мен ресурстарды қосымша ақысыз пайдалануға мүмкіндік береді;

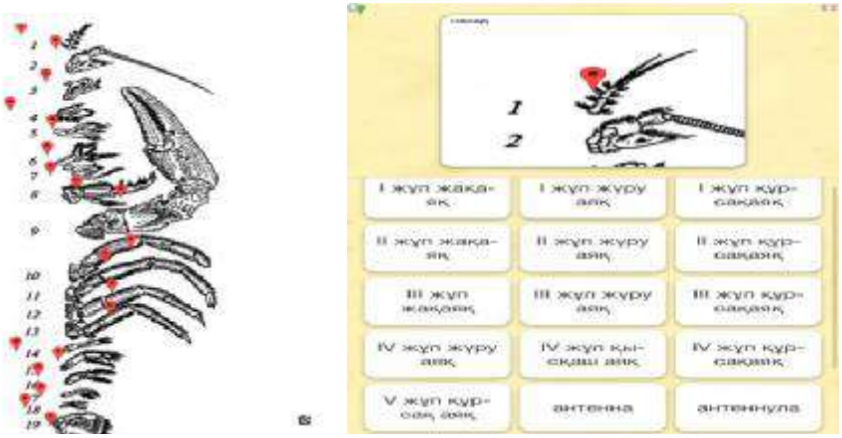
- платформаның интуитивті интерфейсі бар, бұл оны тіпті жаңадан бастаған пайдаланушылар үшін де пайдалануды жеңілдетеді яғни, оқу материалдарын жасау және өңдеу қарапайым құралдар мен мүмкіндіктердің көмегімен жүзеге асырылады.

- интерактивтілік: платформа викториналар, пазлдар, кроссвордтар және т.б. сияқты оқу әрекеттерінің көптеген түрлерін ұсынады;

- қажеттіліктерге бейімделу: Learningapps.org тапсырмалар мен материалдарды студенттердің нақты қажеттіліктеріне бейімдеуге мүмкіндік беретін көптеген параметрлер мен опцияларды ұсынады;

- бірлескен жұмыс мүмкіндігі: оқытушылар мен студенттерге материалдармен және тапсырмалармен бірге жұмыс істеуге мүмкіндік береді. Бұл қарым-қатынас пен кооперативтік дағдыларды дамытуға ықпал ететін оқу үдерісін өзара әрекеттесуге және бірлесіп қатысуға мүмкіндік береді.

Осылайша, Learningapps.org оқу үдерісінде Өзен шаянының аяқтарын сәйкестендіру кезінде қолданылды (сурет-2). Бұл цифрлық ресурстарды тиімді пайдалануды және қызықты әрі қолжетімді етуді қамтамасыз етеді.

Сурет 2. Өзен шаянының аяқтарын сәйкестендіру

Озық технологиялар мен цифрлық білім беру ресурстары сабақтардың жаңашылдығына ықпал етеді, оларды қызықты, түсінуге оңтайлы етеді, оқытудың әдістемесін өзгертеді, білімді игеру үдерісін жеделдетеді және студенттердің ынтасын арттыратын пәнді оқуға деген ынтасы, белсенділіктері жоғарлайды.

Осындай озық технологияның бірі, Quizizz.com платформасы (сурет-3).

Quizizz платформасының көмегімен танымдық викториналар, сабақтан тыс іс-шаралар өткізуге, жеке тесттер жасауға немесе дайын тестілерді таңдауға соның ішінде оларды үй тапсырмасы түрінде сұрауға және бақылауға болады.

Барлық студенттер ұқсас тапсырмаларды алады, бірақ олардың әрқайсысы өз компьютерінде немесе гаджетінде сұрақтардың еріксіз реттілігін көреді және тестпен жеке қарқынмен жұмыс жасайды. Оқушының экранында немесе дисплейінде түрлі-түсті кескіні бар барлық сұрақ пайда болады, оны қаласаңыз үлкейтуге болады және ықтимал жауаптар тізімі беріледі. Бұл ресурста бүкіл аудиторияны тиімді басқаруға, әр студенттің жеке жұмысын бақылауға мүмкіндік алады. Тест немесе басқа тапсырманы студенттер толық тапсырғаннан кейін нәтижелері мен рейтинг автоматты түрде қалыптастырылады.

Сурет - 3. Зертханалық сабақтты бекіту барысы

Quizizz сервисін пайдаланған кезде оқытушы үшін сөзсіз артықшылығы студенттердің жұмысын тексеруге аз уақыт кетеді (сурет - 3). Барлық нәтижелер лезде, тестілеуден өткені туралы есеп түрінде көрсетілетіндіктен және одан әрі балдық белгілер шкаласына аударуға болатын пайыз баламасында ұсынылады.

Бұндай инновациялық технологияларды сабақ барысында қолдану студенттердің шаянтәрізділер класы туралы білімдерін тереңдетіп, зоология пәніне деген қызығушылықтарын арттыра түсетіні сөзсіз.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Дәуітбаева Қ.Ә. Омыртқасыздар зоологиясы. (1,2 кітап) А.,2004, 2005.
2. Вестхайде В., Ригер Р. Зоология беспозвоночных. М., 2008.
3. Потапов И.В. «Зоология с основами экологии» М., 2001.
4. Шалапенок Е.С. Практикум по зоологии беспозвоночных. Минск, 2002.
5. Электронды оқулық «Омыртқасыздар зоологиясы» Байдулова Л.А., Булатова Қ.Б., Орал 2007
6. Интернет материалдары. http://egfak.narod.ru/mobl.htm
http:/www.readywork.ru/works.php.

УДК 808.51

ШЕШЕН СӨЙЛЕУ-БІЛІК-ДАҒДЫСЫНЫҢ БОЛУЫ – КӘСІБИ МАМАН КӨРКІ

(Өткізілген сабақ жоспары бойынша)

А.С. Қыдыршаев,
Батыс Қазақстан облысы, Орал қаласы,
М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университетінің
профессоры, педагогика ғылымдарының докторы, академик

Сөйлеп көріңіз, мен сіздің кім екеніңізді айтайын.
Сократ

Кез келген сөйленген сөз жанды құбылыс іспеттес,
ол бас-аяғы бар дене секілді және де тұтас кеуде
тұсы мен аяқ жағы бір-бірімен үйлесімді де сәйкесімді
әрі біртұтастықта өрілген болып келуі заңды.
Платон

Іскерлік қарым-қатынас – алуан қызмет жүйесіндегі адамдар арасындағы байланыстар дамуының күрделі де сан қатпарлы үдерісі. Бұған қатысушылар ресми

статуста сөйлей отырып, нақтылы міндеттерге негізделген межелі мақсатты нысаналайды. Бұл үдерістің басты ерекшелігі – уақытты мөлшерлі пайдалану. Сөйлеу сәтін мөлшерлі пайдалану – ұлттық мәдени дәстүрлермен, кәсіби этикалық қағидаттармен анықталатын бекітілген өлшемдерге бағыну деген сөз. Әрине, бізге ресми байланыс орнатудың алуан түрлі жағдаяттарына орайлас «жазылған» не «жазылмаған» норма тәртіптері мәлім. Қызмет барысында қабылданған тәртіп жүйесі, сәйкесінше бұл ретте орнымен кідіре, ауытқи, өзгерте білу формалары іскерлік этикет делінеді. Оның басты функциясы – адамдар арасындағы өзара түсіністікке септесер ережелерді қалыптастыру. Бұл орайдағы маңызды функциялардың бірі – ыңғайлылықты ескеру, жинақылықты жақтау және тәжірибе негіздеріне сүйену.

Жалпы, іскерлік этикет құрамына енетін қағидаларды төмендегідей екі топқа жіктеуге болар еді:

- белгілі бір ұжымның өзара тең дәрежелі мүшелері арасындағы қарым-қатынас жүйесінде жүзеге асатын нормалар;
- ұжым басшысы мен оған бағыныштылар арасындағы байланыс қалпын анықтайтын нормалар.

Ал жалпы қағидалы талаптар сапына жеке симпатия мен антипатияға байланыссыз барлық жұмыстас әріптестермен, қарсыластармен жасалатын жылы жүзді, ескерту бағытында жүзеге асатын қарым-қатынастар нормаларын қосар едік. Іскерлік қарым-қатынас – адам өмірінің аса қажетті бөлігі, өзге адамдармен қарым-қатынас жасаудың маңызды түрі. Осы қарым-қатынастың мәңгілік әрі басты қозғаушы тетіктерінің бірі ретінде этикалық нормаларды танимыз. Бұлар арқылы біз адамдар іс-әрекетіндегі жақсылық пен зұлымдық, әділдік пен әділетсіздік, дұрыстық пен бұрыстық туралы көзқарастарымызды, пікір-түйіндерімізді аңғартамыз. Өзімізге бағынышты адамдармен, бастығымызбен, не әріптестерімізбен іскерлік ынтымақтастықта қарым-қатынас жасай отырып, әрқайсысымыз қалай болғанда да саналы не стихиялы тұрғыда осы этикалық нормаларға арқа сүйейміз, оларды тірек етеміз. Десек те, адам атаулының моральдық нормаларды түсіну дәрежесіне қарай, оның мазмұнын қандай деңгейде түсінуіне қарай, қарым-қатынас кезінде оны қандай дәрежеде ескеруіне байланысты ол өзінің іскерлік деңгейдегі қарым-қатынасын жеңілдетпек. Оны мейлінше тиімді қолдана отырып, алға қойылған міндеттерді шешуде және мақсатқа жетуде бірден-бір жәрдемші ете аламыз. Сондай-ақ этикалық нормаларды жөнімен тиімді қолдана, үйлестіре білмеушілік қарым-қатынасты қиындатып, оны мүлдем кереғар қалыпқа түсіруі әбден мүмкін. Демек, іскерлік қарым-қатынас әдебін білу арқылы белгілі бір іс саласында табысқа қол жеткізуге болады. Демек, ортақ адами іскерлік этикалық нормаларды тиімді қолдана білмеу қарым-қатынасты күрделендіріп қиындата түспек. Мәселен, жас маман (басшы) өзінің әкесіндей кісімен қандай іскерлік қарым-қатынаста болуы тиіс; Күле қарасаң, көйлегіне жамау сұрайтындар жетіп артылады.

Десек те, адам атаулының моральдық нормаларды түсіну дәрежесіне қарай, оның мазмұнын қандай деңгейде түсінуіне қарай, қарым-қатынас кезінде оны қандай дәрежеде ескеруіне байланысты ол өзінің іскерлік деңгейдегі қарым-қатынасын жеңілдетпек. Оны мейлінше тиімді қолдана отырып, алға қойылған міндеттерді шешуде және мақсатқа жетуде бірден-бір жәрдемші ете аламыз. Сондай-ақ этикалық нормаларды жөнімен тиімді қолдана, үйлестіре білмеушілік қарым-қатынасты қиындатып, оны мүлдем кереғар қалыпқа түсіруі әбден мүмкін. Демек, іскерлік қарым-қатынас әдебін білу арқылы белгілі бір іс саласында табысқа қол жеткізуге болады. Демек, ортақ адами іскерлік этикалық нормаларды тиімді қолдана білмеу қарым-қатынасты күрделендіріп қиындата түспек. Мәселен, жас маман (басшы) өзінің әкесіндей кісімен қандай іскерлік қарым-қатынаста болуы тиіс; Күле қарасаң, көйлегіне жамау сұрайтындар жетіп артылады. Десек те, адам атаулының моральдық нормаларды түсіну дәрежесіне қарай, оның мазмұнын қандай деңгейде түсінуіне қарай, қарым-қатынас кезінде оны қандай дәрежеде ескеруіне байланысты ол өзінің іскерлік

деңгейдегі қарым-қатынасын жеңілдетпек. Оны мейлінше тиімді қолдана отырып, алға қойылған міндеттерді шешуде және мақсатқа жетуде бірден-бір жәрдемші ете аламыз. Сондай-ақ этикалық нормаларды жөнімен тиімді қолдана, үйлестіре білмеушілік қарым-қатынасты қиындатып, оны мүлдем кереғар қалыпқа түсіруі әбден мүмкін.

- байланыс орнату (танысу) /Бұл ретте өзге адамдарды түсіну ұғымы, өзін өзгеге таныстыру ескеріледі;
- қарым-қатынас жағдаятына ыңғайлану, жағдаятты ой елегінен өткізу, кідірістерді іріктей білу;
- қажетті мәселені талқылау;
- мәселені шешу;
- байланысты сәтімен аяқтау.

Қызметтік байланыстар өзара тиімді әріптестік, бәсекелестік бастамалар негізінде құрылып, өзара сұраныстар мен қажеттіліктерден, ортақ істен туындауы тиіс. Сөзсіз, мұндай ынтымақтастық тұрғыдағы байланыс іскер маман белсенділігін арттырмақ, өндірістің, бизнестің технологиялық үдерісінің факторы болмақ. Кімде-кім адамдармен істес болғысы келсе, жақсы ойлана білуі өз алдына, одан да жоғары ғажап сөйлесе білуі тиіс. Ал іскерлік қарым-қатынас басқарудағы қарым-қатынас этикасы мен іскерлік сөйлеу мәдениетін қамтиды. Мақсат – жергілікті басшыларда қазіргі заман құндылықтарына бағытталған, ізгілік көзқарастарға негізделген адамгершілік идеалдарын қалыптастыру. Біздіңше, осы орайдағы теориялық, практикалық білім негіздері өзара және әлеуметтік іскерлік қарым-қатынас салаларында іскерлік, коммуникациялық жетістіктер, табысты әрекеттер әкелері сөзсіз. Олардың басшы ретінде де, әріптес ретінде де тиісті этикет ережелерін сақтай білулері кәсіби шеберліктерін де шыңдамақ. Қай деңгейде де іскерлік қарым-қатынаста да сөйлеу мәдениеті туралы, аудитория алдында сөйлеуге дайындалуға бағыт беру ережелері, өз тыңдаушыларының әлеуметтік-психологиялық ерекшеліктері туралы мағлұматтар ауадай қажет. Нәтижеде осы реттегі практикалық жұмыстар арқылы коммуникативтік дағдылар іске асырылып, іскерлік қарым-қатынас ерекшеліктерін әркім өз тәжірибесі елегінен өткізе алмақ. Бұл өз алдына бір мәселе. Ал жалпы іскери қарым-қатынастағы «вертикальды», «горизонтальды» байланыстардың этикалық қырлары туралы не білеміз? Қызметкерлермен тіл табыса қарым-қатынас жасай білу іс-әрекеттің нәтижесін танытатыны аян.

Бұл арада діңгек іспеттес этикалық алтын қағида: өзіңізге бағынышты адамдармен байланысыңыз басшыңыздың сізбен қарым-қатынасының қалай болғанын қалауыңызға сәйкес келуі. Ал, бұл реттегі іскерлік қарым-қатынастың ұтымды нәтижеге қол жеткізуі басшының өзіне бағыныштылармен байланыста қолданар этикалық нормалары және қағидаттарымен анықталмақ. Бұлардың сапына қызмет бабындағы этикалық мәдениеттің қайсысы тиімді, қайсысы тиімсіз екендігін ескеру еңбек. Алғашқы кезекте бұл бағыттағы нормалы қағидаттар іскерлік қарым-қатынас табиғатын аңғартатындай, басқару үдерісіндегі ұйғарымдардың ненің негізінде және қалай берілуіне, қызметтік тәртіптің неден көрінетініне бірден-бір байланысты. Ал бұл арадағы іскерлік қарым-қатынас этикасының сақталмауы жағдайында көпшілік адамдар ұжымда өзін адамгершілік тұрғысынан қорғаныссыз сезініп, ыңғайсыз күйге енеді.

Басшының өз қызметкерлерімен байланысы іскерлік қарым-қатынастың тұтас құрылымына әсер етіп, оның адами-психологиялық табиғатын айқындауға сеп. Нәтижеде дәл осы деңгейлер дәрежесінде қарым-қатынас мәдениетінің эталонды қағидаттары қалыптаспақ.

Бұл орайдағы іскерлік қарым-қатынастың қағидалы үлгілерінің бірқатары төмендегіше:

- Өз ұйымыңызды қарым-қатынастың жоғары моральдық нормаларына сәйкес бірлігі мықты ұжымға айналдыру. Қызметкерлерді ұйымның алғы мақсаттарына жұмылдыра білу. Адам атаулы өзін ұжым мүшелерімен тығыз бірлікте екендігін толық

аңғарғанда ғана өзін адамгершілік жағынан да, психологиялық жағынан да еркін сезінетіндігін ескеру;

- Жауапкершілік мәселесіне байланысты проблемалар туындаған жағдайда басшы атаулының оның басты себептерін анықтауы. Проблема білімсіздіктен (надандықтан, мәдениетсіздіктен) туындап жатса, онда қарауыңыздағы қызметкерлердің әлсіз, кем тұстарын олардың бетіне басып үнемі айта бермеу. Қайта оның кемшіліктерін жоюға, толықтыруға қандай жәрдем жасай аларыңды ойлану;
- Қызметкерлерге этикалық нормаларға сәйкесті ескерту жасау. Жағдаят турасында барлық ақпараттарды жинау, сәйкесінше қарым-қатынастың лайықты формасын таңдау. Ескертпелерді көзбе-көз тек оңаша отырғанда ғана айту;
- Адамның жеке басын емес, оның іс-әрекетін сынау;
- Қажетіне қарай комплимент айта отырып, сынды сыналап жеткізу амалын қолдану. Іскерлік қарым-қатынасты достық нотасында аяқтау;
- Өзіңізге бағынышты адамдардың жеке өміріне орынсыз араласпау;
- Қызметкерлердің бәріне бірдей тең құқылы мүше ретінде қарау;
- Қызметкерлердің ұтымды қадамын, жақсы табысын мадақтауға келгенде мүдірмеу, жылы сөзіңді аяп қалмау;
- Ортақ іске қатысты жіберген қателіктерді жасырмау, бүгіп қалмау;
- Қарауыңыздағылардың алдында әркез адал болу;
- Белгілі бір ұйғарым жасарда әр түрлі нюанстарға сәйкесті мөлшерлі жағдаятты және қызметкердің жеке тұлғалық қалпын ескеру.

Ал «төменнен жоғары» қарайғы іскерлік қарым-қатынас қызметкердің өз басшысымен арадағы байланысын аңғартпақ. *Бұл орайдағы қарым-қатынас мәдениетінің этикалық қағидасын бір ауыз сөзбен «қарауыңыздағы қызметкерлер сізге қандай қалыпта қарым-қатынас жасауын қаласаңыз, сол деңгейде басшыңызбен де байланыс орнату жөн» деуге болар еді.* Жалпы өз басшысымен қалай тіл табыса білудің өзі қарауындағыларға қандай адамгершілік талаптары негізінде байланыс орната алудан бірден-бір кем емес. Бұл реттегі іскерлік қарым-қатынасқа бірден-бір қажетті этикалық қағидалар үлгілерінің біразы төмендегіше:

- Ұжымда әділ байланыстарға негізделген адамгершілік тұрғыдағы өзара ниеттес, тілектестік бағыттағы атмосфераны қалыптастыруға көмектесу;
- Өз көзқарасыңызды тықпалауға не оған ақыл үйретуге ұмтылмау. Өзіндік ұсыныстарыңыз бен ескертпелеріңізді орнымен орнықты да мәдениетті түрде білдіру;
- Қатқыл түрде кесіп-пішкен тонда үзілді-кесілді бағытта сөйлеспеу;
- Үнемі адал да әділ, сенімді болу, жағымпаздық, жарамсақтықтан аулақ жүру. Өзіндік мінезіңіз, ұстанымыңыз болғай.

«Горизонтальды» қарым-қатынас - тең дәрежелі әріптестер арасындағы іскерлік байланыстар. *Бұл арадағы этикалық қағидалы діңгек:«Іскерлік қарым-қатынаста әріптесіңіздің сізге қалай қарағанын қаласаңыз, сіз де онымен сондай қатынас ұстану. Белгілі бір жағдаятта өзіңізді қалай ұстауда қиналсаңыз, өзіңізді әріптес орнына қоя білу».* Әрине, әріптесаралық іскерлік қарым-қатынастың тиімді нормалық қағидаттарын реттеу мен жағымды тон табудың оп-оңай шаруа еместігін ескеру артық болмайды. Бұл орайда ұстаным боларлық қағидалы үлгілер төмендегіше:

- Өзгелер тарапынан өзіңізге белгілі бір ерекше байланыс талап ету;
- Ортақ істі орындаудағы жауапкершілік пен құқықтардың нақты да дәл бөлінуіне қол жеткізу;
- Өз жауапкершілігіңізді қарауыңыздағыларға аудара салмау;
- Әріптестеріңіз туралы күні бұрын жаман ойда болмау. Олармен қарым-қатынаста мүмкіндік болғанша сенімсіздіктен, өсек-аяңнан ада болу, ондайларды маңыңызға жолатпау;
- Әңгімелесуші әріптесіңізді өз атымен атап, ретіне қарай бұны жиі қайталап отыру;

- Дидарласушыңызға жылы қатынасыңызды білдіру мақсатында достық пейілде болу;
- Қолыңыздан келмейтін нәрсеге уәде бермеу. Өзіңіздің іскерлік мүмкіндіктеріңізді тым асыра бағаламау;
- Өзіңізді емес, өзгені тыңдауға тырысу;
- Дидарласушыңыздың сізге жат еместігін, ұнайтындығын сөзбен, көзқараспен, ым-ишаратпен сездіру. Жымия отырып, көзіне тура қарау;
- Әріптесіңізге өзіңіздің жеке мақсатыңызға қол жеткізудің құралы емес, сыйлауға тұрарлық тұлға ретінде қарау.

Қысқасы, бүгінгі қоғамдағы жас мамандардың іскерлік қарым-қатынас әдебінің аспектілерін жете білуі бастаған ісінің сәтті өрлеуіне кепіл болмақ .

Ұйымдастыра білген қашан да ұтады. Сіздің іс-әрекетіңіздің алдын-ала ұйымдастырылуы – түсінікті де нақты, логикалық тұрғыда ойлануға және тиімді қалыпта хабарлама жасауға бастар жол. Сөз сөйлеудің қандай формасын (сөйленер сөздің сұлбасы, тірек сөздер не толық конспект) қолдансаңыз да, сіздің бұл орайдағы алғашқы әрбір қадамыңыз бастапқы жоспар ретінде қабылданады. Бұлар әрқилы. Олар сан алуан жаңа дағдыларды талап етеді. Олар өте-мөте нәзік қимылды қажет етеді. Десек те, біз олардың түпкілікті мақсатқа қызмет етерін білеміз. Бұл орайда да баса ескереріміз: сөйленер сөздің көру үшін емес, тыңдар құлақ үшін екендігі. Сөз сөйлеу мәдениетін дамыту үшін, дауыстап сөйлеу бірден-бір маңызды. Бұл ретте өлең, жаңылтпаштар, алдын-ала сөйленер сөздің жобалы нұсқаларын оқудың ешбір артық-кемі жоқ. Керісінше, өте пайдалы. Өз дауыс ырғағыңызбен және көпшілік алдына өзіңізді қалай алып шығарыңызды алдын-ала көріп-біліп болжағанға не жетсін. Барынша аз жазып, көбірек сөйлеуге, өз-өзіңе көбірек сұрақтар бере отырып, динамикалы қалыпта сөз сөйлеудің техникасын дамытуға ұмтылу орынды.

Сөйленер сөз. Қашан да аудитория шешеннен тыңдаушыларды жалықтырмайтын, тақырыпқа сәйкесті ақпарат беретін не сенім ұялатар түйін айтатын және көпшілікке беймәлім сюрприздермен риза қылар мезеттерге толы тұщымды сөз күтеді. Сондай-ақ аудитория кейін дұрыс шешім қабылдау үшін, шешеннен нақтылы ақпарат, сөз мазмұнына сәйкес мағыналы тұрғыда бағыт сілтер, алғы істерге орайлас үлкен сенім туғызар тұжырым күтеді. Көбіне-көп мәжілістер өткізілер залдар үшін, сюрприздер мен түрлі көңіл көтерер сергіту сәттері тән емес. Бірақ бұл осы реттегі сөйленер сөздің бір сарындас не жалықтырар қалыпта болуы керек дегенді аңғартпайды. Тіпті де, керісінше. Қайта бұл реттегі сөз жанды да қайталанбас қалпымен ерекшеленсе ұтымды болмақ.

Сөйленер сөздің мазмұны. Ең алдымен, істі бастамастан бұрын, сөйленер сөзге және оның мазмұнына өзіңіздің қатысыңыз, көңіл-күйіңіз, көзқарасыңыз туралы айқындыққа жету, ең бастысы өз-өзіңізді мысқал да алдаусыратпай, адал болғаныңыз дұрыс. Себебі сіздің бұл реттегі мысқал да болса жағымсыз көзқарасыңыз ұйымдастыру ісінің, әзірліктің және сөйлеу сәтінің әрбір аспектісіне жайыла отырып, ақырында аудиторияның сөзіңізді жағымсыз қабылдауына әкеліп соқтыруы мүмкін. Егер де сіз өз сөзіңізде айтар идеяларыңызға көпшіліктің қарсы болуы мүмкін деген сезімнен бастасаңыз, осы сезімді тыңдаушыларыңызға жұқтыруыңыз мүмкін, нәтижеде олар өзіңіз қорқасоқтап күткендей қатты қарсылық білдіруі әбден мүмкін.

Алғашқы ой үзіктері. Кезекті тақырып бойынша өзіңіз айтар мәліметтердің бәрін де қағазға түсіріңіз. Қол астыңыздағы материалдарды салған жерден жүйелей бастау міндетті емес. Басыңызды артық нәрселерден босатып, ойлар тасқынына ерік беріңіз. Бұндай сәт сіздің ойлап шығарушылық қабілетіңіздің еселеп артуына септеседі. Біз бұларды «ой үзіктері» дегенді жөн көреміз. Шаршап не жалығып кетсеңіз, ой үзіктерін теруді қоя салып, өзге іспен айналысыңыз. Миыңыз бәрібір жұмыс жасай береді. Ақырында аса қажетті, нақтылы да қызықты ой міндетті түрде жүйеленеді.

Негізгі ой. Өз сөйлер сөзіңіздің басты ой ұшығын жүйелеп жинақтай отырып, жазып шығыңыз. Бұлайша істеу аудиторияны, мақсатты және күтілер нәтижені анықтауға бірден-бір сеп. Бастысы жазғандарың белгілі бір саланы аңғартардай (мәселен, идеяны, концепцияны, өзіңізді, өнімді) болғаны дұрыс. Мысалы, менің сөз сөйлеудегі мақсатым – ұсынылып отырған жобаның жүзеге асыруға оңтайлығы әрі пайдалылығына кеңес мүшелерінің көзін жеткізу.

Егер де сіздің негізгі ойыңызда басты сөз «тәрбиелеу» болатын болса, мүмкіндігіне қарай бұның орнына басқа сөзді алғаныңыз жөн. Себебі «тәрбиелеу» сөзінің көзге көрінбейтін жасырын психологиялық мағынасы - шешендерге өз тыңдаушыларына шекеден қарап сөйлеуге, нотация оқуға, әкелік мәнерде сөйлесуге мәжбүр ететіндей. Ал егер де сіз «хабарлау» сөзін таңдап алсаңыз, онда міндетті түрде негізгі ойға аудиторияға хабарлаудың қажеттілік себебін айтуды енгізген дұрыс /«Оларға бұл ақпарат не себептен қажетті?»/. Ал көпшілік жағдайда шешен үшін «мәлімет беру» - өзгелердің білуі аса қажеттілік туғызбаса да, өзі білетін тақырып төңірегінде айту секілді эгоистік тұрғыдағы талқылауға жол ашар алғы шарт іспеттес.

Шешен-педагогтың сөйлеген сөзін талдау үлгісі *(үш ұпайлық өлшеммен)*

№	***Сөйлеушінің тегі, аты-жөні*** / **Талдау шарттары**														
1.	*Кіріспе мен қорытындының сәттілігі*														
2.	*Шешен тарапынан іріктеліп алынған мысалдардың тартымдылығы*														
3.	*Сөйлеу ырғағы мен дауыс тонының үйлесімділігі*														
4.	*Сөйлеу стилі мен тілін бағалау*														
5.	*Шешеннің регламентті ескеруі*														
6.	*Шешеннің мінбеде өзін-өзі ұстай білуі*														
7.	*Шешен сөзінің тартымдылығы*														
8.	*Сөйленген сөздің өзіндік ерекшелігі (несімен ерекшеленеді?)*														
9.	*Сөйленген сөздегі негізгі айтылар ойдың түсініктілігі*														
10.	*Сөйленген сөздің (айтылған пікірдің) сенімділігі*														
11.	***Жалпы ұпай саны***														

Шешен-педагогтың шешен сөйлеу сапасының бағалау үлгісі

Тегі, аты-жөні _____
Мерзімі _____
Сөйлеу тақырыбы _____

Қ/с	*Бағалануға тиісті сапалық дәреже*	*Бағасы*	*Ескертпе*
I.	***Сөйлеу мазмұны*** 1. Сөйлеу жоспары, жалпы және нақты мақсатының анықталуы		

	2. Тақырып таңдауы, аудитория ерекшелігін есепке алуы 3. Сөздегі мәлімет жиынтығы: а) қазіргі үкімет саясатының ұстанымына және мемлекет заңдарына сүйенуі; ә) жеке білім және тәжірбиесін пайдалануы; б) бұқаралық ақпарат құралдарын қолдануы; в) тыңдаушы үшін материал жаңалығының болуы 4. Логикалығы 5. Шешендік сөздің түрлері		
II.	***Сөйлеу сатысы*** 1. Сөйлеу құрылымы (сөйленіс сәттілігі, мағыналық тарауларға жіктелуі, түйіні) 2. Деректердің іріктелуі және олардың иланымдылығы (статистиканы қолдана алуы, беделді тұлғаларға сілтеме жасауы) 3. Аудиториямен байланысы ***4.*** Аудиторияның назарын аударта алуы (сәттік сергітер мезет пен юмор элементтерін үйлестіре алуы)		
III.	***Сөйлеу шеберлігі*** 1. Қарапайымдылығы мен түсініктілігі (анықтылығы, айқындылығы) 2. Материалды еркін меңгергендігі 3. Сөйлеу дұрыстығы (сөзді орынды қолдана алуы, тіркестердің үйлесе орналасуы) 4. Бейнелілігі мен эмоциональдығы		
IV.	***Сөйлеу мәнері*** Шешеннің мінбедегі қалпы: а)сыртқы кейіпі ә) тұрысы б) ым, ишарат, дене қимылы (жест) в) бет қимылы (мимикасы) г) сенімділігі		
V.	***Сөйлеу техникасы*** а) дауыс күші мен әуездігі ә) саздылығы (интонациясы) б)дикциясы в) сөйлеу қарқыны (темп) г) уақытпен есептесуі		
VI.	***Сөйлеушінің жеке сапалық белгісі*** 1. Жалпы білімдарлығы (эрудициясы) 2. Айтылғандарға нық көзқарасының болуы 3. Тактикалығы (көргенділігі, әдістілігі) мен сыпайылығы		
VII.	***Өзге ескерер тұстары*** а) тақырыптық ашылу деңгейі ә) аудитория қозғалысына реакциясы б) тыңдаушылардың сауалдарына қайтарылған жауапқа қанағаттанғандығы		
VIII.	***Шешен мен оның сөйлеген сөзіне жалпы баға*** 1. Сөйлеген сөзінің теориялық деңгейі 2. Шешеннің тақырыпқа сай әзірлігі		

Еске! Бағалау жүйесін екі ұпайлық («+», «-») немесе төрт ұпайлық («2», «3», «4», «5») өлшемде беруге болады

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. «Қазіргі қоғамдағы және білім беру саласындағы шешендіктанудың өзекті мәселелері» атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясының материалдары (Жалпы редакциясын басқарған: Қыдыршаев Абат Сатыбайұлы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, академик), (17 қараша 2023 ж.). – Орал: М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университеті, 2023. – 350 бет.
2. Қадыр Мырза Әлі. Ең алдымен - ел қамы. Афоризмдер. Алматы: ТОО «Мерекенің баспалар үйі», Mereke baspasy, 2012. – 896 бет.
3. Қыдыршаев А.С., Төлегенова Д.Қ. Іскерлік шешендіктану қағидалары. Бизнесмендерге, кәсіпкерлерге, студенттерге және барлық деңгейдегі басшыларға арналған көмекші оқу құралы. – Орал: «Ағартушы» баспасы, 2007. – 68 бет.
4. Қыдыршаев А.С. Іскерлік шешендіктану. – Орал, 2007.,-30 Мв. электронды оқулық.
5. Қыдыршаев А.С. Кестелі шешендіктану. Оқу-әдістемелік құрал. – Орал, 2007. – 84 бет.
6. Қыдыршаев А.С. Шешендіктану. Оқулық бакалавриат білім беру бағдарламасы бойынша білім алушы жоғары оқу орынының филология бөлімінің студенттері үшін дайындалған. 4-басылым. – Орал: «Полиграфсервис» ЖШС баспаханасы, 2023. – 424 бет.
7. Қыдыршаев А.С. Шешен сөйлей білеміз бе? (Шешен сөйлеу мәдениетінің алтын қағидалары). Оқу құралы. – Орал: «Полиграфсервис» ЖШС баспаханасы, 2017. – 364 бет.
8. Тәлімгер ұстаз. Ғалым-журналист. Шешен-би. Қоғам қайраткері: Қыдыршаев Абат Сатыбайұлы. Қазақстан ғалымдарының биобиблиографиясы. Жауапты редакторы М.Қ.Әжіғалиев. Орал, «Полиграфсервис» ЖШС баспасы, 2023. – 312 бет.

УДК 371.3

ОҚЫТУДАҒЫ ЖАҢА ӘДІС-ТӘСІЛДЕР ҚОРЖЫНЫ

А.Ж. Куспанова,
Батыс Қазақстан облысы, Орал қаласы,
М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университеті,
әлеуметтік ғылымдар ББББ оқытушы, магистр

XXI ғасыр-бұл ақпараттық қоғам дәуірі, технологиялық мәдениет дәуірі, айналадағы дүние мен адамның денсаулығына және кәсіби мәдениеттілігіне мұқият қарайтын дәуір.

Бүгінгі күні оқытудың жаңа әдістері мен ақпараттық технологияларды қолдану арқылы білім алушының ойлау қабілетін, ізденушілігін дамытып қызуғышылығын тудыру, белсенділігін арттыру-ең негізгі мақсат болып айқындалады.

Әлемдік деңгейдегі білім берудің қазіргі қағидасы білім беруді нәтижеге бағдарлау, оқытуды білім алушының жеке тұлғасына бағыттау, ал оқыту әдістерін тұлғааралық қарым-қатыстарға бейімдеу болып отыр. Демек, студент білімді дайын күйінде оқытушы түсіндірмесінен алмай, өзінің өмірлік тәжірибесіне сүйену арқылы танымдық «жаңалық» ашып, шығармашылық тапсырмаларды орындау негізінде әртүрлі өнімдер жасауы тиіс. Нәтижесінде студенттің дүниетанымы кеңейіп, өзіндік пікірі мен көзқарасы қалыптасуы керек.

Ұлы педагог К.Д.Ушинский «*... қызығушылық туғызбайтын оқыту бірте-бірте оқушының білімге деген құштарлығын жояды, ал тек қызығушылыққа негізделген оқу оқушының еркін, күш-жігерін тәрбиелемесе мәнін жоғалтады*»,– дегендей қазіргі таңда оқытушылар оқытудың жаңа әдістерін сабақ барысында пайдалана отырып сабақтың сапалы әрі қызықты өтуіне ықпалын тигізуде.

Оқыту әдісі-оқытушы мен білім алушының бірлескен оқытудың практикалық міндеттерін шешуге бағытталған әрекет тәсілдері. Оқыту әдісінің бұл анықтамасы оқытудың кейбір мәнді сипаттамаларын көрсетеді. Оқыту әдістерінің логикалық құрылымы оқу материалының мазмұнын және оқушылардың оқу әрекетін құруға бағынышты.

Педагогика ғылымында мұғалім тәжірибесін зерттеу негізінде оқу-тәрбиелеу барысының нақты жағдайлары мен шарттарының түрлі ұштасуына байланысты оқытудың түрлі әдістерін таңдаудың нақты жақтары қалыптасты. Оқыту әдістерін таңдау бірнеше жағдайларға байланысты:

- оқу, білім беру, тәрбиелеудің және оқушылардың дамуының жалпы мақсатына және қазіргі дидактиканың алдыңғы қатарлы нұсқауларынын жалпы бағыттарына;
- осы ғылымның және оқытылатын пәннің, тақырыптарының мазмұнының және әдістерінің ерекшеліктеріне;
- нақты сабақ материалының мақсаты, мазмұны мен міндеттеріне;
- материалды оқып-үйренуге берілген уақытына байланысты.

Аталған жағдайлардың орындалу кезінде оқытушы бірнеше шешімді, яғни: ауызша, көрнекі немесе практикалық нақты әдістер таңдау, өзіндік жұмысты басқаруының репродуктивтік немесе іздену әдістерін ұстану және өзін-өзі ұстау әдістерін қолдану туралы шешім қабылдайды.

Осы заманғы педагогикалық процесте қолданылатын әдістер саны, түрі орасан көп. Осыдан, оларды ғылыми топтастыру қажеттігі туындайды. Бұл оқу әдістеріндегі жалпылық пен жалқылықты мәнділік пен кездейсоқтықты анықтауға жәрдемдеседі, оларды мақсатқа орай әрі тиімді пайдалануға себін тигізеді.

Кейс-стади. Кейс-стади-бұл нақты оқиға мен жағдаятты талдауға арналған іскерлік ойын. Кейс-стадиді қолдану барысында білім алушылар топтық сұрақ-жауап кезінде шығарылған мәселенің маңызын түсіндіріп, жағдайды бағалайды, оқиға немесе процеске талдау жасайды, өзіндік шешу жолдарын көрсетеді. Кейс-стадиді қолдану: жүйелі, корреляциялық, факторлық, статистикалық және тағы басқа талдау біліктіліктерін шыңдауға мүмкіндік береді;-білім алушылар-мен қосымша тапсырмалар жасау нұсқаларын жобалайды; «ми шабуылы» пікірталасын өткізу, ғылыми дауласу, негізгі және әр жақты шешім бойынша дебаттар дайындалып өткізіледі деп жобалайды. Кейс-стадиді қолдану барысында білім алушылардың дайын білімді меңгеруі емес оны өндіруге, яғни теориялық білімін практикалық міндеттерді шешуге қолдану дағдыларын дамыту және мұғаліммен білім алу-шылардың ынтымақтаса шығармашылықпен жұмыс жасауына басты назар аударылады.

«Кинометафора» әдісі бойынша оқушының логикалық ойлау қабілеті дамиды. Бұл әдіс АКТ-ны қолдану арқылы жүзеге асырылады. АКТ-ны қолдану ерекше білімді қажет ететін студент үшін біріншіден, оқушылардың білімін берік меңгерту құралы болса, екіншіден, балаларды оқытудағы ақпараттық–коммуникациялық технологияларды қолдану сабаққа деген қызығушылығын, белсенділігін арттырып, білім сапасын көтеру болып табылады. Бұл әдіс видеоролик, қысқаметражды фильмдерді көрсету арқылы жүзеге асады. Сол фильмнен студенттерге сұрақтар беріледі. Осы сабақта ерекше білімді қажет ететін студенттер қызығып жауап беруі мүмкін және фильм білім алушының түсінігін қалыптастырып, алған әсерін өмірмен байланыстыра алуына да ықпалын тигізеді.

Рөлдік ойындар. Рөлдік ойындар-тиімді интербелсенді әдістердің бірі. Педагогика саласында зерттеу жүргізетін ғалымдардың басым көпшілігі оқытудың ойын әдістерін

кәсіби дамуды қамтамасыздандырудағы ең тиімді әрі болашағы зор тәсілдер деп есептейді. Өйткені іс-әрекет арқылы үйрену мен үйрету-танымның тиімді тәсілі екендігі баршаға аян: адам жадында бірінші мезетте өзінің жасағаны мен бастан кешкен әсерлері қалады. Ал рөлдік ойындар студенттердің өздерін басқа адамдардың орнына қойып, мәселе немесе проблеманы солардың тұрғысынан қарастырып, шешімді өз «қолдарымен» жасауды меңзейді.

Googl test және Kahoot-оқытудың белгілі бір бөлігін меңгеру дәрежесін өлшеуге бағытталған тапсырмалар жиынтығы. Олар уақытты көп жоғалтпас үшін, көлемінің шағын болуы, оның әрі қысқа, әрі жинақы болуын, тапсырма мен жауаптағы дәлдік пен айқындықты қамтамасыз етуді т.б. талап етеді. Тестік бақылаудың ерекшелігі: тест-бағалау нәтижесін нақты көрсетеді; уақытты үнемді пайдалануға мүмкіндік туғызады; бақылау бір мезгілде барлық оқушыларды қамтуға қол жеткізеді; тест жұмысын атқару барысында барлық оқушылар бірдей тең жағдайда болады.

Қазіргі білім жүйесінің ерекшелігі-тек біліммен қаруланып қана қоймай, өздігінен білім алуды дамыта отырып, үздіксіз өз бетінше өрлеуіне қажеттілік тудыру. Елімізде білім берудің жаңа жүйесі жасалып, оның мазмұнының түбегейлі өзгеруі, оның дүниежүзілік білім кеңістігіне енуі бүкіл оқу әдістемелік жүйеге, оқытушылар алдына жаңа талаптар мен міндеттер қойып отыр.

Қорытындылай келе жаңа әдіс-тәсілдер мұғалімнің қарқынды дамуына, оқудың барлық үш аспектісін өзара байланыста белсенді қолдануына дайын болуын қажет етеді. Бұл оқу мен оқыту үрдістерін білікті түсіну көрсеткіші болып табылады. Мен, келешекте іс-тәжірибемді ары қарай жетілдіру үшін бар күшімді жұмсаймын. Жаңаша жоспарға, жаңа әдіс-тәсілге сәйкес әрекет етіп, өзімнің бар түсінгенімді, түрлі курстарда алған біліміммен бөлісіп отырамын. Мұғалім көшбасшы болуға лайық әрекет етуі керек деп санаймын.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Әлімов А. Интербелсенді әдістерді жоғары оқу орындарында қолдану. Оқу құралы.-Алматы, 2009.
2. Әлімов А.Қ. Интербелсенді әдістемені ЖОО-да қолдану мәселелері. Оқу құралы.-Алматы, 2013.
3. Бабаев С.Б., Оңалбек Ж.К. Жалпы педагогика: Оқулық-Алматы: «Нұр-пресс», 2005 –228 бет.
4. Роль и место молодых ученых в реализации новой экономической политики Казахстана:Международных Сатпаевских чтений. - 2015.
5. Таубаева Ш.Т., Иманбаева С.Т., Берикханова А.Е. Педагогика./Таубаева Ш.Т., Иманбаева С.Т., Берикханова А.Е. Оқулық.– Алматы: ОНОН. 2018, - 357 бет.

УДК 796

ДЕНЕ ШЫНЫҚТЫРУ САБАҒЫНДА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ

Қ.Т. Қашқынбай,
Батыс Қазақстан облысы, Орал қаласы,
М. Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университеті,
дене тәрбиесі кафедрасының оқытушысы, магистр

Дене шынықтыру мұғалімдерінің педагогикалық қызметіндегі инновациялар тақырыбы бүгінгі күні өте өзекті мәселе. Мектеп оқушысынан бастап жоғары оқу орны студенттеріне дейінгі уақытта дене шынықтыру мәселесі бойынша көптеген өзекті мәселелер бар екені сөзсіз. Қазіргі жас буынның техногенділігі мен интернет әлеміне бейімділігі заман дамыған сайын техника жетілгенмен адам денсаулығына кері әсерінің көп екендігі баршаға мәлім. Жастардың денсаулығын сөз ету барысында заман талабына сай ұрпақ тәрбиелеу көптеген орталарда өз проблемаларын туындатуда. Атап айтсақ, дене шынықтыру сабағынан студенттердің денсаулық жағдайына байланысты қатыса алмауы болашаққа деген үлкен қадамның бұлыңғырлығын көрсетеді. Өзім сабақ жүргізетін студент жастардың денсаулығына назар аудара отырып, сабақта көптеген дамыта оқыту технологияларының элементтерін жиі пайдаланамын. Соның бірі атап айтсам, Б.Қараевтың «Үш өлшемді әдіс» технологиясын дене шынықтыру сабағында қолдану тиімді әдіс болып табылады. Дене шынықтыру бойынша сабақтың моторлық тығыздығы мен жүрек соғу жиілігін тексеру барысында «Айналмалы әдіс» технологиясын қолдану тиімді әдістер қатарында. Сабақ барысында жаңа инновациялық технологиялар қолдану студенттің сабаққа деген қызығушылығы мен ынтасын арттырады. Сабақтың моторлық тығыздығын (хронометраж) тексеру барысында сабақта орындалған физикалық жүктеменің тығыздығын анықтап топ студенттеріне қаншалықты әсер еткенін анықтай аламыз. Ал тамыр соғысы жиілігін өлшеу арқылы ағазаға түскен жүктемені білеміз. Инновациялық технологиялар барысын айта кетсем: 1. Денсаулық сақтау технологиялары.

Мен, өз қызметімде денсаулық сақтау технологияларына маңызды орын беремін, оның мақсаты студентке оқу кезеңінде денсаулықты сақтау мүмкіндігін қамтамасыз ету, салауатты өмір салты бойынша қажетті білім, дағдылар мен дағдыларды қалыптастыру, алған білімдерін күнделікті өмірде қолдануға үйрету. Денсаулықты сақтайтын білім беру технологиялары студенттердің денсаулығына әсер ету дәрежесі бойынша барлық технологиялардың ішіндегі ең маңыздысы болып табылады, өйткені олар студенттердің танымдық іс-әрекетінің жас ерекшеліктеріне, мотор мен статикалық жүктемелердің оңтайлы үйлесіміне, шағын топтарда оқуға, көрнекілікті қолдануға және ақпарат берудің әртүрлі формаларының үйлесуіне негізделген. Мен, сабақтарымда денсаулық сақтау технологияларының келесі түрлерін қолданамын:

1. Қызмет түрлерінің кезектесуі. Сабақты ұйымдастырудың әр түрлі формалары, студенттердің ақыл - ой және физикалық белсенділігінің ауысуы сабақтың тиімділігін арттырудың бір әдісі. Балама теория мен практика.

2. Сабақта жағымды достық жағдай орнату. Сабақ дамытушы, қызықты болуы керек. Сабақта мен студенттердің физикалық және психологиялық жағдайына назар аударамын, оқытушының тапсырмаларын қалай қабылдайтынын, оның жұмысын қалай бағалайтынын көремін. Мен талаптар мен ескертулерді тек достық түрде қоямын.

3. Тапсырмалардың дозасы. Жаттығуларды орындау кезінде ең бастысы ағзаның шамадан тыс жүктелуіне жол бермеу.

4. Әр студентке жеке көзқарас. Студенттер өте ерекшеленеді, бірақ оқытушы өз сабақтарын қызықты етуі керек. Ол үшін мен әр студентке сәттілік жағдайын жасауды ұсынамын.

5. Таза ауадағы сабақтар. Студенттердің суық тиюге өте сезімтал екендігі белгілі, сондықтан менің міндетімнің бірі студенттердің ағзасының осы ауруға төзімділігін арттыру. Суық тиюге қарсы тиімді құрал-денені шынықтыру. Мен табиғи шынықтыру факторларына сүйенемін. Ашық ауада жүгіру мен жаттығулар жасау, баскетбол, волейбол ойнау кіреді.

6. Сабақтың тәрбиелік бағыты. Дене шынықтыру сабақтарының тәрбиелік әсері әр студенттің қасиеттерін дамытуға және олардың «Денсаулық ең бастық құндылық» деген көзқарасын қалыптастыруға жеке-сараланған тәсілдің мүмкіндіктері арқылы қол жеткізіледі. Менің ұраным: «Қабілетті және қабілетсіздер деген жоқ, бірақ дене тәрбиесінде еңбекқор және жалқау адамдар бар».

Сабақтарда мен мыналарды қарастырамын:

– барлық студенттердің физикалық дамуын, олардың денсаулық тобын ескере отырып, қатаң мөлшерленген физикалық жүктемелерді қолдану;

– температура режимін, бөлменің желдетілуін қатаң бақылау;

– спорт жабдықтары мен құралдарының жай-күйін тексеру және бақылау, оларды уақтылы жөндеу, таза ұстау;

– ауысымдық спорт формасын қадағалау;

– дене сымбаттылығының бұзылуын және көз ауруларын алдын алу және кемкетіктерін түзету үшін арнайы жаттығуларды қолдану, тыныс алу жаттығуларын жүргізу.

1. Тұлғаға бағытталған технология.

Мен өз жұмысымда әртүрлі физикалық жағдайларда қажетті практикалық дағдыларды дамытуға, студенттердің дене шынықтыру сабақтарына саналы, белсенді қатысуына көп көңіл бөлемін, сонымен қатар тұрақты және жүйелі дене жаттығуларының маңыздылығын түсіндіремін. Сабақтың тиімділігіне қол жеткізу үшін мен студенттердің жеке көзқарасына, студенттің шығармашылық ізденіске және өзін-өзі анықтауға бағытталған жағдайды жасауға баса назар аударамын. Жеке тұлғаға бағытталған оқыту технологиясы сабақта шығармашылық атмосфераны құруға көмектеседі, сонымен қатар студенттердің жеке қабілеттерін дамыту үшін қажетті жағдайлар жасайды.

Студенттердің ойлауын жандандыру және дене шынықтыруға деген қызығушылықты қалыптастыру үшін мен проблемалық оқытуды қолданамын. Студенттердің олардың жетістіктерін объективті бағалауды дамыту, жауапкершілікті қалыптастыру үшін мен өзін-өзі бағалау технологиясын қолданамын, онда білім алушылар өз бағаларын орындалған тапсырмамен, меңгерген тақырыбымен анықтайды. Өзін-өзі бағалау кезінде қызмет нәтижелеріне талдау жасалады және жеке адами қасиеттері бағаланбайды.

Дене шынықтыру пәнін оқыту үдерісінде студенттерді бұрын оқылған бағдарламалық материалға сүйене отырып, тапсырмаларды шешуде өз бетінше жұмыс істеуге баулуға тырысамын. Сабақ барысында студенттермен жеке жұмыс жасауға мән беремін.

Мен, жұмыс істеп жатқан технологияның мәні білім берудің тұлғалық-бағдарлы сипатында, дене шынықтыру сабағын ұйымдастыруда әр студентке жеке көзқараста, спорттық-сауықтыру және спорттық-шығармашылық іс-әрекетке саналы қажеттілігін қалыптастыруда жатыр. Бұл әрбір студент үшін жеке дене түрі, дене дайындығы, денсаулық жағдайы, сонымен қатар психикалық дамуы ескерілетін жеке білім беру траекториясы жасалғанын білдіреді. Студенттердің дене дамуының ерекшеліктерін біле отырып, дене шынықтыру сабақтарын оқытуды даралау және саралау бойынша

құрастырамын. Мен студенттерге әртүрлі дәрежедегі күрделі жаттығуларды ұсынамын, қажетті дағдылар мен дағдыларды біртіндеп меңгеруге мүмкіндік беріледі.

Оқу іс-әрекеті процесінде сабақтың әртүрлі түрлерін, оларды өткізу формаларын енгіземін, фронтальды, топтық, жеке жұмыс түрлерін кешенді түрде қолданамын. Мен оқытудың түрлі әдістері мен тәсілдерін қолданып, аралас сабақтармен қатар заманауи сабақтың элементтерін пайдаланамын. Стандартты емес сабақтарын да өткіземін: ойын сабақтары, жарыс сабақтары, эстафета сабақтары т.с.б.

2. Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар

АКТ оқу процесін жаңа, жоғары деңгейде ұйымдастыруға мүмкіндік береді, оқу материалын неғұрлым толық меңгеруді қамтамасыз етеді. Бұл маған тағы бір мәселені шешуге көмектеседі – студент жастардың салауатты өмір салтын қалыптастыруға қызығушылығын ояту.

3. Дене шынықтыруды саралап оқыту технологиясы.

Дифференциалды дене шынықтыру білімі адамның жеке қабілеттерін дамыту арқылы адамның мақсатты физикалық қалыптасуын білдіреді. ДШСОТ-бұл білім беру мақсатына тиімді қол жеткізуді қамтамасыз ететін құралдар, әдістер мен ұйымдастырушылық формалар жүйесі арқылы сараланған дене шынықтыру білімінің мазмұнын жүзеге асыру әдісі. ДШСОТ мазмұны-бұл моториканы саралап оқытудың педагогикалық технологияларының жиынтығы, физикалық қасиеттерді дамыту, білімді, әдістемелік дағдыларды қалыптастыру, физикалық жетілуге қол жеткізуді қамтамасыз ететін оқу процесін басқару технологиялары.

ДШОСТ мәні-бұл жаттығуды сапалы орындау мақсатында студенттердің техникалық дайындық деңгейіне байланысты әр түрлі тәсілдермен интеграциялай отырып, кейіннен саралауға (технологияның егжей-тегжейін бөліп, оларды күрделілігіне қарай бөлу) тұтас әдіспен оқыту.

Қозғалыс әрекеттеріне үйрету белгілі бір қозғалыс тапсырмаларын шешу үшін операцияларды таңдау мүмкіндігін қарастырады. Бұл жағдайда әрбір машықтанушы өзіне ұнаған операциялардың құрамында қозғалыс әрекетін меңгере алады, бұл оның жеке, ең тиімді, іс-әрекет стилінің қалыптасуына негіз болады. Мәселен, оқу материалын бекіту кезінде мен топтағы студенттердің дайындықтарына қарай шартты түрде топтарға бөлемін. Бір топқа жеңіл жағдайда дайындық жаттығуларды беремін, екінші топқа – күрделі жаттығуларын, үшіншісі – іс-әрекетті тұтастай, бірақ жеңілірек нұсқада және т.б. Күшті топ студенттері оқу материалын орташа және әлсіз топ студенттеріне қарағанда орта есеппен ілгері, яғни, екі сабақ алда игереді, сондықтан олар үшін қимыл-қозғалыс әрекетіне жаттықтыру оқылған жаттығуды жарыс жағдайында орындаумен, ал әлсіз және орта топ студенттері үшін, жаттығуды бөліктерге бөліп, стандартты жағдайларда бірнеше рет қайталап орындауды жалғастырады.

Сол немесе басқа қозғалыс әрекетін орындай алмаған студенттермен үнемі жеке жұмыс жүргіземін. Бұл студенттер үй тапсырмасы үшін жеке тапсырмалар алады. Сабақтың қорытынды бөлімінде топ бірігіп, барлық студенттер бірдей жаттығуларды орындайды, ойнайды.

Дене дайындығын бағалау кезінде мен максималды нәтижені де, нәтиженің жоғарылауын да ескеремін. Оның үстіне жеке жетістіктердің де маңызы зор. Дене шынықтыру сабағында белгі қою кезінде теориялық білімді, қозғалыс әрекетін орындау техникасын, еңбекқорлықты, спорттық-сауықтыру іс-әрекетін жүзеге асыра білуді ескеремін. Мен мадақтау, ауызша бекіту әдістерін кеңінен қолданамын. Кейбір жасөспірімдерді өз қабілеттеріне сендіру, тыныштандыру, ынталандыру қажет; басқалары – шамадан тыс құлшынысты тежеу; үшіншісі – қызығушылық таныту. Мұның бәрі студенттердің тапсырмаларды орындауға деген оң көзқарасын қалыптастырады, қоғамдық белсенділікке негіз жасайды.

Студентті жан-жақты зерттеу, әртүрлі деректерді салыстыру студенттердің артта қалуының себептерін анықтауға, осы себептердің негізгісін анықтауға және саралап оқыту әдісіне сүйене отырып педагогикалық ықпал етуді жүзеге асыруға мүмкіндік береді.

Инновациялық технологиялардың тиімділігі

Қазіргі жағдайда дене шынықтыру сабағының тиімділігі мен сапасын арттыруда жоғарыда аталған технологияларды қолдану нәтижесінде:

– студенттердің жан-жақты қабілеттерін ашылады;
– студенттердің пәнге деген қызығушылығын, ынтасы жоғарлайды;
– білім алушыларды өзіне деген сенімділікке тәрбиелеуге жағдай пайда болады;
– білім алушыларды алған білімдерін әртүрлі жағдайларда пайдалануға тырысуға үйретуге болады;
– білім алушылардың білім сапасын арттады;
– білім алушылар дене шынықтыру бойынша сайыстарда жеңімпаздары мен жүлдегерлері болуға ынтасы жоғарлайды.

Денсаулықты сақтайтын технологиялар, тұлғаға бағытталған технология, ақпараттық-коммуникациялық технологиялар, сараланған дене шынықтыру технологиясы – осының барлығы қазіргі дене шынықтыру сабағымның ең маңызды ерекшеліктері.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Педагогика №4, 2004: Мерзімді басылым / В.С.Лазарев, Б.П.Мартиросян. - Педагогикалық инновация: объект, пән және негізгі ұғымдар – 3-14 б.

2. Кәсіби білім №1, 2006: Мерзімді басылым / В.Г. Казаков - жаңа уақыт-кәсіби дайындықтың жаңа технологиялары – 15 б.

3. Гуров В. Педагогтың инновациялық қызметі / Қосымша білім беру және тәрбиелеу. - 2008. - № 2. - 15-18 б.

4. Разина Н.А. Білім беру мекемесінің инновациялық қызметі жағдайында мұғалімнің кәсіби және жеке дамуы / Қазіргі заманғы ғылымды қажет ететін технологиялар. - 2008. - № 1. – 14 б.

УДК 378.147

ОҚЫТУДАҒЫ ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТ БАҒДАРЛАМАЛАРЫНЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Ә.Д. Құрмекеш
Батыс Қазақстан облысы, Орал қаласы,
М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университеті,
биология, география, химия мұғалімдерін дайындау БББ оқытушысы

Интеллект (латынның «білім», «ақыл-ой» мағынасын білдіретін сөзінен шыққан) – ақыл, ойлау икемділігі деген мағынаны білдіреді. Компьютердің ақылы жоқ, бірақ ол қабылдайтындай (адам дауысын, фотоны, т.б.) программалар жазуға болады. Техника өздігінен кез келген формадағы ақпаратты қабылдап, оған реакция жасайтын болса, онда жасанды интеллекті туралы айтуға болады.

Негізгі компоненті білім базасы, пайдаланушының жасанды интерфейсі, логикалық қорытындылар мына бағыттарда құрастырылады:

– қалыптастыру программасы;

– эксперттік жүйелер құру үшін программалық қабықша (білім базасын толтыру жолымен);

– нақты қолдану облысына арналған дайын эксперттік жүйелер;

– сөйлеуді талдау мен тану жүйелері;

– білім базасын басқару жүйесі.

Ойлау процестерін имитациялау үшін компьютерде бағдарламалық жүйелер жасалады. Олар *жасанды интеллект жүйелері* деп аталады.

Жасанды интеллект (*Artificial intelligence* (AI)) – компьютердің немесе роботтың адамдарға тән зияткерлік процестерге байланысты тапсырмаларды орындау мүмкіндігі. Бұл – алдыңғы тәжірибе негізінде ойлау, түсіну, жалпылау немесе үйрену қабілеті. Жасанды интеллект бүгінгі күні технологиялық инновация әлемінде күнделікті тіркеске айналып үлгерді. Жасанды интеллект көптеген қайталанатын процесстерді автоматтандыруға мүмкіндік береді. Үлкен мәліметтермен жұмыс жасауға және олардың тиімді шешімін табуға мүмкіндік беретіндей ақпараттарды өңдейді. Адам миының нейронды жүйесі тәрізді қызмет етеді.

Жасанды интеллект екі бағытта жүзеге асады. Біріншісі, адамның интеллектуалды әрекетін қарастырса (есептер мен теоремаларды шешу, т.б.); екіншісі адамның саналы іс-әрекетін қарастырады.

Жобаның жаңашылдығы: AutoDraw ең жақсы тегін, және танымал сурет құралдарының бірі. Бұл технология нобайларды, сызбаларды және қарапайым сызбаларды бірегей, қарапайым иконографияға айналдыру үшін машина тілін пайдаланады. Ақылды сурет салу құралының бірінші және басты ерекшелігі - оны мүлдем тегін пайдалануға болады.

Seek адамдардың қоршаған ортаны танып білуіне, табиғатқа жақын болуына көмектеседі. Бағдарламаға геолокация мәліметтері берілсе, ол жақын аумақтағы кең тараған өсімдіктер мен жануарлар жиынтығын ұсынады. Әр түсірілген сурет пен объект қолданушының жеке коллекциясына жинақтала береді. Оларды кейін бағдарламаға тіркелген өзге қолданушылармен бөлісіп, сурет түсірілген аймақты, флорасы мен фаунасын талқылауға болады.

Жобаның мақсаты: Seek және Autodraw жасанды интеллект бағдарламаларын биология сабақтарында қолданудың ерекшелігін анықтау.

Жобаның міндеттері:

-Сауалнама өткізу;

-Seek қосымшасын орнықтыру;

-Seek қосымшасы арқылы жануарлардың систематикасын анықтап,сипаттау;

-Autodraw арқылы жануарлардың сыртқы құрылысын салу;

Seek – iNaturalist компаниясы жасаған жаңа бағдарлама. Оның негізгі базасы әлемдегі барлық өсімдік пен жануар атаулыға негізделген. Флора немесе фауна түрін анықтау үшін, жануарды, өсімдіктің гүлін немесе жапырағын, суретке түсіріп, сканерлеу жеткілікті. Ары қарай бағдарлама орналасқан мекеннің табиғатына қарай іздеген тірі организмді тауып алып, оған анықтама береді. IOS-қондырғыларға арналған бұл бағдарлама қорында қазіргі таңда гүлдер, қосмекенділер, саңырауқұлақтар, балықтар, бауырымен жорғалайтындар, өрмекші тәрізділер, құстар, көбелектер, ұлулар, сүтқоректілердің 30 мыңнан астам түрі бар. Бірақ бұл қор әлі де толықтырылмақ. Қолданушылар өздері де бағдарламаға жануарлар мен өсімдіктер түрін енгізсе болады.

Auto Draw қызметтің ең маңызды функциясы (интеллект-сурет) стиліндегі эскиздер негізінде ұқыпты және әдемі сызбалар жасау. Нысанды шамамен салу жеткілікті, ал қызмет жоғарғы жолда суреттердің кішкентай белгішелерін көрсетеді. Осылайша AutoDraw біз нақты не салғанымызды болжауға тырысады. Біз кез-келген

суретті басамыз және ол парақта пайда болады. Auto Draw дайын сызбаларды PNG форматында компьютерде сақтайды, сонымен қатар достарыңызбен бөлісу үшін сілтемені көшіруге болады.

Жобаның міндеттеріне сай Auto Draw, Seek жасанды интеллект қосымшалары арқылы білім беру үдерісі әдістемелік жағынан қамтамасыз етілді. Сауалнама жүргізілді. 2022-2023 оқу жылынан бастап «Омыртқалылар зоологиясы» курсында:

1) Курс бойынша дәріс сабақтарының қосымша материалдарымен қамтамасыз ету;

2) Топтық жұмыстарға студенттерді біріктіру;

3) Студенттердің лабораториялық жұмыстарында қолданылды.

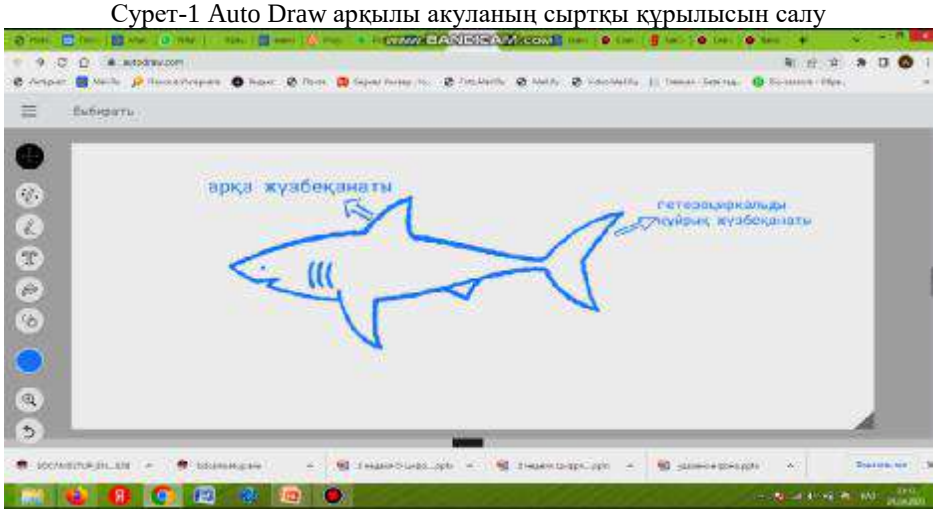
Жобаны жүзеге асыру барысында Auto Draw, Seek жасанды интеллект қосымшалары ЖОО оқу үдерісінде келесі қолдану мүмкіндіктері анықталды:

Auto Draw арқылы оқытушы мен студенттер кез-келген суретті қолдан келгенше салып оны әрлей алу;ол суреттерді тарата алады.

Auto Draw арқылы Омыртқалылар зоологиясы курсынан шеміршекті балықтар тақырыбында акуланың сыртқы құрылысын шама келгенше салдық.Содан кейін жоғарғы жағында автоматты түрде барынша ұқсас суреттер тізімі шығады.Соның ішінен өзімізге қажетті суретті таңдадық,сол кезде толық өңделген,әрленген сурет болып шыға келді. (сурет 1,2).

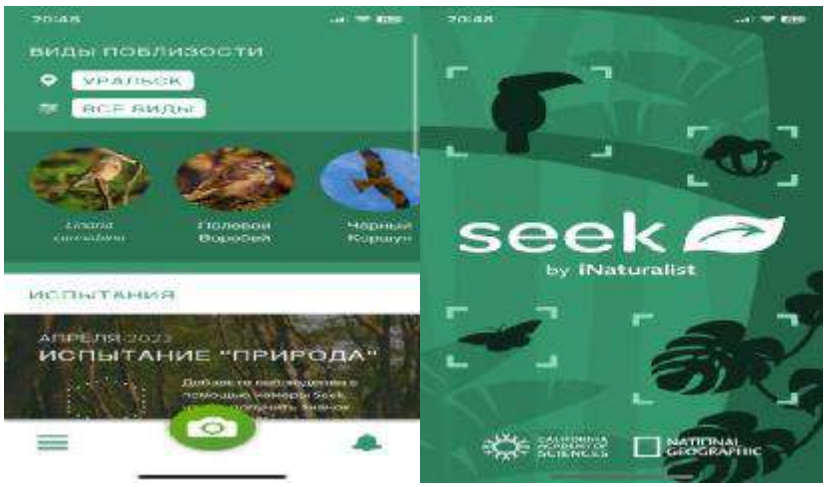

Сурет-1 Auto Draw арқылы акуланың сыртқы құрылысын салу

Сурет-2 Auto Draw көмегімен өңделген акуланың сыртқы құрылысы

Seek қосымшасы арқылы студенттер тез арада жануарлар мен өсімдіктердің систематикасын анықтай алады; өзінің тұрғылықты мекен жайында кездесетін тірі ағзаларды анықтай алады; басқада ұқсас туыстармен таныса алады; студенттің фотоға түсірген жануарын немесе өсімдігін базаға тіркей алады; далалық сараман кезінде анықтау мүмкіндігін пайдалана алады; дайын материалды ықшам әрі қолжетімді бере алудың тиімділігі болып табылады(сурет 3).

Сурет-3 Seek қосымшасы

Омыртқалылар зоологиясы курсы бойынша «Құстардың алуантүрлілігі» тақырыбында Seek жасанды интеллект қосымшасын пайдаландық. Жаратылыстану-география факультетіндегі Зоологиялық мұражайдағы қоқиқаз құсының тұлыпын Seek қосымшасы арқылы анықтадық.Студенттер суретін салып,сыртқы құрылысымен мекен ету ареалын сипаттады (сурет 4).

Сурет-4 Қоқиқазды Seek қосымшасы арқылы сипаттау

AutoDraw, Seek жасанды интеллект қосымшаларының артықшылықтары электронды почта,әлеуметтік желілер арқылы оңай таратылуы, *көп ақпаратты аз уақыт ішінде есте сақтау және өңдей білу қабілеті*, студенттің кез келген жерде және кез келген уақытта, интернетке қосылған ұялы телефон арқылы білім игеруге мүмкіндігі,барлығы тегін болуы т.б.

Қорыта келе, инновациялық жоба аясында жасанды интеллект бағдарламаларын соның ішінде AutoDraw, Seek қосымшаларын пайдалануда заманауи білім беру процесінде тиімді әрі қолжетімді тәсілдерін ұсынамыз.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1.Баймухамедов М.Ф., Молдамурат К. Искусственный интеллект: современная теория и практика. // Материалы международной нучно-практической конференции «Байтурсыновские чтения – 2019», Костанай, 2019. – с.501-504.

2.Стюарт Рассел, Питер Норвиг.Искусственный интеллект. Современный подход.// Учебник, второе издание, Санкт-Петербург, 2016. – 258 с.

3.Клиффорд Пиковер Искусственный интеллект. Иллюстрированная история. От автоматов до нейросетей 2021.-250 с.

4.Isakov, Yu.A.Artificialintelligence / Yu.A. Isakov // ModernScience. - 2018. - № 6-1. - С. 25-27.

5. Борисова, Е. В. Современный тренд образовательной среды - искусственный интеллект и цифровая педагогика// науч. трудов Всероссийской научно-практической конференции. – Тверь, 2018. – С. 84-87. -

УДК 373.2

СТУДЕНТТЕРДІҢ ӨЗАРА ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСТАРЫН НЫҒАЙТУ

Т.Т. Мақсотова
Батыс Қазақстан облысы, Орал қаласы,
М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университеті,
мектепке дейінгі және бастауышта оқыту
педагогикасы ББББ оқытушысы

Жаңа ғасырға қадам басқан біздің еліміз үшін қоғам өміріндегі қазіргі өзгерістер - білім беру жүйесінің, экономиканың, саясаттың, әлеуметтік-саяси саланың дамуы қоғамдағы негізгі фактор болып табылатын жеке тұлғаның жалпы даму деңгейіне байланысты болмақ. Ал ол қоғамдағы білім беру талаптарын түбегейлі өзгертуге алып келді. Қоғамдық өмірдегі өзгерістер оқытудың жаңа технологияларын қолдануды, жеке тұлғаның жан-жақты шығармашылық тұрғыдан дамуына жол ашуды көздеп отыр. Бұл міндеттерді жүзеге асырушылар білім беру жүйесінің күрделі мәселелерін шешуші ұстаздар болмақ.

«Қарым-қатынас» ұғымының көп анықтамаларының арасында біз- «коммуникативті іс-әрекет» ұғымымен синоним деп қарастыратын (А.Н.Леоньтев, М.И.Лисина, Х.Т.Шерьязданова, А.Р. Ерментаева және т.б.) позицияларына жүгініп, М.И.Лисинаның анықтамасын арқау етеміз [1;54б.]. Сонымен қарым-қатынас деп - екі (немесе одан да көп) адамның қатынастарын жасап, реттеуі мен ортақ нәтиже алуды мақсат етіп келісім мен бірлестікке бағытталған өзара әрекеттері [2;112б.].

Міне, осы орайда 20 қараша күні ХБ-21 топ студенттеріне қарым-қатынастың коммуникативті жағы туралы білімдерін кеңейте отырып, тұлға арасындағы қарым-қатынастың маңызын ұғындыру мақсатында «Мектепке дейінгі және бастауышта оқыту педогогикасы» ББББ-ның оқытушы-магистрі Т.Т.Мақсотова «Психология» пәнінен «Қарым-қатынастың коммуникативті жағы» тақырыбында семинар сабақ өткізді.

Сабақтың басы ширату кезеңінде студенттердің сабаққа ынтасын ояту, көңілін көтеру мақсатында «Түстер» әдісі өткізілді. Студенттер жарға жабыстырылған түрлі түсті (жасыл, сары, көк) қима қағаздарды таңдап, үш топқа (жасыл, сары, көк) бөлінді және топ басшыларын сайлады. Түстер бойынша студенттерге психологиялық мінездеме айтылды. Дескриптор құрылып, бағалау парағы топ басшысына берілді.

Семинарға дайындық деңгейін тексеру, еске түсірту, сынақтан өткізу мақсатында «Байланыстыр» әдісі жүргізілді. Студенттер «коммуникация», «манипуляция», «вербалды»/ «вербалды емес коммуникация» терминдерінің мағынасын дұрыс байланыстырып, түсіндіріп берді.

Семинар тақырыбына сай әр топқа тапсырмалар берілді.

1 топ: Қарым-қатынас ақпарат алмасу ретінде тақырыбында постер қорғады;

2 топ: Коммуникацияның вербалды және вербалды емес құралдары тақырыбында тірек-сызба сызды;

3топ: Коммуникациядағы цифрлық технологиялар тақырыбында кітапша жасады.

Студенттер топ болып жұмыстана отырып, тақырыпты аша білді. Әр топ мүшелері топтарға 2 жұлдыз /1 ұсыныс берді.

Өзара жағымды қарым-қатынастарын арттыру, парасаттылыққа, ұйымшылдыққа тәрбиелеу мақсатында «Өзіме-көршіме» ойынында студенттер жағдаяттарды шешіп, сұрақтарға жауап берді. «Пирамида» тренингінде топ болып допты түсірмей, суды төкпей жоғары көтеріп пирамида құрды.

Семинарды қорытындылау, бекітуде «Қар кескіні» әдісі арқылы, студенттер парақ

бетіне сұрақ жазып, қар кескінін жасап, сұрақтарға жауап беріп, қарсы топқа жіберді.

Студенттер стикерлерге семинар сабақтан алған әсерлерін жазып, жарға жабыстыра отырып, *рефлексия* (кері байланыс) жасады. Тақырыпты қорытындылап, бағалау парағы арқылы студенттер бағаланды. «Қарым-қатынастың коммуникативті жағы» тақырыбын басқа да қосымша әдебиеттерден толықтай оқып түсіну үй тапсырмасы ретінде берілді.

Қарым-қатынас фактор ретінде біздің қажетімізге айналса, іс-әрекет пен қылығымыздың себебі болса, басқа адамдармен қатынасымыздың мақсаты мен мазмұны болғанда ғана көріне алады. Ал мұндай жағдайда бұл фактор біз үшін ерекше мазмұнға ие болады және тұлғалық құндылықтардың мазмұны оны аксиологиялық тұрғыда қарау мен зерттеуді көздейді. Дегенмен, студенттік кезеңдегі қарым-қатынас біз үшін басқа адамдарды түсіну мен тану көзі ретінде маңызды болып келеді.

Білім саласы үнемі жетіліп, жаңарып отыруды қажет етеді. Біз өмір сүріп отырған қазіргі кезең – бұл жаңа дәуір, жаңа көзқарасты, жаңашылдықты талап ететін уақыт. Соның ішінде, білім саласында болып жатқан жаңа өзгерістердің мәні мен маңызы зор. Бір сөзбен айтсақ, еліміздің болашағының бүгінгіден де нұрлы болуына ықпал етіп, алға апаратын күші білімге байланыстылығы айқын көрінуде. Себебі білім мен ғылымның дамуы – адамзат өркениетінің өлшемі, сапалы білім жарқын болашағымыздың кепілі.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Ерментаева А.Р. Студенттерді психологиялық дайындаудың негіздері. – Өскемен: ШҚМУ баспасы, 2007.

2. Жарықбаев, Қ. Жантану негіздері. - Алматы, 2011.

УДК 581.1

АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫ ӨСІМДІКТЕРІНІҢ КАЛЛУСЫНАН СУСПЕНЗИЯЛЫҚ ДАҚЫЛДЫ АЛУ

К. Мукархан,
Қарағанды облысы, Әбілқас Сағынов атындағы
Қарағанды техникалық университеті,
Инновациялық технология факультеті,
Химия және химиялық технология кафедрасының
аға оқытушысы

Білім берудегі қазіргі заманғы технологиялардың көмегімен жаңа білім беру парадигмасы іске асатын құрал ретінде қарастырылады. Білім беру технологияларының даму тенденциялары тұлғаның өзін-өзі тануына және өзін-өзі дамуына мүмкіндік беретін гуманитарлық білім берумен тікелей байланысты. "Білім беру технологиялары", "педагогикалық технология" терминімен қатар "оқыту технологиялары" термині қолданылады. Оның біріншісі көлемді болып келеді. Өйткені, білім беру технологиясында оқушының, үйренушінің тұлғалық сапасын дамыту және құрумен байланысты болатын тәрбиелік аспекті бар [1].

Ш.Т.Таубаева оқытудың қазіргі технологияларының аттарын атап көрсетіп, олардың мақсаттарын, тұжырымының және мазмұны мен әдістерінің ерекшеліктерін сипаттап көрсетеді. Жұмыста педагог-ғалымның зерттеулері басшылыққа алынған [2].

Сонымен педагогикалық технологиялардан төмендегілерін бөле жарып көрсетуге болады:

- ойын арқылы оқыту технологиясы;
- проблемалық оқыту технологиясы;
- тірек сигналдары арқылы оқыту;
- деңгейлік саралап оқыту;
- міндетті нәтижелерге негізделген деңгейлік оқыту технологиясы;
- бағдарламалап оқыту технологиясы;
- оқытудың компьютерлік технологиясы;
- дидактикалық бірліктерді ірілендіру технологиясы;
- дамыта оқыту технологиясы;
- модульдік оқыту [3].

Панорамалық сабақ. Панорамалық сабақты өткізудегі негізгі мақсат - озат мұғалімдердің өзінің ұстаздық зертханасын ашып, сабақ беруі, яғни әдістемесін көпке тарату. Панорамалық сабақты өткізу үшін мұғалімге қойылатын ең бірінші талап оның сабақ берудегі өзгеге ұқсамайтын өзіндік әдісінің болуы. Мұғалімнің оқыту процесінде ең көп сүйенетін әдісі қандай, оның тиімділігі неде? Тыңдаушылар соны біліп, сезуі керек. Панорамалық сабақтарға қойылатын талаптардың бірі - мұғалімнің өткізген сабағын өзі талдап беретіндігі. Панорамалық сабақ бір тақырыпты өтуге, яғни тек бір сабақ арқылы оның көп жылғы игі тәжірибелерін көпке танытады.

Негізгі бөлім:

Тақырыбы: Ауыл шаруашылығы өсімдіктерінің каллусынан суспензиялық дақылды алу

Мақсаты: Ауыл шаруашылығы өсімдіктерімен таныстыру. Білім алушыларға ауылшаруашылық өсімдіктерінің каллусын алуды үйрету. Өсімдіктермен зерттеу жұмыстарын жасай білуге дағдыландыру.

Көрнекіліктер: «Кім көп біледі?» ойыны, Power Point презентация, пробиркалар, таза микроорганизм дақылы, штативтер, Петр табақшасы, пипеткалар, ЕПА, РН-метр,

микробиологиялық ілмектер, NaOH және HCI, «Миллион кімге бұйырады?», Ламинар-бокс.

Барысы: Студенттер кеспе қағаз алып сонын ішінде жазылған әртүрлі өлең шумақтары арқылы 3-топқа бөлінді.

Кіріспе бөлімінде студенттердің ойын жинақтау барысында «Кім көп біледі?» ойыны ойнатылды.

Өткен сабақты пысықтау: «Біз білеміз!» Әр топ білім алушылары өткен сабақты қайталау үшін презентация арқылы қорғап түсіндіріп шықты. Себебі өтетін жаңа сабақ өткен сабақпен ұштасқан еді. Сонымен қатар білім алушылар бейне таспа түсіріп әкелген екен оныда талдап айтып берді.

Студенттер бір-біріне сұрақтар қою арқылы талдап шықты.

Негізгі бөлім: «Білгім келеді!» Оқытушы яғни мен жаңа тақырыптың тақырыбы мен мақсатымен таныстырып, бөлме өсімдіктерін неше күнде өсіріліп шыққанын атап айтып кеттім. Бейне таспа көрсетілді. Сонымен қатар студенттерге жұмыс істейтін «Ламинар-бокспен» таныстырылды. Ауыл шаруашылығы өсімдіктерінің өсу қаблеттерін, олардың фазалық жүйесі, өсу дағдыларын білім алушылар толығымен білуі қажет. Сонымен қатар өткен тақырыппен байланыстырылған. Эксперменталдық оқыту жүйесі бойынша өткізілді. Оқу процесіне және бекітілген жоспарға сай барлық жұмыстар жасалынды.

Зерттеу бөлімі:«Істей білеміз!» Студенттер яғни 1-топ бидайға, 2-топ үрмебұршаққа, 3-топ өсімдік ұлпасымен жұмыс жасады. Олар «Ламинар-бокспен» жұмыс жасай отырып және қоректік орталарға екті. Суспензия ортасынада екті.

Зерттеу сабағы оқушыларды ізденпаздыққа, жаңаша бірдеңе ойлап табуға, зерттейін деп отырған материалдары жаңа тың материалдар жинақтауға таптырмас әдіс.

Эксперименттік-зерттеу оқыту әдісі – нәтижесінде сабаққа қатысушылар бір-бірімен байланыса отырып, зертханалық жұмысты оқытушының нұсқауымен толық істеп шықты. Биыл ғана оқу жоспарына сәйкес мамандық бойынша танысып жатқан негізгі пәннің бірі болғандықтан, студенттер белсенді қатысқанына қарай өз мамандықтарының нағыз иелері екеніне көз жеткізді.

Қорытындылау: Сабақты қорытындылау үшін бейне таспа көрсетілді. Ол бейне таспада қазіргі өмірмен байланыстырылған және Қазақстанда биотехнологияның даму жолдары әсіресе өсімдік суспензиларымен жұмыс жасау үрдісі жаңа технологиялардың қолдану жолдары көрсетілген.

Сонымен қатар **«Миллион кімге бұйырады?»** ойыны студенттердің бүгінгі және өткен материалдарды қалай меңгергендерін анықтау барысында ойнатылды.

Үйге тапсырма: Тақырып бойынша әртүрлі өсімдіктерге зерттеу жүргізіп келед.

Күтілетін нәтиже: Келешекте осы зертхана жұмыстарын қолдана отырып, өсімдіктердің жаңа сорттарымен жұмыс жасауға мүмкіндік береді.

Қазақстандық ғалымдардың оқыту технологиялары белсенді түрде білім беру жүйесінде қолданылуда. Бұл технологиялардың өздеріне тән ерекшеліктері бар. Мәселен, В.Ф.Шаталовтың тірек сигналдары арқылы оқыту технологиясының ерекшелігі:

– үнемі қайталау;
– ірі блокпен оқыту, тіректі қолдану;
– жеке бағдарлы қарым-қатынас, ықпал;
– ізгілік;
– зорлықсыз, еркімен оқыту;
– әр оқушының табысының жариялылығын түзетуге, өсуге, табысқа жетуге жағдай жасау;
– оқыту мен тәрбиелеуді біріктіру [4].

Сондай-ақ, әрбір педагогикалық технологияның өзіндік ерекшеліктері бар. Олардың негізгі қарастыратыны оқытуды нәтижелі ету.

Педагогикалық жүйедегі негізгі өзекті мәселе – оқушылардың, студенттердің ойлау қабілетін дамытып, өздігінен жұмыс істеуге баулу, өз ойын тұжырымдауға дағдыландыру болғандықтан сабақ барысында кеңінен деңгейлеп, дамыта оқытудың модульдік әдісін жиі пайдалану қолдау табуда.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Әбенбаев С., Ахметова Г., Әбенбаева И. Дәстүрлі емес сабақ турасында //Мектептегі шетел тілі. 2003, №2, бб.11-16.

2. Қуанбаева Б. Оқытудың педагогикалық жүйесін технологиялық негізде жетілдірудің дидактикалық шарттары: дисс. Пед. ғыл.канд. – Алматы, 2005. –137 бет.

3. Селевко Г.К. Современные технологии в образовании. –М., 1998.

4. Таубаева Ш.Т. Оқытуың қазіргі технологиялары //Бастауыш мектеп. -1999. №4. бб-5-12.

УДК 78

МУЗЫКАЛЫҚ ЫРҒАҚТЫ ДАМЫТУДА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ӘДІСТЕРДІ ҚОЛДАНУ

Г.Б. Мусағалиева,
Батыс Қазақстан облысы, Орал қаласы,
М. Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университеті,
мектепке дейінгі және бастауышта оқыту педагогикасы
ББББ оқытушысы

Қазақстан әр заман рухына, әрі өз халқының мәдениетіне сай келетін ұлттық білім беру үлгісін іздестіруде. Сол себептен білім алушыларға тәрбие берудің сапалық деңгейін көтеріп, музыка арқылы эстетикалық талғамын, орындаушылық мәнерін, ізгілікке баулу, өз ісіне деген шығармашылық құштарлықтарын, талабын, қызығушылығын арттыру, сұлулық пен көркемдікті қабылдау қабілетін, ырғақты сезінуін дамыту бүгінгі күннің өзекті мәселелері болып отыр.

Сондықтан, қазіргі оқытуда, оның ішінде музыкалық білім беруде инновациялық жаңашылдықты қолданудың маңызы зор. Біз өз пәнімізге Мағжан Жұмабаев айтқандай «Балаға білім бергенде, алыстан жақынға, таныстан жатқа көшіп, жаңа білімді ескі білімге байлап беру керек» жаңа көзқараспен қарау керекпіз[1].

Музыка – ерекше өнер түрі. Оның көп жақты сырын игеру, түсіну, қабылдау, ырғақты сезіну тым ерте, яки сәби шағынан басталып, жүйелі жалғасын тапқанда ғана көркемдікті, әдемілікті терең сезіне біліп, жан-жақты, ақылды, парасатты, тәрбиелі білім алушыларды баулуға болады [7].

Музыканы ерекше өткізу, жаңаша ерекше әдіс-тәсілдерді қолдану білім алушылардың өз идеясы мен қиялын іске асыру арқылы назарын аударады, жаңа интонациялардың пайда болуына үйретеді, музыканы қабылдаудың эмоционалдық деңгейін арттырады, сонымен қатар ән айту аппаратын, вокалдық және есту қабілетін дамытады.

Іс-әрекеттің бұл түрі балалардың өз идеясы мен қиялын іске асыру арқылы назарын аударады, жаңа интонациялардың пайда болуына үйретеді, музыканы

қабылдаудың эмоционалдық деңгейін арттырады, сонымен қатар ән айту аппаратын, вокалдық және есту қабілетін дамытады.

Ырғақ сезімі – музыканы белсенді (қозғалыспен) сезіну, музыкалық ырғақты сезіну және оны тура қайта жаңғырту қабілеті. Мәселен, музыкаға эмоционалдық ықыластылық музыкалық іс-әрекеттің барлық түрінде дамуы мүмкін: қабылдау, орындау, шығармашылық, себебі ол музыкалық мазмұнын сезіну және түсіну үшін қажет. Музыкаға эмоционалдық ықыластылық балаларда өте ерте жастан, өмірінің алғашқы айларында пайда бола бастауы мүмкін. Бала көңілді әуен дыбыстарына белсенді әсер етеді, ал тыныш музыканы бар ынтасымен тыңдайды. Бірте-бірте қозғалыс реакциялары барынша ықтиярлы, музыкамен үйлесімді, ырғақпен ұйымдастырыла бастады. Музыкалық есту қабілеті – әуенді естуі бойынша қайта жаңғыртуында туындайтын қабілеттілік. Ол музыкалық естудің есту немесе репродуктивті компоненті деп аталады [6].

Ырғақ сезімі – музыкадағы уақыт қатынасын қабылдау және қайта жаңғырту. Бақылау және көптеген эксперименттер көрсеткендей, музыканы қабылдау кезінде адам музыканың ырғағына сәйкес айқын немесе байқаусыз қозғалыстар жасайды. Бұл бас, аяқ, қол қимылдары, сонымен қатар сөйлеу, дем алу аппараттарының байқаусыз қозғалыстары.

Ырғақ – оның көмегімен музыканың мазмұны берілетін музыканың көрнекі құралдарының бірі. Сондықтан ырғақ сезімі лад сезімі секілді музыкаға деген эмоционалдық ықыластылығы негізін құрайды. Ырғақ сезімі – музыканы белсенді (қозғалыспен) сезіну, музыкалық ырғақты сезіну және оны тура қайта жаңғырту қабілеті. Мәселен, музыкаға эмоционалдық ықыластылық музыкалық іс-әрекеттің барлық түрінде дамуы мүмкін: қабылдау, орындау, шығармашылық, себебі ол музыкалық мазмұнын сезіну және түсіну үшін қажет.

Музыкалық ырғақты сезінудің төмендегідей белгілері бар:

бірінші белгісі - музыкалық шығарманың сипатын/характерін/ сезіну, естігеніне бірге қуану, не күйіну, эмоциялық әсерін көрсету, музыкалық образды түсіну қабілеті.

Музыка баланы толғандырады, қабылдаушылық қабілетін оятады, өмір құбылыстарымен таныстырады, оларды бір - бірімен салыстыратын ой туғызады.

екінші белгісі - тыңдау қабілеттілігі, ең қарапайым музыкалық дыбысты тыңдап, есті білу мәдениетін байқайды. Ең қарапайым қасиетін (аспаптардың жоғары және төмен тембрлік дыбысын) салыстырады, шығарманың ең қарапайым құрылымын (әннің бастамасын, қайырмасын, бөлімдерін) айырады, бір - біріне қарама - қарсы көркем образдарын айқындайды.

үшінші белгісі - музыкаға шығармашылық көзқарастың көрінісі. Бала музыканы тыңдап отырғанда, көркем образды әнді, ойынды көз алдына елестете отырып, өзінше қабылдайды. Мысалы: маң - маң басқан аю, үркек қоян т.б.

Қызықты әдістерді қолдану музыкаға деген қызығушылықты оятудың және музыкалық, шығармашылық тәжірибені жинақтаудың перспективалы әдісі болып табылады. Шынында да, мұндай жұмыс түрімен білім алушы бірден музыкамен тікелей байланысқа түседі. Сонымен қатар, импровизация үшін әркімнің өз дауысы, музыкалық аспапты алмастыратын алақандары және музыкаға ырғақты қимылдарды жасайтын мотор аппараты және қосымша құрылғылар да бар.

Инновациялық жаңашылдығы БҰЛ:

• Музыка сабағында дәстүрлі емес әдістерді қолдану - білім алушының шығармашылық қабілетін дамытудың бір жолы болып табылады.

• сабақтың дәстүрлі түрінің негізінде жасалған оқытудың жаңартылған түрі немесе әдісі.

• қалыптан тыс, күнделікті қолданылатын әдістертерден өзгеше стандартты емес тәсіл.

Музыка сабағында білім алушыларды қызықтырып, сабақ дәлелді, нақты және тәжірибелік зерттеулермен, музыкалық импровизациялармен музыканың барлық іс - әрекеттерін қамтиды: аспапта ойнауда,музыкалық ырғақты жаттығулар жасауда, ән салуда, музыка шығаруда, нота жазуда, музыканы өңдеуде т.б

Музыкалық білім берудегі басты мақсатым: музыканы оқытуда білім алушыларға музыкалық импровизацияны қолданудың әдістемелік жолдарын ұғындырып, практикалық жұмыстарда оның тиімділігін тексеру.

Практикалық бұл сабақ үлгісі «Мектепке дейінгі оқыту және тәрбиелеу» және «Бастауышта оқыту педагогикасы мен әдістемесі» ББББ білім алушыларына арналған практикалық сабақ. Сабақта төмендегідей әдіс- тәсілдерді қолдануды жөн көрдім:

Музыкалық-орындаушылық іс- әрекет импровизациясы:

• Күн күркіреуін, (барабандарды) бейнелеу;

• Судың сылдыры (түтікшелер арқылы толқын дыбысын салу);

• Аттың шабысы (стакандар пайдалану);

• Көкек ән салу (желдер);

• Жаңбыр (жазғы саңырауқұлақ, қайғылы күз).

Музыка шығару импровизациясы:

• Сурет бойынша әуен құрастырып, таңдаған музыкалық аспапта орындау;

• Әуен құру әдісі (2/4 өлшемінде музыкалық сөйлем (4-8 такт) шығару және импровизациялау);

• Ноталарды жалғастыр әдісі (суретке қарап музыка құрастырып, орындау);

• Соқпалы, шулы аспаптарда ырғақты сүйемелдеу ойлап тауып, орындау;

Музыкалық ырғақты дамытуға арналған жаттығу импровизациясы:

• Толқын әдісі (таяқшалармен музыка әуенін бейнелеу ирек, толқын т.б.);

• Сиқырлы сызықтар әдісі (сызықтар арқылы музыканы4 екпінін көрсетіп, ырғағын анықтау);

• Нүктелер әдісі;

• Қол шапалақтау, аяқ топылдату т.б.;

• «Жаңбыр» әдісі;

• «Нейрогимнастикалық жаттығулар»;

• «Елестету» әдіс (үрлеу техникасы);

• «Қағазды оркестр» әдісі.

Музыкалық жаңаша ерекше тәсілдер білім алушыларға не береді ?

• музыкалық іс-әрекеттерде білім алушылар барлығы белсене қатысады, қызығушылықтары артады, сабақтын сапасы өседі;

• белсендіруге көмектесетін стандартты емес іс-әрекеттермен оқу үдерісін әртараптандыру білім алушылардың ақыл-ой белсенділігін, шығармашылық қабілеттерін, өз бетімен жұмыс істеу, аспапта ойнау дағдыларын, ырғақты сезіну қабілеттерін дамытады;

• білім алушылар үшін музыкалық импровизацияны қолдану – бұл басқа психологиялық күйге көшу, қарым-қатынастың басқа стилі, жағымды эмоциялар, жаңа сапада өзін сезіну, бұл жаңа міндеттер мен жауапкершіліктерді білдіреді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Байжігітов Б. Көркем өнер терминдерінің қысқаша түсіндірме сөздігі /Б.Байжігітов. –Алматы: РКБ, 1998. – 78 б.

2. Абдуллин Э.Б., Николаева Е.В. «Теория музыкального образования». М., 2004.

3. Абдуллин Э.Б., Николаева Е.В. «Теория музыкального образования». М., 2004.

4. Балтабаев М. Әсем саз: бастауыш сыныптарға арналған музыка әліппесі /М.Балтабаев, Б.Өтемуратова – Алматы:Атамекен, 1993 – 104 б.

5. Жакаева К.А. Музыка пәнін оқыту әдістемесі: Бакалавриат 050106 «Музыкалық білім» студенттеріне арналған оқу құрал / К.А. Жакаева, С.А. Жакаева; КГПУ. – Костанай:КГПУ, 2019. – 92 б.

6. Абдуллин А.Б. Методика музыкального образования. М. - 2006.

7. Нағымова М.М. Өнер әлемі.Алматы, 2004. – 49 б.

8. М. Нұрхатова Музыкалық білім берудің әдістемесі: Оқу құралы. Өскемен, 2005.

УДК 330.33

БИЗНЕС ИДЕЯ – БИЗНЕС ЖОБАНЫҢ ТАБЫСТЫЛЫҒЫНЫҢ НЕГІЗІ

Ф.К. Мухамбеткалиева,
Батыс Қазақстан облысы, Орал қаласы,
М. Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университеті,
бизнес, басқару және туризм БББ аға оқытушысы,
менеджмент магистрі

Адам өз бизнесін бастау үшін немен айналысқысы келетінін анықтап алуы керек. Жобаның табыстылығы оның негізінде қандай бизнес идея жатқанына тікелей байланысты болады. Бизнес идеялар:

- Тұтынушылардың қажеттілігін қанағаттандыруға тиіс.
- Табыс әкелуі тиіс.
- Кәсіпкерге моральдық қанағат әкелуі тиіс.[1]

Кәсіпкерлікке арналған идеяларды таңдаудың ережелері бар. Олар келесідей:

Бірінші ереже. Идея көп болуы керек. Идеяның көп болуы әрқайсысының ерекше екенін, бірі екіншісінен перспективалы екенін, әр түрлі ресурстарды қажет ететінін білдіреді. Осының бәрі олардың арасынан басым тұрғанын таңдап алуға мүмкіндік береді.

Екінші ереже. Идея кәсіпкерлік бастамашысы үшін түсінікті қызмет саласынан болуы тиіс. Кәсіпкер өзінің құзыреттілігі жоқ салалардағы жобалармен айналыссатабысқа жету мүмкіндігі бірнеше есе төмендейді.

Үшінші ереже. Идея қызықты болуы керек. Кәсіпкерлік бастағанда кәсіпкер әдетте өзінің барлық уақытын – жұмыс уақытын бос уақытын толық жобаға арнайды. Сондықтан қызықсыз жоба кәсіпкерді моральдық қанағаттандырмайды.

Төртінші ереже. Идея бір екі сөйлемнен ғана құрылуы тиіс. Тым күрделі және ұзақ түсініктемелер әлсіз және өңделмеген идеяны білдіреді.[2]

Кәсіпкерлік пәнінен ашық сабақ ГМУ-31, ЭиМ-31 топ студенттеріне өткізілді.

Сабақтың мақсаты: Мемлекеттік және жергілікті басқару, экономика және менеджмент білім беру бағдарламалары бойынша білім алушыларға бизнес идеялар ойластыру және құрастыра білуде креативті идеялардың туындауына жол ашу. Бәсекелестік артықшылыққа ие болу үшін бизнес идеялардың негізінде бизнес жобаларды жасап үйренуге және талдап ұсынуға мүмкіндік жасау.

Сабақтың міндеттері:

1. Білім алушыларға бизнес идеяларды түрлендіуге үйрету.
2. Бизнес идеяларды іріктеуге дағдылану, шешімдер қабылдай білу.
3. Жаңа креативті идеяларды жүзеге асыру.
4. Бизнес жобаларды жасау жолдарын үйрене отырып алған білімдерін жетілдіру.

Күтілетін нәтиже:

– Білу және түсіну: Берілген ақпарат бойынша бизнес ұғымдарын кеңейтеді. Болашақты сипаттайды, болжайды. Берілген тапсырманы салыстырады, мысалдар келтіреді, білімдерін толықтырады. Қызығушылықтары артады.

– Қолдану және талдау: Сөзбен келтірілген материалдарды өзгертеді, түрлендіреді. Тақырып түгелімен қамтылады. Студенттің белсенділігі артып, жанжақты талдауға, ойын ашық айтуға жаттығады. Топпен жұмыс жасай алады және өзгенің ойын құрметтеуге үйренеді. Студенттер өз бетімен жұмыс жасауға дағдыланады. Танымдық қабілеттері артады.

– Жинақтау және бағалау: Мәселені шешуде өз білімдерін шығармашылықпен ұштастырады. Нақты идеяларды тұжырымдайды және шешімдер қабылдайды. Оқу мен жазу арқылы сын тұрғысынан ойлауға үйренеді. Студент өзін-өзі және өзгені бағалауды үйренеді.

Сабақта қолданылатын әдіс-тәсілдер: сұрақ-жауап, миға шабуыл, ынтымақтастық және топтағы бірлескен жұмыс, станциялар бойынша қозғалыс, автономды топ, ақпараттық-коммуникациялық технологиялар, сыни тұрғыда ойлаудың ортақ әдісі, кері байланыс-тазалық әдісі.

Оларға толығырақ тоқталып кететін болсақ: Сұрақ-жауап арқылы студенттің сабаққа қатысын тексеру. Миға шабуыл әдісін жаңа сабақ бастар алдында сұрақ қою арқылы жаңа сабақтың тақырыбын ашуға болады. Әдістің тиімділігі студенке сұрақ қою арқылы ой-өрісін дамытады, зерттеулер жүргізіп ойын еркін жеткізу. Ынтымақтастық және топтағы бірлескен жұмыс әдісі топтық мәселені ұйымдасып шешу қабілеттерін арттырады. Топтағы достық қарым-қатынасты нығайтады. «Станциялар» бойынша қозғалыс әдісі, студенттер көбінесе жобалық жұмыстарды жасауда, топтық тапсырмаларды кезек-кезек орындау барысында станцияларда жүреді. Олар бірге тақырыптарын талдайды презентация дайындайды. Бұл тәсілдің арқасында оқытушы барлығына уақыт бере алады. Студенттер топта бірігіп жұмыс істеуді үйренеді. Автономды топ әдісі студенттердің белгілі-бір бірлескен жұмыс топтарына арналады. Ол топтар арнайы принциптерге сәйкес қалыптасқан топтар, себебі тапсырманы орындауда олардың мақсаттары мен қажеттіліктері бірдей болады. Сондықтан оларға материалдарды игеру бойынша жұмыстану оңай болады. АКТ- бұл есептеу техникасы құрылғыларымен жұмыстану, сондай-ақ телекоммуникация құралдарын қолданып жүзеге асырылатын ақпараттармен өзара әрекеттесу үрдісінің әдістері. Сыни тұрғыдан ойлаудың ортақ әдісі бұл адамның өзінің және өзгенің ойын обьективті тұрғыда бағалау. Барлық шыққан қорытындыларды мұқият жан-жақты тексере білу қабілеті. Оны
шығармашылық ойлау деп те атайды. Қабылдаған шешімдерге жауапты болу мүмкіндігін береді. Ақпаратпен жеке жұмыс жасау мәдениет деңгейін арттырады. Талдау жасау, жеке шешімдерге келу қабілетін қалыптастырады. Өз шешімдерінің нәтижесін болжау мен жауапкершілікке алуды көздейді. Бірлескен іс-әрекетте диалог мәдениетін дамытуға мүмкіндік береді.

Сабақтың әдістемелік жағынан қамтамасыз етілуі: Ватман, А4 парағы, АКТ, маркер, түрлі-түсті қағаздар.

Сабақтың түрі, типі: дәстүрлі және аралас оқыту (blended learning).

Сабақ кезеңдері келесідей:

– Кіріспе. Тапсырмалар мен сұрақтар
– Ойын: Идеялар матрицасы. Оқытушының әрекеті
– Топтық жұмыс. Студенттердің әрекеті
– Топтық тапсырма Оқытушының әрекеті
– Кері байланыс. Студенттердің әрекеті
– Қорытынды бағалау Оқытушының әрекеті

Сабақты ұйымдастыру: Оқытушы студенттермен жылы шырайлы амандасып, назарларын сабаққа бағыттайды. Студенттер де амандасады. Студенттерге өз топтарымен үш командаға бөлініп отыруын өтінеді.

Сабақтың басында оқытушы сабақтың тақырыбын, сабақтың мақсатын айтып өтеді. Содан кейін тақырып бойынша кіріспе айтылады. Кіріспеде сұрақ-жауап, миға шабуыл әдісі қолданылады. Бизнес идея дегеніміз не? Бизнес идея деген болжамды кәсіпкерліктің қысқа әрі нақты анықтамасы деп айтуымызға болады.

2 кезең. Оқытушы студенттердің сабаққа деген қызығушылықтарын ояту мақсатында «Идеялар матрицасы» атты ойынды ойнатады. Ойында ынтымақтастық және топтағы бірлескен жұмыс әдісі мен автономды топ әдісі жүзеге асыралады.

Ойын шарты келесідей: 1 сөз жазылған қағаздарды таңдап алу, сол сөздерден бизнес идея ойлап табу, дайындық уақыты 3 минут, аудиторияға таныстыру.

Ашып айтсақ, осы ойынға арнап ішкі жағына қарапайым сөздер жазылған 30, 40 қағаз дайындау керек. Ол келесідей сөздер болуы мүмкін: бәтеңке, жүк көлігі, магнитафон, мылтық, кілем, қалам, дәптер, сақина, сиыр, телефон, пышақ, картон, банан, бояу, кесе, пернетақта, таблетка және т.б. сөздерді өзіміз ойлап таба аламыз. Ең бастысы, бұл физикалық затты білдіретін зат есімдер болуы керек. Команданың барлық қатысушылары осы қағаздар тобынан көрмей сырттай таңдап суырып алады. Сөздер бір-бірімен мағынасы жағынан да, басқаша да байланысы болмау керек. Әр бір топтың міндеті 10 минут ішінде карточкалардағы бір-бірімен байланысы жоқ заттардың қасиеттері мен сапасын пайдалана отырып, кәсіпкерліктің жаңа идеясын ойлап табу. 10 минуттан кейін әрбір топ өз жауабын 3 минут ішінде таныстырады. Таңдалған сөздерден команда кәсіпкерлік-өнім ойластырады.

Бірінші команда мүшелеріне стол, қолқап, қарбыз деген сөздер берілген, олар жылыжайға арналған заттар шығару деген идея ойлап шығарды, атауы Watermelon, өнім бағасын, жылжыту жолын, мекен жайын анықтап айтып өтті. Екінші команда мүшелеріне радио, флешка, картоп деген сөздер берілген. Олардың бизнес идеялары техникалық өнімдер шығару, соның ішінде ерекшелігі картоптан электр энергиясын алу, Кез келген радиолардың аккумуляторларын алып, пайдалану арқылы тұтынушылардың ыңайлылығын қамтамасыз ету үшін телефондарына электр энергиясын беру. Үшінші команда мүшелеріне отырғыш, шана, қарындаш, таблетка сөздері берілген. Олардың бизнес идеялары орман шаруашылығымен айналысу, соның ішінде ағаш өсіру арқылы қарындаш жасау, шанаға ыңғайлы түрлі отырғыштар жасау. Орманға отырғызылатын ағаштардың ерекше қасиеті бар, олардың қасиеттілігі тамырында деді. Ағаш тамырынан дәрі дәрмек яғни таблетка жасауға да болады деді.

Сондай-ақ білім алушылар идеяларды әзірлеу барысында командалық жұмыстың артықшылықтарын бағалауды үйренді. Студенттер белсенділік танытып, қызығушылықтары артып жақсы қатысты.

Студенттер ойын нәтижесінде олардың әрқайсысы 10 минут ішінде өзара байланысы жоқ сөздер негізінде жаңа идея таба алатынын түсінуі тиіс. Бұл – жаңа бизнес идеяны құру кез келген креативті ойлай білетін адамның қолынан келеді деген түсінікке әкелуі керек.

Міне студенттер, сіздердің алдыңызда бизнес идеяны ойлап табу міндеті тұрған кезде, ол қарапайым шаруа сияқты болып көрінді. Сіздер көптеген қызықты және креативті идеяларды жария еттіңіздер. Мыңдаған идеялар бар олардың ондағаны ғана жүзеге асырылады. Ал табысқа бірлі-жарымы ғана жетеді. Табысты идеяны іздеу және таңдау құпиясы неде? деген сұрақ туындайды.[3]

Осы сұраққа жауап ретінде біз сабақтың келесі кезеңіне өтеміз.

Сіздерде бизнес идеялар бар, сол бойынша бизнес жобалар ойластырдыңыздар. Сіздерге бизнес идеяларыңызды жүзеге асыру үшін қандай ресурстар қажет деп ойлайсыздар? Бастапқы салымдар үшін қанша қаражат қажет болады, сіздердің командаңызда қанша адам болуы керек, сіздер өз араларыңызда міндеттерді қалай бөлесіздер. Қандай құрал-жабдықтар қажет және тағы да басқа. Жаңағы командалық жұмыстарыңызды жетілдіріп толықтырып, осыдан алдағы жылдарда айналысатыныңыз туралы көз алдарыңызға елестетіп көріңіздер. Ойланыңыздар сіздер оған дайынсыздар ма? Сіздерге тағы нені қайта қарауға болады? Оны қалай жақсартуға немесе өзгертуге болады? Осындай сұрақтардың негізінде сіздер топтық жұмыстарыңызды жалғастырып жобаларыңызды ұсыныңыздар. Соның ішінде қазіргі заманғы нарық трендтерін ескеруді ұмытпаңыздар. Сіздердің жобаларыңыз клиентке бағытталуы керек.[4]

Студенттерге дайындалуға жетілдіруге 10 минут уақыт беріледі. Студенттердің дайындаған топтық жұмыстарын қорғауға 3-5 минуттан уақыт берілді. Олар идеяларын толықтырып бизнес жобаларды жасау арқылы бизнес жоспардың жобасын құрылымын

жасақтады. Бұл кезеңде станциялар бойынша қозғалыс әдісі, ақпараттық-технологиялар әдісі, сыни тұрғыда ойлаудың ортақ әдістері қолданылады. Үш топ кезекпен өздері дайындаған бизнес жобаларын қорғады.

1 – ші топ «Big banana» деген компаниясын құрған. Олардың ерекшелігі компанияны Қазақстанда ашу, отандық өнімге қолдау көрсету арқылы Қазақстанда бәсекелестері жоқ банан өсіруді ойластырылған. Жобаны жүзеге асырудың, шығындары есептелген, қаржысы, өсіру жолдары, дайындау және жоспарлау кезеңдері толықтай айтылды.

2 – ші топ «Argymaq» деген компаниясын құрып бизнес жобасын ұсынды. Олар тұтынушылардың қажеттіллігін қанағаттандыру мақсатында жылқы өсіру және оның өнімдерін өндіру. Халықты жұмыспен қамтамасыз ету, адам денсаулығын жақсарту, жаңа жұмыс орнын құру, жұмыссыздықты жою. Жобаның түйіндемесінен бастап, персоналдарын, олардың атқаратын қызметі, бизнес жоспардың құрылымдарын соның ішінде техникалық жоспарлау, тауарды жылжыту жолдары, қаржысы, бәсекелестіктерін барынша қарастыруға тырысқан.

3 – ші топ «Алтын ұя» компаниясын құрып бизнес жобасын жасаған. Олардың мақсаты бактерияға, қабынуға қарсы бал арасын өсіруді көздейді. Бал арасынан бал алу, соны өңдеу. Бал өнімі медицинаға да азық-түлікке де жатады. Сондай-ақ кір сабын өндіруді де қарастырған. Балдың денсаулыққа емдік пайдасы, адам ағзасына керек екенін ашып айтты. Жобаның бастапқы жарнасы, тарихы, тиімділігі, жоспарлары, SWOT талдауы, бағалары, қаржылық көрсеткіштерін көрсетуге тырысқан.

Студенттер берілген тапсырманы топтық жауапкершілікпен орындады.

Қатысушы студенттер және оқытушылар тарапынан сұрақтар қойылып, ерекше жауаптар алынды. Топтардың өзіндік стилін, эмблемаларын көруге болады.

Келесі 4 кезең бойынша топтық тапсырма берілді, ол университетке іліп қоюға болатын өз өніміңіздің немесе қызметіңіздің жарнамалық плакатын жасау, орындау уақыты 3 минут. Бұл кезеңде автономды топ, ынтымақтастық және топтағы бірлескен жұмыс әдісі жүзеге асырылды.

Жарнамалық плакат талаптары:

1. Өз стиліңізді ойлап табыңыз.
2. Мәтін мен иллюстрация балансын сақтаңыз.
3. Ақпаратты және суреттерді визуалды блоктар түрінде орналастырыңыз.
4. Назар аударту үшін жарқын түсті шешімдерді пайдаланыңыз.
5. «Айқайлап» тұратын студенттерді мысалы суреттен қарап тұрған адамның бетін, атмосфералық фотосуреттерді және т.б пайдаланыңыз.
6. Байланыс деректеріңізді көрсетуді ұмытпаңыз.

Әрбір топ қызықты және ерекшеленіп плакаттарын дайындап қорғады.

1 топ «Big banana» компаниясы. Ерекешелігі: Халыққа дұрыс тамақтану, 2 банан алса 1 банан сыйлыққа тегін беру.

2 топ «Argymaq» компаниясы. Ерекшелігі: Аптаның бесінші күні 5 литр қымыз алғандарға 1 литр қымыз сыйлыққа тегін беру, етті 5 кг алсаңыз 1 литр қымыз сыйлыққа тегін беріледі, жылқыны 2 сағат жалға алсаңыз, жарты сағат тегін қосып беру, студенттерге 30 пайыз жеңілдік қарастырылған және фотоға түсу тегін болады.

3 топ «Алтын ұя» компаниясы. Ерекшелігі: Өнімге сапа кепілдігі берілген, таза химиялық өнім, әртүрлі балдың ассортиментін ыңғайлы кішкентай ыдыстарға салып беру, адамдарды жасарту үшін бет күтіміне пайдалануға да болады.

Қорытынды кезеңі және студенттерді бағалау. Бұл кезең тазалық әдісі бойынша студенттермен кері байланыс орнату деп аталады. Арнайы дайындалған чемодан (алған пайдалы ақпараттар), ет тартқыш (қайтадан жетілдіруге арналған ақпараттар) және қоқыс жәшігінің (керек емес ақпараттар) суреттері салынған А4 форматында қағаздар студенттерге үлестіріп беріледі. Сол суреттерге студенттер түрлі түсті қаламмен, қағазбен жазып береді, толтырады.

Оқытушы кері байланыс жүргізу арқылы студенттердің білімдерін жетілдіру тұстарын, сабақтан алған білімдерін, керек емес тұстарын талдап қорытынды жасады. Студенттердің бір тобы осы сабақта ұйымшылдық, тапқырлық, бәсеке, персоналдармен дұрыс жұмыстануды үйренсе, келесі топ шапшаңдық, топтық жұмыс жасауды, уақытты үнемдеуді, өнімді жарнамалау, бизнес жоспар жасауды үйренген, үшінші топ маркетинг, жарнама жасау, бизнес жоспар жасауың негізгі бөлімдерін үйренген.

Әлі де жұмыстанатын ақпараттар мен білімдері туралы бірінші топ тайм менеджмент, уақытты үнемдеу, тәуекелге бару десе, келесі топ ақшалай қаражаттарды есептеу, жылдамдық, уақытты үнемдеу, тәуекелдік, өнімнің пайдасын жетілдіру, пайданы арттыру, жұмысссыздықты азайтуды атап көрсеткен. Үшінші топ қаржылық жоспар мен персоналдың аздығын көрсеткен.

Қоқыс жәшігіне салуға болатын керек емес ақпараттар ретінде бірінші топ бәсекелестермен қарым-қатынас, бөлінбеу деген, екінші топ артық әңгіме, бөліну керек емес десе, үшінші топта бәсекелестік керек емес деген.

Ашық сабақтың соңында келіп қатысқан білім беру бағдарламаларының оқытушылары сабақтың өту барысы туралы пікірлерін білдірді.

Сабақты қорытындылайтын болсақ, жалпы сабақ барысында студенттердің креативті ойлауын, сауалдар жүргізуде бір-бірін тыңдауы, сұрақтар қоя алу, топпен жұмыс жасау, шұғыл шешім шығару мен жауап берудегі ерекшеліктері жасырын лидерлік қасиеттері анықталды.

Жағдай күрделенген кезде және сіз өзіңіздің идеяңызды жүзеге асыру керектігін ойлау қажет болған кезде, сіздің бастапқы идеяңыз түрлене бастады, оңайлату жолымен жүрді. Сіздер ойлап тапқан бизнесіңізді жекеменшік ретінде қабылдағанда, онда көп нәрсені өзгерткіңіз келді. Кәсіпкер оның басында идея пайда болған сәттен бастап оны түпкілікті іске асыруға дейін дәл осындай жолдан өтеді.[5]

Мен сіздерді құттықтаймын! Енді сіздерде көптеген түрлі факторларды ескере отырып, бизнес идеяларды түрлендіру тәжірибесі бар және бизнес жоба құрудың алғышартын да үйрендіңіздер.

Жалпы ашық сабақта тақырып толықтай ашылып, сабақ мақсатына жетті, сабақта қатысқан барлық студенттер бағаланды.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1.Куртланд Л. Бове, Джон В. Тилл Қазіргі бизнес-коммуникация 2017 ж.

2. Дональд Ф. Куратко Кәсіпкерлік: теория, процесс, практика 2016 ж.

3. Меллиса А. Шиллинг, Технологиялық инновациялардағы стратегиялық менеджмент 2017 ж.

4. Ник Уилтон HR-менеджментке кіріспе 2016 ж.

5. Стивен П. Роббинс, Тимати А. Джадж Ұйымдық мінез-құлық негіздері, 14-басылым 2017 ж.

УДК 811.161.1

ОРЫС ТІЛДІ АУДИТОРИЯДА ҚАЗАҚ ӘДЕБИЕТІН ОҚЫТУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

А.С. Мырзағалиева,
Батыс Қазақстан облысы, Орал қаласы,
М. Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университеті,
тіл мен әдебиет мұғалімдерін дайындау ББББ аға оқытушысы,
гуманитарлық ғылымдар магистрі

Елімізде мемлекеттік тілді оқып үйренуге басым көңіл бөлінуде. Соған байланысты орыс тілді аудиторияда қазақ әдебиеті қазақ тілінде оқытылуға көшуде.

Әдебиеттанушы, ғалым Қ.Ж. Жұмалиев «көркем шығарма – әдебиеттің құндылығы. Көркем шығарманы оқыту – білім алушының сөз қадірін түсінетін, ойлау әрекетін дамыту, рухани дүниесін байыту, эстетикалық талғамын жетілдіру, адамгершілік қасиетін қалыптастыру» - деген болатын.

Студенттердің білім сапасын мемлекеттік стандарт талаптарына сай бақылау тәсілдері әр түрлі. Жалпы білім аймағында тілдерді оқыту ең негізгі орынды алады. Ол білім алушының қарым-қатынастық мәдениетін қалыптастырады, танымдық, эстетикалық мәдениетін дамытады.

Орыс тілді аудиторияда қазақ әдебиетін оқытудың негізгі бекітілген бағдарламалары бар. Осы берілген білім мазмұнының негізін оқытуда қандай әдіс-тәсілдер қолданған дұрыс және оны қалай оқыту керек, бұның бәрін оқытушы анықтауы тиіс. Яғни оқу-материалдарын сұрыптау, студенттерді дайындық деңгейлеріне қарай бейімдеу және меңгерту технологиясын таңдау - оқытушыға жүктелетін іс.

Бұл жерде іс жүзінде оқытушы да, студенттер де тап болатын үлкен қиындық бар. Ол студенттердің қазақ тілінде сөйлеу деңгейінен туындайды. Қазақ тілі пәнін оқу барысында студенттер тұрмыстық ортада және қарапайым әлеуметтік-мәдени сипаттағы мәтіндер деңгейінде сөйлеуге үйренеді. Ал қазақ әдебиетін оқуда студенттерге әдебиеттік стиль деңгейінде жұмыстану қажет болады. Студенттердің басым көпшілігінің тілдік деңгейі әдеби тілде сөйлеуге жете бермейді.

Сондықтан, оқытушы көптеген технологиялардың элементтерін студенттердің мүмкіндіктеріне қарай қолданумен бірге деңгейлік оқыту технологиясына да баса мән беруі керек. Бұл орайда төменде көрсетілгендей басты элементтерді негізге алуға болады:

1. Оқу материалын сұрыптай ұсына білу;
2. Оқу әрекетін ұйымдастыра білу;
3. Диалог жүргізе алу;
4. Сабақты жағымды эмоция, сезімдермен қанықтыра алу;
5. Дайындық деңгейін бақылай білу.

Орыс аудиторияларында қазақ әдебиетін оқытуда деңгейлік жұмыстар жүйесін дұрыс орындай білгенде ғана түпкі нәтижеге яғни коммуникативтік біліктілікке жетуге болады.Студент әдебиет сабағында көркем шығарманы қабылдау керек. Бұл – оңай үрдіс емес. Қабылдау дегеніміз сіз бере салғанды ол, теория жүзінде түсіну деген сөз емес. Ол – білім алушының өзінің жан қалауымен жүзеге асатын дүние.

Студенттердің осындай сезімін ояту – оқытушының қолында, яғни, студентке әдеби білім беру, әдеби, эстетикалық, адамгершілік қасиеттерін дамыту үшін оқытушы әдебиетті оқыту барысында әдіс-тәсілдерді орнымен қолдану қажет.

Тілді нәтижелі меңгертудің бір жолы студенттердің жас ерекшелігін және тілдік деңгейлерін ескере отырып, тиімді оқыту әдістерін іріктеп сабақта қолдана білу.

Негізгі бөлім

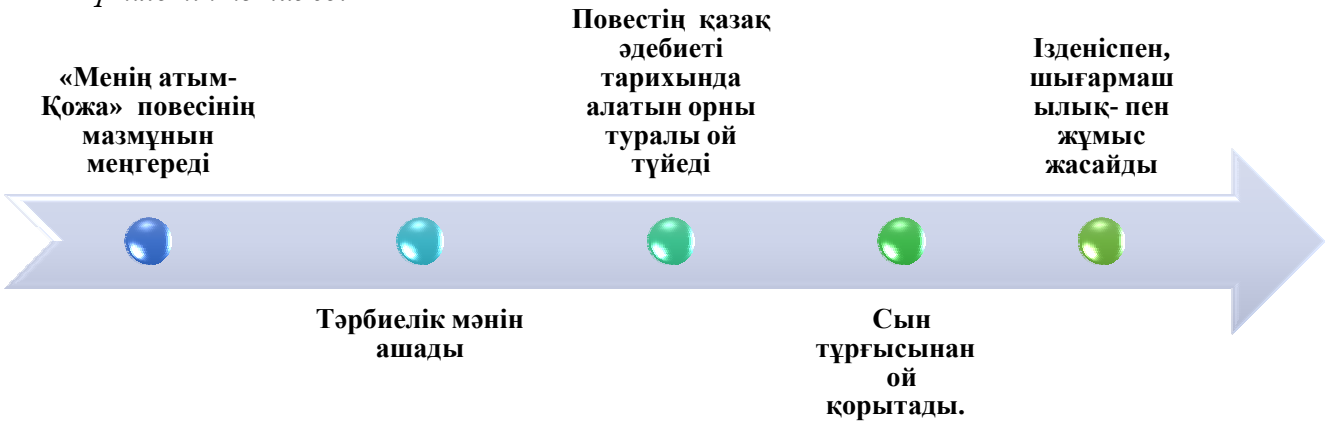
Аталған қағидаларды негізге ала отырып, орыс тілді аудиторияда 1 курс студентеріне қазақ тілі сабағынан, «Менің атым Қожа» повесіне композициялық талдау» тақырыбында ашық сабақ өткізілді. Бұл қазақ әдебиетінде өзіндік орны бар повесть, орыс тілді аудитория студенттерге оқуға, талдауға жеңіл, әрі қызық тақырып.

Сабақтың мақсаты «Менің атым - Қожа» повесінің мазмұнын меңгерту, сын тұрғысынан ойлап, композициялық талдауды жүзеге асыру. Б.Соқпақбаевтың бұл шығармасының қазақ әдебиеті тарихында алатын орнын ұғындыру.

Міндеті:

- Менің атым Қожа» повесінің негізгі идеясын ашу;
- Тәрбиелік мәнін ашу;
- Ізденіспен, шығармашылықпен жұмыс жасауға мүмкіндік туғызу;
- Проблемалық сұрақтарға жауап алу.

Күтілетін нәтиже:

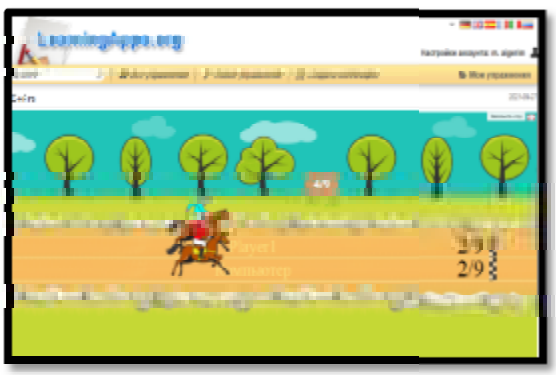

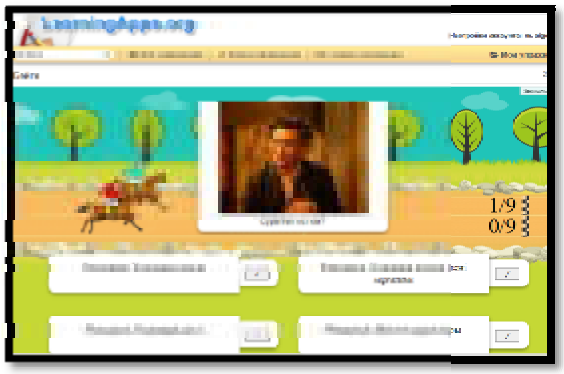
Сабақ кезеңдері.

I. Ұйымдастыру кезеңі, яғни студенттерді сабаққа бейімдеп алу мақсатында, сонымен қатар бір-бірімен амандасып алуы үшін ***«Амандасу биі»*** әдісі қолданылды. Бұл орайда көңілді әуен қосылып, студенттер шеңбер түрінде тұрып, түрлі қимылмен әуенге билейді және жанындағы студентпен амандасып, сабаққа сәттілік тілейді.

Сабақты бастамас бұрын студенттер Қожаның мінез-құлқына сай *Арманшыл Қожа, Сотқар Қожа, Ақылды Қожа* деп3 топқа бөлінеді.

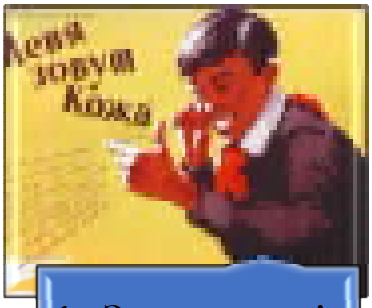
Әрі қарай ***«LearningApp»*** платформасы қолданылып, ***«Бәйге әдісі»*** әдісі арқылы үй тапсырмасы тексерілді. Аталған платформа қазіргі таңда сабақ барысында жиі қолданылуда, басты ерекшелігі уақытты тиімді пайдалану. Интерактивті тақтаға платформа ашылады, тақырып бойынша сұрақ беріліп, студент сол сұраққа жауап беруі тиіс және студентпен қатар автоматты түрде компьютер жарысады, яғни сұраққа дұрыс жауап берген сайын жорға бір саты алға жылжып отырады. Сұраққа толық жауап берген қатысушы мәреге бірінші жертіп, бәйгенің жеңімпазы атанады. Орыс тілді аудиториядағы студенттерге өте қызық және тақырыпты түсінуіне үлкен септігін тигізетін платформа.

II. Мағынаны тану. Келесі ашық сабақтың тақырыбы бойынша шығармаға композициялық талдау жасалады. Студенттердің қызығушылығын ояту үшін ***«Волейбол әдісі»*** жүзеге асырылды. Әдістің атауы айтып тұрғандай, оқытушы бірінші топ студентіне допты лақтырады, студент қағып алып, шығарманың басталуын баяндайды, (баяндау 2-3 мин) әрі қарай композициялық талдаудың ретімен студенттер бір-біріне допты лақтырып шығарманы қорытындылайды.

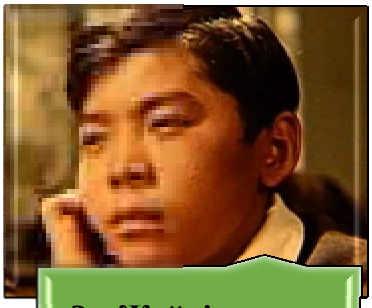
«Органайзер әдісі»бұл әдіс шығарма ішіндегі кейіпкерлерді студенттер жақын тануы үшін, олардың образын кеңінен ашу үшін өте тиімді әдіс. 3 топқа плакат беріледі.

1. «Эмоция кестесі»

2. «Кейіпкер мінездемесі»

3. «Жүйрік қиял»

«Эмоция кестесін» толтырушы студенттер Қожаның көңіл-күйін шығарма басынан, аяғына дейін интервал арқылы көрсетеді. Ал «кейіпкер мінездемесі» берілген топ басты кейіпкерлерге мінездеме береді. «Жүйрік қиял» тақырыбын алған үшінші топ, автор орнында болған жағдайда шығарманы қалай аяқтар еді деген тапсырманы қиялға салып жүзеге асырады. Студенттердің «органайзер әдісі» арқылы шығарма кейіпкерлеріне мінездеме бере алуы олардың ойлау қабілетін дамытады және қиялын ұштайды.

«Менің атым Қожа» повесімен қатар, оның танымал киносы да бар екені мәлім. Студенттер кітапта қиындық тудырған мәселелерді осы фильмді көру арқылы шешімін таба алды. Осы орайда фильм мен шығарманы салыстыру мақсатында ***«6 неліктен стратегиясы»*** қолданылды. Яғни тақтаға 6 сары алтын түсті кілт жабыстырылады және әр кілттің артында сұрақ жасырылып, фильмнен үзінді қосылады сол арқылы сұраққа жауап іздейді. Әр топтан бір-бір студент шығып жауап береді.

Келесі ***«My opinion» (менің пікірім)*** әдісін қолдана отырып, «Қожаның жиі сотқарлық жасауына кім себепкер болуы мүмкін?» деген проблемалық сұрақ қойылады. Аудитория қабырғасына шығармадағы 4 басты кейіпкерлердің есімі ілінеді, студенттер ақ параққа өз ойларындағы кейіпкерді жазады, бірдей кейіпкерді жазған студенттер қабырғадағы атауға жиналып өз ойларын дәлелдеп шығады. Осылайша шығарманың басты проблемалық сұрағына жауап алынады және студенттер өз ойын қазақ тілінде

еркін түрде, қарапайым тілмен жеткізуге мүмкіндік алады.

Сабақ соңында қорытынды жасалып, студенттер 100 баллдық шкаламен бағаланды.

Сонымен қатар, студенттерге жіберілген сілтеме арқылы **«Padlet»** платформасын пайдалана отырып, кері байланыс жүргізілді. Осылайша алға қойылған негізгі міндеттер мен күтілетінен нәтижелер жүзеге асырылды.

Қорыта айтқанда, оқу-тәрбие процесінің нәтижелі болуы оқытушының шеберлігіне, сабақты қызықты, зейінді өткізе білуіне байланысты. Сабақта білім беру технологияларын қолдану студенттердің білім сапасын арттырып қана қоймай, олардың жеке тұлға болып қалыптасуына да әсер етеді. Жаңа жағдайларға бейімделіп, заманауи тиімді әдістерді қолдансақ, білім берудің пайдасын көретініміз анық. Халық өзінің сан ғасырлық мұрасын ұрпақтан-ұрпаққа, ең алдымен, ана тілінде жеткізгені мәлім.

Сондықтан ана тілін білмейінше ұлттық мәдениетті меңгеру мүмкін емес. Ұлы ойшыл К. Ушинскийдің «Халықтық тәрбие тыс жерде педагогика да жоқ, педагог та жоқ» деген сөзін тілге тиек етіп, ұлттық болмыстан ажыратпай, заман талабына сай мамандарды даярлау басты міндетіміз болмақ.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Қадашаева Қ. Жаңаша жаңғыртып оқытудың ғылыми әдістемелік негіздері өзге тілді дәрісханалардағы қазақ тілі. Автореферат. Алматы, 2017.
2. Қадашева Қ. Қазақ тілі: оқытудың тиімді әдістемелері. – Алматы, 2016.
3. Қазіргі қазақ тілі теориясы және лингводидактика мәселелері (9-шығуы). – Алматы, 2019.
4. Нұржанова А.С. Орыс аудиториясындағы қазақ тілі сабағында мамандыққа негізделген терминдер мен мәтіндерді оқыту әдістері. Қызылорда, 2017.
5. Халперн Д. Сыни тұрғыдан ойлаудың психологиясы. СПб, 2018.
6. Айтмамбетова Б. Р. Жаңашыл педагогтар идеялары мен тәжірибелері. Алма-Ата, 1985.
7. Жұмабаев М. Педагогика. Алма-Ата, 1992.

УДК 316.22

ENERGYTRANSFERSANDENERGYTRANSFORMATIONS

G.Myrzagereikyzy
Atyrau University named
after Khalel Dosmukhamedov
senior teacher of department
of Physics and Technical Disciplines

«Energy cannot be created or destroyed,
it canonlybechangedfromoneformtoanother»
AlbertEinstein

The pedagogical system undergoes significant changes in every historical era. From world experience we can see, that the reform is carried out on average every ten years in the education system of economically developed countries. At present, the focus in secondary schools, colleges and universities is on teaching science in English.

In this regard, the article presents a lesson plan on the topic of «Energytransfersandenergytransformations» bydiscipline English for physicists.This lesson mainly used the brainstorming method.

PRE-READING

Answerthefollowingquestions:

1) Whatdoyouknowabout energy?
2) Telleverythingyouknowabouttheformsofenergy.

Activevocabulary

Word	Pronunciation	Translation
application, n.	/ˌæplɪˈkeɪʃən/	қолдану
bond,n.	/bɒnd/	байланыс,syn.link
calculate,v.	/ˈkælkjəleɪt/	есептеу, syn. compute, figureout
define,v.	/dɪˈfaɪn/	анықтау, орындау,syn. determine,identify
energy,n.	/ˈenədʒi/	энергия
heat,n.	/hiːt/	жылу
height,n.	/haɪt/	биіктік
kinetic,adj.	/kɪˈnet.ɪk/	кинетикалық
lift,v.	/lɪft/	көтеру,syn.elevate,raise
transfer,v.	/trænsˈfɜːr/	тасымалдау, жылжыту
transformation,n.	/trænsˈfɔːməɪʃən/	өзгерту, түрлендіру
ukulele, n	/ˌjuː.kəˈleɪ.li/	гитара
Match, n	/mætʃ/	сіріңке
Struck, v	/strʌk/	жану, қолданылу
electric kettle	/ɪˈlektrɪk ˈket.ļ/	электр шәйнегі

Energy can pass from one object or place to another without changing form. This is called **energy transfer.**

Examples include:

· A soccer player kicks a ball, transferring kinetic energy from their foot to the ball. (figure 1)

Figure 1.

· Power lines transfer electrical energy from a power plant to your home. (figure 2)

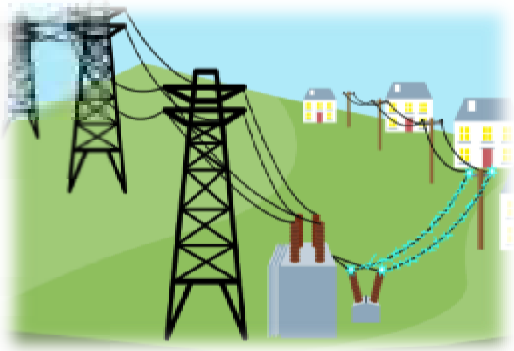

Figure 2.

· When a certain form of energy moves to another object. (figure 3)

Figure 3.

Energy can also change at form to another. This is called **energy transformation**.

In what ways can energy be converted from one form to another?

Let's take a look. (video)

Energy is all around us. We can't see energy, but we can see the things that energy does. Energy makes things move. It powers the machines we use. It can make things get hotter or produce sound. Energy is used to light up our homes and cities and power the vehicles we use. Plants and other organisms need energy to live, grow and carry out life processes. Energy cannot be created nor can it be destroyed. But it can be changed or transformed from one form to another and we can observe this happening around us every day.

Let's take a look at some examples. We'll go through each example at the end so you can check your answers.

1. What energy transformation takes place when a ukulele is strummed?

2. What energy transformation takes place when a light bulb is switched on? 3. What transformation takes place when a match is struck?

4. What transformation takes place when a drawn bow and arrow is released? 5. What transformation takes place when an electric kettle is switched on?

6. What energy transformation takes place when a roller coaster rolls down the track?

7. What transformation takes place when an electric doorbell is pressed?

8. What energy transformation takes place when drill is used to secure a screw into wood?

Check your answers: When a ukulele is strummed, kinetic energy is transformed into sound energy. When a light bulb is switched on, electrical energy is transformed into light and heat. When a match is struck, kinetic energy and chemical energy is transformed into light and heat. When a drawn bow and arrow is released elastic potential energy is converted into electrical energy. When an electric kettle is switched on, electrical energy is transformed into heat. When a roller coaster rolls down the track, gravitational potential energy is transformed into kinetic energy. When an electric doorbell is pressed electrical energy in transformed into kinetic energy and sound. When drill is used to secure a screw into wood, electrical energy is transformed into kinetic energy. Take note that in many of the examples provided, heat and sound are also often produced.

Checking your understanding

A. Review questions:

1)What is energy?

2)What is a transfer of energy?

3)What is a energy transformation?

4)What types of energy do you know?

B.Read and translate the word combinations:

Produced obtained transformed supplied available Captured trapped

Degraded **ENERGY** transferred

Utilized provided

Derived from taken in released stored fixed passed along

C. *Putthewordsintotheright order.Checkyour answers withthetext.*

1) another / at / also / to / change / can / energy / form / example.

2) form / energy / pass / can / one / object / or / place / from / to / without /another / changing.

3) can / cannot / be / energy / nor / be /destroyed / it /created.

4) plant / a / power / to / from / electrical / home /lines / transfer /power /energy / your.

D. Prepare a short report about important processes in nature (energy transformation and energy transfer) and their role.

Conclusion. Energy conversion technology refers to any system that converts energy from one form to another. Energy comes in different forms, including heat, work and motion. Moreover, potential energy can be in the form of nuclear, chemical, elastic, gravitational, or radiant energy (also known as light). All of these can be converted into useful energy, with the one of the most common and versatile forms being electricity.

References

1. Myrzagereikyzy G. EnglishforPhysicists:Teachingand methodical manual /Myrzagereikyzy G.–Atyrau:Kh. Dosmukhamedov Atyrau University,2023.–96page
2. English in physics. Lidija Kraljević, Osijek, 2008.
3. D. C. Giancoli, Physics Principles with applications, Pearson Education International (6th ed. 2005)
4. Energy[Electronic resource]:www.physics.tutorvista.com

УДК 811.161.1'34

THE PLAN OF THE DEMONSTRATION LESSON ON PRACTICAL PHONETICS, 1ST COURSE

А.Б. Насимуллина,
Батыс Қазақстан облысы, Орал қаласы,
М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университеті
шетел тілдері және әдебиеті мұғалімдерін
дайындау ББББ аға оқытушысы

New developments in practical phonetics result from a general tendency in foreign language teaching to embrace communicative and holistic approaches. This article presents an overview of innovative approaches to the teaching of practical phonetics and various methods. The theme of the lesson is **"Rules of phrasal stress"**. The goals of the lesson areto give some information about the some features of fall-rising tone; to improve students' pronunciation and to enlarge phonetic skills; to develop the students' listening and intonation habits; to bring up interest for the subject and to improve students' knowledge in practical phonetics and to maintain good contact with each other. The type of the lesson is demonstrative, practical and innovational. During the lesson various methods such as communicative approach of teaching phonetics, work in group and developing phonetic skills will be used.Visual aids of the lesson arean interactive board, textbook and tape recorder.

Procedureof thelesson

Stages	Work-out of the lesson	Addition
I. Organization moment	Teacher's greeting - Good morning, students! - I am glad to see you! - How are you? - Who is on duty today? - Who is absent? - What date is it today? - What day of the week is it? - Thank you very much. Sit down.	
III. Demonstration of the new theme: **a) Presentation of the new theme**:Rules of phrasal stress.Distinctive features of Low Falling and Low Rising tones.	**The Low Rise** starts in the middle of the voice range, then falls to a very low pitch, and then rises again. The rise finishes on a lower pitch than that on which the fall begins. The stress dies away during the initial fall in partially revived as the rise begins. The syllable on which the moving tone is performed is called the nucleus of the utterance. In longer utterances the melodic contour becomes more complex because of the words preceding and following the nucleus and forming the **head**, **tail** and **pre-head** of the	*An interactive board with slides*

	contour. The nucleus may be preceded and followed by stressed and unstressed syllables. If the head presents a fall pitch that is not as gradual as in the stepping head but rather "jumpy", we get what is called **the sliding head**. In that case the stressed syllables of the head are marked with the symbol [ ]: a) I knew you hadn't finished it. Pre-head Sliding head Nucleus Tail b) You could at least try. Pre-head Head Nucleus c) I doubt whether I can give an answer by then. Pre-head Head Nucleus	*An interactive board with Audio Player*
b) Listening to the dialogue: Track 4.5, New English File (Elementary), Oxford.	A: Mandy where's the sugar? B: In the cupboard, on the right A: I can't see it.it isn't here. B: Yes, it is. Look for it. A: I can't find it. It's definitely not there. B: I know it's there. It's on the second shelf. A: I can't hear you. B: Turn the radio off then. It's on the second shelf. A: Well, I am sorry, but it isn't there. B: The sugar! A: Oh. 2. A: Tony. Can you come here a minute? Tony! B: What? A: Can you help me? B: What is it? A: It's the computer. The printer doesn't work. B: Can you wait a minute? A: TONY! B: Coming. What's the problem? A: It's the printer. It doesn't work. B: It helps if you turn it on!	
IV. Consolidating exercises to improve intonation habits of students: pattern 1,2,3 p.87, tones for comparison pp.88-89.	**Pattern 1.** Yes. No. Well. Move. Right. Do. Pull. Red. Quick. Me. Run. Good. Six. True. Tom's. Beg. Wait. More. John. Read. Look. **Pattern 2.** Show me. or Always. I did. Slowly. They can.	To learn by heart the poem according to its tones and pronunciation.

Work in group: repeating in chorus after the teacher, working in pairs, working individually. **II. Checking up the homework:** reciting the poem by H. Longfellow **The Arrow and the Song** (Стрела и песня) **(Learn by heart)**	Quickly. Have one. Often. This time. Thursdays. Help me. Sorry. Catch him. **Pattern 3.** Be careful. or It's easy. He asked you. He's coming. We broke it. You couldn't. There's plenty. She might be. It's risky. They may have. Now remember. **Tones for practice (Жаттығутондары)** It'll be good. I was in doors. What did you say? Weren't they in time? It was for you. Where have you been? I shall do it. It can't be mine. That's enough. The man was asleep Where was it? These are awful ones. Possibly. Did he leave it here? Remember. He could have wired. So sorry. How d'you know he won't come? I shot an arrow into the air- It fell to earth, I knew not where; For so swiftly it flew, the sight Could not follow it in it`s flight. I breathed a song into the air- It fell to earth, I knew not where; For who has sight so keen and strong, That it can follow the flight of a, song? Long, long afterward, in an, oak I found the arrow, still unbroken; And the song from beginning to, end, I found again in the heart of a friend.	
V. Round up activities: **a) Giving home assignment** **b) Giving marks and comments** **c) Brief reference to the next lesson**	Your home assignment is to learn the rules about distinctive features of fall-rise, for good reading "Reading practice" exercise at pp. 88-91 You were very active all of you! I'm satisfied with your today's work. But excellent marks will be given to Abzhaliyeva A., Davletova L., Tilektesova A., Aitkaliyeva S. They were very communicable; there were not mistakes in their pronunciation, intonation and reciting habits. The next lesson is "The use of intonation patterns in dialogues". The lesson is over. See you on next lesson!	Board, group register and textbook "Introduction to phonetics" оқу-әдістемелікқұралы, А.Б. Насимуллина, 2022, Орал.

The lesson was engaging and beneficial. The interactive approach not only made the session enjoyable but also facilitated a deeper understanding of the nuances in English. The well-paced learning environment and clear explanations enhanced students` phonetic awareness, making it a thoroughly enriching experience. The lesson successfully achieved its goal by significantly enhancing students` pronunciation skills. Through targeted exercises and explanations, the tutor aimed to improve students` ability to articulate sounds accurately,

contributing to overall language proficiency. The lesson effectively combined theory and practical application, ensuring a well-rounded understanding of English phonetics. The lesson incorporated diverse and engaging literature such as **Introduction to phonetics оқу-әдістемелікқұралы, А.Б. Насимуллина**, Орал, 2022 (was written by me and my colleagues); Y.M.Merkulova English Intonation (for university students), С-Петербург, 2002; New English File (Elementary), Oxford, 2010.

УДК 796.325

ВОЛЕЙБОЛ СПОРТТЫҚ ОЙЫН ТЕХНИКАСЫН ЖЕТІЛДІРУДЕ ҚОЛДАНЫЛАТЫН ӘДІС-ТӘСІЛДЕРІ

Н.Н. Наурзбаев
Батыс Қазақстан облысы, Орал қаласы,
М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университеті,
бастапқы әскери дайындық және дене шынықтыру
мұғалімдерін дайындау БББ оқытушысы

Волейбол ойынының қозғалысы адам баласына аса пайдалы табиғи қозғалыс пен дене мүшелерінің қимылынан жүгіруі, жүру, секірі, лақтыру т.б жаттығулардан тұралы. Бұл ойында он жасар баладан бастап қай жастан болмасын ойнай береді. Сондықтан да, волейбол дене тәрбиесі пәні жаттығуларының бірі ретінде ең тиімді де ағзаға пайдалысы болып табылады. Ойын барысында нақты қозғалыс нәтижесінде ең бастысы адамның координациясы қалыптасады. Қандай жаттығу болмасын, қозғалыс барысында нақтылы орындалады. Айталық, шабуылдау кезінде допты қарсыласының алаңға дәл түсіру, болмаса допты әріптесіне дәл бере білу, допты қарсыласының алаңына алдап тастау т.б. демек адамның барлық қабілет-қасиетін қалыптастыратын ойынның бір түрі.

Кілт сөздер: волейбол, координация, жаттығу, қозғалыс, шабуыл, доп, алаң, ойын, қимыл, дене тәрбиесі.

Нағыз ұстаз болу – бақыт әрі абырой. Шындығында, мұғалім болу оңай болып көрінгенімен, ал нағыз ұстаз болу екінің бірінің қолынан келе бермесі анық. «Ұстазды алтын діңгекке теңер едім», - деп ұлы педагог Ы.Алтынсарин айтқандай, ұстаз жолы – қиыншылығы мен рахаты бір басқа жетерлік мамандық атаулының ұлысы.

Менің еңбек жолымдағы ұстанар ұраным – «Алтын алма, білім ал». Яғни білім – мәңгілік азық. Кемел білім жолында, студенттерді болашақ кәсіби маман болуына мүмкіндік жасау. «Жас келсе – іске» дегендей, аз ғана уақытта жас оқытушы ретінде университетіміздің тәжірибелі оқытушыларынан педагог мамандығының қыр-сырын жан-жақты түсініп, үйреніп, оған өз талпынысымды қосып, ұжым ортасында беделді бола білдім. Студенттерді спортқа баулу мақсатында университетімізде түрлі іс-шаралар және республикалық жарыстар ұйымдастырылып, солардан жоғары дәреже көрсетіп келемін. Бұл дегеніміз оқытушы шәкіртің спортқа баули жүріп кез келген жұмыста нәтижеге ынталандырып сенім білдіруі. Нәтижеден жетістікке жету мақсат болып қалыптасады. Шәкірттердің әр жетістігіне қуану, жасалған, нәтиже берген еңбектің жемісін көру, ұстаз үшін үлкен бақыт.

Қазақтың драматург-ақыны - Мұхтар Шахановтың бір сөзінде: «Әрбір бала күйсандық. Ол күйсандықтың кілтін тапқан ғана аша алады», - дегендей, студенттердің жүрегіне жол тауып, олардың қажеттілігене орай білім беруге тырысып келемін. Тұлғалық қабілетін ашып, шығармашылығын шыңдап, талантты болса ұштап, дарын қабілеттерін одан әрі дамытып, бір сөзбен айтқанда – ел ертеңін ұстайтын сауатты,

білімді азамат қалыптастыруға тырысамын. Әрине, бұл әрбір ұсаздың парызы. Десе де, бүгінде студенттермен жұмыс істеу тек теориялық тұрғыда мықты қарулану ғана емес, әдістемелік және тәжірибелік тұрғыда мықты қарулану керек. Жаңашыл және жас оқытушы студентке жан-жақты білім беріп қана қоймай, оны дүниежүзілік ақпарат кеңестігіне шығуға, яғни қатаң бәсеке жайында өмір сүруге тәрбиелеу – өзімнің басты парызым деп санаймын.

Қазіргі уақытта жалпы спорттық ойындардың түрлері өте көп. Адамдар денінің саулығы үшін әр түрлі спорт түрлерімен шұғылдануда. Соның бірі – волейбол спорттық ойыны. Волейбол - бұл екі команданың арасында арнайы платформада өткізілетін шар ойындарының бірі. Мақсат - допты қарсыластың сотына тигізетін етіп бағыттау. Сонымен қатар, қарсыластар командасының ұқсас әрекетіне жол бермеу керек. Ойынның негізін қалаушы Уильям Дж Морган. 1895 жылы пайда болды. Содан бері ойын бірнеше өзгерістерге ұшырап, қазіргі таңда енді бүкіл әлем біледі.

Сабаққа келетін болсақ ең алдымен топты сапқа тұрғызу, рапорт тапсыру, сабақтың мақсатын түсіндіру, саптық жаттығулар жасалынады. Топта міндетті түрде спорттық киім үлгісі қатаң сақталу қажет екенін ескереді. Саптық жаттығулар жүріс, арнайы жүгіріс жаттығулары, тізені көтеру жаттығулары, аяқты артқа лақтырып жүгіру, түзу аяқты алға лақтырып жүгірі, оң және сол жағымен жүгіру, бұғы жүгіру, сол және оң аяқпен биікке секіріп алға қозғалу, теріс қарап жүгіру, жылдам жүкіру және жалпы дамыту жаттығулары жасалынады. Бұл топтағы студенттердің денесінің қызуына, аяқ-қолдың құрысуына алдын-ала шарасы болып табылмақ.

Сабақтың кіріспе бөлімінен кейін негізгі бөлім басталады. Студенттер допты бір-біріне үстінен, астынан соғуды үйренеді, сонымен қоса студенттерді екі қатарға бөліп қарама-қарсы тұрғызып жұппен жаттығу жасату тәсілі пайдаланады. Екі студентке бір доп беріледі, аралары стандартқа сай 3 метр болу қажет. Келесі жаттығу допты бір-біріне үстінен соғу, астынан соғу, оң және сол жақпен тұрып соғу, теріс қарап соғу, допты бір-біріне тор үстінен соғу т.б қимыл іс-әрекеттері жасалынады. Осылайша студенттер барлық жаттығуларды тор үстіне қайталап, жеңілдетілген ережемен ойын ойнай алады. Сабақтың қорытындысында сапқа тұрғызылып, қорытынды жасалып, қатемен жұмыс жасалынатын болады. Осылайша волейбол сабағы бірнеше жаттығулар мен қимылдарды түрлі қарқында, бағытта, түрлі жылдамдық пен орындай отырып, адам ағза жүйесінде және ішкі құрылыстарында жақсы әсер алады. Студенттер ойын үрдісі кезінде жоғары эмоциялық жүктеме және үлкен қуанышқа бөленіп, ләззат алады. Жалпы дене тәрбиесі пәнінің жүйесінде волейбол ойынының маңызы өте зор болып келеді. Студенттер қажетті дағдыларды имдене отырып, өз бетінше үнемі дене шынықтыруды жетілдіруге, денсаулықты сақтауға, көңіл-күйін көтеруге және ұзақ өмір сүруге мүмкіндігі бар.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі

1. А.Г.Ариянец – Волейбол ФИС 1986
2. Ю.Н.Жещев – Волейбол ФИС 1986
3. С.Қасымбекова. Әдістемелік құрал. «Волейбол», Алматы. «Атамұра»
4. М.Т.Тұрыскелді. Өимыл-қозғалыс ойындары
5. Бағдарламалар дене тәрбиесі. Алматы. 2004 ж
6. Л.В.Былова, И.М.Коротков. Қозғалыс ойындары, М. ФИС. 1982
7. С.Тайжанов, С.Қасымбекова,. Дене тәрбиесі. Алматы, «Атамұра»

УДК 376.1

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЫЕ И ЭТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ УПРАВЛЕНИЯ ИНКЛЮЗИВНЫМ ОБРАЗОВАНИЕМ

О.А. Панищева,
Западно-Казахстанская область, г.Уральск,
Западно-Казахстанский университет имени М.Утемисова,
преподаватель ОП педагогика дошкольного и начального образования

В рамках методического месячника «Реализация новых педагогических технологий и стратегий преподавания в процесс высшего образования» провела практическое занятие по дисциплине «Основы инклюзивного образования» на тему «Нормативно-правовые и этические основы управления инклюзивным образованием».

Целью занятия является, обозначить нормативно-правовые и этические основы управления инклюзивным образованием.

Термин «инклюзивное образование» означает форма обучения, при которой каждому человеку, независимо от имеющихся физических, социальных, эмоциональных, ментальных, языковых, интеллектуальных и других особенностей, предоставляется возможность учиться в общеобразовательных учреждениях [1].

Практическое занятие началось с создания коллаборативной среды, были проведены упражнения на знакомство, сплочение «Конфета», «Принцесса, дракон, самурай».

Цель упражнения «Конфета» - знакомство, самопрезентация участников, тренер выносит конфеты студентам и говорит: «Вот перед вами на блюде выложены конфеты. Посмотрите на них и выберите себе одну, которая больше всего похожа на Вас. А затем расскажите нам всем краткую историю - самопрезентацию, которая объяснит всем нам – почему вы считаете, что похожи на эту конфету». Гостям разрешается задавать вопросы, шутить и кушать конфеты после окончания игры. Данное упражнение понравилось студентам, они с интересом выбирали конфеты и рассказывали о себе интересные факты.

Далее было проведено упражнение на сплочение «Принцесса, дракон, самурай», студенты разделились на две, равные по количеству участников команды. Это игра командная, что означает, что у участников команд будет время, чтобы договориться какую фигуру они будут показывать. После того как студенты договорятся, команды выстраиваются в две шеренги друг против друга и по моей команде, одновременно, показываете выбранные фигуры. Фигур три: принцесса, самурай и дракон. Принцесса побеждает Самурая, Самурай дракона, Дракон Принцессу.

Самурай. Обычный образ самурая это меч, он агрессивен и кричит «банзай»: у каждого в руке меч, шаг вперед, бьем мечом и кричим «банзай»!

Дракон. Он большой и страшный, а еще у него изо рта пламя бьет: шаг вперед, руки-когти и рычим – р-р-рррр.

Принцесса. Попробуем: девочка-припевочка, в руках подол, ногами как в варьете и поет «ля-ля-ля». Разобрались с фигурами, теперь у каждой команды есть 30 секунд, чтобы обсудить свой первый ход, т.е. то, какую фигуру вы будете показывать. Постарайтесь обсуждать так, чтобы вас не услышала другая команда. Игра будет играться до трех побед.

Данное упражнение вызвало восторг у студентов, они с азартом включились в это упражнение.

Далее была организована самостоятельная работа студентов, по вопросам были подготовлены презентации:

1. Правовые и этические основы инклюзивного образования в Казахстане и за рубежом.

2. Международные правовые документы о правах и свободах человека.

3. Международные правовые документы в отношении лиц с особыми образовательными потребностями [2].

Студенты были разделены на три группы, каждая группа выступила с презентацией, подробно раскрыла тему, ответила на интересующие вопросы других групп.

После был проведен мозговой штурм: проанализировав имеющиеся знания, необходимо было обозначить проблемы лиц с ограниченными возможностями здоровья.

Студентам было предложено выделить проблемы лиц с ограниченными возможностями здоровья и определить нормативные документы, помогающие решить эти проблемы. Студенты выделили буллинг, отсутствие материально-технической базы, неприспособленность окружающей среды и десоциализацию. Нормативными документами, помогающими в решении этих проблем, являются нормативные документы: «Образование для всех» 1989 г., «Конвенция о правах детей с ОВЗ», «Международный пакт о гражданских, политических правах», «Международный пакт об экономических, социальных и культурных правах» [3].

Закончилось практическое занятие рефлексивным упражнением «Свеча».

Рефлексивное занятие «Свеча» направлено на получение обратной связи, завершение занятия. Студенты встают в круг, тренер зажигает свечу, по часовой стрелке студенты передают свечу и делятся впечатлениями о занятии.

Список использованной литературы:

1. Мовкебаева З.А., Дюсенбаева Б.А. Развитие специального и инклюзивного образования в мире. – Алматы, 2021. – 176 с

2.Инклюзивное образование: учебное пособие / Дорота Подгорска-Яхник, Ш.Т. Габдрахманова, В.Т. Арыстангалиева, О.А. Панищева –. - Уральск, 2020. - 204 с.

3.Теория и практика инклюзивного образования: учебное пособие для группы специальностей «Образование» / Л.Н. Лиходедова - Костанай: КГПИ, 2017. – 165 с.

УДК 004

СОЗДАНИЕ ОБЪЕКТОВ ДОПОЛНЕННОЙ РЕАЛЬНОСТИ

Л.Е. Рамазанова,
Западно-Казахстанская область, г.Уральск,
Западно-Казахстанский университет имени М. Утемисова,
преподаватель ОП подготовки
учителей информатики и IT специалистов

Аннотация: статья представляет план занятия, которая исследует практический опыт создания объектов дополненной реальности (AR – augmentedreality) и интеграции нейросетей в рамках групповой работы. Исходя из актуальности использования AR в современном мире, статья представляет подробный анализ методов и инструментов, применяемых при создании объектов AR, а также рассматривает совместные усилия студентов в создании инновационных AR-проектов. Занятие разработано с учетом интерактивных методов обучения и активного взаимодействия студентов.

Ключевые слова: дополненная реальность, нейросети, интерактивный метод, групповая работа.

С постоянным развитием технологий, дополненная реальность становится все более важным инструментом, обогащающим восприятие окружающего мира. Однако, создание качественных объектов AR требует не только технических навыков, но и способности к творческому подходу. В данной статье рассматривается опыт использования групповой работы студентов разработки объектов AR, анализируются преимущества коллективного творчества и выделяются ключевые этапы создания объектов дополненной реальности. Анализ различных методов и инструментов, применяемых при создании объектов AR, особое внимание уделяется использованию современных AR-платформ и инструментов разработки, таких как mywebAR, EyeJackcreatoru CoSpacesEdu, также используются нейронные сети для генерации фотографии, звука и текста. Рассматриваются примеры проектов, в которых студенты успешно применили эти технологии для воплощения своих идей.

В рамках групповой работы, творческое взаимодействие играет ключевую роль в формировании идей и стимулировании инновационного мышления. Этот процесс способствует не только объединению различных опытов и знаний участников, но и созданию уникального интеллектуального пространства, в котором каждый участник может внести свой вклад в формирование концепции проекта. По сравнению с индивидуальной работой, групповая работа предоставляет участникам взаимодействия с широким спектром идей. При мозговом штурме в коллективной работе соединяются различные взгляды и компетенции каждого члена группы и создается уникальный программный продукт. Студенты, трудясь в едином пространстве креативно взаимодействуют, что вдохновляет участников на более оригинальные подходы, когда каждый участник чувствует, что его идеи важны. Такой коллективный подход стимулирует формирование уникальных концепций, которые могут возникнуть только в результате совместной работы.

Групповые обсуждения и дискуссии в рамках творческого процесса позволяют участникам выносить свои идеи на обсуждение, получать обратную связь и развивать свои концепции. Творческое взаимодействие в группе также может включать в себя использование визуализации идей. Совместное создание макетов, схем, рисунков и других визуальных материалов помогает лучше понимать идеи участников и дает возможность всей группе видеть общую картину. Таким образом, творческое взаимодействие в групповой работе играет ключевую роль в формировании уникальных и инновационных концепций. Этот процесс не только способствует более полному освоению материала, но и развивает креативные навыки участников, что важно в контексте создания объектов AR.

Основные этапы создания объектов AR

Техническое задание для студентов при создании объектов дополненной реальности было определение ниши, однако обязательное условие чтобы проекты содержали образовательный контент, так как занятие проводилось для будущих учителей информатики. Группа разделилась на четыре небольшие подгруппы, состоящие из 3-4 студентов. В следствии педагогического наблюдения групповая работа студентами воспринялось положительно, однако определиться сражу с идеей было сложно, и участники предлагали разные темы. Далее, студенты должны были провести исследование в выбранной нише, а также определить цели, актуальность и задачи для создания объектов дополненной реальности и какие проблемы решает данный проект и как может эффективно дополнить образовательный процесс. Концепция проекта должна содержать в себя интерактивные элементы, способные заинтересовать студентов и улучшить усвоение материала, который в дальнейшем можно внедрить в школьные программы.

Проекты студентов с использованием элементов дополненной реальности.

Первый проект – это цифровая модель периодической таблицы Д.М. Менделеева, которая представляет собой инновационный образовательный ресурс. Разработан на

платформе mywebar и интеграцией нейронных сетей для генерации звука и фотографии химических элементов. Интерактивная модель позволяет сканировать фотографии и получать дополнительную информацию об элементах, также его 3D модель. В ходе реализации данной идеи было немало трудности с расположением дополнительной информации, чтоб не загромождать изображение, однако в ходе поиска решения этой проблемы, студентами были приняты рациональные решения, что является одним из положительных сторон групповой работы, когда происходит синергия разных взглядов и подходов каждого участника в принятий оптимального решения. Далее, процесс тестирования в ходе которого выявляются неточности и сбор обратной связи. Проанализировав замечания и отзывы вносятся коррективы.

Рис.1. Химический элемент Аргон.

Для того, чтобы данный химический элемент просмотреть в дополненной реальности для начала нужно просканировать QR - код (QR – quickresponse) через камеру телефона, затем на экране телефона появляется ссылка на приложения нажав на которое пользователь направляют в приложение, далее система попросит направить камеру на Рис 1. Примечание, что некоторых моделей телефона существуют ограничения для просмотра в дополненной реальности, однако смартфоны линейки Apple сканируют с высокой скоростью.

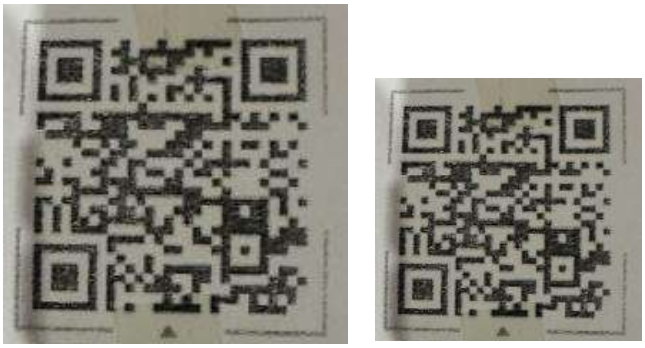

Рис2. QR - код химического элемента Аргон.

В данном проекте, также предусмотрено и звуковое сопровождение, и описание каждого элемента, что позволяет студентам в одной системе получить необходимую информацию, что поспособствует лучшему освоению материала. Коллективно созданный проект демонстрирует успешное использование AR и нейронные сети, что позволяет создавать интересные и визуально привлекательный метод изучения химических элементов. Проект цифровая модель периодической таблицы Менделеева получил положительные отзывы как среди студентов, так и преподавателей за инновационный подход и техническую реализацию.

Коллективная работа и разработка объектов AR представляют собой мощный инструмент, сочетающий в себе техническую креативность и коллективный интеллектуальный труд. Эти подходы обогащают образовательный процесс, вносят инновации и расширяют горизонты студентов.

Приложение

Список использованной литературы

1. Бажина П.С., Куприенко А.А., Опыт применения технологии дополненной реальности в образовании,ISSN 1991-5497. Мир науки, культуры, образования. № 3 (70) 2018

2. Глотова А.В., Организация групповой работы студентов в условиях онлайн-обучения в системе высшей школы. Наука, образование, культура, DOI: 10.31862/2073-9613-2021-1-122-132

3. Гриншкун А.В., Левченко И.В., Возможные подходы к созданию и использованию визуальных средств обучения информатике

4. с помощью технологии дополненной реальности в основной школе, Вестник РУДН. Серия: Информатизация образования, DOI 10.22363/2312-8631-2017-14-3-267-272

5. Гриншкун В.В., Краснова Г.А., Новое образование для новых информационных и технологических революций, Вестник РУДН. Серия: Информатизация образования, DOI 10.22363/2312-8631-2017-14-2-131-139

6. Жигалова О. П., Толстопятов А. В., Использование технологии дополненной реальности в образовательной сфере, Балтийский гуманитарный журнал. 2019, DOI: 10.26140/bgz3-2019-0802-0009

7. Каргина Е.М. Использование возможностей индивидуально-групповой работы для студентов различных направлений подготовки. Sciences of Europe, 2018, PEDAGOGICAL SCIENCES

8. Левченко И.В., Методические особенности обучения информационным технологиям учащихся основной школы**,** Вестник РУДН, серия Информатизация образования, 2010, № 4

9. Снегирев Ф.В. Групповая работа студентов, как одна из технологий преподавания, Гуманитарный Трактат, ISSN 2500-1159, 2021 г

10. Dyulicheva Y., The use of augmented reality technology to improve the efficiency of teaching, Article *in* Informatics in School, May 2020, DOI: 10.32517/2221-1993-2020-19-3-37-46

11. Grinshkun A. V., Perevozchikova M. S., Razova E. V., Khlobystova I. Y.,

Using methods and means of the augmented reality technology when training future teachers of the digital school**,** European Journal of Contemporary Education. 2021. 10(2), DOI:10.13187/ejced.2021.2.35

УДК 159.9

ПСИХОЭМОЦИЯЛЫҚ САУЛЫҚТЫ ДАМЫТУ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ АРТ-ТЕРАПИЯНЫ ҚОЛДАНУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

А.Б. Сакулова
Шымкент қаласы,
Ө.Жәнібеков атындағы ОҚПУ,
тарих және педагогика факультеті,
педагогика кафедрасының оқытушысы

Аннотация: Мақалада адамның психологиялық денсаулығы мәселесінің теориялық негізін зерттеу, жас кезеңдеріне байланысты жасөспірім жасындағы балалардың психологиялық денсаулығы ерекшеліктерін қамтамасыз ету амалдарын анықтау.

Аннотация: В статье рассматриваются теоретические основы проблемы психологического здоровья личности, определяются методы обеспечения особенностей психологического здоровья детей подросткового возраста в зависимости от их возраста.

Abstract: The article discusses the theoretical foundations of the problem of psychological health of the individual, determines methods for ensuring the characteristics of the psychological health of adolescent children, depending on their age.

Түйінді сөз: психология, психотерапия, психиатрия, соматикалық аурулар, стреске, деструктивті реакция.

Ключевое слово: психология, психотерапия, психиатрия, соматические заболевания, стресс, деструктивная реакция.

Keyword: psychology, psychotherapy, psychiatry, somatic diseases, stress, destructive reaction.

«Психологиялық денсаулық» ұғымын ғылымға енгізген белгілі ресейлік ғалым И.В. Дубровина, оған қатысты екіжақты түсінік сақталады: біріншіден, балалардың психологиялық денсаулығы білім беру жүйесіндегі психологтардың кәсіби шеберлігі, психологиялық қызметтің тиімділігін көрсететін көрсеткіш; екіншіден, психологиялық денсаулықтың ғылыми анықтамасы әлі де толық нақтыланбаған.

Денсаулық - психология, психотерапия, психиатриядағы негізгі қарастырылатын мәселелердің бірі. Денсаулық ұғымы ерте кезден көптеген ғалымдардың зейінін аударған, ал біздің заманымызда З. Фрейд, А. Адлер,А. Маслоу, П.Б. Ганнушкин, А.Е. Личко, Б.С. Братусь еңбектерінде зерттелген [13-17]. Денсаулық норма мен патология, саулық пен науқас қалыптарын салыстырмалы анықтауда шешуші көрсеткіш ретінде алынады. «Медициналық терминдердің энциклопедиялық сөздігіндегі» Дүниежүзілік Денсаулық Сақтау Ұйымының (ДДСУ) анықтамасы бойынша, денсаулық - физикалық ауытқулар мен аурудың жоқтығын ғана білдірмейді, сонымен қатар, толық физикалық, рухани, психикалық және әлеуметтік жетістік, сәттілік қалпы. Адамның өзіндік санасы, өзіндік бағасы денсаулықтың бейнесінің қалыптасуында елеулі рөл атқарады. Адамның өзі сезетін қалпы оның денсаулығының ішкі бейнесіне сәйкес келмесе, ол өзін ауру сезінеді.

Психикалық денсаулық - соматикалық аурулар, психикаға әсер ететін, әлеуметтік жағдайларға тәуелді әртүрлі жағымсыз факторлар және стрестермен байланысты, адамның толық физикалық, эмоционалды, саналы дамуына негіз болатын қалып. Психикалық денсаулығы қалыпты адам өзін және өзінің басқалармен қатынасын шынайы қабылдауға талпынады, сезімдерге ашық, олардан қорғанбайды, өз қылықтары үшін жауапкершілікті алады. Өмір сүру ортасының жағдайлары өзгергенде бейімделу реакциясы болып стресс орын алады. В.А.Сухомлинский педагогикалық қоғамның зейінін баланың үйлесімді дамуына байланысты екендігіне ерекше аударған. Жеке

адамның психологиялық қасиеттері қоғамдық қатынастар жүйесінен тыс орын алмайды.

Психикалық денсаулыққа әртүрлі әлеуметтік байланыстар әсер етеді, мысалы, отбасы, достарымен, туысқандармен қарым-қатынас, қызмет, демалыс, басқа ұйымдарға қатысы. Бұл әсерлердің нәтижесі жағымды да, жағымсыз да болуы мүмкін. Тек психикасы сау адамдар әлеуметтік жүйеде белсенді атсалысады. Кәмелетке толмаған жасөспірімдердің әлеуметтік бейімделуінің бұзылуы отбасымен, мектеппен әлеуметтік қарым-қатынастың бұзылуынан, психикалық денсаулықтың ауытқуынан, алкоголизм мен нашақорлыққа салынудан, суицид әрекеттері мен қылмыстың өсуінен білінеді. Я.И. Гилинский девиантты қылықты екі үлкен категорияға бөледі:

1) психикалық денсаулық нормаларынан ауытқыған қылық, бұл айқын немесе жасырын психопатологияның орын алуын көрсетеді;

2) әлеуметтік-мәдени, құқықтық нормаларды бұзатын әлеуметтік жағымсыз қылық [18].

Ата-аналар, балабақшадағы тәрбиешілер, мектептегі мұғалімдер тарапынан авторитарлы, репрессивті тәрбиелеу сипат орын алса, балалар өмірлік маңызды қажеттіліктерінің – қауіпсіздік қажеттіліктерінің, махаббат, қарым-қатынас, қоршаған ортаны ересектер арқылы тану қажеттіліктерінің фрустрациясын сезеді. Бұл қажеттіліктердің фрустрациясы психологиялық жайсыздыққа әкеле отырып, баланың физикалық және психикалық денсаулығына кері әсер етеді.

Психикалық денсаулықты бағалау критерийлері ретінде психикалық тепе-теңдік, психиканың үйлесімі, психиканың бейімделуші мүмкіндіктері аталады. Психикалық тепе-теңдік критерийі көмегімен адамның психикалық сферасының функциясын танымдық, эмоционалды, ерікті жағынан бағалауға болады. Психикалық өзіндік басқару психикалық денсаулықтың негізгі критерийі ретінде аталады. Өмірлік мақсаттарды дұрыс таңдау – психикалық денсаулықты қамтамасыз ететін шешуші шарт болып табылады. Негізгі өмірлік мақсатты таңдау, болашақ мамандықты, өмірдегі өзінің кездейсоқ емес орнын анықтау - адам қабылдайтын маңызды шешімдер болып табылады. Егер бұл дұрыс болмаса, жеке адамның қалыпты дамуында елеулі өзгерістер болады. Ұнамайтын іс-әрекетпен айналысу психикалық тепе-теңдіктің бұзылуына, тұлғалық деформацияларға әкеледі. Қоғаммен диалог жасауды бала ересектерден үйренеді. Бірқатар психологиялық еңбектерде психикалық денсаулық психикалық тұрақтылық, психологиялық комфорт және психологиялық жайсыздық сезімдерімен сәйкестендіріле байланысты айтылады. Психологиялық жайсыздық депривацияға әкелетін бала қажеттіліктерінің фрустрациясы нәтижесінде пайда болады.

Бүгінгі психология ғылымының бағытында жаратылыстану пәндерінің біржақты әсерінен шығу тенденциясы байқалады. Мамандардың ойынша, баланың субъективті жағдайы қоршаған ортасымен тікелей байланысты. Денсаулық сақтау ұйымының сарапшылары дүние жүзінің әртүрлі елдерінде өткізілген зерттеулерін негізге ала отырып, психикалық денсаулықтағы ауытқулардың ересектермен қарым-қатынасы үйлесімсіз ортада өмір сүретін балаларда жиі кездесетіндігін көрсетеді.

Сонымен, психикалық денсаулық жалпы денсаулықтың негізгі құрылым элементі бола отырып, адамның қоршаған табиғи және әлеуметтік ортасымен динамикалық тепе-теңдікпе және әлеуметтік функцияларын толыққанды орындауына мүмкіндік беретін психикалық қасиеттердің жиынтығы. Психикалық денсаулықтың бұзылуы патологиялық симптомдардың орын алуымен, жүйке-психикалық науқастардың пайда болуымен анықталады. Психологтардың алдында жеке адамның ішкі қорларын белсендіретін, күшейтетін әдістер мен механизмдерді, психикалық, психологиялық денсаулықты сақтауға және қамтамасыз етуге көмектесетін амалдарды іздестіру міндеті тұр.

Бала денсаулығы білім беру жүйесінің ең негізгі құндылығы. Психологиялық қызметтің негізгі мақсаты - мектепке дейінгі және мектеп жасындағы балалардың

психологиялық денсаулығына жағдай жасау. Бұл практик-психологты психологиялық денсаулық мәселесінің маманы деп қарастыруға мүмкіндік береді. Адамның денсаулығы – оның өмір жасының барынша ұзақ болуымен катар, физикалық және психикалық сапаларын, қолайлы жұмыс істеу қабілетін, әлеуметтік белсенділігін дамыту және сақтау процесі, ағзаның қоршаған ортаға бейімделе алу қабілеті. Психологиялық денсаулық психикалық денсаулықпен тығыз байланысты, ал осы мәселенің жағдайы мен дамуы баламен педагогикалық, психологиялық жұмыс бағдарламаларында қажетті үлесін алмайды.

Психологиялық денсаулық - адам тұлғасының өзіндік үйлесімін, адам мен қоғам арасындағы үйлесімділікті қамтамасыз ететін психикалық қасиеттердің динамикалық жиынтығы. Психологиялық денсаулықты білдіретін тұлғаның қасиеті - өзін-өзі басқара алу. Ол екі түрде болады: ішкі өзіндік басқару - бір функционалды деңгейден екіншісіне еркін өте алу; сыртқы өзіндік басқару - сыртқы ортаның жағымды және жағымсыз жағдайларына адекватты бейімделуді, ортаны өзгертумен қатар, өзіндік өзгеруді де білдіреді.

Психологиялық денсаулық, - баланың жан-дүниесінің жайлылық қалпы, көтеріңкі көңіл-күйден, белсенділіктен, өзін жақсы сезінуден көрінеді.

Психологиялық денсаулық жоғары деңгейдегі тұлғалық дамумен, өзін және өзгелерді түсіне алумен, өмірдің мақсаты мен «мен» туралы түсінігінің болуымен, өзін-өзі басқара алу қабілетімен, өзіне және өзгелерге дұрыс қарым-қатынас жасаумен, өзінің өмірі мен тағдырына жауапкершілікті саналы қабылдаумен сипатталады.

Соңғы кездері психологияда балалардың психологиялық денсаулығын қамтамасыз ететін бірқатар әдістемелер мен техникалар кеңінен қолданылып жүр, солардың арасында топтық жұмысқа негізделген жедел оқыту әдісі - тренинг сабақтарды ұйымдастырудың қажеттілігі анықталады.

Психологиялық денсаулықты жетілдіру, қамтамасыз ету процесі - өмірлік жағдайлардың моделі болып табылады. Психологиялық денсаулықты қамтамасыз ету - жеке адамның уақыт және кеңістікпен шектелген нақты жағдайда әлеуметтену процесі.

Психологиялық денсаулық критерийлері - балаларға психологиялық көмекті саралаудағы негізгі көрсеткіш - бала мен социум арасындағы үйлесімділік, яғни қоршаған ортаға бейімделе алу және қоршаған ортасын шығармашылық тұрғыда өзгерте алу. Әлеуметтік ортаға бейімделудің бұзылуы балада мазасыздықтың өсуіне және өзіндік бағалаудың төмендеуіне, стреске, деструктивті реакцияның қалыптасуына әкеледі. Оларды анықтау үшін психодиагностикалық әдістерді қолдану қажет.

Объективті сыртқы орта факторлары ретінде биологиялық факторлар, психофизиологиялық негіздер, тұқымқуалаушылық пен ағзаның ішкі ауруларының болуы, соматикалық аурулар, физиологиялық дамудағы ауытқулар, әлеуметтік-психологиялық факторлар аталады. Психологиялық денсаулықты қамтамасыз ету және жетілдіру үшін қолданылатын тренинг әдістері белсенді оқыту тәсілдері болып табылады. «Психологиялық денсаулық» термині жеке тұлғаға қатысты, адам рухының жоғары көріністерімен тығыз байланыста, психикалық денсаулық проблемасының медициналық, әлеуметтік, философиялық және т.б. аспектілерімен қатар, психологиялық аспектісін жіктеуге мүмкіндік береді.

Соңғы жылдары әлемнің көптеген елдерінде психикалық денсаулықтың бұзылуы жоғары көрсеткішпен сипатталады. Психикалық аурулардың, тұлға фрустрациясының, мазасызданулардың, стресстердің таралу көрсеткіштерінің өсу тенденциясы, әр түрлі суицидтердің, тұлғаішілік келіспеушіліктердің, тәуелділіктердің (нашақорлық, ішімділік, токсикомания, ойын құмарлық және т.б.) орын алуы байқалады. Сондай-ақ, әлеуметттік-экономикалық өзгерістер салдарынан халықтың басым көпшілігінде, психологиялық әдебиеттерде теңелу дағдарысы деп белгіленген психологиялық феномен қалыптасып қалған болып шықты. Ол өз-өзін сезіну сезімін жоғалтуынан, өзгерген қоғамдағы өзіндік рөліне бейімделе алмауынан (немесе қиналуынан) пайда

болады. Бұл жағдай өзгеріп жатқан қоғамдық және экономикалық қатынастар мен тұлғалық мақсаттардың, мінез-құлық стереотиптерінің қайта қалыптасуы қиыншылығы арасындағы талаптардың айырмашылығына байланысты туындайды. Адам денсаулығына оның жасайтын таңдауы тікелей әсер етеді. Денсаулыққа жетелейтін таңдаудың алғы шарты болып өзіндік ішкі дүниесіне, яғни Мен «дауысына» сүйенуі саналады, бұл таңдау жасау барысында оны бөліп алуға, тыңдауға, соған еліктеуге мүмкіндік береді.

Психикалық денсаулық мәселесіне көптеген ғалым-философтар (В.Е.Давидович, В.М.Розин, И.Н.Смирнов, К.С.Хруцкий, А.Е.Чекалов және т.б.), валеологтар (Р.И.Айзман, Г.Л.Апанасенко, И.Н.Гурвич В.П.Казначаев, В.П.Куликов, А.Г.Кураев, В.А.Лищук, Т.Н.Маляренко, Л.А.Попова және т.б.), психологтар (А.А.Ананьев, Б.С.Братусь, О.С.Васильева, А.В.Воронина, И.В.Дубровина, И.В.Ежов, Р.Е.Калитеевская, Л.В.Куликов, А.Маслоу, Ю.И.Мельник, Г.С.Никифоров, К.Роджерс, В.Франкл және т.б.) зерттеулерінде қарастырылған [19].

Қазіргі психологиялық әдебиеттерге талдау жасағанда көптеген зерттеушілер денсаулықтың психологиялық аспектілерін осыған ұқсас терминдерді қолдана отырып қарастырған: “психикалық денсаулық” (Б.С.Братусь), “психологиялық денсаулық” (И.В.Дубровина), “тұлғалық денсаулық” (Л.М.Митина), “рухани денсаулық” (Ю.А.Кореляков), “жанның саулығы” (О.И.Даниленко), және т.б. [20].

Бүкіл әлемдік денсаулық қорғау ұйымының пайымдауынша, психика саулығы дегеніміз адам ақыл-ойының, физикалық және эмоционалдық дамуының толыққанды жетілуіне ықпал етуші күй болып табылады. Адам психикасының саулығын білдіретін нормалар мен аномалиялардың көрсеткіштерін анықтау – аса күрделі мәселелердің бірі. Қазіргі заманғы ғылым психика саулығын медициналық және психологиялық көрсеткіштер қосындысы, сондай-ақ әлеуметтік нормалар мен құндылықтар арқылы анықтайды.

Адам денсаулығының осы аспектісімен шектелетін жағдайлары психикалық көріністердегі ауқымды әрі зерттелуі қиындыққа соғатын топқа жатады. Клиникалық түрде нақты көрінбеген психикалық ауытқу мен психикалық саулық арасындағы шекараны айқын ажыратып көрсету қиынға соғады. Оларды өзара ажыратып, сондай-ақ өзара жалғастырып тұрған шекара аумағы айтарлықтай кең болады, ал ауруды денсаулықтан бөліп тұрған шекара тұрақсыз әрі белгісіз болып табылады. Кейбір авторлардың мәліметтері бойынша, зерттелген адамдардың 20-26 пайызынан психикалық ауытқулар, 40-62 пайызынан – шекаралық жағдай анықталып, 13-15 пайызынан ешқандай психикалық бұзылыстар байқалмаған. Мәдени-әлеуметтік дәстүрлердің норма көрсеткіштері болып есептелетін жағдай тарихи түрде қалыптасып қалған. Бірдей психикалық көрініс барлығына ортақ норма ұғымына қатысты қалыпты да, аномальды да болып саналуы мүмкін.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. «Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы». -А., 2010. – 54б.
2. Сухомлинский А.В. Сердце отдаю детям.- М., 2009. – 123с.
3. Арямов И. А. Особенности детского возраста -М., 2008. – 246с.
4. Алексеева М. Ю. Практическое применение элементов арт-терапии в работе учителя. Учебно-методическое пособие для учителя иностранного языка.- М.: АПК и ПРО, 2009. – 88 с.
5. Ахметова Л. А. Формирование арттерапевтической культуры младших школьников «Сам себе арттерапевт».-М.: Московский государственный открытый педагогический университет, 2012. – 36 с.
6. Смирнова О. Психология младшего школьника.- М., 2010. – 135с.
7. Обухова Л.В. Возрастная психология.- М., 2012. -– 351с.

8. Немов Р. С. Психологическая диагностика 3 том М.: ВЛАДОС, 2000. – 410с.
9. Бодалев Н. Общая психодиагностика.- М., 2011. – 420с.
10. Кашницкий Л. Мотивация учения младших школьников.- М., 2014г. - 236с.
11. Әбеуова И.Ә., Нығметова Қ.Н. Балалардың психикалық денсаулығын нығайтудың жолдары.- А., 2010. – 184 б.
12. Рудестам К. Групповая психотерапия. – М.: Прогресс, 1990. – 602с.
13. «З.Фрейд және Неофрейдистер. Психоанализ». Адамзат ақыл-ойының қазынасы. 3-том. Редакциясын басқарған Нысанбаев Ә.Н.- А.: «Таймас», 2009. – 416 б.
14. Адлер А. К проблеме психоанализа.- М., 2011. – 311с.
15. Маслоу А. Самоактуализация // Психология личности.- М.: «Просвещение», 2012. – 259с.
16. Грехова А.В. Педагогические возможности использования элементов арт-терапии на уроках искусства в средней школе.- М., 2010. – 97с.
17. Бурно М. Е. Терапия творческим самовыражением.- М.: Медицина, 2009. – 68с.
18. Гришина А. В. Развитие творческой индивидуальности подростков средствами арт-терапии в учреждениях дополнительного образования. Автореферат на соискание ученой степени канд.пед.наук.-Волгоград: Волгоградский государственный педагогический университет, 2004. -21с.
19. Ахметова Л. А. Педагогическая технология использования арттерапии в начальной школе. Автореф. дисс. на соиск. уч. степени канд. пед. наук.-М.: Московский государственный открытый педагогический университет, 2003б. – 24с.
20. Дубровина И.В. Школьная психологическая служба. М., 2011. – 324с.

УДК 373.2

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ҰЙЫМДА ЭСТЕТИКАЛЫҚ ТӘРБИЕНІ ҰЙЫМДАСТЫРУ

Т.Т. Саттар,
Қостанай облысы, Арқалық қаласы,
Ы.Алтынсарин атындағы
Арқалық педагогикалық институтының оқытушысы

Қазіргі заманғы білім беру әлеуметтік құрылымының маңызды элементтерінің біріне айналды. Адамның жеке басын қалыптастыру негізі балабақшадан қаланатыны белгілі. Балабақшадан бастап балаларға білімнің қыры мен сырын жетік таныту, қабілеттерін шыңдау адамгершілік қасиеттерін дарытып Қазақстан Республикасының азаматы деген атаққа лайық болатындай етіп тәриелеу – біздің міндетіміз болмақ. Сондықтан да балабақшадан бастап балалардың жан-жақты дамуынабасты назар аударылуы керек.

Эстетикалық тәрбие дегеніміз – баланың қоғамдық өмірде, еңбекте, табиғатта көркем өнерде бар әсемдікті сезіне білуге уйрету, тәрбиелеу деген сөз. Эстетикалық тәрбие балаға қоршаған ортаның көркемдігін, адамның рухани сулулығын терең түсіндіре білу, сөйтіп оларды ойлау, қиялдау, сөйлеу қабылдау кабілетінің дамуына ықпал ету міндеттерін жүзеге асырады. Сонымен қатар жас ұрпақ әсемдікті, сулулықты түсініп одан ләззат алуға көркем өнер туралы біліммен мағлұматтармен қаруланууға эстетикалық тәрбие арқылы мүмкіндік алады. Эстетикалық тәрбие балалардың әсемдік жөніндегі түсінігін кеңейтіп сұлулықты сүйе білу, оны шығармашылықпен өмірге

ендіре білу қабілетін, эстетикалық талғамын, қиялын дамытады. Эстетикалық тәрбие көркем өнер құралы ғана емес қоғамдық өмірдің, оқудың еңбектің, табиғаттың әсемдігін тану кезінде адамдармен қарым-қатынас үстінде тәрбиеленеді.

Көркем шығарманы табиғат әсемдігін адамның жақсы тәртібін, тамаша мінез құлқын мәдениеттілігін көріп сүйсіну, қабылдау адамның адамгершілік парасатына эстетикалық сезімдеріне үлкен әсер етеді. Әсемдікті сезіну баланың өмірін байтып, бір-біріне достық қарым-қатынас мәдениетін, талпынысын, белсенділігін тудырады.

Эстетикалық тәрбиенің бала дамуының алғашқы сатысы, бала дүниеге келгенінен бастау жан-жақты дамыған ұрпақ тәрбиелеудің негізі болып табылады. Жас ұрпақтың эстетикалық талғамын дамыту мынау – «жақсы, әдемі, алмынау – жаман, көріксіз» деп ауызша айтумен жүзеге асырылмайды, бала өнер шығармаларын түсініп, нәр алумен қатар табиғаттың өнердің, еңбектің, тұрмыстың, ән сазын,қолөнер шығармаларын танып білу, өзі жасау арқылы талғамы дамиды. Бұнда оқыту ісі ерекше роль атқарады. Сабақта балалар көркем әдебиет, музыка, кескіндеу туындыларымен танысады, әсемдік әлеміне саяхат жасайды, содан рахаттанады, түсіну, көру, сезіну талғамы қалыптасады. Бұның өзі болашақтағы рухани дүниесінің баюына негіз болады. Қазіргі таңда мектеп жасына дейінгі балаларды оқыту барысындағы мәселелердің бірі-балалардың эстетикалық талғамын дамыту, сол арқылы олардың бойында адамгершілік, мейірбандық, имандылық қасиеттерін қалыптастыру. Әр баланың көркемдік ойлау қабілітін дамыта отырып, шығармашылық, қиял сезімін дамыту. Ал, осы мәселелер балабақша қабырғасында әлі де болса өз мәнінде шешілмей келеді. Соның салдарынан балалардың сабаққа ынтасының төмендеуі, енжарлық етек алуда. Балабақша тәрбиешілері эстетикалық тәрбиені кітап оқу, ән тыңдау, бейнелеу өнері мен театр, кино т.б. өнер түрлері арқылы көркем өнерге тарту, тағы басқа да жолдармен жүргізуге болатынын біліп қана қоймай, оны қалай жүзеге асыру тәсілдерін жан-жақты меңгеріп, жетілдіруі тиіс. Тәрбиеші эстетикалық тәрбиені балаларға өнер түрлерін меңгерту арқылы жүзеге асырады.

Бала өзін қоршаған ортадан әсемдікті сезінуі, оны бағалай білуге талпынуы бүкіл жан дүниесіне, сезіміне әсер етеді. Дегенмен, баланың көркем өнерге деген қабілетінің дамуы, оның шығармашылықпен ұштасуы, бала кезінен тәрбиенің сол түрлерімен айналыстыруға және жеке-дара ерекшеліктерін ескеріп, тәрбиені белгілі мақсатқа бағыттап жүргізуге байланысты. Баланың эстетикалық мәдениеті және белсенділігі тұтас педагогикалық процесте дамиды. Сондықтан оның барлық еңбегі, демалысы эстетикалық бағытта тиімді ұйымдастырылса, ол өз өміріне әдемілік элементтерін енгізе алады.

«Мектепке дейінгі ұйымда эстетикалық тәрбиені ұйымдастыру» (практикалық сабақ) тақырыбында өткізілген ашық сабақтың мақсаты:

- студенттердің бойында көркем-эстетикалық мәдениеттің қалыптастыру, оны жоспарлы және мақсатты түрде сіңіру болып табылады;

-Бейнелеу өнері арқылы көркем шығармашылық сезімін, талғамын дамыту;

-Эстетикалық құралдарды: өнер, әдебиеттерді, қолдана білу дағдысын қалыптастыру болды.

Оқытуда қолданылған әдіс – тәсілдер: «Wordwall» әдісі,«Фри» әдісі, «Спиннер» әдісі,«Quizizz QR-code» әдісі, «Padlet» тәсілдері арқылы өткізілді.

«Wordwall» әдісі арқылы айтатын болсам XXI ғасырдың өскелең ұрпағынан үлкен үміт күтілуде. Соған сәйкес білім беру жүйесінде жаңа инновациялық технологиялар пайда бола бастады. Жаңа технологиялар сан түрлі оны игеріп қолдану мұғалімнің шеберлігіне байланысты. Мысалы: ақпараттық технолгиялардың ішіндегі wordwall интерактивті тапсырма құру сервисін қолдану өте тиімді. Оқу-тәрбие үрдісіне жаңа инновациялық әдіс тәсілдерді енгізу оқушылардың білімге деген қызығушылығын, талпынысын арттырып өз бетімен ізденуге шығармашылық еңбек етуге жол салады. Пәндерді оқытуда тиімді әдіс – тәсілдерді пайдалана отырып, сабақты қызғылықты да

тартымды өткізу мұғалімнің шеберлігіне байланысты екені баршамызға мәлім. Жаңа заман талабына сай білім беру – бүгінгі таңда өзекті мәселе. Ендеше шығармашылық қабілеті мол, жан-жақты дамыған азамат тәрбиелеуде жаңа педгогикалық технология қажет. Білім беру технологияларының басты мақсаты – білім беру сапасын арттыру, оқушылардың білім, білік, дағдыларын қалыптастыру. Бүгінгі жаңа қоғам мұғалімнің ішкі жан дүниесі де жаңаша, өйткені, XXI ғасырдың өскелең ұрпағынан үлкен үміт күтілуде. Орта кәсіптік білім беру жүйесінде сабақ беру жүйесінде, сабақ беру жүйесін әлемдік деңгейдегі талаптарды қанағаттандыратындай етіп құруда жаңаша ізденіс пен шығармашылықтың берері мол. Соған сәйкес білім беру жүйесінде жаңа инновациялық технологиялар пайда бола бастады. Жаңа технологиялар сан түрлі оны игеріп қолдану мұғалімнің шеберлігіне байланысты.

Мысалы: ақпараттық технолгиялардың ішіндегі wordwall интерактивті тапсырма құру сервисін қолдануды жүзеге асырып келемін. Wordwall интерактивті тапсырма құру сервисін қолдану төмендегідей мақсатты көздейді.

Студенттердің ақпаратпен жұмыс жасау іскерлігін қалыптастыру арқылы коммуникативтік қабілеттерін, ақыл-ойын, танымдық және шығармашылық қабілеттерін дамыту алған білімдерін практикалық іс-әрекетте қолдануға үйрету.

Wordwall интерактивті тапсырма құру сервисін пайдалану үшін мынадай кезеңдерді қамтиды:

1. Wordwall.net тіркелу
2. Менің жұмыстарым бөліміне кіріп тапсырма түрлерін таңдау

Wordwall интерактивті тапсырма құру сервисін пайдалану студенттердің оқуға мотивациясын арттырады және информатика пәнін оқу барысында мынадай мүмкіндіктерге қол жеткізеді:

· Оқу материалдарының мазмұнын көрнекілікті, түсінікті, қызықты етеді;

· Оқу материалдың суреттерін динамика түрінде көрсетуге (құбылыстарды әр түрлі жағынан және әр түрлі деңгейде);

· Студенттермен жылдам және тиімді тестілеу өткізу;

· Студенттерммен өзіндік жұмыстарды ұйымдастыру, анықтамалық материалмен жұмыс істеуге үйрету;

· Жеке тұлғалық және психологиялық ерекшеліктерін ескере отырып, студентке комфорттық жағдай жасау;

· Ақпараттық мәдениетттін дамытуға бүгінгі ақпараттық, коммуникациялық құралдармен жұмыс істеу дағдыларын арттыру.

Дәстүрлі оқыту жүйесінен АКТ қолданған сабақтардың түпкі айырмашылығы бар.

Бұл айырмашылық мұғалімнің рөлі өзгеруінде: ол білімнің негізгі бұлағы емес. Ол реттеуші, ұйымдастырушы, кеңес беруші. Бүгінгі электрондық оқулық виртуалды практика, Интернет арқылы орындалады. Осыған байланысты мұғалімнің міндеті осы оқу құралдарды оқыту материалдың мазмұнымен байланысты, психологиялық және жас ерекшеліктеріне сәйкес, компьютермен жұмыс істеуге дағдысы бар оқушыларды анықтау, іріктеу. Осы міндеттерді сапалы, нәтижелі ету үшін мұғалім өзі интерактивті тақтамен, әртүрлі электронды оқулықтармен, және ғаламтор көзінде жұмыс істей білу керек.

Wordwall интерактивті тапсырма құру сервисін пайдалану сабақтың ұйымдастырушылық, қайталау, жаңа тақырыпты игеру, практикум, бекіту, қорытындылау, талдау кезеңдерінде, білім бақылауда кеңінен студенттің қызығушылығын, оқуға танымдық қасиетін оятуға. Объективті бағалауға, студенттің еркін сезінуге ақпараттық-коммуникациялық мәдениетінің деңгейі өсуіне жағдай жасалып, келешекте терең білім алуға көмегі зор.

Қорыта келгенде, ақпараттық технологияның тиімділігі – студенттердің білім олқылықтарына үнемі зерттеу жасап, түзету жұмыстарын жүргізуге пайдасы бар

екендігі анықталды. Қазіргі заманның даму қарқыны мұғалімдер шығармашылығын жаңаша, ғылыми-зерттеу бағытында құруды талап етеді. Демек, компьютер студенттер және мұғалім жұмысын ұйымдастыруда кең мүмкіндіктерге ие, оқытудың әдістерін кеңінен әрі сапалы қолдануға мүмкіндік береді. Ендеше, ақпараттық технологияны сабақта қолдану студенттердің іс-әрекетін, жұмысын түрлендіруге көмектеседі, зейінін белсендіреді, жеке тұлғаның шығармашылық мүмкіндіктерін жоғарылатады деуге болады. Ақпараттық технология арқылы жасалатын тест тапсырмалары уақытты, шығынды үнемдеуге көмектесе отырып студенттердің өз білімін бағалауға үйретеді. Ең бастысы, студенттердің өзіндік білім алуын қамтамасыз етіп, әр түрлі білім көздерінен негізгісін бөліп алу, тауып алу дағдыларын дамытады. Әрбір студенттің білім деңгейін талапқа сай көтеру үшін озық әдістемелік технологиялар қажет. Сол жаңа озық әдістемелік технологиялармен қаруланған, заман талабына сай оқытудың жаңа әдістерін, яғни ақпараттық-коммуникациялық технологияларды толық меңгерген педагог қана білім алушының сапалы білім алуына мүмкіндік жасайды.

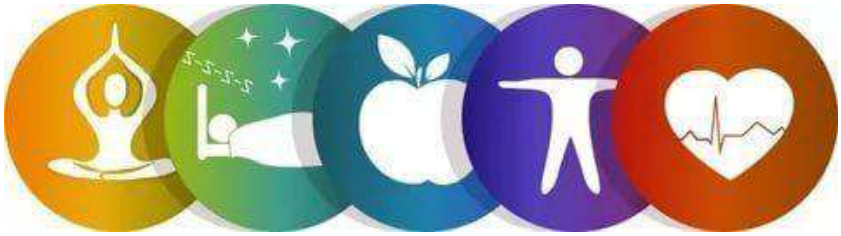
Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Меңжанова А.Н. «Мектеп жасына дейінгі педагогика» Алматы 1992;
2. Ядешко В.И., Сохина Ф.А. «Мектепке дейінгі педагогика» Алматы 1992;
3. Аралбаева Р.Қ. Алматы 2012;
4. «Отбасы және балабақша» журналы №1, 2008;
5. Әбиев «Мектепке дейінгі педагогика» Алматы 2005.

УДК 368.91

ӨМІРГЕ ҚҰШТАРЛЫҚ

(Егде жастағы адамдармен жұмыс істеу бағдарламасы)

Б.Н. Тулегенова,
Батыс Қазақстан облысы, Орал қаласы,
М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университеті,
педагогика және психология БББ оқытушысы

Аталған жобаға таңдалған тақырып егде жастағы адамдардың қажеттіліктері мен мүмкіндіктерін қанағаттандырады, оларға қартайған кезде қажетті дағдыларды қалыптастыруға көмектеседі. Бағдарлама сізге бұрын алған біліміңізді жаңартуға, толықтыруға және қолдануға, көкжиегіңізді үнемі кеңейтуге, мәдениетті арттыруға мүмкіндік береді. Кез-келген іс-әрекетке ену қарттардың әлеуметтік-психологиялық тұрақтылығын арттырады, олардың шығармашылығын арттырады, жас ерекшеліктеріне байланысты аға буын адамдар жиі жетіспейтін өзгерістерге деген ұмтылысты ынталандырады.

Егде жастағы адамдармен психологиялық жұмыстың өзіндік нюанстары бар. Тәжірибе көрсеткендей, егде жастағы адамдар орналасқан эмоционалды шиеленісті

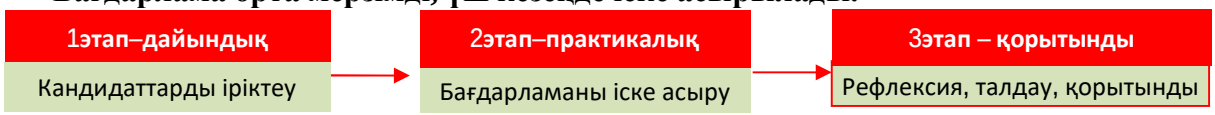
өтеудің бірнеше әдісі бар: бұл табиғатпен қарым-қатынас, өнерге деген құштарлық, жаңа маңызды іс-әрекеттің пайда болуы, жаңа қызығушылықтар. Психологтар мен әлеуметтік қызметкерлер атап өткендей, карт адамдармен қарым-қатынаста олардың спорттық іс-шараларға, оқуға деген тәуелділігі байқалады, олар қуана-қуана сөйлеседі және жасына қарай қызығушылық төмендемейді. Мұндай іс-әрекеттің пікірлес адамдар тобында болатындығы, ол өте кең болмаса да, тұрақты қарым-қатынас шеңберін қалыптастырады. Бағдарлама тапсырмалармен, жаттығулармен, әңгімелермен, дәрістермен, ойындармен, релаксация және медитация сеанстарымен қанықкан, ең бастысы, мұндай сабақтар одан әрі өзара әрекеттесу тұрғысынан өте перспективалы.

Таңдалған тақырыптың өзектілігі азаматтардың ең қорғалмаған және осал санатына назар аударылады және қарым-қатынастың жетіспеушілігі өтеледі, өйткені қазіргі қоғамда, әдетте, егде жастағы адамдар өздерін қажетсіз санап, жалғыздық сезімін сезінеді. Егде жастағы адамдармен сабаққа арналған әдістер іс жүзінде онша көп емес және "өмірге деген қызығушылық" бағдарламасы бұл олқылықтың орнын толтырады.

Қызмет көрсетілетін санат.

"Өмірге құштарлық" бағдарламасы егде жастағы және зейнеткерлік жастағы адамдарға ғана емес, зейнеткерлік жасқа дейінгі адамдарға да қолданыла алады. **Іске асыру мерзімі.**

Бағдарлама орта мерзімді, үш кезеңде іске асырылады.

Мақсаты және міндеттері.

Мақсаты: қарттарды бейресми қарым-қатынасқа тарту, олардың әлеуметтік бейімделуін арттыру.

Міндеттері:

- егде жастағы психологиялық ерекшеліктер туралы хабарлау;
- әлеуметтік оқшауалануды азайту;
- өзін-өзі бағалауды арттыру; мазасыздық деңгейін төмендету;
- топ мүшелерінің психологиялық жағдайын жақсарту;
- коммуникативтік кедергілерді еңсеруге жәрдемдесу.

Жұмыс формалары, әдістері, технологиялары.

Ұсынылған бағдарламада біз келесі жұмыс технологияларын қолдандық:

- тапсырмалар, жаттығулар;
- шағын дәрістер, әңгімелер;
- рөлдік ойындар;
- медитация, релаксация;
- диагностикалық тексерулер, сауалнама.

Сабақ құрылымы: 3 сағаттан 7 сабақ. (Айына 1 рет).

Барлығы-21 сағат. Топ қатысушыларының саны 10 -12 адам.

Өмірге құштарлық» бағдарламасы бойынша егде жастағы адамдарға арналған сабақтарды өткізудің тақырыптық жоспары

1 сабақ. Танысу.

№	Мазмұны	Ұзақтығы
1.	Кіріспе сөз	10мин.
2.	«Менің есімім» жаттығуы	15мин.
3.	«Топ ережелері» тапсырмасы	10мин.
4.	САН (әл-ауқат, белсенділік, көңіл-күй) әдістемесі бойынша	35мин.

	бастапқы диагностика	
5.	«Уақыт сызығы» жаттығуы.	25мин.
6.	"Мінезді бөлісу"жаттығуы	10мин.
7.	«Броундық қозғалыс» жаттығуы	30мин.
8.	Кері байланыс:«Аяқталған шеңбер».	15мин.
	Барлығы	3сағат

2 сабақ. Біздің өміріміздегі стресс.

№	Мазмұны	Ұзақтығы
1.	Кіріспе сөз.	10мин.
2.	Жаттығу:«Алғы сөз».	15мин.
3.	Гештальт-терапия:«Тастанды дүкен».	35мин.
4.	Әңгімелесу«Біздің өміріміздегі стресс»	35мин.
5.	Релаксация:«Тыныштық мекені».	30мин.
6.	Шағын дәріс«Өзін-өзі сендіру - тиімді емдеу әдісі»	40мин.
7.	Кері байланыс:«Аяқталған шеңбер».	15мин.
	Барлығы	3сағат

3 сабақ. Релаксация әдістерін меңгеру

№	Мазмұны	Ұзақтығы
1.	Кіріспе сөз.	10мин.
2.	Жаттығу: "Көрнекі сезім"	15мин.
3.	Жаттығу: «Менің күн сәулесіндегі портретім»	20мин.
4.	Жаттығу:«Ерекше хат»	40мин.
5.	Релаксация уақыты.	60мин.
6.	Қыздыру ойыны:«Сезім»	20мин.
7.	Кері байланыс:«Аяқталған шеңбер».	15мин.
	Барлығы	3сағат

4 сабақ. Аурудың психологиялық себептері және оларды жеңу жолдары.

№	Мазмұны	Ұзақтығы
1.	Кіріспе сөз.	10мин.
2.	Сергіту сәті.	20мин.
3.	Жаттығу: «Мен саған сыйлаймын...»	15мин.
4.	Шағын дәріс «Аурудың психологиялық себептері және оларды жеңу жолдары»	50мин.
5.	Жаттығу«Ауырсынудан құтылу. Психосоматика»	40мин.
6.	Жаттығу «Өмірлік ұстаным»	30мин.
7.	Кері байланыс:«Аяқталған шеңбер».	15мин.
	Барлығы	3сағат

5 сабақ. Эмоционалды шиеленісті жеңілдету әдістері.

№	Мазмұны	Ұзақтығы
1.	Кіріспе сөз.	10мин.
2.	Жаттығу:«Мен мақтанамын...».	20мин.
3.	Әңгімелесу «Эмоционалды шиеленісті жеңілдету әдістері».	35мин.
4.	Жағымсыз эмоцияларды жою туралы медитация.	30мин.
5.	«Маска жоқ» жаттығуы.	30мин.
6.	Релаксация сеансы.	40мин.
7.	Кері байланыс:«Аяқталған шеңбер».	15мин.
	Барлығы	3сағат

6 сабақ. Біздің сезіміміз.

№	Мазмұны	Ұзақтығы
1.	Кіріспе сөз.	10мин.
2.	«Реніш сезімін жою» медитациясы	20мин.
3.	«Ашуды жеңу» медитациясы	25мин.
4.	Шағын дәріс«Эмоция».	20мин.
5.	Сергіту ойыны«Фигуралар»	20мин.
6.	Жаттығу:«Суретті аяқта».	25мин.
7.	Тапсырма: «Ертегіні аяқта...».	45мин.
8.	Кері байланыс:«Аяқталған шеңбер».	15мин.
	Барлығы	3сағат

7 сабақ. Жағдайды жақсартатын факторлар

№	Мазмұны	Ұзақтығы
1.	Кіріспе сөз.	10мин.
2.	Жаттығу:«Біз татумыз».	15мин.
3.	Жаттығу:«Жолға жиналамыз».	30мин.
4.	«Энергия беру» медитациясы.	30мин.
5.	Жаттығу:"Коллаж – менің ресурстарым".	40мин.
6.	САН (әл-ауқат, белсенділік, көңіл-күй) әдістемесі бойынша бастапқы диагностикасын қайталау	20мин.
7.	Кері байланыс:«Аяқталған шеңбер».	15мин.
8.	Кері байланыс сауалнамасы.	15мин.
	Барлығы	3сағат

Іске асыру барысы.

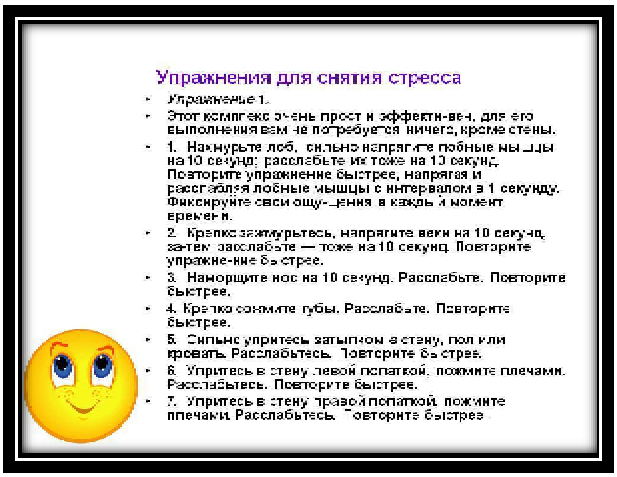
1- кезең – дайындық. Үміткерлерді іріктеу. М.Өтемісов атындағы БҚУ базасында жүзеге асырылады . Топқа қабылдау кезінде алдын-ала сұхбат жүргізіледі. Денсаулық жағдайы туралы мәліметтер жиналуы керек, мақсатты топтың психологиялық қажеттіліктері талданады. Егде жастағы азаматтармен топтық сабақ жоспары жасалады.

2 - кезең – практикалық. Сабақтар бірнеше кезеңде өткізілді: Таныстыру; ақпараттық; практикалық; аналитикалық; рефлексивті.

3 - кезең - қорытынды. Тренингтік сабақтар аяқталғаннан кейін келесі іс - шаралар өткізілді-Мониторинг (САН әдістемесі қолданылды), оның нәтижелері диаграммаларда көрсетіледі.

«Дөңгелек үстел», онда қатысушылар – қарт адамдар мен психологтар өз әсерлерімен алмасады, қойылған мақсаттарды орындау және міндеттерді шешу бойынша қорытындылар жасалады. Қатысушылардың сезімдері мен тілектері көрсетілген сауалнама, сондай-ақ қатысушыларға "қарттарға арналған гимнастика"буклеттері таратылады.

«Өмірге құштарлық» тренингіне қатысушыларға арналған буклет

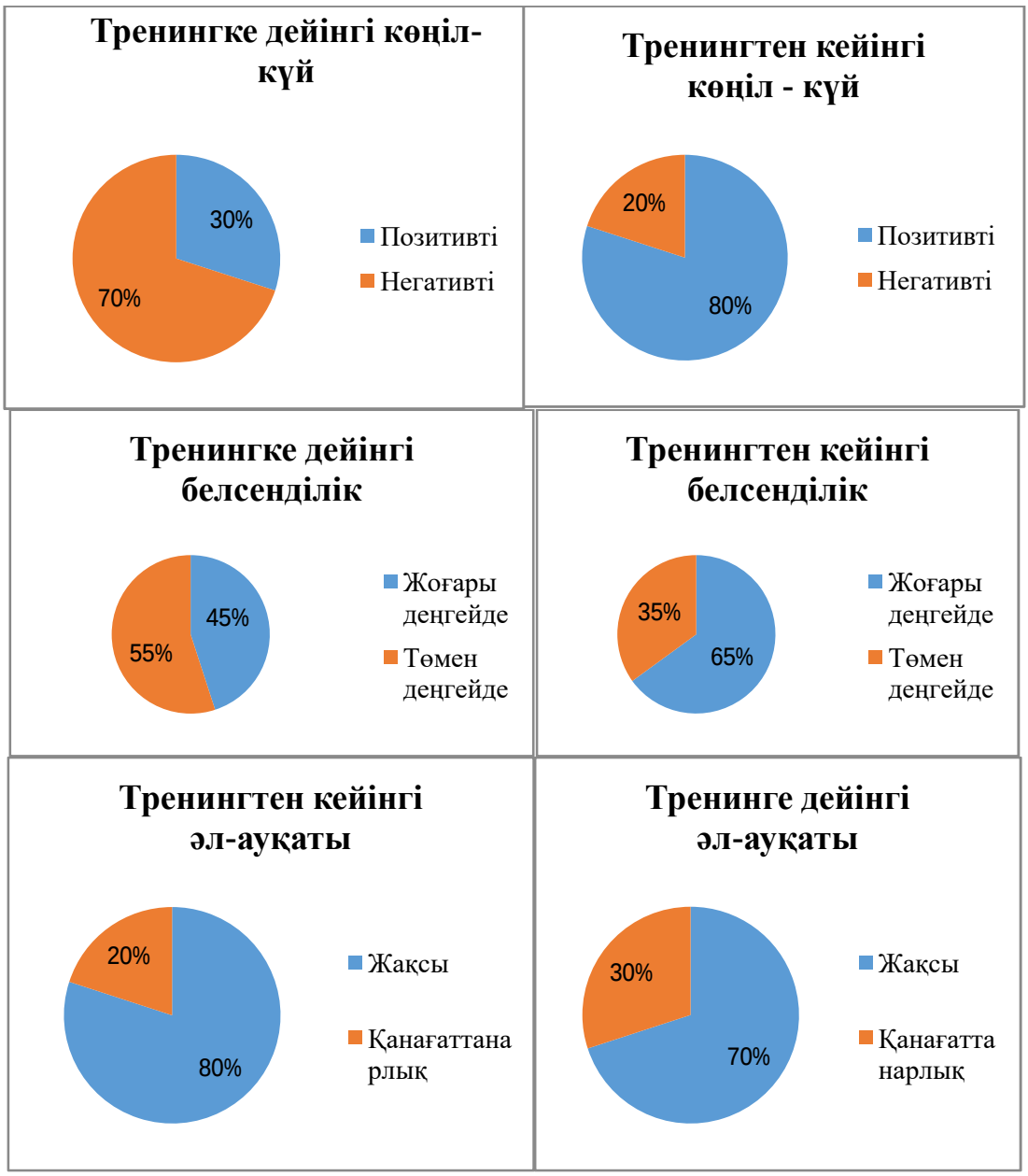

Күтілетін нәтиже.

Егде жастағы адамдардың тренингке қатысуы нәтижесінде олардың белсенділік деңгейі, көңіл-күйі мен әл-ауқаты артады деп жоспарлануда. Олар өзін-өзі реттеу, қоғамның өзгеретін жағдайларына бейімделу дағдыларын үйренеді, коммуникативті кедергілерді жеңуді үйренеді, Олардың мазасыздық деңгейі төмендейді.

Төменде САН әдістемесі бойынша күтілетін мониторинг нәтижелері

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Клюева,Н.В.Влияниепредставленийобудущемнажизненную удовлетворенность пожилых людей / Н.В. Клюева // Вестник ЯрГУ. СерияГуманитарныенауки.-2014.-№3(29).- С.53-58.

2. Люсова, О.В. Особенности формирования психологического здоровьяженщин«третьего возраста»/О.В.Люсова// Физическоевоспитаниеи спортивнаятренировка.-Волгоград:ВГАФК.-2014.-№4(10).-С.54-59

3. Малкина-Пых, И.Г. Кризисы пожилого возраста. / И.Г. Малкина-Пых. - М.:Изд-воЭксмо,2005.-368с.

4. Методы арт-терапии в комплексной психосоциальной поддержке лицпожилого и старческого возраста URL: http://www.treko.ru/show_mer_52173(датаобращения30.10.2014)

5. Морозова, Е.В. Комплексная программа психологической реабилитациилиц пожилого возраста и инвалидов «Активное долголетие» URL: /http://psy.su/psyche/http://psy.su/psyche/projects/(датаобращения30.10.2014)

6. Франкл, В. Человек в поисках смысла. / В. Франкл. - М.: Прогресс, 1990. - 368с.

УДК 591.149.12

ЗӘР ШЫҒАРУ ЖҮЙЕСІ БОЙЫНША ВИРТУАЛДЫ ЛАБОРАТОРИЯЛЫҚ ЖҰМЫС 3D МОДЕЛІ НЕГІЗІНДЕ

Ж.Н. Уалиахметова,
Батыс Қазақстан облысы, Орал қаласы,
М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университеті,
биология, география, химия мұғалімдерін
дайындау ББББ аға оқытушысы

Қазіргі заманғы қоғам жоғары технологиялардың пайда болуымен және адам өмірінің барлық салаларын қарқынды компьютерлендірумен сипатталады. Елбасының «Қазақстанның үшінші жаңғыруы: жахандық бәсекеге қабілеттілік» атты жолдауында цифрлы технологияны қолдану арқылы құрылатын жаңа индустрияларды өркендетуге тиіс екеніміз айтылған. Білім беру саласындағы 3D технологиялары бізге көрнекі оқу құралдарын алуға, студенттердің шығармашылық қабілеттерін дамытуға мүмкіндік береді. Бүгінгі таңда білім беру саласында студенттерге тақырыпқа терең енуге мүмкіндік беретін 3D моделі кеңінен қолданылады.

Сабақтың мақсаты: Студенттерге зәр шығару жүйесі және оның функциялары мен құрылымын тереңірек түсіну үшін 3D моделін пайдалана отырып, зәр шығару жүйесі бойынша виртуалды лабораториялық жұмысты көрсету, анатомиялық процестерді оқыту және визуализациялауды жақсарту мақсатында 3D моделі негізінде зәр шығару жүйесі бойынша виртуалды лабораториялық жұмыстың мүмкіндіктерін арттыру.

Сабақтың міндеттері:

- 3D моделіне негізделген виртуалды лабораториялық жұмыс арқылы студенттердің зәр шығару жүйесі туралы түсінігін қалыптастыру;
- оқу тәжірибесін жақсартуға, мүшелердің анатомиясы мен функцияларын терең түсінуге баса назар аудару;
- Зәр шығару процесін тәжірибе жүзінде түсіндіру;
- Сабақ барысында инновациялық әдістерді пайдалана отырып, студенттердің пәнге деген қызығушылығын арттыру.

Сабақ барысы Сабақ барысында зәр шығаруға байланысты көрнекіліктер ретінде 3D модельдер, адам организмінің макеті қолданылды. Алдымен презентация арқылы ағза схемасы және зәр шығару жүйесі туралы жаңа тақырыпты түсіндірілді. Студенттер оқытушының нұсқауымен адамның ағзасында, яғни қанда болатын зат алмасу процесі кезінде бөлініп шыққан сұйық күйдегі қалдық заттарды сыртқа бөліп шығаратын жүйе туралы керек мәліметтерді дәптерлеріне түсіріп отырды. Сабақ барысында қамтылған негізгі мәліметтер: бүйрек арқылы ағзадан су, тұздар, зат алмасудың кейбір қалдық өнімдері, бөгде заттар мен улы заттар шығарылады, терідегі тер бездері арқылы су мен тұздар бөлінеді, ағзадан көмірқышқыл газы, су, кейбір ұшқыш заттардың (эфир, хлороформның булары) шығарылуына қатысады.

Ыдырау өнімдерін шығарудың негізгі мүшесі – бүйрек. Ағзадан зат алмасу соңғы өнімдерінің 75%-ы бүйрек арқылы шығарады. Бүйрек құрсақ қуысында 1–2 бел омыртқаның екі жағына орналасқан. Ол үрмебұршақ пішінді қызғылт - қоңыр түсті. Оң жақтағы бүйрек сол жақтағы бүйректен сәл төменірек (1–1,5 см) орналасады. Әрбір бүйректің салмағы шамамен 150 г. Бүйректің сыртын қалың май қабаты қаптайды. Бүйрек қоңырқай түсті сырты қыртысты және іші бозғылт түсті милы заттан түзілген.

Бүйректің құрылысы өте күрделі. Бүйректің құрылымдық және қызметтік бірлігі – нефрон (грекше «nephros» – бүйрек) деп аталады. Әрбір бүйректе 1 млн-нан астам нефрон болады. Нефронның өзі екі бөлімнен тұрады. Сыртынан қоршап жатқан бөлімі – бүйрек денешігі деп аталады, ол қыртысты затта орналасқан. Екінші бөлімі – иір өзекшелер, олар бүйректің иір-иір болып шумақталып, боз затында орналасқан. Нефрон өзекшелері иректеліп әрі өзара қосылып жинағыш түтікшелерді құрайды. Олар тікелей пирамидалармен байланысқан.

Бүйректің қызметі:

- Қандағы тұз концентрациясы мен жасушалардан ағып өтетін сұйықтықтардың осмостық қысымын реттейді. Дене сұйықтығындағы тұздың концентрациясы жасуша ішіндегі концентрациясынан артық болса, су жасушадан шығып, жасуша бүрісіп қалады;
- Қан мен басқа да сұйықтықтың құрамын реттейді;
- Бүйрек – күрделі биологиялық сүзгі: ағзадағы артық су, тұз, дәрі заттарды шығарып, жетіспейтін заттарды сүзіп алып қалады;
- Бүйректе зәр (несеп) түзіледі;
- Ағзаның ішкі ортасы құрамының тұрақтылығын сақтайды;
- Су мен тұздың мөлшерін реттейді.

Зәр шығару жүйесі туралы ақпарат көздерімен таныстырып кейін студенттердің қызығушылығын арттыру мақсатында топқа бөлінді. Топқа бөлу кезінде стакан, жіп, резинка берілді. Осы құралдарды студенттер пайдалану арқылы пирамида құрастыра отырып топтарға бөлініп, реті анықталды. Нәтижесінде студенттер үш топқа бөлінді. Кейін ***Random*** программасын қолданып, әр топқа зәр шығару жүйесіне қатысты сұрақтар ұяшықтар шықты. Бұл ұяшықтар 10, 20, 30, 40, 50 баллдық жасырын сұрақтарды қамтыды. Әр топ реті бойынша кезек-кезек алмасып ұяшықтарды таңдай отырып сұрақтарға жауап берді. Сұрақтар деңгейі осы баллдың артуымен байланысты күрделеніп отырды.

Кейін топ студенті Тунгатар Жангүлім бүйректің негізгі қызметі сүзу процесін тәжірибе қою арқылы көрсетті. Ол үшін керек құрал жабдықтарды дайындап, оларды таныстырып өтті. Тәжірибе барысында 2 колба, фильтр қағазы, шыны таяқша, құм аралас су қолданылды. Тәжірибе барысында құм аралас суды фильтр қағазы арқылы екінші колбаға қойып сүзу процесін көрсете білді. Бұл тәжірибенің нәтижесінде студенттерге бүйректің қызметі фильтрация процесінің барысы туралы ақпарат берілді.

Алып білген және көрген мәліметтерді яғни зәр шығару жүйесі және оның функциялары мен құрылымын тереңірек түсіну үшін 3D моделін пайдалана отырып, зәр шығару жүйесі мен жолы және зәр шығаруға қатысатын мүшелер туралы толық түсінуі үшін осы форматты қолданды. Бұл ***"SKETCHFAB"*** деп аталатын 3D модельдеу платформасының веб-сайты. Ол пайдаланушыларға интернетте 3D үлгілерін көрсетуге, кез келген мобильді браузерде, жұмыс үстелі браузерінде немесе ***Virtual Reality*** гарнитурасында көруге мүмкіндік беретін ***WebGL*** және ***WebXR*** технологияларына негізделген қарау құралы. Осы платформа көмегімен студенттер зәр шығару жолы мен оған қатысушы мүшелердің орналасуы, пішіні сонымен қатар толық мәлімет көздерімен танысты, яғни платформа тек суретті 3D форматта көрсетіп қана қоймай әртүрлі мәлімет көздерін көрсетіп тұрады. Сабақта 3D модельдерді қолданудың бірқатар артықшылықтары бар, біріншіден – визуализация, ол студенттерге күрделі ұғымдарды жақсырақ түсінуге көмектеседі, екіншіден - 3D модельдеу студенттердің белсенділігін арттыру арқылы интерактивті оқытуға ықпал етеді. Ол сондай-ақ шынайырақ және есте қаларлық білім беру тәжірибесін жасай алады. Оқытушы үшін 3D үлгілерін пайдалану тиімдірек және тартымды оқыту үшін құралдарды қамтамасыз етеді. Бұл курс материалын тереңірек түсінуді қамтамасыз ете отырып, күрделі ұғымдарды неғұрлым анық көрсетуге мүмкіндік береді.

Сабақты бекіту мақсатында ***Joyteka*** платформасын пайдаланып әр тмистудент тест тапсырмаларын орындады. Бұл платформа видеосабақ және тест тапсырмаларын қамтиды. Студенттер осы видеосабақтарды қарай отыра сол бойынша сұрақтарға жауап бере алды. Сабақты бекітуде видеосабақ пен платформа арқылы аяқтаудың бірнеше артықшылығы болды, біріншіден ол студенттердің материалды түсінгенін тексеруге мүмкіндік берді, екіншіден, тестілеу мұғалімге топтың дайындық деңгейіне байланысты одан әрі оқытуды бейімдеуге көмектеседі. Тесттер сонымен қатар сабаққа белсенді қатысуды ынталандырып, үйренген материалды бекітуге көмектеседі. Тест нәтижесі сол мезетте экранда көрсетіліп, студенттерді бағалау жүйесі орындалды.

Қорыта келе, 3D технологиясы мектептерде де, жоғары оқу орындарында да оқу процесінің ажырамас бөлігі болуы керек. Бұл технология анатомия, биология пәндерінен дене мен органдардың жеке бөліктерін модельдеуде, оқу үрдісін белсенді етуге, студенттердің шығармашылығын дамытуға және зерттеу жұмысына мүмкіндік береді.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. Лейбов А.М., Каменев Р.В., Осокина О.М., Применение технологий 3Dв образовательном процессе. Современные проблемы науки и образования. 2014 №5с.93
2. Ф.Б.Бөрібекова, Н.Ж.Жанатбекова «Қазіргі заманғы педагогикалық технологиялар» Алматы,2014ж
3. https://stud.kz/referat/show/105771

УДК 004.032.6

МУЛЬТИМЕДИАЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР

З.М. Химеденова,
Батыс Қазақстан облысы, Орал қаласы,
М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университеті,
информатика мұғалімдері мен
IT мамандарын дайындау БББ оқытушысы

Заман талабына сай педагогикалық сфераның да қоғам мен мұғалімдерден, ата-аналар мен білім алушылардан талап ететін сұранысы артып келеді. Технология қарыштап дамыған замандағы артықшылықтар педагогикаға да өз ықпалын тигізуде.

Бүгінгі күні цифрландырылған білім беру жүйесінде білім алушының үстелінен кітапты көру артта қалып барады. Ақпараттық коммуникативтік технология құралдары мен әртүрлі құрылғылар заманауи білім беру бағдарламаларындағы таптырмас құралға айналғаны баршамызға мәлім. Демек, XXI ғасыр педагогикасын ақпараттық-коммуникациялық құралдарсыз елестету мүмкін емес. Қазақстандық білім беру бағдарламаларында мультимедиа, ақпараттық технология, медиаорта, гипермедиа, ақпарат ортасы, мәліметтер базасы, компьютерлік технологиялар, электронды дереккөздер және т.с.с бірнеше терминдер кездесіп жатады. Аталған терминдердің барлығы дерлік білім беру жүйесінің цифрландырылуымен байланысты енгізілді. Мультимедианың білім беру
жүйесіне енуінің бірден бір себебі ғаламтордың ақпараттың ең қолжетімді әрі аса ауқымды базасына айналуымен сипатталады. Ізделген ақпаратты қысқа уақыт шамасында тауып, ақпаратты алып қана қоймай, онымен бөлісуге, оны талдауға және өңдеуге, сақтауға, жинақтауға мүмкіндік беретін ғаламтор мен мультимедиалық бағдарламалардың

артықшылықтары білім беру жүйесін алға жылжытып, бәсекеге қабілетті білім беруде орасан зор септігін тигізіп жатыр.

Білім берудің бүгінгі кезеңінде қолданылып жүрген әртүрлі мультимедиалық оқыту технологиялары шетелдегі білім жүйелерінің озық үлгілі нұсқалары болып табылады. Мультиортада білім алушыларды ақпараттық технология тұрғысынан сауатты әрі компьютерлік біліктілігі жоғары тұлға қалыптастыруда шетелдегі дамыған мемлекеттер оқ бойы озып, алда келеді. Қолданысқа жыл өткен сайын қайта жаңарып еніп отыратын гаджеттер мен компьютерлер, ноутбуктар мен планшеттердің ақпараттық операциялық жүйелерін қамтамасыз етіп отыратын арнайы *Microsoft Office* компаниясының бағдарламалары қолданысқа енгізілген жылдардан бастап әлі күнге дейін білім берудегі өзінің маңызды рөлін жойған жоқ. Бұл бірегей жобаның құрылымында сабақтағы мәліметтерді қызықты әрі жүйелі, біркелкі етіп жинақы жеткізуге, белгілі бір заңдылық бойынша кезектестіріп баяндауда тиімділігі көрінетін *PowerPoint,* ақпаратты қағаз күйінде жеткізуге, бөлісуге және одан әрі өңдеуге арналған *Word,* есептер мен кестелер жұмысында көмекке келетін *Excel* қосымшаларын атауымызға болады. Білім сапасының жоғарылауына, тиімді білім берілуіне, берілген білімнің нәтижеге бағытталуында үлкен рөл алатын Promethean компаниясының *Activ board* жобасын атауға болады. Бұл жобаның айналасында мультимедиалық бірнеше бағдарламалар топтасады. Атап айтар болсақ, *Activ wand* интерактивті сілтеме таяғын, *Activ panelpro* электронды жазу-сызу тақтасын, аудиторияның кез-келген жерінен электронды тақтамен байланысқа шығатын *Activslate* бағдарламасын, тестілеуге арналған көпфункциялы *ACTIVote* батырмалы пультін, интербелсенді тақтамен жұмыс жасайтын *Activpen* қаламсабын, *Activtablet* планшетін және ең маңызды құрамдас бөлігі *Activboard* интерактивті тақтасын атай аламыз.

Еліміздегі қашықтықтан оқыту барысында да шетелдік бағдарламалардың пайдасы тиіп келеді. Ол бағдарламалардың қатарына «LearningAPPS» *(көпфункциялы бағдарлама, тапсырманың түр-түрін жасауға болады), «Kahoot» (жылдамдыққа есептелетін тест алуға арналған бағдарлама), «Quizalize»(тест тапсыра отырып, қатемен жұмыс жүргізуге мүмкіндік беретін әмбебап бағдарлама), «GoogleForms» (кері байланыс анкетасын жүргізуге тиімді бағдарлама), «SmartBoard» (ақылды тақта), «Padlet» (талдау жұмыстарын, үй тапсырмаларын жүктеуге арналған бағдарлама), «Quizlet» (онлайн диктант, дұрыс жазуға арналған бағдарлама)* бағдарламаларын жатқызамыз. Одан бөлек электронды оқулықтар, электронды кітапханалар, аудиожазбалар, видеожазбалар және т.б. мәтін, дыбыс, графика, сурет формасында ақпаратты жеткізуші бағдарламалар да білім беру жүйесінде қолданылады.

«Цифрлы Қазақстан» мемлекеттік бағдарламасының аясында жүзеге асқан *«Darynonline»* платформасымен *«Bilimland»* және *«onlinemektep»* бағдарламалары еліміздегі цифрлық білім беру жүйесінің жүзеге асқан озық үлгілері деп толық айта аламыз.

Оқу үрдісінде ақпаратты экранда бейнелеудің түрлі формаларын (график, қозғалыс, мәтін, дыбыс) қолдану «мультимедиа» идеясын туғызды. Қазіргі кездегі мультимедиалық технологиялар компьютерлендірілген сыныптағы, мысалы, интерактивті тақтасы бар пәндік сабақ жайында айтуға мүмкіндік береді. Мұндай сабақта оқытушы, өзінде бар барлық әдістемелік тәсілдердің арсеналын сақтай отырып, оны көптеп мультимедиа технология мүмкіндіктерімен көбейте алады. Ол үшін, барлығынан бұрын, сабақ құрылымында жеңіл еңгізуге болатын мультимедиалық құралдар қажет. Мультимедиалық технологиялар білім алушыны дайын оқу материалының тек қана меңгерушісі емес, сонымен қоса оны құрудың, қалыптасуының, жедел қолдануының қатысушысы ретінде шығаруға мүмкіндік береді.

Қазіргі таңда электрондық оқулықтарды, компьютерлік оқыту бағдарламаларын, дыбыстық және бейнелік оқу материалдарын пайдалануда қолданылатын

мультимедиалық технологиялар оқыту процесіндегі инновациялық әдістерді жүзеге асыратын бірден бір жаңа ақпараттық технология болып саналады.

Ақпараттық коммуникативтік технологиялар пәнінен «Мультимедиалық технологиялар» тақырыбында 1-курстарға сабақ өткізілді. Мультимедиалық технологиялар - әртүрлі типті мәліметтерді дайындау, өңдеу, біріктіру, ұсыну әрекеттерін ақпараттық және бағдарламалық жабдықтарды пайдалану арқылы жүзеге асыратын құралдар, әдістер мен тәсілдер жиынтығы. Сабақтың мақсаты болып мультимедиалық технологиялар, олардың жіктелуі мен түрлері, қолданылу аясы туралы түсінік пен студенттердің бойына графика және мультимедиамен байланысты практикалық міндеттердің шешімін табу құралы ретінде компьютерді игеру машығын қалыптастыру көзделді. Сабақты бастамас бұрын аудиторияда зейінді шоғырландыруға бағытталған Stroop test жаттығуы орындалды. Жаңа тақырыпқа шолу жасалып, екі топқа бөлінген студенттер тақырыпты одан әрі ашу мақсатында парақтағы мәтін бойынша «Қатені тап» әдісімен постер дайындады. Яғни, бір топ мәтін мазмұнымен таныса отырып екі-үш қате жіберу арқылы сурет салса, екінші топ мәтін бойынша анықтамаларды ұсынды. Екі топ постерлерімен алмасып бір-бірінің қателерін тауып топ ішінде талқылады.

Осылайша, мазмұн тұрғысынан «мультимедиа» ұғымында негізгі ақпараттық элементтерді: мәтін, графика (сурет), дыбыс және бейне ақпараттарды символдық-сандық түрде ұсынудың принциптері мен әдістері, таңдау және біріктіру немесе біріктіру жүйесі көрсетілген. Ақпаратты ұсынудың символдық-цифрлық құралдары ақпараттың әрбір символын сандық-параметрлік сипаттау принципіне негізделеді. Компьютерде дыбыстық және бейне ақпараттарды ұсыну, тіпті оны алгоритмдендірілген өңдеу, сандық технологиялар деп атала бастаған компьютерлік технологиялардың жаңа бағытын дамытуды қажет етті. Осы тұрғыда алған теориялық білімді практикамен ұштастыру мақсатында оқытушы тарапынан студенттерге тапсырмалар берілді. Мұндағы жұмыстың мақсаты – PowerPoint бағдарламасында анимация эффектілерін қолдану арқылы суретке жан бітіру. Студенттер тапсырманы орындауда белсенділік танытты. Кейбір студенттер өздерінің фантазияларын қосып анимацияны одан әрі әрлеп, жандандыра түсті. Студенттер практикалық сабақты орындау арқылы

PowerPoint интерфейсін, анимация эффектілерін күйге келтіру, суреттерді кірістіру, дыбысты қою ережелерін, слайдтық фильмнің қалай жасалатынын меңгерді.

Сабақ барысында тақырыбы бойынша «9 бриллиант» әдісімен студенттер ең құнды ақпаратты 9 сөзбен жеткізді. «Бір минут» әдісімен топ студенті бір минут ішінде мультимедиалық технологиялар туралы ойын білдірді. «Даналық ағашы» әдісі бойынша студенттер сабаққа рефлексия жасап, жауаптарын даналық ағашына ілді. Сабақтан алған әсерлерін даналық ағашына «Бәрін түсіндім!»- деп жеткізген студенттерден сабақтың жақсы деңгейде өткені байқалады. Сабақ бекітіліп, студенттер бағаланды. Сабақ өз мақсатына жетті.

Заманауи технологияларды біздің білім беру жүйесіне ыңғайлап келтіріп, бүгінгі күні оларды тиімді пайдаланып, сапалы білім мен жоғары нәтижеге қол жеткізу үшін оқытушылар мен мұғалімдердің үнемі ізденісте болып, жаңаны игеруге бейімделуі – бүгінгі күннің басты талабы болмақ.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. В.Э.Джашитов, В.М.Панкратов, А.В.Голиков «Мультимедийные информационно-компьютерные технологии в научно-образовательных курсах лекций и экспресс-контроле знаний по точным наукам» // Информ. технологии, 2011г;

2. З.Т.Хакимова «Инновационные методы обучения информатике (учебное пособие)». Алматы: Издательство"NURPRES”, 2013.

УДК 37.026

БЕЛСЕНДІ ОҚЫТУ ӘДІСТЕРІНІҢ ТИІМДІЛІГІ

Б.Х. Ходжанова,
Батыс Қазақстан облысы,Орал қаласы,
М. Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университеті
биология, география, химия мұғалімдерін
дайындау ББББ аға оқытушысы

Қазақстан Республикасы «Білім туралы» Заңында «Білім беру жүйесінің міндеттері – ұлттық және жалпы адамзаттық құндылықтар, ғылым мен практика жетістіктері негізінде жеке адамды қалыптастыруға, дамытуға және кәсіптік шыңдауға бағытталған сапалы білім алу үшін қажетті жағдайлар жасау, оқытудың жаңа технологияларын, оның ішінде кәсіптік білім беру бағдарламаларының қоғам мен еңбек нарығының өзгеріп отыратын қажеттеріне тез бейімделуіне ықпал ететін кредиттік, қашықтықтан оқыту, ақпараттық комуникациялық технологияларды енгізу және пайдалану» - деп атап көрсеткен болатын.

Сондықтан да елімізде оқытудың әртүрлі технологиялары сарапталып, жаңашыл педагогтардың іс – тәжірибесі зерттеліп, мектептерде және жоғары оқу орындарына енгізуге барынша жұмыстануда.

Менің «Кайназой эрасы, палеоген, неоген, төрттік кезеңдердегі жердің даму тарихы»- тақырыбындағы дәріс сабағымды оқытудың белсенді әдістерін қолдана отырып, өткізуге тырыстым.

Жаңа сабақ сергіту сәтінің ұйымдастырылуымен басталды. Яғни 1 курс студенттерінің ойын жаңа сабаққа бағыттау, бір-бірін дұрыс тани білу, бір-бірімен достық қарым-қатынаста болу, бір-біріне көмектесу және тағы да басқа факторларды ескере отырып ұйымдастырылды. Топ студенттеріне сергіту сәті ұнады және сабақты жақсы көңіл күймен бастауға мүмкіндік берді.

Дәріс сабағында бағдарламаға сәйкес негізінен қаралған мәселелер:

- Кайназой эрасының созылу ұзақтығы және қанша кезеңнен тұрады
- Әрбір кезеңдердегі климаттық зоналардағы өзгерістер
- Органикалық әлемі
- Платформалары мен геосинклинальды облыстарының сипаттамасы

Алғашында осы жоғарыда берілген мәліметтерге, яғни кайназой эрасының кезеңдеріне АКТ құрылғыларының көмегімен, слайд арқылы жалпы шолу жасалынды. Жаңа сабақ, өткен сабақтың жалғасы болғандықтан, сұрақтар беру арқылы, өткен сабақтарға да сұрақтар беру арқылы жалпы шолу жүргізілді. Дәріс мазмұнымен жалпы таныстырылып өткеннен соң, студенттерді үш топқа бөліп, тапсырмалар беріліп, жаңа тақырыпты ашуға, сұрақтар берілді.

Берілген тақырып бойынша жұмыстану барысында, бірінші студенттерді топқа бөлу мәселесі қаралды, студенттерге топтық жұмысты ұйымдастыру арқылы ынтымақтаса жұмыс істеу ережесі түсіндірілді. Топтанып жұмыстану барысында, студенттердің барлығы өздерінің қабілеттеріне қарай жұмыстанады. Дәстүрлі сабақтағыдай енжар, өзімен-өзі отырған студент болмады. Орташа оқитын студент де тапсырманың мазмұнына еніп сол тапсырманы орындауға күшін салды. Сонымен қатар лидер студенттер өзінің тобына жауапкершілікпен қарап, берілген тапсырма бойынша жүйелі жауап беруге тырысты. Өзі ғана біліп қоймай, тобын да қиын ситуациядан алып шығуға тырысты. Яғни өзінің білгенін тобындағы білім алушыларға да үйретеді. Бір топтағы студенттер берілген сұрақ бойынша бірнеше вариантын қарап ортақ шешімге келеді, немесе бір сұраққа бірнеше вариант бойынша жауап береді. Менің пікірім бойынша топтанып жұмыс жасаудың, кемшіліктері де бар деп ойлаймын. Ол әрбір студентті жеке бағалау барысында туындайтын қиындықтар.

Менің байқағаным 1-курс студенттеріне топпен жұмыстану ұнады, барынша белсенді жұмыстанып, өздеріне берілген сұрақтардың мазмұнын ашуға тырысты.

Дәстүрлі сабақтағыдай сабақты бір жақты өткізу, яғни тек оқытушының сөйлеуі емес, бүкіл сабақ бойы білім алушыларды әртүрлі сұрақтар беру арқылы, студенттердің барлығын жұмыстануына, сөйлеуіне көңіл бөлдім. Яғни сұрақ қою диалогтың маңызды дағдылардың бірі болып табылады, себебі сұрақ дұрыс қойылған жағдайда оқытудың тиімді құралына айналады және де білім алушылардың оқуына қолдау көрсетіп, оны жақсарта және кеңейте алады. Оқытушылар бастапқыда қоятын сұрақтар ғана емес, студенттердің жауаптарымен мұқият танысқаннан кейін туындайтын сұрақтардың да маңызы зор. Диалогтік әңгімеде де оқытушы сұрақтары мен оларға берілген жауаптар

сонымен қатар, студенттердің де сұрақтары маңызды. Оқытушы студенттердің жауабын олардың білімдерінің деңгейін тексеру үшін ғана емес, сондай-ақ оларға өз ойларын анық білдіруге, дамытуға және кеңейтуге мүмкіндік беру үшін де пайдаланады.

Берілген уақыт аралығында топ мүшелері, өздеріне берілген сұрақтарға жауаптарын іздеп, ойларын постерге түсіріп, қорғады. Берілген сұрақтарға топ студенттері белсенді қатысып, барлығы өз үлестерін қосып жұмыстанды.

Нәтижесінде үш топ мүшелері де, өз тапсырмаларына толық жауап беріп, өз мақсаттарына жетті.

Сонымен қатар әрбір топ өздеріне берілген тапсырмаларын толық жауап бергеннен соң, бағалау жүргізілді. Яғни әр топ студентері шығып өздері орындаған тапсырмаларын тақтаға шығып қорғады. Берілген сұрақтарға жауап берді. Қалған топ студенттері бір-бірінің еңбектеріне пікір білдіреді және стикер арқылы бағалап отырды.

Бағалаудың өзін-өзі бағалау, өзара бағалау және бағдаршам әдісі арқылы бағалау (кері байланыс орнату) түрлері қолданылды.

Бағалау не үшін керек, білім сапасын анықтау үшін керек. Сапал білім алу барысында бағалаудың бірнеше әдіс, тәсілдерін қолдана отырып бағалауға болады. Жоғарыда көрсетілген әдістер оқыту процесін жеңілдетіп, білім алушының білім алу көкжиегін кеңейтіп, ұйымдасып топ болып жұмыстануға тәрбиелейді. Сол топта отырып өзіне сын көзқараспен қарап, жақсы баға алуға тырысады. Достарының көзқарасымен санасады, олардың еңбегін көріп бағалау арқылы өзінің кемшілігін де сезінеді. Яғни өзіне жан-жақты сыни көзқараспен қарап, бағалау қорытындысы барысында жеке, тәуелсіз тұлғаға айналады.

Жоғарыда айтып өткеніміздей, сабақтың соңында қалыптастырушы бағалау түрі, кері байланыс ұйымдастырылды. Кері байланыс нәтижесі көрсеткендей студенттердің барлығы сабақтың жақсы өткендігін, осындай топтық жұмыс бағытында ұйымдастырылған сабақтардың көбірек болуын айтып өткен.

Қорыта келгенде оқытудың белсенді әдістерінің негізгі мақсаты: оқыту сапасын жоғарылатуда студенттің білімге құштарлығын, қызығушылығын, қабілеттерін, ынтасын, дербестігін шыңдау, шығармашылық қарым-қатынас орнату, білім алушыға өз бетімен ізденуге, талпынуға үйрету, мақсат қоя білуге үйрету, оқушы өзінің жетістігін, интеллектуалды жетілуін сезінетін, білім беру үдерісін өнімді ететін оқытудың қолайлы жағдайларын жасау.

Жалпы алғанда дәріс сабағының бағдарламасына сай, барлық мәліметтер қамтылып, студенттер өздері белсенді әдістерді қолдана отырып сабақтың мазмұнын барынша ашты, сондықтан сабақ өз деңгейінде өтті деп ойлаймын.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. А.Әлімов Интербелсенді әдістемені ЖОО-да қолдану мәселелері. Алматы-2013ж.
2. К.Ж Бұзаубақова Білім берудегі инновациялық технологиялар. Тараз 2014 ж.

УДК 811.112.2

THEMA: DIE BERUFSWAHL. MEIN ZUKUFTIGER BERUF

К.М. Шунайбекова,
Западно-Казахстанская область, г.Уральск,
Западно-Казахстанский университет имени М. Утемисова,
старший преподаватель ОП подготовки учителей
иностранных языков и литературы

Цели занятия.

1. Активизировать лексические и грамматические навыки по развитию устной речи на немецком языке.
2. Развивать интерес к выбранной профессии и к существующим профессиям.
3. Применение нестандартного формы проведения занятия немецкого языка.
4. Развитие креативного мышления на уроках немецкого языка.

Задачи занятия:

• совершенствовать лексические навыки с помощью выполнения лексического задания;

• повторение выученных слов из прошлого урока;

• проверить усвоение грамматических путем тренировки употребления глаголов в прошедшем времени (Präteritum и Perfekt) и образования предложений с данными временными формами.

Тип урока: открытый урок

Средства обучения: развернутая доска, раздаточный материал, проектор, презентация Microsoft Office, учебник «Полный курс немецкого языка» Д.А. Листвин.

Методы обучения: наглядный метод, беседа, развитие логического мышления, развитие внимания, тренировка памяти.

Оборудование: интерактивная доска, карточки, слайды, видеоролики, картина

План проведения

1. Организационный момент
2. Основная часть.
3. Подведение итогов.

Введение

1) Приветствие, краткая устная беседа
2) Объявление темя и целей занятия
3) Постановление методических установок
4) Организация творческой, деловой атмосферы.

Ход урока

I. Вступительное слово учителя Шунайбекова К. М.

- Guten Tag, Studenten! Wie geht es Ihnen? Heute werden unsere Kurse für uns alle etwas Besonderes sein. Heute haben wir eine offene Lektion. Das Thema heißt: Die Berufswahl. Mein zukuftiger Beruf.

II. Die Lehrerin stellt den Schülern Fragen zum Thema.

- Welche Berufe gibt es auf der Welt? Wer weiß?

- Es gibt einen Apotheker, einen Arzt, einen Zahnarzt, einen Lehrer, einen Designer, einen Feuerwehrmann, einen Tänzer, einen Sänger, einen Bauunternehmer und einen Polizisten (студенты показывают карточки)

III. Der offene Unterricht wird mit Studentinnen der IYA-31 fortgesetzt.

IYA-31:Hallo Studierende, wie geht es euch?

1. Heute möchten wir einen Blick auf Ihre Deutschlernfähigkeiten werfen. Das heißt, das erste Spiel heißt: „Errate das Wort.“ Sie müssen einen dieser Aufkleber nehmen und das Wort ins Deutsche übersetzen. Alle Wörter wurden zuvor gelernt.
2. Nächstes Spiel: Kreuzworträtsel. Die Tafel zeigt viele Buchstabenreihen. Wir müssen die Worte finden.
3. Zu jedem Lays gibt es Karten, auf denen Sie die passenden Wörter finden und aufschreiben müssen. Wer schnell handelt, gewinnt.

IV. Die Lehrerin zeigt den Schülern das Video und stellt Fragen zum Video. Videotitel: Nikos Weg. (https://www.youtube.com/watch?v=a7LZ0QAG6DQ)

- Welche Berufe gibt es in diesem Video?

Im Video sehen wir Berufe: Banker, Elektriker.

- Was macht ein Banker normalerweise? Was macht ein Elektriker?

Ein Banker arbeitet mit Kunden zusammen: erbringt Dienstleistungen, berät in verschiedenen Fragen und plant auch.

Ein Elektriker installiert, diagnostiziert und repariert Elektrogeräte und -geräte.

V.Die Studenten zeigen die Briefe mit ihren Traumberufen.

Die Schüler zeigen dem Lehrer ihre Briefe.

Sie haben ihren Traumberuf aufgeschrieben.

Der Lehrer stellt Fragen:

Was war Ihr Traumberuf?

Studenten: Mein Kindheitstraumberuf war Designer, Feuerwehrmann, Pilot, Arzt.

VI. Szene. Gericht

Die Lehrerin: Es gibt viele Berufe auf der Welt. Und einer der wichtigsten ist der Richter, der Anwalt. Studenten des IYA-33 haben einen Sketch für diesen Beruf vorbereitet. Schauen wir uns das gemeinsam an.

Verbindung:
Richter: Gulzada
Staatsanwalt: Perizat
Anwalt: Shugyla
Zeuge: Bekzada
Täter: Arnur

Szene

Schugyla: Alle aufstehen! Das Gericht kommt. Ich bitte um Aufmerksamkeit!

Gulzada: Guten Tag! Sehr geehrte Prozessbeteiligte. Heute ist die Sitzung unter der Nummer 235. Angeklagter Arnur,

betretet. Zeugen, ihre Plätze

beschäftigen. Bitte, Staatsanwalt, Sie

sie können anfangen. Die Worte werden an den Staatsanwalt weitergegeben.

Peri: Ich beschuldige Arnur Sagynbaevich Sagynbaev, dass er die nationale Zentralbank der Stadt Uralsk ausgeraubt hat. Am 5. November 2023 kam der Bürger von Sagynbaev, Arnur Sagynbaevich, um 10 Uhr morgens bei der Bank an. Er verkleidete sich als Wachmann und raubte 16 Millionen Tenge aus.

Schugyla: Ich protestiere!

Gulzada: Die Worte werden dem Verteidiger gegeben. Der Anwalt kann beginnen.

Shugyla: Euer Ehren, Mein Kunde von Sagynbaev, Arnur Sagynbaevich, ist absolut nicht schuldig. Deshalb war er am 5. November um 10 Uhr morgens im Herrenmode-Laden «Fiesta» . Es wurde für den Winter gekauft, weil es Caspy Zhuma gab.

Gulzada: Anwalt haben Sie einen Zeugen, der das bestätigen kann?

Shugyla: Natürlich Euer Ehren, mein Zeuge ist die Kassiererin des Fiesta-Ladens, Malikkiza Bekzada.

Gulzada: Das Wort wird dem Zeugen gegeben.

Beka: Euer Ehren, ich arbeite seit fünf Jahren im Laden. Arnur war am 5. November um 10 Uhr in unserem Geschäft und kaufte eine Winterjacke, eine Mütze und Schuhe.

Gulzada: Für welche Menge wurde es gekauft? Und haben Sie etwas Seltsames bemerkt?

Beka: Nein, Euer Ehren. Sein Konto war 150.000tg.

Shugyla: Euer Ehren wir haben Aufnahmen von den Kameras.

Peri: Ich protestiere!

Gulzada: Das Wort wird dem Staatsanwalt gegeben.

Peri: Ich habe auch Aufnahmen von den Kameras der Bank.

Richter: Das Gericht hat entschieden, dass es nicht Arnur Sagynbaevich auf den Aufnahmen von den Kameras der Bank gibt. Es ist eine sehr ähnliche Person. Der angeklagte Arnur Sagynbajevic war zu dieser Zeit im Fiesta-Laden. Sehr geehrte Prozessbeteiligte. Der Fall unter der Nummer 235 gilt als abgeschlossen. Der Angeklagte ist freigesprochen.

VII. Заключительныйэтап.

Die Lehrerin: Unsere Lektion geht zu Ende. Vielen Dank an die Studierenden für Ihren Einsatz und Ihre Aktivität. IchwünschealleneinenschönenTag! AufWiedersehen!

Данное проведенное занятие проходило в группе ИЯ-33 со студентами 3-го курса отделения «иностранный язык: два иностранных языка» по теме «Выбор профессии. Моя будущая профессия». Открытое занятие по немецкому языку проходило в нестандартной форме - «судебный процесс». Занятие было запланировано методически правильно, прошло в хорошей деловой атмосфере, студенты были очень активными и креативными. Данное открытое занятие немецкого языка достигло своих целей, а именно

1. Закрепление лексических и грамматических навыков по развитию устной речи на немецком языке.
2. Развитие интереса к выбранной профессии и к существующим профессиям.
3. Мотивация креативного мышления на уроках немецкого языка.
4. Закрепление лексического материала из прошлого занятия.
5. Проверка усвоение грамматических путем тренировки употребления глаголов в прошедшем времени (Präteritum и Perfekt) и образования предложений с данными временными формами.
6) Повышение интереса и углубленное изучение немецкого языка

Список используемой литературы

1. «Noch Einmal Deutsch» - Karl E.Keiner, Staatliche Universität Uralsk,2015

2. « Menschen A 2.2», Kursbuch. Sabine Glas-Peters, Angela Pude, Monika Reimann. Muenchen, 2017

3. «Menschen A 2.2», Arbeitsbuch. Sabine Glas-Peters, Angela Pude, Monika Reimann. Muenchen, 2017

4. «Практический курс немецкого языка». Д.И. Листвин. Москва, 2021

5. «Lagune». Kursbuch. Hartmut Aufderster Jutta Muller. Berlin, 2019

6. «Видеоматериал». Видеосъёмки в магазине «Фиеста».

МАЗМҰНЫ – СОДЕРЖАНИЕ

Алғы сөз.....3

І БӨЛІМ
БАЛАБАҚША – ТӘРБИЕ МЕН БІЛІМНІҢ ЕҢ АЛҒАШҚЫ БАСПАЛДАҒЫ

Алдибекова А.Ч.
Үй жануарлары мен төлдері.....4
Аманғалиева Р.С.
Ұйымдастырылған іс әрекет барысы.....5
Жапарова Ш.К.
Жүзім
құрастыру.....9
Қайырбаева Г.М.
Робот тапсырмалары.....12
Медетбаева Ж.К.
Ұлттық құндылықтар.....13
Нуралиева Г.А.
Музыка әлеміндегі қызықты математика.....16
Оташева Ж.Б., Жаксымбетова Б.М.
Ертегі- тәрбие құралы.....19
Саркулова Ж.Ж.
Тәрбие балабақшадан басталады.....22
Султанбекова С.С.
Мектеп жасына дейінгі балаларды дамыту мен тәрбиелеудегі заманауи педагогтің рөлі.....23
Утеулиева Д.Т.
Бала тәрбиесіндегі ертегілердің рөлі.....26

ІІ БӨЛІМ
ЖАҢАШЫЛ МҰҒАЛІМ –ЗАМАН ТАЛАБЫ

Абельманова Г.А.
Мейірімге толы жүрегім.....29
Айткалиева А.Ж.
7б сыныбына м.әуезовтың «көксерек» әңгімесіне өткізген сабағына талдау мақаласы.....31
Аманғалиева Р.Н.
Математика сабағында цифрлық ресурстарды қолдану.....32

Байтемирова Ж.Б.
Жеті - қасиетті сан 40
Бахтыгереева А.А.
Жас маман, алға бас қадам!.....42
Бекболатова А.М.
Тұрмыстық химия.....45
Бекмурзина Ж.С.
К 70-летию великой победы.....48
Бексұлтан А.Б.
Жай бөлшектерді қосу және азайту.....50
Гумарова Л.Е.
Шамалар және олардың өлшем бірліктері.....54
Даркенова Ж.М.
Белсенді әдістермен оқыту – сапалы білімнің кепілі.....56
Екпинова А.М.
Использование цифровых образовательных ресурсов на уроках информатики как одно из условий повышения качества образования.....59
Еламанова А.Б.
Урок русского языка и литературы в 7 классе (по рассказу Л.Н. Толстого «Кавказский пленник») 69
Елемесова Б.Ә.
Ғажайып ғарыш әлемінің қызықты сырлары.....71
Ералиева А.Ж.
Информатика сабақтарында жаңа технологиялар мен түрлі әдістер қолдану арқылы оқушылардың білім сапасын арттыру.....75
Есениязова А.К.
Бастауыш сынып оқушыларын оқуға үйрету.....77
Жалекенова Г.Т., Сапашева Э.И.
Почему в Китае до сих пор помнят опиумные войны?.....80
Жаркеева Д.К.
Математика сабағын тиімді оқыту мен оқудағы әдіс-тәсілдер.....93
Жиенкулова Д.А.
Жаңаша әдіс-тәсілдерді тиімді пайдалану - әр мұғалімнің шығармашылық қыры.....97
Жұмабаева А.Е.
Тарихты оқытудың жаңа әдіс-тәсілдерін тиімді пайдалану.....99
Жунусова Ж.М.
Жаңашыл ұстаз – заман талабы.....102
Ильясова Г.Ш.
Белсенді, жаңа әдіс-тәсілдер арқылы табысты оқуға қол жеткізу.....104
Ильясова Г.Ш., Амангельді А.Е.
Қазақ тілі пәнін оқытуда қолданылатын педагогикалық технологиялар..107

Иманбаева Ж.К.
Ойын арқылы баланың ойлау қабілетін жетілдіру.....110
Исламгалиева А.М.
Ғарыш жолы жалғасады.....115
Кабиева Д.М.
Буылтық құрттардың (жауын құрт), ұлулардың, буынаяқтылардың және омыртқалылардың жүрегі және қантамырларының құрылысы мен қызметі.....117
Кадргалиева Э.Р.
«Сан есім» тақырыбын меңгертуде тиімді әдіс-тәсілдерді қолдану.....120
Кажгереева Ж.А.
Сабақты тиімді жоспарлау - мұғалімнің кәсіби шеберлігі.....122
Казекешева Г.М.
Внедрение 7 модулей обучения в практику преподавания предмета математики в 6 классе.....123
Калентьева И.П.
Система образов в повести А.С. Пушкина.....126
Капашева Г.Н.
Сабақ кезеңдерінде цифрлық білім платформаларын тиімді қолдану.....131
Капиева Г.З.
Қазақ тілі мен әдебиеті сабағында сыни тұрғысынан ойлауды қалыптастырудың тиімділігі.....137
Қосымбай Ә.Б.
Халық әні «Әриайдай».....140
Майлашева С.Б.
The months and seasons.....143
Мамбеталиева Ә.Қ.
География сабағында z ұрпағы- заманауи балалармен өзара әрекеттесу дістері.....146
Мендибаева Ж.К.
Сабақта интербелсенді әдістерді тиімді қолдану жолдары.....150
Мухамбеткалиева С.С.
Ауданның ерекше қасиеттері.....156
Нахметова А.М.
Оқыту мен оқудағы топтық жұмыстарды ұйымдастырудың тиімділігі....160
Рахметова А.Ж.
Нәтижеге бағытталған іс-әрекеттер.....163
Рахметова Н.Т.
Ауасыз тіршілік жоқ.....168
Саудабаева А.И.
Ақпаратты шифрлау.....172
Сейдханова А.С.
Ұсақтау және төлем жаса.....176

Сибекова Г.М.
Ерекше білімді қажет ететін балалармен сабақ.....180
Сисакова З.Д.
Психология сабақтарында интерактивті әдіс тәсілдерді қолдану арқылы оқышылардың қызығушылықтарын ояту.....181
Скитович С.П.
Сложение и вычитание чисел до 10.....183
Султангереева С.С.
XX ғасырдың екінші жартысындағы білім беру жүйесінің дамуы.....186
Супугалиев А.Д.
Қазақстанның демографиялық жағдайы мен саясаты.....190
Таудаева Э.С.
Халық термесі: «Тойбастар».....192
Тлегенова А.С.
Қанайналым жүйесі тақырыбында оқушылардың топтық жұмыстарын ұйымдастыру.....196
Тулешева А.С.
Математика сабағында АКТ-ны тиімді қолдану.....199
Уаисова А.С.
Сабақ туралы ой толғаныс.....203
Уалиахметова Г.Н.
Асанқайғы сәбитұлы: «Асанқайғының жерге айтқан сыны».....206
Утебалиева Г.М.
Еліміздің ұлттық құндылығы – мәдени мұра.....208
Хайруллина С.А.
Hobbies.....211
Хамзин Ж.К.
Қазақ хандарының XVI-XVII ғасырлардағы ішкі-сыртқы саясаты.....217
Цой Л.Г.
Интегрированный урок, урок с применением технологии Steam.....223
Шапенова Ә.Қ.
Дұрыс тамақтану.....225

III БӨЛІМ
КӘСІПТІК-ТЕХНИКАЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ – КЕЛЕШЕК КЕПІЛІ

Абишова А.Д.
Жаңа ақпараттық технологияларды сабақта қолданудың маңызы.....230
Акишева З.И.
Қалың елім, қазағым. «Масғұт» поэмасы. қызыл жеміс.....233
Бекболатова Г.У.
Describing the symptoms of stress and giving advice on how to reduce stress.....238

Биболатова С.Н.
Катиондар және аниондардың сапалық реакциялары.....243
Ғалымова Р.М.
Оқытушы сабағын тиімді ұйымдастырудың жолдары.....245
Есмуратова А.А.
Веб сайт туралы түсінік.....247
Жолшораева Б.Б.
Кабельдерді жалғау, қосу жұмыстары.....250
Кайырлиева К.Т.
Қаныққан және қанықпаған бу. Ауаның ылғалдылығы.сұйықтың беткі қабатының қасиеттері. жұғу. капиллярлық құбылыстар.....255
Каргина Г.Т.
Қоғамдық пәндердегі инновациялық әдістер.....258
Кемелбаева Г.С.
Тері ішіне, тері астына егу техникасы.....261
Кыдырбаева М.С.
Арнайы пәндер бойынша сабақ берудегі жаңа инновациялық әдістер мен элементтер.....262
Мирзабекова К.Ж.
Шабақтардың түрлері, қосылысы және оларды біріктірумен бұйым дайындау жұмыстары.....267
Мурзагалиева Б.Г.
Қазіргі қазақстан мәдениеті.....270
Мухамбеткалиева Г.Ш.
Ұстаздық - ұлы мамандық.....273
Мұқанбетқали Г.Х.
Жөндеу жөнінде мәліметтер.....277
Нагиева Р.К.
Әрлеу материалдары бойынша жалпы түсінік.....280
Нурымбетова Ж.И.
Қобыз аспабының кешегісі мен бүгіні.....283
Рахимгалиева Д.К.
Сабақ барысында білім алушылардан кері байланыс жасаудың тиімділігі.....287
Сабргалиева Н.М.
Арнайы пәндерді оқытуда жаңа инновациялық технологияларды қолдану.....291
Савонина Л.В.
Здоровое питание студента –залог здоровья и успешной учебы.....293
Сапаров М.Б.
Основные понятия алгоритма и его свойств….....299

Сариева Д.А.
КМ1 токарлық, фрезерлік, бұрғылау, тегістеу және басқа да станоктарда жұмыс істеу бойынша дайындық жұмыстарын жүргізу….....311
Сисалиева М.Б.
Заманауи сабақтарды жүргізуде смарт технологияларды қолданудың тиімділігі.....315
Суйнгалиева Г.К.
Физика сабағында жаңа технологияларды қолдану және оны меңгеру жолдары.....320
Тулегенова Б.К.
Wordwall интернет сервисін қолдану арқылы өндірістік оқытуды тиімді жоспарлау.....323
Тулегенова И.У.
Техникалық білім беру ұйымдарында «smart» технологияларын қолдану.....328
Тулемисова С.С.
Оқытуда интерактивті білім беру технологияларын қолдану.....333
Уразова Г.К., Галиева К.К.
Укладка волос, постиж, грим и макияж в образе бидермайер.....338
Уразова Г.К., Галиева Р.Н.
Шашты ыстық тәсілмен қалыптастыру.....343
Утегенова Н.А.
Білім беруде жаңа технологияларды қолданудың тиімділігі.....348
Хабибуллина Д.Т.
Құқық негіздері пәнін оқытудағы заманауи технологиялар мен әдіс-тәсілдер.....352
Хайруллин Б.М.
Сабақ беру процессінде рефлексияны қолдану.....357
Чуюншалиева Р.А.
Алюминий және оның қорытпаларын аргондоғалы дәнекерлеудің технологиясы.....362

IV БӨЛІМ
ЖОО-ДА ОҚЫТУ МЕН ТӘРБИЕЛЕУДІҢ ЖАҢАШЫЛ БАҒЫТТАРЫ

Атаева Г.М.
Фитоценоздың динамикасы және өнімділігі.....365
Бақбергенова А.С.
Балалар мен жасөспірімдердің өсуі мен дамуына өмір сүру жағдайларының әсерлері.....368

Бахиджан А.А.
«Халықаралық қатынастар» мамандығының студенттерімен ағылшын тілін тиімді үйрену.....373
Дошева Г.А.
Деректер қоймасы кестесін анықтау және манипуляциялау командалары.....375
Еслямғалиев А.М.
Азиядағы мәдени кеңістік.....379
Ерманова М.Қ.
Программирование движения робота.....384
Женисова А.С.
Ұлттық психология этнопсихологиялық феномен ретінде.....389
Ихласова Ж.М.
Зоология пәнінен зертханалық сабақтарды өткізуде қолданылатын инновациялық әдістер.....393
Қыдыршаев А.С.
Шешен сөйлеу-білік-дағдысының болуы – кәсіби маман көркі.....396
Куспанова А.Ж.
Оқытудағы жаңа әдіс-тәсілдер қоржыны.....403
Қашқынбай Қ.Т.
Дене шынықтыру сабағында инновациялық технологияларды қолдану...406
Құрмекеш Ә.Д.
Оқытудағы жасанды интеллект бағдарламаларының ерекшеліктері.....409
Мақсотова Т.Т.
Студенттердің өзара қарым-қатынастарын нығайту.....413
Мукархан К.
Ауыл шаруашылығы өсімдіктерінің каллусынан суспензиялық дақылды алу.....415
Мусагалиева Г.Б.
Музыкалық ырғақты дамытуда инновациялық әдістерді қолдану.....417
Мухамбеткалиева Ф.К.
Бизнес идея – бизнес жобаның табыстылығының негізі.....421
Мырзағалиева А.С.
Орыс тілді аудиторияда қазақ әдебиетін оқытудың ерекшеліктері.....426
Myrzagereikyzy G.
Energytransfersandenergytransformations.....430
Насимуллина А.Б.
The plan of the demonstration lesson on practical phonetics, 1st course.....433
Наурзбаев Н.Н.
Волейбол спорттық ойын техникасын жетілдіруде қолданылатын әдіс-тәсілдері.....436
Панищева О.А.
Нормативно-правовые и этические основы управления инклюзивным образованием.....438

Рамазанова Л.Е.
Создание объектов дополненной реальности.....439
Сакулова А.Б.
Психоэмоциялық саулықты дамыту құралы ретінде арт-терапияны қолдану ерекшеліктері.....443
Саттар Т.Т.
Мектепке дейінгі ұйымда эстетикалық тәрбиені ұйымдастыру.....447
Тулегенова Б.Н.
Өмірге құштарлық 455
Уалиахметова Ж.Н.
Зәр шығару жүйесі бойынша виртуалды лабораториялық жұмыс 3D моделі негізінде.....456
Химеденова З.М.
Мультимедиалық технологиялар.....458
Ходжанова Б.Х.
Белсенді оқыту әдістерінің тиімділігі.....461
Шунайбекова К.М.
Thema: Die berufswahl. Mein zukuftiger beruf.....464

«Педагогтің кәсіби шеберлігі»
Қазақстан Республикасының білім беру ұйымдарының арасында
өткізілген республикалық байқаудың жинағы

Компьютерде беттеген және дизайн
Компьютерная верстка и дизайн Кужалиева В.М.

Техникалық редакторлар
Технические редакторы Сахметова С.К.

АВТОРЛАРДЫҢ ТҮПНҰСҚАСЫНАН БАСЫЛЫП ШЫҚҚАН
ОТПЕЧАТАНО С ОРИГИНАЛОВ АВТОРОВ

Көлемі 58,8 б.т. Таралымы 500 дана. Офсет қағазы.Тапсырыс №136

М. Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университетінің
Редакциялық баспа орталығы.
Орал қаласы, Достық даңғылы, 162.